Toronto University Library

Presented by

Messrs Joseph Baer & Co

through the Committee formed in

The Old Country

to aid in replacing the loss caused by

The disastrous Fire of February the 14th 1890

LL
Q78deiS

M. FABII QUINTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM

RECENSUIT

ET

ANNOTATIONE

EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.

GYMNASII BEROLINO-COLONIENSIS PROFESSOR.

VOLUMEN I.

CONTINENS LIBROS I—III.

LIPSIAE, 1798.

SUMTIBUS SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII.

14353
31/7/91

EDITORIS

AD

I. I. SPALDINGIUM

PATREM SUUM

EPISTOLA.

E r r a t a.

Praef. p. XXXIX verſ. 10 pictas l. pictam
- p. XLVII - 5 exidimus l. excidimus
- p. XLIX - 11 Is alios l. Is inter alios
- - - - - 15 Inſtitutionis l. Inſtitutiones
- p. L - - 24 Itineratio l. Itinerario
- p. LIV - 16 Multis l. Non ita multis
- - - - 17 noſtra l. noſtri
Arg. l. I. v. 2. pro 5 lege 6.
- - - - 6 - 7.
- - 7. - 14 - 15.
- - 9. - 37 - 35.
p. 23. not. ex. col. 1. v. 12 imprimis lege in primis
p. 27. - - - 2 imprimis l. in primis
p. 42. text. v. 14 inprimis l. in primis
p. 49. text. v. 15 pronuntiationem l. pronunciationem
p. 54. not. col. 1. v. ult. comparata l. comparate
p. 61. not. crit. v. 4 *poſuit* l. *poſcit*
p. 83. not. col. 2. v. 18 *tegere* l. *legere*
p. 89. not. col. 1. v. 36 inprimis l. in primis
p. 104. not. crit. v. 25 poſt *apice* incide.
p. 105. not. crit. v. 9 poſt *flectatur* pone ſemicolon.
p. 107. not. col. 2. v. ult. ut l. et
p. 111. not. crit. v. 15 *nunquam eadem* l. *nunquam in eadem*
p. 112. not. col. 1. v. 21 Pulcre l. Pulchre
p. 113. not. crit. v. 5 Apulejus l. Appulejus
p. 116. not. col. 1. v. penult. quinque l. octo
p. 123. not. crit. v. 5 cum l. et
p. 126. not. col. 1. v. 10 pulcre l. pulchre
p. 134. not. crit. v. 10 Valerius l. Valgius
p. 143. not. col. 2. v. 2 Sic c. 1, l. Sic 1,
p. 155. text. v. 7. verbo, ductum id l. verbo ductum, id
p. 165. not. crit. v. 4 Et l. Eſt
p. 167. not. col. 1. v. 1 *topper — antigerio* l. *topper — antigerio — exanclare.*
p. 180. not. crit. v. antepenult. *litera exſpecto ſed ſi* l. *litera ſi*
p. 186. not. col. 1. v. 3 e nono l. E non O
p. 211. text. v. 7 Brurum l. Brutum
p. 216. not. col. 1. v. 10: 9. III. l. IIII. 12.
p. 221. not. crit. v. 6 Adſunt l. Aſſunt
p. 231. not. crit. v. 1. *N.* et Turic. l. et Turic. *N.*
p. 238. not. col. 1. v. 14 *φασι* l. *φασὶ*

p. 242. not. col. 1. v. 19. p. 370 ſeqq. l. v. 370 ſeqq.
p. 244. not. crit. v. 2 invenio ſponte l. invenio, ſponte
p. 249. not. crit. v. 2 *ut* l. *ait*
p. 251. v. 8 *ſubmittentis* l. *ſummittentis*
p. 253. v. antepenult. *ipſius* l. *ipſis*
p. 259. not. col. 2. v. 15 eſt, l. eſt.
p. 260. not. col. 2. v. 6 *luxurantia* l. *luxuriantia*
p. 261. not. col. 1. v. 12 ſuis cf. l. ſuis (cf.
p. 264. not. crit. v. 1 *quam jam* l. *quae jam*
p. 264. not. col. 1. v. 13 *ſit* l. ſit
p. 268. not. col. 2. v. 10 dele haec: cf. not. 2, 1, 7.
p. 269. text. v. 12 ſubmittentem l. ſummittentem
p. 270. text. v. 1 breves, in l. breves in
p. 280. text. v. 10 defenditur: ſic ut l. defenditur ſic, ut
p. 283. not. crit. v. penult. ſit l. ſit
p. 283. not. col. 2. v. 18 Leid.) 193 l. Bip.) 263
p. 297. not. col. 1. v. 3 ſupereſt, de l. ſupereſt liber, de
p. 325. LIB. II, 22. l. LIB. II, 12.
p. 326. text. v. 2 *inter* l. inter
p. 327. text. v. 5 *ſubmittere* l. ſummittere
p. 327. not. crit. v. 1 omitiunt l. omittunt
p. 327. not. col. 2. v. antepenult. Latinum l. *pullat. circulum*
p. 329. not. crit. v. 3 verba „cum Bodl. et Alm.“ debent transponi poſt *ſic ſ.*
p. 331. LIB. I, 13. l. LIB. II, 13.
p. 332. not. crit. v. 20 *fretum* l. *foetum*
p. 340. not. crit. v. 6 *ſit* l. *ſit*
p. 340. not. col. 2. v. 7 *ſit* l. *ſit*
- - - 10 ſit l. ſit
p. 349. text. v. penult. nihil, niſi l. nihil niſi
p. 349. not. col. 2. v. 13 inprimis l. in primis
p. 351. not. col. 1. v. antepenult. Xenophontem in l. Xenophontem eſt hoc nomen in
p. 357. not. crit. v. antepenult. edd. l. ed.
p. 362. not. crit. v. 2 adſunt l. aſſunt
p. 367. not. col. 1. v. 3 latum l. lacum
p. 374. not. col. 1. v. ult. nv. l. Inv.
p. 386. not. crit. v. penult. Sic l. Alter
p. 397. not. crit. v. 3 dele haec: „et Turic.“
p. 400. in marg. inter. 202 l. 203
p. 418. not. crit. v. 4 ſit l. ſit
p. 422. not. col. 2. v. ult. *Euathlum* l. *Euathium*.

p. 429. not. col. 1. v. 16 gloſſiatore l. gloſſatore
p. 431. not. col. 2. v. 17 dele haec: „p. 352. E.“
p. 437. not. crit. v. penult. *Tutilium* l. *Tutilius*
p. 438. not. col. 2. v. antepenult. ſolertia l. ſollertia
p. 439. not. crit. v. ult. Leidenſe. l. Leidenſi.
p. 441. text. v. 17 adde ad marg. exter. 4
p. 455. not. col. 2. v. 5 *ἐγκωμ.*, *κατηγ.* l. *ἐγκωμ.*, *ψεκτικὸν*, *κατηγ.*
p. 461. not. col. 1. v. ult. *τῳ* l. *τῷ*
p. 472. not. col. 2. v. 8 ſignificau l. ſignificatu
p. 476. not. col. 2. v. 10 *περι* l. *περὶ*
p. 496. not. col. 2. v. 2 *jacebit.* l. *jacent.*
p. 497. not. crit. v. 1 Bern. 1, male l. Bern., male
p. 508. not. col. 2. v. 2 ſitne, aut l. ſitne, aut quid ſit, aut
p. 510. not. col. 2 v. ult. enim, quod l. enim (quod
p. 525. not. col. 2. v. 1 § 32 l. § 33
p. 526. not. col. 2. v. 6 cf. 2, 12, 5 l. cf. 2, 10, 5.
p. 528. not. crit. v. 9 recenſuntur. l. recenſentur.
p. 533. not. crit. v. 5 abit. A l. abit A,
p. 538. text. v. 4 *cive:)* l. *cive*):
p. 539. not. col. 1. v. 21 eſt et l. et
p. 551. not. crit. v. ult. ſecundam l. utramque
p. 553. not. col. 2. v. 7 *ῥάβδους εἰς* l. *ῥάβδους*, *εἰς*
p. 564. not. crit. v. antepenult. § 61. l. § 60.
p. 579. not. col. 1. v. 2. 3 appellantur; quae vulgo, ſed l. appellantur, quae vulgo; ſed
p. 585. not. crit. v. penult. viri. Goth. l. viri, Goth.
p. 586. not. crit. v. 3 *fero* a l. *fero*, a
p. 609. text. v. penult. *ſi quis* l. ſi quis

Libri ſequentes impreſſi ſunt ſumtibus S. L. Crusii Lipſiae.

Ariſtotelis de arte poetica liber, graece et latine, ex recenſione et cum animadverſionibus Theoph. Chriſt. Harleſii, 8 maj. 780 16 Gr.

Auctores latini minores cum notis var. ed. Tzſchucke, 3 Tomi, 790 — 93 1 Rthlr. 20 Gr.

Bauer, Car. Lud., formulae ac diſciplinae Erneſtianae indolem et conditionem veram adumbrare conatus etc. 8 maj. 782 8 Gr.

Ciceronis, M. T., Tuſculanarum diſputatt. libri V. ex recenſ. F. A. Wolfii, adjuncta diverſit. lect. Erneſtianae, 8. 792 14 Gr.

— de Divinatione libri duo: recenſ. emendav. atque animadverſionibus illuſtr. I. I. Hottingerus, 8 maj. Charta membr. cum fig. 793 1 Rthlr. 16 Gr.

— charta ſcript. cum fig. 1 Rthlr. 4 Gr.

Cornelii Nepotis vitae excellentium Imperatorum in uſum ſcholarum additis notis ed. ex rec. Auguſtini van Staveren a C. H. Tzſchucke, 12. 791 16 Gr.

Epiſtolae clarorum virorum, quae inter Ciceronis epiſtolas extant, in unum volumen redactae et duplici commentario illuſtratae a Benjamin. Weiske, 8 maj. 792 1 Rthlr.

Euripidis Cyclops, graece, edidit et perpetua adnotatione illuſtravit M. I. G. Chr. Hoepfner, 8 maj. 789 1 Rthlr.

Eutropii breviarium hiſt. romanae, recenſuit et notis illuſtravit C. H. Tzſchucke, 8 maj. 795 2 Rthlr. 8 Gr.

Horatii, Q. Flacci, Opera varietate lectionis et perpetua adnotatione illuſtravit Chriſt. Guil. Mitſcherlich, 8 maj. Tom. 1. 2. ſub prelo.

ejusdem Editio magnifica in charta membranacea et cum figuris.

Lycophronis Caſſandra, cum verſione et commentario Guil. Canteri; Paraphraſin, notas, indicem graecum, e ſcholiis auctum, adjecit, ac praefatus eſt H. G. Reichardus, 8 maj. 788 1 Rthlr. 12 Gr.

charta ſcript. 1 Rthlr. 18 Gr.

Manutii, P., Commentarius in M. Tullii Ciceronis epiſtolas ad diverſos, ad Q. fratrem et ad Brutum, 8 maj. 2 Tomi, 779. 80 2 Rthlr. 20 Gr.

Scriptores VI. hiſtoriae Auguſtae, Ael. Spartianus, Jul. Capitolinus, Ael. Lampridius, Vulc. Gallicanus, Trebell. Pollio, Flav. Vopiſcus, 8 maj. 774 2 Rthlr.

Multae mihi ſunt cauſae quare in fronte operis hujus recte videar Te compellare, pater optime. Cum enim ſingulari providentiae beneficio contigerit, me natum Te parente, majorem vitae fere humanae partem ſupergreſſo, ipſum autem, ſive cunctatione et inertia ſive virium conſcientia, ab exiſtimationis literatae periculo faciendo diu alieniorem, eo tamen, Te ſuperſtite, perveniſſe aetatis, ubi aut audendum aliquid eſſet in literis, aut omnino omne hoc ſcribendi conſilium abjiciendum; ipſa haec mea felicitas

mandaſſe hoc mihi videtur et imperaſſe, ut Tibi palam traderem hanc operam meam. Quae ſi verſatur in genere literarum, quod Tu ſcriptis quidem Tuis non attigiſti, multis tamen, ut dixi, nominibus ad Te potiſſimum ea pertinet. Scriptorem equidem mihi ſumſi interius cognoſcendum et popularibus meis, vel ſi quis exterorum haec noſtra eſt reſpecturus, commendandum, poſt ejus repetitionem aliquamdiu intermiſſam, qui, et operis materia et ſcribendi animo, magnam haberet cum ingenio Tuo cognationem. Primum enim quis dubitet, quin orandi magiſter diligentiſſimus recte mittatur ad Te, qui dicendo ad populum longam aetatem ſumma cum gratia et exiſtimatione exegeris? Novi equidem quantopere ſoleas a Te amoliri omnem artificialis eloquentiae ambitum, neque ſim filius Te dignus ſi in laudes Tuas

hoc loco excurram. Facile tamen et Tu concedes et omnes cordati agnoſcent, eſſe aliquam viam et rationem, qua mens, bonis literis locupletata verique indagandi ſollers, perveniat ad ſacultatem auditorum et retinendorum et docendorum. Quod Tibi contigiſſe ſi neque negare potes et in magno numero felicitatis Tuae, Deo gratus, reponis, quid eſt convenientius, quam, deſunctum hiſce laboribus, iterum recolere eorum praeceptorum memoriam, quae, ſi minus omnia vel vera vel hiſce temporibus accommodata judicas, plurima tamen experiendo et agendo comprobaſti. Deinde (et haec etiam gravior fuit cauſa Tibi dedicandi ſcriptoris mei) is vir eſt Quintilianus, qui, ſi Te aequalem ei dediſſet fortuna, plurimam in Te agniturus fuiſſet oratoris laudem. Singulis enim fere operis hujus paginis oſtendit, eum demum ſibi videri

oratorem, cui curae ſit, quod dicat, quique ſit vir bonus. Inde eſt, quod ab optimis quibusque, poſt renatas literas, viris plurimi ſemper factus ſuit hic ſcriptor, qui, ſi quis alius, bonam mentem nullo non loco prae ſe fert. Videmus hominem, annis jam provectum, accedere ad perſcribenda ea, quae magna cum laude diu diſcipulis ſuis praeiverat. Plurima ineſt praeceptis gravitas, unde agnoſcas ſcriptorem et rerum momenta et hominum ingenia expertum. Neque tamen ſobria haec et ſubacta magiſtri prudentia eo minus in admirationem ſummorum oratorum ſolet abripi et juveniliter quaſi geſtire. Prodit ſe nobis animus pulchri et honeſti tam cupidus ut nullo uſu, nullo labore, potuerit ad horum ſenſum occalleſcere. Quaecunque offeruntur in ſcriptoribus, quos tractabat, egregia, ea quaſi tum denique cognoſceret, animum ejus feriunt, ut

nullus adoleſcens recentior eſſe poſſe videatur in hac voluptate. Neque tamen idem hic benigniſſimus ingenii laudator virtutis detrimento eloquentiam clareſcere patitur. Ut ab invidia et malignitate eſt alieniſſimus, merentisque gloriam premere nefas ducit, ita neminem, qui dicendi lenociniis vitia exornaverit, oratorem vocare ſuſtinet. Quo in genere, etſi error eſt amabilis, tamen calidius pronunciaſſe, resque natura diverſas permiſcuiſſe mihi ſaepe eſt viſus. Meminiſti, pater optime, virum Tibi in primis carum, quemque Tecum longiorem aetatem exigere oportuit, Sulzerum dico, hunc igitur ſtatuiſſe, bonas literas contineri virtute promovenda. Impugnavit hoc decretum homo ingenioſiſſimus, quique ſuis ipſius ſcriptis oſtenderet, quantum moribus inſervire poſſent ingenii dotes, Engelius, neque amico Tuo, quem plurimi faciebat, de-

trahens neque virtuti non ſumma quaeque tribuens. Aliud enim eſt artifici operis limites praefinire, aliud, quid homini ante omnia propoſitum eſſe debeat, decernere. Qui vero cum Quintiliano eloquentiam, omnemque bonarum literarum praeſtantiam, ab eo abeſſe ſtatuunt, in quo mens prava appareat, ii in artum non raro deferuntur, cum judicandum eſt de opere, ubi ſummum ingenium, exquiſitiſſimus dicendi ornatus, plurima affectuum vis, agunt malam cauſam. In eam difficultatem etiam Quintilianum noſtrum plus ſemel ſe induiſſe, et modo cum decreti ſui jactura, modo cum iniquo eximiae eloquentiae, ſed vitiis inſervientis, contemtu fluctuaſſe, confidenter dixerim. Quidni ſimplicius confitebimur, ſummam vel in malis interdum apparere artem; habere ſuam ipſa quoque vitia eloquentiam; iracundiae, invidiae, perverſitati non

deeſſe ſua tela, quibus vel optimi cujusque animum percutiant? Audebimus interim omnibus hiſce malitiae munditiis nudam praeſerre virtutem, diſcentque mature qui nos audient, unum eſſe honeſtum, prae quo vel veriſſimam ingenii laudem contemnere oporteat. Dum vero ne malis quidem eloquentiae palmam negant, ſicubi merentur, bonam cauſam omni ſolidae doctrinae potentiſſimaeque orationis apparatu inſtruere, tanto impenſius ſtudebunt. Neque video ſere honeſtius quidquam aut glorioſius, quo elaborare poſſit mens humana, quam, ut excuſſa omni, quam cum belluis communem habemus, concupiſcendi, timendi, adulandi ſervitute, ſuarum tandem virium conſcia, quae ſunt totae in cogitando et eloquendo, cauſam agat humani generis. Non equidem vereor ut intelligas, quam ego ſignificem cauſam, cum Te potiſſimum docente,

quae eſſet ea, intelligere mihi contigerit. Eloquentia, quae ſumma poteſt animo concipi, virtutis interpres et oratrix, non profecto fruſtra adorietur hominum animos. At, qualis ea eſt, quam ſibi docendam propoſuit Quintilianus, eloquentia! „Maxima ejus pars" inquit „animo conſtat." Fruſtra ſunt qui niſi percuſſi, ut ait poëta, ingenti virtutis amore, ſperant hanc a ſe cauſam poſſe agi. Vileſcunt et vix audita excidunt, quae dicuntur ab eo, quem rei commendatae ignarum et expertem ſentias. Sentis autem protinus ubi torpor ille, qui nullo affectuum ſtrepitu diſſimulatur, accidit ad aures, prodens magnum oratorem aliena praedicantem bona. Ad vindictam fortaſſe, ad horrorem, ad deſiderium, vel peſſimus homo extimulaverit auditores, ad bonam mentem nonniſi bonus. Ea igitur, parens optime, maxima fuit cognatio, qua Te

cum Quintilianeo ingenio conjungi putarem. Norunt qui Te et audierunt et deſiderant, quantopere Tibi eſſet cordi, ut meliores fierent, quibus Tu decreta religionis enarrares; quantum ſorderent Tibi omnia prae ea laude, ut ipſe eſſes bonus. Nunquam animo ſejungebas religionem a virtute. Ita junctae etiam ab ore Tuo ad audientes pervenerunt. Quanquam populo jam pridem illud obmutuit, multisque etiam eorum, qui in Te ſectabantur oratorem ex M. Catonis Cenſorii finitione h. e. virum bonum dicendi peritum, ſuperſtes vivis, non eſt tamen quod labores Tuos periiſſe credamus, quoniam animos immortales ſementi illa Tua conſeviſti. In hac vero animi Tui indole nemini poteſt mirum videri, quod cum homine, quamvis remoto aetatis ceteraeque conditionis diverſitate, ſed unius honeſti itidem ſtudioſo, de ſumma artis oratoriae idem

ſere ſentire inveniris. Multis equidem locis mihi viſus ſum talem animorum veſtrorum ſimilitudinem deprehendere. Inter quos ille ſenſus me magnopere advertit, qui legitur 4, 2, 38. „Neque enim aliud in eloquentia, „cuncta experti, difficilius reperient, quam id, „quod ſe dicturos fuiſſe omnes putant, poſt-„quam audierunt: quia non bona judicant eſſe „illa, ſed vera. Tum autem optime dicit „orator, cum videtur vera dicere.“ Sic et Tu in libro de arte concionandi p. 365. ed. nov. „Man könnte, dünkt mich, das eigent-„liche charakteriſtiſche Merkmal einer guten „und ihrem Zwecke gemäſsen Predigt darein „ſetzen, daſs der erſte dadurch erregte leb-„hafte Gedanke, ganz von dem Herzen ge-„fühlt, der ſeyn müſste: Wie wahr iſt „das! und nachher — vielleicht je ſpäter „nachher, deſto beſſer — könnte die zweite

„Empfindung ſich äuſsern: Wie ſchön iſt „das geſagt!“ Sed et Cicero, quanquam de veritate dicendi non agens, valde ſimilia Tuis iſtis praecipiens reperitur de Orat. 3, 26. „Bene et praeclare quamvis nobis „ſaepe dicatur, belle et feſtive, nimium „ſaepe nolo.“ Graeci philoſophi locum, quanquam et ipſum geminum Tuo, cuicunque vacabit, legendum relinquo. Eſt is in Arriani Epicteteis ſermonibus libri 2. capite 23. extremo. Tu autem illo ipſo, quem deſignavi, loco, expromtis ſanctiſſimis veriſſimisque dicendi praeceptis, quae multa facundia commendari quivis vel Te invito agnoſcet, tanquam oraculum aliquod ſubjicis ſcriptoris mei verba: „Pectus eſt, quod diſertos facit.“ (Qu. 10, 7, 15.)

Jam ſatis, opinor, idoneis quidem arbitris probavi conſilium hoc meum inſcribendi

Tibi Quintiliani. Qui ut ipſe quovis lectore eſt digniſſimus, ita ſi mei labores collati in eum habeant aliquid Tuo nomine non indignum, vel hoc in plurimis Dei muneribus reponam, quod Tibi ſuperſtiti tradere eorum primitias mihi contigit. Neque enim Te invito factum eſt, quod hiſce potiſſimum literis, quae in antiquitate enarranda verſantur, ſtudia mea addixi. Imo a pueris auctor mihi fuiſti, ut veterum ſcripta ſtrenue pervolutarem, qui ipſe expertus eſſes, quantum Ciceronis, Horatii aliorumque Romanorum plurima et aſſidua lectio etiam animo Tuo et moribus contuliſſet. Nempe recti ſenſus et honeſti, optimus faciendorum admonitor, convertebat Te ad ea, quae horum operibus inſunt plurima navae et verae virtutis documenta. In talibus igitur ſermonibus ut Tua paene omnis exacta fuit vita, ſic

et ego, quoniam Te ſuperſtite, quod ſperare vix licebat, ad virilem aetatem perveni, conſeneſcere quoque, vel quovis tandem lucis hujus fruendae termino deficere velim. Eum quidem terminum ut non magnopere extimeſcendum putent, boni facile aſſueſcunt. Neque Tu ulla Te conſolatione indigere exiſtimas, quod propior Tibi videtur inſtare. Patere tamen omnes exultare Tuos, ob longam hanc, quae divinitus Tibi conceſſa eſt, aetatem, graviſſimo etiam nuper morbo ſuperato. Fecit enim longinquitas ea temporis teſtem Te plurimorum commodorum, quae pro virili parte ſtrenue promoveres, eorumque, quae mala et eſſent et viderentur, laetum ſaepe Tibi exitum oſtendit. Neque ab re fuerit illud hoc loco commemorare vivacitatis Tuae beneficium, Tibique et nobismet ipſis gratulari, quod ſenectus Tua propagata fuit ad tempora regis juvenis.

(Hunc ſaltem everſo juvenem ſuccurrere ſeclo
Ne prohibete! —)

qui cum primum ad rei publicae adminiſtrationem acceſſit omnes bonos de cauſa humani generis bene ſperare juſſerit, non ſermone ſed factis. Hoc enim auſpice felicitatem hominibus dignam id eſt recti cultum, profectum ex veri cognitione, quae ſine ſentiendi libertate nulla eſt, paratam vides patriae, quam, etſi alius imperii civis natus, diu tanquam Tuam amare et didiciſti et liberos Tuos docuiſti. Cetera ſenectutis Tuae commoda, quoniam non ſunt publica, tacere et intra ſanctiſſimae domus Tuae parietes praedicare ſatius eſt. Vale, pater Optime, et ama Ludovicum Tuum.

Scribebam Berolini die 20. *Januarii* 1798.

PRAEFATIO.

Non ſine verecundia et ſolicitudine accedo ad rationem hujus operis a me ſuſcepti, jamque ex quarta parte profligati, reddendam. Inter ipſum enim laborem, dum hic illic quaedam non ita male expediiſſe tibi videris, dumque ſingulis immoraris, parcius occupat animum et ferit totius negotii magnitudo, quam ubi remotus paululum ab ea, quam paras, tabula, e longinquo contemplaris. Multa ſunt et varia quae Quintiliano debeantur ab editore ſuo, nec facile multum de jure praeſtantiſſimi ſcriptoris remittent ii, quibus tamen unice velis placere, viri antiquitatis vindices, et eorum, quae ab interprete optimi cujusque ſcriptoris veteris praeſtanda ſunt, probe gnari. Deinde elaborarunt multi et primarii in hoc opere arti-

fices, poſt quorum aetatem cum novis curis adhuc caruerit Quintilianus, efficiendum eſt aliquid in hoc genere, quo et aequalium tuorum deſideriis et deceſſorum exiſtimationi ſatisfacere videaris. Hujus equidem tantae expectationis magnam partem a memet amoliri, alioque me pede metiendum oſtendere conabor. Qua excuſatione uſi ſunt ſummi viri, Lucilius, Cicero, Plinius, *neque ab indoctiſſimis ſe neque ab doctiſſimis legi velle*, eadem mihi parata eſt. Nam nec ego „Perſium curo legere.“ Quot enim et quantae res, ſi tales animo concepiſſem lectores, erant ponendae in annotatione mea, quas dare non potui, quot contra omittendae quas attuli! Ut copioſiores fortaſſe tum facti eſſent commentarii mei in re Critica, ita in toto opere non dubito quin longe contractiores. Sed ego tirones potius, quibus ſcriberem, apud animum meum propoſui; ejusmodi tamen, qui non eſſent indoctiſſimi. Opus tantae amplitudinis, quantae ſunt rhetorica Quintiliani, integrum ſcholaſticis lectionibus tractari poſſe, nemo, opinor, ſibi perſuadebit. Quapropter in conclave ſtudioſi cujusdam animo me contuli, cui legenti aſtarem et ea, quae in variis libris ad intelligendum

ſcriptorem eſſent quaerenda, miniſtrarem. Fateor magnam poſſe concipi ejusmodi ſtudioſorum varietatem et diſertius debere finiri, quibus potiſſimum labores meos ſuſceperim. Sunt igitur ii et juvenes literis dediti, qui quidem in Romanis et Graecis ſcriptoribus aliquantum jam profecerint, et viri non proprie in antiquitate explicanda occupati, qui cum legendum ſumunt gravem quendam et elegantem ſcriptorem veterem, multa, ad ſenſus ejus cognoſcendos neceſſaria, in artis tractatione praeſertim, a recentiorum uſu remotae, qualis eſt rhetorum antiquorum, minus promta et in numerato habeant neceſſe eſt, quia aut ſunt obliti, aut nunquam pro ſtudiorum ſuorum ratione attigerunt. Ita conſtituta et deſcripta lectorum, quos circumſpexerim, claſſe, non equidem vereor ne conſilio nullo nec ratione ſcripſiſſe judicer. Quod enim moroſi quidam in ſingulis animadverſionibus interpretum haerent, cui potiſſimum lectori earum quaeque deſtinari potuerit, eam calumniam magis quam diligentiam judicandi exiſtimo. Neque recuſo, ſi ſummo jure agatur mecum, pluſcula ex iis, quae monui, aliena a propoſito meo agnoſcere, dum ſumma conſtet conſilio. Illud

ſaltem a me perperam eſſe factum nequaquam credo, quod Criticae quoque rationis plerumque memor fui. Quicunque veterem librum legendum ſumit, hoc apud animum ſuum conſtituat neceſſe eſt, non poſſe lectionem eam adeo expeditam eſſe et tutam, ac ſi in ſcriptore ſuorum temporum verſaretur. Qui ſecus putant, ii ſe ludificandos permittunt eorum ignorantiae dicam an impudentiae, qui varietatem ullam ſcripturae in V. et N. Teſtamenti libris inveniri hodie etiam, in tanta Criticae ſacrae luce, praefracte et cum prudentiorum manifeſto ludibrio negant. Neque erat pro mea religione, veteribus exemplis non addicentibus, ubique in textu ponere, quod mihi veriſſimum videretur. Ita factum eſt, ut ſententiae eruendae cauſa, ſaepe ad criticas notas eſſet ablegandus vel is lector, qui earum omnium gratiam libentiſſime mihi erat facturus. Ceterum ſecrevi diverſi generis notas, ſecutus doctiſſimorum popularium meorum, ipſiusque Geſneri, exemplum, cujus in Quintiliano ſumma eſt auctoritas. Qui igitur meae fidei recte committere ſeſe poſſe ſibi videtur, neque originem et jus ejus, quae in textu poſita eſt, ſcripturae inveſtigare laborat, is ne ſcriptas

quidem exiſtimet notas, quae textui ipſi protinus ſubjiciuntur. Erant autem nihilo minus ſcribendae eae, ut harum quoque rerum curioſi, quos lectorum ſupra definitorum numero nequaquam eximo, haberent unde textus conſtitutionem, quam praetuli, cum aliorum, Geſneri in primis, ratione conferrent et judicarent; cognoſcerent etiam ſicubi latens aliquod vulnus et male concretum falſam ſanitatis ſpeciem oſtenderet. Haec omnia eo magis mihi fuerunt praeſtanda, quo plura Criticae rei praeſidia, nec levia illa, mihi contigerant optimorum virorum beneficio, de quibus infra dicetur.

Quintiliani vitae exponendae otium mihi fecerunt Geſnerus, in praefatione, et Erneſtus in bibliotheca Fabriciana, quosque hi recenſent varii auctores. Aliqua tamen ad ipſum ſcriptorem et magis etiam ad hoc, quod tractamus, opus ſpectantia reſtant, hic a me quoque monenda. Statim in nomine videor excuſatione indigere, qui uſum plurimorum poſt renatas literas capitalium virorum deſeruerim, Quinctilianum non Quintilianum ſcribentium. In ipſos operis hujus titulos induci haec ratio coepit, niſi fallor,

anno ſuperioris ſeculi tertio et nonageſimo, a Gibſono, qui cum Leidenſem rhetoris noſtri editionem repeteret, de ſuo addidit C. ante T. Sed habuit ille auctores ſcripturae ſuae magnos viros et in primis diligentes ut Sigonium Lipſium, Muretum, G. I. Voſſium, alios; Codicem quidem MS. vereor ut ullum, in ipſo noſtri certe ſcriptoris nomine, cum in cognatis Quinctiorum, Quinctiliorum, non rara ſint hujus ſcripturae exempla. Nam quod ex Bodlejano Cod. Gibſonus in fronte operis ita ſignatum nomen afferre videtur, id conſulto feciſſe eum vix credo, quoniam de iſta varietate illo loco proprie non agit. Sed negant fere in talibus auctoritatem eſſe idoneam Codicum MSS. quippe exaratorum ab ignaris plerumque medii aevi librariis; contra appellant lapides nummosque vetuſtos, certiores illos et perenniores antiqui moris teſtes. Etiam etymi rationibus nituntur, a quo in nominibus propriis parcius receſſum fuerit, quam in appellationibus. Eſſe enim ἀπὸ τοῦ QUINQUE repetenda ejusmodi nomina. Sed ne marmoris quidem et aeris ponderoſa ſane auctoritas majore ex parte aſtipulatur iis, nedum ut tota eos tutetur. Adhuc nonniſi unum lapidem, unum-

que idem nummum cognovi, qui QUINCTILIANUM praeferrent. Eſt enim hoc nomen ita ſcriptum in faſtis Capitolinis p. Gruteri 295. et in nummo apud Patinum (in Familiis Romanis pag. 188.) in gente Nonia, quorum utroque utitur Dukerus ad Liv. 1, 30, 2. dum C. defendit in hujusmodi nominibus. Patini quidem ipſum nummum Valens (in Familiis Romanis T. 2. pag. 173.) in gente Nonia exhibet ſignatum ſine C. Neque tamen dubium quin Patini ratio vera ſit, et in Valente inſignis mandati negotii incuria. Utrumque exemplum eſt aetatis Auguſteae, cujus ego ſcripturam non dubito vetuſtam appellare et caſcam prae Quintiliani rhetoris. Habes enim, ut hoc utar, etiam AIMILIUM in lapide Capitolino. Et credibile eſt, ſiquid lapidibus inciderint nummisve incuſſerint ad antiquum morem, non perinde in familiari uſu triviſſe, niſi forte quis eſſet Catoniani horroris curioſus. Vellem ſervatam eſſe integram inſcriptionem, quam exhibet Reineſius pag. 154., quae cum referenda ſit ad Caligulae tempora, expreſſum in ea nomen magis faceret ad ſcriptorem noſtrum; etſi ne ſic quidem confectam rem haberemus. Sed ibi nonniſi — ANO conſpicitur, quan-

quam eſt veriſſima Reineſii conjectura, agnoſcentis conſulem Quintilianum e Frontino. Ceterum frequentiſſima ſunt apud Gruterum et Muratorium exempla nominis hujus litera C. carentis. Quae cum videatur recentior et ad pronunciationem, etiam veterem, accommodatior ſcriptura, nullus dubito quin ab ipſo ſcriptore noſtro fuerit uſurpata. Ita ut ſentiam, movet me ſingularis hominis ſanitas et ſobrietas ab omni affectatione quam maxime abhorrentis. Vide mihi qualia praecipiat 1, 6, 40. 41. 2, 5, 21 et, quoniam verſamur in orthographiae ratione, in primis 1, 7 integro capite. Si duplex fuit ſcribendi mos, qui vel ad etymon et antiquiſſimum uſum eſſet compoſitus et uſurparetur in ſolennibus foederum carminibus monumentorumque titulis, vel in ſermone familiari frequentaretur; hoc profecto eſt uſus in ſcribendo etiam nomine ſuo M. Fabius. Neque erat, puto, quod nobilitatem quandam, Lamiarum aemulam, in nominis ſignandi ratione vindicaret, quoniam ejus rei gratia hodie etiam in vulgaribus linguis praepoſterae et horridae nominum ſcripturae retinentur, quae cauſa quin apud Quinctios et Quinctilios valuerit equidem non magnopere repugno; ſed Quintilia-

norum alia eſt conditio. Haec hactenus, neque excuſo diligentiam in ſcriptoris mei nomine conſtituendo fortaſſe non nimiam. Quando autem ſermo incidit de norma ſcribendi, quam ὀϱθογϱαφίαν dicimus, videtur paucis oſtendenda et vindicanda ea, quam ipſe in hoc opere expreſſi. Apparebit unicuique inſpicienti, me pronunciationis et vocalitatis majorem curam habuiſſe quam etymorum. Ejus inſtituti defenſionem, praeter auctoritatem Codicum plerorumque (in quibus raro quidquam ſimile invenias hodiernae virorum doctorum diligentiae *adſcribo adcurate*, *idcirco* uſurpantium) multaque argumenta quae perſequi hujus non eſt loci, paratam mihi exiſtimo in ipſius, quem edo, ſcriptoris doctrina. Quo in genere ad primi libri caput ſeptimum lectorem iterum ablego; quo ſunt conferenda etiam ea quae disputantur 9, 4, 36 ſeqq. item 11, 3, 34. 35. quanquam iſtis locis pronunciationem magis tractat, quacum tamen conjunctiſſimam demonſtrat ſcripturam 1, 7, 30. cf. nos ad 3, 8, 16. Video magna ex parte obſtare ſectae noſtrae auctoritatem et exemplum ipſius Ciceronis, cujus tamen CAUSSAM adeo religioſe vindicari miror cum DIVISSIO reji-

ciatur vulgo et vix fando audita ſit aequalibus noſtris. Scribendi rationem diuturnitas temporis ſolet levigare et cum pronunciatione conciliare, cum jam in vulgus notum et frequentatum eſt omne hoc literarum uſurpandarum negotium, non intra doctorum collegia coercitum. Remittendum eſt aliquid de etymologico iſto rigore, et eruditis quaeſtionibus ſeponendum id, quod homines illi „multum literati," quales appellat Fabius (1, 6, 21), volebant ipſi ſcripturae infercire, non ſecus ac ſi ſtemmata et proſapias verborum conderent ſcribentes, cum omne literarum officium praeſtetur reddendo fideliter quae audimus. Ejusmodi certe videtur eſſe ſanae rationis decretum in hac cauſa, quod ipſum tamen cum modo, contra conſuetudinem, eſſe ſequendum Fabius docet.

Praeter ipſius ſcriptoris nomen, qualem operi ſuo titulum fecerit, inveſtigare operae pretium eſt. In hoc quoque genere novaſſe aliquid videtur Gibſonus, ita tamen ut, ſi proximos deceſſores deſerebat, veterum auctoritate non prorſus careret. Cum enim vulgo Inſtitutiones oratoriae appellarentur hi libri, Gibſonus inſcriptionem hanc compa-

rentem in Leidenſi exemplo quod, ut dixi, repetebat, mutavit altera, quae ſic habet: M. F. Qu. De Inſtitutione Oratoria libri XII. Eam deinceps omnes expreſſerunt, niſi quod Rollinus Epitomae ſuae praefixit titulum illum antiquitus frequentatum. Vetuſtiſſimae quidem editiones, ſicuti notum eſt, inſcriptionibus carere ſolent. Ita in Jenſoniana non niſi ad calcem primi initiumque ſecundi libri leguntur haec: Qu. de Inſtitutione Oratoria liber primus finit — ſecundus incipit. In ceteris nihil niſi Quintiliani liber tertius cet. Tarviſina in prioribus libris habet Jenſonianam illam inſcriptionem, in reliquis, iisque pluribus, pluralem ponit, ut et ad calcem totius operis; cujus tamen titulum in fronte nec ipſa habet. Locatelli editio in ſingulis libris oſtendit: de Inſt. oratoria, in fine pluralem, in fronte operis inſcriptione caret. Reliquae deinceps, quas quidem vidi, pluralem ponunt in titulo omnes ante Gibſonum, in ſingulis tamen libris variantes et ipſae. Nomen operis expreſſum a ſcriptore non memini praeter locum in epiſtola ad Bibliopolam, qui ſane defendit Gibſonianiam inſcriptionem. Neque tamen tuto inde colligas, hoc potiſſimum nominis impoſitum ab ipſo

eſſe libris hiſce. Et habet alter ille titulus morem, quo ſe tueatur, ipſorum veterum, Inſtitutiones appellantium libros, quibus elementa artis cujusdam enarrarent. Credimus hoc Lactantio diſerte commemoranti in fronte Inſtitutionum Divinarum; et poteſt conferri Barthius, de ejusmodi titulo copioſe diſputans Adverſſ. lib. 2. C. 17. qui etiam Vitruvii utitur auctoritate prooemio libri ſeptimi Architectonicas inſtitutionces ponentis. Commode cum hujuſce inſcriptionis plurali contuleris titulum libri Ciceroniani, qui inſcribitur: Partitiones oratoriae. Sed, cum res et levis eſſet et confici nequiret, obtemperandum duxi recentioribus exemplis, quibus id quoque conceſſi, ut alicubi opus hoc diceretur Oratoriae Inſtitutionis libri XII. Neque enim ſingularis ſic poſitus abhorret ab uſu ſcriptoris noſtri, qui ſe *inſtitutionem* ait profeſſum 11, 1, 5. item Hieronymus, in praefatione in Abdiam, XII libros inſtitutionis oratoriae appellat. confer praeterea 1, 1, 9. 8 prooem. 2. item 12, 11, 12. In Codd. MSS. nihil praeſidii, quoniam inſcriptionibus fere carent niſi quod in Guelferbytano ad calcem libri primi ſubjicitur: M. F. Q. Inſtitutionum Oratoriarum ad Victorium Marcellum liber

primus explicit (reliquorum initia ſola ſignantur ſic: M. F. Q. liber II. incipit), in Gothani vero initio ſunt haec: M. F. Q. de inſtitutione oratoria ad Tryphonem Epiſtola. Apud Bandinium Bibliothecae Laurentianae T. 2. p. 381 — 85. plerique Codd. in ſubſcriptione pluralem: *Inſtitutiones* dare narrantur.

In liberis et matrimonio Quintiliani difficultas quaedam objicitur, de qua egi ad 3, 1, 21. Addam hic loci aliqua ibi praetermiſſa. Non ſane opus eſt ut mutetur nomen ejus, cui inſcripta eſt Plinii epiſtola 6, 32. cum facile poſſit intelligi alter Quintilianus, a noſtro ſcriptore plane diverſus. Hoc tamen adhuc teneo, et vitae Quintilianeae rationes turbari videntur, ſi alteras nuptias et ſuſceptam ex iſto matrimonio filiam agnoſcamus. Neque enim tam facile, quam ſit a Baelio, crediderim, Plinium, ubi tenue pro ſuis facultatibus munus praeceptori ſuo offert idque commendare ſtudet, potuiſſe omnem diſciplinae illius mentionem omittere. Quae de divitiis rhetoris noſtri diſputantur ad illum locum, ea, fateor, adeo tuta non ſunt, quam primum videbantur. Poſtquam enim

repetitis curis perpendi rationes Dodwellianas (quibus adde quae diſputat Salmaſius Exerc. Plin. p. 320.) praeſertim in loco de aetate Juvenalis, apparet hujus poëtae ſatiram ſeptimam vix potuiſſe ſcribi niſi ſub Hadriano. Haec igitur ſatira cum oſtendat Quintilianum affluentem opibus et conſularem, eumque inter vivos adhuc verſantem, facile poſſis adduci ut ſeram credas iſtam opulentiam, quae ſeni jamque morituro ſupervenerit, niſi forte hoc ipſo uti debebat Juvenalis, ſi res ita ſe haberet, ad extenuandum exempli hujus momentum. Conjuncta autem eſt haec de vita Quintiliani, ad Hadriani imperium propagata, diſputatio cum altera de Conſularibus ornamentis, quae per Clementem ſortitus eſſe narratur ab Auſonio in gratiarum actione ad Gratianum p. 290. Bip. Clementis filios eſſe eos, quorum ſibi a Domitiano curam delegatam narrat ipſe Quintilianus 4, Prooem. 2, nemo, opinor, negabit, qui contulerit Suetonium in Domitiano C. 15. Ita probabile ſit hunc ipſum Clementem hoſce Quintiliano honores impetraſſe; neque tamen praemii loco pro inſtitutione filiorum, quoniam ii, ut recte monet Nicolaus Antonius in Bibliotheca Hiſpana vetere p. 56,

interemto demum patre, matre autem in exilium acta, a magno avunculo Domitiano in rhetoris noſtri diſciplinam ſunt traditi. Habet ſane quod displiceat honor iſte non a diſcipulo quaeſitus Quintiliano, ſed ab ejusdem patre, et quidem antequam filium ab hoc praeceptore inſtitutum iri noſſet. Sed quid impedit, quo minus ipſe Flavius Clemens, horum puerorum pater, diſcipulus fuerit Quintiliani eique hoc decus impetraverit, cum gratia floreret ipſe apud Domitianum patruelem? In hac ergo ratione Conſularibus ornamentis condecoratum habemus rhetorem etiam antequam principes pueros educandos accepiſſet, fortaſſe antequam opus hoc noſtrum inchoaret. Et ſane filius ejus, dum pater hoſce libros componit, mortuus, „conſulari nuper adoptione ad omnium ſpes „honorum patris admotus" dicitur a parente lib. 6. Prooem. 13. Sed *pater* ille profecto eſt adoptivus, et ne certa quidem eſt ſcriptura hujus vocis. In tanto honorum faſtigio collocatus oblata a Plinio L millia nummum vix potuit non indignari, ſed ne idoneus quidem videtur, qui a Juvenale tanquam temporum ſuorum inſigne divitis rhetoris exemplum oſtentetur. Refert enim ad

cauſam illam, quam agit poëta, dirimendam, vivere tam felicem orandi praeceptorem ea ipſa *tempeſtate* qua ſolus Caeſar (Hadrianum intellige) *triſtes Camoenas reſpexerit* (Juv. 7, 1. 2.). Alioqui enim cujus tandem eſt momenti, quod aliquando, ſub Domitiano, dives fuit Quintilianus? Sed habet totus iſte Juvenalis locus, in quibus haereas. Olim fere VV. DD. iratum, ob negatas in opere ſuo laudes, rhetori poëtam videbantur ſibi agnoſcere; argumentis ſane infirmis. Attamen, ex quo haec interpretatio vulgo rejici coepit, parum attendiſſe eos dicas univerſum hujus commemorationis colorem, qui amicum et faventem Quintiliano vix arguat. An cumulata iſta attributa a verſu 190 ad 193 ſunt ſerio laudantis? Nonne eſt irriſio in iis: „Et ſi perfrixit can„tat bene?“ Non fugit me Sat. 6, 74. turpiſſimis hominibus diſerte opponi Quintilianum, neque melius ceteris me, quo haec tenderent, perſpexiſſe mihi ſumo. Id ago, ne quis expeditum omni ex parte locum exiſtimet, in quo tanguntur fortaſſe quaedam tunc in vulgus nota, quorum ad nos notitia nulla pervenerit. An forte et haec noſtri ſcriptoris commemoratio per figuram facta eſt a Juve-

nale, ſicuti altera illa Paridis hiſtrionis, cui Agauen ſuam aliaque poëmata venderet Statius? (Juv. 7, 87 ſeqq.) Nam ipſum quidem Domitiani Paridem deſignari non potuiſſe a Satirarum ſcriptore, affatim probatum eſt a Salmaſio l. c. e vetuſto vitae Juvenalis auctore, quem ſatis probabiliter conjicit ille Suetonium eſſe. Ita, dum Quintilianum appellat, alium iſtorum temporum rhetorem ſignificavit Juvenalis, ab aequalibus agnoſcendum eum non minus, quam illum ſub Paride figuratum hiſtrionem. Et erat fortaſſe is ejusmodi, ut, in ipſa laudum ſimulatione, dicteriis peti mereretur. Si recte igitur Quintilianum noſtrum removimus ex hac Juvenalis ſatira, non eſt quod vereamur ne propter Auſonium ſit ad Hadriani tempora usque proroganda ejus vita. Ea enim Dodwelli eſt ſententia, qui Conſularia iſta ornamenta ab Hadriano in eum collata cenſet propterea, quod Auſonius ſignificet Auguſtum, non Caeſares, quales fuerint iſti Clementis filii, a Quintiliano inſtitutum. Rectiſſime hanc dubitationem diluit Geſnerus in praefatione §. 11. oſtendens, Senecam et Quintilianum ſecum comparandos negare Auſonium, quorum alter Auguſtum quidem docuerit ſed

Conſul non fuerit creatus, alter autem Conſularia quidem ornamenta acceperit, ſed neque Auguſtum inſtituerit, neque verus Conſul fuerit. Quanquam reſidet aliqua difficultas in iſtis Auſonii: „*Caeſares docebantur*“ ſed ambigua fortaſſe eſt oratio a calamiſtris iis quibus eam inuſſit affectator eloquentiae.

Ex Hiſpania Romam veniſſe fertur noſter in Chronico Euſebiano. Cui quidem narrationi Dodwellus docet multum ponderis accedere inde quod videatur Hieronymus, Chronici Graeci interpres, ſua de Quintiliano hauſiſſe ex ipſo Suetonio. Monet enim hoc diſerte in praefatione operis doctiſſimus eccleſiae pater, in rebus Romanis auxiſſe ſe opus, quod verteret, uſum Suetonii etiam libris. Jam indice operis Suetoniani de claris rhetoribus, qui non exiguo literarum commodo ſervatus eſt, cum ipſius libri nonniſi paucula fragmenta ad nos pervenerint, hoc inquam indice apparet, etiam M. Fabii Quintiliani vitam ſcriptam fuiſſe in iſto opere a Tranquillo. Tantus auctor facile praegravat quidquid contra vel a recentioribus dicitur vel conjectura alioqui ſatis probabili eruitur. Non eſt audiendus igitur anonymus vitae

Quintiliani ſcriptor, cujus breviſſima narratio ſolet poni in editionibus, et eſt in meorum quidem prima Locatelliana. Is qui ſit, et unde ſcriptum ejus primo deſumtum fuerit, cum in nullo eorum, qui collati ſunt, Codicum reperiri videatur, non magis quam Geſnerus habeo dicere. Nicolaus Antonius l. c. p. 60. Laurentium Vallam ſuſpicatur, ſed ita ut aliorum quoque ante ſe hanc ſuſpicionem fuiſſe ſignificet *). Quae, ut a veriſimilitudine non abhorret, in tanto Quintiliani ſtudio quantum fuiſſe Vallae novimus, in magnaque ſcripti elegantia, ita finis narrationis habet quod diſſuadeat talem conjecturam. Negat enim anonymus ſe, quo tempore deceſſerit Quintilianus, velle affirmare, „quoniam is, qui tradat, fide careat.“ Sequebatur ergo hic noſter alium auctorem? At quem tandem illum? Curve fide eum carere ait? Id neminem adhuc quaeſiſſe miror, neque videtur Laurentius Valla

*) Bis comparet haec vita in editione Veneta 1494, quae in ipſo titulo dicitur eſſe „cum commento Laurentii „Vallae“ cet. primum in fronte, deinde ad calcem operis. Priore autem loco poſtremis narrationis verbis continuo additur: „Sed jam ad ipſam interpretationem ve„niamus.“

tam negligenter haec fuiſſe ſcripturus. Etiam hoc praetermiſſum video a tot VV. DD. qui vitam iſtam reciperent in ſuas editiones, quod Cajum Caelium praeceptore Quintiliano uſum narrat anonymus. Debebat ſaltem ſcribi: C. Caecilius h. e. Plinius minor. Hic igitur ſcriptor anonymus, Euſebiani Chronici fidem in patria Quintiliani rejiciens, Plinianae vero epiſtolae credens filiam ab eodem eſſe ſuſceptam, quae Nonio (non Novio) Celeri in matrimonium cederet, in neutram partem momentum facit. Dodwellus enim mira ſollertia ex temporum rationibus efficit (Ann. §. 9.) per octo annos cum Galba verſatum in Hiſpania videri Quintilianum, qui ſane Romae ſit educatus, cujus temporis nulla rerum Romae geſtarum nota in ſcriptis Fabii compareat. Ita Chronico (ad Olymp. 211.) fides conſtabit prodenti Quintilianum a Galba Romam eſſe adductum, patriam vero ejus Hiſpaniam credemus huic ipſi Chronico (ad annum Domitiani 8, Ol. 216.) et Auſonio (in profeſſ. Burdegal. 1, 7.) et Hieronymo Vigilantium, quem inſectatur, *cauponem Calagurritanum*, itemque *mutum Quintilianum* appellanti. Noſtri cognomen praeter-

ea in Hiſpania auditur etiam ſeculo quinto ineunte, in Prudentii hymno 7 periſtephanon v. 152, ubi celebratur Quintilianus martyr Caeſarauguſtanus. Caeſarauguſtano autem conventui annumerantur Calagurritani teſte Plinio H. N. 3, 3. Neque tamen protinus neceſſe eſt ut natus in Hiſpania fuerit noſter, ſi familia ejus inde eſt oriunda. Effigiem Quintiliani in aliquot Codd. MSS. appictas refert Bandinius in Catalogis Florentinis. Ad Juvenalis de Quintiliano locum in editione Henninii (1695) p. 212. adjecta eſt tabula exhibens virum togatum, ſtantem, lunatis calceis pedes indutum. Sed calceorum modo cauſa propoſitam imaginem, apparet, quod eadem eſt apud Balduinum De calceo p. 69, et hic ſe mutuatum profitetur a Caſalio De urbis et imperii Romani ſplendore, apud quem exhibetur p. 258. neque e veteri lapide, ſed ficta ab ipſo Caſalio.

De Dialogo, qui inſcribitur *De oratoribus ſive de cauſis corruptae eloquentiae*, confecta res eſt, neque argumentum libelli neque auctoris aetatem convenire in Quintilianum, quam in cauſam aliqua annotata habes ad 2, 4, 42. et afferentur plura ad 6

Prooem. 3. Diſſicilior eſt quaeſtio de Declamationibus, quae vulgo tribuuntur noſtro ſcriptori. Eam quidem inchoare hoc loco, meae provinciae eſſe haud credo. Vide quae in transcurſu monui ad 2, 10, 6. Tantum teſtari liceat, orationem quidem in iis ſane eſſe elegantem neque raro poſſe aliquam loquendi ſimilitudinem animadverti intercedentem iis cum noſtro opere, de qua ego in notis ſubinde mentionem feci. Si quid tamen in univerſum eſt ſtatuendum, fateor mihi aeque ac Baelio (Article Quintilien not. E.) placere Petri Fabri judicium (ad Senecae Rhet. Controv. l. 5. praef.) negantis Quintiliano, ſive ipſi noſtro ſive avo ſive patri ejus, tribuendas eſſe declamationes 145 ab Ugoleto, Aerodio, Pithoeo editas, magis autem faventis undeviginti prioribus, quae ſoleant conjungi cum opere Inſtitutionum. Aerodius viciſſim aequior eſt fragmentis iſtarum 145 et ſunt ſane earum argumenta minus ad fabuloſas, quas improbat noſter lib. 2. l. c., praeſtigias compoſita.

Accedo ad recenſendos Codices MSS. hujus operis in bibliothecis ſervatos, quo in genere ne quis diligentiam virorum in hiſce

literis habitantium a me expectet, in anteceſſum deprecabor. Videor enim mandatum proprie meum executurus, ſi eorum, quos uſurpare mihi contigit, non poenitendam notitiam dedero. Qualis eſſet Codicis Gothani conditio, Geſnerus, qui primus eum contulit integrum, ſatis in praefatione expoſuit. Ejus tamen copiam cum fieri mihi poſſe ſperarem, adii virum mihi in primis faventem Fridericum Schlichtegroll, Profeſſorem et Bibliothecarium Gothanum, ut uſum libri pretioſi impetraret mihi. Facile autem dedit hoc meis et amici precibus praeſtantiſſimus Geislerus, Sereniſſimi Ducis a Conſiliis aulicis et Bibliothecae Antiſtes. Iterum cum Geſneriana editione contendi Codicem, ea annotans ſingula, quaecunque omiſiſſet Geſnerus, in quo labore vel viliſſimas varietates tranſcribendi taedium devorare malui, quam quidquam praetermittere. Conjectus eſt in chartam ingens aberrantium ſcripturarum acervus maximam quidem partem futilium, cum praeſtantiores praecepiſſet Geſnerus. Eas omnes lectori effundere religio fuit. Appoſui tamen ubicunque aliquid momenti in iis verti crederem, monens ſimul ſi quas Geſnerus non annotaſſet, non eo certe

conſilio, ut viro praeſtantiſſimo inſultarem, vel meam diligentiam, prae ejus incuria, venditarem (nam ſtulti erat in patientiſſimi cujusque mancipii ſtomacho gloriam quaerere), ſed ut ne quis haereret ubi ſcripturam Gothano Codici a me tributam apud Geſnerum fruſtra quaeſiſſet; quo in genere ſicubi notam iſtam meam *tac. Geſn.* appoſuerim falſo, manes Geſneri libentiſſime mihi ignoſcent. Illud ex ipſis a Geſnero poſitis ſcripturis MSti Gothani, magis tamen ex meis, cognovi, eſſe ſummam Gothani et Voſſiani ſecundi Codicum ſimilitudinem. Cujus rei ſat multa exempla attuliſſe videor in notis Criticis, ut cuivis attendenti obſervatio mea perſuadeatur. Pretium vereor ne nimium libro ſtatuatur a Geſnero. Neque enim raro, ubi par hoc Codicum a ceterorum omnium auctoritate recedit, inveniuntur in iis ſcripturae minus bonae, et tales praeſertim, quae, contra Codd. conſenſum, ſtent a parte vetuſtiſſimarum editionum. Hujusmodi loca ſunt 1, 5, 34. 1, 5, 67. (etſi Voſſ. 2. utrobique ſiletur) 2, 21, 6. 3, 1, 5. 3, 6, 24. 3, 6, 32. 3, 8, 12. 3, 8, 31 (ſed ſolus Gothanus memoratur). 3, 8, 39. 3, 8, 60. Quapropter, ſicubi his

ſolis auctoribus aliquid conceſſi, contra ceterorum teſtium fidem, erroris cauſa adeo manifeſta mihi videbatur, ut vel conjecturae obtemperandum eſſet. Alterum Codicem, a me primo collatum eum, conciliante Wolſio, cui quidem viro et ego et Quintilianus meus non unum hoc beneficium debemus, mecum communicavit Langerus, digniſſimus magni Leſſingii in bibliotheca Guelferbytana ſucceſſor, qui nullis unquam meis percontationibus, nimium frequentibus fateor et improbis, fatigari ſe poſſe oſtendit. Docuit me ſimul vir doctiſſimus, librum hunc, in Italia ſcriptum, ſibi videri procurante Nicolao Heinſio pluteis Guelferbytanis illatum, cum primum bibliothecae Budenſi regis Matthiae Corvini Florentiae eſſet adornatus, neque tamen miſſus eo, quoniam picturae a miniatorum manibus nondum eſſent appoſitae. Huic autem regi Thaddaeus Ugoletus Parmenſis libros ornamentaque alia Florentiae procurabat, cum ſcribebat is, qui narrat, Angelus Politianus Miſcellaneorum capite 23. p. 36. Fac. Grut. Vol. 1. Ita ſatis fit probabile Codicem noſtrum a doctiſſimo hoc viro fuiſſe curatum, quo non parva ipſi accedit auctoritas, in

magno praeſertim cum eo aliorum frugi Codicum conſenſu. Viſus enim ſum mihi plurimam Guelferbytani primum cum Bernenſi, animadvertere convenientiam, deinde etiam cum Voſſianis primo et tertio. Exemplo ſunt ſcripturae valde mirabiles 3, 8, 4. ubi in hiſce quatuor ſolis *fas* eſt pro *eas*, item §. 12. *poſtulanda* pro *poſtulat.* Hos ego libros e praeſtantioribus exemplis tranſcriptos exiſtimo, quam Gothanum et Voſſianum ſecundum. Sunt enim fere eorum ſcripturae doctiores, difficiliores, denique tales, quae correctorem recentioris aevi minus arguant. Cum jam omnem horum Codicum varietatem excerpſiſſem, facta mihi eſt iterum per Wolfium copia libri cujusdam, qui videtur antiquiſſimis accenſendus. Miſit enim ad me pro ea, qua ſtudiis meis favet, benevolentia collationem aliquot librorum e Codice in Turicenſi bibliotheca repoſito, olim curatam ab amico ſuo et auditore Sulzbergero V. R. paſtore Turicenſi, ſignificans, ſe reliqui operis varietatem ex hoc ipſo libro mihi, ſi videretur, impetraturum. Quae promiſſa cum vehementer amplecterer, conciliavit mihi virum humaniſſimum, quem ingenii et doctrinae elegantia, animi autem

et ſuavitate et candore commendatiſſimum hic coram cognoveramus, Ulricum, Profeſſorem Turicenſem. Hic et celeberrimo amico ſuo et meo Quintiliani mei ſtudio hoc dedit, ut diligenter notandas ex hoc codice ſingulas ſcripturae varietates reciperet, quorum primitias a tertio ad quinti libri finem usque ad me mittendas curavit, quo in genere, cum forte aliquam Sulzbergerianae collationis partem repetiiſſent ii, quibus hoc mandatum eſt, ornatiſſimi juvenes, levis, ſed rara, apparuit excerptarum varietatum diſcrepantia. Hujus igitur libri et Codicis ejus, qui cum dominum habuiſſet Petrum Francium, a collatore non immerito Almelovenianus eſt appellatus, cum ſingularem animadvertiſſem ſimilitudinem, coepi plurimum tribuere ejus auctoritati. Neque enim de pretio iſti codici ſtatuendo aliter ſentio quam Lochmanus V. C. in programmate edito anno 1788. p. 5. qui ejus et Bodlejani primas cenſet eſſe partes in Quintiliani textu repurgando. Illam autem, quam dixi, ſimilitudinem Turicenſis et Almeloveniani ſatis, opinor, perſuadebo ei, quicunque inſpexerit quae monemus ad 3, 6, 10. etſi ſunt plurima praeter haec loca, fortaſſe etiam mani-

feſtiora. Reſtat ut de libro Turicenſi prodita a Cl. Sulzbergero communicem cum lectore. „Hujus, qui in bibliotheca Turicenſi „ſervatur, codicis dominum aliquando fuiſſe „Monaſterii Sangallenſis Abbatem, apparet e „duabus, quae in ultima pagina leguntur, „inſcriptionibus, librum hunc monaſterio „iſti vindicantibus. Illatus autem eſt in plu„teos Turicenſes ineunte hoc, quod vivi„mus ſeculo. Pelles, quibus eſt inſcriptus, „viliores ſunt, neque integrae nec diligen„ter raſae; formae praeterea literarum ma„gnitudine inter ſe maxime diſcrepantes; „tanta quoque corrector in hunc Codicem „licentia uſus eſt, ut literis verbis integris„que ſententiis textui ſuperſcriptis inſigniter „eum deformaret. Ejus vero licentiae quis „illi veniam neget, qui viderit cujus mole„ſtiae, quantique taedii fuerit labor, quem „invitus aggredi juſſus eſt? Quem non mi„ſereat boni illius viri, qui temperare ſibi „non potuit, quin animum tantae aerumnae „impatientem duobus hiſce, quos textui ſu„perſcripſit, verſibus aliquatenus levaret: „„Tam male ſcribenti,“ inquit ille, „tam „„denique deſipienti Absque exemplari fru„„ſtra cogor medicari.“ Ex ingenti menda-

„rum multitudine quae, niſi verborum, ver-
„ſuum tamen numerum facile aequant, pau-
„cas, incredibilis in librario ſtuporis indi-
„ces, appoſuiſſe ſufficiet: *Ruboſa ruis exci-*
„*dimus:* rubos arvis exidimus. *Ac reluo*
„*tantibus:* ac reluctantibus. *Duchididen:*
„Thucydiden. *Ancineta:* ἀσύνδετα. — Ne-
„que vero exiſtimes multa in emendando
„praeſtitiſſe correctoris ingenium atque di-
„ligentiam; ut nec ab interpretamentis,
„quae hic illic aſperſa ſunt, multum auxi-
„lii venit: ea enim omnia, ſi non abſurda,
„certe ſuperflua ſunt. Cum v. c. 9, 3, 56.
„Africano virtutem induſtria, virtus gloriam,
„gloria aemulos comparaſſe dicitur, pius in-
„terpres margini adjecit „Tu vero domine
„„ſuſceptor meus, es gloria mea, et exaltans
„„caput meum.“ Et alio loco (1, 5, 57.)
„ubi Quintilianus de *Gurdis* loquitur, citavit
„aliquis ex vita Sti Mari verba haec: „Au-
„„dietis me ut gurdonicum hominem.“
(Hunc ipſum locum e Sulpicii Severi Dial.
1. c. 27. affert Colomeſius ad Quint. quapro-
pter pro *Sti Mari* vita ſuſpicor eum, qui
haec allineret, voluiſſe *Sti Martini*, quon-
iam Severus agit de hoc, non de illo.) „For-
„mae literarum, cum exigerentur ad tabulas

„Mabillonii, et Benedictinorum in novo ope-„re Diplomatico, apparuerunt tales, ut Co-„dex poſſet octavo vel nono ſeculo tribui, „infra undecimum certe vix amandari. Ex „ultima vero Codicis pagina antiquitatis ar-„gumentum ſatis probabile confici fortaſſe „poterit. Legitur enim in fine titulus, cum „numero anni MCCCCXLVI, cujus ſcriptura „cum iis literarum formis, quae ejus tem-„poris feruntur, ita convenit, ut dubium „eſſe non poſſit, quin vere aſcriptus ſit iſte „annus. Superius alia cernitur inſcriptio, „cujus vix ſingulae literae agnoſcuntur. „Hanc alia praecedit, quam facile duobus „pluribusve ſeculis antiquiorem judices. A „qua non minore temporis intervallo diſtare „videtur primus ille titulus, quem diximus „librum hunc Monaſterio Sancti Galli vin-„dicare. Hoc unum denique addimus: li-„brum hunc Quintiliani literarum initialium „ceterarumque formis et colore, ſcribendi-„que compendiis ſatis accurate convenire „cum ſacramentario quodam Sangallenſi, iti-„dem in bibliotheca Turicenſi cuſtodito; „quem librum Martinus Gerbertus, Mona-„ſterii et congregationis Sancti Blaſii in ſilva „nigra Abbas, in Monumentis veteris Litur-

„giae Alemannicae, ante ſeculum certe no-„num ſcriptum eſſe demonſtrat *).“ Hacte-nus Sulzbergerus V. C. Codicem igitur tantae tamque manifeſtae antiquitatis **) cum teneamus, eumque Monaſterii quondam Sangallenſis cimelium, quid impedit (quae ejusdem Sulzbergeri eſt conjectura) quo minus ſit ille ipſe liber a Poggio in turre Sangallenſi inventus tempore concilii Conſtantienſis? Adeſt auctor Mabillonius (citante Sulzb.) in itinere Germanico p. 36. Hamb. Is alios libros inſigniores, viſos a ſe et tractatos in bibliotheca Sangallenſi anno MDLXXIII, memorat „Quintiliani Inſtitutionis in Codice „perantiquo, quem Poggius excribendum ac-

*) „Nam Tomo I. Disquiſit. II. haec habet:

„„Ille (liber Sangallenſis) charactere ac ſermone „„barbaro, ſoloecismis refertus eſt, qualis obtinuit, „„donec ſub ſtirpe Carolingica refloreſcerent lite-„„rae.“

„Et paulo poſt:

„„In ejus inferiore ora ad MEMENTO VIVO-„„RUM aſcriptum eſt: Memento famuli tui Re-„„medii epiſcopi: et congruunt characteres ſeculo „„nono, quo vixit Remedius.““

**) Gerkius quidem in Itinerario T. 2. p. 247. eundem profecto deſignat Codicem, ſed ſeculi eſſe ait 13.; quo auctore non prodeus.

„cepit ex ipſa Sancti Galli bibliotheca.“ Videmus autem modo, teſte Sulzbergero, Turicum translatum eſſe librum, hujus ſeculi initio. Ita pulchre conveniunt omnia. Sed obſtat ſumma Bandinii auctoritas teſtantis, Codicem illum a Poggio inventum ſervari in pluteis Florentinis. Neque enim dubitat quin hic ipſe ſit, quem recenſet in Catalogo Codicum Latinorum bibliothecae Mediceae Laurentianae T. 2. p. 582. Miror tamen virum doctiſſimum nullam facere itineris Mabilloniani, in eoque illius, quem modo poſui, loci mentionem. Quin enim undecimi ſeculi (nam ejus temporis eſſe ſtatuit) librum et exemplum ejusdem, tranſcriptum quintidecimi ſeculi initio, probe dignoſcere potuerit Bandinius, nemo dubitabit. Nititur autem Clariſſimus Bibliothecarius magnis profecto auctoribus. Primum Poggio ipſo, qui variis in locis (neque tamen ea Bandinius appoſuit, neque citavit) archetypon Quintiliani in bibliothecam Coſmi Medicei P. P. fuiſſe illatum teſtetur: Deinde Raphaële Regio, qui haec dicat in libro inſcripto: *In ducentas Quintiliani depravationes ducenta Problemata* edito Patavii 1491. „Mihi vero „aſtipulatur, vetuſtum illud exemplar, unde

„reliqua facile crediderim fuiſſe deſcripta, „quod a Poggio Flor. — e Germania allatum „nunc in magnificentiſſima Laurentii Medicis „bibliotheca ſpectatur.“ Idem ad prima verba Epiſtolae ad Tryphonem ſimilia fere monet, ubi „ſic“ inquit „in vetuſtiſſimo illo „exemplari quod a Poggio Florentino e Ger„mania olim fuit allatum, nuper Florentiae „legi.“ Hic an ne voluerit quidem niſi tranſcriptum a Poggio exemplum ſignificare, vel archetypon falſo exiſtimarit, equidem non dixerim. Etiam Petrus Crinitus de honeſta diſciplina 18, 2 Codicem hunc a Poggio advectum (ſed e Gallia, falſo) narrat. Ipſe autem aliquoties initio notarum mearum Poggianum appellavi hunc librum, cum iſta, propter Turicenſem Codicem nata, dubitatio in mentem nondum veniſſet. Certe vel absque Mabillonii teſtimonio fuiſſet, veroſimilius erat Codicem ab Abbate Sangallenſi conceſſum Poggio eſſe potius tranſcribendum quam aſportandum. Et de apographo teſtatur ipſe Poggius (vid. Fabr. bibl. lat. Ern. p. 260.) ſicuti monet etiam Bandinius. Quidquid id eſt de Menaechmis illis Codicum Sangallenſium, utrumque veterrimum eſſe mihi plane perſuadeo. Neque

enim magis quam Geſnerus in Praef. ad Qu. dubito, quin Codd. Quintiliani extiterint et hodie extent Poggiano antiquiores vel ei ſaltem aequales. His annumero Bodlejanum, Almelovenianum, Argentoratenſem, cujus quo minus pleniorem notitiam daret Obrechtus, morte impeditus eſt; poſt eum vero retractavit nemo. Qualem librarii ſtuporem in Turicenſi Codice animadverti narrat Sulzbergerus, idem comparet in Almeloveniano, cujus rei exempla quaedam collegit Lochmannus l. c. p. 6, et ipſe in notis demonſtravi. Veriſſime autem Sulzbergerus monet, multum auctoritatis Codici accedere ex ipſis hiſce vitiis, quoniam qui recentioribus ſeculis deſcriberent veteres libros, adeo imperiti fere non erant. His ego Codicibus ſum uſus, praeter eos, quorum collatio eſt apud Burmannum. Fuit cum affulgeret ſpes etiam Leidenſes theſauros in uſum editionis meae convertendi. Ruhnkenius enim in literis datis ad me d. 20. Oct. 1793. „Bibliotheca“ ait „Leidenſis tibi „tot ac tanta rei bene gerendae praeſidia „ſuppeditabit, ut praeterea non ita multum „requirendum videatur. Nam poſt editum „a Burmanno Quintilianum in Bibliothecam

„publicam venerunt duo Codd. MSS. non„dum excuſſi, plures MSS. collationes par„tim a ſummo viro, Io. Frid. Gronovio, „partim a Laurentio Theodoro Gronovio „factae. Denique ipſe apparatum, quem „Erneſtus collegerat, care redemtum, in ean„dem intuli Bibliothecam.“ Erat ſumma mihi gratificandi voluntas in Ruhnkenio, viro a nobis, quotquot per Europam veteres literas colimus, pro horum ſacrorum Antiſtite, venerando. Neque minores ei gratias habeo, quod tantum concedere voluit homini cognito ex breviſſima in docta urbe commoratione; etſi temporum noſtrorum, iniquitas invidit mihi haſce opes, laetiore fortaſſe Europae fortuna aliquando uſurpandas. Eadem temporum felicior conditio expectanda eſt ad obtinendum aliorum, qui in ipſa Germania ſervari feruntur, librorum uſum. Ipſe enim, cum Bambergae verſarer in itinere, ex indice Codd. MSS. qui ſunt in bibliotheca Capituli notavi „Quintiliani „Inſtitutiones Oratorias, Codicem membran. „ſeculi decimi.“ Gerkius in Itineratio T. 1. p. 371. narrat ſervari in bibliotheca Canoniae Pollinganae in Bavaria Cod. membr. Quint. Sec. 14. Fol. parvo.

Ex inſigni editionum, quae factae ſunt ſcriptoris mei, multitudine non contemnendum adhibui numerum neque poenitenda exempla. Principe quidem editione (quae eſt Campani, curata Romae, anno MCCCCLXX) pariter ac ſecunda Andreana, progreſſa illa eodem anno, item Romae, ex officina Germanorum Pannarz et Sweinheim, carui. Campanianam cum Capperonnerius Pariſiis non inveniret, communicavit cum eo aliquot locorum ejus collationem Metarius, qui et in Epiſtola ad Clericum de antt. Qu. Edd. quaedam Lectionum ſpecimina exhibet, nactus exemplum vetuſtiſſimi libri ex bibliotheca Pembrokiana. Nec ullus praeterea editor hanc editionem cum textu contendit. Multis abhinc annis, cum in Regis noſtra aula verſaretur doctiſſimus Imperatoris orator Revitius Comes, etiam Berolini poterat ſpectari hic liber, quoniam inter bibliothecae ejus lectiſſimae cimelia ſervabatur, quae nunc Comitem Spencerum habet dominum, ut duo in inſula veterum literarum ſtudioſiſſima hujus editionis exempla eſſe conſtet, dum in reliquis terris ne uni quidem editori poſt tria ſecula potiri ea contingit. Andreanam Gibſonus contulit et excerpſit, neque tamen

omne tractandae ipſius deſiderium exemit. Quae deinceps prima prodiit ſcriptoris repetitio, Venetiis per M. Nicolaum Jenſonium, ea primum a Geſnero cum vulgato textu comparata, mihi quoque uſurpanda eſt conceſſa ab Henricio V. C. qui praeeſt ſcholae Ruppinenſi. Cum enim undecim abhinc annis civitas iſta acerbiſſimo incendio affligeretur, etiam ſchola ejusque literata ſupellex arſit, coepitque aegre deinceps popularium et exterorum quoque beneficiis reſtitui. Tunc igitur per tribunum quendam legionum Boruſſicarum liber ſcholae Ruppinenſi fuit impetratus, pretioſiſſimum munus Monachi docti in Franconia. Splendidam hanc editionem, ſed a Geſnero aliisque ſatis ſuperque deſcriptam, aeque ac Codicem Gothanum ita conſului, ut quae Geſnerum vel fugiſſent vel fefelliſſent diligenter notarem. Reliquarum, quibus ſum uſus, indiculum hic ſubjiciam, pauca, ubi viſum fuerit de ſingularum conditione exponens.

Tarviſii per Dionyſium Bononienſem ac Peregrinum ejus ſocium. Anno D. M. CCCC. LXXXII. Die XXII menſis Octobris. F. Liber meus eſt.

Venetiis per Bonetum Locatellum — Anno — M. CCCC. LXCIII. XVI. Kalendas Sextiles F. Recte Metarius in Annal. typ. Tom. 1. p. 559. monet in hoc titulo mendoſe numeralibus inſeri literam L. Eſt enim anni 1493. E bibl. Regia Berol.

Ibid. per Peregrinum de Pasqualibus de Bononia Anno domini M. CCCC. lXXXXIIII. Die XVIII Auguſti. F. E bibl. Regia Berol. De hac identidem monui quaedam in notis, ubi minus vere de ea ſenſiſſe videretur Erneſtus in bibl. latina Fabr.

Ibid. ope et impenſa Georgii de Ruſconibus. A. D. M. CCCCC. XII. Die XIIII Auguſti, Regnante inclyto Principe Leonardo Loredano. F. Meus eſt liber. De hac quoque editione non usquequaque recte exponit Erneſtus.

Ibid. apud Aldum. M. D. XIIII (in Geſneri praef. 1512. per ſphalma) 4. E bibl. Reg.

Pariſiis. In aedibus Aſcenſianis ad Idus Januarii M. D. XVI. F. E bibl. Reg. Hunc librum a ſe tractatum non prodit Burmannus, qui tamen identidem aliqua profert e notis Iodoci Badii Aſcenſii, quae potuit

ex editione anni 1528, I. Bad. Aſc. depromere; etſi ne hanc quidem a ſe uſurpatam teſtatur. Ipſe autem in primis diligenter eam contuli, cum et Codicem „quem“ ut eſt in titulo „Laurentius Vallenſis et poſ„ſediſſe et emendaſſe magnis argumentis „convincitur“ repraeſentaret ſola, et multas eruditiſſimi editoris optimae frugis notas contineret, neque ab ullo eorum, qui noviſſime in Quintiliano occupati fuerunt, conſtanter eſſet conſulta.

Ibidem. M. Fabii Quintiliani grammatica admodum brevis et ſtudioſe pubi perquam utilis. 4. Venundatur in vico divi Iacobi ad ſignum Leonis argentei ſ. l. et a. Sed his maxime temporibus videtur accenſendus liber pro typorum ratione. Continet primi Qu. libri Capita 4 — 9. Inſigni, quod titulus praefert, inſculptum eſt nomen: P. Viart. Meus eſt libellus. Memorat eundem Ern. in bibl. Fabr. lat. T. 2. p. 265. Not. p.

Ibidem. Secunda I. Badii Aſcenſii editio Anni 1519. F. Mirifice ea recedens a priori illa, quam modo recenſuimus, et fere conſentiens cum recentioribus, ut ſubinde

animadverti in notis; caret haec repetitio notis omnibus. Eſt inter meos libros.

Coloniae in aedibus Eucharii Cervicorni et Heronis Fuchs. Anno — M. D. XXI. menſe Martio. F. Ipſe titulus inſignem cum ſecunda Badiana convenientiam, alioqui manifeſtam, oſtendit. In harum enim editionum utraque Thraſonicae jactantiae eſt titulus, cujusmodi nihil conſpicitur in priore Badii editione anni 1516. Tali enim hic promiſſor infit hiatu: „M. F. Q. „I. O. L. XII una cum Declamationibus" (eae autem a priore Badii abſunt) „ar- „gutiſſimis ad *horrendae vetuſtatis* exem- „plar repoſitis" Vides Codicem, cujus ja- ctatur vetuſtas, eſſe Declamationum ſola- rum; viciſſim MSti Vallenſis, in Inſtitutio- nibus adhibiti, nulla mentio. E bibliotheca Gymnaſii noſtri.

Venetiis apud Aldum. In titulo comparet annus MDXXII, ad calcem operis autem M. D. XXI. menſe Januario. 4. E bibl. Reg.

Baſileae, per Balthaſarem Laſium, menſe Auguſto, Anno M. D. XLI. 8.

Ibid. apud Robertum Winter, A. M. D. XLIII. menſe Martio. 4. Non eſt diverſa a proxima, niſi quod accedunt novendecim Declamationes.

Lugduni apud Sebaſtianum Gryphium. 1544. 8.

Genevae. Excudebat Jacobus Stoer. M. D. XCI. 8.

Ibidem. Sumptibus Petri Chouët. M. DC. XLI. 8.

Lugduni Batav. ex officina Hackiana. 1665. 8.

Oxoniae, e Theatro Sheldoniano. 1693. 4. Edmundus Gibſon, qui hanc editionem curavit, cum redderet recenſionem Leidenſem, cum eadem contulit tres Codices MSS. in trium Collegiorum bibliothecis repoſitos, itemque veteres editiones octo. Quarum tres cum et ipſe tractarem, animadverti, non ubique eam fuiſſe in homine diligentiam, cujus ſpem fecerat Burmanni de Gibſoniana editione judicium. Eſt igitur optabile, ut denuo ſibi ſumat hoc negotii aliquis e doctis celeberrimarum univerſitatum (quoniam Ioannenſis eſt Collegii Cantabrigienſis) viris, qui diligen-

tius conferat tres Codices Gibſonianos ſimulque editionem Andreanam, de qua ſupra dixi. Id in primis male me habuit, quod nusquam notavit Gibſonus, in quibus potiſſimum locis mutili eſſent, quos in genere non eſſe integros monuit, libri Ioannenſis et Baliolenſis. Hic interim teneat lector, Codicem Bodlejanum, cujus cum Almeloveniano et Turicenſi inſignem animadvertimus convenientiam (et fortaſſe major appareret, ſi accuratius eſſet excuſſus), eandem, teſtante Gibſono, quam horum utrumque, oſtendere librarii imperitiam.

Argentorati, ex recenſione Ulrici Obrechti. 1698. 4. Obrechtus, ut ſupra monui, morte occupatus fuit, quo minus „peculiare volumen, quod notas ſuas et praecipuos inſuper eruditorum virorum commentarios complecteretur," emitteret. Adhibuit vir doctus ad repurgandum textum opes Gibſonianas, Bodlejanum praecipue, ut in epiſtola dedicatoria ad Gibſonum teſtatur, Codicem; ſed et proprias dotes offert liber, quippe Codicis MS. bibliothecae Argentoratenſis ſcripturas exhibens.

Hae autem quales ſint proprie, cum et conjectura ſua uſum ſe profiteatur Obrechtus, ipſa quidem editio neminem docet, et hic quoque Codex, qui videtur eſſe praeſtantiſſimus proximeque ad Turic. Alm. Bodl. accedere, expectat novum collatorem, qui facile poteſt ei contingere in urbe, ubi Brunckius, Schweigheuſerus, Oberlinus tutantur noſtras literas. Ex aliqua parte deſiderium noſtrum levavit Obrechtus praemittens textui „indicem quo-„rundam locorum quos — emendavit.“ Ipſe in ea, quam dixi epiſtola rectiſſime ſentit de omni hoc negotio. Nam „Vul-„nera“ ait „ut ſanari ſe patiantur, cruda „ſunt tractanda et callus, quod obductis „male cicatricibus fieri ſolet, ad vivum „reſecandus. E corruptis certe locis nul-„los felicius correxerit qui arte et judicio „valet, quam qui et a librariis imperitiſſi-„me ſcripti et ab emendatoribus pro de-„ſperatiſſimis abjecti ſunt.“

Altenburgi ex officina Richteria 1773. 8. Hic ponere malui curatam ab Harlete V. C. repetitionem Rollinianae epitomes, quam ſuae proprie aetati reddere. Notum

eſt Rollini inſtitutum breviandi rhetoris. Editum fuit compendium hoc Pariſiis 1715. 12. Monendum videtur, Rollinum nullam habuiſſe curam Gibſonianae vel Obrechtinae editionum.

Lugduni B. 1720. 4. Burmanni editio juſtam habet in ſingulis locis Codicum recenſionem, quos repraeſentat novem, ſi Argentoratenſem complecteris. Bodl. Bal. Ioann. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Arg. praeter quosdam raro citatos, ut Poullainii et Colbertinum. Ad hoſce igitur Burmannianos cum accedant et Vallenſis, a Badio uſurpatus, et tres mei, efficitur numerus tredecim Codicum, quorum auctoritate adhuc nititur textus Quintilianeus.

Pariſiis. 1725. F. Capperonnerius quantas poenas dederit Burmanno, a ſe ſatis proterve laceſſito, etiam in vulgus notum eſt. Veriſſima eſt ſententia Erneſti bibl. lat. 2, 275, in critica ratione Burmanno inferiorem longe Capperonnerium judicantis, ceterum ejus in Quintiliano, in primis e Graecis Rhetoribus illuſtrando, operam non contemnendam eſſe ſtatuentis. Quidquid enim maledicit et ridet in Epiſtola

ad Claud. Capperonnerium ſcripta (L. B. 1726. 4.) Burmannus, rhetorices artificialis notitia, qualis erat profecto haud exigua in Capperonnerio, neceſſaria plane eſt ad interpretandum Fabium, imo ad pretium variantibus ſcripturis aſſignandum. Hanc vero dum infra ſe poſitam exiſtimat Burmannus, ſcriptorem ſuum ſaepe non eſt aſſecutus. Et profecto mira eſt ſimplicitas, earum ſe rerum imperitum et ſecurum profiteri, quas tractet ſcriptor quem edis. Viciſſim Capperonnerius puerilem, an dicam anilem, in hacce ῥητορείᾳ jactantiam prae ſe fert, ſexcenties eaſdem explicationes ingerens, et ſtemmata futiliſſimarum notionum, magno cum ſtrepitu, evolvens, velut ad 3, 6, 86. et 5, 10, 57, quem recte explodit Burmannus Epiſt. p. 34. Criticam rationem plane ignorat idem, niſi ſicubi notitia rerum adigit eum et cogit quaſi ad agnoſcendam veram ſcripturam, quod aliquoties ei accidiſſe in notis monemus. Etiam orationis Latinae inſignem plerumque prodit imperitiam. Duo autem ſunt quae aegerrime tulerim in hoc homine, unum quod Pariſienſes Codices, quorum aditu nequaquam pro-

hibebatur, raro, imo nunquam, conſuluit, quod merito exprobrat ei Burmannus in Epiſt. p. 79. ad Qu. 6, 2, 3. p. Capp. 361.; alterum quod, cum repeteret Burmannianam editionem, reſecandis quibusdam animadverſionibus a ſe improbatis, quae vix aliquot plagulas efficerent, neceſſitatem fecit, praeter ſuam, et emendae et evolvendae etiam illius.

Gottingae. 1738. 4. Geſnero quantum debeat Quintilianus, nemo ignorat; neque meum eſt de tanto deceſſore ſententiam ferre.

Wirceburgi. 1782. 8. Chreſtomathia Quinctiliana. Scholae ſuae accommodavit, notasque variorum et ſuas animadverſiones adjecit Bonaventura Andres.

Ibid. 1793. 8. Chr. Qu. quam claſſibus humanioribus accommodavit notis variorum et ſuis, adjecta in ſermone patrio appendice auxit et dilucidavit Laurentius Blaſs. Poſtremas ambas pro una recenſere et judicare viſum eſt, etſi levis apparet diverſitas. Placuit Exjeſuitis Quintilianum reducere in ſcholas ſuas, ſed ita ut ipſum quoque Rollinum contraherent et brevia-

rent. Mira inter hujus collegii homines intercedit bonorum communio, ut ne appareat quidem, Blaſsii opus repetitum eſſe ex Andretis, niſi ei, qui hoc quoque uſurparit. Philologo totum hoc inſtitutum non magnopere probetur, ubi vetus ſcriptor ad formam recentioris compendii redigitur, artiumque praeceptis oneratur e popularium operibus excerptis, quod longe ſecus eſt in Rollino. Chreſtomathiam *Quinctilianam*, ut vocant qui hanc epitomen adornarunt, quam recte defendant, ſi defendunt, exemplo Columnae Trajanae, viae Appiae, legis Semproniae, neſcio equidem; diſplicet tamen quod novare aliquid maluerunt, quam *Quintilianeum* appellare cum tot viris doctiſſimis, quidquid pertineret ad ſcriptorem noſtrum. Neque magnam committendae et continuandae orationis ſollertiam in hoc negotio praeſtiterunt, cum Fabium juberent hunc in modum loqui: „Inde erit ſtatus, quod — „*auditor* ſpectandum maxime intelligit: „quod *eſſet* in cauſa potentiſſimum, et in „quo maxime res *verteretur.*“ Fruſtra Grammaticus hic ſtructuram expedire laboret, et temporis aut modi rationem red-

dere conetur in verbis ſignatis. Fabius quidem, mirus lucidi ordinis et expeditae orationis artifex, priora illa usque ad *intelligit* ponit 3, 6, 9; multis vero interjectis aliis, §. ejusdem capitis 21, poſteriora dicit in ſenſu integro, ubi praecedit: „Noſtra opinio ſemper haec fuit," ita ut ſalva et elegans ſit ſtructura in imperfectis iſtis conjunctivi. Debebant igitur immutare haec paululum, ut latina, imo ſana, manerent; quod facere ceteroqui religio iis non fuit, quoniam *auditor* ſcripſerunt modo pro eo, quod eſt apud Quintilianum, *judex*. Nunc, dum preſſe ſequitur ſcriptorem epitomator Andres, injuriam fecit diſertiſſimo homini. Andretem vero ſimpliciter expreſſit Blaſsius, etſi alias deſerens eundem, et plura etiam reſecans.

Ex hoc, quem egi, cenſu editionum mearum apparet, ut bonas multas imo capitales mihi praeſto eſſe, ita non paucis iisque magnae auctoritatis, ut Stephanianis, Vidovaei, Vaſcoſani, Gallandi me carere, quae fortaſſe aliquando dominorum facilitate mihi contingent utendae. Ampliſſimum omnium, quotquot factae ſunt, editionum indicem me-

cum communicavit vir rei librariae veterum ſcriptorum peritiſſimus, Bruggemannus, qui nuper, in editionibus Britannorum ſtudio curatis, oſtendit, quanto intervallo ceterorum, qui hanc ſpartam ornaſſent, induſtriam poſt ſe relinqueret. Commentarium adhuc diligentiſſimum et copioſiſſimum ad hoc opus compoſuiſſe mihi quidem videtur Raphael Regius, qui ſi Vallae multa ſublegit, quae eſt Badii Aſcenſii accuſatio, manu aſcriptas in Codice ſuo notas Laurentinas habentis, nobis tamen auctor ſuorum haberi debet, quoniam Laurentii Vallae illa commenta aetatem non tulerunt. Nam quod Veneta editio (1494) titulo promittit Vallam Inſtitutionum harum interpretem, ejus notae, ut monet etiam Erneſtus bibl. lat. p. 269. ultra ſecundum librum non pertingunt. Eandem vero eſſe primam Vallae in hac editione notam, et Regii in Locatelliana, quod narrat idem Erneſtus, equidem non reperio. Sed rectiſſime animadvertit Burmannus in praef. „multa Regium emen„dare, quae VV. DD. in Italia in ipſo Pog„gii Codice, ſatis vitioſo, jam mutanda cen„ſuerint.“ Ex Regio deinceps editores Fabii, quicumque aliquid explicationis adjece-

runt, fere pendent; maxime Turnebus ille, ut vult audire, cujus nomen eſſe ſictitium ſatis cognitum eſt teſtimonio, quod in praefatione appoſuit Capperonnerius p. VI, Iacobi Mentelii, Medici Pariſienſis (mortui 1690), cui ſimilia prodit manus antiqua, viſa Geſnero in exemplo horum Commentariorum, proſtantium Pariſiis 1756. Narrantur enim iidem paene ad verbum e Philandro eſſe tranſcripti. Hujus quidem ipſius Philandri notas breves, quae ſunt ſeorſim editae, narrante Erneſto in bibl. lat. p. 271. Lugduni 1535. 8. inſpicere mihi non contigit, ut judicare poſſem, an nihil differrent caſtigationibus ejusdem, quae comparent in Baſileenſibus meis. Sunt autem ejus animadverſiones profecto non proletariae. Ne Antonii quidem Pini commentarium in librum tertium uſurpare potui integrum, quoniam Burmannus non niſi excerptas ejus habet notas, aliis autem editionibus Pinum totum complexis careo. Neque poenitet, ſi vera ſunt, quae de eo prodit Burmannus in praefatione. In Critica ratione omnium minime mihi ſe probavit Petrus Francius, de cujus conjecturis identidem, quae ſentirem, libere ſum profeſſus. Neque vereor hanc mihi libertatem

pro aliquo piaculo exprobratum iri. Magni ſane facio virum, Latini, imo Graeci, carminis non poenitendum artificem, quem praeſertim noſtrorum principum, velut Friderici Gulielmi magni, res geſtas noſtraque inſtituta, velut Academiam Fridericianam, vel praecipue celebrantem, etiam caritate quadam patriae exoſculari debeam. Sed diligentia, ſi quid video, et acumine in alienis ſenſibus perſpiciendis et divinandis caruit homo poetici magis caloris, quam Criticae accurationis. Tot autem eruditorum laboribus in meo ſcriptore collocatis, fieri non potuit, quin plurima jam ſatis explanata reperirem. Quo in genere nihil ultra lectori debebatur a me, quam ut haſce opes quam religioſiſſime in ejus commodum converterem. Et recte videor me tueri Quintiliani mei dicto: „Pravum eſt quod„dam ſtudium nihil eorum quae prior aliquis „occuparit dicendi; quae ambitio procul abe„rit a me. Dicam enim non utique, quae „invenero, ſed quae placebunt" 2, 15, 37. 38.

Praeter editiones juſtas ſcriptoris mei, affuerunt mihi etiam quidam eruditorum libelli, quibus ejusdem interpretationes con-

tinerentur. Ex quibus ſi qui me latuerint magnas ei habebo gratias, qui mihi eorum notitiam voluerit impertiri. Neque dubito, quin multae ſingulorum locorum explicationes in aliorum ſcriptorum editionibus obiter propoſitae, induſtriam meam effugerint. Lochmannus V. C. profeſſor Coburgenſis, cujus ſupra jam a me facta eſt mentio, aliquot proluſionibus ſuis illuſtravit Fabium. Eas penes me eſſe omnes mihi perſuadeo. Sunt autem quinque annorum 1776. 78. 88. 89. 90. Hujus viri et diligentiam et eruditionem ſaepe agnovi; fuit etiam ubi praereptam aliquam conjecturam dolerem. Sed lectoris non refert, ſi quid veri eſt inventum, utrum hoc plures deinceps ipſi viderint, an unus ſemel monſtrarit. Plurimum conduxit mihi labor I. C. T. Erneſti, Profeſſoris Lipſienſis, qui utriusque linguae technologiam, quam vocat, rhetoricam ſingularibus libris perſecutus eſt. Major quidem hujus voluminis pars typis etiam expreſſa erat, antequam ad me perferretur rhetoricae Romanae lexicon; apparebit tamen legendis notis meis, quantum utrique operi debeam. Gedoyni Francogallicam, et Henkii V. R. Germanicam Quintiliani verſionem inconſul-

tas non praetermiſi, magis tamen adhuc occupatus in illa, quoniam hic non niſi exiguam priorum librorum partem in epitomen ſuam contulit. Sic breviſſimam ſcriptoris mei particulam a Gedikio V. Celeb. patrio ſermone redditam in libro cui titulum fecit Ariſtoteles und Baſedow, comitem habui laboris mei, ſed, quod dolebam, parum diuturnam. Evolvi etiam Italicam Fabii verſionem, editam Vercellis 1780 a Garillio, Taurinenſi, ſed cito abjeci, cum eas, quas titulus pollicebatur, notas nonniſi ex vulgaribus editionibus corraſas viderem, agnoſcerem vero, imparem profecto ad hoc opus acceſſiſſe, qui palmariam illam Argentoratenſis Codicis ſcripturam 3, 7, 19, ubi Irus reponitur, hac annotatione inſtruxiſſet dicam an inquinaſſet: „*ſi crede*" (o ſimplicem narratorem, qui nullum ſuum interponat judicium!) „*che il* „*teſto ſia ſconciato.*" Adeone ignorabat Irum, ut miro ἑρμαίῳ ſanatum locum etiam corruptum crederet, quoniam ſane Capperonnerius, ex quo fere pendet, ad Homerum non ablegabat, quod modo in Therſite fecerat?

Dum vero priorum in ſcriptore meo errores libere noto, non ſum ignarus quantam

ego viciſſim reprehendendi materiam ſequentibus reliquerim. Quam ut, pro virili parte, praeſumam et minuam, ea quae inter preli moras poſterioribus curis melius perſpexiſſe videor, age percenſeamus. Ponam varias quoque ſcripturas meorum librorum inſigniores, ſuis locis a me praetermiſſas.

Epiſtola ad Tryphonem. Quod dixi *bibliopolae* appellationem abeſſe a Guelf., praeterea animadvertendum eſt, in iſto Codice, ſicuti in ed. Jenſon. nullam ne *Tryphonis* quidem comparere mentionem, ſed hoc eſſe initium totius operis: *Quintilianus Victorio.*

Prooem. primi libri §. 27. Adde ad notam Criticam: Cf. Prooem. libri ſexti §. 11. ubi *conſtantia* diſerte ſecernitur a *fortuitis.*

1, 1, 2. *Sed ut plus efficiat, aut minus.* Sine annotatione praetermiſi locum, quem tamen perperam cepiſſe nunc quidem mihi videor. *Ut* poſitum hic eſſe pro *etſi*, qui eſt uſus etiam noſtro ſcriptori frequentiſſimus, plane credo Celeb. Gedikio, qui in nota ad verſionem vernaculam hujus ῥήσεως negat ullum eſſe in loco ſubjectum ſi *ut* interpreteris *ita, ut.* Contra, ſi *ut* ſit *etſi*, inventum eſſe ſubjectum, quod e voce *nemo* debeat promi, in quo comprehenſum ſit *aliquis;* hoc autem maxime convenire loco. Tum colon tollas poſt *minus*, et verba *ſed — minus* duabus virgulis coerceas. Meliorem equidem non reperio interpretationem.

1, 1, 11. *velim — aſſiduus.* Adde ad not. Crit.: Sed c. 2, 5 *aſſiduus* de amico vel liberto. Quod autem (p. 25 extr.) dixi *unus aſſid.* ſine ſubſtantivo, intellecto ſaltem, eſſe durum, habes 1, 11, 14 *diligens*

aliquis ac peritus. Quod ibi *aliquis*, hoc noſtro loco fuerit *unus.*

1, 2, 4. *Aſſunt multa.* Debebant moneri haec in nott. Critt.: Jenſ. (tac. Geſn.) *et ſunt.* Goth. (tac. eod.) *et adſunt* cum edd. ante Geſn. omnibus praeter Obr. Noſtrum e Palatino reponere ſuaſit Gebhardus in Crepundd. p. 20. improbante Barthio in Adverſſ. p. 1430. Codd. memorantur nulli. *Et* omiſſum recte non puto. Fit enim tumida et confragoſa oratio. *Aſſunt* (vel *adſunt;* hoc autem natum arbitror ex *et ſunt*) an *ſunt* ſcribatur, parum refert, quanquam illud exemplis commendare ſtudet Gebh.

1, 2, 13. *de partitionibus.* Longe verius iis, quae in not. exeg. dicimus, eſt quod docet Erneſtus in Lexico Techn. Lat. in voce *partit.* Significatur enim doctrina de ſtatibus, reliquisque in rhetorica artificialibus, quam Graeci appellant διαίρεσιν, unde Menandri rhetoris titulus, διαίρεσις τῶν ἐπιδεικτικῶν, itemque Hermogenis τέχνη ῥητορικὴ διαιρετική. Vide eundem Erneſt. in Lex. Techn. Graec. v. διαίρεσις.

1, 2, 26. *prima elementa.* Subit mutare vocem *elem.* in *emolumenta*, dicta pro *profectibus.* cf. Ruhnk. et alios VV. DD. ad Vellej. 2, 78, 1. item noſtrum 3, 8, 7. Leniore profecto metonymia quam in *elementis.* Adjuvare videtur conjecturam, quod modo erant „*pro-* „*fectus* firmiores," quibus et ipſis perſona imponebatur. Sic etiam 2, 5, 10.

1, 4, 10. *et Uos.* Sic et Jenſ. (tac. Geſn.)

1. 4, 10. *aut duas.* Non prorſus apertum eſt, modo ad „*unam*," *ſyllabam* ſit intelligendum, an *vocalem.* In priore ratione, illud quod ſubjicitur „*niſi quis* „— *fieri*" non bene procedit, in altera, quae ſola vera nunc videtur, exemplo non poteſt eſſe *duas.* Opus enim eſt ſignificatione diphthongi, quae *duas* quidem

habet vocales, ſed *unam* ſyllabam. Sententia haec eſt: „Vocales deinceps poſitae et in unam ſyllabam coagmen„tatae“ (id enim ſignificare vocem „*junguntur*“ h. l. apparet attendenti) „faciunt aut *unam* (vocalem) ut „*veemens*, aut *duas* (vocales) ut *aut*. Nam tres vocales „nunquam junguntur, ita ut ſint in una ſyllaba, niſi for„te aliqua earum fungatur officio conſonantis, ut *vae*.“ Perperam igitur ſum ſecutus Geſnerum, ad *duas* intelligentem „ſyllabas“ et exemplum in ipſa voce agnoſcentem, qui error repetitur in nota Critica p. 66. v. 5.

1, 4, 13. *ac laſes.* Haec verba omittit et Turic. Cod.

1, 4, 14. *vav ſimili.* Turic. cum Alm. *velut ſimili.* Buttmannus vocem hanc ſive *vav*, ſive *vel*, ſive *velut*, abjici malit, ut jam legatur „pro aſpiratione „ſimili“ (videl. ipſi ei, in cujus locum ſubit, aſpirationi ſimilis eſt litera F) „litera.“ Hanc ſententiam fortaſſe etiam ex recepta efficias, transponendo ſaltem „ſimili „vav,“ ut *vav* ſit, non quidem dativus pendens a „ſimi„li,“ ſed ablativus ab „utentes.“ Solet enim ſic loqui Qu. „C litera“ ut hic „vav“ (vel F) „litera.“ Obr. ſic: „velut ſimili F litera.“

1, 4, 20. *duntaxat auctoribus.* De *duntaxat* vide me retractantem ad 3, 8, 10. Confer Plin. Epiſt. 9, 34. „Audio me male legere, *duntaxat* verſus.“

1, 4, 20. *Palaemon.* Debebam referre h. l., Palaemonem ipſius Fabii fuiſſe magiſtrum, ex narratione ſcholiaſtae Juvenalis ad Sat. 6, 452.

1, 5, 17. *diviſio Europai.* Turic. *Europae et Aſiae.* Si diviſio eſt in prima ſyllaba, dicas verum eſſe *Europae*, ſine additamento, pro more Quintiliani juſtam ſtructuram, quoad ejus fieri poteſt, plerumque ſervantis. Pendebit genitivus a voce *diviſio;* et nihilominus in

ipſa quoque ſyllaba *ae* fuerit demonſtrata diviſio. Etiam Turicenſis vocem Graecam διαίρεσις omittit.

1, 5, 19. *Si H litera eſt non nota.* Buttmannus verba haec gloſſam putat, quae ſi abſint *cujus* facilius ad aſpirationem referatur (cf. tamen 3, 9, 1); in qua ratione novam ſententiam a *Cujus* vult inchoari.

1, 5, 22. *ut videlicet.* An forte abjiciemus *ut*, tanquam natum ex male repetita ſequentis prima ſyllaba *ui?*

1, 5, 24 (p. 105 not. Cr. v. 15 ad verba: *Magis tamen — placet*). Ex ſtructura ipſa participii *cogentes* probabilior fit prior loci interpretatio. Si enim alios triſyllabum hoc nomen feciſſe, circumducentes penultimam, voluiſſet ſignificare, alios diſyllabum, flectentes ultimam, videtur ita potius fuiſſe ſcripturus: „quam „qui — in unam cogunt et deinde flectunt, dupl. pecc.“ Fortaſſe igitur ipſum illud, quod rejeci, *Appì*, verum eſt, modo conſtaret Quintiliani tempore uſum illum genitivorum in *i*, non autem in *ii*, de quo ago ad 3, 5, 17, plane fuiſſe abolitum, ut, miro ſane caſu, Horatiani moris Quintilianus imperitior Bentlejo reperiretur, et improbaret id, quod hic ab optimis quibusque ante Ovidium ſcriptoribus unice frequentatum oſtendit. Apparet autem, male circumflexu ſignari hodie a quibusdam ablativos primae decl. Nunquam enim ultima flexa eſt a Romanis. Apicem inſcribere debent, quicunque ſignum requirunt. cf. 1, 7, 3 et Foſterum eo ipſo loco, quem citavi in nota priorem.

1, 5, 24. *item Terei Nereique.* Non magna fuerit audacia, ſi quis hanc appendiculam pro ſpuria rejiciat.

1, 5, 31. *itaque.* Cod. Turic. a manu ſecunda *utique.*

1, 5, 33. *ſoni quibus — nationes reprehendimus.* Conjicit Heindorfius *in quibus*, ut praepoſitio exciderit poſt *ſoni.*

1, 5, 39. *igitur in initio.* cf. dicta ad 3, 8, 24. item 1, 1, 1.

1, 5, 57. *petorritum.* Admonuit me Buttmannus in Lexico Celtico Bulleti inveniri utrumque et *petoar* vel *pedwar* (quatuor) et *rit* (rota), ut jam et origo ſua Gallica et geminata litera R conſtent vocabulo. Idem vero etymon ipſe Bulletus tentat in v. *petorritum.*

1, 5, 60. *ut Pal. ac Tel. — dicerentur.* Receptam exhibet Pierius quoque ad Aeneid. 8, 506, qui hoc Quintiliani loco utitur, niſi quod *ac* deeſt ibi, et *diceretur* pro *dicerentur.* Agit autem Pierius de hac ipſa quaeſtione Grammatica, ut et Servius ad Aen. 8, 603, qui Graecam formam metri cauſa deſertam ait.

1, 5, 61. *apud Ciceronem Hermagora.* Sed improbat Quintiliani obſervationem, eumque bono Ciceronis Codice uſum negat Bentlejus ad Millium p. 518. 19. ed. Lipſ. (R. Bentleji Opuſcula philologica 1781. 8.).

1, 5, 65. *imperterritus.* Ad poëtarum et oratorum diverſam in verbis uſurpandis rationem cf. 10, 1, 28.

1, 5, 72. *Jam ne balare.* Puto legendum *Nam n. b.* Frequens confuſio. cf. Drakenb. ad Sil. Ital. 9, 242. item noſtr. 1, 10, 37.

1, 6, 5. *diminutione.* In hac voce aliquoties dormitavi, modo *di* ſcribens (cf. 1, 5, 46.) modo *de*, ut mox §. 6. Ex etymo quidem *de* locum tuetur, quod et hic et §. 6. Guelf. vindicat. Quanquam Priſcianus p. Putſch. 557. agnoſcit *di*, cum repetat e *dis.* Etiam ſupra, aliisque locis, vett. edd. et ipſi Codd. fere *diminuo* exhibent.

1, 6, 5. *domus.* Buttmannus pro hac voce conjicit *humus;* veriſimillime, cum ſic analogiae ipſius fluctuatio oſtendatur.

1, 6, 16. *quid quoque modo.* Sic et Turic. Monet quae huc faciunt, de *quoquo modo* in primis, I. H. Voſſius ad Virg. Ecl. 3, 109. p. 155.

1, 6, 31. *Pici.* Suſpicatur Buttmannus *ci* in ſcriptura Codicum *Pithici* adhaeſiſſe ex eo quod proximus infertur *cur.* Sic remanſerit *Pithi*, quod poſſit videri corruptum ex *Paeti.* Sed non apparere, cur ex magna turba cognominum ſignificantium hoc maxime ſeligeret Qu., in quo neque ex hiſtoria quidquam, ut in Bruto et Publicola, neque aliunde obſervandum eſſet. Reponi itaque velit idem: *Quinti*, quod fuerit ſignatum *Quĩti.* In hoc enim nomine docebit Grammaticus, hoc et ſimilia, ex numeris repetita, ſimpliciſſimam olim praebuiſſe denominandi rationem iis, quibus plures eſſent liberi, poſtea vulgaria facta nomina. *Pici* ipſum, quod quidem a Codice defendi videtur nullo, etiam hoc habere, quod displiceat, quia minime ſit conſentaneum, nomen antiquiſſimi herois Itàli ſubjungi Romanis.

1, 6, 36. *argumento;* ἠϊϑ. Turic. inſerit *iuũi,* et *juvit* etiam Jenſ. (tac. Geſn.)

1, 6, 38. *etymologiae ſubjicere.* Perperam accepi ſententiam Quintiliani. Eo enim tendit, ut ſignificetur, quosdam latius definiiſſe *etymologiae* vocem, ut ea vel apertiſſimas nominum et verborum declinationes comprehenderet, cujusmodi exempla ſubjicit, cum verius *hujus nominis honos* nonniſi difficilibus in hoc genere quaeſtionibus debeatur. cf. 1, 7, 1.

1, 6, 40. *exanclare.* Ad finem notae Cr. adde: Idem judicium eſt Mureti Varr. lectt. 13, 17.

1, 6, 44. *lavamur — tondemur.* Adde ad not. Cr.: Fortaſſe tamen non tam male Varro perſpexit rationem locutionis, nam ſane cum totus aqua ſubmergor, nullum corporis mei membrum lavat, verum omnia lavantur.

1, 7, 10. *ſignificat.* Etiam Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. dant *ſignificant.*

1, 7, 12. *veſperuginem.* Etiam Turic. *veſperucruginem,* ut videatur cum hoc facere Cod. Argent.

1, 7, 17. *et ſimilia.* Turic. inſerit *his*, non male. cf. 2, 10, 14. 2, 17, 4.

1, 7, 18. *Ai ſyllabam.* Adde ad not. Cr.: „Edd. „vett. omnes:“ (exc. Jenſ. quae lacunam relinquit, quo ſignificat librarius in ſuo Codice fuiſſe Graecas literas, et Tarv. quae praefert *Ae*, quod eſt idem in Turic.)

1, 7, 29. *haec quoque — exceſſerint.* Adde ad not. Cr.: *Haec* neutrum h. l. quod ſolicitat Geſnerus, firmatur a gemino quod eſt 3, 6, 62.

1, 7, 33. *Redit.* Turic. *Sedit* cum ex Alm. afferatur *Sedet*, quod et Obr. recepit, ex Arg. fortaſſe.

1, 8, 2. *plaſmate.* Exemplum affectatae hunc in modum pronunciationis eſſe videtur, quod refert Plutarchus in Bruto p. 1000. A. Intrat conclave, quo ſe receperant expoſtulantes Brutus et Caſſius, homo ſingularis audaciae et vecordiae M. Favonius μετὰ πλάσματος φωνῆς ἔπη περαίνων οἷς τὸν Νέστορα χρώμενον Ὅμηρος ἐπεποιήκει κ. τ. λ.

1, 8, 7. *De Menandro loquor.* Debebat hic memorari, fuiſſe moris apud veteres, ut in ſcholis legeretur Menander. cf. Valeſii Emendationes p. 54. it. Fabric. B. G. Harl. 2, 455.

1, 10, 2. *ſtudia.* Debebat proponi conjectura Klotzii leniſſima et quae vehementer blandiatur: *ſtadia,* neſcio an vera. Recte auctor eo loco ubi ſuadet emendationem (in edit. Tyrtaei 1767. p. 71.) ablegat ad Broukhuſii notam Propert. 3, 20, 25, cui et ipſi reddidit hic *ſtadiis,* pro *ſtudiis,* cum idonea exemplorum auctoritate. Sed locum Ciceronis, qui paene conficiat rem habes, De Or. 1, 32 extr. „ii qui *ingrediuntur* in „*ſtadium*" ubi ante Lambinum legebatur *ſtudium.* Vide an paulo ante De Or. 1, 30 extr. recte mutem „in iſto „*ſtadio.*" Aliquot ejusdem confuſionis exempla e ſcriptoribus eccleſiaſticis affert *Morelius* in „Elémens de „Critique" p. 81. (à Paris 1766. 8.)

1, 10, 4. *quod et M. Cicero.* cf. ad not. Cr. etiam 3, 8, 42. et 3, 11, 18 ubi pro „etiam Cic." Turic. „et Cic."

1, 10, 20. *habent carmen.* Adde ad not. exeg.: cf. §. 32. „ſuum quoddam *carmen*" quo ſit item veriſimile, *carmen* dici pro *modis muſicis.*

1, 10, 29. *At ſi quis.* *Ac* pro *at,* quod malle me dixi in not. exeg., ipſum dat Turic.

1, 10, 37. *Jam primum.* Non ſolus Guelf. ſed et Turic. *Nam pr.*

1, 10, 38. γραμμικαὶ ἀποδ. Ad firmandam hanc ſcripturam facit etiam §. 49. ubi „*lineares* proba„tiones."

1, 10, 48. *Sint extra.* Ad not. Cr. cf. 3, 11, 25.

1, 11, 5. *in his.* Ad not. Cr.: Pertinet haec nota ad id quod ſequitur *in his doctoris.* De Goth. et Jenſ. dantibus *hujus d.* tacuit Geſn. Turic. non memoratur, ſed Alm. *hujus d.* Etiam poſt Aldum dant pravam ſcripturam Bad. Cerv.

1, 11, 14. *pronunciatione.* Adde ad not. Crit.: Sed obvertit Buttmannus uſum nimis hodiernum conjunctionis *et* in tribus nominandis (quo nomine idem

improbat omiſſum *ac* inter *Pal.* et *Tel.* 1, 5, 60). Quid ſi abjicis *et?* Ut narrantur dare Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 3. Ad 3, 6, 25 inſertum *et* ante *extra* non recte videor probaſſe. Eſt tamen illud etiam in Turic. (alt. coll.)

1, 11, 15. *corporis.* Turic. et Guelf. cum Codd., credo, omnibus (niſi quod tacentur Voſſ. 1. 2.) et edd. ante Bad. *corporum*, quo accedit Ald. ſec. Nec video quare receſſum ſit ab hac ſcriptura.

1, 12, 13. *ſubſeciva.* Adde ad not. Cr.: Videntur autem plures ſtare auctores ab eorum parte, qui ſcribunt *ſubſeciva*, vel potius *ſubſiciva* (nam ſic in lapide Gruteriano), quo et hic et alibi fere deducit Codd. ſcriptura. cf. Dausquium in h. v. Vol. 2. p. 299. Eſt tamen *ſubſidia* in Jenſ. (quam *ſucceſſiva* dare narrat Geſn.) ſicut in omnibus meis ante Ald. Deinceps hoc revocavit Gryphius, donec verum reſtitueret Obrechtus. Sed Rollinus et Burm. *ſubſidia.*

1, 12, 14. *muſicis modis.* (Adde ad not. Crit. *moduletur aut.*) Mira in hac voce ſors eſt conferentium Codicem Gothanum. Cum enim Geſnerus praetermiſiſſet *notis* in iſto libro, monitus poſtea ab Heuſingero, ne ipſe quidem attendi illam ſcripturam. Eſt autem ea in Codd. ut quidem videtur omnibus, praeter Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. Ioann. ſi modo nihil peccavimus, quotquot hoſce Codd. inſpeximus. Edd. habent *notis* meae ante Gryph. omnes, et revocavit Obr. Neque jam dubito quin veriſſima ſit haec ſcriptura, quanquam ad hodiernum rei nomen miro modo accedit. Cum tamen ſigna ipſa ſonorum veteribus frequentata eſſe conſtet, quibus literas, varie immutatas, adhibebant, quidni prius etiam, quam vulgo creditur, *notarum* nomen uſurpatum fuerit? cum praeſertim nihil habiturum eſſet ignoti vel obſcuri, etiamſi Quintilianus primus hoc loco ſic uteretur vocabulo, addens *muſicis*, quo ſit manifeſtus ſenſus. vid. Cangius in Gloſſ. med. et inf. Lat. voce *Nota* ſecundo loco.

1, 12, 14. *minutiſſima geometr.* Turic. inſerit *usque* cum Bodl. Alm. Bern. ed. Andr. et meis ante Baſ. omnibus. Verum credo. Guelf. transponit verba *utique ad minut.* ſic: *ad minut. utique*, qua ratione potuit excidere *usque*.

1, 12, 16. *pulcherrima rerum.* Sublimioris orationis locutio, mutuo ſumta, ut videtur, a poëtis. Expreſſam dicas e Virgilii verſu Georg. 2, 534. Neque enim accedam I. H. Voſſio *rerum* pro *rerumpublicarum* poſitum accipienti. Alia eſt ratio cum adjicitur nomen terrae vel populi ad *res*, vel *rem*, cujusmodi ſunt omnia, quae appellat, loca. Uſus autem poëtarum in hac forma ſatis eſt conſtans. Nam ſi *maxima rerum Roma* itidem reipublicae ſignificatu dicta videatur Aeneid. 7, 602, Ovidius certe Metam. 8, 49. aliisque locis *pulcherrime rerum* dixit hoc, quem vindico, latiore intellectu. Cui ſimile eſt Claudiani „*operum* — *pulcher*-„*rimus* — Mundus" De quart. Conſ. Honorii v. 284. 85. ubi *operum*, pro *rerum*. Ne ipſi quidem Horatii Scholiaſtae concedam ad Satt. 1, 9, 4 „Quid agis dul-„ciſſime *rerum*" verba ſic dirimenti, ut *rerum* pendeat ex *Quid.* Vides in horum locorum nullo adjectivum referri ad vocem *rerum* (quae foret languida plane et elumbis oratio) ſed ad id quod ubique laudetur, ut modo maſculinum debeat poni, modo femininum, pro re nata.

1, 12, 17. *lectorem.* In fine notae exeg. adde: Plin. Epiſt. 5, 19.

2, 1, 12. *pertinere ad oratorem.* Hoc loco non erat negligenda varietas ſcripturae Turic. *orationem.* Quod quanto praeſtet recepto, facile ſentias, ſi *ſtatuam*, non *ſtatuarium*, comparari attenderis. Eadem ſimilitudo repetitur in prooemio lib. 7. §. 2. Faciunt autem cum Turic. Codd. Alm. Ioann. Bal. Voſſ. 2. edd. ante Ald. ſec. meae omnes, excepta Ald. pr. Revocavit

orationem Obr. quod et ipſe facere debebam, nihil moratus auctoritatem Guelferbytani, quem appello ad 3, 5, 12 in not. Crit.

2, 3, 4. *alter ille etiam.* Turic. poſt *alt.* inſerit *error* cum Bodl. ed. Andr. Jenſ. (tac. Geſn.) et meis ante Gryph. omnibus. Ex quo recte efficere videtur Burm. *alter, et ille etiam.* Nam neque vetuſta illa, neque recepta plane procedit.

2, 3, 6. *Phidias — illa autem quae in ornamentum.* Obverſatus Fabio videtur locus Ciceronis De Or. 2, 17 extr. Is autem, praeter miram et nimiam paene convenientiam, quae eſt ei cum proximi capitis concluſione, habet difficultatem, quam non videtur ſuſtuliſſe Erneſtus, etſi probatus Wyttenbachio V. Celeb. in bibl. Crit. Vol. 1. p. 19. Noſter infra (2, 19, 3.) Praxitele utitur exemplo, quo in loco verba fere illa, quae ſunt impeditiſſima apud Ciceronem (De Or. 2, 17) „*illud idem artifex*“ ſatis apte ponuntur.

2, 4, 2. *accepimus ſpecies.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *accipimus ſp.* cum edd. meis a Gryph. inde usque ad Geſn. qui ex vett. praeteritum revocavit. Videtur aptius praeſens, quia ſignificatur recepta inter homines diviſio narrationum, non ea, quam in prioribus ſcriptor ipſe fecerit, quo poſſit deducere praeteritum hoc loco poſitum. Neque obſtat mox comparens *dedimus,* quod proprie de ſe dicit reſpiciens ad 1, 8, 18. 1, 9, 2. 6. Peculiaris autem *argumenti* ſignificatus in h. l. invenitur etiam apud Ciceronem de Inv. 1, 19.

2, 6, 2. *et ideo neutrum.* „*Et*“ hoc, natum e poſtremo eo, quod antecedit, *utrumque*, abjiciendum duco.

2, 8, 7. *ſacrorum certaminum.* Adde ad notam ex.: Certamina ſacra, nulla loci temporisve quo inſti-

tuantur ratione habita, promiſcue dicuntur omnia corporis exercendi ſpectacula ut Digeſt. 3, 2, 4, 1 aliisque multis Pandectarum locis.

2, 8, 14. *Nicoſtratus.* Adde ad not. ex.: vide et Dial. de cauſſ. corruptae eloquentiae c. 10. in quo et ipſo Nicoſtratus memoratur, ibique Lipſii not.

2, 11, 4. *pluribus — diebus.* Adde ad notam ex.: Hic magis etiam citandus erat locus 10, 3, 15. qui agit itidem de cogitando et ſcribendo, quod fit in conclavi, cum undecimi libri ſenſus actionem ipſam reſpiciat. Quanquam et ibi eſt *intueri lacunaria*, ſed altero loco *ſpectantes tectum*, et plane repetuntur, quae hic legimus. Pro *tectum* non (ut dixi in nota) ſine Gothano *rectum* hic dat Voſſ. 2, ſed et 10, 3, 15. ubi viciſſim nulla Gothani mentio. Contra Jenſ. (2, 11, 4.) *tectum,* non *rectum,* ut narrat Geſn.

2, 12, 10. *pedem inc. femur — caedere.* Adde ad not. ex.: Ne ipſe quidem Qu., tempore ſi fiat, improbat vid. 11, 3, 123. De pede ibidem §. 128.

2, 12, 11. *tribuerunt et ineptos.* Guelf. et Turic. omittunt *et* cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) omnibusque ante Gryph. meis, quod verum exiſtimo. Alio tamen loco pluribus ita praemittitur *et* 2, 17, 8.

2, 13, 9. *nempe enim.* Eadem junguntur ab auctore Dial. de corr. eloqu. c. 35. „Nempe enim duo „genera.“

2, 15, 9. *alioqui.* Eodem fere uſu 2, 1, 4.

2, 15, 23. *Athenaeus.* Adde ad not. ex.: Quae et hic dico et repeto ad §. 34, pugnant cum iis, quae §. 14. diſerte tribuuntur Hermagorae. Ejus enim finitionem dum manifeſto rejicit Quintilianus, non potuit ejusdem eſſe, quam reliquis omnibus praeferret. Ne-

que enim rem dirimit, ſi illum §. 14. *oratoris*, hunc autem *rhetorices* finem eſſe dicas. Me in errorem deduxit Capperonnerius, qui ad 3, 1, 16. affirmat, Fortunatiani artem ex Hermagoreis praeceptis eſſe expreſſam. Ad notam Crit. §. 34. erat excitandus locus hujus capitis §. 4, unde appareret Iſocratis non poſſe credi iſtam finitionem rhetorices.

2, 15, 36. *auctor*. Ad not. ex.: cf. Epiſt. ad Tryph. 1. „legendis *auctoribus*."

2, 16, 4. *civitatium*. Ad not. Crit.: cf. 2, 4, 33. ubi plurimi libri (ut Guelf. et edd. pleraeque) itidem omittunt I.

2, 16, 10. *quo bene uti licet*. cf. 2, 10, 3.

2, 17, 41. *perceptionibus*. Non, ut dixi in not. Crit., ſolus hoc dat Bern. Cod., verum etiam Turic. a prima manu, correctum deinde *praec*.

3, 1, 21. *Laenas*. Sic ipſe Turic. ex altera collatione, et ſupra 1, 4, 25. *Laenates*, quanquam ne illic quidem in omnibus libris. Altera item collatio in Turic. quoque oſtendit *Tutilius*, hac ipſa §.

3, 2, 1. *ſummam*. Ad not. Crit.: Turic. *ſumam*, alt. coll.

3, 3, 7. *Idem in Oratore*. Ad not. Crit.: Etiam Turic. *Idem cum in oratore*, a ſecunda manu.

3, 3, 9. *poſita nomine*. Ad not. Crit.: Etiam Turic. ex alt. coll. gloſſam illam Guelferbytanam habet; ſed inſerto *dicitur* ante *diſpenſatio*, et in margine.

3, 4, 14. *mutuantes*. Ad not. Crit.: cf. 5, 5, 6. *ex eo mutuari*.

3, 5, 2. *irruperunt*. Ad not. Crit.: Ex Turic. affertur altera collatione *inruperint*. Sed confer de hoc

poſt *cunque* conjunctivo Bentlej. ad Horat. Satt. 1, 10, 88, qui ex poëtis tuetur indicativum.

3, 5, 3. *cum quibus.* Ad not. ex.: cf. noſtr. 2, 21, 8.

3, 5, 18. *intelligimus.* Turic. quoque ex alt. coll. *intellegamus.* Ad uſum conjunctivi in tali ſententia cf. 3, 4, 10. „quam ſane *permittamus.*"

3, 6, 3. *Naucrate.* In nota ex. poſt ἑταῖρος adde: Ναυκράτης. Dionyſ. Halic. in Arte p. 39. Vol. 2.

3, 6, 9. *obtinendum.* Ad not. Crit.: Turic. ipſe (ex alt. coll.) *optinendum.*

3, 6, 11. *prima parte.* Ad not. Crit.: cf. 1, 10, 49. „ad efficiendum *quod intendimus.*"

3, 6, 49. *quo dicit quaedam.* Turic. et Alm. *quod d. q.* Sed edd. meae ante Ald. ſec. omnes (exc. Ald. pr.) cum Goth. et Voſſ. 2. *quando d. q.* Placet.

3, 6, 53. *inquam.* Ad not. Crit.: Sed in alt. coll. dicitur Turic. dare *in quam.*

3, 7, 26. *eadem quae.* Ad not. Crit.: Male cepi notam Geſneri, qui nihil eo loco monet de Gothano, ſed pro *eademque* ipſe conjicit *eadem quae.* Habet enim illud, cum tot aliis libris, etiam Gothanus, ut ipſe notavi. Sed firmant ii, quos dixi, Codd. veriſſimam Geſneri emendationem.

3, 8, 45. *hic vel ambitus.* Ad not. Crit.: Itidem *vel* pro *velut* Guelf. 2, 6, 5. Viciſſim 1, 6, 2. Turic. *velut* pro *vel,* idemque cum Alm. 2, 12, 4.

Sed manum de tabula. Habes ſatis longam peccatorum indicem, licet minus denſum illum in poſtremis hiſce, quippe nondum „refrigerato inventionis amore." Quae tamen hic ſunt repetita et retractata, aeque

ac typographi errores, leves pleroſque, quanquam nimis multos pro diligentia, quae in corrigendis plagulis adhibita eſt ſumma, ut percenſere ne graveris, antequam ad ipſum opus legendum accedas, impenſe te rogo, lector benevole, cujus quidem judicio jam me meoſque labores volens permitto. Reliquos Quintiliani libros continuo me daturum ſpero. Interim ſcito, prelo ſubjectum fuiſſe Bipontinum ſcriptoris mei exemplum, in quo ſi, nunc mutandis nunc retinendis ſententiarum diremtionibus, plus etiam, quam indicavi, eſt turbatum, veniam peto. In margine interiore notatae ſunt paginae Burmannianae. Dum vero ipſa haec praefatio typis exprimitur, effigiem nummi illius Patiniani, habentis nomen Quintiliani, de quo ſupra dixi, mecum communicavit vir eruditus, literiſque juvandis ſemper intentus, Kirchhof, Senator Hamburgenſis, conceſſam ſibi ab illuſtriſſima doctiſſimaque Comite Bentinckia, ipſius nummi domina. Apparet ibi os Auguſti aliorſum, quam in Patini effigie, ſpectans, videlicet ſiniſtrorſum illud convertitur. C autem ſatis manifeſto agnoſcitur in nomine, quanquam aliqua eſt literarum obſcuritas.

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI I.

Editionis feſtinatio. *Ep. ad Tryph.* *Occaſio ſcribendi. Prooem.* 1 — 3. *Ambitus materiae* — 5. *Dedicatio* — 6. *Priſtini de eadem re libri* — 9. *A philoſophis res repetuntur* — 17. *Oratoris perfecti exemplar* — 21. *Operis deſcriptio* — 23. *Qui futurus et docendi et dicendi modus* — *Cap.* 1. — *Nutrices* — 6. *parentes, matres, ſervuli* — 8. *paedagogi* — 12. *Graecus ſermo, Latinus* — 14. *Aetas diſcendo par* — 20. *Infantes quomodo docendi* — 24. *Legere* — 27. *Scribere* — 31. *Legendi nulla feſtinatio* — 37. *Quae prima ſcribenda* — 37. *Pronunciatio exercenda* — *C.* 2. *Utrum domi an in frequentia ſcholarum* — 4. *Corrumpi mores* — 6. *Domeſtica corruptio* — 9. *Profectus in ſcholis* — 17. *Commoda ſcholarum. Uſus hominum* — 20. *Amicitiae, aemulatio* — 23. *Mos ſuorum praeceptorum* — 26. *Modus imitationis et inſtitutionis* — 29. *Praeceptorum ardor* — *C.* 3. *Ingeniorum experimenta* — 3. *Praecocia non placent* — 6. *Tractandorum ratio* — 8. *Remiſſio, luſus* — 14. *Caſtigatio* — *C.* 4. *Grammatica* — 7. *Literarum inquiſitio* — 13. *Mutatio et declinatorum et rectorum* — 17. *Partes orationis* — 22. *Nomina* — 27. *Verba* — *C.* 5. *Emendate loquendi regula* — 2. *Verba ſingula noſtra* — 4. *Euphonia* — 5. *Barbariſmus* — 8. *in gente* — 9. *in animo* — 10. *Grammaticae* — 17. *Vitia pronunciandi, de aſpiratione* — 22. *Accentus* — 25. *An in ultima unquam* — 30. *Legitimus* — 32. *vocis vitia* — 34. *Soloeciſmus. An in verbo* — 37. *in geſtu* — 38. *Ejus ſpecies* — 41. *Per omnes orationis partes* — 42. *Dualis an in latinis* — 45. *Ceterae partt. or.* — 48. *Earum commutatio* — 52. *Schemata* — 54. *Alia ſpecie ſoloeca, non re* — 55. *Peregrina* — 58. *Graeca, immutata* — 65. *Compoſitae voces* — 71. *Propria, translata, uſitata, nova* — *C.* 6. *Sermo* — 4. *Analogia* — 12. *Ejus defectus* — 28. *Etymologia* — 34. *ejus abuſus* — 39. *Vetuſtas* — 40. *Modo*

opus in ea — 42. *Auctoritas* — 43. *Conſuetudo* — C. 7. *Orthographia* — 2. *diſtinguit dubia* — 7. *Praepoſitionum coaleſcentium* — 9. *Dividendi* — 10. *Litera K* — 11. *Orthographiae conſuetudo. Vetuſtiſſima tempora* — 20. *Ciceronis, aliorumque* — 28. *A pronunciatione diverſitas* — 30. *Judicium* — 32. *Defenſio ſuae docendi rationis* — C. 8. *Lectio* — 2. *Qualis* — 4. *Quorum* — 8. *Latini veteres* — 13. *Grammatici in praelegendo partes* — 18. *Enarratio hiſtoriarum, cum delectu facienda* — C. 9. *Dicendi primordia* — 2. *Aeſopi fabellae* — 3. *Sententiae, chriae* — 6. *Narratiunculae poëticae* — C. 10. *Ceterae ante rhetorem artes* — 2. *An neceſſariae* — 9. *Auctoritas veterum pro muſica* — 12. *Exempla* — 16. *Natura rei* — 17. *Cum grammatica commercium* — 22. *Quid ex ea petat orator. Vocis ratio* — 26. *Corporis motus* — 27. *Utilis oratori oſtenditur* — 31. *Sed qualis* — 34. *Geometria, in cauſis verſatur* — 37. *Major cum arte or. cognatio. Ordo* — 38. *Probatio certa* — 39. *In paradoxis* — 46. *Aſtronomia* — 47. *Exempla* — 49. *Facillima in multis rebus probatio geometrica* — C. 11. *Comoedus pronunciationem futuri oratoris praeparet, ſed cum modo* — 4. *Oris vitia corrigat* — 9. *Faciei* — 12. *Certi ex comoediis loci* — 14. *Oratorum quoque ediſcendi* — 15. *Palaeſtra* — 17. *Chironomia* — C. 12. *Poſſe haec ſimul fieri, ipſa natura poſcente* — 5. *Exempla* — 8. *Pueri laboris tolerantiores* — 14. *Quare nimia haec videantur aequalibus* — 19. *Concluſio libri.*

M. FABIUS QUINTILIANUS
TRYPHONI
SALUTEM.

Efflagitaſti quotidiano convicio, ut libros, quos ad Marcellum meum de Inſtitutione ora-

Tryphoni Salutem. Inſerunt pleraeque edd. *bibliopolae.* De hoc vocabulo recte dubitat Geſn., quia vix Romanum videatur profeſſionis id genus nomen ponere in titulis. Abeſt a Guelferbytano, Gothano, et vett. edd. Loc. Ruſc. Bad. Cervicorni. Jenſonius perverſa ratione ipſi Marcello Victorio hanc epiſtolam inſcribit, ſic: *Fabius Quintilianus Victorio ſalutem.* Inde eſſe videtur quod Cod. Bodl. ſcriptoris nomini addit *Victor.*

Tryphoni. Meminit ejus Martialis l. 4. Ep. 72.

Exigis, ut donem noſtros tibi,
Quinte, libellos.
Non habeo, ſed habet bibliopola Trypho.

item l. 13. Ep. 3.

convicio. Cave, de injuria cogites. Sic Cicero Epp. ad Qu. fratr. l. 2. ep. 11. „Epi„ſtolam hanc *convicio* efflagita„runt codicilli tui." ib. ep. 12. „tantum fuit frigus, ut populi „*convicio* coactus ſit (conſul) „nos dimittere." De his ad Qu. fratrem locis vide Manutium in Commentario. Ad Diverſ. l. 12. ep. 25. „Itaque „crebras vel potius *quotidianas* „*compellationes* meas non tu„lit, ſeque in urbem recepit „invitus: neque ſolum ſpe, „ſed certa re jam et poſſeſſione „deturbatus eſt meo juſtiſſimo „honeſtiſſimoque *convicio.*" In quo loco attende, variatum eſſe, *convicium* dicendo pro *compellationibus*, quae *quotidianae* fuerant, ut hic *quotidianum convicium.* Interpunctionem autem loci poſtremi habet Erneſtus ex vet. ed., qualem ad Quintilianum propoſuit Capperonerius. Etiam pro Cluent. c. 27. manifeſtum exemplum: „*con*„*vicium maximum* fecit ne iretur," ubi eſt, pro eo: *maximopere contendit, popoſcit.* Plin. Epp. l. 5. ep. 11. *convicium* tamen plane quale noſtrum, ad libros emittendos, opponitur *blanditiis.*

toria ſcripſeram, jam emittere inciperem: nam ipſe eos nondum ſatis opinabar maturuiſſe: quibus componendis, uti ſcis, paulo plus quam biennium, tot alioqui negotiis diſtri- 2
ctus, impendi: quod tempus non tam ſtilo, quam inquiſitioni inſtituti operis prope infiniti, et legendis auctoribus, qui ſunt innumera-
2 biles, datum eſt. uſus deinde Horatii conſilio, qui in arte poëtica ſuadet, ne praecipitetur editio,

— *nonumque prematur in annum,*

dabam iis otium, ut refrigerato inventionis amore, diligentius repetitos tanquam lector
3 perpenderem. Sed ſi tantopere efflagitantur, quam tu affirmas, permittamus vela ventis, et oram ſolventibus bene precemur. Mul- 3
tum autem in tua quoque fide ac diligentia poſitum eſt, ut in manus hominum quam emendatiſſimi veniant.

ſtilo. Scribendi labori. De orationis indole enim non cogitandum.

in arte poet. v. 388.

oram ſolventibus. *Oram* funem nauticum eſſe, quo navis alligetur, ſatis apparet ex locis Livianis l. 22. cap. 19. „Vix- „dum omnes conſcenderant, „cum alii reſolutis *oris* in anco- „ras evehuntur“ cet. l. 28, 36. „trahunt ſcalas, *orasque* et ancoras — praecidunt.“ Conſule ad iſta loca Drakenborchianam editionem. Item noſter l. 4, c. 2, §. 41. ſolvimus *oram,* neque ibi quidquam variatur ab Aldo et Codd. Scita eſt obſervatio Geſneri in Theſauro, videri uſum vocabuli fuiſſe plebi et ipſis nautis peculiarem, ut propter id ipſum eſſet rarior apud ſcriptores.

M. FABII QUINTILIANI

IN

ORATORIAE INSTITUTIONIS

LIBROS XII

AD MARCELLUM VICTORIUM PROOEMIUM.

4 Poſt impetratam ſtudiis meis quietem, quae
5 per viginti annos erudiendis juvenibus impenderam, cum a me quidam familiariter poſtularent, ut aliquid de ratione dicendi componerem, diu ſum equidem reluctatus: quod auctores utriusque linguae clariſſimos non

quietem quae. *quietem quam.* Goth. tacente Geſnero, ſed Guelf. recte *quae.*

Ad Marcellum Victorium. Ad hunc Epiſtolam ſcripſit Statius Sylv. l. 4. carm. 4. qui et ipſum eum ſylvarum librum ei dedicavit, praefatione pedeſtri. Diſcas e carmine Statiano, eum eloquentiae forenſis laude clarum fuiſſe, gratioſum apud Domitianum, magnisque rebus gerendis, etiam bellicis, paratum; et, cum ipſe juvenis eſſet h. e. annum 35 nondum ſupergreſſus, habuiſſe filium, ex generoſa uxore ſuſceptum, nomine Gallum, qui, patri valde dilectus, ingenio et favore principis ad ſummos quosque honores poſſet aſpirare.

per viginti annos. Expreſſa fuit omnis haec ratio muneris doctoris publici, qualis primus fuit noſter, ad ſimilitudinem ſtipendiorum; ut poſt viginti ſtipendia docendi, ſicut poſt totidem militaria, miſſionem honeſtam impetrarent doctores, qui mos in legem abiit. vid. Juſtiniani Cod. 12, 15.

utriusque linguae. „Docte ſermones *utriusque linguae.*“

ignorabam multa, quae ad hoc opus pertinerent, diligentiſſime ſcripta poſteris reliquiſſe.
2 Sed qua ego ex cauſa faciliorem mihi veniam meae deprecationis arbitrabar fore, hac accendebantur illi magis: quod inter diverſas opiniones priorum, et quasdam etiam inter ſe contrarias, difficilis eſſet electio: ut mihi, ſi non inveniendi nova, at certe judicandi de veteribus, injungere laborem non injuſte vi-
3 derentur. Quamvis autem non tam me vinceret praeſtandi, quod exigebatur, fiducia, quam negandi verecundia: latius ſe tamen aperiente materia, plus quam imponebatur oneris, ſponte ſuſcepi; ſimul ut pleniori obſequio demererer amantiſſimos mei; ſimul ne vulgarem viam ingreſſus, alienis demum ve-
4 ſtigiis inſiſterem. Nam ceteri fere, qui artem orandi literis tradiderunt, ita ſunt exorſi, quaſi perfectis omni alio genere doctrinae 6
ſummam inde eloquentiae manum impone-

demererer. de me mererer. Goth. (tac. Geſn.) *ſummam inde eloquentiae manum.* Firmata haec ſcriptura ſat multis libris, quibus accedit Guelf. et talem invenit Regius, qui primus ex *eloquentiae* ultimam vocalem *e* abraſit. Nimirum *in̄*, quod erat compendium pro *inde*, male interpretabatur. cf. Drakenb. ad Liv. 10, 26, 6. Sic orta, quae ante Hor. Od. 3, 8, 5. et ibi Bentlejus. Cic. de Off. 1, 1. „par ſis „in *utriusque orationis* facultate."

demum. Plane pro *tantum*, temporis ſignificatione obliterata vel evaneſcente. Sic ſaepe apud noſtrum et alios ejusdem aetatis. Etiam Paulus e Feſto (p. Dac. 117.) „Alii *demum* pro *duntaxat* poſuerunt." vid. et Ruhnkenium ad Rutilium Lupum p. 67.

ſummam inde eloquentiae manum. Genitivo, non dativo caſu accipienda vox *eloquentiae*;

rent: ſive contemnentes tanquam parva, quae
prius diſcimus, ſtudia: ſive non ad ſuum per-
tinere officium opinati, quando diviſae pro-
feſſionum vices eſſent; ſeu, quod proximum
vero, nullam ingenii ſperantes gratiam circa
res, etiamſi neceſſarias, procul tamen ab oſten-
tatione poſitas: ut operum faſtigia ſpectantur,
latent fundamenta. Ego, cum nihil exiſti- 5
mem arti oratoriae alienum, ſine quo fieri
oratorem non poſſe fatendum eſt, nec ad ul-
lius rei ſummam, niſi praecedentibus initiis,
perveniri; ad minora illa, ſed, quae ſi negli-
gas, non ſit majoribus locus, demittere me
non recuſabo: nec aliter, quam ſi mihi tra-
datur educandus orator, ſtudia ejus formare
ab infantia incipiam. Quod opus, Marcelle 6
Victori, tibi dicamus: quem, cum amiciſſi-
mum nobis tum eximio literarum amore fla-
grantem, non propter haec modo (quanquam
ſunt magna) digniſſimum hoc mutuae inter nos
caritatis pignore judicabamus; ſed quod eru-

Geſnerum recepta erat, lectio: *ſummam in eloquentia manum.* Editio Veneta, apud Ge. de Ruſconibus 1512, miram exhibet loci conſtitutionem *ſummam eloquentium manum.* Fortaſſe mero operarum errore; etſi *correctiorem* eam priori, anni 1493, dicit Erneſtus Fabr. Bibl. Tom. 2. p. 268. Falſo ſane, ut pluribus exemplis intellexi. Prae recepta a nobis, quae ferri ſane poteſt, arridet Burmanni conjectura: *eloquentia — imponeret.*

minora illa. majora illa. Guelf. Sic etiam in ſuis inveniebat Regius, qui correxit; ſed ſatis multi Codd. ejus emendationem agnoſcunt.

dativus eſt in *perfectis. Inde* autem pro *deinde* quod frequens apud Livium. vid. Drakenb. ad Liv. 42, 55, 6.

diendo nato tuo, cujus prima aetas manife- 7
ſtum iter ad ingenii lumen oſtendit, non inutiles fore libri videbantur, quos ab ipſis dicendi velut incunabulis, per omnes, quae modo aliquid oratori futuro conferant, artes, ad ſummam ejus operis perducere deſtinaba-
7 mus; atque eo magis, quod duo jam ſub nomine meo libri ferebantur artis rhetoricae, neque editi a me, neque in hoc comparati. Namque alterum, ſermone per biduum habi-

nato. Negant *natum* pro *filio* ab aliis quam Poëtis dici; Regium autem in ſuis ad Quintilianum problematis (*Dialogo* ſine dubio *de quibusdam Quintiliani locis*, Venetiis 1490 edito) memorare codicem, ubi *Getae* viderit pro *nato*, refert Pithoeus. Debebat ſaltem pro *Getae* ſcribi *Gallo*, quod fortaſſe corruptum fuerit in *gnato*, *nato*. cf. v. c. Cic. ad Div. 1, 9. *Lent. tuo.* noſt. 6, Prooem. 9. *Qu. mei.* Si ullus Cod. praeferret hoc, nemo facile contemſerit; quanquam de uſu illo τοῦ *natus* nonniſi poëtico non eſt confecta res.

manifeſtum iter ad ingenii lumen. Non fuit obſervatum in Aldina ſecunda *diligentius recognita*, ut praefert titulus anni 1521, eſſe: *manifeſtum jam ingenii lumen*, cum in priore anni 1514 ſit recepta. In Almelovenii Codice itidem *m. ingenii lumen* omiſſo *iter ad*, ſed et *jam*, quod pro eo eſt apud Aldum. Apertior ſane et ſimplicior ſententia ſine iſtis: *iter ad*, ſed praegravat auctoritas et numerus Codd. et excuſorum.

dicendi. In hujus vocis varietate notanda operae Gibſoni videntur erraſſe. Cum enim ſit in ejus textu, quod in omnibus fere ante eum: *dicendi*, excerpta in extremo margine poſita iterum exhibent *dicendi*, ut probabile fiat, eum ſupra voluiſſe dare *diſcendi*. Poſterius habet *Gothanus* et, niſi fallor, Voſſianus ſecundus, quanquam apud Burm. ita ſcribitur: *diſcendi, dicendi* Voſſ. ſec. cum tamen ipſe receperit Burm. *dicendi*, in quo errorem typothetae ſuſpicatur Geſnerus. Ut credam *diſ-*

ad ingenii lumen. Ad eloquentiam; appoſite enim Regius citat Ciceronis locum in Bruto c. 15. „Ut enim hominis decus, ingenium, ſic *ingenii* ipſius *lumen* eſt *eloquentia*. Et poteſt videri eo reſpexiſſe Quintilianus, ſi modo ſana eſt apud ipſum ſcriptura.

to, pueri, quibus id praeſtabatur, exceperant: alterum pluribus ſane diebus, quantum notando conſequi poterant, interceptum, boni juvenes, ſed nimium amantes mei, temerario editionis honore vulgaverant. Quare in his 8
quoque libris erunt eadem aliqua, multa mutata, plurima adjecta, omnia vero compoſitiora et, quam nos poterimus, elaborata. Ora- 9
torem autem inſtituimus illum perfectum, qui eſſe niſi vir bonus non poteſt. ideoque non dicendi modo eximiam in eo facultatem, ſed omnes animi virtutes exigimus. Neque enim 10
hoc conceſſerim, rationem rectae honeſtaeque vitae (ut quidam putaverunt) ad philoſophos relegandam: cum vir ille vere civilis, et publicarum privatarumque rerum adminiſtrationi accommodatus, qui regere conſiliis urbes, fundare legibus, emendare judiciis poſſit, non alius ſit profecto, quam orator. Quare, tam- 11
etſi me fateor uſurum quibusdam, quae philo-

cendi eſſe in Voſſ. 2., facit mirus in ceteris, de quo alibi, hujus Codicis cum Gothano conſenſus. Praeſero autem *dicendi*, quia ipſa puerorum diſciplina, ipſum *diſcere*, bene appellatur *dicendi incunabula;* Grammatice enim futuro oratori, quod viro futuro cunae. cf. 1, 1, 21. Tam aptam in ſcriptura, quam recepit Geſnerus: *diſcendi incunabula*, imaginem non agnoſco. Guelf. et Bodlejanus cum tot, de quibus tacetur, Codd. et edd. plurimis defendunt *dicendi;* etſi in vocibus his *dicere* et *diſcere*, quarum frequentiſſima confuſio, non magna eſt Codd. auctoritas. cf. Plin. Epp. 3, 5, 5. „*or. ab inc.* inſtituit.“

compoſitiora. Hic de illa, quam poſt haec tractabit, (l. 9. c. 4.) *compoſitione*, ſeu numero oratorio, non eſt cogitandum; *compoſitiora* ſunt magis ordinata, in unam compagem commiſſa.

ſophorum libris continentur, tamen ea jure vereque contenderim eſſe operis noſtri, pro-
12 prieque ad artem oratoriam pertinere. An, ſi frequentiſſime de juſtitia, fortitudine, tempe- 8
rantia, ceteriſque ſimilibus ſit diſſerendum, et adeo, ut vix ulla poſſit cauſa reperiri, in quam non aliqua quaeſtio ex his incidat, eaque omnia inventione atque elocutione ſint explicanda: dubitabitur, ubicunque vis ingenii et copia dicendi poſtulatur, ibi partes
13 oratoris eſſe praecipuas? Fueruntque haec, ut Cicero apertiſſime colligit, quemadmodum juncta natura, ſic officio quoque copulata, ut iidem ſapientes atque eloquentes haberentur. Scidit deinde ſe ſtudium, atque inertia factum eſt, ut artes eſſe plures viderentur. Nam ut primum lingua eſſe coepit in quaeſtu, inſtitutumque eloquentiae bonis male uti, curam morum, qui diſerti habebantur, reliquerunt.
14 runt. Ea vero deſtituta, infirmioribus ingeniis velut praedae fuit. Inde quidam, contemto bene dicendi labore, ad formandos animos ſtatuendasque vitae leges regreſſi, partem quidem potiorem, ſi dividi poſſet, reti-

in quam. Goth., non, ut Geſn. ait, *quae*, ſed *qua*, cum aliquot edd. quarum eſt et Ruſc. poſtquam Locatelli 1493 recte dederat *quam.* *viderentur.* *Judicentur.* Cum Goth. et Bodlej. etiam Guelf. male. In Aldina priore etiam hoc, ſed in ſecunda, *viderentur*, unde tamen Gibſonus per errorem affert *judicentur.*

Cicero. De Oratore l. 3. c. 15.

inertia factum — ut artes. Conſulto ſane luſit in hac alliteratione.

nuerunt: nomen tamen ſibi inſolentiſſimum
arrogaverunt, ut ſoli ſapientiae ſtudioſi voca-
rentur: quod neque ſummi imperatores, ne-
que in conſiliis rerum maximarum ac totius
adminiſtratione reipublicae praeclariſſime ver-
ſati, ſibi unquam vindicare ſunt auſi. Face-
re enim optima, quam promittere, malue-
runt. Ac veterum quidem ſapientiae profeſ- 15
ſorum multos et honeſta praecepiſſe, et ut
praeceperunt, etiam vixiſſe, facile conceſſe-
rim: noſtris vero temporibus ſub hoc nomi-
ne maxima in plerisque vitia latuerunt. Non
enim virtute ac ſtudiis, ut haberentur philo-
ſophi, laborabant, ſed vultum, et triſtitiam,
et diſſentientem a ceteris habitum peſſimis mo-
9 ribus praetendebant. Haec autem quae velut 16

Haec. Sic Alm. Poullainii, Bodlej. Voſſ. 2. 3. et Goth. Codd. Ald. utraque et Obrechtus fortaſſe e Codice Argentoratenſi. Plerique et ipſe Geſn. *Nunc.* Lochmannus V. C. in programmate Coburgi 1788 edito p. 7 rectiſſime monet, cum

promittere. Idem hoc quod *profiteri,* ἐπαγγέλλεσθαι, unde etiam mox *profeſſorum* mentio; dicitur autem de iis qui ſtudium aliquod aut artem prae ſe ferunt.

triſtitiam. Proprium vocabulum de affectata morum ſeveritate. Sic Juvenalis in eorundem irriſione: „Quis enim „non vicus abundat *Triſtibus* „obſcenis.“ Sat. 2, 8. 9. et noſter II, 1, 34. barbam et *triſtitiam* jungit, agens iterum *de oſtentantibus ex profeſſo philoſophiam. Praetendebant* pulchre hic ex ipſo etymo dictum. Ceterum invidiam facit philoſophis h. l. ſane non ſine conſilio placendi Domitiano, qui eos et urbe et Italia expulerat; qua de re liberius fuit Sulpiciae Poëtriae judicium in Satyra; ſed et tutius, interemto fortaſſe tyranno ſcribentis, vel carmen edentis. Ex Dodwellianis quidem rationibus, (Annal. Quint. §. 26.) ante illud Domitiani edictum, finitum jam erat totum hoc opus. Non tamen ſatis grave videtur argumen-

propria philoſophiae aſſeruntur, paſſim tractamus omnes. Quis enim non de juſto, aequo, ac bono (modo non et vir peſſimus) loquitur? quis non etiam ruſticorum aliqua de cauſis naturalibus quaerit? nam verborum proprietas

paulo ante praeceſſerit *noſtris temporibus*, adverbio *tempus* ſignificanti nullum eſſe locum. Et plane ad alia, quam adhuc tractabat, argumenta ſe convertit Qu. disputatio; videlicet, quam communia ſint ea, quae ſibi ſoli arrogent philoſophi.

tum, poſt tale edictum rhetorem noſtrum, tam proclivem Domitiani aſſentatorem, Philoſophiam et ipſos philoſophos, Socratem v. c., non fuiſſe laudaturum. Volebat ſane videri Domitianus philoſophos, tanquam viros malos, proſcribere, non ipſam philoſophiam odiſſe.

modo non et vir peſſimus. Sic, ut feci, uncis incluſa, haec videntur ſatis poſſe intelligi. Qui transponunt *modo*, ut ſit ſtatim poſt *enim* pro *non*, quod expungunt, a Codd. non adjuvantur. Senſum autem receptae hunc puto: Omnes de juſto cet. loquuntur; utinam ne peſſimi quique etiam facerent. Fateor *non*, poſt *modo* in optando non adeo aptum eſſe. Sed poſt *utinam* ipſe Cicero ad Atticum 11, 9: „Utinam *ſuſceptus non* eſſem“ et noſter c. 2, 6. „Utinam *non* perderemus.“ Et ſane lenis foret mutatio *ne* pro *non*. *Modo* faltem temporis ſignificatione accipi poſſe in hac ſtructura, ut ſit pro *nunc*, *hodie*, plane non puto; quanquam ea eſt ratio eorum, quos dixi transponere *modo*; quam, etſi non receptam, probat Geſnerus. Etiam illa contorta, quam ſecutus videtur Aldus, qui incidit poſt *modo*, ut eſſet *modus* iſte quarta aliqua differendi materia, intelligereturque pro *modeſtia*, *temperantia*. Denique Burmannus pro *et* tentat *ſit*. Neque mutatione opus eſt ad efficiendum eum, quem ipſe et Pareus volunt, ſenſum, ut *modo non* ſignificet *niſi*; poteſt enim vel ſic ferri *et*: *niſi etiam peſſimus*, absque verbo, ut infra l. 3, 11, 24. „Nec eſt quisquam, *modo non* ſtultus —, quin ſciat.“ Sed magnopere languet ea ſententia, cum ſane Qu. non fuiſſet conceſſurus, ut quisque eſſet peſſimus, ita minime de bono, aequo, loqui. Melius ille homines, et ſuos praeſertim aequales, noverat. — *Juſtum bonum aequum* ἠθικὴν, *cauſae naturales* φυσικὴν, *verborum proprietas ac differentia* διαλεκτικὴν Philoſophiae partem, ſignificant.

ac differentia, omnibus, qui ſermonem curae habent, debet eſſe communis. Sed ea et 17
ſciet optime et eloquetur orator: qui ſi fuiſſet aliquando perfectus, non a philoſophorum ſcholis virtutis praecepta peterentur. nunc neceſſe eſt ad eos aliquando auctores recurrere, qui deſertam, ut dixi, partem oratoriae artis, meliorem praeſertim, occupaverunt, et veluti noſtrum repoſcere: non ut nos illorum utamur inventis, ſed ut illos alienis uſos eſſe doceamus. Sit igitur orator vir talis, qualis 18
vere ſapiens appellari poſſit: nec moribus modo perfectus (nam id mea quidem opinione, quanquam ſint qui diſſentiant, ſatis non eſt) ſed etiam ſcientia, et omni facultate dicendi. Qualis adhuc fortaſſe nemo fuerit; ſed non 19
ideo minus nobis ad ſumma tendendum eſt, quod fecerunt plerique veterum, qui, etſi

ad ſumma tendendum eſt. *Ad ſummam* Codd. puto dare omnes, etſi a conferentibus plerique non memorantur; ſic et Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) neque veterum edd. praeter Aldin. ulla aliter. Frequens etiam Quintiliano *ſummae*, ſubſtantivi, uſus, ut Prooem. 6. Sed operae pretium non erat in re tam levi recentiorum auctoritatem deferere.

Nunc neceſſe eſt aliquando. Miror tam exiguo intervallo recurrere hoc *aliquando* quod modo comparebat: „*aliquando* „perfectus." Ibi ſane optimo eſt ſenſu, pro *unquam;* noſtro loco pro *ſubinde, identidem,* quae ſignificatio ſequioris ſane eſt aetatis. cf. exempla apud Turſellinum p. 75. In libris nihil quidem variatur; ſed Qu. bis ita poſuiſſe, vix adducor ut credam.

quanquam ſint. Conjunctivum poſt *quanquam* ſaepe invenias apud noſtrum; vix apud Ciceronem. Sed ſupra §. 6. *quanquam ſunt*, etſi et ibi in quibusdam Codd. *ſint;* hic omnes tuentur conjunctivum. cf. I, 2, 14. IV, 32, 2. cet.

nondum quenquam ſapientem repertum putabant, praecepta tamen ſapientiae tradiderunt.
20 Nam eſt certe aliquid conſummata eloquentia, neque ad eam pervenire natura humani ingenii prohibet. Quod ſi non contingat, altius tamen ibunt, qui ad ſumma nitentur, quam qui, praeſumta deſperatione quo velint evadendi, protinus circa ima ſubſtiterint.
21 Quo magis impetranda erit venia, ſi ne minora quidem illa, verum operi, quod inſtituimus, neceſſaria, praeteribo. Nam liber primus ea, quae ſunt ante officium rhetoris, continebit. Secundo, prima apud rhetorem elementa, et quae de ipſa rhetoricae ſubſtantia quaeruntur, tractabimus.
22 Quinque deinceps inventioni (nam huic et diſpoſitio ſubjungitur) quatuor elocutioni (in cujus partem memoria ac pronuntiatio veniunt) dabuntur. Unus accedet, in quo nobis orator ipſe informandus eſt, ut, 12
qui mores ejus, quae in ſuſcipiendis, diſcendis, agendis cauſis ratio, quod eloquentiae

ad ſumma nitentur. Etiam hic Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *ad ſummam.* Edd., quas quidem vidi, omnes *ad ſumma*, et collati a Gibſono tres Codd. profecto item, quorum varietas a diligenti viro ſane fuiſſet obſervata. Magis etiam neceſſarium hic neutrum adjectivi, quia opponuntur *ima*; et vel ob hunc locum pronior ſim ſupra in veterem ſcripturam *ſummam*, variandae orationis cauſa. cf. Drakenb. ad Liv. 6, 35, 2.

nam huic et. Ita Goth. (vid. Add. Geſn.) Ceteri omnes *nam et huic.* Gryph. et Obr. noſtram ſcript. dederunt.

ſubſtantia. Vocabulum hoc ſerioris demum aetatis idem fere ſignificat quod Graecorum *οὐσία*, etſi hanc proprie reddi poſſe aliter quam Flaviano illo verbo, *eſſentia*, negat noſter III, 6, 23. Cicero ſine dubio *naturam* vocaſſet.

genus, quis agendi debeat eſſe finis, quae poſt finem ſtudia, quantum noſtra valebit infirmitas, diſſeramus. His omnibus admiſcebitur, 23
ut quisque locus poſtulabit, dicendi ratio, quae non eorum modo ſcientia, quibus ſolis quidam nomen artis dederunt, ſtudioſos inſtruat, et (ut ſic dixerim) jus ipſum rhetorices interpretetur, ſed alere facundiam, vires

diſſeramus. Hoc pro *diſſeremus*, quod omnes videntur dare Codd. niſi quod in Guelf. non obſervavi diſcrepantem a recepta ſcripturam, invexit Regius et plurimi ſunt ſecuti. Velim in Cod. oſtendi *ubi* pro *ut*, tum etiam magis placeret *diſſeremus*. *dicendi ratio.* Quanquam omnes ſere Codd., praeter Guelf., dant *docendi* ut et Goth. (tac. Geſn.), Regii tamen emendationem, *dicendi*, veram puto; maxime ob *admiſcebitur*. *Docendi* enim *ratio* non poteſt *admiſceri* dici, quia caput eſt rei tractandae; *orationis* autem *forma*, h. e. *dicendi ratio*, poteſt eſſe aut *jejuna* ergo *brevior* aut *laetior* ideoque *copioſior*, qualem promittit Qu. Ceterum tam frequens *docendi* et *dicendi* confuſio, ut nemini debeat eſſe religioni alterutrum contra Codd. praeferre.

finis, cum definet agere cauſſas et alia ſtudia agitabit; ne enim tum quidem ceſſabit prorſus in opere ſuo orator.

admiſcebitur. Puto hoc fere dictum pro *attemperabitur*, cum *acceſſionis* tamen ſignificatione, quae in ipſo *attemperando* nulla fuiſſet; ſaltem non plane idem videtur atque: *addetur* Mecum fere Gedoynus facit, ita reddens: J'accommoderai auſſi ma maniere d'écrire à la nature des choſes.

jus — interpretetur. Videtur hanc loquendi formam mutuatus a more qui fuit Romanorum, ut de iis, quae ad jus civile pertinerent, conſulerent ejus ſcientiae peritos, qui, ſeniores praeſertim, e ſolio ſolebant *interpretari* (hoc enim proprium vocabulum) quaeſtiones juris, ſecuri ſane in eo ſermone mirificae cujusdam dicendi elegantiae, dum de re ipſa ſatis facerent conſulentibus. Talem ſe *interpretem* fore negat, ſed praeter *legitima* quaſi *verba*, etiam argumenta pariter atque ornatum auditoribus ſuis impertiturum. *Jus* igitur *rhetorices* hic improprie dicuntur *technica* artis *vocabula* et *tralatitia praecepta*. cf. Cic. De Orat. I, 45. De Legg. I, 3. Quintiliani tempore etiam frequentius hoc fuiſſe dicas, ut dicturi in foro

24 augere eloquentiae poſſit. Nam plerumque nudae illae artes, nimia ſubtilitatis affectatione frangunt atque concidunt quidquid eſt in oratione generoſius, et omnem ſuccum ingenii bibunt, et oſſa detegunt: quae, ut eſſe, et aſtringi nervis ſuis, debent, ſic corpore ope-
25 rienda ſunt. Ideoque nos non particulam illam, ſicut plerique, ſed quidquid utile ad inſtituendum oratorem putabamus, in hos duodecim libros contulimus, breviter omnia demonſtrando. Nam ſi quantum de quaque re dici poteſt perſequamur, finis operis non
26 reperietur. Illud tamen in primis teſtandum eſt, nihil praecepta atque artes valere, niſi adjuvante natura. Quapropter ei, cui deerit in- 12
genium, non magis haec ſcripta ſunt, quam
27 de agrorum cultu ſterilibus terris. Sunt et alia ingenita quaedam adjumenta, vox, latus patiens laboris, valetudo, conſtantia, decor:

perſequamur. Ita e veteribus quibusdam edd., quas etiam Obrechtus eſt ſecutus, erat reſtituendum. Voſſ. 2d. item dat. Ceteri *proſequamur*, alieno ſenſu. *conſtantia.* Recte videtur haerere in hac voce Geſnerus, qui ſe, quam bene *inter ingenita adjumenta* numeretur *conſtantia*, intelligere negat. A Codd. quidem et edd. deſtituimur; omnes enim in receptam conſentiunt. Tentat Geſnerus *valetudinis conſtantia.* Mihi propter antecedens *do* in *valet.* videbatur ſcriptura potuiſſe corrumpi ex *ſtatura*, quae quidem non eſt tota in *decore*, cum etiam ſtatura brevior poſſit

juris civilis ſcientiam talem ac tantam, quanta quaque in cauſa indigerent, cum ipſi ignorarent, peterent a jureconſultis; ex ipſius loco l. 12, c. 3. et quidem § 4. maxime: „Neque ego ſum noſtri moris ignarus, oblitusve eorum, qui „velut ad arculas ſedent, et „tela agentibus ſubminiſtrant.“

artes. Ita proprie appellabantur libri, Rhetorices praecepta continentes.

in primis. Statim in limine.

conſtantia. De hac voce conſule notas criticas.

quae ſi modica obtigerunt, poſſunt ratione ampliari: ſed nonnunquam ita deſunt, ut bona etiam ingenii ſtudiique corrumpant: ſicut et haec ipſa, ſine doctore perito, ſtudio pertinaci, ſcribendi, legendi, dicendi multa et continua exercitatione, per ſe nihil proſunt.

I. Igitur nato filio pater ſpem de illo primum quam optimam capiat. ita diligentior a principiis fiet. Falſa enim eſt querela, pauciſſimis hominibus vim percipiendi, quae tradantur, eſſe conceſſam, plerosque vero laborem ac tempora tarditate ingenii perdere. Nam contra, plures reperias et faciles in excogitando, et ad diſcendum promtos. quippe id eſt homini naturale: ac ſicut aves ad volatum,

eſſe decens; ſat multum vero confert proceritas ad auctoritatem dicentis, ne videlicet cogatur *in digitos erigi*, quod dicit noſter 2, 3, 8. Laudatur *ſtatura* in Demetrio 11, 3, 179. *Conſtantia* autem ſi maxime eſt animus non facile commotus neque timori obnoxius, quo tuetur receptam Burm. ad Lucan. 10, 490, minus tamen, inter mera phyſica, hoc placet. cf. 12, 5, 5, ubi, huc reſpiciens, *conſtantiam* omittit, ſed ſeorſim tractat *praeſtantiam animi*. Ceterum ſi quis invalidum putet argumentum, quod tetigi de *animi* dote, etſi naturali, mixta cum meris *corporis* virtutibus, locoque libri 12 haec nonniſi generaliter reſpici dixerit, non magnopere repugnabo, quin vera ſit recepta, et *conſtantia* accipiatur *ingenita* quaedam *fortitudo*, nondum vera virtus, eadem illi *animi praeſtantiae*, quam tractat l. 12 l. c.

id eſt homini naturale. Hoc jucundo argumento docet auctor primi libri majoris Metaphyſicorum Ariſtotelis, initio: Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. σημεῖον δ᾽ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις. καὶ γὰρ χωρὶς τῆς χρείας ἀγαπῶνται δι᾽ ἑαυτάς, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων. οὐ γὰρ μόνον ἵνα πράττωμεν, ἀλλὰ καὶ μηθὲν μέλλοντες πράττειν, τὸ ὁρᾷν αἱρούμεθα ἀντὶ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἄλλων. αἴτιον δ᾽ ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς.

equi ad curſum, ad ſaevitiam ferae gignun-
tur: ita nobis propria eſt mentis agitatio atque
ſollertia: unde origo animi coeleſtis creditur.
2 Hebetes vero et indociles non magis ſecundum 13
naturam homines eduntur, quam prodigioſa
corpora, et monſtris inſignia: ſed hi pauci ad-
modum. fuerit argumentum, quod in pueris
elucet ſpes plurimorum, quae dum emoritur
aetate, manifeſtum eſt, non naturam defeciſ-
ſe, ſed curam. Praeſtat tamen ingenio alius
alium. concedo: ſed ut plus efficiat, aut mi-
3 nus: nemo tamen reperitur, qui ſit ſtudio
nihil conſecutus. Hoc qui perviderit, proti-
nus ut erit parens factus, acrem quam maxi-
me curam ſpei futuri oratoris impendat. Ante
omnia, ne ſit vitioſus ſermo nutricibus: quas,
ſi fieri poſſet, ſapientes Chryſippus optavit,
4 certe, quantum res pateretur, optimas eligi
voluit. Et morum quidem in his haud dubie
prior ratio eſt: recte tamen etiam loquantur.
5 Has primum audiet puer, harum verba effin-
gere imitando conabitur. Et natura tenaciſſi-
mi ſumus eorum, quae rudibus annis perce-
pimus: ut ſapor, quo nova imbuas, durat;

homines. Edd. praeter Aldinas et Geſneri omnes fere *hominis*, ſed addicunt Geſnero, defendenti nominativum pluralis numeri, Voſſ. 2. Goth. et Guelf. Concinnitas videtur poſcere, ut *prodigioſa corpora* habeant ſibi oppoſitos non *hebetes*, ſed *hebetes homines.* Senſum etiam alterius ſcripturae defendas.

fuerit. Hoc quidem e conjectura Regii, cum Codd. dent *fuerunt.* Sed Guelf. accedit ad veram ſcripturam, praeferens: *fuerint.* *ſed ut plus.* *Ut* omittunt Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *percepimus.* Hoc ex Bodlej. Goth. Alm. et Poullainii Codice praetuli vulgato *percipimus.* Etiam Obrechtus recepit.

nec lanarum colores, quibus ſimplex ille candor mutatus eſt, elui poſſunt. Et haec ipſa magis pertinaciter haerent, quae deteriora
14 ſunt. nam bona facile mutantur in pejus: nunc quando in bonum verteris vitia? Non aſſueſcat ergo, ne dum infans quidem eſt, ſermoni, qui dediſcendus ſit. In parentibus ve- 6
ro quamplurimum eſſe eruditionis optaverim. Verum nec de patribus tantum loquor. nam Gracchorum eloquentiae multum contuliſſe accepimus Corneliam matrem, cujus doctiſſimus ſermo in poſteros quoque eſt epiſtolis traditus: et Laelii filia reddidiſſe in loquendo paternam elegantiam dicitur; et Quinti Hor-

nunc quando. Haec duriſſima eſt et abrupta interrogatio. Nec oſtendas ullum Cod. in quo ſit *nunc*. *Num*, quod pro eo dat Alm., et ipſum ſalebroſum, cum *nam*, plurimorum ut et Guelf. ſcriptura, ferri plane nequeat. Niſi ſenſus fieret nimius, maxime probarem Voſſ. 2d. *nunquam* (pro *nunc quando*) quod recepit Obrecht., fortaſſe e Cod. Argent. *Nunc* unde ſit, ignoro; primus videtur dare Badius Aſcenſius. In Guelf. recepto in ordinem *nam quando* ſuperſcribitur tenuioribus literis: *al*: *ne quando*. *Verum.* Melius abſit haec vox. An irrepſit per errorem ex praecedentis ultimis: *optaverim?* *elegantiam.* Ita Cod. Alm.

nunc quando. De his vide Crit. not.

verum. vid. Crit.

Corneliam matrem. Cic. Brutus c. 58. „Legimus epiſtolas „Corneliae, matris Gracchorum: apparet, filios non tam „in gremio educatos, quam in „ſermone, matris.“

Laelii filia. C. Laelii Sapientis filia, uxor Q. Mucii Scaevolae, et L. Craſſi, cujus in Ciceronis de Oratore libris partes ſunt, ſocrus. Cic. l. c. „Auditus eſt nobis Laeliae C. F. „ſaepe ſermo. ergo illam patris „elegantia tinctam vidimus.“ Id. de Orat. l. 3. c. 12. „Equidem“ (Craſſus loquitur) „cum „audio ſocrum meam Laeliam „— eam ſic audio, ut Plautum „mihi aut Naevium videar audire.“

Hortenſii filiae Oratio. Eam

tenſii filiae oratio, apud Triumviros habita,
7 legitur non tantum in ſexus honorem. Nec tamen ii, quibus diſcere ipſis non contigit, minorem curam docendi liberos habeant: ſed ſint propter hoc ipſum ad cetera magis diligentes. De pueris, inter quos educabitur

Argent. Obr. Voſſ. 2d. Geſnerus quidem cum plurimis recentiorum *eloquentiam*, quod ita, nullo additamento, primus habet Aldus, niſi quod Gibſ. (qui item habet Geſn. lectionem) neque ex Andreana ullam varietatem memorat, neque e ſuis Codd., quorum tamen fortaſſe ſolus Bodlej. hanc operis partem exhibeat, cum ceteri ſint mutili neque adhuc a Gibſono memorati. Goth. quidem et Guelf. dant *eloquentiam elegantiorem*, et ſic veteres fere omnes, ut Locat. Ruſc. Bad. Jam a mero ſcioli errore, qui *reddidiſſe* male ſit interpretatus, quae eſt Geſn. ſententia, vocem *elegantiorem* eſſe profectam, cum tot obſideat edd. et Codd. adeo, non puto. Duplex fuit ſcriptura *eloquentiam*, *elegantiam*, quae deinceps in unam coaluit. Verum ſine dubio eſt *eleg.* vel ob locum Ciceronis, quem poſuimus in nott. exegeticis; quo accedit quod *in loquendo eloquentiam* fortaſſe non fuiſſet dicturus Qu. Et poteſt credi major fuiſſe C. Laelii *elegantia* quam *eloquentia*, qui bis orando cauſam non vicerit, quam Ser. Galba, „*gravior acriorque in dicendo*," ipſo Laelio judice, ſtatim perſuaſerit conſulibus, apud quos dicebat. Laelius antea accurate ut ſemper *eleganterque*, iterumque multo diligentius meliusque dixerat. Cic. Brut. c. 22. (In quo loco tamen non eſt confecta res de voce *gravior*, pro qua, proxime ad Codd. fidem, Buttmannus V. C. conjecit: *atrocior*. cf. de Orat. 2; 49. „admiſcere huic generi orationis vehementi atque

orationem ex Appiano adumbravit Freinshemius in praeſtantiſſimo Supplementorum Livianorum opere l. 122. c. 44. 45. et memorat Valerius Maximus l. 8. c. 3. Deprecata eſt Hortenſia partem tributi a Triumviris, Octaviano, Antonio, Lepido, ipſis matronis irrogati.

in ſexus honorem. Sed vel viro laudem peperiſſet. Valde ſimilis locutio Senecae Rhetoris p. Bip. 397. „Orationes „Salluſtii *in honorem hiſtoriarum leguntur.*"

cetera. Praeter inſtituendorum liberorum proprium laborem, quem quidem praeſtare, ipſi indocti, nequeunt.

pueris. Non intelliguntur aequales ingenui, ſed ſervi.

ille huic ſpei deſtinatus, idem quod de nutricibus dictum ſit. De paedagogis hoc amplius, 8
ut aut ſint eruditi plane, quam primam eſſe curam velim: aut, ſe non eſſe eruditos ſciant. nihil enim pejus eſt iis, qui, paulum aliquid ultra primas literas progreſſi, falſam ſibi ſcientiae perſuaſionem induerunt. Nam et cedere praecipiendi peritis indignantur, et velut jure quodam poteſtatis, qua fere hoc hominum genus intumeſcit, imperioſi atque interim ſaevientes, ſtultitiam ſuam perdocent. Nec minus error eorum nocet moribus. Si- 9
quidem Leonides Alexandri paedagogus, ut a Babylonio Diogene traditur, quibusdam eum vitiis imbuit, quae robuſtum quoque et jam maximum regem ab illa inſtitutione puerili

„*atroci* — illud alterum“ cet.) omittit Guelf.

maximum regem. Prius

primam — curam. *Primum* in tali forma dicitur, quod maxime eſt optandum, cui *proximum* eſt, quo, illud ſi non contingat, acquieſcimus. Sic apud Livium 22, 28. „*Primum*, qui „ipſe conſulat; ſecundum, qui „obediat:“ et in loco gemino Cic. pro Cluent. 31. „ſapientiſ„ſimum eſſe, — proxime acce„dere.“

interim. Frequens eſt imprimis Quintiliano ſed et aliis ejus aevi ſcriptoribus, ut Senecae et Pliniis atque Tacito, ille, qui hic primum obſervatur, hujus vocabuli uſus, ut ſit pro *interdum.* Viciſſim *interdum* uſurpare pro *interim* viſi ſunt quibusdam ſcriptores ſequioris aetatis, de quo ſenſu vide Dukerum de Latinitate ICtorum veterum p. 373. Neque tamen legitimum adverbii ſenſum fugit noſter. vid. 1, 8, 5. 1, 12, 3. 6. 2, 5, 1.

Leonides — a Babylonio Diogene. Nullum reliquum habemus librum Diogenis Babylonii, philoſophi Stoici, qui cum Carneade et Critolao in celebri illa legatione (Cic. de Orat. 2, c. 57. 58.) Romam venit, ſcripſitque περὶ φωνῆς τέχνην et διαλεκτικὴν τέχνην; neque quidquam de hiſce vitiis, quae ex

10 ſunt proſecuta. Si cui multa videor exigere, cogitet oratorem inſtitui, rem arduam, etiam cum ei formando nihil defuerit; praeterea plura ac difficiliora ſupereſſe. Nam et ſtudio perpetuo, et praeſtantiſſimis praeceptoribus,
11 et pluribus diſciplinis opus eſt. Quapropter praecipienda ſunt optima: quae ſi quis gravabitur, non rationi defuerit, ſed homini. Si 16

rat. defuerit. Regius in vetuſto illo exemplari (intelligit autem Codicem a Poggio e Germania allatum Florentiam, quem memorat ſupra ad Epiſt. ad Tryph. § 1.) *defuerint* ſcriptum fuiſſe narrat, ubi tamen *n* litera videatur eraſa. Ad eum modum *defuerint* dant Loc. Ruſc. Bad. Subjectum Regius putat eſſe *praecepta*, quae ſint in τῷ *praecipienda ſunt optima.*

paedagogi ſui conſuetudine traxerit Alexander, ab aliis ſcriptoribus proditum eſt, praeterquam quod auctor ſeculi noni, *Hincmarus*, Archiepiſcopus Rhemenſis (Epiſt. 14. ad Proceres Regni) haec narrat: „Et legimus, quomodo Alexander in „pueritia ſua habuit bajulum," (is medio aevo eſt pro paedagogo, principis maxime pueri, vid. Du Cange.) „nomine Leonidem, citatis moribus et incompoſito inceſſu notabilem; „quae puer, quaſi lac adulterinum ſugens, ab eo ſumſit." Ejusmodi vitia fuiſſe Alexandro a Leonide impertita, unde reſciverit Hincmarus, nemo temere dicat: Pariter *citati mores* quid ſit, ignoro, niſi forte ſunt mali, famoſi. De mutatione *motibus* pro *moribus*, non eſt cogitandum, cum ipſe *Hincmarus* in hac hiſtoria Ep. II. ad Carol. 3. Imp. iterum habeat *citatos mores*, immo Hieronymus (in ep. ad Laetam) tangens eandem, de *moribus* loquatur.

non rationi — ſed homini. Geſnerus putat ſubjectum ſententiae eſſe eum, qui gravetur; et *rationi deeſſe* interpretatur, rationem, diſciplinam eam, quam ſuadet Qu., erroris convincere; *homini* autem intelligit dictum de diſcipulo, cui talis, qui haec gravetur, *deſit* h. e. non tantum proſit, quantum poterat. Dura haec videtur ratio, in qua duplex tribuitur ſignificatio τῷ *deeſſe.* Malim ἀπὸ κοινοῦ intelligi *aliquid* pro ſubjecto ad *defuerit.* „Tum culpa erit hominis, h. e. „ejus qui gravabitur, non diſciplinae rationis." Sic modo: *formando nihil defuerit*; clarius, fateor, propter *nihil* quod ibi adeſt. Mecum faciunt Rol-

tamen non continget, quales maxime velim nutrices pueros habere; paedagogus at unus certe ſit aſſiduus, dicendi non imperitus, qui, ſi qua erunt ab his praeſente alumno dicta vitioſe, corrigat protinus, nec inſidere illi ſinat: dum tamen intelligatur, id, quod prius
dixi, bonum eſſe; hoc, remedium. A Grae- 12
17 co ſermone puerum incipere malo: quia Latinum, qui pluribus in uſu eſt, vel nobis no-

velim — aſſiduus. Reliqui lectionem a Regio inde multis probatam, maxime ob Codd. auctoritatem, qui quidem nihil variant, niſi quod Poullainii Cod. dat *paedagogosque*, quam vocem pro *paedagogus* in aliquot exemplaribus legi teſtatur Regius, *vetuſtum* tamen *exemplar* (haud dubie Poggianum) dare receptam lectionem. Ceterum magnopere diſplicet ea, etſi a Goth. quoque et Guelf. firmata. Quid enim eſt quod repente *nutricum* repetit mentionem? Et qui ſunt *pueri?* Nam erudiendos iſtos ingenuos, qui *habeant* nutrices, intelligere alienum eſt profecto. Regius etiam de ſervulis antea memoratis (§ 7.) cogitavit. Jam ſi *horum* et *nutricum* meminit h. l. quidni etiam *paedagogorum,* quos proxime tractaverat? Praeterea ſertne hoc uſus Romanorum, proſa utentium praeſertim, ut *at* ſubjungatur ita alteri vocabulo in ſententiae initio? (quod poſtremum urgent Badius et vir doctus in Miſcellan. obſervatt. T. I. p. 139.) Simpliciſſima ratio videtur quam ſecuti ſunt Bad. Gryph. Gibſ. (ſine varietate ex Andreana) Obrecht. Rollin. et multi praeterea: *velim habere nutrices, pueros, paedagogos: at unus certe ſit aſſiduus.* Sic ea tria hominum genera, quibus futurus orator, infans adhuc, intereſt, ordine repetentur, et legitima erit ſtructura conjunctionis *at.* Sed reſidet ſcrupulus, quem tetigit Regius. Quis enim *unus* ille *aſſiduus* erit? „Hic quo„que" ait Regius „foret hoc modo paedagogus." Praepoſtera ſane ratio, ſi, quoniam *paedagogi* boni non contingunt, *paedagogum* tamen unum aſſiduum adjungas filio tuo. Atqui plane nulli boni paedagogi contigerunt tibi. Nam ſi non eſt paedagogus *aſſiduus* ille, dura profecto ſit ſubſtantivi omiſſio ad

linus et Gedoynus. cf. 2, 17. *velim — aſſiduus.* vid. not. 40. „non artis, ſed hominis." Crit.

lentibus perbibet: ſimul quia diſciplinis quoque Graecis prius inſtituendus eſt, unde et
13 noſtrae fluxerunt. Non tamen hoc adeo ſuperſtitioſe velim fieri, ut diu tantum loquatur Graece aut diſcat, ſicut plerisque moris eſt. hinc enim accidunt et oris plurima vitia in peregrinum ſonum corrupti, et ſermonis; cui cum Graecae figurae aſſidua conſuetudine haeſerunt, in diverſa quoque loquendi ratione
14 pertinaciſſime durant. Non longe itaque Latina ſubſequi debent, et cito pariter ire. Ita fiet, ut, cum aequali cura linguam utramque tueri coeperimus, neutra alteri officiat.
15 Quidam literis inſtituendos, qui minores ſeptem annis eſſent, non putaverunt, quod illa primum aetas et intellectum diſciplinarum capere et laborem pati poſſet. In qua ſententia Heſiodum eſſe plurimi tradunt, qui ante 18

τὸ *unus.* Haereo igitur etiamnum in hoc loco. In Goth. varietate, *autem* pro *at*, nullum video praeſidium; Jenſonii ratio eſt noſtra, niſi quod poſt *habere* non incidit. Infra c. 3, 14. „*aſſiduus* ſtudiorum exactor,“ etiam de paedagogo.

Latinum — perbibet. Veriſſimam hanc ſcripturam recepi e Cod. Guelf. ubi plane ſic. Sed eam dederat jam Obrechtus, ex Argent. profecto; male tamen excerptus a Burmanno, qui ei falſo tribuit *perhibet.* Etiam Goth. 2. habet noſtram vid. Geſn. Addenda. Ceteri Codices *Latinus — ſe perhibet.* Recentiores plerumque edd. ut et Geſn. *Latinus — ſe praebet.* *Praebet* nullum Cod. habet cognitorem. *Perbibere liberalia ſtudia* Seneca dicit, quod vel Lexica docent. *haeſerunt.* Ad eos, qui hoc dant Codd., accedit Guelf. Recepta erat: *haeſerint.* *pati poſſet.* *Poſſet* pro *poſſit* recepi e Guelf. latinitate jubente, ob antecedens *putaverunt.*

figurae. Structurae verborum ad Graecum morem factae, quae, ut poëtis magnam partem cum laude frequentatae, ita ſermoni indecorae erant.

Grammaticum Ariſtophanem fuerunt. nam is primus ὑποθήκας, in quo libro ſcriptum hoc invenitur, negavit eſſe hujus poëtae. Sed alii 16
quoque auctores, inter quos Eratoſthenes, idem praeceperunt. Melius autem, qui nullum tempus vacare cura volunt, ut Chryſippus. nam is, quamvis nutricibus triennium dederit, tamen ab illis quoque jam informandam quam optimis inſtitutis mentem infantium judicat. Cur autem non pertineat 17
ad literas aetas, quae ad mores jam pertinet? Neque ignoro, toto illo, de quo loquor, tempore vix tantum effici, quantum conferre unus poſtea poſſit annus: ſed tamen mihi, qui id ſenſerunt, videntur non tam diſcentibus in hac parte, quam docentibus, pepercisse. Quid 18
melius alioqui facient, ex quo loqui poterunt?

Grammaticum Ariſtophanem. De hoc conſule imprimis F. A. Wolfii Prolegomena ad Homerum p. CCXVI ſeqq. locum noſtri memorat p. CCXVIII n. 90.

ὑποθήκας — negavit eſſe hujus poëtae. Carmen inſcriptum ὑποθῆκαι intercidit, a quibusdam veterum Chironi Centauro, Achillis magiſtro, tributum, a pluribus Heſiodo, quorum in numero etiam fuit cognominis Grammatico poëta Comicus in deperdita Comoedia Δαιταλῆς, ubi riſiſſe Heſiodi ὑποθήκας dicitur a Phrynicho et Thoma Magiſtro. Ariſtoteles in Politicis l. 7. c. 17. non quidem (ut dicit Regius, poſtque eum Harles ad Fabric. Bibl. Gr. V. I. p. 15) ut *Heſiodei* meminit hujus praecepti, ſed, nulla Heſiodi mentione injecta, videtur quodammodo cum eo ſentire. τὴν μέχρι πέντε ἐτῶν ἡλικίαν οὔπω πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει προσάγειν οὐδεμίαν p. (Sylb.) 214. διελθόντων δὲ τῶν πέντε ἐτῶν, τὰ δύο μέχρι τῶν ἑπτὰ δεῖ θεωροὺς ἤδη γίγνεσθαι τῶν μαθήσεων, ἃς δεήσει μανθάνειν αὐτούς. p. 216.

Eratoſthenes. Hunc Alexandrinae bibliothecae ſub Ptolemaeo Euergeta praefectum, plurimorum librorum auctorem, quorum ſuperſtes eſt ſolus libellus καταστερισμῶν, qui non norunt, adeant Fabricii Biblio-

Faciant enim aliquid neceſſe eſt. Aut cur hoc, quantulumcunque eſt, usque ad ſeptem annos lucrum faſtidiamus? Nam certe quamlibet parvum ſit, quod contulerit aetas prior, majora tamen aliqua diſcet puer eo ipſo anno,
19 quo minora didiciſſet. Hoc per ſingulos annos prorogatum, in ſummam proficit: et quantum in infantia praeſumtum eſt temporis, adoleſcentiae acquiritur. Idem etiam de ſequentibus annis praeceptum ſit: ne, quod cuique diſcendum eſt, ſero diſcere incipiat. Non ergo perdamus primum ſtatim tempus: atque eo minus, quod initia literarum ſola memoria conſtant, quae non modo jam eſt in par-
20 vis, ſed tum etiam tenaciſſima eſt. Nec ſum 19
adeo aetatum imprudens, ut inſtandum teneris protinus acerbe putem, exigendamque plenam operam. Nam id in primis cavere oportebit, ne ſtudia, qui amare nondum poteſt, oderit, et amaritudinem ſemel perceptam etiam ultra

parvum. Ita Bodlej. Guelf. Andreana, Ald. Obr. neque videtur gradus eſſe in τῷ *parum* quod pro eo habet Geſnerus et ceteri, ut poſſit jungi cum *quamlibet.* Etiam *majora, minora,* melius ad *parvum* referuntur, quam ad *parum.*

perceptam. Ita Guelf. et Goth. Voſſ. 2. Bodl. cum vett. edd. plurimis. Aliae et recentiores, ut Geſn., *praeceptam*, quod mirifice placet Burmanno. Senſus exquiſitior *praecipiendi* pro *antecapiendo* alienus ab h. l., ob adjectum *ſemel*, otioſum in vulgata; praeterea eo ſenſu *praeſumere* plerumque dicit Qu. ut modo § 19. et prooem. 20.

thecam Graecam, ed. Harl. Vol. 4. p. 117 ſeqq. et Carol. Günth. Seidelium, conjunctiſſimum Collegam meum, in collectione Geographicorum Eratoſthenis.

ſemel perceptam. vid. not. Crit.

rudes annos reformidet. Luſus hic ſit: et rogetur, et laudetur, et nunquam non ſciſſe ſe gaudeat. aliquando ipſo nolente doceatur alius, cui invideat. contendat interim, et ſaepius vincere ſe putet. praemiis etiam, quae capit illa aetas, evocetur. Parva docemus, 21
inſtituendum oratorem profeſſi: ſed eſt ſua etiam ſtudiis infantia: et, ut corporum mox etiam fortiſſimorum educatio a lacte cunisque initium ducit; ita futurus eloquentiſſimus edi-
20 dit aliquando vagitum, et loqui primum incerta voce tentavit, et haeſit circa formas literarum. nec ſi quid diſcere ſatis non eſt, ideo nec neceſſe eſt. Quod ſi nemo reprehendit 22
patrem, qui haec non negligenda in ſuo filio putet, cur improbetur, ſi quis ea, quae domi ſuae recte faceret, in publicum promit? Atque eo magis, quod minora etiam facilius minores percipiunt; et, ut corpora ad quosdam membrorum flexus formari, niſi tenera, non poſſunt, ſic animos quoque ad pleraque duriores robur ipſum facit. An Philippus Ma- 23
cedonum rex Alexandro filio ſuo prima literarum elementa tradi ab Ariſtotele, ſummo ejus aetatis philoſopho, voluiſſet, aut ille ſuſcepiſſet hoc officium, ſi non ſtudiorum initia,

faceret. Recte moneor a docto quodam amico, conjunctivum imperfecti hujus non eſſe loci, niſi forte *recte* explicueris *cum laude.* Agetur de ea re ad 1, 8, 5. *opus eſt.* Jam diligentius inſpectis libris apparet Bodl. dans *fecerat*, et Tarviſina (1482) *feceret*, unde veram efficio ſcripturam: *fecerit.*

faceret. vid. not. Crit.

et a perfectiſſimo quoque optime tractari, et
24 pertinere ad ſummam credidiſſet? Fingamus
igitur Alexandrum dari nobis impoſitum gremio, dignum tanta cura infantem, (quanquam ſuus cuique dignus eſt,) pudeatne me in ipſis ſtatim elementis etiam brevia docendi monſtrare compendia? Neque enim mihi illud ſaltem placet, quod fieri in plurimis video, ut literarum nomina et contextum, prius quam
25 formas, parvuli diſcant. Obſtat hoc agnitioni earum, non intendentibus mox animum ad ipſos ductus, dum antecedentem memoriam ſequuntur. Quae cauſa eſt praecipientibus, ut etiam, cum ſatis affixiſſe eas pueris recto illo, quo primum ſcribi ſolent, contex- 21

credidiſſet. Idem, qui modo, me admonuit, *credidiſſent* eſſe legendum, plurali numero. Codd. quidem et edd. in errorem conſentiunt. Omiſſus, vel evanuit, in vetere ſcriptura apex in *e*.

credidiſſet. vid. not. Crit.

Neque enim mihi illud ſaltem. *Saltem* cum negatione conjunctum apud noſtrum ſaepe eſt pro *ne — quidem* v. c. hoc ipſo capite § 31. l. 5, 1, 3. 6, 2, 19. 6, 4, 15. 10, 2, 15. 12, 11, 11. et in Declamm. Quintil. 3. p. (ed. Bip.) 44. „Neque illa libido *ſaltem*.“ ib. Decl. 5. p. 108. „nec hoc *ſaltem*.“ quam rationem facilius aſſequemur, ſi reputaverimus, *quidem* in *ne — quidem* ipſum eſſe nihil aliud niſi *ſaltem*, Graece *γε*. Quod autem *enim* poſuit h. l. id ad ſententiam aliquam intelligendam, verbis non expreſſam, referri debet. Ea hic ejusmodi fere ſit: *Habeo autem talia, quae monſtrem, compendia, nam illud ſtatim mihi diſplicet* cet.

contextum. Seriem, et poſitum in alphabeto.

antecedentem memoriam. Fateor me haerere in participii ſenſu. Quae enim eſt *antecedens memoria?* Vertit quidem Gedoynus: *leur mémoire qui va plus vîte que leurs yeux;* ſed quam recte tot verba intellexerit, neſcio.

tu videntur, retroagant rurſus, et varia permutatione perturbent, donec literas, qui inſtituuntur, facie norint, non ordine. Quapropter optime, ſicut hominum, pariter et
habitus et nomina edocebuntur. Sed quod 26
in literis obeſt, in ſyllabis non nocebit. Non excludo autem, id quod eſt notum, irritandae ad diſcendum infantiae gratia, eburneas etiam literarum formas in luſum offerre; vel ſi quid aliud, quo magis illa aetas gaudeat, inveniri poteſt, quod tractare, intueri, no-
minare, jucundum ſit. Cum vero jam du- 27
ctus ſequi coeperit, non inutile erit eas tabellae quam optime inſculpi, ut per illos velut ſulcos ducatur ſtilus. Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus), neque extra praeſcriptum poterit egredi; et celerius ac ſaepius ſequendo certa veſtigia, formabit articulos; neque egebit adjutorio manum ſuam manu ſu-
per impoſita regentis. Non eſt aliena res, quae 28
fere ab honeſtis negligi ſolet, cura bene ac velociter ſcribendi. Nam cum ſit in ſtudiis praecipuum, quoque ſolo verus ille profectus, et altis radicibus nixus, paretur, ſcribere
22 ipſum: tardior ſtilus cogitationem moratur;

neque extra praeſcriptum poterit egredi. Quid hoc differat ab illo „neque errabit“ equidem non dixerim; ſed eſt in omnibus Codd.

ab honeſtis. ab hominibus in aliqua dignitate conſtitutis. Sic Cic. Epp. ad Div. 2, 15. Caeſarem *honeſtum* eſſe cupio; et Plinius Hiſt. nat. 35. c. 10. „ut ingenui exercerent (pictu„ram) mox ut *honeſti*, perpe„tuo interdicto ne ſervitia do„cerentur.“

rudis et confuſus intellectu caret: unde ſequitur alter dictandi, quae ex his transferenda
29 ſunt, labor. Quare cum ſemper et ubique, tum praecipue in epiſtolis ſecretis et familiaribus delectabit ne hoc quidem neglectum reliquiſſe.
30 Syllabis nullum compendium eſt: perdiſcendae omnes: nec, ut fit plerumque, difficillima quaeque earum differenda, ut in
31 nominibus ſcribendis deprehendantur. Quin immo ne primae quidem memoriae temere credendum: repetere, et diu inculcare, fuerit utilius; et in lectione quoque non properare ad continuandam eam vel accelerandam; niſi cum inoffenſa atque indubitata literarum inter

ex his. Etiam Guelf. pro hiſce habet *et* ſicut pleraeque edd. vett. quare Geſn. putat Regii tantum conjecturam eſſe *ex his.* Sed Gibſonus de ſuis Codd. tacet, ut probabile ſiat, in iis, ſaltem in Bodl., eſſe receptam. *nominibus* Guelf. *omnibus* cum multis ſane Codd. ſed defendunt receptam a Geſnero *nom.* Voſſ. Alm. et Obr. fortaſſe ex Argent. cf. ad 1, 6, 5.

ex his. E tam male ſcriptis commentariis.

perdiſcendae omnes, quaecunque efficiuntur per univerſam linguam, varie jungendis inter ſe literis.

ut in nominibus ſcribendis deprehendantur. Sic habet ſatis firmata a Codd. ſcriptura. *Nomina* autem h. l. non acceperim *propria*, ſed vocabula certae partis orationis, ob id quod dicitur mox § 34. cf. 1, 4, 18. *Deprehendi* autem eſt haerere, in artum deferri, ſicut ipſe noſter 12, 8, 6. „Deinde *deprehenduntur* et cauſam — ex adverſariis diſcunt.“ Subjectum ſententiae ſunt *pueri*, qui, ſi difficillima quaeque ſyllabarum differtur, haerebunt in nominibus ſcribendis. *Ut* ironice quodammodo dictum, quaſi eo conſilio differrent difficillimam quamque ſyllabam magiſtri. Neque enim neceſſarium cum Burmanno pro *ut* ſcribere *ne.*

continuandam. Ut jam integra vocabula, non merae ſyllabae pronuncientur.

ſe conjunctio ſuppeditare ſine ulla cogitandi ſaltem mora poterit. tunc ipſis ſyllabis verba complecti, et his ſermonem connectere incipiat. Incredibile eſt, quantum morae lectioni 32
feſtinatione adjiciatur. Hinc enim accidit dubitatio, intermiſſio, repetitio, plus quam poſſunt audentibus; deinde cum errarunt, etiam iis quae jam ſciunt, diffidentibus. Certa ſit ergo imprimis lectio, deinde con- 33
juncta; et diu lentior, donec exercitatione contingat emendata velocitas. Nam proſpi- 34
cere in dextrum (quod omnes praecipiunt) et providere, non rationis modo, ſed uſus quoque eſt: quoniam ſequentia intuenti, priora dicenda ſunt, et, quod difficillimum eſt, dividenda intentio animi, ut aliud voce, aliud oculis agatur. Illud non poenitebit
23 curaſſe, dum ſcribere nomina puer (quemadmodum moris eſt) coeperit, ne hanc operam in vocabulis vulgaribus et forte occurrentibus perdat. Protinus enim poteſt inter- 35

lentior, donec. Juvat hoc exemplo monſtrare tironibus, quomodo corrumpi ſoleant ſcripturae in Codd. Hic enim Guelf. cum Goth. et iis, quos Regius tractabat, dant *lentius ordo donec.* Regius receptam eruit, quam videntur praeferre Bodlejanus et alii, de quibus tacent qui contulerunt.

non rationis modo ſed uſus quoque. Senſus ejusmodi profecto: Illud facilius quidem ſuadetur, quam exercetur. *Rationis modo eſſe* dici poteſt id, quod ſola ratione (h. e. in noſtro quidem loco, ſolo praecepto) efficitur; ſi igitur hoc *uſus quoque eſt*, apparet, uſu opus eſſe multo ut effici poſſit ea res. Sic intelligitur, quare magna rei difficultas mox ſignificetur.

pretationem linguae ſecretioris, quas Graeci γλώσσας vocant, dum aliud agitur, ediſcere, et inter prima elementa conſequi rem, poſtea proprium tempus deſideraturam. Et, quoniam adhuc circa res tenues moramur, ii quoque verſus, qui ad imitationem ſcribendi proponentur, non otioſas velim ſententias habeant, ſed honeſtum aliquid monentes.
36 Proſequitur haec memoria in ſenectutem, et impreſſa animo rudi, usque ad mores proficiet. Etiam dicta clarorum virorum, et electos, ex poëtis maxime (namque eorum parvis cognitio gratior eſt), locos ediſcere inter luſum licet. Nam et maxime neceſſaria eſt oratori (ſicut ſuo loco dicam) memoria: et ea praecipue firmatur atque alitur exercitatione: et in iis, de quibus nunc loquimur, aetatibus, quae nihil dum ipſae ex ſe generare queunt, prope ſola eſt, quae juvari cura 24

juvari cura. Hanc ſcripturam Voſſ. 2 et Goth. ſoli habere videntur. Guelf. cum aliis *juvare curam*, nec eſt ſpernenda haec ratio. Adjuvat curam docentis ea ſola in parvis animi facultas, cum ceterae adhuc plane ſint *nervis alienis mobile lignum.* Vix tamen neges ceteras ullo modo poſſe *juvari.* Judicent peritiores; nam et recepta habet, quo ſe defendat. Gedoynus: la mémoire eſt la ſeule choſe qui ſoulage un maître.

usque ad mores proficiet. Eſt aliqua difficultas in voce *mores*, quare Almelovenius cogitabat de mutatione, ut ſcriberetur *mortem* pro *mores*; ſententia nimis jejuna. Sed *usque*, praeſertim cum anteceſſerit *proſequitur in ſenectutem*, ſpatii vel temporis aliquem finem jubebat expectare, et fruſtrantur nos quodammodo *mores* iſti. Interpretor *usque ad mores proficiet*, ad ipſos mores pertinget, *penetrabit;*

docentium poſſit. Non alienum fuerit exi- 37
gere ab his aetatibus, quo ſit abſolutius os, et expreſſior ſermo, ut nomina quaedam verſusque affectatae difficultatis ex pluribus et aſperrime coëuntibus inter ſe ſyllabis catenatos, et velut confragoſos, quam citatiſſime volvant. χαλεποὶ Graece vocantur. res modica dictu: qua tamen omiſſa, multa linguae vitia, niſi primis eximuntur annis, inemendabili in poſterum pravitate durantur.

II. Sed nobis jam paulatim accreſcere puer, et exire de gremio, ac diſcere ſerio incipiat. Hoc igitur potiſſimum loco tractanda quaeſtio eſt, utiliusne ſit domi atque intra privatos parietes ſtudentem continere, an frequentiae ſcholarum, et velut publicis prae-

durantur. Guelf., cum quibusdam vett. edd. quarum eſt et Bad., *durentur,* non male; poteſt enim ad *qua tamen omiſſa* intelligi: *talis tamen qua* cet. *publicis.* Guelf., cum Voſſ. 1. et 3., *publicatis.* An hoc facit ad *velut* explanandum? cf. exeg. not.

ut *proficere* ſenſum *progrediendi* tueatur hoc loco, quod monet Erneſtus ad Cic. de Oratore 2, 21. not. 68. qui ipſo hoc noſtro loco utitur.

velut publicis. Adverbii *velut* rationem idoneam reddere poſſe mihi non videor, et miror neminem quidquam de eo monuiſſe. Suſpicor tamen ideo plane *publicos* non fuiſſe appellatos a Qu. hos praeceptores, quia non erant publicis ſtipendiis auctorati. Nimirum ipſe noſter memoratur primus *publicae* ſcholae moderator, qui ſalarium e fiſco acceperit, apud Hieronymum in Chronico Euſebiano; et fortaſſe ne talis quidem pro eorum temporum loquendi uſu *publicus* potuiſſet vocari proprie doctor, quoniam e fiſco principis, non ex aerario reipublicae, accipiebat ſtipendium.

2 ceptoribus tradere. Quod quidem, cum iis, a quibus clariſſimarum civitatum mores ſunt inſtituti, tum eminentiſſimis auctoribus, video placuiſſe. Non eſt tamen diſſimulandum, eſſe nonnullos, qui ab hoc prope publico more privata quadam perſuaſione diſſentiant. Hi duas praecipue rationes ſequi videntur: unam, quod moribus magis conſulant, fugiendo turbam hominum ejus aetatis, quae ſit ad vitia maxime prona; unde cauſas turpium factorum ſaepe extitiſſe utinam falſo jactaretur: alteram, quod, quisquis futurus eſt ille praeceptor, liberalius tempora ſua impenſurus uni videtur, quam ſi eadem in
3 plures partiatur. Prior cauſa prorſus gravis. 25
nam ſi ſtudiis quidem ſcholas prodeſſe, moribus autem nocere, conſtaret, potior mihi ratio vivendi honeſte, quam vel optime dicendi, videretur. Sed mea quidem ſententia juncta iſta atque indiſcreta ſunt. neque enim eſſe oratorem, niſi bonum virum, judico; et fieri, etiam ſi poſſet, nolo. de hac re igitur
4 prius. Corrumpi mores in ſcholis putant: nam et corrumpuntur interim: ſed domi

etiam ſi poſſet. Voſſ. 3. Goth. (tac. Geſn.) et Guelf. ut et vett. edd. *poteſt.* Non male. Badius primus, quantum video, *poſſet;* niſi quod Gibſ. de varietate tacet, cum receperit *poſſet*, ut ſuſpiceris in omnibus ſuis eum inveniſſe hoc; quod ſaltem de Aldina ſecus eſt.

videtur. Attende proprietatem loquendi; hic, ubi momentum talis argumenti ipſe agnoſcit Qu., indicativo utitur; paulo ante (*conſulant*) conjunctivo, cum ex mente diſſentientium loqueretur,

quoque. Aſſunt multa ejus rei exempla, tam
laeſae hercle, quam conſervatae ſanctiſſime
utrobique opinionis. Natura cujusque totum
curaque diſtat. Da mentem ad pejora faci-
lem, da negligentiam formandi cuſtodiendi-
que in aetate prima pudoris: non minorem
flagitiis occaſionem ſecreta praebuerint. nam
et eſſe poteſt turpis domeſticus ille praece-
ptor: nec tutior inter ſervos malos, quam
ingenuos parum modeſtos converſatio eſt.
At ſi bona ipſius indoles, ſi non caeca ac ſo- 5
pita parentum ſocordia eſt: et praeceptorem
eligere ſanctiſſimum quemque, (cujus rei
praecipua prudentibus cura eſt) et diſcipli-
nam, quae maxime ſevera fuerit, licet; et
nihilominus amicum gravem virum, aut fide-
lem libertum, lateri filii ſui adjungere, cujus
16 aſſiduus comitatus etiam illos meliores faciat,

et eſſe poteſt turpis. Obr. ſic collocat verba haec: *et turpis poteſt eſſe.* Guelf. autem hoc modo: *et poteſt turpis eſſe.* Haec ſimpliciſſima videtur ratio.

opinionis. Exiſtimationis, famae; ipſiusque adeo innocentiae, unde bona ſama. cf. 2, 12, 5.

et eſſe — nec tutior. Ineſt ſtructura geminatae coniunctionis *et*, quarum poſterior latet in *nec.* De commodiori ordine horum verborum vide not. crit.

parum modeſtos. *Modeſti* latius hic videntur dici, quam pro etymo, ubi ſolus fere pudor intelligitur; de univerſa animi bonitate interdum Graeco more uſurpant Latini ut et infra 4, 2, 100. *modeſtum factum.* Et Cic. in Verr. lib. I, 47. „*O modeſtum* ordinem, „quod illinc vivus ſurrexit!“ Sic Graeci *μέτριον*, *ἐπιεικῆ* dicunt. (*τὸ ἐπιεικὲς δηλοῖ τὸ τὸν τρόπον ἀγαθόν.* Scholiaſt. ad Luciani Gallum Vol. Bip. 6. p. 325.) Et hic in univerſum *modeſti* opponuntur *malis.* Ineſt tamen *modi* aliqua ſignificatio.

6 qui timebuntur. Facile erat hujus metus remedium. Utinam liberorum noſtrorum mores non ipſi perderemus. Infantiam ſtatim deliciis ſolvimus. mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes et mentis et corporis frangit. Quid non adultus concupiſcet, qui in purpuris repit? Nondum prima verba exprimit, et jam coccum
7 intelligit, jam conchylium poſcit. Ante pala-

coccum intelligit. Reveritus crimen novandi aliquid praeter neceſſitatem reliqui ſcripturam receptam adhuc *coccum*, pro quo *cocum* (h. e. coquum) dat Guelf. et Ald. imo vetus Cod. Florentinus, ſi recte conjicio, quod ejus auctoritate non utitur Regius, dum *coccum* legendum ſuadet pro *cocum*. Certatim probarunt VV. DD. pretioſi coloris mentionem, prae mentione *coqui*, (aſtipulante Goth. cum ſilentio conferentium de ceteris Codd. et edd. quod maxime in Gibſono miror, qui ſaltem Aldinam debebat memorare) cum propter *intelligendi* vocabulum, quod eſt proprium luxurioſae alicujus ſcientiae, tum ob *conchylium* mox occurrens, quod itidem eſſet genus coloris. Prius argumentum plurimam ſpeciem habet, imo nonnullum momentum. Quomodo enim puer, pene infans, poſſit dici *intelligere coquum*, vix apparet. At artium et inſtrumentorum luxuriae ſaepiſſime *intelligentes* vocantur, qui in talibus ultra vulgus ſapiunt. Ita ſaepiſſime apud Cic. in Verrinis, et, ut hoc utar, Ajacem, *rudem militem*, Ulyſſes apud Ovid. Metam. 13, 295 petere ait quae non *intelligat* arma; videlicet caelaturam in clypeo ignorabat ille. Verum, ſi maxime iſte ſenſus *intelligendi* verbo vindicatur, ne proprium quidem loco noſtro eum eſſe agnoſco. Nihil enim artis in pretio coloris coccinei *intelligitur*. Pertinet luxurioſa haec peritia, ad operis artificium, artificis nomen, fabulae ſecretioris interpretationem, in

in purpuris repit. *Purpurae* ſunt veſtes ſtragulae, lectis ipſisque adeo pavimentis inductae, quas infantes calcant. Harum uſum ſummae luxuriae putabant Romani et ei, qui primus advexerat, magnopere exprobrabant. vid. Livium 39, 6.

coccum intelligit. vid. not. Crit.

tum eorum, quam os, inſtituimus. In lecticis creſcunt: ſi terram attigerint, e manibus utrinque ſuſtinentium pendent. Gaudemus,
7 ſi quid licentius dixerint. Verba, ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis, riſu et oſculo excipimus. nec mirum: nos docuimus, ex nobis audierunt. Noſtras amicas, 8

quibus gloriam captabant delicatuli, cum Mummius, capta Corintho, conducentibus maximorum artificum tabulas ac ſtatuas in Italiam portandas, ſi eas perdidiſſent, novas imperaſſet; (Vellej. 1, 13.) materiae pretium ſane et ipſe non ignoraturus, ſi aeneae pro aureis eſſent redditae. Sed quid erit: *coquum intelligere?* Puto, jam noſſe quis domi ſit coquus, aliquam cum eo conſuetudinem contraxiſſe. Ejusmodi fere eſt, cum noſter Socratem negat eſſe *intellectum* II, 1, 10. et Vellej. 2, 116. Silianum *intellexit.* Nam poteſt et hic puer noſter dici intelligere coquum, cum novit, quanti ſit ille momenti, quam gravis ſit ejus perſona. Ita Plinius Hiſt. nat. 35, c. 10. ea res concitavit Rhodios ad *intelligendum* artificem. Fortaſſe id voluit, qui ſcripſit in Guelf. pro *intelligit*, *cognoſcit* (non ferendum quidem illud, vel ob inſuave ὁμοιοτέλευτον, *cognoſcit*, *poſcit*), ut hoc primo eſſet illius gloſſema, in margine ponendum. Quod autem *conchylium* de colore unice interpretantur, in eo nihil mihi probant. Aeque enim et melius etiam hic de cibo accipi poterit, ut apud Hor. v. c. Epod. 2, 49. Sat. 2, 4, 30. 8, 27. Expectes etiam, in veſte potius *conchyliatum* quam *conchylium*. Et utrum magis eſt credibile fore ut poſcat puer? Veſtem an cibum? Sic mera gulae vitia notabuntur, ut apte ſequatur *palati* et *oris* mentio, quo etiam illa faciunt: „nondum prima verba exprimit.“ Gedoynus mecum facit. *quam os.* Hanc veriſſimam ſcripturam, pro *quam mores* (quod proclivi errore ex illo oriebatur) defendit etiam Guelf.

Alexandrinis — deliciis. Deliciae hic dicuntur pro pueris delicatis, quales domi habere ſolebant potentes Romani, Aegyptios maxime et quidem Alexandria, urbe luxuriae pleniſſima, oriundos, qui jocis ſuis heros demereri deberent. Ἀλεξανδρεωτικοί ἀνθρωπίσκοι Lucian. *de mercede conductis* Vol. 3. p. 250. Bip. Talem diligenter deſcribit Martialis

noſtros concubinos vident: omne convivium
obſcenis canticis ſtrepit: pudenda dictu ſpe-
ctantur. Fit ex his conſuetudo, deinde na-
tura. Diſcunt haec miſeri ante quam ſciant
vitia eſſe: inde ſoluti ac fluentes non acci-
piunt e ſcholis mala iſta, ſed in ſcholas affe-
9 runt. Verum in ſtudiis magis vacabit unus
uni. Ante omnia nihil prohibet eſſe iſtum,
neſcio quem, unum etiam cum eo, qui in
ſcholis eruditur. Sed etiamſi jungi utrum-
que non poſſet, lumen tamen illud conventus
honeſtiſſimi, tenebris ac ſolitudini praetuliſ-
ſem. Nam optimus quisque praeceptor fre-
quentia gaudet, ac majore ſe theatro dignum 28
10 putat. At fere minores ex conſcientia ſuae

At fere. Sic plane ſcribendum pro *At vero*, auctt. Codd. multis et vett. edd. Guelf. tamen et Goth. *vero.*

l. 4. Ep. 42. ubi v. 4., cum, Aegypto nominata, *Nequitias* ait *tellus ſcit dare nulla magis*, ipſas has *nequitias* dictas puto pro *nequam* iſtis pueris, qui tam intelligentes erant jocorum obſcenorum. Statius Sylv. 5, 5, 66. „Pharia de pube loquaces *Delicias*“ memorat, et apud Petronium c. 31. 63. et in fragmentis Alexandrini pueri partes ſuas agunt in beatorum domibus, ubi multa de iis cumularunt VV. DD. ut etiam ad hunc noſtri locum.

neſcio quem. Hic locutio ea non videtur cum contemtu uſurpata, ſed cum admiratione, qualis eſt in noto verſu: *Neſcio quid* majus naſcitur Iliade; quanquam ironica eſt iſta h. l. admiratio. „Iſte tam mirificus unus, quem tantopere crepatis.“

theatro. Cave nimis ad noſtrum morem intelligas. *θέατρον* eſt locus ſpectatorum, ut adeo pro *θεαταῖς* ipſis dicatur, cum nos pro ſcena ſoleamus dicere. Sic 1, 6, 45. tota *theatra* exclamaſſe ſcimus. 6, 1, 52. *Theatrum* commovendum eſt; ſic Ovidius (Metam. 11, 22.) Orpheum *theatrum* appellat volucres, angues, feras, quas canendo attraxerat vates.

inſirmitatis haerere ſingulis, et officio fungi quodammodo paedagogorum non indignantur. Sed praeſtet alicui vel gratia, vel ami- 11 citia, vel pecunia, ut doctiſſimum atque incomparabilem magiſtrum domi habeat: num tamen ille totum in uno diem conſumturus eſt? aut poteſt eſſe ulla tam perpetua diſcentis intentio, quae non, ut viſus oculorum, obtutu continuo fatigetur? cum praeſertim multo plus ſecreti ſtudia deſiderent. Neque 12 enim ſcribenti, ediſcenti, et cogitanti praeceptor aſſiſtit: quorum aliquid agentibus, cujuscunque interventus impedimento eſt. Lectio quoque non omnis, nec ſemper, praeeunte vel interpretante eget. quando enim tot auctorum notitia contingeret? Ergo modicum tempus eſt, quo in totum diem velut opus ordinetur. Ideoque per plures ire poſ- 13 ſunt etiam quae ſingulis tradenda ſunt: pleraque vero hanc conditionem habent, ut eadem voce ad omnes ſimul perferantur. Taceo de partitionibus et declamationibus rhetorum: quibus certe quantuscunque numerus

officio — quodammodo paedagogorum. Apparet quam contemti fuerint paedagogi, qui, ſervili conditione, nonniſi ſingulos cuſtodiebant pueros, non docebant.

plus ſecreti, quam conjuncti cum docente, videl. ſtudii vel operis. Sic infra c. 4, 5. *ſecreta* plur. num. pro ſolitudine.

de partitionibus et declamationibus rhetorum. Partitiones ſunt materiae, per partes diviſae, quae diſcipulis, domi ad juſtae declamationis modum amplificandae et perſcribendae, dictantur: *Declamationes*, exempli cauſa a rhetoribus recitatae in ſcholis orationes.

adhibeatur, tamen unusquisque totum feret.
14 Non enim vox illa praeceptoris, ut coena, minus pluribus ſufficit; ſed ut ſol, univerſis idem lucis calorisque largitur. Grammaticus quoque de ratione loquendi ſi diſſerat, quaeſtiones explicet, hiſtorias exponat, poëmata
15 enarret: tot illa diſcent, quot audient. At enim emendationi praelectionique numerus obſtat. Sit incommodum (nam quid fere undique placet?), mox illud comparabimus commodis. Nec ego tamen eo mitti puerum volo, ubi negligatur. Sed neque praeceptor 29
bonus majore ſe turba, quam ut ſuſtinere eam poſſit, oneraverit: et inprimis ea habenda cura eſt, ut is omni modo fiat nobis familiariter amicus: nec officium in docendo ſpectet, ſed affectum. ita nunquam erimus in
16 turba. Nec ſane quisquam, literis ſaltem leviter imbutus, eum, in quo ſtudium ingeniumque perſpexerit, non in ſuam quoque gloriam peculiariter fovebit. Sed ut fugiendae ſint magnae ſcholae, (cui ne ipſi quidem

hiſtorias exponat, poëmata enarret. *Exponat* plane eſt quod *narret*, ſic 4, 2 ſaepiſſime variat orationem noſter, modo *expoſitionem* appellans, modo *narrationem*; ne quis falſo de *interpretatione* cogitet. *Enarret* autem ſignificat: *interpretetur.* *Quaeſtiones* ſunt res, de quibus *Grammatici certant et adhuc ſub judice lis eſt.*

praelectionique numerus obſtat. Non ſtatim apparet, qui *praelectioni* numerus obſtet, cum *vox illa ad omnes* videatur *perferri.* Sed intelligitur talis *praelectio*, qua ſingulis pueris, quae ipſi ſunt pronunciaturi, diligenter praeeunt magiſtri, quod ſane vix duobus ſimul poteſt praeſtari. cf. §. 12. *lectio — praeeunte — eget.* vid. etiam 2, 5, 3. 4.

rei aſſentior, ſi ad aliquem merito concurritur) non tamen hoc eo valet, ut fugiendae ſint omnino ſcholae. aliud eſt enim vitare eas, aliud eligere. Et ſi refutavimus quae contra 17
dicuntur, jam explicemus, quid ipſi ſequamur. Ante omnia, futurus orator, cui in 18
maxima celebritate et in media reipublicae luce vivendum eſt, aſſueſcat jam a tenero non reformidare homines, neque illa ſolitaria et velut umbratili vita palleſcere. Exci-

ne ipſi quidem. Recepi *ipſi* pro *ipſe*, quod eſt in omnibus edd. praeter Obr., e Guelf. Alm. Voſſ. 3. *Res* ea, cui non aſſentitur Qu., non eſt *magna aliqua ſchola*, ſed *ſententia illa*, qua dicebantur *magnae ſcholae eſſe fugiendae*. *Ipſe* defendi tum modo poſſet, ſi *rem* de magna ſchola intelligeres, quam *ipſe* Qu. improbaret; ſed tum alia eſſet opus mutatione, ut cum Burmanno *immerito* ſcriberetur pro *merito*, nullo addicente Codice.

eligere, non quamlibet frequentare; ne quis interpretetur: *praeferre.*

ſi refutavimus. In conjunctione *ſi* eſt modeſtia bonae ſuae contra ſcholarum obtrectatores argumentationis conſcientia; ut nulla ſit opus mutatione. Geſnerus pro *ſi* tentabat *ſic*. *Si* in hujusmodi forma eſt pro *quandoquidem* ut Cic. Ep. ad Div. 11, 5. „hor„tatione — non eges, *ſi* ne „in illa quidem re — hortato„rem deſideraſti."

velut umbratili vita palleſcere. *Pallor*, infirmae valetudinis index, doctorum et libris immorientium non minus eſt quam amantium; dum hi curis occultis tabeſcunt, illi nimis aſſidui domo nunquam exeunt. Ita noſter 7, 10, 14. „*pallen„dum.*" Cf. Juvenal. 7, 97. 105. et Perſius: nocturnis *impalleſcere* chartis (Sat. 5, 62.) Eupolidem — *palles* (1, 124.). Ovidius de amantibus: „*Pal„leat* omnis amans: hic eſt „color aptus amanti. Hic dè„cet: hoc vultu non valuiſſe „putent." (Art. 1, 729. 30.). Inde notum illud: Pallet; aut amat aut ſtudet. In omnibus hiſce exemplis *pallor* iſte eſt a prius contracto morbo, quem aut animi aegritudo fecerit, aut ſolis et aëris defectus. Geſnerus ad h. l. etiam inanimis pallorem tribui, propter cor-

tanda mens et attollenda ſemper eſt, quae in hujusmodi ſecretis aut langueſcit, et quendam velut in opaco ſitum ducit: aut contra tumeſcit inani perſuaſione; neceſſe eſt enim ſibi nimium tribuat, qui ſe nemini comparat.
19 Deinde cum proferenda ſunt ſtudia, caligat in ſole, et omnia nova offendit, ut qui ſolus didicerit, quod inter multos faciendum eſt. 5
20 Mitto amicitias, quae ad ſenectutem usque firmiſſimae durant, religioſa quadam neceſſitudine imbutae. Neque enim eſt ſanctius, ſacris iisdem, quam ſtudiis initiari. Senſum ipſum, qui communis dicitur, ubi diſcet,

ruptionem a quiete, humore admiſſo et excluſo aëre ortam, docet e ſcriptoribus ruſticis et Vitruvio. Videmur priori illa ratione poſſe acquieſcere, cum de homine agatur; neque enim mox in iſtis: *quendam velut in opaco ſitum ducit*, repetitionem et explicationem quandam noſtri loci agnoſco, ſed novam imaginem. Illum tamen pallorem, de quo Geſnerus, invenias apud ipſum noſtr. 12, 10, 76. ubi *palleſcat* eſt interpretatio τοῦ *colorem exuat*, de re, quae cum purpura comparatur.

ſenſum — qui communis dicitur. Ex hoc, quod ſubjicitur poſt *ſenſus* vocabulum, apparet vulgo ita appellatam fuiſſe hanc animi facultatem; quod, ni fallor, aetate Auguſti demum fieri coepit, Ciceroni non adeo uſitatum. Apud hunc enim licet ſatis frequenter *ſenſum communem* legas, adjungitur fere ſemper aliquid, unde pro vario nexu diſputationis, variam locutioni ſignificationem tribuas. Id tamen per omnia ejus loca (v. c. Pro Planc. C. 13. et 14. — De Orat. 1, 3. 2, 16.) obſervare licet, intelligi id, quod omnes homines ſentiant, *τὰς κοινὰς ἐννοίας*, ſive in veritate rerum judicanda, ſive in honeſtate. Non igitur proprie dicitur a Cicerone *ſenſus communis*, ut per ſe poſſit et debeat intelligi, ſed pro re nata; et interdum pro eo eſt *communis prudentia* (De Fin. 4, 27.) *communis opinio* (Offic. 2, 10.) *communis mens* (De Orat. 3, 29.); etiam *communes ſenſus* plurali numero dicuntur (ibid. c. 50. et in primis pro Cluent. c. 6.) plane pro *κοιναῖς ἐννοίαις*. Scri-

cum ſe a congreſſu, qui non hominibus ſolum ſed mutis quoque animalibus naturalis eſt, ſegregarit? Adde, quod domi ea ſola 21
diſcere poteſt, quae ipſi praecipientur; in ſchola, etiam quae aliis. Audiet multa quotidie probari, multa corrigi: proderit alicujus objurgata deſidia: proderit laudata induſtria: 22
excitabitur laude aemulatio: turpe ducet cedere pari, pulchrum ſuperaſſe majores. Accendunt omnia haec animos: et licet ipſa vitium ſit ambitio, frequenter tamen cauſa

ptores tamen ſub Auguſto eoque recentiores abſolute uſurpant. Ut Horat. I. Sat. 3, 66. Phaedr. 1, 7. Sic etiam Seneca, et Juvenalis loco noto 8, 73. ubi negat in proceribus frequenter eſſe *ſenſum communem*, quod nuperus interpres Gallicus Duſſaulx bene reddidit: Ils ont rarement le *ſens commun;* qui etiam in nota recte revincit Shaffteſburienſem cogitantem cum multis Viris doctis de *popularitate*. *Senſus* ergo *communis* etiam hic eſt notitia eorum, quae noſſe et ſentire homines ſolent; prudentia qualis in quovis homine, modo inter homines verſatus fuerit eorumque mores et inſtituta cognoverit, expectari debeat, ſed potiſſimum qualis in uſu hominum familiari eſt neceſſaria. Orta ſane appellatio a communione talis ſenſus inter homines, ſed quae ſenſim in prudentiae totius ſignificationem abierit, ut poſſet haec de ea ludere Voltarius: *Le ſens commun n' eſt pas ſi commun.* Neque hoc ſolum eſt vocabulum, quod jam ab argentea, quam vocant, latini ſermonis aetate coeperit in eam ſignificationem deflecti, quam nunc tuetur in lingua Francogallica. Ejus generis ſunt haec: renunciare, privilegium, publicare, quae plane recenti ſenſu leguntur jam apud Senecam. De voce *vivax* videbimus ad 2, 6, 3. *Senſum communem* larga exemplorum copia illuſtrat inter alios Bentlejus ad Hor. l. c.

licet ipſa vitium ſit ambitio. Etiam *ambitionis* vocabulum aliam ſub Caeſaribus ſignificationem videtur contraxiſſe, quam vigente habebat republica, ubi erat popularis gratiae captatio ad obtinendos honores; neque dubitabat de ſua *ambitione*

23 virtutum eſt. Non inutilem ſcio ſervatum eſſe a praeceptoribus meis morem, qui, cum pueros in claſſes diſtribuerant, ordinem dicendi ſecundum vires ingenii dabant: et ita ſuperiore loco quisque declamabat, ut prae-
24 cedere profectu videbatur. Hujus rei judicia praebebantur: ea nobis ingens palmae contentio: ducere vero claſſem, multo pulcherrimum. Nec de hoc ſemel decretum erat: triceſimus dies reddebat victo certaminis 3
poteſtatem. ita nec ſuperior ſucceſſu curam

profiteri Cicero v. c. Pro Sulla c. 4. De Orat. 1, 1. ipſamque laudare Pro Planc. c. 18. Tunc igitur magis gratiae ſtudium ſignificabat; quod praeclare docet Gronovius ad Liv. 45, 36, 8. poſtmodo vanae gloriae affectationem, et ſic factum videtur, ut ſimpliciter hic *vitium* poſſet appellari. Sic jam apud Horatium. Ita mox *ambitioſa* (§. 27.) pro iis, quibus gloriam captat aliquis, non quibus gratiam. Inſignis eſt locus Taciti, ubi *gratiae* etiam opponitur *ambitio*, Annal. 6, 46, 2. et loco alio, ubi gemina huic ſententia, 4, 40, 2 *fama* diſerte dicitur. Attamen veteris ſignificationis multa etiam apud hos ſcriptores veſtigia. Haec verba „licet — cauſa virtutum eſt" ipſa lege apud Alcuinum p. Pithoei 379. Ex Quintiliano, an viciſſim ex Alcuino illata in noſtrum? cf. ad 1, 7, 28. Sapiunt ſane Chriſtianum. Quanquam initio et paſſim in hoc libello Alcuinus ipſa Ciceronis de Inv. verba ponit, lectore itidem non monito.

Hujus rei judicia praebebantur. *Haec res* eſt, utrum praecederet profectu aliquis, necne; et *judicia praebebantur* dictum pro: judicia ſiebant, judicabatur a praeceptoribus.

ducere claſſem. Hoc videtur dixiſſe Qu. ad formam locutionis etiam Ciceroni uſurpatae: *familiam ducere.* Ea mutuo ſumta eſt a venalium ſervorum familiis, in quibus pulcriora mancipia reliquum ducebant gregem, ut vendibiliorem redderent. Haec ſcita eſt Menagii ratio; fortaſſe tamen ſimplicius a diſciplina militari deduxeris, ubi *ordines ducere* eſt centurionem eſſe. vid. Lexica. Seneca Pater de Latrone p. Bip. 69. „in ſchola, cum jam coepiſſet *diem ducere.*

remittebat, et dolor victum ad depellendam ignominiam concitabat. Id nobis acriores ad 25 ſtudia dicendi faces ſubdidiſſe, quam exhortationes docentium, paedagogorum cuſtodiam, vota parentum, quantum animi mei conjectura colligere poſſum, contenderim. Sed ſicut firmiores in literis profectus alit 26 aemulatio; ita incipientibus, atque adhuc teneris, condiſcipulorum quam praeceptoris jucundior, hoc ipſo quod facilior, imitatio eſt. Vix enim ſe prima elementa ad ſpem

acriores — *faces ſubdidiſſe.* *Faces* ſic pro *ſtimulis* dictae ſaepe apud hujus aevi ſcriptores, cum Cicero dolores et inſidias fere intelligat petita ab incendiis imagine. Mos tangitur a Seneca de Ira 2, 14. „Equos — *ſtimulis facibusque* „— *ſubditis excitamus,*" (ubi tamen contra Codd. tentatur *calcibus*, etiam Lipſio probante) qualem etiam in timidis gladiatoribus inſtigandis uſurpatum memorant, ubi *ignes* quidem, et *candentes laminae* narrantur; *faces ſubditae* non item.

ſicut firmiores — *alit aemulatio; ita* — *teneris* — *jucundior* — *imitatio eſt.* Ratio haec comparandi non ſtatim appareat. Firmiores inter ſe aemulantur, quis proxime accedat ad praeceptorem, quem jam ipſum imitari audent, nemini aequalium cedentes; teneri autem, inter ſe et magiſtrum, provectiores agnoſcentes multos condiſcipulos, hos potius imitandos ſibi ſumunt, quam illum, neque adeo aemulantur commilitones ſuos, ſed aſſequi ſolum conantur. Gedoynus comparationis ſubtilitatem vertendo obliteravít dum loci difficultatem diſſimulare vult. Infra ſe ipſe illuſtrat Qu. Utile — quos imitari primum, (dum teneri ſunt profectus) mox (cum maturuerint) vincere velis.

prima elementa. Audacior metonymia id quod diſcitur ponendi pro diſcentibus, neque conficiunt rem exempla ab interpretibus allata, velut *ſervitia* a Salluſtio dicta pro *ſervis.* Sed plus ſibi licitum putarunt hujus aevi ſcriptores, et ut modo *profectus firmiores* et *incipientes atque adhuc teneros* dixerat pro ipſis pueris, ſic illo velut gradu inſiſtens *elementa* auſus eſt pro *elementa-*

tollere effingendae, quam ſummam putant, eloquentiae audebunt: proxima amplectuntur magis, ut vites arboribus applicitae, inferiores prius apprehendendo ramos, in cacu-
27 mina evadunt. Quod adeo verum eſt, ut ipſius etiam magiſtri, ſi tamen ambitioſis utilia praeferet, hoc opus ſit, cum adhuc rudia tractabit ingenia, non ſtatim onerare infirmitatem diſcentium, ſed temperare vires ſuas,
28 et ad intellectum audientis deſcendere. Nam ut vaſcula oris anguſti ſuperfuſam humoris copiam reſpuunt: ſenſim autem influentibus, vel etiam inſtillatis complentur: ſic animi puerorum quantum excipere poſſint, videndum eſt. nam majora intellectu, velut parum apertos ad percipiendum, animos non ſubi- 3
29 bunt. Utile igitur eſt habere, quos imitari primum, mox vincere velis. ita paulatim et ſupèriorum ſpes erit. His adjicio, praeceptores ipſos non idem mentis ac ſpiritus in dicendo poſſe concipere ſingulis tantum prae-

imitari primum mox vincere velis. Bona videtur Gebhardi κρίσις, qui pro noviſſimo vocabulo malit *velit*, quia, de puero ad magiſtros, Quintiliani ſit ſermo. Aſſunt ita corrigenti non pauci Codd. ut et Goth.

riis; in quo potiſſimum diſplicet, quod *elementa* iſta ait *putare*. Repetit quae hic poſuit 2, 3, 10. ubi *elementa* mutavit *ſtudiis*, eadem metonymia.

influentibus — *inſtillatis*. Eſt hoc ex more veterum ſcriptorum, poſt ſingularem, ut hic *humoris*, uſurpare pluralem, cum de univerſo aliquo genere agitur. Sic Terent. Eun. Act. 1. Sc. 2. v. 87. 88. „*Eunuchum* „dixti velle te Quia ſolae *his* utuntur reginae," ubi vide Donatum.

ſentibus, quod illa celebritate audientium
inſtinctos. Maxima enim pars eloquentiae 30
conſtat animo. hunc affici, hunc concipere
imagines rerum, et transformari quodammo-
do ad naturam eorum, de quibus loquimur,
neceſſe eſt. Is porro, quo generoſior celſior-
que eſt, hoc majoribus velut organis com-
movetur: ideoque et laude creſcit, et impetu
augetur, et aliquid magnum agere gaudet.
Eſt quaedam tacita dedignatio, vim dicendi, 31
tantis comparatam laboribus, ad unum audi-
torem demittere. pudet ſupra modum ſermo-
nis attolli. Et ſane concipiat quis mente vel
declamantis habitum, vel orantis vocem,
inceſſum, pronuntiationem, illum denique
animi et corporis motum, ſudorem, ut alia
praeteream, et fatigationem, audiente uno;
nonne quiddam pati furori ſimile videatur?

furori ſimile videatur. Intelligitur quidem ſatis *declamans* iſte vel *orans*, cujus habitum mente concipere jubemur; ſed

majoribus velut organis. Cum et aliunde conſtet organa muſica, fiſtulis compacta, jam tum fuiſſe in uſu, et eo ſenſu fere ſemper uſurpet vocabulum hoc Qu., (cf. in primis 11, 3, 16 „aura — per — *organa* meat") etiam noſtro loco de talibus organis cogitaſſe videri debet. Imago tanto magis convenit ejus orationi, quia ſupra memoraverat *ſpiritum*, neque aliena eſt ab *animo*, in quo et ipſo remanet aliquod etymi veſtigium. Majoribus organorum fiſtulis et cannis (*δόνακας* appellat Julianus imperator in elegantiſſimo de hac machina epigrammate apud Brunck. in Anal. 2, 403.) opus eſt, ad vehementiorem exprimendum ſpiritum. Ceterum *animus* hic *acumini* opponitur et *artificio*, quae non tantundem conferant ad eloquentiam. Sic 1, 8, 8 „quae — *animum* augeant."

ſermonis. Ita Horatius: *Sermoni* propiora. Satyr. I, 4, 42.

pati. Graeco plane modo *πάσχειν τι* pro *διακεῖσθαί πως*,

Non eſſet in rebus humanis eloquentia, ſi tantum cum ſingulis loqueremur.

III. Tradito ſibi puero, docendi peritus 3
ingenium ejus in primis naturamque perſpiciat. Ingenii ſignum in parvis praecipuum, memoria eſt. Ejus duplex virtus, facile percipere, et ſideliter continere. Proximum, imitatio: nam id quoque eſt docilis naturae; ſic tamen, ut ea, quae diſcit, eſſingat, non habitum forte et inceſſum, et ſi quid in pejus
2 notabile eſt. Non dabit mihi ſpem bonae indolis, qui hoc imitandi ſtudio petet, ut rideatur. nam probus quoque in primis erit ille vere ingenioſus: alioqui non pejus duxerim tardi eſſe ingenii, quam mali. Probus autem ab illo ſegni et jacente plurimum ab-
3 erit. Hic meus, quae tradentur, non diſſiculter accipiet: quaedam etiam interrogabit: ſequetur tamen magis, quam praecurret. Illud ingeniorum velut praecox genus, non

impeditur tamen quodammodo oratio, quod deeſt τῷ *videatur* ſuum ſubjectum. An poſt *ſimile* excidit *ille*, ut moneor ab amico? *inceſſum*. Mirus eſt conſenſus Codd. pro hoc vocabulo dantium *ingreſſum*. Ita enim Flor. (ſec. Reg.) Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Joan. Alm. Goth. (tac. Geſn.) Guelf. Argent. (ſec. Obr.). Et praefert codd. ſcripturam Daviſius ad Cic. de Nat. Deor. 1, 34. *ingreſſus* tamen raro tantum ap. noſtrum pro *inceſſu*, et plerumque pro *initio*. Acquieſco igitur recepta, cum ſine varietate modo fuerit *inceſſum* (2, 31.) et aliis praeterea locis legatur.
praecox. Praeter Goth. qui tamen in margine habet *praecox* etiam Guelf. *praeceps*, quod Geſnerus praefert, referendum (ut,

comparatum, affectum eſſe. cf. Graeciſmo tirones Vigerum 1, 4, 29. Videant de hoc Zeunii p. 269. ſeq.

temere unquam pervenit ad frugem. Hi 4
34 ſunt, qui parva facile faciunt: et audacia provecti, quidquid illic poſſunt, ſtatim oſtendunt. Poſſunt autem id demum, quod in proximo eſt: verba continuant: haec vultu interrito, nulla tardati verecundia, proferunt. non multum praeſtant, ſed cito. non 5
ſubeſt vera vis, nec penitus immiſſis radicibus nititur: ut quae ſummo ſolo ſparſa ſunt ſemina, celerius ſe effundunt: et imitatae ſpicas herbulae inanibus ariſtis ante meſſem flaveſcunt. Placent haec annis comparata: deinde ſtat profectus, admiratio decreſcit. Haec cum animadverterit, proſpiciat dein- 6
ceps, quonam modo tractandus ſit diſcentis animus. Sunt quidam, niſi inſtiteris, remiſſi: quidam imperia indignantur: quos-

putat) ad *praecurret;* quia *praecox* non ſit in vitio. Ego ob *frugem* neceſſarium puto *praecox*. *pervenit* Guelf. *pervenerit*. *quidquid illic poſſunt.* Guelf. cum aliquot edd. omittit *illic*, quae omiſſio ſenſum efficit apertum et facilem; neque tamen tutum eſt abjicere *illic*, quod quo errore potuerit irrepere, nemo dicat. Optima ſane ratio eſt, quam poſt Gebhardum, pro *illic* conjectantem *illico*, proponit Geſnerus: *qu. poſſ.*, *illico oſtend.* ut *ſtatim* gloſſa ſit minus noti *illico*, quae poſtquam in textum migrarit, verum hujus loci vocabulum *illico* varie fuerit jactatum. Magnopere enim in ea voce ſcriptura variat, dantibus Codd. et edd. modo *illud* modo *illi* modo *ibi* modo *illic*. *proſpiciat.* Hoc e Goth. et aliis aſcivit Geſn. pro *perſpiciat*. Etiam Guelf. *proſp.*

quidquid illic poſſunt. vid. not. Crit.

non ſubeſt vera vis. Haec a plantis mutuo ſunt ſumta, et fortaſſe expreſſa e Virgilio Georg. 2, 49 *Quippe ſolo natura ſubeſt;* quem etiam preſſius ſequitur noſter 10, 2, 11 *ſubeſt natura et vera vis.*

dam continet metus, quoſdam debilitat: alios
continuatio extundit, in aliis plus impetus
7 facit. Mihi ille detur puer, quem laus ex-
citet, quem gloria juvet, qui victus fleat.
hic erit alendus ambitu, hunc mordebit ob-
jurgatio, hunc honor excitabit; in hoc deſi-
8 diam nunquam verebor. Danda eſt tamen
omnibus aliqua remiſſio: non ſolum, quia
nulla res eſt, quae perferre poſſit continuum
laborem; atque ea quoque, quae ſenſu et 3
anima carent, ut ſervare vim ſuam poſſint,
velut alterna quiete retenduntur: ſed quod
ſtudium diſcendi, voluntate, quae cogi non
9 poteſt, conſtat. Itaque et virium plus affe-

retenduntur. Egregia ſcriptura pro *retinentur,* quod habent aliquot Codd. et multae edd. *Retenduntur* aperte praefert Goth. (mire negante Geſnero, qui *retinentur* ibi legi narrat) et Guelf. *retunduntur* per librarii errorem ſane. *velut* alieno quidem fere videtur eſſe loco, quod commodius praecedat vocem *retend.* Sed nihil in poſitu variant Codd. et edd. niſi quod Goth. et Guelf. et Loc. Ruſc. Bad. Ald. *qu. alt.* pro *alt. qu.* quod ipſum praefero; in *τῷ alterna* ſaltem nulla eſt imago, aliqua tamen in *quiete,* ut totum illud *qu. alt. ret.* pro ſimilitudine aliunde aſcita accipias, proptereaque praemiſſum ei ſit *velut,* translationis index.

continuatio extundit. Pulcherrima et plane viva imago petita a ſculptore, qui innumeris ſcalpri ictibus e rudi marmore Deum aliquem extundit. Appoſitiſſimus eſt Virgilii locus, et ipſe egregius: Georg. 1, 133. „Ut varias uſus meditando *extunderet* artes Paulatim." Peculiare tamen Quintiliano et pulcrius etiam, quod apud eum extunditur *ipſa materia* h. e. extundendo fingitur; cum apud alios paſſim *materiae* extundatur effigies. Gedoynus omnem obliteravit imaginem; etſi ſententiam retinens: „On „en voit qui ne réuſſiſſent qu'à „force de tems et d'étude."

gloria juvet — victus fleat. Georg. 3, 102 „Et quis cuique dolor victo? quae gloria „palmae?"

runt ad diſcendum renovati ac recentes, et acriorem animum, qui fere neceſſitatibus repugnat. Nec me offenderit luſus in pueris: 10
eſt et hoc ſignum alacritatis: neque illum triſtem, ſemperque demiſſum, ſperare poſſum erectae circa ſtudia mentis fore, cum in hoc quoque, maxime naturali aetatibus illis, impetu jaceat. Modus tamen ſit remiſſionibus, 11
ne aut odium ſtudiorum faciant negatae, aut otii conſuetudinem nimiae. Sunt etiam nonnulli acuendis puerorum ingeniis non inutiles luſus, cum poſitis invicem cujusque generis quaeſtiunculis aemulantur. Mores 12
quoque ſe inter ludendum ſimplicius detegunt: modo nulla videatur aetas tam infirma, quae non protinus quid rectum pravumque ſit, diſcat; tum vel maxime formanda, cum ſimulandi neſcia eſt, et praecipientibus facillime cedit. Frangas enim citius, quam corrigas, quae in pravum induruerunt. Proti- 13

illum triſtem. Guelf. cum aliquot aliis Codd. *ullum tr.* *poſſum.* Guelf. *poſſim*, et ita vett. edd. pleraeque. *cujusque generis.* Vett. edd. Loc. Ruſc. Ald. Bad. Steph. *cujuscunque* dant, qui ſane eſt ſenſus. Sed cum Codd. videantur receptam firmare, (Goth. ſaltem et Guelf.) poteſt videri *cujusque* conſulto a Qu. ſcriptum pro *cujuscunque*. cf. interpretes ad Livii 1, 24, 3. et Gronov. in primis.

cujusque generis. vid. not. Crit.

modo nulla videatur aetas. Tum demum utiliter *ſe detegunt mores*, ſi ſimplicitate ea, *ſimulandi neſcia*, uti ſciat magiſter, et jam tum recti ſenſum vel tenerrimis ingenerari poſſe ſibi perſuadeat. Haec argumentandi ratio apparet ſublata ante *modo* maxima interpunctione, quam primus male invexerat Geſnerus.

nus ergo, ne quid cupide, ne quid improbe, ne quid impotenter faciat, monendus eſt puer: habendumque in animo ſemper illud Virgilianum:

Adeo in teneris conſueſcere multum eſt.

14 Caedi vero diſcentes, quanquam et receptum 36
ſit et Chryſippus non improbet, minime velim. primum, quia deforme atque ſervile eſt, et certe, quod convenit ſi aetatem mutes, injuria. deinde, quod ſi cui tam eſt mens illiberalis, ut objurgatione non corrigatur, is etiam ad plagas, ut peſſima quaeque mancipia, durabitur. poſtremo quod ne opus erit quidem hac caſtigatione, ſi aſſiduus ſtudio-
15 rum exactor aſtiterit. Nunc fere negligentia paedagogorum ſic emendari videtur, ut pueri non facere, quae recta ſunt, cogantur, ſed, cum non fecerint, puniantur. Denique cum parvulum verberibus coëgeris, quid juveni facias, cui nec adhiberi poteſt hic metus, et
16 majora diſcenda ſunt? Adde quod multa

et certe — quod convenit. Certe omittit Voſſ. 3. bene, cf. not. exeg. *quid juveni facias.* Goth. *facies* (tac. Geſn.) Bene.

illud Virgilianum. Georg. 2, 272.

certe, quod convenit ſi aetatem mutes, injuria. Interpunxi cum Obrechto, et interpretor cum Badio: „Convenit, a nemine negatur, injuriam eſſe „caedi, ſi in adulto fiat.“ *Certe* dicitur comparata ad *deforme atque ſervile;* nam ſi forte neget quis *def.* eſſe *atque ſerv.*, injuria *certe* eſt. Facile tamen careas alterutro, aut τῷ *certe* aut τῷ *quod convenit.* Interpunctio a plurimis adoptata, qua inciditur poſt *convenit,* etiam magis otioſum facit *quod convenit.*

vapulantibus dictu deformia, et mox verecundiae futura, ſaepe dolore vel metu accidunt: qui pudor refringit animum, et abji-
37 cit, atque ipſius lucis fugam et taedium dictat.
Jam ſi minor in deligendis cuſtodum et prae- 17
ceptorum moribus fuit cura, pudet dicere, in quae probra nefandi homines iſto caedendi jure abutantur, quam det aliis quoque nonnunquam occaſionem hic miſerorum metus. Non morabor in parte hac. nimium eſt quod intelligitur. Quare hoc dixiſſe ſatis eſt, in aetatem infirmam, et injuriae obnoxiam, nemini debere nimium licere. Nunc quibus 18
inſtituendus ſit artibus, qui ſic formabitur, ut fieri poſſit orator, et quae in quaque aetate inchoanda, dicere ingrediar.

IV. Primus in eo, qui legendi ſcribendique adeptus erit facultatem, grammaticis eſt locus. Nec refert, de Graeco an de Latino loquar; quanquam Graecum eſſe priorem placet. Utrique eadem via eſt. Haec igitur 2
38 profeſſio, cum breviſſime in duas partes dividatur, *recte loquendi* ſcientiam, et *poëtarum enarrationem*; plus habet in receſſu, quam fronte promittit. Nam et ſcribendi ratio con- 3
juncta cum *loquendo* eſt, et enarrationem praecedit *emendata lectio*, et mixtum his omnibus *judicium* eſt: quo quidem ita ſevere

nemini debere. Goth. (tac. Geſn.) Guelf. et omnes fortaſſe Codd. *debet*; infinitivum, qui ſane magis videtur latinus, primus dedit, ſed ex conjectura, Badius.

ſunt uſi veteres grammatici, ut non verſus modo cenſoria quadam virgula notare, et libros, qui falſo viderentur inſcripti, tanquam ſubditítios ſummovere familia permiſerint ſibi; ſed auctores alios in ordinem rede-
4 gerint, alios omnino exemerint numero. Nec

ſummovere familia. Goth. (tac. Geſn.) et Guelf. *familiae.*

veteres grammatici. Alexandrinos potiſſimum intellexit Grammaticos, de quibus noſtra aetate a Villoiſono in Prolegomenis ad Iliadem, et a F. A. Wolfio in ſuis itidem ad Homerum Prolegomenis eruditiſſime fuit disputatum.

cenſoria quadam virgula. *Obelus* proprie appellatur, quo ſpurios verſus cònfodere ſolebat *Cenſor Ariſtarchus*, ut Auſonio audit in ludo VII ſapientum. *Cenſorium ſtilum* de veris cenſoribus dicit Cicero pro Cluentio c. 44.

alios — exemerint numero. Re iterum iterumque perpenſa, lubens transeò in Ruhnkenii caſtra, docentis (Hiſtoriae Oratorum Graecorum Criticae p. XCVI) *redigere in ordinem* et *eximere numero* latinas eſſe locutiones pro Graecis in hocce negotio magnopere frequentatis: ἐγκρίνειν καὶ ἐκκρίνειν. Conficiebant Alexandrini illi Grammatici indices ſcriptorum, (canonas appellabimus, quo facilior ſit ejusdem rei circa libros ſacros jam cognitae comparatio) qui legi potiſſimum mererentur, quo facto canonici iſti ſcriptores a ceterorum turba ita ſegregabantur, ut jam paene ſoli ſcripſiſſe viderentur, quique in numerum non eſſent relati, vulgo negligerentur, et vel eam ipſam ob cauſam magna ſane ex parte interciderint. Omnem hunc locum qui probe cognoſcere cupit, magno cum fructu leget disputationem Ruhnkenii loco indicato, adde Wolfium in Prolegomenis Homericis p. CXC. Lucem noſtro loco miniſtrat ipſius Quintiliani alter 10, 1, 54. Neque tanti eſt, (quod olim me ab hac interpretatione avertebat,) quod *redigere in ordinem* apud multos argenteae aetatis ſcriptores ſenſu contumelioſo legitur. Ejus ſignificationis inſigne eſt exemplum apud Sueton. Veſpaſian. c. 15 „altercationibus in„ſolentiſſimis *paene in ordinem* „*redactus.*" Locutio petita videtur a diſciplina militari, cum is, qui centurio fuit aut tribunus, in ordinem gregariorum militum denuo cogitur. vid. Feſtum in *ordinarius* ibique Dacerium p. 312. 13. 14. Pro eo Livius fere *cogere in ordinem* dicit, quem

poëtas legiſſe ſatis eſt. excutiendum omne ſcriptorum genus, non propter hiſtorias modo, ſed verba, quae frequenter jus ab auctoribus ſumunt. Tum nec citra muſicen grammatice poteſt eſſe perfecta, cum ei de metris rhythmisque dicendum ſit: nec ſi rationem ſiderum ignoret, poëtas intelligat; qui (ut alia mittam) toties ortu occaſuque ſignorum in declarandis temporibus utuntur: nec ignara philoſophiae, cum propter plurimos in omnibus fere carminibus locos, ex intima
39 quaeſtionum naturalium ſubtilitate repetitos; tum vel propter Empedoclem in Graecis,

Priſcianus l. 18. p. Putſch. 1173 *redigere in ord.* ſcripſiſſe l. 30 hoc ſenſu, narrat; ſed falſo ille. Nihil enim ejusmodi in toto eo Livii libro. (Obiter hic monere liceat, ibidem in Priſciano, pro *probabilibus et utiliſſimis*, legendum eſſe *prob. et viliſſimis.*) Etiam *omnino*, in iſtis *omnino exemerint*, quo maxime nitebar, cum *red. in ord.* de contumelia interpretabar, ut *omnino ex.* eſſet etiam gravior praecedenti injuria, etiam hoc, inquam, permittit eam, quam nunc ſequimur, loci explicationem. Neque enim decet tantopere urgere unam voculam, ubi manifeſta ſunt cetera. Quod autem attinet ad uſum τοῦ *red. in ord.*, fortaſſe aut ignoravit eum aut improbavit Quintilianus, a junioribus, ipſius etiam diſcipulis, frequentatum. Saltem ambiguitati timuiſſe non videtur. Priſciani locum certatim ad partes vocarunt VV. DD. obliti ad unum omnes quaerere, quo libri 30 capite iſta locutione uteretur Livius. Ne Drakenborchus quidem ad Liv. 25, 3, 19, citantem Priſciani verba Sigonium exhibens, hunc errorem redarguit, neque emendavit citationem Sigonii, Priſciani ſententias, apud ipſum diremtas, continuando miſere turbantem.

Empedoclem — Varronem. Empedoclis, praeter alia, philoſophicum poëma περὶ φύσεως memoratur ab antiquis, cujus fragmenta ſervata ſunt. M. Terentius Varro proſae orationi verſus intertexuit in Satyris Menippeis, quarum lacera plane fragmenta, e Grammaticis conquiſita plerumque, docent in ethicis eas maxime fuiſſe

Varronem ac Lucretium in Latinis, qui prae-
5 cepta ſapientiae verſibus tradiderunt. Eloquentia quoque non mediocri eſt opus, ut de unaquaque earum, quas demonſtravimus, rerum dicat proprie et copioſe. Quo minus ſunt ferendi, qui hanc artem, ut tenuem ac jejunam, cavillantur: quae niſi oratoris futuri fundamenta fideliter jecerit, quidquid ſuperſtruxeris, corruet: neceſſaria pueris, jucunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, et quae vel ſola omni ſtudiorum genere plus habeat
6 operis, quam oſtentationis. Ne quis igitur tanquam parva faſtidiat grammatices elementa: non quia magnae ſit operae, conſonantes

oratoris futuri. Sat multorum Codd., in his Goth., auctoritatem ſecutus, ut et vett. edd. plerarumque, praeter Ald., aſcivi genitivum pro dativo *oratori futuro*, quod et Obrechtus fecit et ſuadet Lochmannus l. c. p. 10. Vox *ſuperſtruxeris* ita dici haec oſtendit, ut oratio convertatur ad magiſtrum, non ad diſcipulum qui eſt *orator* ille *futurus*. Grammatice igitur *magiſtro* jaciet *fundamenta oratoris*, non ipſi *oratori*. Si *ſuperſtruxerit* legeretur, alia foret ratio. cf. not. Criticam ad c. 2, 29 ubi *velit*, eadem de cauſa, commodius videbatur quam *velis*. Guelf. *oratori* dat; pro *futuro* autem, per errorem, *futura*. *quae vel ſola — plus habeat.* Conjunctivum aſcivi pro *habet*, e Codd. Voſſ. 3. et Guelf., et edd. Ald. et Viarti. flagitante latinitate. Reſidet tamen mendum in ablativo *omni genere* absque praepoſitione, ubi inſeri oportere *in* ante *om.* jam *Waſſeus* vidit in Indice ad Salluſt.

occupatas. cf. noſtr. 10, 1, 95. Memorantur verſus Varronis etiam ex ejus Περίπλῳ Φιλοσοφίας apud Nonium Gramm. item e libro, cui titulus *Prometheus:* ex eo autem, qui proprie inſcribitur *de Philoſophia*, nulli. Cic. Academ. 1, 3. poſtquam Varronem de Menippeis ſuis loquentem fecerat, ipſe ſubjicit: „varium et elegans — poëma feciſti: *philoſophiamque* multis locis inchoaſti.“

a vocalibus diſcernere, ipſasque eas in ſemivocalium numerum, mutarumque partiri; ſed quia interiora velut ſacri hujus adeuntibus apparebit multa rerum ſubtilitas, quae non modo acuere ingenia puerilia, ſed exercere altiſſimam quoque eruditionem ac ſcientiam poſſit. An cujuslibet auris eſt exigere 7
literarum ſonos? non hercule magis, quam nervorum. At grammatici ſaltem omnes in hanc deſcendent rerum tenuitatem: Deſintne aliquae nobis neceſſariae literae, non cum Graeca ſcribimus (tum enim ab iisdem duas mutuamur) ſed proprie in Latinis? ut in his, *Seruus* et *Uulgus*, Aeolicum digamma deſideratur, et medius eſt quidam U et I literae 8

quam nervorum. *Nervi* hic intelliguntur quales ſunt in citharis et lyris, ut Horatii „teſtudo reſonare ſeptem Calli„da *nervis.*“ *Literis*, non *auri*, opponuntur *nervi*.

grammatici ſaltem. Etiam hic alius fortaſſe ſcriptor maluiſſet *quidem* pro *ſaltem*, etſi cognata ſunt magnopere; cf. ad C. 1, 24.

duas mutuamur. Intelligi Y et Z facile apparet, vel hoc, quod ſequitur „*noſtrarum* ulti„ma X.“ Quanquam et Φ literam in Graecis nominibus ſcribendis mutuantur Romani, p et h junctis exprimentes. Cf. 12, 10, 27.

Aeolicum digamma deſideratur. Quam v conſonam pronunciabant literam Romani, eam figura quidem non dirimebant a vocali, ſed utramque deſignabant U. (Sic enim, ut vocalem ſignificem, malo h. l. ſcribere pro eo, quod verius eſt, V.) Cum igitur ſcribenda occurrerent ejusmodi vocabula, qualia ſunt *Servus*, *Vulgus*, defectus ſigni magnopere apparebat, dum litera eadem bis deinceps poſita, SERUUS UULGUS, plane diverſo modo debet legi. „Nos hodie U literam in dua„rum literarum poteſtatem coe„gimus: nam modo pro di„gamma ſcribitur, modo pro „vocali.“ Caſſiodorus de Orthographia pag. Putſch. 2282. Erat autem ſonus Aeolicae literae is, quem habet Anglorum W, conſona; talem enim eſſe, cum orditur ſyllabas, non vocalem, contra Lowthum,

ſonus (non enim ſic *optimum* dicimus, ut *opimum*) et in *Here* neque E plane neque I 14

non — ſic optimum dicimus ut opimum. Haec ſcriptura ſenſui maxime convenit, et defenditur ab aliquot Codd., Britannicis quidem duobus, ut conjicio ex Gibſoni ſilentio. Guelf. praepoſtere habet *oportunum* pro *optimum*, ſed pro *opimum* levi tantum errore *opinum.* Fateor de auctoritate Codd. me tanto eſſe ſolicitiorem, quia Regii, etſi felix, conjectura, qui primus, ſine Cod., ex *optimum* eraſit *t*, habet, de quo dubites. Recte enim Badius, qui tuetur vulgatam: — *optumum* — *optimum*, urget contra Regium, diverſam eſſe in *opimum* et *optimum* penultimae quantitatem, quamobrem hoc potiſſimum exemplo uſurus fuiſſe vix videatur Quintilianus. Acquieſcendum tamen recepta; nam e vulgata quidem, qui ſenſus poſſit extundi, plane non video. *et in Here.* Praepoſitio *in* abeſſe quidem videtur ab omnibus Codd. (ut Guelf. et Goth., tac. Geſn.) ut et vett. edd. Neceſſariam tamen fere dixeris ſententiae.

doctiſſimum Epiſcopum Londinenſem, defendit Walkerus in Lexico Pronunciationi inſerviente p. 3. §. 9. Hunc defectum ſigni, cum ſonus adeſſet, explere volebat Claudius Caeſar, ſed (Priſciani ſunt verba p. 546) „conſuetudo antiqua ſuperavit.“ it. Tac. Annal. 11, 14. „Haec litera, uſui imperitante Claudio, poſt obliterata, aſpicitur etiam nunc in aere, publicandis plebiſcitis, per fora ac templa fixo.“ cf. noſtr. c. 7, 27. et 12, 10, 29. „Nomen — apud Aeoles habuit olim — *vav.*“ Priſc. l. c. (Facile hic agnoſcas originem Phoeniciam.) *τοῦτο δ᾽ ἦν ὥσπερ γάμμα διτταῖς ἐπὶ μίαν ὀρθὴν ἐπιζευγνύμενον ταῖς πλαγίαις.* Dionyſii Hal. Antiq. Rom. p. 16. ed. Sylb. Inde nomen *Digamma*, pro quo et *Digammon* (ut h. l. Codd. Guelf. et plerique alii) et *Digammos* feminino genere. Eleganter et docte de hac litera disputat Foſter Eſſay on the different nature of accent and Quantity. Eton. 1763. p. 122 ſeqq.

non — ſic optimum dicimus ut opimum. Non tam expreſſe pronunciamus literam *i* in voce *optimum*, quam in *opimum*, ſed obſcurius, ut videatur fere audiri *u*, *optumum.*

et in Here neque E — neque I. Hinc apparet, quomodo poetis licuerit alterutrum pro ſua utilitate ponere. Priſcian. p. 1011: „dicitur et here. Juvenalis in I (eſt autem Sat. 3, 23) „Res hodie minor „eſt *here* quam fuit. Horatius „in II Ser. (Sat. 2, 8, 2.) dictus „*here* illic.“ Neque tamen Ho-

auditur: an rurſus aliae redundent (praeter 9
illam aſpirationis notam, quae ſi neceſſaria eſt,

aſpirationis notam — contrariam ſibi poſcit. Nihil attinet plurimas hic memorare Codd. diſcrepantias, ſed monendus eſt lector, poſt *notam* eſſe omiſſum a me hoc ſignum ⊦, ut poſt *poſuit* alterum ⊣, quae ſunt apud Geſnerum et pleroſque editores a ſeptimodecimo inde ſeculo. Neque abſunt eae notae ab omnibus Codd., etſi a pleriſque, ut a Guelf. Non autem ſupervacuae ſolum ſunt, ſed turbant prorſus locum. Si eas poſuit Quintilianus, ſequitur ejus tempore in quotidiano uſu fuiſſe notam ⊦, quod quis eſt, qui defendat? Nam ſi quaerit Grammaticus, an redundet aſpirationis nota ⊦, ſequitur, ut invenerit eam in Alphabeto. Sin abſunt, quae eſt plerorumque Codd. ſcriptura, intelligit Qu. notiſſimam aſpirationis notam H, et „*illam*" aut dicit, quaſi *quam novimus, de qua ſolet ultro citroque diſputari*, aut refert ad ipſam literam H in *Here*, vocabulo modo tractato. Cf. Priſcian. p. 560. „H literam non eſſe oſten- „dimus, ſed notam aſpirationis, quam Graecorum antiquiſſimi, „ſimiliter ut Latini, in verſu ſcribebant, nunc autem diviſe- „runt, et dexteram ejus partem ſupra literam ponentes, *pſilen* „(*ψιλὴν*) notam habent — ſiniſtram autem contrariam illi aſpirationis *daſiam* (*δασεῖαν*)." Similia docet Sergius in Donati edit. prim. p. Putſch. 1829. Ad noſtrum locum haec maxime pertinent: „Nos his" (videl. *τοῖς* ⊦ et ⊣) „ſociatis aſpirationis „fecimus notam H." Eſt autem de H magna inter Grammaticos Putſchianos lis, aliis literam eam vocantibus, aliis, et pluribus quidem iis, negantibus, cum quibus facere Quintilianum apparet eo, quod ſubjicit: *quae ſi — poſcit.* cf. ipſum noſtrum 1, 5, 19. Cod. Guelf. cum Bernenſi plane conſentit, ſic dando: „praeter illam aſpirationis, quae — contraria ſibi poſcit." Omittunt igitur ii *notam* poſt *aſp.* in quo ſocios habent Voſſ. 1. 3.

ratius metri neceſſitate coactus. Chariſius Inſtit. Gramm. pag. Putſch. 180: „Quidam here „putant dici debere, *quamdiu*, „heri *quando*. Afranius tamen „in Emancipato, Quod *heri*" [i. e. per totum heſternum diem, notione *quamdiu*] „in- „quit, obſtitit." Id diſcrimen ſignificationis neque a Quintiliano agnitum fuiſſe, noſtro loco apparet. Fortaſſe ſimilis ſoni obſcuritas fuit in *ruri*, unde Horatius: me *rure* futurum. Epiſt. 1, 7, 1. De *here* cf. etiam noſtr. c. 7, 22, quo loco apparet obſoletam fuiſſe ſcripturam *heri*.

praeter illam — poſcit. Intelligit literam H (vid. not.

etiam contrariam ſibi poſcit), ut K, quae et ipſa quorundam nominum nota eſt: et Q, cujus ſimilis effectu ſpecieque, niſi quod pau-

Bodl. et Ald. cum aliquot praeterea edd. Item *contraria* dant pro *contrariam*. Aliquot Codd. retinere *notam* (Ioann. profecto et Bal.) diſerte narrat Gibſ. et neceſſarium eſt vocabulum.
ut K. Guelf. et omnes Codd. *et K*. Obſecutus ſum Capperonnerio et Geſnero, de conjectura mutantibus *et* in *ut*. Neceſſarium prorſus eſt, ut hinc ordiamur exempla ſupervacuarum literarum, quae debent induci per adverbium *ut*, non per conjunctionem *et*. Si enim maxime annumeres hoc, quod dicit de litera K, exceptioni, ut referas ad *praeter*, ſaltem *et Q* cogeris mutare in *ut Q*; neque ullo modo procedet ratio, ſi etiam hoc exceptioni adjungas, quoniam *et ultima noſtrarum* nominativum oſtendit, qui referri ad *praeter* plane recuſat. Ceterum quam frequens in Codd. *τῶν ut* et *et* ſit confuſio, monſtrabit Drakenb. ad Liv. 21, 28, 8. *effectu ſpecieque*. Veriſſimam hanc ſcripturam, pro vett. edd. et aliorum Codd. *effectus ſpeciesque*,

Crit.) quam neceſſariam negat, cum ſit mera aſpiratio, quae nota non magis indigeat, quam *ſpiritus lenis*; neque tamen hujus ſignum eſſe apud Latinos. Nimirum veteres, cum ſyllabam a vocali ordiebantur, ſentiebant ſpiritum aliquem antеverti illi vocali, qui aut aſper eſſet aut lenis. Tenet igitur Quintilianus, aut utriusque ſignum fuiſſe adoptandum, aut utriusque negligendum. Graeci ipſi pariter cum accentibus ignorabant ſpiritus in ſcribendo, et ubi oblatum eſſet v. c. ΟΙΟϹ, ſola orationis ſerie judicabant, utrum pronunciandum eſſet, *οἷος*, an *οἶος*, an *οἰός*.
quae et ipſa — nota eſt. Hujus additamenti non prorſus perſpicua eſt ratio, praeſertim horum: *et ipſa*. Refero autem ad H, quae cum negaretur eſſe vera litera et diceretur nota, pari modo K notam magis nominum, quam veram literam, ſoni alicujus indicem, videtur putare Qu. Sic Velius Longus p. Putſch. 2218 „qui „K expellunt, notam dicunt „eſſe magis, quam literam." Nomina autem hac nota deſignabantur *Keſo*, *Kato*, (niſi apud Vel. Long. l. c., pro *Kato*, legendum eſt *Keſo*, quae eſt Buttmanni V. C. conjectura, cum praeſertim notiſſimum hoc in hac re nomen ibi non memoretur) *Kaelius*, ut et *Kalumnia*, *Kaput*, *Kalendae*. *Nomina* hic quidem non de ſolis propriis, quae vocant, uſurpaſſe videtur Qu.
cujus ſimilis — Koppa — manet. Significat Qu. in vetere

lum a noſtris obliquatur, *Koppa* apud Graecos nunc tantum in numero manet: et noſtrarum ultima X, qua tamen carere potuimus, ſi non quaeſiſſemus. Atque etiam in ipſis 10

praeter non ita paucos Codd. defendit etiam Guelf. niſi quod vocem *effectu* imperfectam reliquit, ſic: *eſſe*. Goth. autem, contra quam Geſn. narrat, pravam dat: *effectus ſpeciesque*. Ceterum Guelf. in literae nomine *Koppa* habet errorem vulgarem: *Kappa*, egregie correctum a doctiſſimo Senatore Divionenſi, Boherio, Montſ. Palaeogr. p. 569. *qua tamen — quaeſiſſemus*. Mira eſt conſtantia Codd. Goth. Bern. Voſſ. 1. 3. Alm. Guelf. inter *potuimus* et *ſi* inſerentium *quam*. Etiam paulo ante pro *tamen* Voſſ. 3. Alm. Bern. dant *tam*, ut leviorem taceam varietatem, cujusmodi eſt, quod Bern. Voſſ. 1. 3. et Guelf. *quaerimus* dant pro *quaeſiſſemus*. Fateor me haerere in loco. Jejunum videtur hoc, quod ſubjicitur, quo nihil ſignificatur niſi, ſupervacuam eſſe X: et hoc jam declaraverat verbis iſtis: „*an redundent*," ut non opus eſſet de una X diſerte monere, quod de omnibus hiſce intelligebatur. An voluit oſtendere, X ſolam eſſe ſupervacaneam, ceteras non item? Non puto. Vellem aliquid de vetuſto ſcribendi more, ante inventam X, eſſet memoratum, ita fere: „qua tam carere potuimus quam cum „nondum quaeſiſſemus." Sed nimis haec recedunt. Diſplicet in primis *tamen*, cum nihil praeceſſerit, quare neceſſariam crederes τὴν X.

Graecorum Alphabeto Koppa, Hebraeorum Kuph, etiam inter literas fuiſſe numeratam. (Attende enim ipſa literarum nomina feminino eſſe genere apud noſtrum v. c. *K*, *quae*, et §. 15 *eadem* reſpiciendo ad B.) Nota illa, quae talis eſt ϙ, ϟ, ϥ, varie enim pingitur, numerum deſignat, et quidem nonaginta. Apparet, quomodo Q Romanorum potuerit *ſpecie ejus ſimilis* vocari, nulla fere alia re diverſa a Graeca, quam quod cauda Romanae literae ſinuatur et *obliquatur*. Pertinet autem Koppa ad Epiſema Graecorum, de quibus videant tirones Eſchenburg Handbuch der klaſſiſchen Litteratur p. 23. et Simonis introductionem in Linguam Gr. p. 66. 67.

noſtrarum ultima X — quaeſiſſemus. Ultima *noſtrarum* h. e. Latinarum eſt X, quia Y et Z ſunt Graecae. Caruerunt autem τῇ X veteres Romani vid. Maximum Victorinum p. Putſch. 1945. „Ante X literam, quae

vocalibus grammatici eſt videre, an aliquas pro conſonantibus uſus acceperit, quia *Iam* ſicut *Tam* ſcribitur, et *Uos* ut *Cos*. At, quae ut vocales junguntur, aut *unam* longam faciunt, ut veteres ſcripſere, qui geminatione earum velut apice utebantur; aut *duas*: niſi quis putat etiam ex tribus vocalibus ſyllabam 42

quia Iam — Cos. Difficillimus locus. In ſcriptura quidem nihil variatur, praeterquam quod unus Codex Almeloveenii et ſat multae editiones, quarum, praeter aliis memoratas, etiam ſunt Locat. Ruſc. Bad. Viart. pro *Quos* dant *Vos*. Recepit hoc noviſſimus Capperonnerius quem ego ſum ſecutus; quanquam obſtat numerus Codd. Sic ſaltem par eſt ratio ut inter *Iam* et *Tam* ſic inter *Uos* et *Cos*. Utrobique enim vocalis, hic U, illic I, abit in conſonantem, ut poſſit comparari ejusmodi ſyllaba cum altera, in cujus initio ſit manifeſta conſonans. Vel ſic tamen reſidet ſcrupulus in verbo *ſcribitur*, pro quo malis *pronunciatur, dicitur*. Geſnerus quidem ſcripturam receptam ita interpretatur: „*Quos* ſcribitur et pronunciatur pro monoſyllabo non „minus quam *Cos*" (modo recte ejus mentem ceperim); „itaque τ U vim vocalis non habet;" ſed longe aptius oſtendendo ei, quod volebat Qu., vocabulum erat *Uos* quam *Quos*. *Quos*, ſi recte legitur, cum *Cos* alia plane ratione cognatum eſt, quam eſt *Iam* cum *Tam*. Gedoynus et ipſe praetulit *Uos*, ſed ex ejus verſione non multum proficias: „puisque l'on écrit *jam* comme „*tam*, et *vos* comme *cos*," ſine ulla animadverſione. Diomedes ap. Putſch. p. 416 de U poſt Q haec docet: „U litera interdum „nec vocalis nec conſonans habetur cum inter Q literam conſo„nantem, et aliam vocalem conſtituitur, ut *quoniam*, *quidem*." quae repetit Donatus p. 1736. Et haec videtur ipſorum quidem veterum ratio, etſi eam mirantur recentiores ut Beda p. 2350. Gallaeus verba noſtra gloſſam putat. Non male, vid. 1, 7, 28. *ſcripſere.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *ſcripſerunt*, ut pro *ſcriptores*, quod inveniebat, optabat Regius, et ſic certatim fere Codd. Unde ſit *ſcripſere* non novi; ſed eſt jam in Locat.

„poſtea in compendium inventa eſt, *rex* per gs; item *pix* „per cs veteres ſcribebant." Eadem habet Marius Victorinus p. 2466. vid. not. Crit.

quia Iam — Cos. vid. not. Crit.

aut duas. Ipſa vox *duas* exemplo eſt, fortaſſe conſulto.

fieri; quod nequit, ſi non aliquae officio con- 11
ſonantium fungantur. Quaeret etiam hoc,
quomodo duabus demum vocalibus in ſe ipſas
coëundi natura ſit, cum conſonantium nulla,

in ſe ipſas — *Seruus.* Secutus ſum Geſnerum, qui cum veterrimis edd. et Codd. omnibus (niſi forte Ioann. numero eſt eximendus, quod e ſilentio Gibſoni conjicias) inter *conſonantium* et *nulla* omittit *coëat*, quod eſt in multis recentioribus, non tamen, ut narrat Geſn., poſt Stephanum demum, cum Badius 1516 hanc vocem jam praeferat. Guelf. itidem omittit ut et Viarti editio. Tantillum tamen de meo addidi, ut poſt *alteram* inciderem. Sententia haec videtur: Vocales duae (cave enim de quibusvis duabus vocalibus, juxta ſe poſitis, intelligas, ut fecit Gedoynus et ipſe fortaſſe Geſnerus. Id vetat poſitus vocis *duabus* in fronte collocatae) ſolae (*demum* pro *tantum* vid. ad Prooem. 3.) poſſunt coïre in ſe ipſas h. e. bis poni, ita ut ſimul pronuncientur; conſonantes omnes aliam ſolum conſonantem, a ſe diverſam, frangunt. Hoc *frangendi* vocabulum, inſolens hac, qua legimus, ſignificatione, difficilem facit locum. Recte tamen Geſnerus tenet, ſi *coëat* inſeratur, meras tenebras objici, qua in re ejus mentem non eſt aſſecutus Lochmannus l. c. p. 10, qui *coëat*, ſive ſcribatur, ſive omittatur, intelligi tamen oportere putat. Hunc errorem incidendo poſt *alteram* videor prohibuiſſe. Opponuntur junctae, unaque pronunciandae, vocales conſonantibus itidem ſimul pronunciandis. Vocales duae ſaltem (I et U, quod patet exemplis mox aſſerendis) poſſunt ſibimet ipſis eaedem jungi; conſonantes nullae, niſi alteri a ſe diverſae. Hanc vim pronominis *alteram* ſi quis gravatur, poteſt exemplis veterum redargui, quae miniſtrat Taubmannus ad Plaut. Truculent. Act. 1. Sc. 2. v. 70. ut et Turſell. in hac voce p. 109. Loco, huic gemino, 12, 10, 29, exemplo docemur manifeſto, quid ſit *frangere conſonantem.* Dicitur enim F frangere conſonantem aliquam in ipſo hoc *frangit.* Nam quod ibi additamentum hoc: *ut in hoc ipſo frangit,* tanquam gloſſam rejecit, aliquot Codd. auctoribus, Burmannus, id quidem parum κριτικῶς videtur feciſſe. Tralatitius eſt

fieri; quod nequit. Repetendum mente *fieri,* ut Livius 6, 37, 7. „obtinendum eſſe, „quod comitiis — *nequeat*" videl. „obtineri."

in ſe ipſas — *Seruus.* Conſule not. Crit.

niſi alteram, frangat. Atqui litera I ſibi inſidit; *Coniicit* enim eſt ab illo *Iacit:* et U,

librariorum error omittendi interjecta eidem voci bis poſitae, (ut hic *frangit* — *frangit*) una cum ipſa hac poſteriori voce; et plane ex more Quintiliani, exempla praeceptis non jungentis modo, ſed libenter immiſcentis, erat addere verba iſta. Sic paulo ante (1, 4, 10) *duas* etiam exempli cauſa dicere videbatur. Et habet ea, praeter multos Codd., etiam Guelf. Quanquam igitur ipſum ſonum, qui *fractus* dicitur, ignoramus hodie, tantum tamen hoc exemplo diſcimus, agi de quadam conſonantium duarum conjunctione, ubi ſecunda aſſiciatur, eo modo, quem *frangendi* vocabulo appellent veteres. Optabile quidem erat, ut pluribus Grammaticorum locis uſus hic vocabuli peculiaris proprie finiretur, ſed tales neque a VV. DD. memorantur ulli, neque ipſe inveni. Jam obſervari meretur, e Quintiliani ſententia, conſonantium nullam bis poſitam in una poſſe efferri ſyllaba, ſeque adeo ipſam frangere. Sive enim dd, ſive quamcunque tandem literam bis pones, vel in initio vel in fine ſyllabae, nonniſi ſemel audies d cet., quo apparet alteram d perire plane neque coire in ſe ipſam. *Atqui* (ita enim continuat argumentationem) *litera I ſibi inſidit. Sibi inſidere* itidem nove dicitur vocalis, ſed facile intelligitur, neque opus eſt mutatione, qualem ex paucis Codd. tentant Gebhardus et Obrechtus, cum ceteri, inter quos Guelf., conſentiant omnes in receptam. *Sibi inſidit* nihil aliud eſt, niſi, *coit in ſe*, bis ponitur deinceps et tamen ſimul pronunciatur. Hoc, tanquam exemplo, docet verbo *conjicit*. In quo aſſerendo mirum poteſt videri, quod ait *conjicit enim* eſſe ab illo *Jacit*. Qui inde, quod eſt a *Jacit*, ſequitur inſidere ſibi I? Ad hoc intelligendum unice facit caput aliquod Auli Gellii, indicatum jam a Moſellano. Gellius enim 4, c. 17. fuſe docet rationem producendae primae in hujusmodi vocabulis: *conjicere, obicibus, ſubicibus*. Negat vocalem ejus longam eſſe, neque tamen vult corripi ejusmodi ſyllabas, ſed ait poſitu reddi longas; tertiam autem literam v. c. in *obicibus* per duo I, non per unum, eſſe ſcribendum. „Nam verbum iſtud, cui ſupra dictae particulae „praepoſitae ſunt, non *icio* eſt ſed *jacio*." En ipſam Quintiliani rationem. Uſus obtinuit in omnibus ex *jacio* compoſitis, ut nonniſi uno I ſcriberentur, ut *conicere, obicere, ſubicere, inicere*, quod etiamnum obſervari videmus in *obicibus* et Ennianis illis *ſubicibus*. Etiam poetae hac licentia utuntur, ut Juvenal. 15, 17. et Martial. 10, 82, 1. qui *abicit* et *adicit* uſurpant prima brevi. cf. Serv. ad Aen. 4, 549 et Duk. ad Flor. 1, 10, 5. Cum

quomodo nunc ſcribitur *Uulgus* et *Seruus.* Sciat etiam Ciceroni placuiſſe *Aiio Maiiam-*

igitur vellet Qu. τῷ *conjicit* uti pro exemplo *inſidentis ſibi I*, cogebatur obviam ire errori, quo quis eſſet negaturus in ea voce duo eſſe I. Rectius propterea hoc fortaſſe loco ſcripſeris *conicit.* Sic etiam vetamur cogitare de I ſupra ceteras literas eminente, quales duplices vocales pariter et conſonantes ſolent ſcribi in XII tabulis. In vocali U res eadem manifeſta eſt ſine ulla dubitatione ex recentiori more ſcribendi UULGUS et SERUUS, cum antiquitus ſcriberetur UOLGUS, SERUOS (quod docent et noſter c. 7, 26. et Priſcian. p. 554 „Romanorum — vetuſtiſſimi in multis dictionibus, loco τῆς „U, O poſuiſſe inveniuntur — et maxime digamma antece„dente - ut *ſeruos* pro *ſeruus*, *uolgus* pro *uulgus*, *Dauos* pro „*Dauus.*" vid. et Donatum ad Andriam 3, 4, 1). Quare in talibus grammaticis veterum locis puto duplex U eſſe retinendum (nam ne antiquius quidem illud V, quod ſolum veteres norant, ſatis rem demonſtret aequalibus noſtris, quippe pro conſona acceptum plerumque) ut et hic et §. 7 in Quintiliano feci; ceterum ſequens recentiſſimum et barbarum ſane morem (τῶν j et v), ut magis perſpicuum. Recte autem nos interpretatos *in ſe ipſas coire*, manifeſtum eſt loco modo citato c. 7, 26 ubi pro eo eſt *in unum ſonum coaleſcere et conſundi*, cujusmodi quid habet etiam Caſſiodorus ap. Putſch. p. 2292. Omne quidem hoc, quod *quaeret* diligens ille Quintiliani Grammaticus, planum fiet, ſi reputaveris conſonantes fieri I et U, ſed id ipſum modo (§. 10) parum videbatur agnoſcere Quintilianus.

Aiio Maiiamque. Goth. (paulo aliter quam Geſn. memorat) *Aiio aii aiiamque* (plane ut Ioann.) Guelf, *aiio* omiſſo ſecundo

Ciceroni — at conſonans. Quo loco hoc ſibi placere ſignificet Cicero, quaeri poteſt et debet. Regius quidem: „Hoc," ait, „Cicero praecipit in Ora„tore." Debebat recentiorum editorum aliquis, Burm. maxime, aut locum *Oratoris* indicare, aut Regium in viam deducere. Equidem fruſtra quaeſivi in Ciceronis libro, etſi talium obſervationum referto; de verbo *ajo* nihil inveniens niſi (c. 45) *ain'* dici pro *aisne*, alienum hinc. Neque puto, ſi in libro aliquo Ciceronis hac de re proditum eſſet, aut Quintilianum fuiſſe dicturum: *Sciat* (Grammaticus) *Ciceroni placuiſſe*, quaſi haec eſſet recondìtior quaedam ſcientia, aut Priſcianum eandem rem tractantem Ciceronis non uſurum auctoritate. Ille enim, ſine ulla

que geminata I ſcribere. quod ſi eſt, etiam
12 jungetur ut conſonans. Quare diſcat puer, quid in literis proprium, quid commune, quae cum quibus cognatio: nec miretur, cur ex *Scamno* fiat *Scabellum*, aut a *pinna* (quod eſt acutum) ſecuris utrinque habens aciem

exemplo. Cetera varietas, quae eſt plurima, apud Burmannum videnda. Turnebus (Adverſ. 19, 12.) unde tam certo reſciverit, legendum eſſe *aiit aii aiiamque* et *Maiiamque* ſalſo legi, velim doceri. Regii apud me valet fides, narrantis in vetuſto exemplari eſſe receptam. Neque tamen negligenda, quam Philander, neſcio unde, affert ſcripturam *Maiiam Aiiacemque*. Sic enim Velius Longus p. Putſch. 2219 „Cicero — et *Aiiacem* et *Maiiam* per duo I I ſcribenda exiſtimavit.“ *quod ſi eſt*. Guelf. *quod ſic*, ſine *eſt*, quod, ſi conſulto ſcriptum eſt (nam Voſſ. 1. ſaepe conſentiens cum Guelf. dat *quod ſic eſt*, ut poſſis cogitare de mero librarii errore in *ſic* pro *ſi*), non diſpliceat. Tum *quod* eſt *quia*, propterea videl. eſſe hoc obſervandum et ſciendum, quod *ſic*, ſi hoc ita ſcribatur, ſequatur etiam conſonantem eſſe I. *quod ſi eſt*, dicitur pro *quod ſi ſit*, in recepta cf. c. 5, 13 et Cic. Tuſc. 5, 5. *Quod ſi eſt* cet.

Ciceronis mentione, et p. 545 de induſtria agit de geminanda litera I et p. 739 haec prodit: „in vetuſtiſſimis invenies ſcripturis — eiius, Pompeiius, Vulteiius, Caiius.“ Puto autem obſervatum hoc de duplici I eſſe aut in ipſa Ciceronis manu, ſicut narrat Qu. *de cauſſa* et *diviſione* 1, 7, 20 aut in ejus ſermone familiari. Ceterum de Ciceronis ſententia conſule et not. Crit. extr. Haec geminata antiquitus litera I vel inde apparet quod I inter duas vocales ſemper priorem ſyllabam producit in *eodem* vocabulo, cum in *duobus* brevis eſſe poſſit ante I conſonam, v. c. Ante Jovem nulli ſubigebant arva coloni; (Georg. 1, 125) quod et Priſcianus tangit l. c., et multi in opere Putſchiano. Ubicunque vero geminabitur I in talibus, ibi non triſyllaba erunt hujusmodi vocabula, ſed diſyllaba, ut alterum I ſit conſonans priorem finiens ſyllabam, alterum item conſonans inchoans poſteriorem; poſſit enim, ſimplici I, pronunciare quis A i o, Ma i am.

Bipennis: ne illorum ſequatur errorem, qui,
43 quia a pennis duabus hoc eſſe nomen exiſti-
mant, *pinnas* avium dici volunt. Neque has 13
modo noverit mutationes, quas afferunt de-
clinatio, aut praepoſitio, ut *ſecat ſecuit*, *cadit excidit*, *caedit excidit*, *calcat exculcat:* et ſic

pinnas. Guelf. *pennas* et ſic certatim Codd. qui quidem omnes videntur hoc dare, niſi quod de quibusdam tacet Burmannus, ubi receptam eſſe, optes magis, quam credas. Nihilominus unice verum eſt *pinnas*, quod, ſi recte de Andreana tacuit Gibſ., jam in ea legitur: ſin, ab Aldo ex ingenio repoſitum videtur. In hujus vocabuli vicinia etiam mendum aliquod latere puto. Regius quidem *quia* conjunctionem pro ſupervacua voluit expungere; ſed, quomodo recte ea careremus, non docuit; et ego in tam culto ſcriptore offendor hiſce: *qui quia a.* An a Quintiliano pro *exiſtimant* profectum eſt *exiſtimantes?* Tum libentiſſime ejicerem *κακόφωνον* iſtud *quia.*

caedit, excidit. Poſterius pro *cecidit* reſtitui ex vett. edd. ut Loc. Viart. Venet. 1494 Ald. (in noviſſima apicem, productionis indicem ſuper i in *excīdit*, cum in priore *excĭdit* correptionis nota literae i ſit inſcripta, perperam *excindit* interpretatur Burm.) cum Goth. (tac. Geſn.) ut et Guelf. dent *excudit*, quod ex quibusdam praeterea Codd. memorat Burm. ſed et ipſum noſtrum *excidit* ex Alm. Quomodo Codd. et Jenſon. ſcripturam *excudit* eſſe optimam poſſit ſuſpicari Geſn. non aſſequor; neque enim puto quenquam veterum *excudere a caedendo* derivaſſe, ſed erat error librarii, qui nollet idem, quod modo, ſcribere vocabulum. In hac quidem noſtra ſcriptura non niſi

pinnas — dici volunt. Ignorantes plurimam vocalium, omniumque adeo literarum in ſe viciſſim abeuntium mutationem, hujusmodi homines *bipennem* a *pinna*, quod verum eſt etymon, derivare non audent, ſed, *pennam* demum vocis hujus fontem agnoſcentes, *pinnas*, notam ſibi pariter in lingua vocem, praeter omnem uſum, avibus aſſignant. Neque tamen ab omnibus haec diverſitas ſignificationis *pinnae* et *pennae* agnoſcitur.

declinatio. In genere de flexione, etiam verbi. Sic infra §. 22. „Nomina *declinare* „et verba.“ Sic et *πτώσεις* verbi pariter ac nominis dicit Ariſtoteles. De interp. c. 2. *πτώσεις ὀνόματος* c. 3. *πτώσεις ῥήματος.* Et fere ita Grammatici veteres Putſchiani.

a *lavando lotus*, et inde rurſus *illotus*, et mille alia: ſed et quae rectis quoque caſibus aetate tranſierunt. nam ut *Valeſii* et *Fuſii* in *Valerios Furiosque* venerunt; ita *arbos*, *labos*, *vapos* etiam et *clamos* ac *laſes*, aetatis fue-
14 runt. Et haec ipſa S litera ab his nominibus excluſa, in quibusdam ipſa alteri ſucceſſit: nam *mertare* atque *pultare* dicebant: quin *fordeum foedusque*, pro aſpiratione vav ſimili

unum mutationis a declinatione ortae exemplum proponitur, cum tria alterius a praepoſitione compareant, ſed id in neutram partem eſt momentum. *lotus et inde rurſus illotus.* Fortaſſe pro *lotus* ſcripſit Qu. *lautus*, ut eo aptius deinde diceret *inde rurſus illotus.* Poteſt tamen nova mutatio nonniſi in *l* pro *n* poſito in *illotus* verſari. *ac laſes, aetatis fuerunt.* Guelf. pro his *laſes ac fuerunt.* Voſſ. 1. 3. *laſes et as fuerunt.* Vett. edd. pleraeque *ac laſes* omittunt. Mihi ſuſpectum *aetatis*, quod conjicio natum ex inſolentiore *ac laſes*, quod abeſt a tot edd. ut et Codd. Voſſ. 2. Alm. Bodl. Sic mox (§. 15) pro *Burrum*, quod omittunt, dant quidam libri *proprium*, ut notius, ſed alienum, quod deinde cum vera ſcriptura male fuit junctum.

vav ſimili. Pro *vav* Guelf. *vel* cum omnibus fere Codd. *Vau* de mera Regii conjectura receptum; ingenioſiſſima tamen illa et veriſſima; niſi forte malis: *vav vel ſimili* cet.

Fuſii — Furiosque. Cf. Livium 3, 4, 1.

laſes. In hac voce, *lares* aeque poſſis cogitare, ac *laſer*, poſterius quidem veroſimilius ob cetera in *r* nunc deſinentia. Sed Scaurus p. Putſch. 2252 „Lares quos“ (antiqui) „Laſes,“ quod et Varro confirmat de L. L. l. 5. p. 52.

aetatis fuerunt. Explices, ſuam aetatem habuerunt, ubi dicerentur. Eſt tamen inſolens locutio, vid. not. Crit.

ipſa — ipſa. Poſſis mirari tantulo intervallo Qu. bis hanc vocem poſuiſſe. Senſus quidem non plane idem utrobique. Prius explica, *de qua nunc agimus*, deinde *viciſſim*, ut antea *r* ei ſucceſſerat.

fordeum — utentes. Pro *hordeum* et *hoedus* veteres dicebant *fordeum* et *foedus*, qualem mutationem etiam in recentibus linguis obſervamus. Exemplum e multis evidens ſit Francogallorum antiquior prae-

44 litera utentes: nam contra Graeci aſpirare ſolent, ut pro Fundanio Cicero teſtem, qui primam ejus literam dicere non poſſet, irri-

aſpirare ſolent. Omiſi poſt *ſolent* literam Graecam Φ a multis ut et Geſnero appictam, et in ipſis quibusdam Codd. comparentem. Guelf. ita: *aſpirare hei* (pro *ei* ſane) *ſolent.* Sic etiam Voſſ. 3. et Bern. niſi quod expreſſe dant *ei.* Recte dici mihi non videtur, *aſpirare literae* Φ, (et duriuſculum etiam hoc eſt, quod Φ eſt dativo caſu accipienda) quis enim poteſt τῷ Φ non aſpirare? Sed ſive *ei* retinetur e Codd. ut et intelligatur illa, de qua agitur, F litera; ſive ſine pronomine abſolute dicuntur *aſpirare* Graeci, ſenſus eſt manifeſtus: „Nos pro „aſpiratione F ponimus, Graeci, contra nimium aſpirant, ut „et F ſic ut *ph* efferant, cum debeant ut W Germanicum.“ Mecum facit Badius, cauſam, quare omiſerit Φ, in nota exponens. *poſſet, irridet.* Dubites de *poſſet* propter conſequentiam temporum, quae videatur poſcere *poſſit*, ut et Loc. et Ruſc. dant, et eſt in Voſſ. 3. item in Guelf. e correctione, cum antea fuiſſet *poſſet.* Puto autem veram eſſe ſcripturam:

poſitio, in multis adhuc libris inventa et in ipſo Academiae Lexico poſita, *fors* pro *hors*, propior illa ſuae origini *foris*, latinae voci. cf. Servium ad Aen. 7, 695. Ceterum quod *vav ſimilem literam* appellat, ubi *vav* indeclinabile dativo vel genitivo caſu eſt intelligendum, oſtendere videtur non ipſum in talibus pronunciatum fuiſſe Digamma Aeolicum, ſed prope accedentem ſonum qualis eſt τῆς F Latinae. Quanquam Priſcian. p. 560. „Habebat,“ inquit, „autem haec F „litera hunc ſonum, quem nunc „habet U, loco conſonantis poſita.“ Hoc enim ſi verum eſt, non *vav ſimili*, ſed *ipſa vav litera*, uſi ſunt dicentes *fordeum.* Fortaſſe tamen proxime ad veritatem accedas haec tenendo: Antiquiſſimi Romani *vav* in talibus pronunciabant, recentiores, quanquam retinentes F in *fordeum* cett., forma literae, quae jam alium ſonum aſciverat, decepti aliter efferebant, noviſſime f abibat in h. Tantum ſaltem e Gatakeri (opp. p. 5. 6.) et Foſteri, ſupra (ad §. 7.) citati, argumentis perſuaſum eſt mihi, F ſonum V Gallicae et Anglicae; U conſonantem autem W Anglicae habuiſſe Ciceronis et ipſius quoque Quintiliani tempore, quod exemplo nominis *Fundanii*, mox legendi, plane liquet, et ipſe Priſcianus manifeſto agnoſcit p. 543. 545.

pro Fundanio — irridet. Nonniſi pauca hujus Orationis

15 det. Sed B quoque in locum aliarum dedimus aliquando, unde *Burrus*, et *Bruges*, et *Belena*. Nec non eadem fecit ex *duello bellum*, unde *Duellios* quidam dicere *Bellios*

poſſet, quod non tam pendet ab *irridet*, quam ab ipſo Qu. ſubjicitur. Etiam *poterat* locum habebat, niſi quod *qui* dictum eſt pro *cum*, ubi conjunctivus aptior ob cauſae quandam ſignificationem. *in locum aliarum.* Goth. (tac. Geſn.) *vim aliarum*, ut B ſenſum habeat dativi. Sic et Voſſ. 2. ſi recte conjicio; Burm. enim ponit *tum aliarum*, ſed ob magnum in ceteris Voſſ. 2. et Gothani conſenſum ſuſpicor male eum ductus diremiſſe, ut pro *vim* legeret *tum*. Saltem hoc dare voluit quem deſcribebat librarius. *Belena.* Guelf. *belena* (et ſic etiam Priſcian. qui loco noſtro utitur p. 547.) pro *Balaena*, quod poſt Victorii correctionem obſedit edd. Codd. quidem omnes puto *Belena* dant, etſi negligentius obſervatur eorum varietas in h. v. Recte Cannegieterus negat, *aliquando* potuiſſe dici de *Balaena*, et ipſe Priſcian. l. c. *antiquiſſimos* ait ita locutos memorari a Quintiliano. *Duellios — Bellios.* Guelf. *duellos — belloſos* et plane ſic Bodlej. alii aliter, nullus tamen receptam dat, ſed plerique *duellos — bellos*, unde poſt Colo-

fragmenta ſuperſunt. Graecus erat teſtis, qui diceret in Fundanium, neque poſſet proferre eam literam, Romanis peculiarem, quae ſignabatur F, et reſpondebat W Germanorum. Mutabat igitur pronunciando eam ſua, quam Romani viciſſim ignorant, Φ.

Burrus — Belena. Cic. Orator. c. 48. „*Burrum*" (pro quo *Purrum* Em. ex ed. Venet., neſcio quam recte) „ſemper „Ennius, nunquam *Pyrrhum*. „Vi patefecerunt *Bruges*, non „*Phryges*." *Belenam* Regius et Pomponius Laetus in ed. Venet. 1494 intelligunt *Helenam*, ut B pro aſpiratione ſuffecta ſit, quod fieri poterat poſtquam illa ipſa in Aeolicam literam abierat. Ingenioſior tamen et fortaſſe verior Cannegieteri, in diſſertatione de Aviano p. 257., ratio, qui *Velinam*, tribum ruſticam, interpretatur, memoratam Ciceroni, Horatio et Perſio. Sic *Boltiniam* tribum dictam pro *Voltinia* docet idem ex lapide apud Gruterum.

unde Duellios quidam. Cic. Orat. c. 45 „Quid vero licentius, quam quod hominum „etiam nomina contrahebant, „quo eſſent aptiora? nam ut „*duellum*, bellum, et *duis*, bis, „ſic *Duellium* eum, qui Poenos

45 auſi. Quid *ſtlocum ſtlitesque?* Quid T lite- 16
rae cum D quaedam cognatio? Quare minus

meſium Geſnerus conjicit, non de propriis nominibus agi, ſed de adjectivis, et reſpici locum quendam Naevii, ſervatum in Gloſſa apud Fornerium, ubi *virgines duellae* ſunt dictae. Ego receptam veram puto. vid. not. exeg. Et facile in nominibus hiſce peccabatur a librariis, cum tamen verae ſcripturae ſint veſtigia in Voſſ. 1. *Duillios*, in Voſſ. 3. et Bern. *Duillos*. Favent quidem hae ſcripturae Merulae, ad Ennium p. LIX, conjectanti pro *Duellium*, *Bellium* apud Cic. eſſe legendum: *Duilium*, *Bilium*. Sed in tanta vocalium harum, E et I, apud antiquiores fluctuatione hoc equidem neceſſarium non duxerim; ceterum acquieſcens iis quae de recta hoc nomen ſcribendi ratione disputant VV. DD. quos enumerat Drakenb. ad Liv. 2, 58, 2. *ſtlocum*. Guelf. *ſcloectum*. Goth., ſi rectum fuit et Geſn. et meum ſilentium, cum edd. multis, ut et Geſn. *ſtlotum*, pro quo Regius malebat *ſtlatum*, quod deinde aliquot edd. receperunt. *Stlocum* habet Cod. Alm. et Britt. duo, ſi recte tacuit Gibſ. Hoc verum puto, cum *ſtlotum* usquam apud veteres legi equidem non meminerim, et *ſtlatum* ipſum quoque auctore careat; *ſtlatam* et *ſtlatariam* dici conſtat. Facilior etiam tranſitus literae *t* in *c* et viciſſim, quam *a* in *o*. Illas in Codd. vix poſſe internoſci, ſciunt qui Codd. tractarunt. *Stlocum* autem pro *Locum* fuiſſe uſurpatum tradit Feſtus p.

„claſſe devicit, *Bellium* nominaverunt, cum ſuperiores eſſent ſemper *Duellii*.“ Hujus Ciceroniani loci memorem fuiſſe, cum haec ſcriberet, Qu., multa faciunt, ut credam. Eadem eſt argumentatio a *duellum* ad *Duellios*; audacia judicatur eſſe in hac mutatione, quae tum maxime apparet, ſi *propria* nomina mutentur; vocabulum, in quo ſit mutatio tam audax, h. l. ex orationis ordine oportet eſſe poſterius, ut uſitatum fuerit *Duellii*, inſolens *Bellii*, quod ſecus eſt ſi, cum quibusdam, intelligamus mutata (velut a Naevio) adjectiva *bellus* et *duellus*. Praeterea ut in exemplo modo allato, *Bruges*, Ciceronem ſecutus Quintilianus a nemine facile negabitur, ita ne hic quidem ejus memoriam omiſiſſe eſt putandus. Quod autem plurali utitur, *Duellii*, cum Cicero nonniſi unius nomen ita mutatum memoret, id quidem, in mentione rei minus diligente, non moror. cf. not. Crit.

Quid — ſtlitesque. *Stlites* pro *litibus* in vetuſtis marmoribus legimus. *Stlocum* autem pro *loco* in uſu fuiſſe docet

mirum, ſi in vetuſtis operibus urbis noſtrae, et celebribus templis legantur *Alexanter* et *Caſſantra*. Quid O atque U permutatae invicem? ut *Hecoba* et *notrix*, *Culchides* et *Pulyxena*, ſcriberentur: ac, ne in Graecis id tantum notetur, *dederont*, ac *probaveront*. Sic Ὀδυσσεὺς, quem Οὐδυσσέα fecerunt Aeoles,

Dacer. 528. Difficilis tamen eſt ratio accuſativi *ſtlocum*, cum *ſtlotum*, *ſtlatum*, poſſit eſſe nominativus neutrius generis. Durum fuerit hic intelligere *dicam* quod regat accuſ., cum mox *cognatio* ſit, nominativo caſu, aut repetere accuſ. a verbo *auſi dicere*. Simplex fuerit medela, ſcribere *ſtlocus*, neque violenta illa. cf. 3, 6, 25. *notrix*. Nihil variatur a Codd. Recte tamen haeret Regius, neque poſt eum quisquam meliora commentus eſt. Cum adhuc non niſi Graeca ſe notaſſe, ſignificet Qu., pro hoc *notrix* aliud vocabulum, et quidem nomen aliquod, ni fallor, ex mythologia Graeca, cujus οὐ fuerit mutatum in ο, neceſſario plane requiritur. Quod dant Viart. et Badius, neque tamen hic in notis monito lectore, *nox*, alienum et ipſum, poterat quodammodo videri ad rem pertinere, cum υ Graecorum abierit in ο. Sed opus eſt vocabulo manifeſte Graeco, neque quod in conſtanti uſu habuerit ο. Vocem *notrix* omiſit Gedoynus. Οὐδυσσέα. In Codd. quidem hic parum praeſidii. Guelf. *o diſſea* Goth. (tac. Geſn.) *odyſſea*. Ille lacuna docere videtur, intercidiſſe aliquid. Ὀδυσσέα, quod poſt Regii

Feſtus, ut et *Stlata* genus navigii, a *latitudine* dictum. *Quid?* ſolet dici a veteribus, cum longiorem enumerandarum rerum ſeriem ſtrictim tangunt. Sic Virgil. Georg. 1, 105. *Quid dicam, — qui — Inſequitur*, ubi eſt plena locutio, cum deinceps v. 111 abrupta (ut hic) *Quid, qui — depaſcit*. Noſter 1, 7, 27 *Quid, quae ſcribuntur*, plene autem 1, 7, 25 *Quid dicam vortices*. Neque alia eſt ratio tritiſſimae formae *Quid? quod*. „*Quid* „eſt elegans et appoſita trans„itionibus particula, ac pro„nunciando magis intelligitur," ut ait Io. Fr. Gronovius ad Liv. 28, 41, 12. Habet tamen difficultatem h. l. accuſativus *ſtlocum* poſt *Quid*, cum mox, poſt idem, ſit *cognatio*, nomin. caſu. vid. not. Crit.

notrix. vid. not. Crit.

Οὐδυσσέα. Οὐ in talibus apud Aeoles corripitur, ut et apud Homerum Odyſſ. 16, 337.

ad *Ulyſſem* deductus eſt. Quid? non E quo- 17
que I loco fuit? ut *Menerva*, et *leber*, et *mageſter*, et *Dijove* et *Vejove*, pro *Dijovi*
46 et *Vejovi*? Sed mihi locum ſignare ſatis eſt.

conjecturam receperunt aliquot edd. ut et Geſn., auctoritate quidem caret omni. Cf. tamen Koen. ad Gregor. p. 275. item Villoiſ. Anecd. 2, 169 ſeqq. ej. Proll. ad Hom. p. 49 de Tzaconum pronunciatione. Ceterum pro *Ulyſſem* Guelf., cum ſat multis Codd., *Ulixem*, quod verum puto, ſed vix erat operae pretium aliquid mutare. *Dijove — Vejovi.* Quae hic legimus ſunt de conjectura Regii conſtituta. Levi fluctuatione haec fere dant Codd. ut Guelf. *dii ione victore non di ioui.* Ingenioſiſſime profecto probabilem ſententiam, et propter obſoleta vocabula corruptioni obnoxiam, effecit Regius. Neque tamen ſpecie caret, quod Merula (ad Ennium p. LVIII.) ſuadet ex ſcriptura antiquiſſimi apud ſe libri, ſic habentis: *diuone victore, pro diuoni.* Vult enim ille ita conſtituere locum: *duone victores, pro duoni. Duonus* autem tum diceretur pro *bonus*, more, de quo egimus ad §. 15. Adjuvant conjecturam hanc Voſſ. 1. 3. dantes manifeſto *victores* et *duoui.* Regianae quidem repugnat mira omnium Codd. in voce *victore* conſtantia, quodque nonniſi unum in omnibus Codd. repetitur vocabulum, cum Regius cogatur ſcribere *Dijovi et Vejovi.* Neque in *Dijove* et *Vejove* tam manifeſto apparet I mutata in E, cum poſſis accipere ablativum, contra, *duone victores* dici pro *duoni victores* unusquisque videt, et repeti *victores* non eſt opus, cum mutatio ſit in ſola voce *duone.* Tamen neſcio quid jejunum habent *boni* illi *victores*, cum *Dijovis* et *Vejovis* mentio in reconditis augurum formulis videatur appoſitiſſima et digna in

ἀλλὰ βούλεσθε, in quo loco tamen video Wolſium nuper maluiſſe βόλεσθε. Priſcian. p. 554, „Aeoles — θουγάτηρ „dicunt pro θυγάτηρ, ου corri„pientes, vel magis υ, ſono u, „ſoliti ſunt pronunciare, ideo„que aſcribunt o, non ut „diphthongum faciant ibi, ſed „ut ſonum υ Aeolicum oſten„dant." cf. 1, 7, 11.

Dijove — Vejovi. Gellius 5, 12. narrat in antiquis augurum reſponſis animadverti haec deorum nomina. Probabile quidem ſit ex ipſius eorum interpretatione, alterum faventem, iniquum alterum intelligi Jovem. Quanquam ipſi veteres diſtinguendo haec videntur argutati, cum antiquitus *Diovis* vel *Dijovis* ipſum eſſet *Jovis* nomen. *Vejovis* mentio etiam apud Ovid. Faſt. 3, 429 ſeqq.

Non enim doceo, ſed admoneo docturos. Inde in ſyllabas cura tranſibit, de quibus in orthographia pauca annotabo. Tum videbit ad quem hoc pertinet, quot et quae ſint partes orationis: quanquam de numero parum
18 convenit. Veteres enim, quorum fuerunt Ariſtoteles atque Theodectes, *verba* modo et

primis diligentis Grammatici inveſtigatione. *Dijovi victori* pro *Jovi victori*, cujus aedes Romae fuit, aptum foret, niſi tum repetita voce *victori* locus indigeret. *non* pro *pro* in Florentino eſſe ait Regius et Guelf. habet, multique praeterea. Eſt tamen et *pro* in Codd., neque refert multum.

qui Jovem juvenem interpretatur, ut videantur ipſi jam de ſignificatione nominis dubitaſſe veteres, quod etiam ſignificat Cic. de Nat. Deor. 3, 24. *Vejovis* quidem templum Romae erat; *Dijovis* etiam obſcurius videtur numen fuiſſe, memoratum tamen Varroni non ſemel et a *die* repetitum de L. L. l. 4. p. 20. Ceterum I in E mutatae multa exempla in antiquis marmoribus, v. c. in Duilii Columna roſtrata *narebous*, navibus, *exemet*, exemit. Retinebant antiquum morem, ut ſit, ruſtici, quos *veam* pro via, *ſpecam* pro ſpica dixiſſe narrat Varro de R. R. 1, 2. 1, 48. vid. et Cic. de Orat. 3, 12. *Dijovem* eleganti conjectura Livio reſtituit Henricus Valeſius 31, 21, 12, ubi mire legitur: „aedemque *Deo* „*Jovi* vovit."

Ariſtoteles. Hic in libro, qui inſcribitur *de interpretatione*, ad ſententiam abſolvendam neceſſaria eſſe ait *nomen* et *verbum* (ὄνομα καὶ ῥῆμα), ex his autem fieri orationem (λόγον) quae ſit una, aut ſignificando unam rem, aut conjunctione (συνδέσμῳ). vid. capita libri citati priora quinque. Exemplum fuerit: Cajus dormit, Cajus et Sempronius dormit. Altera oratio una eſt, rem unam ſignificando (εἷς λόγος ὁ ἓν δηλῶν); altera conjunctione *et* (ὁ συνδέσμῳ εἷς). Apparent tres illae partes orationis traditae, ut narrat Qu., ab Ariſtotele. τῷ συνδέσμῳ autem videtur omnes annumeraſſe particulas Ariſtoteles. Neque obſtat, quod idem Ariſtoteles de Poetica c. 20. enumerat octo *μέρη τῆς λέξεως*, quae eſſe alius rationis primis ſtatim exemplis manifeſtum eſt: στοιχεῖον, συλλαβή. Ibi enim vides de partibus *linguae* vel *elocutionis* agi, non *orationis*.

Theodectes, Phaſelide, Lyciae vel Pamphyliae urbe,

nomina et *convinctiones* tradiderunt: videlicet quod in verbis vim ſermonis, in nominibus materiam (quia alterum eſt quod loquimur, alterum de quo loquimur), in convinctionibus autem complexum eorum eſſe judicaverunt (quas *conjunctiones* a plerisque dici ſcio, ſed haec videtur ex συνδέσμῳ magis propria
translatio). Paulatim a philoſophis, ac maxi- 19
me Stoicis, auctus eſt numerus: ac primum convinctionibus *articuli* adjecti, poſt *praepoſitiones*; nominibus *appellatio*, deinde *pro-*

oriundus, Platonis, Iſocratis et Ariſtotelis diſcipulus; et rhetor et orator; item tragoediarum ſcriptor. De ejus opere rhetorico dicetur ad 2, 15, 10.

in convinctionibus — judicaverunt. In hiſce error verſatur, quem tamen ipſius Quintiliani puto. Dicas ex rationibus trium harum orationis partium faciendarum allatis ab eo, *convinctionem* hic dici ſignificatione, qua nos in Logicis *copulam* uſurpamus. Ea autem eſt in ipſo verbo; quanquam ſola (nulla praedicati parte admixta) nonniſi in verbo ſubſtantivo; neque, poſt recenſitum in orationis partibus verbum, opus eſt de *copula* ſeparatim agere. In Ariſtotelis autem ratione, modo expoſita, σύνδεσμον grammatico plane, non logico, intellectu uſurpatum, apparet, ut opinor; ut ſit reddendus per *conjunctionem*, vel, ut mavult Qu., *convinctionem*, non per *copulam*. Ex Quintiliani quidem opinione, nulla poteſt abſolvi ſententia ſine convinctione, quod ſecus eſt in Ariſtotelis doctrina. Etiam Priſcianus ait Dialecticos duas ſolum partes orationis agnoſcere, nomen et verbum, quia hae ſolae etiam per ſe junctae plenam faciant orationem. p. 574. Idem Ariſtoteli tribuit Varro de L. L. lib. 7. p. (Bip.) 106.

nominibus appellatio. Diomedes p. Putſch. 306. „Nomen „eſt, quo deus aut homo pro„pria duntaxat diſcriminatione „pronunciatur, cum dicitur „ille Jupiter — item Cato „iſte —. Appellatio vero eſt „communis ſimilium rerum „enunciatio ſpecie nominis, ut „homo, vir, taurus.“

nomen; deinde mixtum verbo *participium*, ipſis verbis *adverbia*. Noſter ſermo articulos non deſiderat, ideoque in alias partes orationis ſparguntur. Sed accedit ſuperioribus *interjectio*. Alii tamen ex idoneis duntaxat auctoribus octo partes ſecuti ſunt, ut Ariſtar-

deinde mixtum. Guelf. hiſce duabus vocibus *et* inſerit, non male, quoniam novus quaſi incipit recenſus, quod oſtendit novum verbum *mixtum*, ut dirimatur ab *adjecti* et priore iſto *deinde*. *articulos — ſparguntur*. Nullum in obſcuro hoc loco a Codd. praeſidium. Una, quae invenitur, varietas haec eſt quod Guelf. (cum Alm. et Bern.) dat *orationum* pro *orationis*. Venit in mentem ex hac ſcriptura exculpere: *in alias partes orationem partiuntur*. videl. Grammatici noſtri. Sed ſublata in *orationis* litera S etiam minus intelligitur, quomodo e *partiuntur* factum ſit *ſparguntur*; et diſplicet quam maxime *partes — partiuntur*. Etiam *non*, ante *deſiderat*, aegre fero. Ideone, *quia* lat. ſermo *non deſiderat* articulos — ſparguntur? Intelligerem ſi, *quia ſparſi eſſent*, non deſideraret, quod exiſteret legendo *ideo quod* pro *ideoque*. Facilior paulo videretur etiam ſententia ſi *non* abeſſet; ut *deſiderat* ſignificaret: *non habet*. *duntaxat auctoribus*. Malim tranſponi: *auct. dunt.* et ſic Obrechtus, ſed nullus Codex adjuvat. Ald. et Sichardi quidem edd. *auct. octo dunt.* quod aptiſſimum.

in alias — ſparguntur. Inſolens et obſcura locutio, quod dicuntur articuli, propterea quod eos latinus ſermo non deſiderat, in alias partes orationis ſpargi. *Spargi* vix aliter interpreteris quam: *dividi*, ut nunc hac nunc alia parte orationis latina ſignificari dicatur idem, quod Graeci articulo ſuo ſignificant. Exempla talis remedii, quo defectus articuli expleatur, afferunt Capper. pronomen *ille*, ut §. 11 legebatur „ab *illo* jacit" pro Graeco *ἀπὸ τοῦ* jacit; Geſn. *alter*, quo idem reddatur, quod Graeci dicant *ὁ ἄλλος*, cum *alius* ſignificet *ἄλλος*. Et ſane articulum in Latinis Grammatici fere ſolent aſſignare pronomini ut Varro de L. L. l. 7 p. (Bip.) 115. vide et loca Grammaticorum, quae recenſet index Putſchianus.

Sed — interjectio. *Sed* quare dicatur, non ſatis apparet, niſi forte ſignificatur pro articulis interjectionem a latinis Grammaticis recenſeri, ad numerum partium explendum; et hoc fieri narrat Diomedes p. Putſch.

chus, et aetate noſtra Palaemon, qui *voca-*
47 *bulum*, ſive *appellationem*, nomini ſubjecerunt, tanquam ſpecies ejus. At ii, qui aliud *nomen*, aliud *vocabulum* faciunt, novem. Nihilominus fuerunt, qui ipſum adhuc *vocabulum* ab *appellatione* diducerent, ut eſſet *vocabulum*, corpus viſu tactuque manifeſtum, *domus*, *lectus*; *appellatio*, cui vel alterum deeſſet, vel utrumque, *ventus*, *coelum*, *deus*, *virtus*. Adjiciebant et *aſſeverationem*, ut *heu:*

Palaemon. Guelf. *Palaemo*, ut et Bern. ſed apparet hanc ſcribendi rationem non eſſe ſecutum Quintilianum, ex loco 1, 5, 60. *ſpecies.* Geſnerus pro hac voce ſcribi malit *ſpecimen.* Equidem *ſpeciem* ſimpliciſſimam medelam putem. Sed, quod ſponte ſuccurrerat, confirmat Voſſ. 2. omittens haec: *tanquam ſpecies ejus.* Gloſſam redolent verba iſta, allita fortaſſe ab eo, qui *ſubjiciendi* ſignificationem Quintiliano in primis peculiarem, vellet oſtendere. *Subjicere* enim ſolet dicere, pro: ſub alio quodam nomine comprehendere, non ſeparatim recenſere. Sic mox §. 21 et 1, 5, 1. 3, 6, 38. 3, 6, 61. et ſaepiſſime. Agetur de uſu hoc verbi de induſtria ad 3, 3, 6.
alterum deeſſet. Sic pro *deeſt* dedi ex eleganti ſcriptura Guelf., ut et Alm. Voſſ. 1. 3. Bern.

275. „Latini articulum, Graeci „interjectionem non annumerant."

Palaemon. Q. Rhemnius Palaemon Vincentinus, Romae ſub Tiberio et Claudio Grammaticam docuit, quod ad mores attinet, peſſime audiens Suetonio de Grammatt. illuſtr. c. 23. Ejus *artem* memorat Juvenalis 6, 453. it. 7, 215. 19. Exiguas operis reliquias habemus, quae inveniuntur in Grammaticis Putſchianis a p. 1366 — 1386. Tribuitur ei etiam poëma *de Ponderibus et Menſuris*, editum a Burmanno inter Poëtas Minores, de cujus auctore ambigitur tamen.

ſpecies. Non ſatis apparet ratio nominativi hujus; pluralis tamen accuſativus non poteſt intelligi, quia *vocabulum* et *appellatio* non ſunt duae res, ſed unius rei duo nomina. vid. not. Crit.

aſſeverationem — *faſceatim.* Aſſeverat *heu* dum miſerabili orationi ipſius, qui dicit, dolorem adjungit. *Faſceatim*

et *attrectationem*, ut *faſceatim.* quae mihi
21 non approbantur. *Vocabulum*, an *appellatio*
dicenda ſit προσηγορία, et ſubjicienda nomini,
nec ne, quia parvi refert, liberum opinatu-
22 ris relinquo. Nomina declinare et verba in
primis pueri ſciant: neque enim aliter per-
venire ad intellectum ſequentium poſſunt;
quod etiam monere ſupervacuum fuerat, niſi
ambitioſa feſtinatione plerique a poſterioribus
inciperent: et, dum oſtentare diſcipulos circa
ſpecioſiora malunt, compendio morarentur.
23 At ſi quis et didicerit ſatis, et (quod non

attrectationem. Guelf. *tractationem* et ſic Codd. paene omnes. Unde ſit *attrectationem*, ignoro, cum et vett. edd. pleraeque habeant aut *tractationem*, aut, pejus etiam, *attractionem*. Veriſſimum tamen eſt receptum, et in rariori voce facillime ſyllaba *at* hauriebatur ab antecedente *et*.

ſuperv. fuerat. Guelf. *erat* (cum Alm. et Obr.) quod ſane praeſtat. *At ſi quis.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *Atqui s. q.*, cum Voſſ. omn. Turic. et Bern. Et ſic puto omnes habere Codd. quanquam de Britannicis Gibſ. tacet, et de Alm. Burm. Regius hic objectionem eſſe negat, proptereaque *qui* eradendum ſuadet. Vett. edd. ut Ven. 94. Ald. Viart. (cum hic ceteroqui preſſe ſequatur Regium) retinent *Atqui.* Et Regii ratio nulla eſt, cum *at* pariter obloquatur. Et ſane opponitur ſolitae magiſtrorum in parvis negligentiae, diligentia navi alicujus praeceptoris. Saltem operae pretium non erat, puto, contra Codd. aliquid novare. Reliqui tamen, quod obtinuit.

et — voluerit. Guelf. ante *vol.* repetit *et* cum quibusdam. Quod autem Burmannus, cum eoque Lochmannus l. c. p. 11,

ſignificat attrectationem, quia talibus adverbiis utimur, cum ſingulas res aut manu aut mente quaſi apprehendimus et contrectamus.

ambitioſa feſtinatione. Videor mihi et hic agnoſcere recentiorem illam, de qua ad 1, 2, 22 egi, *ambitionis* ſignificationem. Non enim tam parentum et diſcipulorum amorem hac feſtinatione captat magiſter, quam ſuam gloriam, qui oſtentat diſcipulos ſuos circa ſpecioſiora. Bene igitur Gedoynus: précipitation faſtueuſe.

minus deeſſe interim ſolet) voluerit docere quae didicit, non erit contentus tradere in nominibus tria genera, et quae ſint duobus omnibusve communia. Nec ſtatim diligen- 24
tem putabo, qui *promiſcua*, quae *epicoena* dicuntur, oſtenderit, in quibus ſexus uterque per alterum apparet: aut quae feminina poſitione *mares*, neutrali *ſeminas* ſignificant;
48 qualia ſunt, *Muraena*, et *Glycerium*. Scru- 25
tabitur mille praeceptor acer atque ſubtilis origines nominum: ut quae ex habitu corporis *Rufos Longosque* fecerunt: (ubi erit aliud ſecretius, ut *Sullae*, *Burrhi*, *Galbae*,

putat, priore loco potius expungendum eſſe *et*, id aeque probabilem rationem criticam non habet, quod ibi *ſatis* praecedit, hic *ſolet;* ſententiam autem alieniorem. Quo enim referas *non minus*, niſi intelligas *voluntatem* docendi *non minus* deeſſe interdum, quam *facultatem?* Abeſt autem re vera poſterius *et* Gothano, ut et aliis procul dubio. *quae epic.* Goth. (tac. Geſn.) et Guelf. omittunt *et*, (quod inſ. Geſn. et alii) cum ſat multis Codd. et edd.; neque neceſſarium puto. *Promiſcua* primus dixiſſe videtur Qu., ut opus eſſet ſolitum addere vocabulum artis. Si utrumque fuit in uſu, non facile dicas, quare utrumque poſuerit, cum praeſertim alterum eſſet Graecum. Cf. 1, 5, 4 „voc. quae εὐφ." *Scrutabitur — ex variis cauſis.* In loco adeo turbato et impedito officio meo ſatisfeciſſe mihi videbor, ſi varietatem Cod. Guelf. et, ubi neglecta fuerit, quorundam aliorum, cum lectore communicavero. *nominum ut quae.* Guelf.: *nominum quae.* *ubi* pro aliorum *niſi*, etiam Guelf. dat. *ſecretius ut Sullae.* Guelf.: *ſecretius ſille.*

per alterum. h. e. per alterutrum, ſive unum. Sic *haec aquila* dicitur, ſive femina intelligitur, ſive mas; et *hic paſſer* eodem modo.

Scrutabitur — ex variis cauſis. De nominum horum ratione etymologica conſulendus eſt Theſaurus Geſneri, ut et Fabrianus ejusdem. Ceterum vid. nott. Critt.

Planci, *Panſae*, *Scauri*, taliaque) et ex caſu 49
naſcentium; hinc *Agrippa*, et *Opiter*, et *Cordus*, et *Poſtumus* erunt: et ex iis, quae poſt natos eveniunt; unde *Vopiſcus*. Jam *Cottae*, *Scipiones*, *Laenates*, *Serani* ſunt, et
26 ex variis cauſis. Gentes quoque ac loca, et alia multa reperias inter nominum cauſas. In ſervis jam intercidit illud genus, quod duce-

Planci. G.: *plauti.* *taliaque et ex* G.: *taliaque ex.* *hinc Agr.* G.: *hic Agr.* *Cordus.* G.: *Codrus.* *et ex iis.* G.: *et his.* *Cottae.* G.: *Cotta.* *Serani.* G.: *ſera.* *ex variis cauſ.* G.: *ex his variis cauſ.* Conſulendus eſt de toto hoc loco I. Fr. Gronovius, qui eum ſine magno aliquo facinore reſtitui poſſe negat, ſuam autem emendationem proponit, apud Burm. Capp. et Geſn. Burm. quidem ipſe pro *mille* eleganter conjicit *ille*, modo abſit *mi*, contractum ex *mihi*, unde B. repetit *m*, ratione ſane contorta neque neceſſaria, cum ex ultimis *ur* potuerit error hic facile naſci. Pro *aliud* Gronov. malit *aliquod*; et *Vopiſcum*, ob eam, quae apud veteres legitur, nominis rationem, transponendo referri vult ad appellatos ex caſu naſcendi. *Cottae* nomen Valla quidem, Pomponius et Regius ab iracundia et torvitate oris dictum perhibent, auctore tamen allato nullo, ut ſuſpicer eos huc traxiſſe quae Feſtus tradit de *Coſſorum* nomine. Negligitur autem fere Codd. Ioann. Voſſ. 1. 3. ſcriptura *contra* pro hoc nomine, quam defendunt ii quoque Codd. qui dant *Cotta*, ſingulari numero. Senſus quidem mihi videtur exiſtere probabilis ſi retineatur ſimul Ioann. et Voſſ. 1. *Nam* pro *Jam* et omittatur *et* inter *ſunt ex*, cum Regio, Obrechto, et quibusdam aliis. „Nam contra *Scip. Laen. Ser.* ſunt ex variis cauſis," cum adhuc fuerint recenſitae unius generis cauſae. Quae in Goth. neglexit Geſn. haec ſunt: Pro *ſecret. ut Sullae* Goth.: *ſecret. Syllae.* *Burrhi*: *Bruti.* *Planci*: *plauti.* *hinc*: *Hic.* *et ex iis*: *et iis.* *poſt nat.*: *poſt hos nat.* *Cottae*: *Cocta.* Quod autem *et Cordus* omittere ait Burmannum, is error eſt typographicus in fronte operis emendatus. Nunc demum moneor a Celeb. Schneidero, *Cottam* eſſe antiquum *capitis* nomen, auctoribus Heſychio in v. *προκόττα* et Polluce 2, 29. Nam a *κότῳ*, *ira*, repetere nequaquam placet.

batur a domino, unde *Marcipores*, *Publipo-
resque*. Quaerat etiam, ſitne apud Graecos
vis quaedam ſexti caſus, et apud nos quoque
ſeptimi. Nam cum dico, *haſta percuſſi*, non
utor ablativi natura; nec ſi idem Graece di-
cam, dativi. Sed in verbis quoque quis eſt 27
adeo imperitus, ut ignoret genera, et quali-
tates, et perſonas, et numeros? Literarii

dativi. Auctoribus Guelf. Alm. Goth. et editionibus Locat. et Ruſc. omiſi aliarum edd. importuniſſima Graeca, *τῷ δορὶ*, quae ſi eſſent a Quintiliano, verbum *percuſſi* ſaltem etiam Graece eſſet redditum. Quod ceteri Codd. ea verba omittere non narrantur, eam conferentium puto, ex parte ſaltem, negligentiam. Voſſ. 2. cum Goth., Bernenſ. autem et Voſſ. 1. 3. cum Guelf. nimis ſolent conſpirare.

Marcipores. Hujusmodi nomina ob luxum Romanorum, ſervorum legiones alentium, obſoleviſſe ſignificat Plinius l. 33, 6. Olim enim cum ſingulis ſervis eſſent contenti; ſatis a praenomine domini deſignabatur uniuscujusque ſervus. Eſt autem *Marcipor* pro: Marci puer h. e. ſervus. Corripitur penultima in *Marcipores*, auctore Priſciano p. 700.

Nam cum dico — dativi. Ablativum, quem appellant, inſtrumenti eundem caſum eſſe negat, quam qui cum praepoſitione ſtruatur, aſſentiente Diomede p. Putſch. 277. refragante Priſciano p. 673. 74. Ablativum autem ab omnibus agnitum Graecis non tribuunt, cujus vim per genitivum explicari tradit Diomedes l. c., per genitivum et dativum Priſcianus l. c. cf. noſtr. 1, 5, 59.

genera, et qualitates. Genera verborum, quae et *ſignificationes* appellant Diomedes et Priſcianus, etiam noſtri aevi Grammaticis audiunt *activum*, *paſſivum*, *neutrum*, *deponens*; *qualitates* autem vario ſenſu dicuntur, cum Chariſius apud Putſch. p. 138 videatur *modos* quodammodo intelligere; dum *qualitatem* diſpeſcit in *finitam* „quae notat certum numerum, „certum tempus, certam per„ſonam, ut *ego ſcribo*. *Infini„ta* eſt, quae nihil certum ha„bet, ut *tegere* et *ſcribere*.“ Ipſe tamen mox (p. 142) agnoſcit praeterea modos, interque hos *perpetuum*, qui idem eſt atque *infinitivus*, (Diomed. p. 331.); ipſosque adeo *modos* vocari etiam *qua-*

paene iſta ſunt ludi et trivialis ſcientiae. Jam quosdam illa turbabunt, quae declinationibus non tenentur. Nam et quaedam, *participia*, an *verbi appellationes* ſint, dubitari poteſt, quia aliud alio loco valent, ut *lectus* et *ſa-*
28 *piens.* Quaedam verba appellationibus ſimilia, ut *fraudator*, *nutritor.* Jam, *Itur in antiquam ſilvam*, nonne propriae cujusdam rationis eſt? nam quod initium ejus invenias? cui ſimile *Fletur:* accipimus aliter, ut

Panditur interea domus omnipotentis Olympi; 5

aliter, ut

— *Totis Usque adeo turbatur agris* —

tenentur. Guelf. *teruntur*, cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Alm. Ioann. *terentur* in uno Palatino, qui ſane fons erroris.

Quaedam verba app. Guelf. cum omnibus, puto, Codd. *verba* inſerit τοῖς *quaed.* et *app.* quod recte recepit Geſn., contra omnes, quantum video, edd.

litates ait p. 143. Cum eo igitur facit Qu. cf. 1, 5, 41. Ceterum conſtantior uſus Grammaticorum veterum eſt, *qualitates* verborum appellantium quatenus ſunt Inchoativa, Frequentativa cet. Eae hodie, Priſciano auctore, ſunt *ſpecies*, quae tamen et *formae* dicuntur Servio p. 1789 et Maximo Victorino p. 1948.

quae — non tenentur, h. e. quae flexione ipſa non ſunt manifeſta, quo pertineant. Sic Cic. pro Cluentio c. 44. „nullo „argumento — crimen *tenebi-* „*tur.*“ *Tenere* eſt pro *deprehendere.* Quae autem mox affert, exempli loco, ea cujus ſint partis orationis, flexione h. e. terminatione non apparet.

ut fraudator, nutritor. Cum dubitari vix poſſit, quin Qu. in voce *nutritor* reſpexerit locum Georgic. 2, 425 *nutritor olivam; fraudator* itidem imperativo modo a Virgilio, aliove poeta, dictum ſuſpiceris, quod tamen adhuc fruſtra quaerebam. An *frundator* ab antiquo *frondor* vel *frundor?*

Itur in ant. Aeneid. 6, 179. *Fletur* Terent. Andr. 1, 1, 102.

quod initium, i. e. quod thema? *Eor* enim nemo dicit.

aliter — agris. Prior locus eſt Aeneid. 10, 1. poſterior Ecl.

Eſt etiam quidam tertius modus, ut *urbs habitatur:* unde et *campus curritur*, *mare navigatur*. *Pranſus* quoque atque *potus* diverſum 29
valent, quam indicant. Quid? quod multa verba non totum declinationis ordinem ferunt? quaedam etiam mutantur, ut *fero* in praeterito: quaedam tertiae demum perſonae figura dicuntur, ut *licet*, *piget:* quaedam ſimile quiddam patiuntur *vocabulis in adverbium tranſeuntibus.* nam ut *noctu* et *diu*, ita *dictu* et *factu.* Sunt enim haec quoque verba participialia quidem, non tamen qualia *dicto*, *factoque.*

V. Jam cum omnis oratio tres habeat virtutes, ut *emendata*, ut *dilucida*, ut *ornata* ſit (quia dicere apte, quod eſt praecipuum, plerique ornatui ſubjiciunt): totidem vitia, quae

1, 11. 12. Ceterum bina iſta *ut* habent aliquam difficultatem. Si abeſſent: accuſativus pendens ab *accipimus* recte eſſet quaerendus in ipſis locis Virgilianis, ubi Graeco more articulum addideris: τὸ *Panditur* cet. Nunc intelligendus eſt accuſativus alius, v. c. *hujusmodi paſſivum*, vel tale quid; duriuſcule profecto. Neque tamen in iſtis *ut* variatur quidquam a Codd. neque ab edd.

tertius modus. Hoc modo neutra vel intranſitiva, quae paſſivo proprie carent, ſpeciem induunt tranſitivorum, dum in paſſivo ſibi jungunt perſonam; magis tamen materia, quam forma, remotus eſt hic modus ab illo: *panditur domus.*

participialia. „Participialis „modus verborum eſt, cujus „quod ſint verba participiis „ſimilia, participialis dicitur, „nec tamen participia ſunt, ut „legendi, legendo, legendum, „lectum, lectu. — Haec ea„dem ſunt, quae Probus *ſupi„na* appellat.“ Diomed. p. 333. „Gerundia — vel *participia„lia* — legendi, legendo, le„gendum, lectum, lectu.“ Priſcian. p. 809.

ſunt ſupra dictis contraria: emendate loquendi regulam, quae grammatices prior pars eſt,
2 examinet. Haec exigitur *verbis*, aut *ſingulis*, aut *pluribus*. *Verba* nunc generaliter accipi volo: nam duplex eorum intellectus eſt; alter, qui omnia, per quae ſermo nectitur, ſignificat, ut apud Horatium,

Verbaque proviſam rem non invita ſequentur; 51

alter, in quo eſt una pars orationis, *lego*, *ſcribo*: quam vitantes ambiguitatem quidam dicere maluerunt, *voces*, *dictiones*, *locutiones*.
3 *Singula* ſunt aut *noſtra*, aut *peregrina*; aut *ſimplicia*, aut *compoſita*; aut *propria*, aut *translata*; aut *uſitata*, aut *ficta*. Uni verbo

loquendi regulam. Sic dedi e Guelf. Bern. et Alm. Andr. Viart. Venet. Ald. pro *regula*. Neque enim neceſſe erat nominativum habere in *regula*, ut putat Regius. Praepoſtera periodi ratio eſt in recepta: *Cum tres habeat oratio virtutes, examinet regula totidem vitia.* Recte autem ſic procedit: Cum tres virtt. et totidem vitia habeat oratio, examinet (Grammaticus) regulam. Mecum facit Lochmannus l. c. p. 11. 12.

examinet. ſc. Grammaticus, vel praeceptor. Hunc nominativum ſubjecti ἀπὸ κοινοῦ intelligi, minus miraberis, ſi reputes, capitum diremtionem, qualis hic eſt, ab ipſo Qu. non eſſe profectam. Sic paulo ante c. 4, 26 *Quaerat* eodem debebat referri, etſi interponebatur *reperias inter nominum cauſas*, ut poſſet videri omiſſa mentio *praeceptoris acris atque ſubtilis* e §. 25. Item mox §. 5. *acriter ſe intendat*, ſed addito *grammaticus*, quia perſpicuitatis intererat, aliquando repeti ſubjecti nomen. vid. not. Crit.

exigitur. h. e. perficitur, praeſtatur talis, qualis debet, ut infra 1, 9, 2 *ſtilo exigere*. Inde *exacti* commentarii 10, 7, 31. *exactiſſimum* judicium 10, 2, 14 et „*exactis* minimum „diſtantia“ Horat. Epiſt. 2, 1, 72. ſignificatione, qua etiamnum Francogallicum *exact*.

apud Horatium. Art. Poet. 311.

vitium ſaepius, quam virtus, ineſt. Licet enim dicamus aliquid proprium, ſpecioſum, ſublime, nihil tamen horum, niſi in complexu loquendi ſerieque, contingit: laudamus enim verba bene rebus accommodata.
Sola eſt quae notari poſſit velut *vocalitas*, 4
quae εὐφωνία dicitur: cujus in eo delectus eſt, ut inter duo, quae idem ſignificant ac tantundem valent, quod melius ſonet, malis.
Prima *barbariſmi* ac *ſoloeciſmi* foeditas abſit. 5
Sed quia interim excuſantur haec vitia aut conſuetudine, aut auctoritate, aut vetuſtate, aut denique vicinitate virtutum (nam ſaepe a figuris ea ſeparare difficile eſt): ne quem tam lubrica obſervatio fallat, acriter ſe in illud tenue diſcrimen grammaticus intendat, de quo nos latius ibi loquemur, ubi de figuris orationis tractandum erit. Interim vitium, quod 6
52 fit in ſingulis verbis, ſit *barbariſmus*. Occurrat mihi forſan aliquis, quid hic promiſſo tanti operis dignum? aut quis hoc neſcit,

latius ibi loquemur. Guelf. omittit *ibi.*

quid hic promiſſo. Guelf. *promiſſor.* et plurimi Codd. ut et vetus Florentinus teſte Regio, qui primus ſuaſit *promiſſo*, confirmatum deinde Codd. Voſſ. 2. Goth. Bern. (miro Bernenſis, a fido ſuo Achate, Guelferbytano, diſſenſu). Manifeſtior quidem eſt loci Horatiani ſignificatio, quem Quintiliano obverſatum nemo facile negaverit, in ſcriptura *promiſſor.* Sed haeſerunt, quod putabant *tanti operis dignum* latine non niſi a poetis dici. Ea quidem diſputatio lubrica eſt et paucis, ut videtur, exemplis nititur. Attamen ne poetae quidem hac ſtructura uſuri

de figuris orationis. Lib. 9. c. 1. 2 et 3.

quid hic — dignum. Ob oculos erat Horat. Art. poet. 138. vid. not. Crit.

alios barbariſmos *ſcribendo* fieri, alios *loquendo?* (quia, quod male ſcribitur, male etiam dici neceſſe eſt; qui vitioſe dixerit, non utique et ſcripto peccat) illud prius *adjectione, detractione, immutatione, tranſmutatione;* hoc ſecundum, *diviſione, complexione, aſpiratio-*
7 *ne, ſono* contineri? Sed, ut parva ſint haec, pueri docentur adhuc, et grammaticos officii ſui commonemus. Ex quibus ſi quis erit plane impolitus, et veſtibulum modo artis hujus ingreſſus, intra haec, quae profitentium commentariolis vulgata ſunt, conſiſtet: doctiores multa adjicient: vel hoc primum, quod *barbariſmum* pluribus modis accipimus.
8 Unum, in *gente*, quale ſit, ſi quis *Afrum* vel *Hiſpanum* Latinae orationi nomen inſerat: ut ferrum, quo rotae vinciuntur, dici ſolet *canthus;* quanquam eo, tanquam recepto, 53
utitur Perſius. ſicut Catullus *ploxenum* circa

fuiſſent, niſi antiquitus ſaltem licuiſſet et genitivo et ablativo jungere τὸ *dignus.* Fortaſſe metri vinculis debemus, quod in poetis rarius obliterata eſt illa ſtructura genitivi. Boni tamen Codd. etiam in ſcriptoribus, proſa utentibus, vindicant, ut in Livio 4, 37, 1. *memoriae digna*, ubi vide Drakenborchum. Et ne neceſſe quidem eſt h. l. genitivum referre ad *dignum.* Pendere eum puto, cum Badio, a voce *promiſſor*, ut *dignum* ſit ſeparatim poſitum, ut facile ex adjunctis intelligatur. Sic noſter 11, 3, 148 „Comas componi — ſicuti *dignum* erat, graviter — „vetuit.“ Etiam id in ſcriptura *promiſſor* placet, quod *hic* pronomen eſt in ea, non adverbium loci, ut in recepta. Hanc tamen, a Geſnero e vett. edd. revocatam, reliqui, ut tironibus faciliorem. *adjectione.* Non dat pro hoc Goth. *additione*, ut refert Geſn., neque ullus Cod., etſi plurimae edd.

Perſius. Sat. 5. v. 71. „Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere „*canthum.*“ Afrum an Hiſpanum hoc crediderit vocabulum

Padum invenit: et in oratione Labieni (ſive

Qu., vix dicas. Nobis apparet, oram corporum extremam in Germanicis linguis appellari ita, quae appellatio etiam in Italicam recepta eſt, ſenſu latiore.

Catullus. 89, 5. 6. — „dentes feſquipedales, Gingivas „vero *ploxeni* habet veteris.“ Apud *Catullum* plerumque per *m* ſcribitur *ploxemum*, apud Feſtum *ploximum*. Quod de voce Germanica *pflug* cogitant VV. DD. ad Catullum, id quidem alienum eſt ab interpretatione *Feſti*, quam vide in Lexicis.

Labieni — Galli eſt. Jam tum igitur de hujus in Pollionem orationis auctore dubitabatur. Equidem nullam ejus praeterea apud ſcriptores mentionem invenio. Et Labienus (filius ſane ejus, qui Jul. Caeſaris partes deſeruit anno U. C. 703) et Cornelius Gallus, M. Antonii adverſarius uterque, potuit maledicam in Pollionem, Antonii amicum, orationem componere. Cornelius quidem Gallus, celeber Elegiarum ſcriptor, (de quo ejus opere noſter 10, 1, 93.) in quem eſt Virgilii Ecloga decima, frequenter memoratus veteribus, Propertio inprimis ad cujus l. 1. Eleg. 21. v. 7. fuſe de eo et cognominibus, qui ſaepe confunduntur, exponit Vulpius; Antonium ad Paraetonium, oppidum et portum Libyae, deſtruenda ejus claſſe, afflixit. Dio Caſſ. 51, 9. Labienus, poſt Bruti, cujus partium fuerat, mortem, Parthis ducem ſe exhibens perque aliquod tempus negotium faceſſens provinciis tranſmarinis, virtute Ventidii extinctus eſt. Vellej. 2, 78. Inimicitiae inter eum et Pollionem interceſſiſſe videntur, ex civilibus diſſidiis ortae fortaſſe, cf. noſter 4, 1, 11. 9, 3, 13. Fontaninius in Hiſtor. Literar. Aquilejenſi p. 32. Labienum auctorem, dicit, praetuliſſe hanc orationem, ut putaverit Quintilianus alium ſcripſiſſe eam, alium nomen ei dediſſe. Hoc vero e verbis Qu. non utique efficitur, etſi poteſt eorum talis eſſe ſenſus. Quo argumento Voſſius de Hiſtorr. Latt. Lib. 1. c. 33 *Pollionem* hic intelligendum eſſe C. Aſinium Gallum, Pollionis filium, decernat, equidem non video. Si *Aſinium* appellaſſet Qu., ferrem equidem hoc, quanquam vel tum poterat de patre cogitari. Fortaſſe movit Voſſium, quod hujus orationis auctorem credebat Labienum Hiſtoriae ſcriptorem, a Suetonio et Seneca patre (Controv. lib. 5, vel 10, prooem.) memoratum, qui ob temporum rationes cum Aſinio patre non videretur potuiſſe inimicitias gerere; ſed quomodo Cornelius Gallus cum filio? Equidem autem *Parthicum* illum, qualem ſe ipſe appellabat, (Dio Caſſ. 48, 25.) potius intelligam, qui ſane

illa Cornelii Galli eſt) in Pollionem *caſnar*, aſſectator, e Gallia ductum eſt. nam *maſtru-*

caſnar, aſſectator. Poſteriorem vocem plurimae quidem edd. et Codd. ita exhibent, cum aliquot dent *aſſectator*. Ita enim habent Voſſ. 2. Goth. (tac. Geſn.) ex edd. autem (non quidem Locat. ut ait Burm. ea enim *aſſectator* manifeſte) Ruſc. Venet. 1494. Contra Voſſ. 1. 3. Guelf. dant: *aſſectatore Galli adductum*, praepoſtera vocum diremtione, in qua tamen re vera eſt recepta. Quod autem attinet ad vocem *caſnar* ea quidem in nullo, ni fallor, Codice comparet. Silentium enim Gibſoni de ſuis Britannicis tanti mihi non videtur, ut in ceterorum omnium conſtanti diverſitate, eos receptam tueri putem. Voſſ. 1. 3. Bern. Guelf. dant *caſamo*. Alm. *caſena*. Voſſ. 2. *caſſam*. Goth. *Caſamum*. Turic. *Caſami*. Edd. quidem pleraeque *caſnar*, praeter Andreanam, quae *Caſmo* et Venetam 1494 quae *caſami* (non *Caſmi*, ut refert Gibſ.) exhibet. Videtur igitur ex mera docti cujusdam hominis conjectura occupaſſe edd. iſtud *caſnar*. Quanquam Florentinus Codex, quem in *aſſectator* diſerte memorat Regius, in *caſnar* non item, et Britannici poſſunt videri receptam defendere. Accedit ad hanc Codd. in vitando *caſnar* conſtantiam, diſſenſus manifeſtus Varronis et Feſti in vocis et origine et ſignificatione, quos auctores antequam laboremus cum Qu. conciliare, aut de origine vocabuli Celtica, cum Regio mutare in *Gallorum*, intemperantius fuerit. De ſenſu vocabuli itidem alia docent Varro et Feſtus, qui *ſenem* eo ſignificari tradunt, cum noſter *aſſectatorem* an *affectatorem* (fluctuat enim ſcriptura) intelligat. Varro quidem alio quoque loco, in Fragmentis Menippearum, a Nonio allato, ex emendatione feliciſſima Scaligeri *caſnares* de ſenibus depontanis uſurpat p. Bip. 308. Si igitur lectio, qualem recepimus vera eſt dixeris *caſnarem* ſive Pollionem, ſive alium quempiam, in illa oratione eſſe appellatum,

Pollionis erat aequalis, quemque ab hiſtorico diverſum recte oſtendit Voſſius l. c. Quanquam Seneca pater Excerpt. Contr. l. 4 prooem. Labieni, hiſtorici ſane, dicterium in Pollionem memorat.

caſnar. Valde mirum videtur, Quintilianum in hoc vocabulo e Gallia repetendo non ſolum, recedere a Varronis auctoritate, qui de L. L. l. 6 p. Bip. 86. Oſcis id tribuit, ſed ne mentionem quidem facere ſummi in hoc genere ſcriptoris. Ceterum Varroni de hac voce aſſentitur etiam Feſtus, cujus *Oſcorum*

cam, quod Sardum eſt, illudens Cicero ex
induſtria dixit. Alterum *genus barbariſmi* 9
accipimus, quod ſit animi natura, ut is, a
quo inſolenter quid aut minaciter aut crude-
liter dictum ſit, barbare locutus exiſtimetur.
Tertium eſt illud vitium *barbariſmi*, cujus 10
exempla vulgo ſunt plurima, ſibi etiam quis-
que ſingere poteſt, ut verbo, cui libebit, ad-
jiciat literam ſyllabamve; vel detrahat; aut

quae varie tentatur a VV. DD., anquiramus, ſcripturae veritas diligentius indagari debet. Nihil equidem habeo quod de vocis alicujus, *caſamum*, vel *caſamo*, aut ſignificatione aut origine doceam; attamen, donec de Codd. auctoritate conſtiterit, tale quid potius, etſi nobis ignotum plane, a Labieno, ſive Gallo, ſcriptum putem, quam *caſnar*, quod VV. DD., alieno loco memores eorum, quae apud Varronem et Feſtum legerant, videntur obtruſiſſe Quintiliano. Pendet autem ex hujus peregrinae vocis vera ſcriptura et ſignificatione etiam τοῦ *aſſectator*, an *aſſectator*, dijudicatio, ut nunc vel de hoc ſatius ſit ἐπέχειν.

exiſtimetur. Guelf. *exiſtimatur*, cum Goth. et Voſſ. tribus. Placet ſere, neque obſtat conjunctivus in *ſit*, qui optativi ſenſu poteſt accipi pro *fuerit*. *Exiſtimatur* dant etiam Locat. Venet. 1494. Ruſc. Viart. Ald. Obr.

quia gravis jam annis puellas *aſſectaretur*. Eam enim propriam *aſſectandi* vt et *ſectandi* eſſe ſignificationem cum multis veterum locis apparet, tum hoc maxime Plauti: Caſina Act. 2. Sc. 8. v. 26 „Solet hic „barbatos ſane *ſectari* ſenex.“ Donatus ad Terent. Phorm. Act. 1. Sc. 2. v. 56 „*Sectari* „proprie eſt ut taurus buculam, ut aries ovem.“ Regius τὸ *aſſectator* additum putat non a Quintiliano, ut verſionem, ſed ab ipſo orationis illius auctore, ut definitionem iſtius *caſnaris* h. e. *ſenis*. Ne hoc quidem contemnendum. vid. not. Crit.

Cicero. In oratione pro Scauro, cujus nonniſi fragmenta ſuperſunt, apud Erneſt. Vol. 4. Part. 2. p. 1057 „Quem „purpura regalis non commovit, eum Sardorum *maſtrucca* „mutavit?“ (*tentavit*, neſcio unde Ern.) Item de Provinciis Conſularibus c. 7. „Res in „Sardinia cum *maſtruccatis* latrunculis — geſta, et bellum „cum maximis Syriae gentibus — confectum.“ Apparet irriſio in utroque loco.

aliam pro alia, aut eandem alio, quam rectum
11 eſt, loco ponat. Sed quidam fere in jactatio- 54
nem eruditionis ſumere illa ex poëtis ſolent, et auctores, quos praelegunt, criminantur. Scire autem debet puer, haec apud ſcriptores carminum aut venia digna, aut etiam laude duci: potiusque illa docendi erunt minus
12 vulgata. Nam duos in uno nomine faciebat barbariſmos Tinca Placentinus (ſi reprehendenti Hortenſio credimus) *preculam* pro *pergula* dicens, et immutatione, cum *c* pro *g* uteretur; et tranſmutatione, cum *r* praeponeret *e* antecedenti. At in eadem vitii geminatione *Metieo Fuſetieo* dicens Ennius, poë-

pergula. Ablativum ex edd. ante Stoer. (praeter Bad.) recepi, pro accuſ. qui eſt in recentt. et ipſis, ut videtur, Codd.

Fuſetieo. Guelf. *fuſetio eo.* Ceteri ad unum omnes nomen ſcribunt per *S* literam, ut et edd. adhuc omnes. Auctorem tamen nactus unum Codicem, neque ſpernendum eum, malui recipere nominis orthographiam bonis rationibus probatam, ex Dionyſio potiſſimum Halicarnaſſenſi et Plutarcho. vid. Drakenb. ad Livium 1, 23, 4.

Tinca Placentinus. Ejus meminit Cicero Brut. c. 46.

in eadem — Fuſetieo. Geminatio iſta vitii non quidem plane eadem eſt, qualis in *precula*, ſed id ipſum, quod et in his nominibus duae res praeter morem fiunt, *idem* dicitur. Alterum enim vitium eſt, quod pro *Metii* ſcribitur *Metie,* alterum quod adjicitur vocalis *o.* Quo autem verſus loco poſuerit haec nomina Ennius, id quidem ignoramus. Sunt ea in extrema parte collocanda, ſi interpoſuit literam I τοῖς E et O, qualis eſt Obrechti et unius, in poſteriore tamen ſolum nomine, Codicis ſcriptura, et ita ordinavit Merula in ſuis Ennii fragmentis; contra frontem hexametri debent obtinere, ſi brevis putatur litera E in penultima, et tum prima in *Metieo*, ſecunda autem in *Fuſetieo,* debet produci: haec eſt Columnae ratio, veriſimilior ea, quia inſerenda vocali I, *Metiejo*, *Fuſetiejo*, tertium aliquod vitium videretur commiſſum. Etiam exemplum Virgilii dicentis *Androgeo*, (Aen.

13 tico jure defenditur. Sed in proſa quoque eſt quaedam jam recepta immutatio. Nam Cicero *Canopitarum* exercitum dicit, ipſi *Canobon* vocant. et *Tharſomenum* pro *Thraſumeno* multi auctores, etiamſi eſt in eo tranſ- 55

Tharſomenum — Thraſumeno. Satius duxi receptam relinquere, quam quidquam novare in tam lubrica et fluctuante ſcriptura. Nullus tamen haec dat Codex, puto. Regius in Florentino hanc ait eſſe ſcripturam: *Thraſumenum — Tharſumeno*, quae etiam eſt Ioannenſis, levi differentia: *Traſumennum — Tarſumennum.* Hanc equidem veram puto, ut Quintiliani ſententia fuerit, veram et germanam nominis formam eſſe eam, ubi R ponitur poſt A; invaluiſſe autem propter multitudinem ita tranſmutantium, *Traſumenum.* Guelf. male: *traſimenum — traſomenno.* Goth. (non enim plane ejus ſcri-
u
pturam expreſſit Geſn.) *Tranſimenum* (*u* ſuperſcriptum a manu valde recenti, ut et punctum ſubjectum τῷ I) — *Tranſomenno.* vid. Drakenb. ad Liv. 22, 4, 1. Salmaſius ad Flor. 2, 6, 13 legi vult *Tarſumenium* pro *Traſumenio*, vel *Tarſumenum* pro *Traſumeno*, quod mihi ſecus videtur. Cum hodie vulgo in ſcriptoribus (etiam ap. Silium) inveniamus *Tra.* non *Tar.* illud pro hoc obtinuiſſe putandum eſt, non viciſſim.

6, 20.) itidem genitivo caſu, hujusmodi quantitatem penultimae probabilem facit. Virgilius tamen ipſe *Metii* primam ſyllabam corripit. Aen. 8, 642. Ceterum quod VV. DD. ad hanc formam genitivi *Metieo* illuſtrandam ad partes vocant Ioniſmum ex genitivis primae declinationis *ου* facientem *εω*, id quidem non procedit; *Metiam* enim *Fuſetiam*, prima declinatione, qui diceret nemo inventus eſt. Ne ipſa quidem analogia Atticiſmi, qualis eſt in *Androgeo*, ſatis manifeſta eſt, ut videatur ſibi nimium fere indulſiſſe bonus pater Ennius, quem equidem rudi ſua aetate et iſtis poeſeos Latinae initiis libentius defenderim, quam *poetico jure.* vid. not. Crit.

Cicero. Locum nondum inveni nec puto eſſe in ſcriptis Ciceronis hodie extantibus. Mutatio iſta literae B in P, in hac voce, ab omnibus fere ſcriptoribus Latinis adoptata fuit. Debebant autem verba iſta Ciceroniana inter fragmenta recipi.

tranſmutatio. Hanc eſſe *tranſpoſitionem* modo didici-

mutatio, vindicaverunt: ſimiliter alia. nam, ſive eſt *aſſentior;* Siſenna dixit *aſſentio*, multique et hunc, et analogiam ſecuti: ſive illud verum eſt; haec quoque pars conſenſu
14 defenditur. At ille pexus pinguisque doctor, aut illic detractionem, aut hic adjectionem

ſive eſt aſſentior. falſum, quod inter *eſt* et *aſſentior* inſerunt omnes, quantum video, edd. praeter Andreanam et, longo temporis intervallo, Geſnerianam; abeſt a Guelf. pariter atque ab omnibus Codd. Regius, qui magnopere aeſtuat in loco, de Florentini ſcriptura nihil prodit.

mus §. 12. *et immutatione — et tranſmutatione.* cf. etiam infr. §. 39 „qua ordo turbatur."

ſive eſt aſſentior — conſenſu defenditur. Docet hoc exemplo, multa, et uſu et ratione primum adverſante, ita tamen invaluiſſe, ut jam illa ſolicitare ſerum et ineptum ſit. Sic et *aſſentior*, et *aſſentio*, uſu alterum, alterum analogia et bonis auctoribus, defenditur. Utrumcunque igitur malis, cogeris ſemper vel contrarium ferre. *Eſt* illud inter *ſive* et *aſſentior* dicitur pro: *verum eſt* vel *eſt in lingua, eſt latinum.* Sic plane 1, 6, 21 *avere eſt enim* pro: *avere* enim eſt in lingua, non *havēre.* Germanice: Denn freylich, es heiſst *avere. Illud* autem refertur ad *aſſentio*, etſi propius; *haec pars* ad *aſſentior*, etſi remotius, ſicuti et deinceps §. 14 *illic — hic.* Ita ſaepe cum omnes ſcriptores, tum noſter. cf. 5, 13, 12 *haec* ad remotius. 6, 1, 9. 21. 8, 6, 8. 11, 3, 30. 11, 3, 41. Siſenna clarus adeo Hiſtoriae ſcriptor, ut nomen ejus Varro ſuo de Hiſtoria libro indiderit, ſaepe veteribus memoratur, ut Ciceroni Brut. c. 64. c. 74. Eum in ſenatu dixiſſe *aſſentio*, analogia duce contra uſum, narrat apud Gellium (2, 25) Varro. Conſule de Siſenna Schneiderum in Ep. ad Langerum, praemiſſa editioni Bruti Wetzelianae p. 41.

At ille pexus — adjectionem putabit. Conſilium ſententiae apparet. Irridet Qu. grammaticum, qui, mera artis ſuae vocabula et decreta edoctus, ex duabus loquendi formis alterutram utique damnat. ſicuti in propoſito exemplo, prout alterutrum praetulerit, aut detractionem aut adjectionem exprobrabit aliter pronunciantibus, cum deberet utrumque ferre. Quomodo autem talis poſſit appellari *pexus pinguisque doctor*, id non aeque manifeſtum eſt. *Pinguis* ſaepe a veteribus dicitur pro ſtolido, et hoc magiſtro tali conveniat; cum praeſertim

putabit. Quid? quod quaedam, quae ſingula procul dubio vitioſa ſunt, juncta ſine reprehenſione dicuntur? Nam *dua* et *tre* et *pondo*

Nam dua — barbariſmi. Inter *Nam* et *dua* Guelf. inſerit *et*, cum multis Codd. et edd. Adhuc, qui omitteret, unum vidi Cod. Gothanum, ſed puto multorum in hac re varietatem neglectam eſſe a conferentibus. Edd. quidem plurimae omittunt: Locat. Ruſc. Venet. Ald. Viart. Bad. Gryph. Contra *et*, quod eſt inter *tre* et *pondo*, ad unum omnes tuentur Codd. ut et edd. Geſnerus utrumque abjiciendum cenſet; poſterius quidem ob hanc rationem, quia, ſi retineatur, barbariſmus dicatur eſſe in *pondo*, qui nullus ſit. Equidem in nota exegetica conatus ſum amoliri hanc difficultatem, quam magnam eſſe ſentio. Hic promam, quare *et* neceſſario retinendum ducam. Codd. quidem et edd. conſenſum non magnopere urgebo. Si autem expunxeris *et*, quomodo impedies, quo minus legendo aliquis continuet *tre pondo*, in vetere praeſertim ſcriptura intervallis carente? Quod ſi fit, falſo dicitur *trepondo* eſſe barbariſmus. Quid praeterea, ſi nullum eſt in ipſo *pondo* vitium,

ejusdemmodi grammaticus ſupra (§. 7.) his verbis fuerit deſignatus: *plane impolitus et veſtibulum modo artis hujus ingreſſus.* Hoc ſecutus Gedoynus loco noſtro haec dat: *un grammairien ignorant.* Quem tamen imitari vetat, quod adjungitur *pexus.* Sic jubemur cogitare de nimia et affectata accuratione, cujusmodi homines mox appellat *pervicaces* (§. 17.) Putidam item ſcientiam notat 1, 6, 21 cum dicit *multum literatum.* Nam de mollitie doctoris tali, quae eum a ſubtili artis ſuae peritia avertat, interpretari, quales hodie novimus delicatulos philologos, prae nimio pulcri ſcilicet ſenſu et philoſophandi acumine atque hominum, potentium etiam, uſu, ipſam grammaticam ignorantes an oblitos; id quidem nimis videtur eſſe ex noſtris moribus neque iis, quae adhuc dixit, conſentaneum. *Pexus* igitur videtur eſſe κομψὸς, de cujus ſenſu ironico vide Ruhnken. ad Timaeum p. 161. In hujus autem vicinia, *pinguis* erit ſignificatione, quae frequens eſt apud Horatium, *nitidi, elegantis,* ſed in arte ſua, non in victu et veſtitu.

Nam dua — barbariſmi. Poteſt mirum videri, quod *pondo*, ſeparatim poſitum, dicitur barbariſmus, cum ſaepiſſime legatur in ſcriptoribus. Puto tamen, cum in junctis iſtis, *duapondo*, *trepondo*, videatur *pondo* obtinere locum

diverſorum generum ſunt barbariſmi: at *duapondo* et *trepondo* usque ad noſtram aetatem

attinebat, poſt *dua* et *tre*, de quibus ſolis tum agitur, ponere etiam *pondo?* Sane, ſi abjicitur *et*, ne *pondo* quidem eſt ex hac jactura eximendum. Durior illa medicina, quam pro Geſneri, aut ullius ſanioris Critici, ingenio. Denique, quod oſtenſurum ſe promittebat Qu., id non effecit, niſi vel *pondo*, ſeparatim, barbariſmum dixit. Quid enim eſt, *ſingula vitioſa ſunt, juncta ſine reprehenſione dicuntur*, niſi hoc: ea ipſa, quorum utrumque ſeorſim vitioſe dicitur, inter ſe juncta ſunt ſine vitio? Non autem junguntur *dua* et *tre* in unam rectam formam, ſed *dua* et *pondo*, *tre* et *pondo*. Sin Quintilianus *juncta* intelligebat *aliis juncta*, non autem *inter ſe juncta*, addere debebat τὸ *aliis* vel ſimile quid ad iſtud *juncta*. Neque tum dicturus fuiſſet *ſingula* ſed *ſola* vel *ſeparata*. Et vix erat operae pretium id obſervare, quod exiſtit, ſi barbariſmum in altera parte junctorum talium noluit intelligi. Tralatitium enim hoc. Sed e conjunctione duorum vitiorum bonam formam oriri, id demum obſervatu dignum. Prius autem *et* nominativi pluralis, barbariſmum viſum eſſe Quintiliano *pondo* ablativum. Pariter fortaſſe ille, ubicunque *pondo* ſequeretur numerum, in unam id cum illo vocem conflabat, cujusmodi tamen exempla afferre noluit, quoniam in iis prior certe compoſiti vocabuli pars ſine barbariſmo poſſet ſeparatim dici, quale fuerit 6, 3, 79 *centumpondo*. Neque omnino ex Quintiliani et veterum mente, in hiſce *duapondo, trepondo*. neceſſe eſt, unam plane et conflatam vocem agnoſcere. *Juncta* poteſt eſſe pro: *conſtructa, ſimul poſita*. vid. not. Crit. Similiter 1, 5, 27 „verba *conjungimus*“ dicit de verbis nequaquam conflatis in unum. Potuit igitur Qu. barbariſmum putare in *pondo*, ubicunque in alia quam, cum *numeri* aut *librarum* vocabulo, expreſſo aut intellecto, ſtructura compareret. Etiam hoc facile adducor ut credam I. Fr. Gronovium, in libro de Pecunia vetere vocis *pondo* rationem ſubtilius expoſuiſſe, quam ab ipſo Quintiliano intellecta fuerit. Non eſt inſolens, peregrinos in linguae alicujus proprietate explicanda oculatiores experiri, quam indigenas ipſos, veteres praeſertim, qui multa artificialis grammaticae praeſidia ignorabant. Gronovius quidem, poſtquam mira ſagacitate rationem uſurpandi in hiſce formis accuſativi, *libras* et *libram* aperuit, c. 6. p. 27 ſeqq., rectiſſime docet c. 7.

ab omnibus dictum eſt, et recte dici Meſſala confirmat. Abſurdum forſan videatur dicere, 16
barbariſmum, quod eſt unius verbi vitium,

poſt *Nam* abjicio, quia *et* ter poſitum mirifice diſplicet. E Gothano non retulit Geſn., poſt primum *pondo* continuo ibi ſequi *usque*, omiſſis, ſolenni librariorum errore, omnibus hiſce: *d. g. s. b. a. d. v. e. t. p.* Vetat tamen ipſe hic error cogitare de abjiciendo τῷ *pondo*, quod in Geſneriana ratione non ſupervacaneum ſolum ſed et alienum oſtendiſſe mihi videor. Etiam hoc colligo ex iſto errore *dua pondo*, *tre pondo*, in antiquioribus Codd. fuiſſe ſeorſim exarata. Gronovius, vir ſummus, tractans hunc locum p. 35 de Pecunia Vetere *et*, de quo agimus, non ſolicitat, prius autem, poſt *nam*, omittit. Vellem diligentius inveſtigaſſet locum, et oſtendiſſet, quo ſenſu barbariſmum in *pondo* agnoſceret Qu.

p. 35 locutionem *dua pondo tre pondo* ſic explendam: *duas libras pondo, tres libras pondo,* cujusmodi ſunt haec Varronis de L. L. l. 4. p. Bip. 47. *As erat libram pondo*, etſi ibi ſcriptura nondum eſt ad Gronovii normam correcta. Item ibid. p. 49. *aſſes libras pondo erant*, eodem in Bipontina remanente vitio. Excidit ergo et litera *S* et accuſativus, *libras*. Accuſativus autem pendet ex intellecto participio *habens*, qualis forma integra eſt apud Herodotum, indicante Gronovio Κρητῆρες — σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα. 1, 14. Omiſſionem, qualis eſt in *tre pondo* habent ſaepe ſcriptores ut Liv. 27, 4, 8. „patera ex „quinque pondo auri facta h. „ex quinque *libris*, pondo, „auri facta.“

Meſſala. M. Valerius Corvinus Meſſala, vir egregius, Brutianarum partium, dum aliqua reipublicae ſpes ſuperfuit, poſtmodum ab ipſo Caeſare Auguſto cultus, et generis non minus quam ingenii ſplendore clarus. Ejus frequens mentio apud noſtrum et Tibullum, Senecas, Plinios, Vellejum, Tacitum, ſcriptorem Dialogi de cauſis corruptae eloquentiae et all. Admodum juvenem eximie laudat Cicero Ep. ad Brut. 15. niſi forte eam recte Ciceroni abjudicat Tunſtallus in Epiſtola ad Middletonum p. 204 ſeqq. Cantabr. 1741. 8. Si hariolari liceat, putem hoc de *dua pondo* eum dixiſſe in libro de litera *S* vid. 1, 7, 23. quoniam S obliterata facit difficultatem in hiſce vocibus. Orationibus maxime inclaruit, quae cum ceteris ejus operibus interciderunt, liber autem *de Auguſti gente* ejus nomini ſuppoſitus eſt.

fieri per numeros, aut genera, ſicut ſoloeciſ-
mum: *ſcala* tamen et *ſcopa*, contraque *hordea*
et *mulſa*, licet literarum mutationem, de- 56
tractionem, adjectionem non habeant, non
alio vitioſa ſunt, quam quod pluralia ſingu-
lariter, et ſingularia pluraliter efferuntur: et
17 *gladia* qui dixerunt, genere exciderunt. Sed

mulſa. Ita etiam Guelf. et omnes, puto, Codd., cum edd. non paucae dent *muſta*, quod probat Burm. et invexerunt ſane VV. DD. quod locus ubi *mulſa* extaret non ſuccurrebat, contra meminerant eorum, quae de *muſta* dicit Servius ad Georg. 2, 7. Sed jam Camerarius recte obſervavit locum noſtri 2, 4, 9 ubi *muſta.* Pro *hordea* Guelf. et Goth. dant *ordea.*

ſcala. Legitur tamen ſingularis, ut apud Aquilam Romanum p. Ruhnkenii in ed. Lupi 181. *Malo — aſcenſum, quam ſcalam.* Praeceptum hoc de utroque horum vocabulorum *ſcalae*, *ſcopae*, frequens eſt apud Grammaticos Putſchianos, item Varro dat de L. L. p. Bip. 165. it. 179. Chariſius tamen p. Putſch. 20. „dicimus," inquit, „tamen et *ſcopa.*" cf. Voſſius de Anal. l. 1. p. 623. Quare *ſcalae* ſint plurali numero, cauſam exponit Varro p. 144.

hordea et mulſa. Prius tamen non uno loco uſurpavit Virgilius, in cujus irriſionem factus eſt hic verſus a Bavio et Maevio (An unus tam ſcito carmini procudendo non ſufficiebat?) *Hordea qui dixit, ſupereſt ut tritica dicat,* referente Servio ad Georg. 1, 210. Confer et I. H. Voſſii, poëtae noſtri, notam ad verſionem ſuam. De *mulſa* locus veterum nullus in promtu eſt, niſi quod, ſingularem ſolum recte dici, decernit Chariſius p. Putſch. 22. modeſtius quidem Priſcianus p. 663. vid. not. Crit. Hexametrum iſtum in Virgilii *hordea* Cledonius tribuit Cornificio (an *Cornelio?* ſed poëtae et amici vix fuerit talis irriſio) Gallo p. Putſch. 1898.

gladia. Varro de L. L. l. 8. p. 148 „dicitur a multeis — „*hoc gladium*, et *hic gladius.*" Neque tamen diſerte hoc probat Varro. Lucilii autem et Plauti exemplis impugnare Quintilianum, quod facit Douſa ad Lucil. p. 103, non attinet, cum adeo vetuſtos ſcriptores imitari ſit affectationis. Ne ullum quidem hic barbariſmi exemplum allatum eſſe puto, quod non fuerit in aliquo ſcriptore, qui tacite notaretur.

hoc quoque notare contentus ſum, ne arti, culpa quorundam pervicacium perplexae, videar et ipſe quaeſtionem addidiſſe. Plus exigunt ſubtilitatis quae accidunt *in dicendo* vitia, quia exempla eorum tradi ſcripto non poſſunt, niſi cum in verſus inciderunt, ut diviſio *Europai:*

diviſio. Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 1. 3. Bern. et quaedam edd. vett. quarum aliquot tamen Graecum ſubjiciunt τῷ *diviſio.* Recentiores ſolum poſuerunt Graecum διαίρεσις, nullo, puto, Codice auctore, etſi de multorum diverſitate ſiletur. Hic Qu. non uſurpaſſe Graecam vocem, apparet iis, quae ſequuntur „quod — Graeci vocant." Non enim tam operoſe Graecorum mentionem injeciſſet, ſi eorum jam antea poſuiſſet vocabulum. *Europai.* Guelf. *europe aſiae.* Sic praeter Goth. etiam Bern., cum Voſſ. 1. nonniſi in margine habeat *Aſiae.* Puncta diaereſeos imponi rectiſſime vetat Geſnerus, et dubitat adeo, an vera ſit iſta ſcriptura *Europae Aſiae.* Quintiliani autem tempore *Europai* junctis in diphthongum ultimis vocalibus fuiſſe pronunciatum, vix crediderim, quod tamen ſignificat ipſe, ſi ſana eſt lectio. Neque veriſimile, eum reprehendere voluiſſe Virgilium, poſt Ennium Lucretium cet., dicentem *pictaï veſtis et auri, Aulaï in medio*, quae ipſa memorat ſine reprehenſione 1, 7, 19. Tale igitur hic vitium notari putes, quod vilior quidam poëta in trita forma commiſerit, non vetuſtatis ſtudio, ſed metri neceſſitate coactus. Etiam *Phaeton* melius opponitur, ſi, ut in eo vocales *ae* male coaluerunt, ita hic eaedem (*ae* non *ai*) fuerint diremtae. Grammatici tamen, ubi de diaereſi agunt, fere exemplis iſtis Virgilianis utuntur, ubi *a* et *i* dirimuntur, non *a* et *e*, quare non ſum auſus ſcripturam refingere ad Codd. Geſnerus docet et in *Eu* tale vitium potuiſſe notari. Et fortaſſe in hoc exem-

hoc quoque notare. Quoque retro ſpectat ad 1, 4, 17. ubi eadem fere ſunt verba in fine loci de literis. Ut ibi autem *ſignare*, ita hic *notare* eſt breviter tangere. Sic 9, 4, 15. „illud *notaſſe* ſatis habeo." 11, 1, 4. „ſatis habet partem hanc „velut *notare* inter agnoſcentes" ubi mox eſt συνωνύμως *brevius dicere.* Jungit utrumque 2, 2, 15 „*notanda* breviter."

quaeſtionem. Hanc videlicet de barbariſmo in numero.

Europai. vid. not. Crit.

et ei contrarium vitium, quod *συναίρεσιν* et *συναλοιφὴν* Graeci vocant, nos *complexionem*
18 dicimus: qualis eſt apud P. Varronem:

Cum te flagranti dejectum fulmine Phaeton.

Nam ſi eſſet proſa oratio, easdem literas enunciare veris ſyllabis licebat. Praeterea quae fiunt ſpatio, ſive cum ſyllaba correpta producitur, ut:

Italiam fato profugus;

ſeu longa corripitur, ut *Unius ob noxam et furias;* extra carmen non deprehendas. ſed

plo de mero ſermone quotidiano cogitavit Qu., nullo ad poëtas reſpectu, ut Romani indoctiores pronunciaverint: *Eüropaï Aſiaë.* Tum facilius locum tueretur iſtud *Aſiae.*

Phaeton. Guelf. *pheton* cum multis; male, cum ſignificetur diphthongus. *h* poſt *t* omiſi cum plerisque. Geſnerum improbat Heuſingerus ad Cic. de Off. 3, 25, 2, reponentem *th*, quod in praecedenti ſyllaba (poſt ſynaloephen) ſit aſpiratio; vereor ne argutius quam verius, cum in Latino ſcriptore verſemur.

apud P. Varronem. Hic eſt P. Terentius Varro, Atacinus a patria, urbe Galliae Narbonenſis, appellatus, qui eodem, quo M. Terentius Varro, celeberrimus polyhiſtor, vixit tempore. Memoratur ille multis ſcriptoribus, cum ipſius opera interciderint omnia. Vide in primis Senecam patrem Controv. l. 3, 16. p. Bip. 215. Libros de Sequanico bello verſibus hexametris ſcripſit, ſed maxime inclaruit libris 4 Argonauticorum, ex Apollonio Rhodio expreſſis cf. noſtr. 10, 1, 87.

Italiam. Aeneid. 1, 6. Ubi per metrum licet, idem Virgilius plerumque corripit primam in *Italis*, et debuit, ſi recte repetitur nomen a *vitulo.* vid. Feſtum in *Italia* et notas apud Dacerium p. 194. Attamen in adjectivo *Itala* primam produxit Virg. Aen. 3, 185, neque ab *ἰταλοῖς*, bubus, repetiit originem nominis ib. v. 166.

Unius ob noxam. Aen. 1, 45.

nec in carmine vitia ducenda ſunt. Illa vero 19 non niſi aure exiguntur, quae fiunt per ſonos: quanquam per aſpirationem, ſive adjicitur vitioſe, ſive detrahitur, apud nos poteſt quaeri, an in ſcripto ſit vitium? ſi H litera eſt, non nota. cujus quidem ratio mutata

vitia ducenda. Guelf. ut et Goth. (tac. Geſn.) *dicenda*, cum tribus all. Codd. et Viarto. *litera eſt, non nota.* Ita Guelf. Turic. et omnes Codd. atque edd. praeter Voſſ. 2. et Goth. qui pro *nota* dant *notata.* Goth. praeter eam in voce *notata* varietatem, ſibi cum Voſſ. 2. communem, hoc quoque mutat, quod pro *eſt non*, dat *non eſt;* quo apparet non eſſe merum ſcribentis errorem in *notata*, qualem in Voſſ. 2. agnoſcere mihi videor, ſed conſulto eſſe receſſum a vulgata ſcriptura. Gothani rationem Geſn. eſt ſecutus. Falſo, ut opinor. Geſn. negat, *ſi litera ſit H, non nota;* quaeri poſſe, an omittenda hac litera, vitium fiat in ſcripto? nempe manifeſtum tunc eſſe vitium, de quo nulla ſit quaeſtio h. e. dubitatio: contra poſſe quaeri apud Romanos, an vitium aliquis commiſerit in ſcripto, qui aſpirationem non notaverit, apponenda litera H. In hac argumentatione videtur mihi Geſnerus accepiſſe *τὸ quaeri an ſit* pro his: *credi non eſſe*, ita ut *dubitationem* iſtam putaret vergere in *negationem.* Equidem contra vergere eam puto in *affirmationem.* Eo videor deduci ſerie orationis. Sonos, quibus annumerat aſpirationem, exigi h. e. examinari, deprehendi, in ſcripto negat Qu. Tali ſententiae cum ſubjicit *quanquam*, exceptionem inducit, ut jam aliquis tamen ſonus, ſcil. aſpiratio, vitium poſſit facere etiam in ſcripto. *An* ergo hic valet *an non*, ut fere poſt dubitandi, neſciendi, verba, de qua forma uberius agendi erit occaſio. Senſus hic eſt: Apud Romanos etiam per aſpirationem *videri poteſt eſſe* (ſic reddo: *poteſt quaeri an ſit*) vitium in ſcripto; ſi H literam putamus, non notam. At certiſſime *eſt*, inquit

poteſt quaeri — nota. vid. not. Crit.

cujus. Cave referas ad literam H; ſpectat ad *aſpirationem*, quod apparet mox, (§. 20) ubi eſt *veteres — dicebant.* De pronunciatione itaque agitur, non de ſcriptura, cujus tractationem jam omittit. cf. de parca veterum aſpiratione Cic. Orat. c. 48.

20 cum temporibus eſt ſaepius. Parciſſime ea 57
veteres uſi etiam in vocalibus, cum *oedos*, *ircosque* dicebant. Diu deinde ſervatum, ne conſonantibus aſpiraretur, ut in *Graccis* et *triumpis*. Erupit brevi tempore nimius uſus, ut *choronae*, *chenturiones*, *praechones* adhuc quibusdam inſcriptionibus maneant: qua de
21 re Catulli nobile epigramma eſt. Inde durat ad nos usque *vehementer*, et *comprehendere*, et *mihi:* et *mehe* quoque pro *me* apud anti-

Geſnerus, non *videtur* ſolum, ſimulac literam agnoveris τὴν H. In eo autem ſi eſt difficultas, remanet eadem in Geſneri lectione, ubi itidem H diſerte appellatur litera. Sed tota ea locutio *quaeri poteſt an ſit* nihil aliud niſi modeſte affirmat, et poteſt ei commode ſubjungi argumentum pro ea ipſa, quam aſſirmat, re; *ſi* autem hoc loco eſt pro *ſi quidem*, *ſi modo*. De H nota, non litera vide ſupra ad 1, 4, 9, qui locus ipſe receptam hic ante Geſn. ſcripturam defendit. Quare etiam, cum duplex poſſit fieri per aſpirationem vitium, ſolum tangitur illud, quod eſt in *detracta* aſpiratione? Sequendum igitur duxi, quod magno conſenſu probant Codd. Geſnerianam rationem ſenſum habere probabilem non nego, ſi tamen *poteſt quaeri an* affirmative intelligatur; id enim neceſſarium plane credo. Eum ſenſum etiam Gedoynus expreſſit: „on peut demander, ſi — ces „fautes — ne paſſent point jusqu' à l'écriture, ſupoſé que l'*h*, „ſoit une lettre et non pas ſeulement une marque.“ Id quoque alienum puto a Quintiliani mente, quod, in ſcriptura Gothana, H litera appellatur ab ipſo auctore, non ex alterius opinione.

ſervatum. Sic Guelf., ſi recte vidi, cum omnes praeterea Codd. dent *reſervatum.* *mehe — me.* Guelf. *meae — mi.* Male utrumque, cum recepta ſola argumentationi ſatisfaciat.

qua de re — epigramma eſt. Non quidem de iſtis inſcriptionibus, quarum ſimiles exhibet *Gruterus*, ut *hornamentis* cet. cf. Ind. Gramm. in H., ſed de pronunciatione, quae ſe in ipſis adeo inſcriptionibus exeruit. Epigramma autem eſt Catulli 78 (quanquam variant editiones in numero) De *Arrio*, ſive *Hirrio*, ſic incipiens: „Chommoda dicebat, ſi quando com„moda vellet“ cet.

quos, tragoediarum praecipue ſcriptores, in veteribus libris invenimus. Adhuc difficilior 22
obſervatio eſt per *tenores*, (quos quidem ab antiquis dictos *tonores* comperi, ut videlicet declinato a Graecis verbo, qui τόνους dicunt) vel accentus, quas Graeci προσῳδίας vocant, cum acuta et gravis, alia pro alia, ponitur, ut in hoc *Camillus*, ſi acuitur prima: aut gra- 23
vis pro flexa, ut *Cethegus*, et hic prima acuta;
58 nam ſic media mutatur: aut flexa pro gravi, ut apice circumducta ſequente, quam ex dua-

Quanquam Salmaſius ad Flor. 1, 1, 18 malit *mehae* — *meae*, quod ſic nullus dat liber. *mee* priore loco Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. Tarv. *meae* Venet. *eae* Bern. ceteri receptam.

ut apice circumducta. Guelf. *aut*, et ita plerique Codd. etſi ſunt valde negligenter a Burmanno excerpti in h. l. Vnum, qui det *ut*, videor agnoſcere Ioannenſem, quem, duos reliquos

tragoediarum — *ſcriptores.* Livium Andronicum, Naevium, Ennium, Pacuvium, Accium.

Adhuc difficilior — *per tenores.* Obſervent hic tirones *adhuc* comparativo junctum ad recentiorum fere linguarum modum, quod tamen et aliis argenteae aetatis auctoribus frequentatum diſcent e Turſellino de Particulis p. (Edit. Lipſienſis 1751) 47. item e Lexicis. Ita Qu. 2, 4, 13. *adhuc melius.* 2, 15, 28. *adhuc concitatior.* Per *tenores* autem, ſicut *per ſonos*, *per aſpirationem* (§. 19), eſt pro eo: Quod attinet ad tenores. Graece: παρὰ τὰς προσῳδίας.

et hic prima acuta. Cave nominativum intelligas, ſunt ablativi conſequentiae, *hic* autem eſt adverbium. Ceterum tirones in hiſce Quintilianum docentem tum demum aſſequentur, ſi accentuum et Latinorum et Graecorum rationem probe perdidicerint, quorum prius ipſe noſter praeſtabit breviſſimis iisdemque certiſſimis regulis propoſitis, quae mox legentur §. 30. 31.

nam ſic media mutatur. Hoc ad utrumque exemplum refer *Camillus* et *Cethegus.*

ut apice circumducta ſequente. *Sequentem* ſyllabam intellige *ſecundam*, ut ſaepe noſter 1, 7, 3 „aliud *priore* — aliud

bus ſyllabis in unam cogentes, et deinde
24 flectentes, dupliciter peccant. Sed id ſae-

ex ſuis *aut* praeferre memorans, tacet Gibſonus. Veriſſimum equidem puto *ut*. Poſt eam vocem vero nonne expectes vocabulum aliquod, exempli cauſa propoſitum? qualia erant modo poſt utrumque *ut: ut in hoc Camillus, ut Cethegus* et mox *ut Atreus*. Deſtituitur ea ſpes, oblato τῷ *apice*, quo carere poteras. In ea voce haec eſt varietas: *Apici* Gibſonus habet, e Lugdunenſi. Hoc tuetur Baliolenſis Codex, ſi Gibſ. recte eum tacuit, cum diceret Bodlejanum dare *apice*, Ioannenſem omittere vocem. *Apice* dant praeterea Voſſ. 2. Goth. Guelf. Omittunt vocem, praeter Ioannenſem, etiam Voſſ. 1. 3. Bern. Jam, falſum eſſe τὸ *apice*, intelligere mihi videor ex argumento quodam praeter illud de voce, exempli cauſa afferenda poſt *ut*. Nunquam Qu. *apice circumducta* dicturus erat pro *circumflexa*. Ut enim taceam ambages iſtas, ubi paucioribus poterat defungi, etiam cum incremento perſpicuitatis; *apicem* diverſum eſſe a *circumflexu* ipſe Qu. docet. 1, 4, 10 „geminatione vocalium, velut *apice* utebantur.“ 1, 7, 3. „longis ſyllabis omnibus apponere *apicem* „ineptiſſimum.“ Nimirum apex erat „nota a ſiniſtra in dextram partem *aequaliter* ducta.“ Priſc. p. 1287. quam ibidem Priſcianus vocat *longam lineam*. Alii Grammatici Putſchiani frequenter appellant *apicem*. In Scauro p. Putſch. 2264 male legitur: *vênit, âret, lègit*, ubi *apices* poni jubet, cum oporteat ſic ſignari ea: *vēnit, āret, lēgit*. Vide, ſi libet, de hac *apicis* et *circumflexus* differentia Foſterum *On Accent and Quantity* p. 86. 117. 118. *Circumducta* autem, remoto *apice* aptiſſime poterat dici pro *circumflexa* ſyllaba, variandi cauſa. cf. 12, 10, 33. „flexa *circumducitur*.“ Ita plane apparet in iſto *apici, apice*, latere id ipſum, quo nobis opus eſt, exemplum ſyllabae gravis per vitium circumflexae, vel *circumductae*, vel *flexae*; omnia enim haec idem ſignificant. Jam quod illud fuerit vocabulum exempli cauſa allatum, equidem non dixerim, diu meditatus. Nam *Appii* (ut male pronunciarint *Appî*) parum placet. Latinam eam fuiſſe vocem (aptiſſime quidem nomen proprium, propter reliqua exempla) vel inde intelligas, quod ſubjicitur (§. 24) „*Sed* id ſaepius in *Graecis* nominibus accidit.“

ſequenti.“ 4, 5, 13. *prius* — *ſequens*. et multis praeterea locis. Reliqua de hoc loco, certiſſime corrupto, vide in not. Crit.

pius in Graecis nominibus accidit: ut *Atreus*, quem nobis juvenibus doctiſſimi ſenes acuta prima dicere ſolebant, ut neceſſario ſecunda gravis eſſet; item *Terei Nerei*que. Haec de

Proponunt, (illuſtrandi cauſa, nam de corruptela non cogitarunt) Pſeudo-Turnebus et Geſnerus haec: *balteus, pileus*. Ea tamen nimium diverſis literis ſcribuntur, quam ut in locum τοῦ *apici* vel *apice* ſubeant. *Ne alveus* quidem ſatis convenit. An autem unquam Romani illiterati produxerint ſecundam in *alveus, balteus, pileus, clypeus* cet., ut inde fieret *flexa*, vel *circumflexa* ſyllaba, velim locis veterum doceri. Vox ea, quae pro *apice* debet inveniri, ultimam brevem habeat neceſſe eſt, ut cum productione ſimul flectatur id, quod non fit, ſi ultima ſit longa. Debet praeterea talis vox in penultima habere vocalem ante vocalem, ut poſſit cum ultima coire in diphthongum; ſubjicit enim, *aliquos ſecundam ſyllabam ex duabus in unam cogere* h. e. cum tertia pronunciando jungere. Hi utrum ſint iidem, qui *circumduxerant ſequentem*, an alii, vitium novum priorum errori addentes, ambigo. Magis tamen poſterior ratio placet. Reliquam edd. in hoc loco varietatem exponere non attinet. *Si* pro *ſic* in illis *nam ſic media mutatur*, quod eſt in veteribus plerisque edd., a nullo Cod. defenditur. Quod autem aſcito illo *ſi* pro *ſic* Aldus dat, ex conjectura, ut opinor, cum eoque Viartus et Sichardus: *aut gravis pro apice circumducta ſequetur* pro his: *ut apice circumducta ſequente*, id ſenſum etiam magis perturbat, etſi ſpecie non caret.

doctiſſimi ſenes — Nereique. Inter illos ſenes erat ſane Domitius Afer. cf. 5, 7, 7. Pronunciatio autem qualis eorum fuerit in hiſce nominibus, hactenus apparet, quod acuerunt primam; poſt eam duasne pronunciaverint ſyllabas an unam, non item. Triſyllabum feciſſe τὸ *Atreus* poſſunt videri, ſi quis id, quod modo dicebatur de duabus ſyllabis in unam vitioſe coactis, huc etiam referat. Is autem nimis fortaſſe preſſerit pronomen *id*, quod facilius ſpectet ad vitium illud proprie hic tractatum *flexae* pro *gravi*. Et videtur Quintilianus, ſi *ſecunda*, quam neceſſario gravem factam narrat, non fuiſſet ultima in hac voce, aliquid fuiſſe adjecturus de ultima. Puto igitur, ſenum illorum pronunciationem nominis *Atreus* fuiſſe plane eandem ac noſtram. Viciſſim mirum ſit, ſi *Nerei, Terei*, genitivo caſu, diſyllaba

25 accentibus tradita. Ceterum jam ſcio, quosdam eruditos, nonnullos etiam grammaticos, ſic docere ac loqui, ut propter quaedam vocum diſcrimina verbum interim acuto ſono finiant: ut in illis,

Quae circum litora, circum Piſcoſos ſcopulos —

fecerunt, et diſerte repugnat Priſcianus p. 735. „In — *eus* „deſinentia ſemper una ſyllaba „vincunt in genitivo — Oileus, „Oilei, niſi productio“ [alienum vocabulum, malis *complexio*, ſignificatu, quo Qu. 1, 5, 18, ſed literae nimis diſcrepant] „poëtica fiat in Graecis, „ut Tydei.“ Ex poëtis in hac quaeſtione non multum proficias, qui ſynaereſi et diaereſi promiſcue utuntur, ut Virgil. Culic. v. 116 — „non „Orpheus Hebrum.“ v. 268 — „manet Orpheus in te.“ Hor. Carm. 1, 6, 7 „Nec cur„ſus duplicis per mare Ulyſſeï.“ Contra Epiſt. 1, 7, 63. — „Ithăcenſis Ulyſſei.“ Vide, ſis, Voſſium de Analogia l. 2, c. 9. p. 705. unde haec exempla depromſi. Uſus tamen ſatis conſtans poëtarum diſyllabum facit horum nominativum; de genitivo nihil decernam. Quos culpat Qu. pronunciabant igitur: *Atreûs*, *Nereî*. Regius, quem excripſit Pſeudo-Turnebus, vitium illud duplex in ſoliis obliquis caſibus Graecorum nominum putat notari, cum in *Atreus* non niſi ſemel ſit peccatum, *Terei* autem et *Nerei*, primum ſint diſyllaba perperam facta, deinde ultima ſyllaba ſit flexa item perperam. Hoc quidem, etſi conſentaneum praecedentibus, ex ipſis noſtris verbis non plane procedit.

tradita h. e. haec adhuc ſolita ſunt a magiſtris tradi. Protinus, quid novatum ſit, eſt proditurus.

eruditos. Vix mihi tempero, quin levem irriſionis hic colorem agnoſcam, pro quo pinguius dixiſſet: *qui volunt eruditi videri. Eruditi* autem multum abeſt, ut ſint, quos nunc vulgo intelligimus, memoria multarum rerum onuſti, multiſcii; ſed elegantes potius, ab horrida illiteratorum barbarie alieni. Diſtinguuntur etiam a Grammaticis (ſicut *literatum* diſtinxit ab *erudito* Cornelius Nepos. vid. Suet. Illuſtr. Gramm. c. 4), quorum magis eſt doctrina et peritia quam eruditio. vid. Auſon. Popmam de Differentia Verborum ed. Richteri. Lipſ. 1741. p. 214. 15. Sic *eruditionem* noſter non ſemel: in primis 1, 6, 31. et de Lucilio 1, 6, 9.

Quae circum litora. Virg. Aen. 4, 254. 55. *Trojae qui.* 1, 5. *Pecudes pictaeque.* Georgic. 3, 243.

ne ſi gravem poſuerint ſecundam, *circus* dici 26
videatur, non *circuitus*. Item *quantum*, *quale*,
interrogantes, gravi; comparantes, acuto tenore concludunt: quod tamen in adverbiis
fere ſolis ac pronominibus vindicant, in ceteris veterem legem ſequuntur. Mihi videtur 27
conditionem mutare, quod his locis verba
conjungimus. Nam cum dico *circum litora*,

veterem legem. Ita Guelf. et Goth. pro *veterum*, quod dat Geſnerus, ſed per merum ſphalma, quod repetierunt Bipontini. cf. §. 29 *vetus lex.*

conditionem — conjungimus. *Cond. mutat* h. e. facit, ut a communi regula acuendae, vel flectendae, penultimae longae recedant hujusmodi vocabula, quod in hiſce et ſimilibus locis *verba* h. e. vocabula (1, 5, 2.) *conjungimus* h. e. junctim efferimus. Negat ergo Qu. acui ultimam in τῷ *circum*, neque tamen vult acui penultimam, ſed vocem tanquam partem factam ſequentis *litora* et *piſcoſos* accentu omnino carere, et ſic ſatis diſcerni a ſignificatione *circi.* Accentus autem eſt ſolum in antepenultima τοῦ *litora* et penult. τοῦ *piſc.* Pariter *qui* (ſive ad praepoſitionem *ab* poſt *primus* reſpicit, quod putat Camerarius; fortaſſe utrumque verum, quanquam praepoſitionem diſerte non memoravit) in illis *qui primus*, accentum ſuum amittit cum ſequente vocabulo coaleſcens paene, ut ex tribus hiſce ſyllabis *qui primus* ſola *pri.* habeat accentum. Sic in vernacula lingua vocabulorum, quae plane coaluerunt, prius ſolet amittere accentum, cum alia ſit ratio eorum, quae, etſi compoſita, minus tamen arto vinculo continentur. Exempla ſunt: *überſetzen*, trajicere trans fluvium, *überſetzen*, vertere in aliam linguam. Poſterius vere coaluit, et praepoſitio accentu caret; prius non item, etſi viciſſim accentus verbi *ſetzen* fere eſt obliteratus. Simili quoque modo in Hebraicis vocabulis, per lineolam makkeph conjunctis, prius abjicit accentum. Plane igitur, quanquam modeſte, damnat Qu. morem acuendae ultimae in *circum*, quem paulo ſecus intellexit Voſſius in Ariſtarcho, De arte Gramm. l. 2, c. 9. p. 187. Etiam Bentlejus (in Schediaſmate de metris Terentianis p. 95 editionis Reizianae, Rudenti, Plautinae, ſubjunctae) accentu ſpoliat τὸ *qui*, ut *ab*,

tanquam unum enuncio, diſſimulata diſtinctione: itaque tanquam in una voce, una eſt acuta: quod idem accidit in illo,

Trojae qui primus ab oris.

28 Evenit, ut metri quoque conditio mutet accentum: ut

Pecudes pictaeque volucres:

nam *volucres* media acuta legam: quia, etſi brevis natura, tamen poſitione longa eſt, ne faciat iambum, quem non recipit verſus
29 herous. Separata vero haec a praecepto non

herous. Ita Guelf. cum Bern. (fido fere ſocio) ut et Ald. et Viart., quod recte praefert Burmannus. Sic Cicero de Oratore 3, 47. et de Legg. 2, 27. ceteri *heroicus.* *a praecepto non recedent.* Sic Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Voſſ. 2. Obr. Ceteri inter *praec.* et *non* inſerunt *noſtro.* Alienum id; non eſt Quintiliani praeceptum, ſed *vetus lex ſermonis.*

dum verſum hunc Virgilianum notis inſtruit, ſecundum quas pronunciari debeat.

Evenit — verſus herous. Totam hanc paragraphum accipi oportet pro parentheſi, illuſtrandi cauſa inſerta; ad ipſam eam, in qua verſamur, disputationem non pertinente. Si metri *conditio,* h. e. ratio, mutare poteſt accentum, quod fieri in talibus, ut *volucres,* unusquisque agnoſcit; tanto minus eſt mirandum, ſententiae conditionem, qualis eſt in *circum litora,* ubi vocabula conjungimus, itidem mutare accentum.

Separata. Retro ſpectat hoc ad §. 27 „verba *conjungimus,*" ne quis forte referat ad proximum, et cogitet etiamnum de voce *volucres.* Negat igitur *circum, qui, quale, quantum,* et ejusmodi vocabula, niſi arte jungantur cum aliis, *a praecepto,* acuendae in diſyllabis penultimae, et ultimae utique gravandae, *recedere.* *Circum* autem, ubicunque praepoſitio fit, ſane jungitur cum alio vocabulo, ſed in tali ſtructura ſemper verſatur ellipſis, ut in *prope* cet. Proprie autem talia ſunt adverbia, ut etiam hic agnoſcit Quintilianus, qui de

recedent: aut ſi conſuetudo vicerit, vetus lex ſermonis abolebitur; cujus difficilior apud
59 Graecos obſervatio eſt, (quia plura illis loquendi genera, quas Διαλέκτους vocant: et quod alias vitioſum, interim alias rectum eſt)

abolebitur. Hoc paene etiam in Goth., quem *abolebit* dare narrat Geſn. Nimirum cauda, literae *t* appicta, quae paſſivum facit, abiit fere in ſpeciem ſigni interrogationis. Voſſ. 2. tamen (gemellus Goth.) *abolebit* etiam, eadem fortaſſe ratione.

quia — alias rectum eſt. Docta eſt et valde probabilis Geſneri κρίσις, qua totam hanc parentheſin de dialectis ſpuriam eſſe ſuſpicatur, et ex interpretamento marginis in contextum invectam. Sane ſi quid adjecturus erat Qu., quare eſſet *difficilior apud Graecos obſervatio veteris ſermonis legis,* aliunde hujus rei cauſam repetiiſſet, quam a dialectis, cum Graeci, praeter duas accentus ſedes ſibi cum Romanis communes, habeant etiam in ultima accentum, poſſintque brevem penultimam acuere eandemque longam gravare, quorum neutrum Romanis licet. Hinc enim eſt omnis Graeci accentus difficultas. Videtur itaque, cum ipſe Qu. de re, quae ſui non eſſet inſtituti, nihil meris adverbiis et pronominibus agi profitetur (§. 26.) Sic et *ne* dicit adverbium 1, 5, 49. quae nobis vocatur conjunctio. *Vetus lex ſermonis,* quam modo (§. 26) item appellaverat, idem eſt illud *praeceptum.* Sic omnia clara, ſpero, in loco quem ſe non intelligere ingenue fatetur Geſnerus, qui tamen ad hanc ipſam de loco ſententiam rediit ſecundis curis. vid. Addenda ejus. *Gallaeus* praeter omnem rationem ſuſpectam putavit vocem *ſeparata,* in qua nulla eſt Codd. varietas, niſi forte Gothani *ſeperata* (tac. Geſn.) varietatem appellas. Ceteri tacent omnes, et omittunt etiam Regii interpretationem, quam equidem repetii, quamque ſecutus Gedoynus locum ſatis bene expreſſit.

quia — alias rectum eſt. vid. not. Crit. Ex alia profecto cauſa, quam dialectorum diverſitate, oritur difficultas, qua impediuntur accentus Graeci. Si tamen ſanus eſt hic locus, debemus cogitare v. c. de lege Aëolicae dialecti, ultimam ſemper gravantis, etiam ubi in ceteris Dialectis aut acuitur aut flectitur. Sunt praeterea quaedam, quae aliter legas accentuata in vetere Ioniſmo, vel Atticiſmo, aliter apud recentiores velut τροπαῖον, τρόπαιον, ὁμοῖος, ὅμοιος, ἴσος, ἶσος,

30 apud nos vero breviſſima ratio. Namque in omni voce, *acuta* intra numerum trium ſyllabarum continetur, ſive eae ſunt in verbo ſolae, ſive ultimae: et in his aut proxima extremae, aut ab ea tertia. Trium porro, de quibus loquor, media longa, aut acuta, aut flexa erit: eodem loco brevis utique gravem habebit ſonum, ideoque poſitam ante ſe, id
31 eſt ab ultima tertiam, acuet. Eſt autem in omni voce utique acuta, ſed nunquam plus

dixiſſet, ignarus aliquis verae rationis, qui Codicem ſcriptoris noſtri antiquiſſimum tractaret, hanc cauſam rei, a ſe parum perſpectae, margini alleviſſe, quam ſequentes librarii deinde pro ipſius rhetoris verbis reciperent. Eſt quidem haec *ῥῆσις* in omnibus, quantum video, Codd., varietate levi. *Interim* inter *vitioſum* et *alias*, quod recte diſplicet Geſnero, cum ſit idem atque *alias*, videntur tueri omnes. Explices h. l. *nihilo ſecius*, ſed dure. Goth. (tac. Geſn.) inter *vitioſ.* et *int.* inſerit *eſt.* Guelf. ſic dirimit: *vitioſum interim: alios.* Bern. pro *alias* — *alias* dat *alia* — *alia*, non male, referendo *alia* ad *dialectos.* Sapit gloſſema ipſa haec fluctuatio. *apud nos vero breviſſima ratio.* Sic cum plurimis Codd. Guelf. Gibſonus tacendo ſignificat, Bodlej. habere paucarum edd. ſcripturam: *apud nos vero rectiſſima ratio ac etiam breviſſima*, corruptiſſimam illam, quod vel *ac*, ante vocalem, oſtendit. *Namque.* Guelf. *Nam quod.* *Namque*, ut conjecit Regius, Goth. et plurimi puto Codd., qui ſilentur. Id certe ſolum eſt verum. *Nam quod* multae edd. *eae ſunt.* Sic ſcripſi, prius e Goth. (tac. Geſn.) poſterius e Guelf. Vulgo *hae ſint.* Clarius h. l. *eae* quam *hae*, neque conjunctivus neceſſarius. Sat multae edd. *eae.*

quanquam in poſteriore voce quantitatis magis eſt diverſitas, quam accentus. Sed leviora ſunt haec, quam quae in cenſum veniant. Etiam Metarius in Opere de Dialectis accentuum varietatem omittit; neque multis rem tractat Reizius *De Accentus inclinatione* ed. Wolf. p. 107 ſeqq. it. p. 121 in *σκληροτης.*

Namque — acuta. Similia docet Cic. Orat. c. 18, ubi Erneſti mutatio, quam ſine ullo auctore in textum recepit, *ultra* pro *citra*, neceſſaria non videtur.

una; nec ultima unquam; ideoque in diſyllabis prior. Praeterea nunquam in eadem flexa et acuta, quoniam eadem flexa et acuta; itaque neutra claudet vocem Latinam. Ea

diſyllabis. Goth. (tac. Geſn.) ut et Voſſ. 2. *biſyllabis*, et quaedam edd., facili errore, ſed in quo lateat bona ſcriptura. Nullus enim duplici *s* locus in hac voce, etiamſi fere ſcribitur *diſſyllabum*, cum nemo tamen *triſſyllabum*, et Graeci ſemper δισύλλαβον, τρισύλλαβον. vid. Noltenium parte Orthogr. p. 52. it. Heuſingeri emendatt. p. 332. *flexa et acuta.* Sic Guelf. Regius pro *et* conjecit *ex*, quod ipſum tamen ex aliquot Codd. afferunt, qui contulerunt; quam vere quidem et diligenter, neſcio. Gibſ. tacendo ſignificat Ioann. ita dare, Burm. Voſſ. 1. 2. diſerte narrat, cum tamen Goth., Voſſiano 2. plerumque accinens, praeferat *et.* Geſnerus τὸ *et* reduxit et defendit. Neque tamen plane me conciliavit receptae. Vix enim agnoſco ſimplicitatem et ſanitatem Quintiliani, ſi vere ab eo profecta ſunt, quae hic leguntur, in quibus eſt ὀξύμωρον prorſus puerile: *nunquam eadem flexa et acuta quoniam eadem flexa et acuta.* Qui omiſerunt ultima *quon. — acuta*, ſicut Codd. aliquot et edd. quarum eſt Obr. gladio ſe expedierunt, non manu, neque ferri poteſt ejusmodi κρίσις. Equidem maxime gravor illud *eadem* praepoſtere repetitum, et profectum ſane ab oculo librarii ad ſuperiora aberrante. Maxime quidem ita legi optem: *quoniam flexa eſt acuta*; aut *quon. in flexa eſt acuta.* Bern. enim ſic: *qui in eadem flexa et acuta.* Goth. (tac. Geſn.) ut et Voſſ. 2. et aliquot edd. *quia* pro *quoniam*, ſed poſterius longe aptius. Collocatio τοῦ *eadem*, qualis nunc eſt, ne ſatis quidem latina mihi videtur. *itaque.* Ita Guelf. Goth. et omnes, puto, Codd. Geſnerus auctores ſecutus Jenſ. Locat. Venet. Ruſc. Bad. Colinaeum et Obrechtum dedit *utique*, nequaquam neceſſario. Bene enim procedit argumentatio, ſi, *propterea*, quod, quae *flexa* eſt ſyllaba, eadem et *acuta* eſt, neque *flexa* neque *acuta* ullam Latinam vocem dicitur claudere. *Acutam* enim modo (*nec ultima unquam*) claudere vocem negabat, in *flexa* itidem *acutam* eſſe cummaxime oſtendit. Contra, ſi legis *utique*, de *acuta*, quod modo dixerat, repetit inelegan-

quoniam — flexa et acuta. Flexa ſyllaba cum ſit ea, quae longae vocalis priorem extollit, ſive acuit, moram, ſecundam gravat, apparet unamquamque ſyllabam flexam etiam habere acutum accentum, etſi viciſſim non item. vid. not. Crit.

vero, quae ſunt ſyllabae unius, erunt acuta,
32 aut flexa, ne ſit aliqua vox ſine acuta. Et illa per ſonos accidunt, quae demonſtrari ſcripto non poſſunt, vitia oris et linguae: ἰωτακισμοὺς et λαμβδακισμοὺς, ἰσχνότητας et πλατειασμοὺς,

ter. Etiam nimis geminatur iſtud *utique*, ſi hic tertio comparet. *cludet* cum Guelf. et quibusdam Codd. et edd. legas, an *claudet*, parvi refert. Frequens ſane Quintiliano forma *cludere*. Goth. (tac. Geſn.) *cluudit*, cum Voſſ. 2.

λαμβδακισμοὺς. Quanquam Codd. vett. edd. et omnes fere, qui de re aut litera egerunt ſcriptores, ut Varro et Iſidorus Hiſpal. all. praeferunt *labdaciſmum* ſine *m*, malui tamen cum recentioribus inſerere illud. Goth. (tac. Geſn.) *labdaciſmus* (litt. latt.) Guelf. *labelaciſmus*, per errorem. Vide enim de

ἰωτακισμοὺς — κοιλοστομίαν. Iſidorus Origg. l. 1. c. 31. p. Gothofredi 842 „*Iotaciſmus* „eſt quoties in *iota* litera duplicatur ſonus, ut *Troiia*, „*Maiia*.“ Diomed. p. Putſch. 448. „*Iotaciſmi* ſunt, cum i „litera ſupra juſtum decorem „in dictionibus extenditur.“ Iſid. l. c. „*Labdaciſmus* eſt, ſi „pro uno l duo pronuncientur.“ Diomed. l. c. „*Lambdaciſmi*, ſi *Lucem* prima ſyllaba, vel *Alma*, nimium plene „pronunciemus.“ Exempla hujus vitii etiam clariora ponit Eraſmus in Dialogo de Pronunciatione, apud Havercampum Sylloge altera p. 72. „pro *lucet*, *ellucet*; pro *ſalva*, „*ſallava*.“ Pulcre idem demonſtrat in Hannibale Gronovius ad Liv. 22, 13, 5. Ariſtoteles Problemm. p. Sylburgii 103. tmema 11. οἱ ἰσχνόφωνοι φωνοῦσι μὲν, λόγον δὲ οὐ δύνανται συνείρειν. Eraſm. l. c. p. 73. „ἰσχνότης — dum, „arctatis arteriae circa imas „fauces muſculis, vox ſemiclufis labiis promitur. Cui „contrarium eſt πλατειασμὸς, „cum nimium diductis faucibus et ore plus ſatis patulo „ſermo promitur.“ Idem p. 74. „Per κοιλοστομίαν vox funditur in latera faucium, atque „hinc repercuſſa reſonat, qualis „umbrarum vox eſſe fertur, „eoque qui ſimulant hujusmodi „ſpectra ex olla fictili verba „promunt.“ Paulo ſuperius idem „Germani ſuperiores paene ab umbilico voces ducunt.“ Et ſane κοιλοστομία videtur eſſe abundantia ſonorum gutturalium, vel potius pulmonalium, qualem notamus in Hebraica lingua, ut et Germanica, pronunciantibus maxime Helvetiis.

feliciores ſingendis nominibus Graeci vocant: ſicut κοιλοστομίαν, cum vox quaſi in receſſu oris auditur. Sunt etiam proprii quidam et 33
inenarrabiles ſoni, quibus nonnunquam nationes reprehendimus. Remotis igitur omnibus, quae ſupra diximus, vitiis, erit illa, quae vocatur, ὀρθοέπεια, id eſt, emendata cum ſuavitate vocum explanatio: nam ſic accipi poteſt *recta*. Cetera vitia omnia ex pluribus 34

Ariſtophanis λάβδα Toup. ad Suid. p. ed. Lipſ. 421. qui recte negat a litera repetendum. *auditur.* Guelf. *dividitur*, cum quibusdam, mero errore corrumpendi *a* in *d*. *inenarrabiles.* Guelf. *inerrabiles*, quod ipſum ſi pluribus Codd. defenderetur, nequaquam ſpernerem, cum Apulejus *De dogmate Platonis*, itemque *de mundo* hoc vocabulo in orbibus coeleſtibus uſus inveniatur. Forent autem ſoni *inerrabiles*, certi, qui nunquam varient. Contra e Lactantio, ſed loco non deſignato, memorantur a Lexicographis *errabiles ſoni*. Nunc, cum bonam ſententiam praebeat non paucorum Codd. ſcriptura *inenarrabiles* (cf. 11, 3, 177 „*ratio* — *inenarrabilis*"), ea acquievi, exemplum ſecutus etiam aliquot edd. Quod dant Burm. et Geſn. non ſine ſociis, *inevitabiles*, neque in ullo Codice invenio, neque per ſe blanditur. Mecum facit Lochm. l. c. p. 12.

quae ſupra. Guelf. *de quibus ſupra* et ſic plerique Codd. et edd. Videntur tamen Bal. et Ioann. dare receptam, quae ſane eſt elegantior.

nationes reprehendimus. „Solemus quibusdam nationibus „exprobrare certos ſonos, quibus pronunciationem ſuam „deforment potiſſimum." Attamen diſſicultate non caret ſtructura ob ablativum iſtum *quibus*, pro quo malis *ob quos*. Bene autem procederent omnia, ſi legeretur, quae eſt Burmanni conjectura, *deprehendimus*, pro *repr.* Se produnt nationes certis quibusdam et propriis ſonis. Sic Anglos *deprehendimus* ſibilo in *th*, Francogallos rhoncho in *n*, Germanos anhelitu in *ch*.

nam ſic — recta. h. e. nam puritas, ſuavitas et accuratio (*explanatio*) in pronunciandis vocibus poſſunt comprehendi iſta *rectae pronunciationis* appellatione, quae ineſt Graeco vocabulo, ὀρθοέπεια.

vocibus ſunt, quorum eſt *ſoloeciſmus:* quanquam circa hoc quoque diſputatum eſt. nam etiam qui complexu orationis accidere eum confitentur, quia tamen unius emendatione verbi corrigi poſſit, in verbo eſſe vitium, non in ſermone contendunt: cum, ſive *amarae corticis* ſeu *medio cortice* per genus facit ſoloeciſmum (quorum neutrum quidem reprehendo, cum ſit utriusque Virgilius auctor; ſed fingamus utrumlibet non recte dictum), mutatio vocis alterius, in qua vitium erat, rectam loquendi rationem ſic reddit, ut *amari corticis* fiat vel *media cortice.* quod mani- 61
feſtae calumniae eſt. neutrum enim vitioſum

qui complexu. Goth. (tac. Geſn.) *qui contextu aut complexu*, quam foedam, ut vocat, gloſſam Gebhardus, ducibus duobus ſuis Palatinis Codd., jam proſcripſit. Ceteri quidem Codd. a conferentibus non memorantur. Mirum, ni Voſſ. 2. facit cum Gothano. Guelf. recte omittit *contextu aut*, ut et Alm. Edd. ante Gibſonum pleraſque obſidet.

amarae — cortice. Alter locus Virg. Eclog. 6, 62. 63. alter Georg. 2, 74.

cum — ſic reddit. Longior hic orationis ambitus habet aliquam difficultatem intelligendi. *cum* refertur ad *reddit*, quod multis vocabulis inde diſtinetur. Neque apparet, quomodo *cum*, hac poteſtate, poſſit ſibi jungere indicativum, nam tempus ſane non ſignificat, niſi forte poſitum a Qu. putes *dum. Reddat* in nullo quidem libro legitur, neque conveniat magnopere, praecedente in parentheſi, eadem ſtructura: *cum ſit*, et protinus ſequente tertio conjunctivo *fiat*, cujusmodi ſimilitudinem clauſularum ſolent vitare ſcriptores. Si *quoniam* eſſet pro *cum*, oratio foret expedita. *Quoniam* enim proprie eſt concedentis, ſed ſimul argumentum ex conceſſa re peti poſſe negantis; et id ipſum agit h. l. Quintilianus. *Quoniam* et *Cum* in Codd. ſaepe confunduntur. vid. Drakenb. ad Liv. 1, 6, 4. it. 4, 29, 6.

ſeparatum eſt, ſed compoſitione peccatur, quae jam ſermonis eſt. Illud eruditius quae- 36 ritur, an in ſingulis quoque verbis poſſit fieri ſoloeciſmus: ut ſi unum quis ad ſe vocans, dicat *venite:* aut ſi plures a ſe dimittens, ita loquatur, *Abi*, aut *Diſcede.* Nec non cum reſponſum ab interrogatione diſſentit: ut ſi dicenti, *Quem video?* ita occurras, *Ego.* In geſtu etiam nonnulli putant idem vitium ineſſe, cum aliud voce, aliud nutu vel manu demonſtratur. Huic opinioni neque omnino 37 accedo, neque plane diſſentio. nam id fateor poſſe accidere voce una, non tamen aliter, quam ſi ſit aliquid, quod vim alterius vocis obtineat, ad quod vox illa referatur: ut *ſoloeciſmus* ex complexu fiat eorum, quibus res ſignificantur, et voluntas oſtenditur. Atque 38 ut omnem effugiam cavillationem, fit aliquando in uno verbo, nunquam in ſolo ver-

ſeparatum eſt. Guelf. omittit *eſt.* Non male: neque enim neceſſarium eſt et loco hic alieno legitur, cum debuiſſet certe ante *ſeparatum* poni, non poſt. Et ſic ſolus, quantum video, Gryphius ann. 1544. Elegantius tamen omittitur *eſt*, cum recurrat in fine hujus ſenſus. *fateor poſſe accidere.* Guelf. omittit *poſſe*, cum Bodl. Bal. Alm. Non male. *res ſignificantur.* Guelf. *ſignificatur.* Placet, ſi oppoſita *res* et *voluntas* ſunt eodem numero.

In geſtu — idem vitium. Cum tragicus actor, ὦ Ζεῦ exclamans, manu terram oſtenderet, et ὦ γᾶ, vultu in coelum erecto, diceret, Polemo Smyrnae praeſidens Olympicis ludis: οὗτος, inquit, τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε. Philoſtr. p. Ol. 542. Item Lucianus de Saltatione Vol. 5. Bip. p. 168 πολλοὶ — σολοικίας δεινὰς ἐν τῇ ὀρχήσει ἐπιδείκνυνται. Lucillius in Epigr. apud Brunck. Anal. Vol. 2. p. 335 καὶ τῇ χειρὶ — σολοικίζει διανεύων.

bo. Per quot autem et quas accidat ſpecies,
non ſatis convenit. Qui pleniſſime, quadri-
pertitam volunt eſſe rationem, nec aliam,
quam barbariſmi, ut fiat adjectione, ut, *Veni* 62
de Suſis in Alexandriam: detractione, *Am-
bulo viam*, *Aegypto venio*, *Ne hoc fecit:*

Ne hoc fecit. Detractionem facile hic agnoſcere ſibi quisque videbitur, ut exciderit *quidem* poſt *hoc*. Sed illam ſtructuram omittendi *quidem* certatim defendunt VV. DD. quorum unum nominaſſe Ruhnkenium ſuffecerit. Vid. eum ad Rutil. Lup. p. 129. Poſſet credi Quintilianus etiam immerito locutionem bonis ſcriptoribus uſurpatam (raro tamen, ut omnes confitebuntur), reprehendiſſe. Sed afferuntur loci, ubi ipſe Qu. ita fuerit locutus. 1, 12, 14 „Nam *ne* „ego conſumi ſtudentem — „volo." Ibi in omnibus fere edd. et Codd. legitur *nec*, ſed in ſuo libro (fortaſſe Florentino vetuſtiſſimo) Regium inveniſſe *ne*, ipſius nota apparet; habentque illud *ne* Cod. Goth. et ed. Veneta 1494. Item 6, 1, 47. „*ne* illum pro„baverim." E nullo Codice a quoquam *ne* affertur, ſed iterum Regius, corrigendo *nec* aut inſerendo *quidem*, prodit, libri ſui ſcripturam eſſe *ne*. Invenitur ea, non quidem, ut ſignificat Burm., in vett. pleriſque edd., cum Gibſonus ſuarum quidem quinque nullam memoret, inter quas Andreanae auctoritas foret magna. Poterat tamen deſignare Venet. 1494. Ea enim *ne*, ut et Locat., ſed, ejus repetitio, Ruſc. *quidem* inſerit poſt *illum*. Ad ipſum eum locum Badius in Vallenſi ſuo Codice *neque* eſſe narrat, idque eſt in Guelf. et Goth. Addam ipſe locos 1, 2, 7. „*ne* Alexandri„nis" pro „ne Al. quidem." Guelf. ſolus, quantum video. et 2, 7, 26 „*ne* vitium" ſol. Voſſ. 1. Non magnopere igitur eſt veriſimile, Quintilianum iis locis ſcripſiſſe *ne* pro *ne* — *quidem*. et recte mihi videor tueri in iis receptam. Ut ſint itaque multa veterum loca, quibus recte vindicetur ea ſtructura, quae ipſa disputatio lubrica quam maxime videtur, cum *c* e *nec* tam facile exciderit; Quintilianum tamen hoc loco non de alia ulla locutione cogitaſſe, quam de *ne* pro *ne* — *quidem*, adhuc mihi perſuadeo, ſive perperam ipſe hunc ſoloeciſmum pronunciavit, ſive ſummis ſcriptoribus abjudicanda eſt ea forma. Saltem quaecunque, ut alium hic inveniant ſoloeciſmum, comminiſcuntur VV. DD., maxime ſunt contorta,

tranſmutatione, qua ordo turbatur, *Quoque* 39 *ego*, *Enim hoc voluit*, *Autem non habuit:* ex quo genere an ſit *igitur*, in initio ſermonis poſitum, dubitari poteſt, quia maximos auctores in diverſa fuiſſe opinione video, cum apud alios ſit etiam frequens, apud alios nunquam reperiatur. Haec tria genera quidam 40 diducunt a ſoloeciſmo, et *adjectionis vitium*, πλεονασμόν· *detractionis*, ἔλλειψιν· *inverſionis*, ἀναστροφὴν vocant, quae ſi in ſpeciem ſoloeciſmi cadant, ὑπερβατὸν quoque appellari eo-

in ſpec. — cadant. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et Voſſ. 1. 2. 3. *cadat*, ut ad noviſſimam ſolum referatur, videl. τὴν ἀναστροφήν.

v. c. ut legatur *me* (pro *ne*) pro *de me*, quae tamen ipſa eſt Ciceroni ſatis frequens locutio: *aliquo aliquid facere* pro *alicui* cet., aut, ut *ne* ſit pro *anne* et ibi detractio. Dukerus ipſe, ſtructurae ſolius *ne* ſine *quidem* defenſor, locorum, quae afferantur, ſcripturam ſaepe fluctuare fatetur. Ita obliterata eſt Cic. Philipp. 2, 16 ubi in vett. edd. *ne unquam ſalutaverat*, hodie *nunquam*, ſed Erneſtus recte videtur totam iſtam *ſalutationem* ſpuriam putare. Manifeſtius pro *ne* exemplum videtur Cic. de Fin. 5, 7 extr. *ne — poſſet* niſi gloſſa eſt ea.

igitur in initio. Apud Salluſtium frequens eſt *igitur* in initio ſermonis poſitum. Vide accuratiſſimum ejus ſcriptoris indicem Tellerianum, unde diſcas, vicies in Catilinario, bis quinquagies in Jugurthino ita uſurpaſſe Salluſtium. Etiam Livius ponit eo ordine vid. Drakenb. ad 2, 48, 1. et ipſe noſter 2, 14, 5. Priſcianus p. 1210 et Servius p. Putſch. 1797 promiſcuam hujus conjunctionis ſedem eſſe decernunt. Aliquanto difficilius eſt ſcriptores memorare „apud „quos“ haec ſtructura „nun„quam reperiatur.“ Ciceronem modo praemittere, modo poſtponere *igitur*, narrat Pſeudo-Turnebus. Locum quidem, ubi praemitteretur, nullum attulit: neque ego memini.

ὑπερβατὸν — *poſſe.* Segregant eo ſane conſilio tria haec a ſoloeciſmo, ne cogantur ſemper et ubique ea appellare *vitia*, quae interdum, pariter atque ὑπερβατόν, ſunt figurae orationis probabiles. cf. ſupra 1, 5, 5. Attendant autem tirones

41 dem modo poſſe. *Immutatio* ſine controverſia eſt, cum aliud pro alio ponitur. Id per omnes orationis partes deprehendimus, frequentiſſime in verbo, quia plurima huic accidunt, ideoque in eo fiunt *ſoloeciſmi* per *genera*, *tempora*, *perſonas*, *modos*, ſive cui *ſtatus* eos dici ſeu *qualitates* placet, vel ſex, vel, ut alii volunt, octo (nam totidem vitiorum erunt formae, in quot ſpecies eorum quidque, de
42 quibus ſupra dictum eſt, diviſeris): praeterea

eorum quidque. Goth. (tac. Geſn.) *quodque*, ut et Voſſ. 2. In Guelf. compendium evanidum ſcripturae dubium relinquit, utrum dare voluerit librarius. Ceteri Codd. ſilentur. Vett. quidem edd. pleraeque *quodque*.

conjunctivum in *cadant*, qui ſignificat, loqui Qu. ex mente aliorum, non ſua (cf. ad 1, 2, 2. *videtur*); quare etiam in fine poſuit *poſſe*, non *poſſet*, quod perperam pro illo invehendum ſuadet Obrechtus.

cum aliud — ponitur. Cave credas, controverſiam in *definitione* eſſe negari. Negat Qu. de eo, utrum ad *ſoloeciſmum* pertineat *immutatio*, necne, ullam eſſe controverſiam. Definitionem addidit, ne quis ignoraret, quid eo *immutationis* vocabulo h. l. ſignificaretur.

genera — modos — ſtatus — qualitates cf. de his notam exeg. ad 1, 4, 27. *Id* autem, pro quo expectes *Eam*, reſpiciendo ad *immutatio*, refertur ad omnem illam, de qua nunc agit, rem in genere, aut ad verba iſta *cum — ponitur.*

eorum — dictum. de quibus ſupra dictum eſt ſunt modo recenſitae verbi partes, *genera*, *tempora* cet. ubi inſolentius paulo, quod *ſupra* dixit in tam exiguo intervallo. cf. autem 2, 1, 10. Fortaſſe tamen de induſtria vitabat *modo*, quod proprium hic erat adverbium, ne quid turbaretur lector, quoniam de *modo verbi* agitur. Alius autem ab aliis conſtituitur numerus *modorum*, quales Diomedes p. Putſch. 328 *quinque* agnoſci a Grammaticis plerumque, narrat, ſed tamen quosdam usque ad decem modos progredi. Varro de L. L. l. 9. p. Bip. 167 ſeq. *ſex* facit declinatuum ſpecies, ſed ii non ſunt modi meri, verum omnes in genere verbi partes. Quintiliani tempore videntur eae maxime obtinuiſſe rationes, ut

numeros, in quibus nos *ſingularem* ac *pluralem* habemus, Graeci et δυϊκόν. Quanquam
63 fuerunt, qui nobis quoque adjicerent dualem, *ſcripſere*, *legere*: quod evitandae aſperitatis gratia mollitum eſt, ut apud veteres, pro *male mereris*, *male merere*. ideoque quod vocant *duale*, in illo ſolo genere conſiſtit: cum apud Graecos et in verbi tota fere ratione, et in nominibus deprehendatur, et ſic quoque rariſſimus ejus ſit uſus; apud noſtro- 43
rum vero neminem haec obſervatio reperiatur, quin e contrario, *Devenere locos*, et *Conticuere omnes*, et *Conſedere duces*, aperte nos doceant, nihil horum ad duos pertinere; *Dixere* quoque, quanquam id Antonius Rufus ex diverſo ponit exemplum, de pluribus pa-

et ſic — uſus. Contorta videtur argumentationis ratio, qualem reddidi in not. ex. An *etſi ſic quoque*, pro *et ſic quoque*? Tueatur ſe dualis latini defenſor ipſa ea dualis apud Graecos infrequentia. Quid mirum, ſi apud Latinos etiam rarior? Apparet ſaltem Graecorum exemplo, dualem, quia rarus ſit ejus uſus, non protinus tolli e lingua. Si uſum hujusmodi formarum ſignificatione dualis diſſuaderet Qu., bene procederet recepta. Ad negandum, eſſe dualem in latina lingua, non videtur facere. Neque tamen poſt *etſi* tam bene procedit conjunctivus *ſit*, quam ſi pendet a *cum*.

alii *ſex*, alii *octo* modos facerent, quod apud Grammaticos diſerte memoratum non invenio.

apud veteres. Ergo Quintiliani tempore vix in uſu hoc.

et — uſus quo minus eſt veriſimile, quod, Graeci, qui habent, raro uſurpant, a nobis, non niſi in uno genere frequentatum, tanquam proprium quid debere a ceteris numeris diſtingui. Vid. tamen not. Cr.

Devenere — Conſedere. Virg. Aen. 1, 369. 2, 1. Ovid. Met. 13, 1. In omnibus hiſce locis plures duobus intelliguntur.

Antonius Rufus — pronunciet. Antonii Rufi nulla mentio apud ſcriptores, niſi quod Scho-

44 tronis praeco pronunciet. Quid? non Livius
circa initia ſtatim primi libri, *Tenuere*, in-
quit, *arcem Sabini?* et mox, *In adverſum*
Romani ſubiere? Sed quem potius ego, quam
M. Tullium, ſequar? qui in Oratore, *Non*
reprehendo, inquit, *ſcripſere: ſcripſerunt eſſe*
45 *verius ſentio.* Similiter in vocabulis et nomi-
nibus fit *ſoloeciſmus genere*, *numero*, proprie
autem *caſibus.* Quidquid eorum alteri ſuc-
cedet, huic parti ſubjungatur licet per *com-*
parationes, et *ſuperlationes;* itemque in qui-
bus *patrium* pro *poſſeſſivo* dicitur, vel con-

liaſtae Horatii referunt, eum vertendo Homero et Pindaro, itemque Comoediis ſcribendis innotuiſſe. Memorat eum et Velius Longus de Orthogr. p. Putſch. 2237.

Praeco in judiciis, poſt habitas a patronis utriusque litigantis orationes ſolebat pronunciare *dixere*, ſed hoc, etſi plerumque poſt duorum patronorum, tamen etiam poſt plurium fiebat orationes.

Livius — Sabini. Liv. 1, 12, 1. *Romani ſubiere.* ibid.

in Oratore c. 47. Non ipſa quidem Ciceronis verba expreſſit Qu. ſed mentem ejus. Apparet autem ſententia Ciceroniana, ipſum promiſcuè uſurpandam duxiſſe utramque formam, non aſſignaſſe duali alteram. Quod apud Cic. *et* eſt ante *ſcripſerunt*, id libenter ego mutaverim in *etſi*, cum *ſi* facile hauriretur a ſequente *ſc.*

proprie. Hoc opponitur ei, quod antecedit: *ſimiliter*, nam *caſus* ſunt *proprie* vocabulis et nominibus, cum *genus*, *numerum*, communia habeant cum verbo.

Quidquid — ſuccedet. Senſus hic videtur: Quandocunque alterum vocabulum aut nomen pro altero ponetur, poterit id vitium ad hanc ſoloeciſmorum partem referri, quae fit in vocabulis et nominibus. Scilicet patitur magis quam jubet Qu. hujusmodi vitia annumerari ſoloeciſmis, cum tamen improbet, quod faciunt quidam, ut *ſoloeciſmum* putent vitium per quantitatem.

per comparationes — dicitur. Exempla haec ſunt nominis vel vocabuli alterius ſuccedentis alteri, h. e. pro altero poſiti, cum comparativus pro poſitivo aut ſuperlativo uſurpatur, aut viciſſim. Praepoſitio

64 tra. Nam vitium quod ſit per quantitatem, 46 ut *magnum peculiolum*, erunt qui *ſoloeciſmum* putent; quia pro nomine integro poſitum ſit diminutum. Ego dubito, an id *improprium* potius appellem: ſignificatione enim deerrat: *ſoloeciſmi* porro vitium non eſt in ſenſu, ſed in complexu. In *participio* per *genus*, et 47 *caſum*, ut in vocabulo; per *tempora*, ut in verbo; per *numerum*, ut in utroque, peccatur. *Pronomen* quoque *genus*, *numerum*, *caſus* habet, quae omnia recipiunt hujusmodi errorem. Fiunt *ſoloeciſmi* (et quidem plu- 48 rimi) per partes orationis: ſed id tradere ſatis

per ſignificatu eſt, quem cognovimus ad 1, 5, 22. *Patrium* quale ſit, poteſt dubitari. Cum tamen a Chariſio, Diomede, Priſciano, Iſidoro, Cledonio, certatim, iisdemque fere exemplis allatis, jungantur et inter ſe commutata oſtendantur *patronymica* et *poſſeſſiva* (ubi apud Iſid. p. Gothofr. 824 pro *Thetica* lege *Ctetica*), facile adducimur, ut credamus *patrium* ab ipſo Quintiliano dictum pro *patronymico*. Diomed. p. Putſch. 310 ita: „Patronymica ſunt quae a patre „ſumuntur, ut Pelides, Priamides — Poſſeſſiva interdum „Poëtae quaſi Patronymica proferunt, ut eſt Oreſtes Agamemnonius. Sed quod patronymicum eſt, poni quaſi „κτητικὸν non poteſt.“ Hinc igitur ſoloeciſmi in illa commutatione, ſed et in contraria, ex mente quidem Quintiliani; fortaſſe extra poëſin.

dubito, an. Affirmative dubitat, ſi ita dicere licet. reſp. 1, 5. 19. et eadem de hac forma disputantem adi, ſis, Perizonium ad Sanctii Minervam p. 118. Locus in primis manifeſtus apud Senec. patr. p. Bip. 272 „adeo non eſt dubium „*an* beneficium non dederit, „ut dubium ſit *an* acceperit.“ Sed cf. ad 2, 17, 5.

porro. Introducit haec particula argumentum, quare non ſit ſoloeciſmus talis locutio. Similiter 2, 1, 7. vid. Turſell. ed. Ern. p. 681. et infra ad 2, 3, 5.

per partes orationis. Per, intellectu, quo modo *per comparationes*, ne forte quis intelligat: *per ſingulas* h. e. *in omnibus partibus or.*, quod docere non attinebat, cum ſponte mani-

non eſt, ne ita demum vitium eſſe credat
puer, ſi pro alia ponatur alia, ut *verbum*, ubi
nomen eſſe debuerit, vel *adverbium*, ubi *pro-*
49 *nomen*, et ſimilia. Nam ſunt quaedam co-
gnata, ut dicunt, id eſt ejusdem generis, in
quibus, qui alia ſpecie, quam oportet, ute-
tur, non minus, quam ipſo genere permutato,
deliquerit. Nam et *an* et *aut* conjunctio-
50 nes ſunt: male tamen interroges, *hic, aut
ille, ſit?* et *ne* ac *non* adverbia: qui tamen
dicat pro illo, *Ne feceris*, *Non feceris*, in
idem incidat vitium, quia alterum negandi
eſt, alterum vetandi. Hoc amplius *intro* et

feſtum eſſet, et jam monuiſſet noſter 1, 5, 41.

hic, aut ille. Rectiſſime Geſnerus defendit Quintilianum contra eos, qui ſummum rhetorem eundemque grammaticum putant erraſſe in hoc praecepto, quo jubet in disjuncta quaeſtione uſurpari *an*, vetat *aut*. Loca ſcriptorum quae in contrarium afferuntur, aut male intelliguntur neque habent veram disjunctionem in quaeſtione, aut corrupta ſunt a librariis ignaris. De horum in eo genere erroribus vid. Drakenborch. ad Liv. 5, 3, 7. Quod autem ipſum dicunt Quintilianum tali locutione uſum 1, 6, 32 „Sit*ne* — a „conſulendo, *vel* a judicando,“ diu eſt cum ejecta fuit prava ſcriptura, etſi veram Geſnerus demum poſt duo ſecula repoſuit. Aliquos tamen ſcriptores, Quintiliani tempore, peccaſſe in harum conjunctionum uſu, recte ſuſpicatur idem Geſnerus, cum alioqui non videatur fuiſſe moniturus quidquam de ea re Qu. Sunt ejusmodi Plinii minoris et Taciti loca. Conſulant tirones Noltenium in Anti-barbaro, parte ſyntact. p. 1299, cujus errores, admoniti, facile emendabunt.

Hoc amplius. Repetita ex Curia formula, cum aliquid addunt Senatores ei, quod priores decreverunt, ut apparet loco L. Senecae de Vita beata c. 3. Deinde abiit in communem ſermonem pro *praeterea*, ut hic et 1, 5, 55. it. 1, 1, 8. Uſurpat etiam Cicero ad Div. 9, 25. „*hoc amplius,* „*habere naviculas.*“ de Fin. 5, 5. „hoc amplius Theophra„ſtus.“

intus, loci adverbia: *Eo* tamen *intus*, et *Intro*
ſum, ſoloeciſmi ſunt. Eadem in diverſitate 51
pronominum, *interjectionum*, *praepoſitionum*,
65 accidunt. Eſt etiam *ſoloeciſmus*, in oratione

intus, *loci adverbia.* Goth. (tac. Geſn.) cum tribus Voſſianis ante *loci* inſerit *unius*, quod facillime obliterabatur. Rectiſſime probat eam ſcripturam Burm. Quanquam in ceteris etiam generaliter poſuit partium orationis nomina, ut *an et aut conj.*, *ne ac non adverb.* Guelf. cum Bern. vocem *intus* omittunt, per errorem. *etiam ſoloeciſmus.* *Etiam* dant Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Bal. Ioann. Bern. et omnes, puto, Codd. quod de ſuis, quoscunque viderit, teſtatur Regius. Neque magnum eſt momentum Gibſoni et Burmanni de Bod[1]. Voſſ. 1. 2. 3. tacentium. *Enim*, quod recentiores edd. de coniectura Regii receperunt, ſententiae huic impertit naturam definitionis ſoloeciſmi, quae quidem hujus loci, poſtquam verboſa de eo inſtituta fuit disputatio, nequaquam eſſe poteſt. Neque video, quare inde quod *ſoloec. eſt — poſitio* aliquis intelligat, vel conjiciat, eadem quae in adverbiis et conjunctionibus, accidere in *pronominum* quoque cet. *diverſitate.* *Poſitionis* etiam vocabulum in ſenſu generalis definitionis non bene procedit, quod is videtur animadvertiſſe, qui conjecit *diſpoſitio*, quod eſt in Sichardi margine, in Codice quidem nullo. vid. not. exeg. *Etiam* pro *enim* mecum defendit Lochm. l. c. p. 13, de *poſitione* quidem aliter ſentiens.

eo — intus — ſoloeciſm. Hoc de adverbio *intus* praeceptum fortaſſe hauſit, unde plura in tota hac Grammatices tractatione, e Lucilii Satyrarum nono, quem ille de induſtria orthographiae et quaeſtionibus Grammaticis videtur deſtinaſſe, quare ſequentes verſus a Charilio Grammatico ſervatos recte libro nono aſſignat Franc. Douſa: „Nam velut „*intro* aliud longe eſſe atque „*intu'* videmus: Sic et *apud* „*te* longe alid eſt, neque idem „valet *ad te: Intro nos vocat* „*ad ſeſe, tenet intus apud ſe.*" Neque tamen confecta res eſt de hoc decreto, cum etiam in movendi ſignificatione *intus* uſurpent non contemnendi ſcriptores, de quibus vide Geſneri theſaurum utrumque. Saepe, apud Plautum in primis reſpondet Francogallico *céans*, quod itidem antiquioribus eorum Comicis eſt in uſu.

Eſt etiam — poſitio. Locus obſcurior. De ἀνακολούθῳ orationis interpretantur. Exemplum ipſe quidem non attulit, unde facilius intelligeres defi-

comprehenſionis unius ſequentium ac prio-
52 rum inter ſe inconveniens poſitio. Quaedam tamen et faciem *ſoloeciſmi* habent, et dici vitioſa non poſſunt, ut *tragoedia Thyeſtes*, et *ludi Floralia* ac *Megaleſia*: quanquam haec ſequenti tempore interciderunt, nunquam aliter a veteribus dicta. *Schemata* igitur nomi-

Megaleſia. Guelf. *magalenſia.*

nitionem. Puto tamen exceptionem, quae ſtatim ſubjicitur, exempli loco eſſe, ut, quod ibi σολοικοφανὲς eſt merum, in aliis ſit verus ſoloeciſmus. Deſignatur ergo his verbis peculiaris aliquis ſoloeciſmus, non univerſa ſoloeciſmi natura finitur; vid. not. Crit. Quali interpretationi id quoque obſtat, quod memoratur *poſitio*. Hujus autem vocabuli in grammaticis nulla fere alia ſignificatio, quam *caſus*. Sic aliquoties noſter *prima poſitio* 1, 5, 60. 65. Videtur tamen fere *primam* intelligere etiam cum ſolam dicit *poſitionem* 1, 6, 15. 25. 1, 4, 24. Uſurpatur etiam de *verbis*, cum *caſus* de ſolis nominibus, et hic reſpondet fere ei, unde converſum eſt, Graecorum θέματι, 1, 6, 10. 11. Quae cum ita ſint, non adducor ut credam, *poſitionem* h. l. generaliter accipiendam pro *collocatione*, *ſtructura*, quam ſignificationem vocabuli videntur tenuiſſe VV. DD. qui receperunt *enim* pro *etiam*. *Orationem comprehenſionis unius* igitur intelligo verba juncta, non ſeparata et commaſin, ad hodiernum morem, dividenda; non autem periodum accipio. *Sequentia, priora* ſunt vocabula deinceps poſita.

tragoedia — dicta. In veteribus Didaſcaliis, in fronte Terentii Comoediarum poſitis, frequens eſt adjectivum vel participium feminini generis junctum nomini maſculino, ut *Eunuchus acta* cet. Ejusmodi fere iſtud eſt: *Tragoedia Thyeſtes*, quo obſoleto quomodo dictum fuerit, non apparet. An, omiſſo tragoediae vocabulo, *Thyeſten* ſolum nominabant? In ludis quidem obtinuit, *Florales*, *Megalenſes*, appellare. Vetere more utuntur Varro, Livius (apud quem 29, 14, 14 fortaſſe cum Cod. Havercamp. ſcribendum *Megaleſia appellati* pro *appellata* cf. 36, 36, 4 *Megaleſia appellatos*, et confer de ſtructura Duker. ad 34, 54, 3.), Ovidius. Adjectivum accommodant ſubſtantivo Tacitus, Gellius, Martialis. De Ciceronis uſu non eſt confecta res, vid. de Har.

nabuntur, frequentiora quidem apud poëtas,
ſed oratoribus quoque permiſſa. Verum *ſche-* 53
ma fere habebit aliquam rationem, ut doce-
bimus eo, quem paulo ante promiſimus, loco.
Sed hoc quoque, quod *ſchema* vocatur, ſi ab
aliquo per imprudentiam factum erit, *ſoloe-*
ciſmi vitio non carebit. In eadem ſpecie ſunt, 54
ſed ſchemate carent, ut ſupra dixi, nomina
feminina, quibus mares utuntur, et neutra-
lia quibus feminae. Hactenus de *ſoloeciſmo.*
Neque enim artem grammaticam componere
aggreſſi ſumus: ſed cum in ordinem incurre-
ret, inhonoratam tranſire noluimus. Hoc 55
amplius, ut inſtitutum ordinem ſequar, ver-
ba aut Latina, aut peregrina ſunt. *Peregrina*
porro ex omnibus prope dixerim gentibus, ut
homines, ut inſtituta etiam multa, venerunt.
Taceo de *Tuſcis* et *Sabinis*, et *Praeneſtinis* 56
66 quoque: nam, ut eorum ſermone utentem,
Vectium Lucilius inſectatur, quemadmodum
Pollio deprehendit in Livio *Patavinitatem:*

reſp. c. 12 ibique Graevium in primis, ſed et Erneſtum.

paulo ante prom. cf. nos ad 1, 5, 5.

per imprudent. — ſoloeciſm. „Grammaticus non erubeſcit, „ſoloeciſmum ſi ſciens facit; „erubeſcit, ſi neſciens.“ Seneca Epiſt. 95.

In eadem ſpecie. Non quidem veri ſoloeciſmi, ſed τοῦ σολοικοφανοῦς.

ut ſupra dixi. v. 1, 4, 24.

inſtitutum ordinem. vid. 1, 5, 3.

Vectium Lucilius. Douſa in Reliquiis locum ejusmodi nullum apud veteres invenit, haecce Quintiliani verba appoſuiſſe contentus p. 20. N. 170. Quem memorat Cicero in Bruto c. 46 Q. Vettium Vettianum, Marſus erat, quo minus Praeneſtinis vocibus uteretur, neque tempora concordant, cum Marſum hunc Cicero juvenis cognoverit.

Pollio — Patavinitatem. cf. 8, 1, 3. Satis docuit eruditiſſimo libello de hac Livii

57 licet omnia Italica pro Romanis habeam. Plurima Gallica valuerunt, ut *rheda* ac *petorritum*. quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur. Et *mappam* quoque, uſitatum circo nomen, Poeni ſibi vindicant: et *Gurdos*,

quoque, uſitatum circo. Guelf. *quoque* poſt *circo* ponit, in quo habet ſocium Voſſ. 1. etſi corruptam alioqui ſcripturam exhibentem. Mihi quidem iſta collocatio placet prae recepta. Aliis rebus praeter ludos Circenſes (ut menſis) inſerviebat *mappa*, ubi *quoque* locum ſuum bene tuetur. In recepta dicas praeceſſiſſe jam voces aliquas, Poenis vindicandas.

Patavinitate Morhoſius, nulla quidem alia re potuiſſe contineri hoc vitium, niſi ſermone urbanitatem *γνησίως* Romanam parum redolente, fruſtra autem eſſe omnes eos, qui hodie labem hanc in ſummo hiſtorico ſubodorari ſibi videantur, *ὀψίγονοι* ipſi et barbari. Etiam hoc pulcre perſuadet legenti Morhoſius, non utique caruiſſe invidia et malignitate iſtam Pollionis reprehenſionem.

rheda — Horatius utitur. *Rhedam* non uno loco dixit Cicero, de qua re conſulendus Nizolius. Ipſe noſter 5, 10, 50 memorat locum Milonianae (c. 10.) ubi *rheda*. Voſſius in Etymol. recte videtur referre *rhedam* ad Germanorum et Anglorum *reiten, ride*. Horatius *petorrita* bis, Sat. 1, 6, 104. Epiſt. 2, 1, 192. Hanc vocem etſi Gallis Varro quoque, Gellius (15, 30.) et Feſtus aſſignant, et habet Gallus Auſonius Epiſt. 14, 15. tamen manifeſta videtur origo ab Aeolico *πέτορες* pro *τέσσαρες*, ut per Maſſilienſes in Gallorum linguam fuerit invectum. Duplex R metrica neceſſitate poſuit fortaſſe Horatius. Et videntur aliquot Codd. noſtro loco dare *petoritum* cum multis edd. Plerique tamen Codd. geminant R.

mappam. Uſum in Circo vid. apud Suet. Ner. c. 22. Cum in Megaleſiorum ludis uſurpata quoque fuerit *mappa* vid. Juvenal. 11, 191. una cum ſacris peregrinis videtur advecta, quo minus fidem inveniat Caſſiodorus ſeculi ſexti ſcriptor, narrans avido ludorum ſpectandorum populo, cum longius protractis epulis moratus eos eſſet Nero, *mappam* ejus fuiſſe projectam, tanquam ſignum committendi ludi (Lib. Varr. 3, Ep. 51.); hinc ortum ſigni talis morem. Originem Phoeniciam nondum eruerunt VV. DD. De *mappa* pro *mantili* vid. Salmaſ. ad Vopiſci Aurel. 12. p. 447 ſeq.

Gurdos. Hiſpanorum etiamnum eſt *gordo*, pinguis, ſenſu phyſico, qui tamen in multis

67 quos pro ſtolidis accipit vulgus, ex Hiſpania duxiſſe originem audivi. Sed haec diviſio 58
mea ad Graecum praecipue ſermonem pertinet: nam et maxima ex parte Romanus inde converſus eſt, et confeſſis quoque Graecis utimur verbis, ubi noſtra deſunt, ſicut illi a nobis nonnunquam mutuantur. Inde illa quaeſtio exoritur, an eadem ratione per caſus duci externa, qua noſtra, conveniat. Ac ſi 59
reperias grammaticum veterum amatorem, neget quidquam ex Latina ratione mutandum: quia, cum ſit apud nos caſus ablativus, quem illi non habent, parum conveniat, uno caſu noſtro, quinque Graecis uti: quin etiam 60
laudet virtutem eorum, qui potentiorem facere linguam Latinam ſtudebant, nec alienis egere inſtitutis fatebantur: inde *Caſtorem*, media ſyllaba producta, pronunciarunt, quia

conveniat, uno caſu noſtro. Guelf. poſt *conv.* inſerit *cum,* cum aliquot edd. non ſine ſenſu quidem.

linguis ſoleat trahi ad mentem. Conferendi de hac voce Cangius in Gloſſario med. et inf. Lat. et Voſſius de Vitiis ſerm. p. 224 ſeq. Ejusdem originis ſunt verba Francogallica *dégourdir*, *engourdir*. Laberius, Julii Caeſaris aequalis, in mimo uſurpavit vocem *gurdus* teſte Gellio 16, 7.

diviſio mea. vid. §. 55. „aut „latina aut peregrina." Quae igitur peregrina, ea Graeca pleraque.

per caſus duci h. e. flecti.

potentiorem facere linguam Latinam. Sic *ad retinendam populi Romani majeſtatem* magiſtratus priſci Graecis nunquam niſi Latine reſponſa dabant, ipſosque per interpretem loqui cogebant, teſte Valerio Maximo 3, 2, 2. Nos quidem Germani faciliores nos ſolemus praeſtare Francogallis ſub noſtra ditione viventibus. *Potentiam* Latinae, *gratiam* Graecae linguae tribuit L. Seneca in conſolat. ad Polyb. c. 21.

hoc omnibus noſtris nominibus accidebat, quorum prima poſitio in easdem, quas *Caſtor*, literas exit: et ut *Palaemo* ac *Telamo* et *Plato* (nam ſic eum Cicero quoque appellat) dicerentur, retinuerunt: quia Latinum,

hoc omnibus noſtris nominibus. Omittit *omnibus* Goth., probante recte Geſnero. Conſentit e Codd. unus, indiviſus fere comes, Voſſ. 2. Sed omittunt idem et edd. Jenſ. Loc. Venet. Ruſc. Bad. Cerv., quas tacent qui contulerunt. *ut Pal. ac Tel. et Plato — dicerentur.* Guelf. inter *Pal.* et *Tel.* omittit *ac*, non male. Quod in reliquis hujus loci vocabulis novant VV. DD. in eo a Codd. non adjuvantur. Pro *ac* dant quaedam edd. *ſic.* Codex quidem nullus. Neque ullus Codex *ut* praefert ante *Plato*, quod nimium confidenter in textu poſuit Geſn., poſtquam ſimili auſu Capperonner. dederat *ſicut.* Hoc tamen libentius recipiam, ut clarius; nam *ut* adverbium, tantillo intervallo poſt *ut* conjunctionem recurrens, non eſt pro cetera Quintiliani perſpicuitate et elegantia. Videntur Capp. et Geſn. eam non admiſiſſe ſententiam, qua appareret, Quintiliani tempore vulgo ſcribi ſolitum eſſe *Platon*, non *Plato*, quae quidem ſane ineſt receptae lectioni, et habet quod diſpliceat. Propterea malebant *ut Plato*, *ſicut Plato*, quaſi de eo nomine ſine *n* ſcribendo nulla eſſet controverſia. Porro nullus Cod. omittit *ut* ante *Palaemo*, quod ejicere malit Geſnerus Neque eſt quare diſſidamus voci *dicerentur*, cum Gallaeo, ſuſpicaci ſane viro. cf. not. exeg. ad 1, 5, 29. Cum Goth., etiam hic miro conſenſu, Voſſ. 2. *differenter* dat, pro *dicerentur.* Illud Geſnerus in margine ſcriptum putat ab eo, qui, duplici modo nomen *Platonis* notari in caſu recto, voluerit indicare; inde, poſtquam haec παρεκβολὴ in textum fuerit invecta, factum eſſe *dicerentur.* Equidem, ut reliqua taceam, alienum credo a Quintiliani ἀκριβείᾳ et elegantia, ut ſcripſerit: *Palaemo* cet. — *retinuerunt*, quomodo, ejecto *dicerentur*, conſtituitur locus a Gallaeo et Geſnero; quanquam uſus nominativi *Palaemo* poteſt defendi, materialiter, quod barbare dicimus, accepto vocabulo. Profecto aliquam ſtructuram erat inventurus Qu., in qua, ſalvo regimine, compareret nominativus. Et eſt inventa ea, ſi tuemur receptam. *Latinum.* Pravam, quam in ſuis libris inveniebat Regius, ſcripturam *Latini* etiam Goth. cum Jenſ. praefert (tac. Geſn.) ut et edd. Loc. Venet. Ruſc. Guelf. contra dat *Latinum*, ut recte emendabat Regius. Ceteri Codd. ſilentur.

quod *o* et *n* literis finiretur, non reperiebant.
Ne in *a* quidem atque *s* literas exire temere 61
maſculina Graeca nomina recto caſu patiebantur: ideoque et apud Caelium legimus, *Pelia Cincinnatus:* et apud Meſſalam, *Bene ſecit Euthia:* et apud Ciceronem, *Hermagora:* ne miremur, quod ab antiquorum plerisque
63 *Aenea* et *Anchiſa* ſit dictus. Nam ſi ut 62
Maecenas, *Suſſenas*, *Aſprenas* dicerentur,

Caelium. Guelf. *C. Elium*, mero, opinor, errore. cf. not. Crit. ad 1, 6, 42. Nam de Aelio Stilone, Varronis magiſtro, quem ille interdum *C. Aelium*, et *Aelium* appellat, vix cogitandum, cum nonniſi per errorem librariorum videatur ei a Varrone, etſi ſemper, dari *Caji* praenomen. Ceteri, qui memorant plurimi, *Lucium* vocant: ut et ipſius Varronis Codd. de R. R. 3, 12.

apud Caelium — Cincinnatus. Coeliine, Ciceronis aequalis, haec ſint verba, cujus infra non uno loco mentio fit (ut 1, 6, 29. 4, 2, 123. 124.) ſatis clari oratoris, an hiſtorici Caelii Antipatri, Gracchorum tempore viventis, nemo dixerit. Neque apparet, quare *Pelias*, qui quidem videtur Alceſtidis ille eſſe pater, ex Iaſonis hiſtoria notus, vocetur *Cincinnatus*, cum de ejus capillitio nihil memoretur apud poetas, quantum quidem memini. Magnum illum L. Quintium, rure petitum Dictatorem, a cincinnis cognominatum conſtat. Dio Caſſ. p. Reim. 13.

Euthia. De quo hiſce verbis egerit Meſſala, ignoramus, neque Euthiae mentio apud ſcriptores ſuccurrit, niſi quod Phrynes accuſatori, contra quem defendit eam Hyperides, hoc erat nomen.

Cic. Hermagora. Apparet hiſce, quomodo in iis locis, ubi Cic. recto hujus nominis caſu utitur, ſit ſcribendum. Quintiliani quidem auctoritati fere non obtemperarunt editores Ciceronis, ut Erneſtus Inv. 1, 6. 9. 11.

Maecenas — Aſpr. Hujusmodi nomina eſſe a loco docet Varro de L. L. l. 7. p. Bip. 125, ubi *Maecenas* itidem memoratur, et ex correctione ingenioſa Popmae etiam *Suſenas*.

genitivo caſu non *e* litera, ſed *tis* ſyllaba terminarentur. Inde *Olympo* et *tyranno* acutam mediam ſyllabam dederunt, quia duabus longis ſequentibus primam brevem acui noſter
63 ſermo non patitur. Sic genitivus *Achilli* et
Ulixi fecit, ſic alia plurima. Nunc recentio- 69

ſed tis ſyll. Guelf. et Goth. cum Jenſ. (male *ex* referente Geſn.) *es* pro *tis*, cum multis Codd., facillima τῆς *t* omiſſione (nam Venet. dat *is*) propter antecedens *d* in *ſed*. Quod emendabat Regius, videtur eſſe in aliquot Codd. Certe hoc verum unum eſt.

Nunc recentiores. Mihi *recentiores* iſtud, quod tamen eſt in omnibus Codd. et edd., magnopere gloſſam olere videtur. Sane *nunc* ſufficiebat, ſed poterat aliquis requirere ſubjectum, qui proinde margini allineret ſuum *recentiores*.

Olympo — non patitur. Eſt hic error manifeſtus, ſed non librariorum ille, ut quidem videtur, verum ipſius Quintiliani, memoria lapſi. Primum ob oculos ſibi poſuit deflexionem illam Romanorum a Graeca ratione, qua Ὀλύμπος et τυράννος dicunt pro Ὄλυμπος et τύραννος; deinde cum forte fortuna (ob antecedens *dederunt*) dativis eſſet uſus, ad hunc caſum accommodavit regulam ſuam, immemor jam non eſſe eam Romani ſolius ſermonis legem, ſed Graeci non minus. A Codicibus quidem nihil praeſidii oſtenditur, qui mire conſentiunt in receptam. Neque proficiunt multum VV. DD. conjecturae, qualem proponit Badius, ubi poſt multas, neque eas faciles, mutationes tamen remanet „primam *brevem*,“ quae ipſa verba habent errorem; nihil enim refert, brevis an longa ſit antepenultima, ad accentum conſtituendum, ubicunque longa eſt penultima. Rationem ipſam accentuum et Graecorum et Latinorum exponere non eſt hujus loci. cf. 1, 5, 30. 31. et 23.

Sic — fecit. *Sic* pertinet ad originem diverſitatis hujus in flectendis nominibus Graecis obſervatae ab iis, qui „Latinam linguam potentiorem „facere ſtudebant.“ Pari ſenſu ſupra bis §. 60 et 62 poſuit *Inde*. *fecit* autem intellectu dicitur prorſus Grammatico, quem aliquoties uſurpat noſter 1, 6, 13. 14. 15. 27. Iis quidem locis ipſa verba et nomina *facere* dicuntur, cum certo modo flectuntur, hic ſubjectum ſententiae eſt caſus (*genitivus* ſcil.) qui *fecerit* h. e. qui coeperit aliquo modo declinari. Ita Donatus ad Andriae Act. 1,

res inſtituerunt Graecis nominibus Graecas declinationes potius dare: quod tamen ipſum non ſemper fieri poteſt. Mihi autem placet Latinam rationem ſequi, quousque patitur decor. Neque enim jam *Calypſonem* dixerim, ut *Junonem:* quanquam ſecutus antiquos
C. Caeſar utitur hac ratione declinandi. Sed 64
auctoritatem conſuetudo ſuperavit. In ceteris, quae poterunt utroque modo non indecenter efferri, qui Graecam figuram ſequi malet, non Latine quidem, ſed citra repre-
henſionem loquetur. Simplices voces, prima 65
poſitione, id eſt natura ſua, conſtant: com-

malet. Sic Guelf. Voſſ. 1. 3. Accedunt qui geminant *l*, per errorem, Bodl. Alm. Loc. Ven. Ald. Viart. Noſtrum dant etiam Bad. Colin. Obr. Ceteri *mulit.* Etiam Lochmannus jubet reſtitui *malet* Progr. anni 1789. *prima poſitione, id eſt natura ſua.* Conatus ſum reddere rationem locutionis *prima poſitione conſtant.* Dura tamen ea mihi videtur et levi mutatione aptior poſſe effici ſententia. Si abjicimus *id eſt*, ſenſus erit hic: *Simplices voces natura ſua* h. e. ſe ipſis, ſolis, *αὐταῖς*, *conſtant*, *prima poſitione* h. e. in caſu nominativo. Jam, qui meminerit in Codd. pariter et antiquis edd. *id eſt* hac nota ſcribi .*i.*, facile credet unam lineam potuiſſe per errorem naſci ex ipſa, quae ſequitur, litera *n*. Blandiretur, neceſſe erat, talis error librariis de ſententia ipſa fere ſecuris. Nullus tamen Cod. addicit huic conjecturae neque ulla editio. Quantum forma iſta *id eſt* abuti fuerint ſoliti librarii, vide Burm. ad Sueton. Aug. c. 88. p. 437. et Ruhnk. ad Vellej. 2, 23.

Sc. 2, v. 23 „*genitivus* Oedipi „*faciet.*"

C. Caeſar utitur. Rectiſſime hoc libris duobus de analogia, deperditis, aſſignatur a VV. DD. cf. 1, 7, 34.

Simplices — conſtant. Tranſit ad aliam partem diviſionis ſuae ſupra propoſitae 1, 5, 3. cf. et 1, 5, 55. *Conſtant* dicitur reſpiciendo ad *compoſitas voces*, quae ſolae proprie *conſtant* h. e. partes ſuas habent. *Prima poſitione conſtant* h. e. Si veram originem et naturam ſimplicium velis eruere, inveſtiganda

poſitae, aut praepoſitionibus ſubjunguntur, ut *innocens* (dum ne pugnantibus inter ſe duabus, quale eſt *imperterritus*; alioqui poſſunt aliquando continuari duae, ut *incompoſitus*, *reconditus*, et, quo Cicero utitur, *ſubabſurdum*): aut e duobus quaſi corporibus
66 coaleſcunt, ut *maleficus*. Nam ex tribus noſtrae utique linguae non concesserim: quamvis *capſis* Cicero dicat compoſitum eſſe ex

dum ne pugnantibus. Sic Bern. qui tamen pro *pugn.* dat *repugn.* Ald. Viart. Contra Guelf. (ſi recte contuli) *interdum ne pugn.* Venet. (quam male excerpſit Gibſ.) *dum ne interdum repugn.* Ceteri *interdum repugn.* Videor mihi debuiſſe praeferre, quam expreſſi, ſcripturam. Quid enim eſt *alioqui — poſſunt*, ſi ne antecedens quidem improbavit Qu.? Quid eſt, quod tanquam ſpeciem componendarum vocum recenſet eum componendi modum, ubi coeant *repugnantia*, quaſi is, qui hoc agnoſcat, poſſit idem probare talem compoſitionem? De Virgilii contraria auctoritate dixi in not. exeg. Sed quidquid eſt, malo cum Virgilio pugnare Quintilianum, quam ſecum ipſum. cf. not. exeg. ad 1, 6, 7.

tibi eſt prima poſitio h. e. nominativus, unde ipſa vox et ceteri caſus pendent. Vid. tamen not. Crit.

imperterritus. Cum *per* praepoſitio intendat ſenſum verbi *terrendi*, *in* autem tollat, improbat Qu. talem compoſitionem, qua in re Virgilii ipſius ſibi obſtantem habet auctoritatem, vid. Aen. 10, 770. An oblitus eſt ejus loci noſter? An poëtis ſolis talia permittenda judicavit, ut huc trahas 1, 6, 2.? Quanquam in ſingulorum verborum proprietate eorum et oratoris ſui rationem parem ſolet putare. An excidit Virgilio illud vocabulum, lima deinceps erodendum? Servius quidem ad eum locum, neminem ante Virgilium hac compoſitione uſum eſſe ſignificat. Poſt Virgilium frequentatum etiam fuit vocabulum. vid. not. Crit.

Cicero utitur. De Orat. l. 2. c. 67. „Sunt etiam illa *ſubabſurda*.“ Inde mutuatur verbum noſter 6, 3, 23. 99. Ad Att. 16, 3. „tempus diſceſſus *ſubabſurdum*.“

capſis Cic. Orat. c. 45. Fortaſſe tamen, quod non ſemel ei accidit in etymologia, erravit vir magnus, ut neque Qu.

cape ſi vis; et inveniantur, qui *Lupercalia*
aeque tres partes orationis eſſe contendant,
quaſi *luere per caprum.* nam *Solitaurilia* jam 67
perſuaſum eſt eſſe *Suovetaurilia.* et ſane ita

Solitaurilia — eſſe Suovetaurilia. Ita plane Bern. Proxime accedunt Guelf. Turic. Voſſ. 1. 3. qui dant *solitaurilia — eſſe ſue ve taurilia.* Ceteri Codd. non memorati, profecto non ob conſenſum cum recepta, ſed negligentia conferentium. Unus, de quo praeterea mihi compertum, Gothanus haec: *Solitaurilia — eſſe ſue ove tauro.* Qua in ſcriptura vides pariter deeſſe, quod, in nullo libro inventum, ſufficere cogebatur Regius: *e*, pro quo poſt eum gregatim ediderunt *ex*, quaſi omnes hoc darent Codd. Ne Geſn. quidem monuit lectorem, *ex*, et *et* inter *ov. taur.*, abeſſe Gothano. Jam ſine *ex* vix procedere receptam ultimorum ſcripturam, apparet. Utra autem correctionem ſcioli magis oleat, Gothani an Bernenſis et cett., ne quaerere quidem attinet. Praetuli igitur quatuor Codd. ſcripturam, in qua non cogerer meram conjecturam recipere in τῷ *Suovetaurilia* pro *Solitaurilia*, priore loco. Mecum, ut nunc video, Sulzbergerus V. C. Geſn. enim ſic: *Suovetaurilia — eſſe ex ſue ove et tauro.* Ceteri idem, niſi quod *Solitaurilia* retinent. Multum disputatum fuit inter VV. DD. de nomine ſacri hujus: *Solitaur.* an *Suovetaur.* vid. in primis Geſn. aliosque ad Cat. de R. R. 141, 1. it. Liv. Drakenb. ad 8, 10, 14. Neque dubium, quin apud ipſos veteres defenſores habuerit utraque ſcriptura, quod apparet ex Feſto, Chariſio p. Putſch. 84 et Codd. varietate, quorum in Livio, Catone et

ejus rationem probat. *capſis* enim videtur archaiſmus pro *ceperis*, ut *capſit* explicat Feſtus, ſive Paulus, *prehenderit* et apud Plaut. Poenul. 4, 3, 6. Codd. et vett. edd. *ceperit* dant pro *capſit*, ex gloſſemate. Sic et *capſo* Bacchid. 4, 4, 61. *capſimus* Rud. 2, 1, 15.

tres partes orat. Ea neque Varronis eſt etymologia de L. L. 5. p. Bip. 54 neque Ovidii Faſt. 2, 421. 23. Servius cum aliis refert eam ad Aen. 8, 344.

Solitaurilia — Suovetaurilia. Jam vulgo perſuaſum eſt hominibus ſacrum illud *Solitaurilium* nonniſi corrupte ita pronunciari et revera eſſe appellandum *Suovetaurilia*, utpote in quo ſacrificetur *ſue, ove, et tauro.* Neque tamen ipſe Qu. probat hoc etymon, quoniam non conceſſerat Latinae linguae ex tribus verbis componendi facultatem. *nam* reſpicit ad *inveniantur, qui — contendant.* Ille de Lupercalibus error pau-

ſe habet ſacrum, quale apud Homerum quoque eſt. Sed haec non tam ex tribus, quam ex particulis trium coëunt. Ceterum etiam ex praepoſitione et duobus vocabulis dure videtur ſtruxiſſe Pacuvius:

Varrone non pauci manifeſte praeferunt *ſuovetaur.* Ad eos accedunt, ſummae auctoritatis teſtes, marmora antiqua ap. Gruterum p. CXXI, 1. et Murator. p. CCCXL, 2. CCCXLI, 1. Sed cum haec monumenta ad ſeriora tempora ſint referenda (Muratorii quidem ad Commodi) jam tum poteſt videri ille eruditior modus ſcribendi nominis adeo invaluiſſe, ut etiam in lapidibus uſurparetur. Sic Tacitus Ann. 6, 37. Hiſt. 4, 53. et fortaſſe Livius quoque videntur adoptaſſe etymologiam eam, ſcribendoque expreſſiſſe, omiſſa vetere ratione: *Solit.* Hanc contra tenent Valerius ap. Chariſ. Feſtus, Aſconius Pedianus in Divinat. c. 3., et, ut in not. exeg. oſtendiſſe mihi videor, Quintilianus. Nullus certe Cod. in noſtro loco *Suovet.* dat pro *Solit.* Etiam *haec* profecto non ad ſola *Suovet.*, ſed pariter ad *Luperc.* imo ad *capſis* quoque ſpectat, unde apparet, noſtrum non magis probaſſe etymon *Suovetaurilium* quam *Lupercalium*; ſubjeciſſe autem, ſi maxime haec ex tribus compoſita putarentur, ſaltem non ex integris tribus coaluiſſe. Rectiſſime vero mihi quidem videtur Voſſius (in Etymologico et in Inſtit. Orator. 2, p. 23.) judicare, qui veretur, ne tota iſta *Suovetaurilium* ſcriptura profecta ſit ab ignorantia antiquiſſimi vocabuli *Solitaurilia*, quod jam tum, quomodo explicarent, non habuerint veteres. Ea profecto etiam Quintiliani mens fuit, qui obtinentem jam ſuo tempore etymologiam argutiorem ſignificat eſſe quam veriorem, ipſe tamen, aliquod vocis antiquae etymon ſe inveniſſe, nequaquam ſibi arrogat.

corum modo erat, hic de Solitaurilibus vulgo jam receptus, quem diſerte arguere vix auderet. vid. not. Crit.

et ſane — apud Homerum. *Sane* eſt fatentis, ſpecie non carere argumentationem, neque tamen veram eam omnino agnoſcentis. cf. 12, 1, 23. Prooem. tot. op. 7. 2, 4, 15. Rationem ſacrificii talem eſſe plane fatetur, nomen inde accepiſſe non item. *Apud Homerum.* vid. Odyſſ. 11, 130. it. 23, 277.

Sed haec. Pertinet *haec* tam ad *capſis* et *Lupercalia* quam ad *Suovetaurilia*, quae ſi maxime ex tribus coeunt, non tamen ex tribus integris.

Pacuvius. Deſignari quidem videntur *phocae.* Vocabulum

— *Nereï*
Repandiroſtrum, incurvicervicum pecus.

Junguntur autem aut ex duobus Latinis integris, ut *ſuperfui*, *ſubterfugi* (quanquam ex integris an compoſita ſint, quaeritur); aut ex integro et corrupto, ut *malevolus;* aut ex corrupto et integro, ut *noctivagus;* aut ex duobus corruptis, ut *pediſequus;* aut ex noſtro et peregrino, ut *biclinium;* aut contra, ut *epitogium*, et *Anticato;* aut ex duobus peregrinis, ut *epirhedium.* Nam cum ſit praepoſitio ἐπὶ Graeca, *rheda* Gallicum; nec Graecus tamen, nec Gallus utitur compoſito: Romani ſuum ex utroque alieno fecerunt. 68

69 Frequenter autem praepoſitiones quoque copulatio iſta corrumpit: inde *abſtulit*, *auſugit*,

corrumpit. Guelf. *corrupit*, fortaſſe ex errore, neque tamen prorſus diſplicet.

incurvicervicum cum aliis quibusdam etiam Varro ex eodem memorat de L. L. p. Bip. 5. Segregat Qu. hoc genus compoſitionis triplicis a praecedenti, ubi tertia compoſiti pars et ipſa vocabulum erat, non mera praepoſitio.

quaeritur. Accentum quidem amiſerunt, in compoſitis hiſce praepoſitiones *ſuper* et *ſubter*, qua de re egimus ad 1, 5, 27. Sed ſi cui ideo non videntur ex integris compoſitae hae voces, is omnino ex integris ullam vocem componi neget neceſſe eſt, cum ſemper alterutra amittat accentum.

Anticato. Nomen fictum procul dubio primum a C. Julio Caeſare, cujus libris duobus, quibus *Anticatonum* titulum fecit, deinde effectum eſt, ut frequentaretur vocabulum compoſitum. cf. 3, 7, 28. *Epitogium* a quo ſcriptore uſurpatum ſit, non invenio.

epirhedium. Graeca quidem ratio duplex *r* flagitat, ſed Juvenalis ſimplici uti et ipſe cogitur metri heroici neceſſitate, 8, 66, neque ullus Codex geminat R. De talibus *ex noſtro et peregrino* vid. Salmaſ. ad Treb. Pollionis Claudium

amiſit; cum praepoſitio ſit *ab* ſola: *et coit;* cum ſit praepoſitio *con:* ſic *ignavi*, et *erepti*,
70 et ſimilia. Sed res tota magis Graecos decet, nobis minus ſuccedit: nec id fieri natura puto, ſed alienis favemus: ideoque cum *κυρταύχενα* mirati ſumus, *incurvicervicum* vix
71 a riſu defendimus. *Propria* ſunt verba, cum id ſignificant, in quod primum denominata 71
ſunt: *translata*, cum alium natura intelle-

erepti. Reliqui receptam, etſi meram conjecturam, (cujus neſcio,) ne viderer, in re incerta parum tribuiſſe Geſneri aliorumque praerogativae. Guelf. *e re. p.* (i. e. e republica) et ſic omnes Codd., praeter Bodlej. de quo mire tacet Gibſ. An igitur ille *erepti?* Vix puto. Goth. (tac. Geſn.) *repu* non praecedente *e*, in quo tamen latet aliorum Codd. ſcriptura. Et fortaſſe erat ſecure retinenda ea. Obſtat, quod *copulationem*, ex perpetuitate argumentationis et ex ceteris exemplis, recte hic accipere nobis videmur pro tali conjunctione, qua fiat ex pluribus una vox, quod ſecus eſt in exemplo iſto: *e re publica.* Neque enim tres haſce voces in unam conjunxit Qu., quod propriae ipſius regulae, modo §. 66. expreſſae, repugnare recte obſervat Pſeudo-Turnebus. Puto tamen commode ſic poſſe excuſari diverſitatem exempli hujus a reliquis, ut cenſeatur Quintilianus jam omiſiſſe cogitationem de *copulatione*, praepoſitionum corrumpendarum cauſa, et egiſſe porro de ſola ea corruptione, immemor qua occaſione hoc diceret.

p. 405. aliisque locis ad Scriptores Hiſt. Aug.

erepti. Quanquam vel citra copulationem *e* dicimus pro *ex*, Qu. non magis *e* pro *ex*, quam *a* pro *ab*, veram et integram videtur putaſſe praepoſitionem. vid. not. Crit.

κυρταύχενα. Fortaſſe novatum fuit hoc ab aliquo ejus ipſius temporis Graeculo. Stephanus in theſauro ſaltem nullum ſcriptoris locum, ubi legeretur, potuit afferre. Accentus autem erat in recti caſus penultimam retrahendus, ad exemplum *λασιαύχην*, apud Ariſtophanem, *μακραύχην* apud Euripidem, *ἐριαύχην* apud Homerum.

Propria — nova. Perſequitur partitionem ſuam 1, 5, 3. cf. ad 1, 5, 65.

ctum, alium loco praebent. *Uſitatis* tutius utimur: *nova* non ſine quodam periculo fingimus. Nam ſi recepta ſunt, modicam laudem afferunt orationi; repudiata, etiam in jocos exeunt. Audendum tamen: namque, 72
ut *Cicero* ait, etiam quae primo dura viſa ſunt, uſu molliuntur. Sed minime nobis conceſſa eſt ὀνοματοποιΐα. quis enim ferat, ſi quid ſimile illis merito laudatis, λίγξε βιὸς, et σίζε ὀφθαλμὸς, fingere audeamus? Jam ne *balare* quidem aut *hinnire* fortiter diceremus, niſi judicio vetuſtatis niterentur.

primo dura. Goth. *principio*, cum Geſn. referat *principi*, quod ei placet; ſed fortaſſe *o* vocalis addita eſt ab alia manu. Differt enim paulum ſcriptura ejus. σίζε. Sunt haec Graeca, ut ſit, corruptiſſima in Codd. Id tamen vel ex ſordibus iſtis Gothani (tac. Geſn.) σιζε apparet, legendum eſſe cum Homero σίζε, vel σίζ', pro quo male editi omnes σίζει, praeter meorum quidem unum Gryphium (1544) qui dat σίζ' ὀφθαλμός: plane ex Homero. Guelf. εὐξεοφθαλμὸs in quo et ipſo latet vera ſcriptura.

Cicero. „Beatitas — beati„tudo — utrumque durum, „ſed uſu mollienda nobis ver„ba ſunt." De nat. Deor. 1, 34. cf. noſtr. 8, 3, 32.

λίγξε — σίζε. Il. 4, 125. Odyſſ. 9, 394. In poſteriore tamen loco eliditur ε ob ſequentem vocalem in ὀφθαλμὸs, quod obſervare Quintilianum, non attinebat.

fortiter diceremus h. e. dicere auderemus. cf. 5, 10, 78 „*fortiter* — junxerim" pro jungere auſim. it. 10, 1, 105 „*fortiter* oppoſuerim." Horatius quoque „*fortiter* occupa „Portum." Carm. 1, 14, 2. „pereas — *fortiter.*" Sat. 2, 3, 42. Francogallice: *hardiment.* *Forte*, quod h. l. praeferunt quaedam edd. ne latinum quidem pro *fortaſſe.* vid. Dukerum de Latinitate ICtorum vett. p. 377. quem uſum hunc a Jureconſultorum non recte disjungere arbitror. Declamm. Qu. p. 41. „fortiter dixerim." p. 84. „fortiter ſentite." p. 86. „Poteram fortiter dicere."

judicio h. e. teſtimonio.

VI. Eſt etiam ſua loquentibus obſervatio, ſua ſcribentibus. *Sermo* conſtat ratione, vetuſtate, auctoritate, conſuetudine. *Rationem* praeſtat praecipue *analogia*, nonnunquam et *etymologia*. *Vetera* majeſtas quaedam, et ut
2 ſic dixerim, religio commendat. *Auctoritas* ab oratoribus vel hiſtoricis peti ſolet. nam poëtas metri neceſſitas excuſat, niſi ſi quando, nihil impediente in utroque modulatione pedum, alterum malunt: qualia ſunt, — *Imo* 72
de ſtirpe reciſum; et — *Aëriae quo congeſſere palumbes*; et — *Silice in nuda*, et ſimilia: cum ſummorum in eloquentia virorum judicium pro ratione, et vel error honeſtus eſt
3 magnos duces ſequentibus. *Conſuetudo* vero certiſſima loquendi magiſtra: utendumque plane ſermone, ut nummo, cui publica for-

in utroque. Sic etiam Goth. quem *utraque* dare ait Geſn. Errorem ed. Locat. dantis femininum emendat ejus repetitio Ruſc. cf. not. Crit. ad Prooem. tot. op. 4. Neque tamen error ille Locat. erat typographi, ut apparet ex nota Regii et edd. Jenſ. Tarv. Ven.

Imo — Aëriae — Silice. Aen. 12, 208 (ad quem locum Servius obſervat, de *arboribus* maſculine, de *hominibus* feminine dici *ſtirpem*, quod per omnia videtur ſecutus Virgilius, obſervat autem Servius non uno loco, ut et Grammatici quidam apud Putſchium. Etiam ſcriptores proſa utentes arboris *ſtirpem* habent maſculinum, ut docent exempla ex Rei Ruſticae ſcriptoribus et Plinio.) Eclog. 3, 69. Etiam Horatius Carm. 3, 4, 9. „*fabuloſae* — palumbes" Plaut. contra in Bacchid. Act. 1. Sc. 1. v. 17. „*unum* — palumbem." vid. Nonium Marc. ap. Gothofr. p. 607. et Plin. hiſt. nat. 10, 35. „*aliquos*" de palumbibus. Ecl. 1, 15. de *ſilice* vid., praeter Lexica, Non. Marc. p. 611, qui eodem utitur loco Virgiliano.

publica forma. Appoſite comparat Almelovenius Lucian. in Lexiphane Vol. 5, p. 197. Bip. *τὸ καθεστηκὸς νόμισμα τῆς φωνῆς.* et Ovid.

ma eſt. Omnia tamen haec exigunt acre judicium: *analogia* praecipue, quam proxime ex Graeco transferentes in Latinum, *propor-*
4 *tionem* vocaverunt. Ejus haec vis eſt, ut id quod dubium eſt, ad aliquid ſimile, de quo non quaeritur, referat, ut incerta certis probet. quod efficitur duplici via: *comparatione* ſimilium in extremis maxime ſyllabis (propter quod ea, quae ſunt e ſingulis, negantur
5 debere rationem): et *diminutione*. *Comparatio* in nominibus aut genus deprehendit, aut declinationem. *Genus*, ut, ſi quaeratur, *funis* maſculinum ſit, an femininum, ſimile illi ſit *panis*: *Declinationem*, ut, ſi veniat in dubium, *hac domu* dicendum ſit, an *hac domo*, et *domuum*, an *domorum*, ſimilia ſint *domus*,

acre judic. Guelf. *grave*, cum Sichard. ed. male.
in nominibus. Guelf. cum Goth. etiam hic *omnibus*, manifeſto errore, qui tam frequens ſolet eſſe in Codd., ut antecedente praeſertim *n* litera tuto liceat contra omnes adeo Codd. corrigere ſcripturam in hiſce duabus vocibus, pro cujusque loci ſententia. cf. ad 1, 1, 30 not. Crit. *ſimilia ſint.* Guelf. *ſunt*, cum quo faciunt edd. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Venet. Ruſc. Bad. Ald. Viart. Neque eſt cur diſpliceat per ſe quidem indicativus, niſi quod praeceſſit: „ſimile illi *ſit*.“ cf. not. exeg. Arte am. 3, 480 „ſermonis „*publica forma* placet.“ vid. et Sext. Emp. adverſ. Math. l. 1 c. 10 ubi multa ὀνόματος καὶ νομίσματος comparatio, et commode Fabricius affert locum Fortunatiani, rhetoris Pithoeani, p. 70 „Verbis utendum eſt „ut nummis, *publica moneta* „ſignatis.“

ut — ſimile ſit — ut — ſimilia ſint. Non utique neceſſe eſt conjunctivos hoſce *ſit, ſint*, pendere ab *ut* conjunctione. Poteſt intelligi adverbium, et conjunctivus accipi pro modo potentiali, optativo, εἴη ἄν. Attamen meliorem puto rationem referendi conjunctivos ad *ut*, ubi intelligetur ante illud: *ita*. Diſplicet in hoc loco *domus* poſt *ſimilia ſint*, cum de eo ipſo quaeratur, ut *ſimilia* ſola ſint. *anus. manus.* Sed

6 *anus*, *manus*. *Deminutio* genus modo detegit: et, ne ab eodem exemplo recedam, *fu-*
7 *nem* maſculinum eſſe *funiculus* oſtendit. Eadem in verbis quoque ratio comparationis: ut ſi quis, antiquos ſecutus, *fervere* brevi media ſyllaba dicat, deprehendatur vitioſe loqui, quod omnia, quae *e* et *o* literis, fa- 73
tendi modo, terminantur, eadem, ſi infinitis *e* literam media ſyllaba acceperunt, utique productam habent, *prandeo*, *pendeo*, *ſpon-*
8 *deo*, *prandere*, *pendere*, *ſpondere*. At quae *o* ſolam habent, dummodo per eandem literam in infinito exeant, brevia fiunt, *lego*, *dico*,

deprehendatur. Guelf. *deprehenditur.* *fatendi.* Ita quidem omnes, quantum video, Codd. Princeps tamen Romana Campani editio dat *finiendi*, quod ſane longe eſt convenientius uſui Grammaticorum, quos Putſchius collegit. Apud eos enim *fatendi modum* vix invenias. *ſi infinitis.* Ita Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. et quos vidit Regius: is enim primus inſeruit *in*, praeter neceſſitatem et contra concinnitatem, cum modo eſſet *ſat. modo*, non *in ſat. modo*. Edd. Loc. Venet. Ruſc. Ald. Viart. ignorant *in*. Reliquae a Regio acceperunt. Codd. alii ſilentur.

videtur eſſe in omnibus libris. *anus* om. Voſſ. 2, male. *funis maſculinum.* Lucretius femininum fecit 2, 1153 „*Aurea* de coelo — *funis*,“ quod „auribus ſervientem“ dixiſſe refert Gellius 13, 20.

vitioſe loqui. Fortaſſe de ſermone quotidiano ſolum intelligi vult Qu. Nam praeter aliorum Virgilii exempla *fervere* tanquam dactylum uſurpantis nimis ſunt manifeſta Georg. 1, 456. 471. ut et Aen. 4, 409. 8, 677. et vid. Servium ad utrumque poſteriorum locorum.

fatendi modo. h. e. indicativo. Similiter fere Varro de L. L. l. 9. p. 167. appellat *reſpondendei ſpeciem*, etſi apud hunc minus expoſita eſt modorum ratio, qui cum aliis verbi partibus ab eo confunduntur, cf. ad 1, 5, 41. Sed vide et hic not. Crit.

curro, *legere*, *dicere*, *currere:* etiamſi eſt apud Lucilium,

> *Fervit aqua et ſervet: ſervit nunc, ſervet ad annum.*

Sed pace dicere hominis eruditiſſimi liceat, ſi 9
ſervit putat illi ſimile *currit* et *legit*, *ſervo* di-

Fervit — annum. Eademne conjugatione diverſisque temporibus, an eodem tempore et diverſis conjugationibus acceperit Lucilius τὰ *fervit* et *fervet*, ex ipſo fragmento non apparet. Video VV. DD. (ut Barthium in Adverſſ. p. 2645) fere probaſſe poſteriorem rationem, ut Luc. voluerit docere, utramque conjugationem, ſecundam et tertiam, poſſe ferri in hoc verbo, pro duplici ſignificatione; de altera neminem cogitaſſe. Si tamen vera eſt recepta interpretatio, unde, quaeſo, reſcivit Qu., Lucilium retuliſſe *fervit* ad tertiam conjugationem, non ad quartam, quod ipſe rectius cenſet? Contra, ſi *fervet* eſt apud Lucilium futurum praeſentis illius *fervit*, eoque modo acceptus fuit locus a Quintiliano, apparet plane, ad quam conjugationem verbum *fervere* retulerit Lucilius. Crediderim igitur ſic diremtam fuiſſe a Lucilio litem illam Grammaticam, utrum recte diceretur, *fervit* an *fervet*, ut pronunciaret utrumque pro diverſo tempore recte dici. Neque mirum, tempora ſic operoſe diſtingui, cum Varro ipſe loco aliquoties citato p. 167. tempora una cum modis inter verbi partes recenſeat, quae, ex noſtra ratione, modis ſubjicere debebat. Et locutio *ad annum* nihil niſi futurum tempus deſignare hic mihi quidem videtur. Eſt ea, quod docet vetus Gloſſarium apud Douſam p. 124, expreſſa ex Graeco *εἰς ὥρας*, quod legimus apud varios ſcriptores, ut Ariſtophanem, Theocritum, ipſum Homerum, cuique geminum videtur eſſe *ἐς νέωτα* (v. c. Cyrop. 7, 2, 13. Lucian. Hermotim. Vol. Bip. 4. p. 5, in quibus locis, ut ſaepiſſime, in genere de futuro tempore dicitur). Simile eſt „nec dulcia differ *in annum*" Hor. Epiſt. 1, 11, 23 ubi Schol. Cruquii: *in aliud tempus.* Saltem iſta interpretatio de vario uſu *fervendi*, prout res aliqua vel per exiguum vel per longum tempus *ferveat* (ut *ad annum* ſit pro *diu*), magnopere jejuna eſt, neque ullum veterem ſcriptorem video, qui pro tali loquendi uſu teſtis et exemplum afferatur.

cetur, ut *curro* et *lego:* quod nobis inauditum eſt. Sed non eſt haec vera comparatio: nam *ſervit* illi eſt ſimile *ſervit:* quam proportionem ſequenti dicere neceſſe eſt *ſervire*, ut *ſervire.*
10 Prima quoque aliquando poſitio ex obliquis invenitur, ut memoria repeto convictos a me, qui reprehenderant, quod hoc verbo uſus eſſem, *pepigi.* nam id quidem dixiſſe ſummos auctores confitebantur, rationem tamen negabant permittere: quia prima poſitio *paciſcor*, cum haberet naturam patiendi, faceret tem-
11 pore praeterito *pactus ſum.* Nos, praeter

neceſſe eſt — ut ſervire. Pro *eſt*, malit aliquis ex noſtro more *eſſet;* innumeris enim veterum locis *eſſet* contractum fuit in *eſt.* Exempla habes Drakenb. ad Liv. 22, 36, 4. Sed monet Ruhnkenius ad Vellej. 2, 42 veteres in hiſce *Longum eſt, infinitum eſt*, uti fere praeſenti indicativi aut imperfecti ejusdem modi. Tale et hic videtur *neceſſe eſt*, quod, in genere dictum, tamen ad certam conditionem intelligitur, ubi *ſequenti* explicabis: *ſi quis ſequi voluerit.* Quod autem *ut* legitur ante *ſervire*, id vereor ut ſit ex vetere libro. Regius *et* pro eo inveniebat, quod dant etiam Guelf. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) Si ſidem mererent, qui contulerunt Codd., multos quidem haberemus teſtes receptae ſcripturae; multi enim Codd. ſilentur. In Goth. olim erat *et*, ſed ſubterpunctum *e* eique impoſitum *u.* Puto tamen rectiſſime emendaſſe voculam Regium, cum nulla, in Codd. ſcriptura, appareat idonea ſententia. cf. ad 1, 4, 9.

convictos. Guelf. *conjunctos*, facillimo et paene neceſſario errore. Goth. correctum habet *convictos* ex *conjunctos*, quod non memorat Geſn. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 40, 13 et Epitome l. 68. p. 95.

quod nobis inauditum. Praeſens indicativi ſive, quod ajunt, thema verbi *fervere*, tanquam ex tertia conjugatione pronunciatum, ſibi auditum negat, neque ullus, puto, ſcriptor eo utitur; infinitivo multi.

non — vera comparatio. Vera pro *recta*, *juſta* ut ſexcenties; et bona obſervatio Quintiliani; quando enim unquam terminatio iſta *ervit* pertinuit ad tertiam conjugationem?

auctoritatem oratorum atque hiſtoricorum, analogia quoque dictum tuebamur. nam cum in XII tabulis legeremús, *Ni ita pagunt:* inveniebamus ſimile huic, *cadunt.* inde prima poſitio, etiamſi vetuſtate exoleverat, apparebat, *pago*, ut *cado:* unde non erat dubium ſic *pepigi* nos dicere, ut *cecidi.* Sed memi- 12
nerimus non per omnia duci *analogiae* poſſe rationem, cum ſibi ipſa plurimis in locis re-
74 pugnet. Quaedam ſine dubio conantur eru-

legeremus. Vett. edd. ante Gryphium *legerimus*, non levi latinitatis vitio. Codd., quantum video, recte. *pagunt* et mox *pago.* Guelf. *pacunt* — *paco.* Ita quoque Codd. Bodl. Alm. Voſſ. 1. 3. et ed. Andr. Accedit propius ad Tabularum ipſarum ſcripturam, ſed obſcurior ſit analogia, quare ipſum puto Quintilianum non vetuſtiſſima illa forma extuliſſe hoc loco vocabulum, ſed alia paulum mollita. Scaurus de orthographia figuram ipſam antiquiſſimam literae G, ſimilem illi C, in monumentis exaratam, credit fontem erroris, quo pronunciarint *pacunt* male pro *pagunt.* vid. Putſch. p. 2253, ubi pro *Carrutio* lege *Carvilio*, qui primus invexit lit. G. vid. Plut. Qu. R. p. 277. et Villoiſ. in Diatriba p. 167.

Ni ita pagunt. vid. Bachium in Hiſtoria jurisprudentiae Romanae p. 26. qui ex Gothofredo ita exprimit hunc locum Tab. I. Num. 3. NI ITA PAICVNT cf. p. 48. Tab. VII. NI CVM EO PAICIT. vid. not. Crit.

ſine dubio. Hae voces junguntur ſaepe a noſtro ejusque aequalibus eo ſignificatu, quo eſt Francogallorum *ſans doute*, cum introducitur exceptio, ſed quae non eſſe magni momenti deinde oſtendatur, ubi ſequuntur particulae *ſed*, *autem*, *tamen*, retro ſpectantes ad illud *ſine dubio;* eſt ergo pro *quidem.* Ita hic ſequenti § *Illi autem* et §. 14 *tamen.* Sic c. 1, 6, 38 „*ſine dubio* — *ſed.* 2, 15, 6 „quos *ſine dubio* ipſe „non probat" quanquam ibi non ſequitur corrigens particula, eſt igitur ſimpliciter pro *tamen.* 5, 7, 28 „*ſine dubio* — *tamen.*" 5, 10, 53 *ſine dubio* — *ſed.* 8, 3, 67 *ſine dubio* — *ſed.* Aliam prorſus vim habet 1, 10, 12, „acceptam *ſine dubio* antiquitus opinionem." ubi ſimpliciter affirmat. Prioris generis locis Gedoynus plerumque recte expreſſit: „Il eſt „vrai — ſans doute — à la „verité — après tout." Inter-

diti defendere, ut, cum deprehenſum eſt, *lepus* et *lupus* ſimili poſitione quantum caſibus numerisque diſſentiant; ita reſpondent, non eſſe paria, quia *lepus* epicoenum ſit, *lupus* maſculinum: quanquam Varro in eo libro, quo initia urbis Romae enarrat, *lupum feminam* dicit, Ennium Pictoremque Fabium
13 ſecutus. Illi autem iidem, cum interrogantur, cur *aper apri*, et *pater patris* faciat? illud nomen ſimpliciter poſitum, hoc ad ali-

urbis Romae. Guelf. *Romanae urbis.* cum Goth. (tac. Geſn.) et aliis Codd. et edd. quarum etiam eſt Venet. Bad. Viart. *lupum fem.* Guelf. *lupam.* male. *nomen ſimpliciter poſitum.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *ſimpliciter,* it. Turic.

dum tamen neglexit, v. c. 5, 7, 28 non nullo elegantiae detrimento. Alterum ſenſum recte tenuit 1, 10, 12 *aparemment.* Prior an apud Ciceronem, ejusque aequales inveniatur, equidem non dixerim. Vix tamen puto. Idem uſus in Declamm. Qu. 3. p. (ed. Bip.) 48 „*Sine dubio — tamen.*" p. 166 „*ſine dubio — ſed.*" p. 171 „ſine dubio — tamen" bis. p. 312 „ſine dubio — „tamen."

Varro — lupum feminam. Qui fragmenta Varronis collegerunt, hunc ejus librum ſeparant ab aliis duobus, qui memorantur hiſce titulis: *De vita populi Romani*, *De gente populi Romani*, an ſatis certa auctoritate, equidem non dixerim, cum nonniſi unus hic locus (ſive unum hoc vocabulum a Quintiliano memoratum) a diligentibus illis antiquitatis indagatoribus ex eo libro adhuc ſit inventus. Veteres quidem in appellandis libris non adeo ſunt conſtantes. Ennii locus eſt in Annal. I. p. Columnn. 16. Merula 191. „Endo tuetur ubei *lupu' fe*„*mina* conſpicit amneis." Ceterum ſubit mirari, quare hic, ubi, *analogiam* non ubique ſequendam eſſe, eſt praecepturus Quintilianus, mentionem nullam faciat libri Varronis, praeſertim oblato forte ejus nomine, de *Analogia* proprie diſputantis, ubi multa contra eam afferuntur. Annumeratur autem, quidquid ſupereſt ejus operis, libris de Lat. ling., quorum facit 7. 8. 9. Sed ne Caeſaris quidem de Analogia libros memorat h. l. Hauſiſſe tamen inde videtur aliqua cf. mox ad §. 15.

quid eſſe contendunt. Praeterea quoniam utrumque a Graeco ductum ſit, ad eam rationem recurrunt, ut πατρὸς *patris*, κάπρου *apri* faciat. Illa tamen quomodo effugient, 14

quod etiam edd. omnibus (ut Jenſ. [tac. Geſn.] et Tarv.) abeſt, ante Obr., quo in genere miranda (an ridenda) eſt Capperonnerii diligentia obſervantis, deſiderari *ſimpliciter* in Stephaniana, quaſi in ulla alia legatur. Neque Obrechtus in catalogum locorum, a ſe cum ingenii tum Cod. Argentoratenſis ope correctorum, retulit hunc noſtrum. Codd. Britannici duo igitur et Alm. ignorare τὸ *ſimpliciter* ſunt putandi, cum ii, qui contulerunt eos, ne in textu quidem ponant hoc adverbium; Voſſ. tres et Bern. poterant videri receptam defendere, modo eam adhuc in Burmanno cognoviſſemus accurationem, ſciremusque, ad quod exemplum et ipſe et Altmannus, Helvetius, qui Bernenſem recenſuit, contulerint ſuos Codd. Nunc ſimilitudo, quae eſt *Guelferbytani* cum Voſſ. 1. 3 et Bern., *Gothani* cum Voſſ. 2, vix relinquit ſpem inveniendi hujus vocabuli in ullo horum Codd. Unde igitur inſinuavit ſe illud? Equidem non dicam. Aſſunt tamen Cod. Bodl. et ed. Veneta 1494 dantes *impoſitum* pro *poſitum*, in quo credas latere *ſimpliciter*. Et ſane ſententia longe melius procedit aſcito iſto adverbio, quae ſine eo ne ulla quidem eſſe videtur. cf. 3, 5, 8 *ſimplex ref. ad aliquid*. Cicero quoque *ſimpliciter* dicit eadem poteſtate, ut Top. c. 22 *ſimpl. — comparate*. De Or. 2, 38 *ſimpliciter — conjuncte*. it. 3, 37. Pomponius in ed. Veneta ad *impoſitum* haec obſervat: „Aliter dicitur primigenium aut primitivum.“ ſed *primigenium* Varro de L. L. p. 61. longe aliter uſurpat.

illud — contendunt. *Aper* igitur nullo alius rei reſpectu dicitur, *pater* refertur ad filium, quod profecto invalidum eſt ad amoliendam anomaliam genitivorum argumentum. Neque ſcriptura eſt certa vid. not. Crit. *ad aliquid* expreſſum eſt ex Ariſtotelis in Categoriis πρός τι. Et ſic nomina diſtinguunt etiam inferioris aevi Grammatici v. c. Chariſ. p. Putſch. 129 „Sunt „quaedam nomina — τῶν πρός „τι id eſt *ad aliquid*, quae „non poſſunt intelligi ſola ut „*pater*, mater.“ Priſc. p. 580 „*Ad aliquid* dictum eſt; quod „ſine intellectu illius ad quod „dictum eſt, proferri non poteſt, ut filius, ſervus.“ Iſidor. p. Gothofr. 824 „*Ad aliquid* — „ut dexter.“

ut nomina, quamvis feminina, ſingulari nominativo, *u*, *s*, literis finita, nunquam genitivo caſu in *ris* ſyllaba terminentur; faciat tamen *Venus*, *Veneris?* Item cum *e*, *s*, literis finita, per varios exeant genitivos, nunquam tamen eadem *ris* ſyllaba terminatos; *Ceres* cogat dici

ut — terminentur. Ita Bodl. Ceteri Codd., quantum video, *terminantur*, et ſic pleraeque edd. ut et Geſn. Noſtrum receperunt Obr. Capper. et nuper Bipontini. Quomodo autem procedat indicativus, plane ignoro, non enim eſt ratio *τοῦ ut*, qualis modo §. 12 *ut*, *cum — eſt — reſpondent.* Neque ſatis ipſa hac noſtra ſcriptura acquieſco; abrupta enim eſt ſtructura: *ut — terminentur; faciat tamen —.* Recte Gallaeus inſeri malit *cum* poſt *ut* (quomodo mox: *cum — exeant — cogat*) quod facile intercidebat inter *ut* et *n.* *in ris ſyllaba — eadem ris ſyllaba.* Sic plane, utrobique, Guelf. et Goth. (tac. Geſn. qui ipſe priore loco dat *ſyllabam* cum omnibus paene edd., poſteriore inſerit *in* ante *ris.*) cum omnibus fere Codd. Neque facile ſit inventu exemplum ſtructurae, *in aliquid terminari.* Quod autem altero loco *in* praepoſitionem ponit, omittit altero, eam levem puto inconſtantiam, quae contra omnes Codd. non ſit tollenda, cum praeſertim contorta ſit ſtructura „eadem in *ris* ſyll.“ Obr. tamen etiam priore loco expunxit *in* et *ſyllaba* ſcripſit. *varios exeant.* Guelf. *exeunt.* male. Goth. (tac. Geſn.) *exeat*, omittendo lineolam in *a.*
cogat dici. Guelf. *cogit* ut Alm. qui et *dicere.* Poſterius ſolum expreſſit Obr. non ex Alm. quem ignorabat. Turic. *cogit diceres*, omittens *τὸ Cereris.*

illa — ut — terminentur; faciat. *Ut* pendet ab *illa*, non ab *effugient*, et intelligendum *illa, quae ſunt ejusmodi, ut —.* Sic modo §. 13. „*eam* ratio„nem — *ut* faciat.“ vid. not. Crit. Quod autem negat ullum in *us* nomen femininum terminari ſyllaba *ris*, immemor erat *telluris:* quanquam alius hoc eſt generis, Gedoynus, Turnebum male ſecutus, dedit *eris* pro *ris*, ne videlicet poſſet *telluris* exemplum opponi. Sed agit Qu. de *una* ſyllaba, non de *duabus*.

cogat dici. Contorta locutio. Sed vidimus jam alibi ipſis rebus tribui, quod circa eas ſit cf. 1, 2, 26 *elementa*, 1, 6, 4 *debere*, et quodammodo 1, 5, 62 *fecit genitivus*, et mox §. 15 *analogia confitetur.* Proprium, novum tamen et ipſum, erat *velit*; pro eo, quoniam fortiori opus erat, poſuit

Cereris? Quid vero? quae tota poſitionis 15
ejusdem, in diverſos flexus exeunt? cum *Alba*
faciat *Albanos* et *Albenſes*, *Volo volui* et *vo-
luvi.* Nam praeterito quidem tempore varie
formari verba, prima perſona litera *o* termi-
nata, ipſa analogia confitetur. Siquidem facit
cado cecidi, *ſpondeo ſpopondi*, *pingo pinxi*,
lego legi, *pono poſui*, *frango fregi*, *laudo
laudavi.* Non enim, cum primum fingeren- 16
tur homines, *analogia* demiſſa coelo formam
loquendi dedit: ſed inventa eſt, poſtquam
loquebantur, et notatum in ſermone, quid
quoque modo caderet. itaque non ratione ni-

Quid vero. Hoc quod pro *qui vero* conjecit Regius eſt in Goth. et multis ſane Codd. qui non diſerte memorantur. Guelf. *qui*, male. *prima perſona.* Malim *poſitione.* Sed Codd. non addicunt. *quid quoque modo.* Sic Guelf. Regius *que* in *quoque* abraſit, quem plerique editores, et inter hos Geſnerus, ſunt ſecuti. Nihil tamen opus a Codd. paene omnium et edd. veterum ſcriptura recedere. *Quoque* dictum eſt pro *quocunque tandem*, *certo quodam*, unde fortaſſe non contemnendum, quod dat Voſſ. 1., *quoquo*, niſi forte eſt a mero errore.

cogat. Qui pro *dici* dant *dicere*, (vid. not. Crit.) intelligunt *nos*. *homines*; in recepta intelligendum *ſe*, vel imperſonaliter accipiendum *dici*, quod puto praeſtare. Neque quidquam puto ſolicitandum in ſcriptura, ne id quidem, ut legatur *cogatur*, quae foret leniſſima mutatio.

Quid vero? quae. De hac ſtructura vid. ad 1, 4, 16 *Quid — ſtlites.* Perperam igitur Obrechtus dedit: *Quid vero quod.*

poſitionis. h. e. thematis cf. ad 1, 5, 51 *inconveniens poſitio.*

Alba — Albenſes. vid. Varronem de L. L. l. 7. p. 112 „Cum duae ſint Albae, ab una „dicuntur *Albani*, ab altera „*Albenſes.*“ ad quem locum lege notam Popmae. Loca Varronis gemina ſunt p. 117 ubi recte ſuſpicantur VV. DD. deeſſe aliquid, et 163, ubi comparat *Romanus* et *Capuanus.*

quid quoque modo. vid. not. Crit.

titur, ſed exemplo; nec lex eſt loquendi, ſed
obſervatio, ut ipſam *analogiam* nulla res alia
17 fecerit, quam conſuetudo. Inhaerent tamen
quidam moleſtiſſima diligentiae perverſitate,
ut *audaciter* potius dicant, quam *audacter*,
licet omnes oratores aliud ſequantur; et *emi-
cavit*, non *emicuit*, et *conire*, non *coire*. His
permittamus et *audiviſſe*, et *ſciviſſe*, et *tri-
bunale*, et *faciliter*, dicere. *frugalis* quoque
ſit apud illos, non *frugi:* nam quo alio modo 76
18 fiat *frugalitas?* Iidem *centum millia num-*

Etiam Obr. reſtituit *quoque* ut et Lochm. Progr. 1789. Attamen neſcio quo modo facilior videretur oratio, ſi eſſet: *quo quidque modo.* cf. tamen Cort. ad Sall. Cat. 23, 4. et Jug. 60, 7.

faciliter dicere. Guelf. poſterius omittit, non proletaria profecto ſcriptura. *fiat.* Guelf. *fiet.*

Inhaerent, nimirum *analogiae*, de qua cummaxime agit. cf. mox §. 20.

audaciter — omnes oratores. vide de hujus vocis ſcriptura VV. DD. ad Liv. 22, 25, 10 in primis Dukerum. item ad 40, 55, 7. apud Drakenborchium.

audiviſſe autem et *ſciviſſe*, niſi libri noſtri magnopere corrupti ſunt, non paucis locis ſcriptores dixerunt. Fortaſſe igitur Qu. eos ſolummodo improbavit, qui unice ita loqui juberent. Nam Cic. Orat. c. 47 docet „*et plenum verbum* „*recte dici et imminutum uſi-* „*tate.*“

frugalis — frugalitas. Tam ſuperſtitioſi analogiae defenſores profecto magnopere averſabantur uſum plane contrarium regulae, quo dicimus homines *frugi*, Piſonem *frugi.* Neque tamen omnino ſpernendum vocabulum *frugalis*, quo non ſemel uſi ſunt optimi ſcriptores, in comparativo ſaltem et ſuperlativo gradu; nam, qui poſitivo uteretur, mihi quidem nondum eſt inventus, niſi forte Appulejus, ſed ſignificatu peculiari, et Iſidorus Hiſpalenſis. Apud Varronem de L. L. l. 7. p. 123. mendum eſſe ſuſpicor, ubi de eadem agit voce, et legendum quidem pro *frugaliſſimus*, *frugaliſſima* ſic: *frugiſſimus*, *frugiſſima*, ut et paulo ante *pauperiſſimus*, *pauperiſſima* pro *pauperrimus*, *pauperrima*, quod inſpicienti locum fortaſſe perſuadebo. Etiam apud Cic. Tuſcul. 3, 8 *frugalis* nulla mentio, dum operoſe *frugalitatis* ambitum exponit.

mum, et *fidem Deum*, oſtendant duplices ſoloeciſmos eſſe, quando et caſum mutant, et numerum: neſciebamus enim, ac non conſuetudini et decori ſerviebamus, ſicut in plurimis, quae Tullius in Oratore divine, ut omnia, exequitur. Sed Auguſtus quoque 19
in epiſtolis ad C. Caeſarem ſcriptis emendat, quod is *calidum* dicere, quam *caldum* malit: non quia illud non ſit Latinum, ſed quia ſit odioſum, et, ut ipſe Graeco verbo ſignificavit, περίεργον. Atqui hanc quidam ὀρθοέπειαν 20

duplices ſoloeciſmos. Goth. (tac. Geſn.) inſerit inter haec *quoque* cum omnibus fere Codd. et vett. edd. Guelf. inſ. *quidem*.

repetitque vocem a *fruge*, et adjectivum ejus *frugi* eſſe ſignificat, cui Graecorum non quidem χρήσιμος reſpondeat, ſed σώφρων. *Frugaliſſimum* tamen non ſemel dicit Cicero, ut Verr. 3, 4 et ad Attic. 1, 16. ſenſu quidem manifeſte tali, qui ſit ſummus a poſitivo illo *frugi*. Quod autem Quintilianus, cum irriſione, tangit etymon *frugalitatis*, quaſi aliud nullum eſſe poſſit, niſi *frugalis*, in eo miror graduum illorum, *frugalior*, *frugaliſſimus*, non meminiſſe, quos aeque uſitatos debebat agnoſcere ac ſubſtantivum, *frugalitatem*. Irridet Qu. eos, qui utique omnium verborum etymon inveniri debere ſibi perſuadent, et ipſi originem aliquam ſingere malunt, quam conſueto acquieſcere. cf. mox §. 29.

nummum — Deum. cf. Varro p. 149. „In ipſeis vocabuleis, „ubi additur certus numerus, „aliter atque in reliqueis dici„tur — mille *denarium* cet.“ it. Cic. Orat. c. 46. integrum.

neſciebamus. „Elegans iro„nia, qua ſignificat ſe haec „optime noſſe.“ Regius, eleganter et ipſe. Imminuitur autem haec elegantia ſi *non* poſt *ac* tollimus cum Gronovio de Pec. vet. p. 41. quem et Lochmannus reprehendit. Progr. 1789.

in epiſtolis ad C. Caeſarem. Is eſt Cajus, Agrippae filius, Auguſti nepos, ab ipſo cum fratre Lucio adoptatus, ad quem ſcriptae Auguſti epiſtolae interciderunt, niſi quod elegans et affectus plenum earum ſpecimen ſervavit Gellius 15, 7. *odioſum* eodem, quo hic, ſignificatu vide ap. Cicer. de Or. 3, 15 extr. et Verr. Act. 1. c. 12

ſolam putant, quam ego minime excludo. Quid enim tam neceſſarium, quam recta locutio? Immo inhaerendum ei judico, quoad licet; diu etiam mutantibus repugnandum: ſed abolita atque abrogata retinere, inſolentiae cujusdam eſt, et frivolae in parvis jactan-
21 tiae. Multum enim literatus, qui ſine aſpiratione et producta ſecunda ſyllaba ſalutavit (*avere* eſt enim), et *caleſacere* dixerit potius,

recta locutio. Guelf. et Turic. *certa elocutio.* Fortaſſe in exemplo inveniebat librarius *certa eſt locutio. Certa* plerique Codd. et edd. vett. Goth. tamen *recta*, cum quo Voſſ. 2. facere puto. Confuſioni autem obnoxia in MSS. haec *certa* et *recta*, vid. Drakenb. ad Liv. 40, 15, 2. *ſalutavit.* In hoc conſentiunt omnes Codd. praeter Voſſ. 1. dantem *ſalutant.* Obr. (an ex Cod. Argentoratenſi?) dedit *ſalutarit*, quod poteſt neceſſarium videri, ob ſequens *dixerit.* Neque tamen contra Codd. obſequar Obrechto. Voſſiani ſcriptura, ſi abeſſet *n* (*ſalutat*) prae omnibus placeret. Nunc *ſalutavit* aut ἀοϱίστως accipiendum de re ſaepius facta (cf. 8, 3, 30 *aptavit*), aut, quod malim, intelligitur certus homo, quem ita *ſalutaſſe* in ore multorum fuerit, cum ſcriberet Qu. *Dixerit* deinceps potentiali modo dicitur εἴποι ἄν.

avere eſt enim. Ita Guelf. et Turic. Repoſui Codd. plerorumque, multarumque edd. vett. ſcripturam. Neque obſtat contrariorum Codd., *avete* (quod et Geſn. dedit) praeferentium, auctoritas, in tam proclivi errore. Recepta, quae *eſt enim* parentheſin, et *avete* ſalutem illam ipſam, facit, eo maxime laborat, quod, praeter omnem expectationem, plurali numero ſalutantem inducit iſtum *multum literatum.* Cum de ſalutandi verbo agitur, nemo ſane Romanus aliud quidquam cogitat, niſi notum illud ſuum et

ubi *aſſiduum* fortaſſe delendum, tanquam *odioſi* gloſſa. etiam Gellius 3, 19 *moleſte atque odioſe.*

quam — minime excludo. Quam refer ad ὀϱϑοέπειαν in genere, non ad *hanc.* Eam enim certiſſime excludit.

ſalutavit. h. e. Dixit occurrenti *avē*, non *havĕ*, quod erat in uſu, etſi vitioſum. vid. not. Crit.

avere eſt enim. Explicationem pete ad 1, 5, 13 *ſive eſt aſſentior.* Eam verbi ſubſtantivi poteſtatem habes §. 22 „quia „*ſit* rob.“ et 23 „quia *eſſet* eb.“ cf. et 1, 4, 11 „quod ſi *eſt.*“

quam quod dicimus, et *conſervaviſſe:* his ad-
77 jiciat *face*, et *dice*, et ſimilia. Recta eſt haec 22
via: quis negat? ſed adjacet et mollior, et magis trita. Ego tamen non alio magis angor, quam quod obliquis caſibus ducti etiam primas ſibi poſitiones non invenire, ſed mutare permittunt: ut cum *ebur* et *robur*, ita dicta ac ſcripta ſummis auctoribus, in *o* literam ſecundae ſyllabae transferunt; quia ſit *roboris*

tralatitium *have*, quod plane in ſynonvmum ipſius *ſalutis* abiit. Neque eſt ex conſuetudine veterum, ipſiusque adeo Quintiliani, exemplum, ſatis demonſtratum verbis, diſerte etiam adjicere, quo in genere non ſemel noſtrum morem obtruſerunt ei interpretes cf. v. c. 1, 4, 26 τῷ δοςί. 1, 4, 9 ſigna aſpirationis. *Secundam* ſyllabam autem recte potuit dicere, quanquam ea erat eadem ultima, ut mox in *robur* §. 22. et 1, 7, 5. *palus*. Exemplum correptae ultimae in *ave*, ſive *have*, (quod non eſt durius quam *cave* Hor. Epiſt. 1, 13, 19. et aliquoties in Satt.) habes Ovid. Amor. 2, 6, 62 ubi I. H. Voſſius poeta poetam optime divinavit, ut et totam elegiam expreſſit. Vermiſchte Gedichte, Bd. 2. p. 104 ſeqq. *caleſacere*. Ita Guelf. et omnes Codd. praeter Alm. qui cum vett. edd. dat *caleſace*, male ſane, cum mox demum tangatur illud *ſace* pro *fac*.

magis trita. Guelf. *magiſtra* cum Voſſ. 3. Bern. Ioann. quod probat, praeter Gebhard. in Crepundd., etiam Salmaſius Exerc. Plin. p. 339. ut ſit pro *regia*. Sed defendunt ſat multi receptam.

ſcripta ſummis. Guelf. inſerit *in*, cum multis Codd., male profecto, et ſunt ſane Codd. rectae ſcripturae vindices.

quam quod dicimus. Nimirum *calfacere*, extruſo *e*.

his adjiciat face. Sic ſolemus fere ſtolidis inſigniorem et juſtam quaſi optare dementiam. Hujusmodi eſt Virgilianum illud: „Qui Bavium non „odit, amet tua carmina Maevi.“ Eclog. 3, 90.

cum ebur — transferunt. Etiam hic verba finguntur ea facere, quae patiuntur revera cf. ad 1, 6, 14 *cogat dici*. Quod mox ſubjicitur, *quia ſit — ſervent* id duriuſculum eſt, quia conjunctivus, alienae argumentationis index (cf. ad 1, 5, 40 *cadant*), facit, ut ipſa haec vocabula, *ebur* et *robur*, tanquam deliberantia et cauſas agendi explorantia, ſiſtantur legenti. Chariſius p. 17. re-

et *eboris*, *ſulſur* autem et *guttur*, *u* literam in genitivo ſervent: ideoque etiam *jecur* et
23 *femur* controverſiam fecerunt. quod non minus eſt licentioſum, quam ſi *ſulſuri* et *gutturi* ſubjicerent in genitivo literam *o* mediam, quia eſſet *eboris* et *roboris*: ſicut Antonius Gnipho, qui *robur* quidem et *ebur*, atque etiam *marmur* fatetur eſſe: verum fieri vult
24 ex his *robura*, *ebura*, *marmura*. Quod ſi animadverterent literarum aſſinitatem, ſcirent

controverſiam, Ita Guelf. et omnes, puto Codd. Geſn. ex Jenſoniana, cui accedit Loc., dedit *controverſum*. Sic *jecur* et *femur* fiunt accuſativi, ſubjectumque ſententiae ſunt homines, qui ſane in eo, quod ſtatim ſequitur, *ſubjicerent*, ſunt intelligendi. Praeter obſtantem Codd. auctoritatem, in hac ratione diſplicet quod *controverſum* ſingulari numero dicitur, non *controverſa* plurali, ob duo vocabula, ad quae refertur. Burm. in ed. Locat. legi narrat: *controverſum et fec.* Equidem in Locat. invenio *controverſum fec.* Illud autem *controverſum et fec.* in Ruſc., repetitione Locatellianae. Cum primum offenderem in hoc loco, ſuccurrit paulo ante mutare *ita* in *ſint*, quo modo in neutra ſententia agunt vocabula ipſa, ſed homines ſoli. Neque tamen ea mutatio neceſſaria, in more Quintiliani, exemplis ſat confirmato, perſonas imponendi ipſis rebus et vocabulis, ob quem ipſum *controverſiam* veriorem credo ſcripturam quam *controverſum*. Edd. quidem nulla, praeter Geſnerianam et quas retuli duas, poſterius dat.

cenſet *robor* inter *marmor* et *aequor*. Agroetius p. 2269 et Beda 2344 diſtinguunt *robur* virtutem, et *robor* arborem. Caper p. 2248 *ebor* ſcribi vetat, quia *ebur* nomen ſit.

ſubjicerent — literam o. Subjicere hic eſt pro *ſubſtituere*, *ſuſſicere* ut 6, 3, 14 *ſubjicitur pro eo — aliud mordacius. Subjiceretur* nimirum in hac ratione *o* pro *u*.

Antonius Gnipho, natione Gallus, clarus Grammaticus et rhetor, cujus ſcholam magnos viros in hisque ipſum Ciceronem jam praetorem frequentaſſe ajunt. Reliquit duo de Latino ſermone volumina. vide de eo Suet. de Gramm. c. 7. et Macrob. Saturn. 3, 12.

literarum aſſinitatem — ſupra. De erroribus ex ignorata literarum affinitate egit 1, 4.

ſic ab eo, quod eſt *robur*, *roboris* fieri, quomodo ab eo, quod eſt *miles*, *limes*, *militis*, *limitis*; *judex*, *vindex*, *judicis*, *vindicis*; et quae ſupra jam attigi. Quid? non ſimiles 25
quoque (ut dicebam) poſitiones, in longe diverſas figuras per obliquos caſus exeunt? ut *virgo*, *Juno*; *ſuſus*, *luſus*; *cuſpis*, *puppis*, et mille alia? cum illud etiam accidat, ut quaedam pluraliter non dicantur; quaedam contra ſingulari numero, quaedam caſibus careant; quaedam a primis ſtatim poſitionibus tota mutentur, ut *Jupiter*. Quod verbis 26
etiam accidit, ut *fero*, *tuli*, cujus praeteritum perfectum, et ulterius non invenitur.
78 Nec plurimum refert, nulla haec, an praedura ſint. Nam quid *progenies* genitivo ſin-

non ſimiles quoque. Guelf. *vero ſimiles quod*, cum Voſſ. 1. et Bern. Placeret, ſi *quod* eſſet ante *ſimiles*. *fero, tuli.* Guelf. tranſponit *tuli fero.* *nulla — an praedura.* Alieniſſima hoc loco et moleſtiſſima eſt Regii *κρίσις*, *nulla* de conjectura mutantis in *mollia*, quod legi in Veneta narrat Gibſ. Equidem oculis meis credo, dare eam cum ceteris *nulla*. Non igitur, quod ait Erneſtus Bibl. Fabric. lat. Vol. 2. p. 269, omnes correctiones Regii Veneta recepit, quod ne in aliis quidem locis animadverti. Quare tam inanem Regii notam repetierit Burm., qui ſat multas ejusdem alias ſuppreſſit, plane non aſſequor.

12. 13. Eo igitur reſpicit *ſupra.*

ut dicebam, modo §. 12 et 15.

ut fero, tuli, — invenitur. Videtur hoc exemplo duplicem anomaliam voluiſſe oſtendere, qua et ſtatim mutantur flexiones, ut a *fero* ſit *tuli*, et carent verba quibusdam formis, ut *tuli*, cujus ultra praeteritum perfectum nullum tempus invenitur. *Cujus* igitur ad ſolum *tuli* ſpectat, ad *fero* non item. Fateor tamen ineſſe aliquam ſcabritiem extremis illis: *et ulterius non invenitur.* Quod hujus ſententiae

gulari, quid plurali *ſpes* faciet? Quomodo autem *quire* et *ruere*, vel in praeterita patien-
27 di modo, vel in participia tranſibunt? Quid de aliis dicam, cum *ſenatus ſenatus ſenatui*, an *ſenatus ſenati ſenato* faciat, incertum ſit?

ſpes. Jenſon. Locat. et Ruſc. *ſpecies*, quem Badius putat errorem typographi, ſed oſtendit nota Regii vere ita lectum eſſe, quoniam locum Cic. affert, de quo vid. not. exeg.

quire et ruere. Ita Guelf. cum majori Codd. parte. Habet tamen etiam Voſſ. 2. et Goth. ut et plerarumque edd. vett. ſcriptura, *quire et ire*, quo ſe commendet. Ea enim ſolent etiam a Putſchianis Grammaticis jungi verba, cum exponitur eorum anomalia. Et *iens* participium poterat deſignari a Quintiliano, quod inveniri negat Phocas p. Putſch. 1719. ſed afferuntur in contrarium exempla ipſius Ciceronis. Pendet tamen haec diſputatio etiam inde, utrum praeferas, *patiendi* an *faciendi* modo. Nam et hoc eſt in quibusdam edd. (quarum eſt et Gryph. 1544) in Cod. quidem, quod ſciam, nullo; neque vera magnopere videtur haec ſcriptura, ſed poſſet tum intelligi *quivi*, et *iens*, quorum prius etiam a Grammaticis memoratur. Praeterea quaeri poteſt, utrum Qu. voluerit intelligi de iis flexionibus, quae *nullae* eſſent, an de iis, quae *praedurae.* Si enim poſteriores modo deſignavit, non eſt quod miremur etiam has ipſas formas, quas improbet Qu., apud quosdam ſcriptores inveniri.

ſenatus — ſenato. Bern. *ſenatus ſenatui an ſenatus.* Haec eſt ſubjectum? Malim *nil* pro *non.* An *ulterius* eſt nomen adjectivum, non adverbium? Gedoynus vertendo mutilavit locum.

plurali ſpes. De voce ſimili *ſpecies* eadem fere dicit Cic. Topic. c. 7. Neque tamen neceſſe eſt, ut eo reſpexerit, et ipſe quoque de voce *ſpecies* egerit Qu. Chariſ. p. Putſch. 18. et Diomed. p. 281. obſervant, feminina quintae declinationis in genitivo plurali carere litera *r* et facere *ſpecieum* cet., conſuetudinem tamen efferre *ſpecierum.* Illud apud ſcriptores vix invenias.

quire et ruere. Veriſimillimum eſt, cogitaſſe Quintilianum de iſtis: *rutus ſum* et *quiens*, quae vix poſſent dici. Etſi *quitum* etiam potuit tanquam inſolens reſpuere et obſoletum. Legitur enim apud Comicos fere ſolos. Quod *ruta caeſa* dicuntur, id quidem non tollit, quod de praeterito paſſivi docet Qu. vid. tamen not. Crit.

ſenatus — ſenato. Veteres Grammatici (p. Putſch. 10 et

Quare mihi non invenuſte dici videtur, aliud
eſſe *Latine*, aliud *Grammatice* loqui. Ac de 28
analogia vel nimium. *Etymologia*, quae verborum originem inquirit, a Cicerone dicta eſt *notatio*, quia nomen ejus apud Ariſtotelem invenitur σύμβολον, quod eſt *nota:* nam verbum ex verbo, ductum id eſt *veriloquium*, ipſe Cicero, qui finxit, reformidat. Sunt, qui vim potius intuiti, *originationem* vocent.

ſcriptura, levi mutatione, fiat commodiſſima hunc in modum: *Senatus ſenati an ſenatus,* extruſo uno U. Prope accedit Guelf. *ſenatus ſenatu ſenati an ſenatui.* Facillima correctio pro *ſenatu*, *ſenatus*, pro *ſenatui*, itidem *ſenatus.* ubi tamen etiam *ſenatus* initio eſt delendum. Sic eam quoque vitamus difficultatem, quod *ſenatus*, nominativus, iterum comparet in altera ſententia, quo turbatur ſtructura. Quod enim agnoſcas ſubjectum ad *faciat* ſi *ſenatus* nominativus bis legitur? Si ſemel priore loco, expedita eſt ſententia. De dativo, qui in hac ratione nullus eſt, egi in not. exeg. Codd. Voſſ. 1. 3. dant ſcripturas facile ad noſtram deducendas. Ceteri, ut Goth., videntur cum edd. omnibus conſpirare, quare textum ſolicitare non ſum auſus.

Ac — nimium. Guelf. cum plerisque Codd. *Haec* pro *ac*, et *vel* ante *nim.* omittit. Venet. non *ac* dat (ut narrat Gibſ.) ſed *haec.* *vel* multi omittunt Codd. Eſſe tamen videntur, qui ſervent et plane eſt neceſſarium. *verb. ex verb.* Ita Codd. et edd. vett., recentiores pro *ex* dant *e*, Geſnerus *a* typographi ſane errore, quem propagarunt Bipontini. Apud Cic. ipſum *ex* legitur. *finxit.* Guelf. *diffinit.* mire.

vocent. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *vocant.* cum Voſſ. omn.

712.) quartae declinationis vocabula etiam ad ſecundam antiquitus accommodata narrant. Neque tamen memini qui ſcriberet *Senato*, dativo; cum *Senati*, genitivo, frequens ſit apud Salluſtium. vid. not. Crit.

a Cicerone — apud Ariſtot. — veriloquium. Cic. Top. c. 8. ubi haec disputat citat ipſe Ariſtotelem, cujus locus eſt in libro περὶ ἑρμηνείας c. 2. §. 3 (Buhl. p. 16. Vol. 2.) τὸ δὲ κατὰ συνθήκην (λέγω), ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων οὐδέν ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅταν γένηται σύμβολον. et alibi in eodem libro. *verb. ex verbo* ipſe Cicero dixit, h. e. κατὰ πόδα μεταφρασθέν.

29 Haec habet aliquando uſum neceſſarium, quo-
ties interpretatione res, de qua quaeritur,
eget: ut cum M. Coelius ſe eſſe hominem
frugi vult probare, non quia abſtinens ſit
(nam id ne mentiri quidem poterat) ſed quia
utilis multis, id eſt, fructuoſus, unde ſit
dicta *frugalitas*. Ideoque in definitionibus
30 aſſignatur etymologiae locus. Nonnunquam
etiam barbara ab emendatis conatur diſcerne- 79
re, ut cum *Triquetram* dici Siciliam, an *Tri-
quedram; meridiem*, an *medidiem* oporteat,
quaeritur, aliaque, quae conſuetudini ſer-
31 viunt. Continet autem in ſe multam erudi-
tionem, ſive illa ex Graecis orta tractemus,
quae ſunt plurima, praecipueque *Aeolica* ra-

aliaque — ſerviunt. Guelf. *alia quaeque —.* Goth. *aliquando conſuetudini ſervit.* et ſic vett. edd. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Venet. Ruſc. Bad. it. Alm. Bodl. Turic. ſed ſubjuncta etiam recepta. ſenſu non contemnendo, ubi opponuntur *nonnunquam conatur diſcernere* et *aliquando ſervit* h. e. praegravatur, obruitur. Praeſtare tamen videtur recepta.

M. Coelius — ne mentiri quidem. Qua occaſione, et in qua oratione haec ita argutatus ſit Coelius, proditum a ſcriptoribus non invenio. Moribus eum fuiſſe non magnopere ſanctis ipſe, qui defendit oratione, Cicero ſignificat. Legent cum fructu tirones brevem de hoc Coelio commentarium a Paulo Manutio praemiſſum interpretationi epiſtolarum Coelii, quae efficiunt octavum Epiſtolarum Ciceronis ad Diverſos librum. in ed. Graev. V. 1. p. 367 ſeqq.

Triquedram. Ab ἕδρα ſane. An a *quadra?*

meridiem. cf. Varr. de L. L. l. 5. p. 52. et Cic. Orat. c. 47. Priſc. p. 636. Velius Long. p. 2232.

aliaque — ſerviunt. h. e. in quibus conſuetudo obliteravit etymon. vid. not. Crit.

Aeolica — declinata i. e. deflexa et mutata a communi Graecorum forma. ita mox iterum *declinata* §. 32. De hac Romanae linguae, cum Aeolica, cognatione docte agit Foſterus „on Accent" p. 92 ſeqq.

tione (cui eſt ſermo noſter ſimillimus) declinata: ſive ex hiſtoriarum veterum notitia, nomina hominum, locorum, gentium, urbium requiramus, unde *Bruti*, *Publicolae*, *Pici?* cur *Latium*, *Italia*, *Beneventum?* quae *Capitolium*, collem *Quirinalem*, et *Argiletum* ap-
32 pellandi ratio? Jam illa minora, in quibus maxime ſtudioſi ejus rei fatigantur, qui verba paulum declinata, varie et multipliciter ad veritatem reducunt, aut correptis aut

Pici. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *pithici.* Neque ullus Codex diſerte aſſertur pro recepta. Ioann. (qui tamen h. l. poteſt eſſe mutilus) et Alm. ſilentur, ut poſſis ſperare eos receptae cognitores et vindices. Turic. ſic: *Brutii et Pythici. Publicolae. Pithici* dant omnes vett. edd. praeter Badium, cujus nota ſit probabile, ipſum de conjectura dediſſe *Pici.* Ea vera videtur ſcriptura. „*Pithici* unde dicantur non memini me legiſſe“ ajunt totidem verbis et Pomponius Laetus et Regius. Neque ego. Nam de *pithecis* (τοῖς πιθήκοις) unde dictam narrat Ovidius inſulam Pithecuſas (Metam. 14, 90. cf. VV. DD. ad Heſych. voce Ἄριμος.) cogitare, alienum fortaſſe fuerit.

Ruhnkenio moderatore defendit Schardamus Leidae anno 1776 hanc theſin: „Latina „lingua eſt dialectus linguae „Graecae.“ vid. diſſertat. de Longino.

Bruti — *Argiletum.* Non eſt noſtrum horum nominum originem enarrare. Conſulenda ſunt Lexica. quae ad varios ablegabunt auctores, ut Varronem, Gellium, Feſtum, Servium, Virgilium, Ovidium, Livium. Varronis editio Bipontina magnam ſtudioſae juventuti utilitatem praeſtaret, ſi adjectus eſſet index. Nunc conſulendus Gothofredi index in Auctoribus Linguae Latinae. In nomine *Argileti*, etſi Virgilii auctoritas repugnat (Aen. 8, 345. 46. ubi vide Servium), *argillam* potius agnoſcemus quam *letum Argi*, conferemusque Athenarum Ceramicos et Lutetiae vicum tegularum (*tuileries*, quo vocabulo Ceramicum reddere ſolet Bartholomaeus in Anacharſide vid. cap. 12.).

ad veritatem. Eodem vocabulo ἔτυμον deſignat Cicero Orat. c. 48. „conſule *veritatem*, „reprehendet: refer ad aures, „probabunt.“

porrectis, aut adjectis aut detractis, aut permutatis literis ſyllabisve. Inde pravis ingeniis ad foediſſima usque ludibria dilabuntur. Sit enim *Conſul* a conſulendo, vel a judicando; nam et hoc *conſulere* veteres appellaverunt; unde adhuc remanet illud, *Rogat*, *boni con-*
33 *ſulas*, id eſt, bonum judices: *Senatui* nomen dederit aetas; nam iidem *Patres* ſunt: et *Rex*, *rector* et alia plurima indubitata: nec abnuerim *tegulae*, *regulae*que, et ſimilium his, rationem: jam ſit et *claſſis* a calando, et
34 *lepus levipes*, et *vulpes volipes*: etiamne a con-

dilabuntur. Guelf. *labuntur* cum quibusdam. Malim *delabuntur.* *Sit enim.* Ita et Guelf. niſi quod *Sic* pro *Sit*, frequenti in Codd. errore. cf. not. exeg. ad 1, 5, 49 *hic aut ille.* Tuentur noſtram ſcripturam praeter memoratos Geſnero Codd. etiam Alm. Turic. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Venet. Ruſc. Quod in prava lectione pro *vel* ſcripſerunt *an* poſt Badium, id de mera, ut opinor, conjectura fecerunt.

etiamne a contrariis. Guelf. poſt *etiamne* inſerit haec: *interpretatione rectam ſequendam improbandam contrariam*, quae verba, levi fluctuatione, plurimi exhibent Codd. Edd. autem vett. fere omnes, niſi quod Badius omiſit. Rectiſſime

porrectis. Sic exquiſite dici pro *productis* obſervat Ruhnkenius ad Rutil. Lup. p. 12. afferens noſtrum locum cf. 1, 7, 14.

pravis ingeniis, i. e. pravitate ingeniorum. Nihil enim opus mutatione qualem tentari video.

conſulendo vel judicando. Aliam *conſulis* originem tradit Varro p. 24 et 242. De *conſule* pro *judice* vid. Liv. 3, 55, 12 ad eumque Drakenb. Antiquam *conſulendi* vim vid. et apud Feſtum in *conſulas.*

tegulae regulaeque. Horum vocabulorum a *tegendo* et *regendo* originem dubiam facere poterat primae ſyllabae diverſa quantitas.

lepus — vulpes. De omnibus hiſce etymis conſulenda Lexica. Id tamen animadvertendum hic, errare eos, qui cum Voſſio in Etymologico, voce *lepus*, putent diſplicuiſſe Quintiliano haſce *leporem et vulpem* repetendi rationes.

trariis aliqua ſinemus trahi? ut *lucus*, quia, umbra opacus, parum *luceat?* et *ludus*, quia ſit longiſſime ab luſu? et *Ditis*, quia minime

ſuſpicatus erat Regius, notam eruditi cujusdam marginalem ab imperitis contextui ſenſuum fuiſſe inſertam. Abſunt autem haec verba a Codice Vallenſi, ut refert Badius, item a Gothano. Silentium eorum, qui contulerunt, etiam Voſſ. omnes, Bernenſem, Ioannenſem iis carere ſignificat. Illi tamen ego non niſi de Voſſ. 2. et Ioannenſi crediderim. Voſſ. 1. 3 et Bern. nimis cum Guelf. ſolent facere. Turic. omiſſis τοῖς *et* — *volipes* inſerit ſpuria iſta. Gryphius, quique eo ſunt recentiores conſtanter videntur omiſiſſe alieniſſimam ſententiam, neque erat, cur Obrechtus quaſi poſtliminio eam reſtitueret; ſi maxime in Argentoratenſi ſuo inveniebat. Immutavit tamen ille magnopere, de conjectura, opinor. Libuit hoc paulo copioſius exponere, ut tirones haberent manifeſtum gloſſae longioris exemplum, diſcerentque etiam Codicibus diffidere, cum nimis abſurda praeferunt. cf. not. Crit. ad 1, 5, 29 *quia — alias rectum eſt.* *ab luſu.* Guelf. et Turic. *a luſu.* Goth. (tac. Geſn.)*ab uſu*, cum Voſſ. 1. 3. *Ditis.* Ita Guelf. et Turic. cum plurimis Codd. et edd. vett. Sic argumentatio a divitiis petita melius procedit, quam in vulgata, quae etiam apud Geſnerum, *Dis.* ſicut et Valerii Flacci 2, 296 *dite ſolum* facilius deducas a tali maſculino. Docet autem formam inſolentiorem veram Servius ad Aeneid. 6, 273. Et pauca ſane loca apud optimos ſcriptores ubi nominativus legatur; Auſonius quidem aliquoties *Dis* in carmine, ſed et *dis*, pro *dives* appellativo, apud Terent. Adelph. 5, 1, 8. Cf. VV. DD. ad Petron. c. 120. ubi *Ditis pater* recto caſu in verſu.

Oriebatur autem ille error, ex falſa conſtitutione praecedentis ſententiae, ubi legebant *Sitne — an* pro *Sit enim — vel*, ut apparet Etym. Voſſ. voce *Conſul.* cf. not. Crit. ad §. 52. *Sit enim.* Varro de L. L. p. 29. prius etymon recte rejicit, poſterius male probat. cf. et Gell. 1, 18.

lucus. In proverbium abiit haec etymologiae ratio. Aeque mirabilem paene probat Varro de L. L. p. 8. ubi *caelum* a *celando*, „quod apertum eſt." De ipſo etymo vide Lexica.

ludus. Intelligendus igitur h. l. aut gladiatorius aut literarius ludus. Qui hoc etymon, praeter Qu., referret, adhuc neminem inveni.

Ditis — dives. vid. not. Crit. Ab ipſis contra divitiis nomen repetit Cicero de Nat. Deor. 2, 29. qui confert Graecorum Πλούτωνα. Et bonis ſane argu-

dives? etiamne *hominem* appellari, quia ſit *humo* natus? (quaſi vero non omnibus animalibus eadem origo, aut illi primi mortales ante nomen impoſuerint terrae, quam ſibi)
35 et *verba* ab aëre verberato? Pergamus: ſic

mentis Spanhemius ad Ariſt. Plutum 727. oſtendit, confudiſſe interdum veteres utrumque Pluti et Plutonis nomen. vid. et Platonem in Cratylo p. Steph. 403. A.

hominem — *humo.* Hanc etymologiam Voſſius in Etymologico, voce *homo,* Varroni tribuit, non indicato tamen libro, aut fragmento, ubi legatur. Alii quoque, qui de ea agunt, Varronianam ſolent dicere. Meorum vero amicorum, meaque ipſius induſtria fruſtra inſumta fuit in loco Varronis inveniendo; et jam in eo legi prorſus deſpero. Accedit, quod Qu., mox (§. 37.) Varronis mentionem faciens cum reprehenſione, eidem non aſſignat hoc *hominis* etymon, neque priorum ullum eſt apud Varronem. Videtur ergo tempore Quintiliani in ore hominum verſatum hoc etymon (legitur etiam apud Iſidorum p. Gothofr. 1089.) et recentiorum eſſe error, a Varrone repetentium. Jam qui reputaverit parem rationem in Hebraico *Adam*, *Adama*, contuleritque Hebraicum *dam*, ſanguis, in quo itidem, ſicuti in terra, *adama*, eſt ruboris ſignificatio, pro quoque apud Graecos invenitur αἷμα, ſimili fortaſſe literarum d et h permutatione, quo accedit, quod a χαμαὶ eſt aliud χθαμαλὸς *humilis*, et ipſa χθὼν, quo minus otioſam putes literam θ; qui haec, inquam, omnia ſecum reputaverit, contuleritque adjectivum *humanus*, is fortaſſe non tantopere abhorrebit ab hoc etymo. Fuit haec variarum gentium in una re appellanda ſimilitudo mihi demonſtrata a Buttmanno V. C. qui ubi ſua de linguarum cognatione cogitata, largiſſima exemplorum copia innixa et ſuperſtitioſo Hebraicae antiquitatis ſtudio (quo olim VV. DD. ſolebant eſſe infecti et occaecati) vacua, cum eruditis communicaverit, gratiam fortaſſe inibit ab iis, qui opinionum novitatis et antiquitatis pariter ſecuri, veritatem unam ſectantur.

ante — *terrae* — *quam ſibi.* Quare ἐπιχθονίους Graeci dixerunt? Sed contra Quintilianum disputare, non attinet.

verba — *verbera.* Quam frequens et uſitata Grammaticis fuerit tam mira etymologia, docebit Voſſius in Etymologico. Et loca habes apud Gothofr. p. 826 ubi tamen cum hac noſtra conjungitur *verſundi*

35 perveniemus eousque, ut *ſtella*, luminis *ſtilla* credatur: cujus etymologiae auctorem, clarum ſane in literis, nominare ea parte, qua a me reprehenditur, inhumanum eſt. Qui 36 vero talia libris complexi ſunt, nomina ſua ipſi inſcripſerunt, ingenioſeque ſibi viſus eſt Cajus Granius *coelibes* dicere, veluti *coelites*,

inhumanum eſt. Cogitanti de mutatione τοῦ *eſt* in *eſſet* obſtat Ruhnkenius cf. not. Crit. ad 1, 6, 9. Fuerit tamen hic fortaſſe magis ferenda mutatio. *ſibi viſus.* Guelf. omittit *ſibi* cum plerisque Codd. Poſſunt tamen credi vindices vocis, qui non memorantur Voſſ. 1. 3. Bern. (quanquam magnopere conſentientes alioqui cum Guelf.) Bal. Ioann., modo ſint integri his locis. Neque prorſus neceſſarium eſt *ſibi*, ſicut Regio, poſtque hunc Burmanno videbatur. Potuit Qu. notare aliorum dementiam tale commentum admirantium, ut 1. 5, 67. *perſuaſum,* non erat ipſi perſuaſum Quintiliano, vid. ibi not. exeg. ad *Solitaurilia.* Similia fere de recepta ſentit Lochmannus Progr. 1789. *Cajus Granius.* Guelf. *gravius,* ſatis accedens ad receptum, niſi quod deeſt praenomen. Recepta quidem ſcriptura in nullo videtur eſſe Cod. neque mihi ſaltem quidquam compertum de Grammatico hujus nominis. Pleraeque edd. vett. dant *Cajus* ſine nomine, aliae *Gabinius,* ut Venet. In hac tanta fluctuatione eleganter conjecit Burmannus, reponendum eſſe *Gavius* vel *Gabius* qualis Grammaticus memoratur Gellio non uno loco, allatis ejus libris *de origine vocabulorum et verborum*, qui magnopere faciunt ad noſtrum locum. Etiam id

origo ab Iſidoro, ap. Putſch. p. 783. 2052. 2307.

ſtella — ſtilla — inhumanum eſt. Qui praeter eum, quem h. l. ſignificat Qu., hoc etymon probaret, Voſſius in Etymologico neminem invenit. De viro autem, quem intellexerit Qu., conjectura eſt incerta; Burmannus de Palaemone cogitat vid. 1, 4, 20. *Eſt* vide in not. Crit.

libris complexi. Segregat horum vanitatem ab eorum errore, quibus una et altera tam prava exciderit etymologia in ſermone familiari, aut aliud disputando in libris.

Granius. vid. not. Crit.

coelibes — coelites. Quantopere etiam hoc veteribus placuerit, oſtendit item Voſſius l. c. Loca Grammaticorum haec ſunt: Feſt. s. Paul. in h

quod onere graviſſimo vacent, idque Graeco argumento; ἠϊθέους enim eadem de cauſa dici

egregiam hanc conjecturam perſuadet attendenti, quod Gell. 3, 19 aſſertur ex iis libris maxime contorta et plane hujus *de coelibe* ſimilis etymologia vocis *parcus*, qui ſit *par arcae*, merito exploſa Favorino; cujusmodi praeterea alia ejusdem Gavii Baſſi tanguntur commenta. Accedit ſuffragium Cod. Bern. expreſſum dantis nomen *Gavius*, in quo mirari ſubit diverſitatem a Guelf., etſi levem. Non paucis iisque docte expoſitis argumentis ſirmat hanc emendationem Burm., quae ſtudioſis legenda ſunt omnino. Illud tamen ab opere Gavii Baſſi etymologico petitum ei reliquit inveniendum, qui eſſet inſpecturus ipſum Gellium. Q. (non C.) Granius Praeco, Lucilii familiaris, cujus in fragmentis ejus legitur nomen, memoratur a Cicerone in Bruto c. 43 et 46. de Orat. 2, 60 et 70. Epp. 9, 15. Pro Planc. 14., homo dicaciſſimus. Sed ejus perſona hinc videtur aliena.

argumento; ἠϊθ. Guelf. inſ. *innuit*. Goth. (tac. Geſn.) *juvit*, cum Voſſ. 1. et edd., (usque ad Gryph. qui primus omiſit verbum), quantum video, omnibus. Codd. quidem cum a Gibſ. tum a Burm. ſilentur, negligentia ſane; cum ne edd. quidem ullae memorentur. Nam veriſſimum puto hoc explementum. Nolui tamen paucos ſequi Codd., cum tot viderentur obſtare.

Donat. ad Adelph. 1, 1, 18. Iſid. p. Gothofr. 1070. Priſcian. p. Putſch. 547. Beda 2333 (ubi, ſi me audias, pro priore *Caelebs* leges *Caeles*, quoniam *iter* ineſſe voci obſervatur, quod apparet quodammodo genitivo *Caelitis*; neque ſine hac mutatione rationem habet probabilem bis facta ejusdem vocis mentio. Firmat emendationem Iſidorus l. c. eadem tradens Bedae, ubi *Caeles* expreſſum eſt, item Auguſtinus apud Putſch. p. 1985). O dura Scaligeri ilia, qui ab irriſione vindicare hoc etymon ſuſtinuerit! vid. de Cauſis L. L. l. 1. c. 12. Bene tamen actum nobiſcum, quod tam coeleſtem vitam non egit Scaliger. Alioqui nobis Achilles ex iſto Peleo non eſſet natus.

ἠϊθέους. cf. Timaei Sophiſtae Lexicon in h. v. ubi Ruhnkenius, praeter Lexicographos allatos, docet loco Platonico alteroque Dionyſii Hal. *coelibes* ſic appellari. Plutarchi locum memorat Budaeus in Comment. Gr. L. p. (ed. Baſ.) 874. ſed quem, nequaquam deſignatum, quaerere non vacet. Stephanus in theſauro dubitare videtur de hac ſignificatione. Uſurpat ita et Demoſth. contra Neaer. p. Reisk. 1352 Φιλόστρατον — ἠΐθεον ἔτι ὄντα.

aſſirmat. Nec ei cedit Modeſtus inventione. nam, quia *Coelo* Saturnus genitalia abſciderit, hoc nomine appellatos, qui uxore careant, ait. L. Aelius *pituitam*, quia petat

careant, ait. Sic *Guelf.* cum plerisque Codd. et edd. usque ad Gryph. fere omnibus. Ille, itemque recentiores, ex conjectura Regii ſcribunt *at*, dirimuntque hunc in modum: *careant. At* cet. Regium nullo Codice auctore ſic legiſſe, apparet ex ipſius nota. Secuti tamen eum jam tum Locat. Ruſc. Codd. qui ſilentur, ſunt Ioann. Voſſ. 1. Alm. Ait Regius, referendum eſſe ad ſuperius: *ingenioſeque viſus eſt ſibi dicere.* Cujusmodi hyperbaton vix poetae permittatur. Neque *appellatos* ſic habet unde pendeat, niſi forte eodem, quo *pituitam*, refers. At inferitur *cedit*, quod vetat huc usque pertingere vim verbi *dicere*. Etiam Badius in nota diſerte rejicit mutationem Regii. *L. Aelius.* Guelf. *Melius.* Ceteri plerique *Laelius* vel *Lelius*, et Badius „audaculi," inquit, „inter „L. et Ae poſuerunt punctum." Eorum tamen non magna, opinor, audacia fuit, cum praeſertim non pauci Codd. omittant L. quo minus dubites, quin *Aelium*, non *Laelium*, voluerint dare antiquiſſimi librarii. Sed, ut dicam quod ſentio, magnopere mihi blanditur Guelferbytani ſcriptura *Melius.* Omnis alia ratio abruptior et confragoſior eſt, quam pro Quintiliano. Si maxime Geſneri et aliorum ſcripturam praeſers: *At L. Ael.*, praeter eam, quam modo tetigi, obſcuritatem, nexus in iſto *At* non eſt magnopere artus. Absque ulla autem conjunctione durior etiam, fateor, commiſſura. Fortaſſe poſt *ait* tamen recte ſcribas *At* quod facile intercidebat in hiſce tam ſimilibus clauſulis: *careãt ait at.* Quanquam praepoſtera h. l. videtur oppoſitio ſignificata τῷ *At.* Mollis autem videtur tranſitus, ſi etiamnum de *Modeſto* agatur, dicaturque is *pituitam melius* putare appellatam *quia petat vitam*, quam *coelibes* a Coeli caſtratione.

Modeſtus. „Julius Modeſtus, C. Julii Hygini Auguſti „liberti libertus in ſtudiis atque „docrina veſtigia patroni ſecutus." Suet. illuſtr. Gr. c. 20. Saepe eum ad partes vocat in Grammaticis Chariſius Soſipater, etiam Gellius ejus *quaeſtionum confuſarum* libros memorat, 3, 9 et Martialis 10, 21, 1. inter claros Grammaticos nominat.

L. Aelius. cf. not. Crit. ad 1, 5, 61 *Caelium.* ſed vide et hic not. Crit.

37 vitam. Sed cui non poſt Varronem ſit venia? qui *agrum*, quod in eo *agatur* aliquid; et *graculos*, quia *gregatim volent*, dictos Ciceroni perſuadere voluit (ad eum enim ſcribit); cum alterum ex Graeco ſit manifeſtum duci, 82
58 alterum ex vocibus avium. Sed huic tanti fuit vertere, ut *merula*, quia ſola volat, quaſi

ad — ſcribit. Nolui diutius abeſſe verba, in recentioribus edd. (a Gryphio inde) omiſſa, cum vett. edd. omnes praeferant, ut et Codd., puto, omnes. Iis, quos parentheſin hanc dare, adhuc monuerunt VV. DD. accedit Guelf., neque quidquam habent ea verba indignum Quintiliani oratione, quanquam, Codd. auctoritate minus probata, poterant videri gloſſema. Urget Geſnerus in hujus parentheſeos defenſione, cum non omnes de L. L. libri a Varrone Ciceroni fuerint inſcripti, neceſſarium fere videri tale additamentum. Priores quarto, qui primus eſt inter ſervatos, Septimio ſe miſiſſe narrat ipſe auctor, tres poſtremos 7. 8. 9. *de analogia* ſegregaſſe videtur a reliquo opere. Qui non memorantur Codd. noſtrae lectionis vindices, hi ſunt: Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *huic — vertere.* Guelf. *hoc*, qua in ſcriptura mira et paene dolenda eſt Codd. conſtantia, nam praeter Bern., qui nonniſi negligentia conferentis omitti videtur, unus eſt Bodlej. qui ſpeciem habeat receptam dantis, quoniam cum duobus Britannicis non memoratur a Gibſ. Vett. edd. usque ad Gryphium omnes dant *hoc*, pro quo ſe malle, *huic* ſignificat Badius, nihil tamen ſe mutare. Obrechtus reduxit veterem ſcripturam. Equidem iſtam ſcripturam quomodo interpreter, plane non habeo. Ineſt praeterea ſua difficultas etiam τῷ *vertere*, pro quo conjecit Gallaeus *veritas*, ſignificatu quem vidimus 1, 6, 32, magnopere plaudente Geſnero; et habet ſane, quo blandiatur, conjectura. Senſus tamen loci paene

Varronem. *Ager* L. L. l. 4. p. Bip. 9. (ſed Graecum vocabulum indidem fere repetit) *Graculi*, *merula* p. 23. De hiſce etymis conſule, ſi vacat, Voſſium in Etymologico, apud quem multa bonae frugis invenies cogitata.

Ciceroni. Ei inſcripti ſunt, quos integros nobis reliquit vetuſtas libros, de Latina Lingua.

ad — ſcribit. vid. not. Crit.

vertere. h. e. ſignificationem alicujus vocabuli alterius ſignificatione mutare, ut *meri* et

mera volans nominaretur. Quidam non dubitaverunt etymologiae ſubjicere omnem

totus mutatur hac correctione adoptanda. Duplex enim eſt ſignificatio formae notiſſimae *tanti eſt*. Aut id, quod hiſce verbis jungitur tanquam ſubjectum, pretium eſt mercis emendae, aut merx ipſa, quae emitur. Cum Cic. Catil. 2, 7 „Et mihi" ait „tanti hujus invidiae tempeſtatem ſubire, dummodo" cet. apparet ſubjectum ſententiae τὸ *ſubire* cet. non eſſe mercem, quae ematur, ſed pretium, quo ematur, quod nimium videri in hac re negatur. Contra Coelius ad Cic. Epp. ad Div. 8, 14 „Tanti non fuit Arſacen capere, ut careres" cet. τὸ *capere* cet. mercem intellexit, quae carendo emeretur, eamque tanto pretio ſignificavit indignam. Plurima in utramque ſententiam exempla poſſunt inveniri apud poetas, qui hac pretii et mercis imagine ſaepiſſime ſolent uti. Non equidem ſtatuerim, utra harum ſignificationum frequentior fuerit Romanis. Id tamen apparet pretii ſenſum a noſtra recentiorum ratione eſſe alieniorem, quare diſſidendum videtur iis correctionibus, quae mercis ſignificationem pro pretii inducunt. Ita ſine idonea cauſa ſolicitarunt verſum Martialis 8, 69, 4 „tanti Non eſt ut placeam tibi, perire," pro quo malint „ut peream, tibi placere." Vides mercem factam de pretio. Senſus receptae: Nimium tibi placendi pretium eſt perire. Jam ſi, Gallaeo ſuadente, locum occupat *veritas*, merx ſit iſta veritas, cum *vertere* eſſet pretium, quod non nimium putaſſet Varro, ut *merulam* faceret *meram volantem*. Senſum *vertendi* h. l. conatus ſum interpretari, ubi tamen ſuſpicor paene, aut mendam ſubeſſe loco, aut propriam et legitimam apud Grammaticos fuiſſe *vertendi* ſignificationem, quam equidem ignoro. Ceterum Gallaei conjectura non magnopere eſt lenis, inque ea ratione *nominaret* convenientius legi videtur, quam *nominaretur*, niſi obſtaret nominativus in nomine, *merula — volans*.

ſolius. Niſi forte intelligitur inverſio et permutatio literarum. Nam *ordinem omnem invertere et perturbare*, quod fortaſſe probaverit aliquis, id equidem tam abrupte ſignificari non crediderim. vid. not. Crit. Varronianum autem *merulae* etymon recte videtur defendere Voſſius in Etym.

ſubjicere. *Subjiciendi* ſignificationem vide in not. Crit. ad 1, 4, 20 *ſpecies*. Omnes igitur appellandarum rerum cauſas credebant illi ſpecies etymologiae, ut nullum vocabulum mero caſu uſurparetur. Ea erat Stoicorum opinio.

nominis cauſam: ut ex habitu, quemadmodum dixi, *Longos* et *Rufos*; ex ſono, *ſtrepere*, *murmurare*; etiam derivata, ut a *velocitate* dicitur *velox*; et compoſita pleraque his ſimilia, quae ſine dubio aliunde originem ducunt, ſed arte non egent, cujus in hoc
39 opere non eſt uſus, niſi in dubiis. Verba a *vetuſtate* repetita, non ſolum magnos aſſertores habent, ſed etiam afferunt orationi majeſtatem aliquam, non ſine delectatione: nam et auctoritatem antiquitatis habent, et, quia intermiſſa ſunt, gratiam novitati ſimilem pa-
40 rant. Sed opus eſt modo, ut neque crebra ſint haec, neque manifeſta, quia nihil eſt odioſius affectatione; nec utique ab ultimis

compoſita pleraque. Guelf. *pluraque*, ut ſejungatur a τῷ *compoſita*. Ita et Goth. et Voſſ. 1. Ceteri Codd. ſilentur. Edd. cum Guelf. faciunt: Locat. Ruſc. In textu Bad. qui in margine ponit *pleraque*. Veneta 1494 haec dat: *compoſita et pleraque*. In recepta diſplicet, quod *compoſita* dicuntur *ſimilia derivatis* (*hiſce* an *omnibus* id enim diſerte non apparet, quanquam prius unice verum puto), quae ſimilitudo qualis ſit, dubites. Puto tamen intelligi aeque facilem et manifeſtam *compoſitionem* atque erat *derivatio* in voce *velox*. Expeditior hoc nomine videtur Codd. ratio, in qua tamen non apparet, cujusmodi vocabula poſſint intelligi, quae, neque *derivata* neque *compoſita*, tamen horum utrique ſint ſimilia. Malui igitur relinquere receptam, etſi diffidens ei.

quemadm. dixi. 1, 4, 25.

Longos — Rufos. Accuſativos refer ad *ſubjicere*, neque opus erit mutatione, quam ſolus Obrechtus tentavit, 'haec dans: *Longus — Rufus*, nullo auctore.

compoſita pleraque. vid. not. Crit.

magnos aſſertores. Horum nobiliſſimi inter eos, quorum libri ſuperſtites, ſunt Salluſtius et (quem ipſe Qu. 1, 7, 19 *amantiſſimum vetuſtatis* dicit) Virgilius cf. noſtr. 8, 3, 24-30.

et jam obliteratis repetita temporibus, qualia
83 ſunt *topper*, et *antigerio*, et *exanclare*, et
proſapia, et Saliorum carmina, vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta. Sed illa mutari ve- 41
tat religio, et conſecratis utendum eſt: oratio

exanclare. Ita omnes h. l. Codd. et edd. Quod enim Geſnerus narrat Goth. dare *exandllare*, id male aut vidit, aut ſcripſit. Eſt *exandare*, facili errore ponendi d pro cl. Utrum vero ſic ubique ſit ſcribendum, an *exantlare* ubique, an duplex verbum ſit agnoſcendum et ſuo loco alterutrum ponendum, quaeritur inter VV. DD. Equidem in tanta fluctuatione Codd., ubi *c* an *t* ſcribendum, magnopere dubitem, diverſitatem ullam in hac ſcriptura agnoſcere. Ducit eo fere Feſti et Nonii auctoritas, alterius a Graeco ἀντλεῖν repetentis, alterius *exhaurire* interpretantis, ut malis ſemper per *t* ſcribere. *Anculos* et *anculare*, quae memorat Feſtus in *Ancillae*, pertinere ad *exanclare*, nullo idoneo argumento efficitur. Cf. et *anclam*, hauriendi inſtrumentum, de qua agit Salmaſius ad Vopiſcum (Hiſt. Aug. Scriptt. T. 2. p. 774.). Wolfius Tuſcul. 1, 49 repoſuit *exanclaviſſet.* Simplex aperte pro haurire, apud Priſcianum eſt ex Andronici Odyſſea p. 684 *anclabatur* per *c*; et (cum in Codd. ſemper *exancl.* per *c*) ſonum *tl* Graecum, ſibi ignotum, videntur mutaſſe ſuo *cl.* *conſecratis.* Guelf. *congregatis*, cum pleriſque. Sed *conſecratis* tuetur Goth., et alii ſine dubio.

topper — antigerio. vid. Lexica, quae Ciceroni ipſi haec uſurpata docent. cf. et not. Cr.

Saliorum carmina. Non erant typis diſtinguenda haec duo vocabula (ut factum a pleriſque editoribus), ne forte quis putaret ipſa ea eſſe ab ultimis temporibus repetita, ſicuti modo recenſita verba. Fateor tamen me haerere in iis. An verba intelliguntur talia, quae ex Saliorum carminibus ad ſacra, ritusque certos denominanda mutuari coguntur oratores? Interpretationem Saliorum carminum ſcripſit C. (an L. reſp. ad 1, 5, 61. not. Crit. *Caelium*) Aelius, teſte Varrone de L. L. 6. p. Bip. 80. Fragmenta horum carminum collegit et enarravit Gutberlethus in lib. *de Saliis* (Franekerae 1704), qui quatuor haec vocabula, modo a Quintiliano poſita Saliaribus carminibus aſſignat. An legebat is: *e — carmine — intellecto* pro hiſce: *et — carmina — intellecta?* Nihil tamen monet, et p. 118 receptam citat loci ſcripturam.

vero, cujus ſumma virtus eſt perſpicuitas, quam ſit vitioſa, ſi egeat interprete? Ergo, ut novorum optima erunt maxime vetera, ita
42 veterum maxime nova. Similis circa *auctoritatem* ratio. Nam etiamſi poteſt videri nihil peccare, qui utitur iis verbis, quae ſummi auctores tradiderunt, multum tamen refert non ſolum, quid dixerint, ſed etiam quid perſuaſerint. Neque enim *tuburchinabundum* et *lurchinabundum* jam in nobis quisquam

quam ſit vitioſa. Codd. ad unum omnes, ut et edd., dant *ſit*, neque eſt ferenda Francii conjectura, *ſit* pro eo optantis, quam etiam recepit Geſn. Mire! *lurchinabundum.* Ita Goth. et Guelf. (niſi quod omiſſo apice hic dat *lurchiab.*) cum

circa auctoritatem. Auctoritas hic ſegregatur a *vetuſtate*; exempla vero, quae ſubjiciuntur, non tam ad ipſa verba ſpectant, quam ad verborum formas. Neque enim *tuburchinabundum*, *lurchinabundum* (de quibus vide Lexica) ob ipſorum verborum vetuſtatem attulit, ſed ob inſolentiam verbalium in *bundus* ab his verbis formatorum. Ita *lodices*, ob generis mutationem, *gladiola*, ob generis (de quo reſpice ad 1, 5, 16.) et fortaſſe etiam deminutivi infrequentiam (vid. de eo mox not. Crit.). *Parricidatum*, tanquam inſolens ſubſtantivum, *collos* itidem ob genus notavit. Ineſt tamen ipſi huic auctoritati, vetuſtatis quoque aliqua ſignificatio, quoniam ſubjicit, „quae nec ipſi „*jam* dicerent." Nimirum *Calvus*, etiam *Pollio et Meſſala* poterant Quintiliano videri inter antiquos quodammodo referendi. *Tuburcinari* et *lurcari ſ. lurcinari* (vid. not. Crit.) nobis quidem hodie videntur maxime obſoleta, cum raro legamus apud ſcriptores. Ejus rei cauſa tamen eſt in ipſorum verborum natura, ex plebejo et quotidiano ſermone petitorum, quae fere nonniſi apud Comicos poſſint inveniri. Talia autem vocabula, diu intermiſſa ab eruditis aureae aetatis ſcriptoribus, ſolent eſſe ſequioribus iſtis, Appulejis et ſi quis recentior, etiam Eccleſiaſticis, cum Luciliis, Enniis, Plautis, Lucretiis communia. Non fuerunt ea deſita interim, ſed, quotidiano uſu trita, in libros non ſunt admiſſa.

ferat, licet Cato ſit auctor; nec *hos lodices*, quanquam id Pollioni placeat; nec *gladiola*, atqui Meſſala dixit; nec *parricidatum*, quod in Caelio vix tolerabile videtur; nec *collos*

plerisque Codd. et edd. vett. quidem omnibus. Neque erat quod Regii conjecturam, *lurchabundum*, tam cupide arriperent editores recentiores omnes. Eſt enim apud Appulejum Orat. de Magia S. Apolog. T. Bip. 2. p. 80 *collurcinatio* ex Codd. defenſum ab Elmenhorſtio, in cujus ſcripturae auxilium venit *Claudiani Mamerti*, ſeculi 5ti ſcriptoris, *de ſtatu animae* locus, expreſſus, ſecundum probabilem VV. DD. conjecturam, ex illo Appuleji loco ubi pro *collucernationibus* rectius leges *collurcinationibus*, vid. Geſn. in Theſ. In altero vocabulo *tuburch.* aliqua etiam eſt fluctuatio Codd. Guelf. dat: *tuburchiab.* Goth. (tac. Geſn.) *tiburchinab.* Edd. vett. fere dant *tiburch.* non *tuburch.* Hoc tamen, cum Plauto et Nonio, tuentur Codd. Guelf. Bern. et Bodl. In Burmanni quidem excerptis plura a conferentibus, ipſoque etiam typographo, turbata ſuſpicor. Illud miror, Gibſonum ad *lurchabundum* (ſic enim dat et ipſe) nullam memorare ſuorum Codd. varietatem. Multum tamen abeſt, ut eos cum recepta conſpirare putem. Ceterum quod in utraque voce Codd. omnes aſpirationem praeferunt, cum apud alios ſcriptores legatur *tuburcinari*, *lurcinari*, et leve eſt, et facilius intelligitur ex loco Valerii Probi p. Putſch. 1455 „pulcher, Orchus, lurcho. ſic in antiquis.“ ubi tamen *antiquitatis* ſignificatio finienda ex noſtro 1, 5, 20. Cic. Orat. c. 48 et Chariſ. p. Putſch. 56. *placeat.* Guelf. *placet.* Non male, vide tamen ad Prooem. tot. op. 18. not. exeg. *gladiola.* Non eſt contemnenda ſcriptura, quam Regius in Commentario, tanquam a ſe inventam, interpretatur, *gladiolam* ut ad ſolum genus ſpectet. In nullo quidem Codice legitur, ſed dant eam edd. Venet. Viart. Ald. Badius, ſe *gladiola* non *gladiolam* legere, narrat. *Caelio.* Guelf. *C. Elio.* Hic quidem de *Aelio Stilone* non cogitandum, ad quem Hiſtoriam ſuam ſcripſiſſe dicitur Caelius Antipater. vid. not. Crit. ad 1, 5, 61.

Caelio. Hunc equidem hiſtoricum acceperim. (vid. ad 1, 5, 61.). Nam rudius, quo ſcripſerit, aevum ſignificari videtur iis verbis: *in Caelio vix*, quae ſic interpretor: ne in Caelio quidem, etſi rudiori ſeculo ſcribentem. „Sed hic „omnino rudis,“ de eo loquens ait Cicero Orat. c. 69. cf. de legg. 1, 2.

mihi Calvus perſuaſerit: quae nec ipſi jam
43 dicerent. Supereſt igitur *conſuetudo*: nam
fuerit paene ridiculum malle ſermonem, quo
locuti ſint homines, quam quo loquantur. Et
ſane quid eſt aliud *vetus ſermo*, quam vetus
loquendi conſuetudo? Sed huic ipſi neceſſa-
rium eſt judicium, conſtituendumque in pri-
mis, id ipſum quid ſit, quod *conſuetudinem*
44 vocemus. Quae ſi ex eo, quod plures fa- 84
ciunt, nomen accipiat, periculoſiſſimum dabit
praeceptum, non orationi modo, ſed (quod
majus eſt) vitae. Unde enim tantum boni,
ut pluribus quae recta ſunt placeant? Igitur
ut *velli*, et *comam in gradus frangere*, et *in
balneis perpotare*, quamlibet haec invaſerint

locuti ſint. Ita Voſſ. 2. et vett. edd. ante Gryph. Rec. *ſunt.*

Calvus. C. Licinius Calvus, Ciceronis aequalis, orator. Memoratus et laudatus Ciceroni Brut. 82. ubi confer Wetzelium. ad Div. 15, 21. Saepe Calvi meminit noſter.

Supereſt — conſuetudo. Hic poſtremus eſt ſermonis fons. Recenſiti ſunt ante hunc quatuor: Analogia, Etymologia, Vetuſtas, Auctoritas. Et talem diviſionem ipſe indixerat, capitis initio §. 1 — 3.

Unde — boni ut. Eadem ſtructura in Declamm. Qu. p. 152 „Unde tantum boni „ut." Οἱ κακοὶ πλείονες, Biantis ſententia.

velli — comam — frangere — perpotare. Pilis evellendis laevigabant cutem delicatuli, qualem Juvenalis appellat *reſinatam juventutem* Sat. 8, 114. Comam in *annulos* (cincinnos) eorum *gradus* (cf. noſtr. 12, 10, 47) formabant. Pro *gradibus* dixit *ordines* Juvenalis 6, 502. Neronis in hoc genere deliciae memorantur a Suetonio c. 51. Neque alienum hinc verbum *frangendi*, quod ſolicitatum fuit, ut ſcriberetur *fingere*, cum omnis mollities *frangere* ſoleat dici a veteribus, et hic crines vere quodammodo *frangantur*. Quo minus cogites de mutando τῷ *frangere* attende locum Senecae patris Controv. l. 1. prooem. ubi itidem de luxuria conque-

civitatem, non erit conſuetudo, quia nihil horum caret reprehenſione; at *lavamur*, et *tondemur*, et *convivimus* ex conſuetudine: ſic in loquendo, non ſi quid vitioſe multis inſederit, pro regula ſermonis accipiendum erit. Nam, ut tranſeam, quemadmodum 45
vulgo imperiti loquuntur; tota ſaepe theatra, et omnem Circi turbam exclamaſſe barbare

lavamur — tondemur. Ita Guelf. Goth. Bodl. Bal. quod attinet ad poſterius Voſſ. 2. Edd. quidem usque ad Gryph. omnes et revocavit paſſivum in utroque Obr. Recentiores activum dant utrobique. *Lavo* ſic dici intranſitivo vel paſſivo ſignificatu notum, de *tondendo* controverſia eſt. Pſeudo-Turnebus quos vetuſtos Codd. viderit, in quibus eſſent activa, ignoro. Si Codd. addicerent, equidem Burmanno tuenti ea facile obtemperarem, praeſertim de *lavando*. Nunc dum Codd. ſcripturam reſtituo, vitio eam certe carere, confido. cf. Varr. de L. L. 8. p. Bip. 155 „in toto corpore potius — *lavamur*, in partibus „*lavamus*. quod dicimus *lavo manus*.“ Quem quidem veram locutionis rationem non perſpexiſſe apparet. Codd. non memorati, in quibus tamen omnibus receptam a recentioribus inveniri, vix puto, hi ſunt: Alm. Ioann. Voſſ. 1. 3. Bern. in priore voce Voſſ. 2.

rens ait *capillum frangere.* p. Bip. 61 extr. Balneorum luxuria decantata veteribus, quae hic cum bibendi intemperantia conjuncta oſtenditur. quod in Commodo memorat Lampridius c. 11.

quemadmodum — loquuntur. Haereo quodammodo in hoc indicativo, pro quo malim conjunctivum, niſi forte ſic eſt accipienda locutio: *tranſeam eum modum, quo ſ. ad quem — loquuntur.* Conſentiunt Codd. et edd.

tota — exclamaſſe barbare. Ne plures quidem, ubi errent, conſuetudinem facere, hoc exemplo oſtendit Qu., cujus locum male interpretatur Pavius (Recherch. ſur les Grecs p. 190.), quaſi plebem Romanam ſemper *βυρβαρίζουσαν* voluerit notare. Neque enim de plebe ſola agitur, cum *imperiti* jam memorati ſint, neque de re frequenti, ſed ejusmodi, qualis non ſemel acciderit. Recte hoc monet eruditus libri *κριτὴς* A. L. Z. Dec. 1795. p. 475. Quam contra elegantes theatra aures habuerint in numeris judicandis, exemplo eſt locus Cic. de Orat. 3, c. 50.

ſcimus. Ergo conſuetudinem ſermonis, vocabo conſenſum eruditorum; ſicut vivendi, conſenſum bonorum.

VII. Nunc, quoniam diximus, quae ſit loquendi regula, dicendum, quae ſcribentibus cuſtodienda: quod Graeci ὀρθογραφίαν vocant, nos *recte ſcribendi ſcientiam* nominemus. Cujus ars non in hoc poſita eſt, ut noverimus, quibus quaeque ſyllaba literis conſtet (nam id quidem infra grammatici
officium eſt) ſed totam, ut mea fert opinio, 85
2 ſubtilitatem in dubiis habet: ut longis ſyllabis omnibus apponere apicem ineptiſſimum eſt, quia plurimae natura ipſa verbi, quod ſcribitur, patent: ſed interim neceſſarium, cum eadem litera alium atque alium intellectum, prout correpta, vel producta eſt, facit: ut *malus*, utrum arborem ſignificet,

ſed interim. Goth. (tac. Geſn.) cum fido ſuo Achate Voſſ. 2. *ſic interim.* Hac ſcriptura tota argumentationis ratio immutatur. In recepta hoc de *apice* ſimilitudinis cauſa ſolum affertur, ut officium ὀρθογραφίας in dubiis tantum eſſe doceatur. Si *ſic* legis, jam ipſa argumenti tractatio orditur, et eſt ante *Ut* (quo deinceps refertur *ſic*) maxima diſtinctione interpungendum. Id quidem apparet, Quintilianum in ſequentibus jam ipſam docentis perſonam tueri, neque de ſolo exemplo cogitare, ut, ſi recte habet recepta, oblitus videatur primi conſilii afferendae hujus ſimilitudinis. *malus, utrum arborem.* Guelf. *utrum* omittit cum Voſſ. 3. Non prorſus male. Edd. quidem ſolum video Gryphium (1544) qui *utrum* non praeferat.

totam — in dubiis habet. Ita modo etymologicae *artis uſum* eſſe negabat niſi *in dubiis.* 1, 6, 38.

apponere apicem. vid. not. Crit. ad 1, 5, 23 *ut apice circumducta.*

an hominem non bonum, apice diſtinguitur; *palus* aliud priore ſyllaba longa, aliud ſe- 3
quenti ſignificat; et cum eadem litera nominativo caſu brevis, ablativo longa eſt, utrum ſequamur, plerumque hac nota monendi ſumus. Similiter putaverunt illa quoque ſer- 4
vanda diſcrimina, ut *ex* praepoſitionem ſi verbum ſequeretur *ſpecto*, adjecta ſecundae ſyllabae *ſ* litera, ſi *pecto*, remota ſcriberemus. Illa quoque ſervata eſt a multis 5
differentia, ut *ad*, cum eſſet praepoſitio, *d* literam; cum autem conjunctio, *t* acci-

litera, ſi. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) qui editionum emblema *exſpecto ſed* omittunt, rectiſſime, quoniam diſerte repetere verbum, quod facile intelligebatur, non erat neceſſe. cf. not. Crit. ad 1, 6, 21 *avere eſt enim.* Etiam Voſſ. 3. omittit *exſpecto.* *pecto.* Guelf. *expecto.* male. Voſſ. 3. haec dat *ſed peto* pro *ſi pecto.* *Peto* quidem pro *pecto* blanditur; quoniam inauditum eſt verbum *expecto* ab *expectendo*, quod etiam Burm. obſervat. Sed videtur ſimilitudo plenior requiri quam quae eſt in *ſpecto* et *peto.* Putſchianorum Grammaticorum ratio quidem non usquequaque manifeſta eſt, ut Velii Longi p. 2226 ubi *expectare illum volo* et *ſpectare mihi placet* ita viciſſim opponuntur, ut videatur Grammaticus illud ex hoc compoſitum non crediſſe. Similiter disjungit haec Caper p. 2242. item Agroetius p. 2267. Recte compoſitionem agnovit Scaurus p. 2258. Beda p. 2334 idem habet exemplum, quod Qu., ubi *pecto* explicat per *pectino.* *remota.* Sic Turic. Guelf. Voſſ. 3. rectiſſime. Edd. fere appingunt S.

ex — ſequeretur. Cave accuſativum *praepoſitionem* referas ad *ſcriberemus* in fine ſententiae, pendet ab *ſequeretur.*

pecto. vid. not. Crit. Ceterum praeceptum hoc orthographicum Quintiliano placuiſſe, equidem non puto. Improbationem videor colligere ex iſtis: *putaverunt* (non ipſe igitur putavit) *Frigidiora his* (ergo etiam haec frigida). Quis tandem pronunciabit *ecsſpecto?* Rejiciunt etiam hanc geminationem literae *s* Priſcianus p. 558 et 995. et Velius Longus p. 2226. hic quidem in ipſo *expectandi* exemplo.

peret: item *cum*, ſi *tempus* ſignificaret; per *q. u. o. m.;* ſi *comitem*, per *c* ac duas ſe-
6 quentes, ſcriberetur. Frigidiora his alia, ut

item cum. Turic. et Guelf. *itemque cum.* Ita plerique Codd. et edd. ante Gryph. omnes, neque erat operae pretium mutare.

per q. u. o. m. — ſequentes ſcriberetur. Ita plane Guelf. Goth. (tac. Geſn.) pariter cum eo omittit *ſi vero cauſam per q* et mox *u u.*, quorum utrumque dant omnes edd. a Gryphio inde. Vett. quidem mearum nulla, ſed omnes (ut Jenſ., tac. Geſn.) ſic: *per q. ſi comitem per c. Si vero quum per q. ac duas ſequentes u. u. ſcriberetur.* Apparet, ex hac tam praepoſtera ſcriptura nihil immutatum niſi *cauſam* pro *quum,* et id quidem ſine ullo auctore. Quod commentum cui debeatur, nondum invenio. Regius enim non diſerte proponit, etſi eo tendit fere ejus nota. Jam triplicem iſtam ſignificationis τοῦ *cum* diſtinctionem, ſola nobis peperit Criticorum ſedulitas. Facile intelligitur, errore librarii, ad priora aberrantis oculo, natum illud, quod habent vett. edd., omittunt autem ſat multi Codd. (praeter noſtros Alm. Voſſ. 1. 3. et ed. Andr.), *ſi vero quum per q.*, cujus praecipitata correctione factum eſt, ut tam diu vulnus curari nequiret. Etiam literae iſtae *u u,* plane ſunt ejiciendae, quas, praeter noſtros Codd. omittit Voſſ. 3, et plures profecto, modo recte eſſent excuſſi. Scriptura libri veteris (Florentini) videri poteſt apud Regium, ſi modo accurate excerpſit. Omittit tamen et ipſa: *Si vero cauſam per q.* Turic. ſic: *per c uō ſi comitem per q ac duas u ſequentes ſcriberetur.* Aliquid ſimile noſtrae rationis, ſed obſcurius habet Scoppa in Gruteri Face Vol. 1. p. 951.

per c — ſequentes ſcriberetur. Duae ſequentes ſunt *u* et *m*, quas, modo in integra voce *cum* poſitas, repetere noluit, taedium cavens, cum attendenti ſatis manifeſtus eſſet ſenſus. Etiam hanc ſcribendi differentiam vereor ut probet Qu. Mecum facit Dauſquius in voce *Cum* Vol. 2 p. 100. Marius quidem Victorinus p. Putſch. 2460 eam commendat, diſerte addens ne a veteribus quidem ullam pronunciationis diverſitatem fuiſſe obſervatam, ſed utramque ſcripturam legi ſolitam eſſe: *cum.* Scaurus p. 2261 refert quorundam de hiſce diſtinguendis opinionem, neque tamen videtur probare. Priſcianus ſcripturam *quu* pro *cu* ſolis antiquis aſſignat p. 560. Eam quoque differentiam, quam hodie religioſe tuemur, inter *ad* et *at*, contemnere Quintilianum putem. Item *quotidie* mox, ut putidum, rejicit. In hoc ipſo tamen vocabulo diſcrimen aliquod comminiſcitur Beda p. 2344. Caſſiodorus commendat *quotidie* p. 2284. Sed ſunt iſti ὀψίγονοι et ὀψιμα-

quicquid, *c* quartam haberet, ne interrogare bis videremur: et *quotidie*, non *cotidie*, ut ſit, quot diebus. Verum haec jam etiam inter
6 ipſas ineptias evanuerunt. Quaeri ſolet, in 7
ſcribendo praepoſitiones, ſonum, quem junctae efficiunt, an, quem ſeparatae, obſervare conveniat; ut cum dico, *obtinuit* (ſecundam enim *b* literam ratio poſcit, aures magis au-

cotidie. Guelf. *cottidie*. *jam etiam inter*. Ita Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. et Voſſ. 2. et edd. vett. ante Gryph. Recentiores omittunt *etiam*. Codd. non memorati h. l. ſolent alias cum iis facere, quos *etiam* dare vidimus. Quod autem Burmannus putat, loco motum fuiſſe *etiam* et ponendum eſſe poſt *Quaeri*, id mihi quidem non perſuadet, qui putem a voce *Quaeri* juſtam demum propoſiti tractationem incipere, cum adhuc prooemium fere legerimus.

ϑεῖς, et, qui hodie in primis eruditi ſibi videntur in talibus ſcripturis, etyma venantibus, a pronunciatione alienis, ab ipſa veterum auctoritate deſtituuntur. Vereor autem ne moleſta haec ſedulitas ſaepe veterem pronunciationem, rem ſcitu digniorem, quam etymologicas iſtas quisquilias, nobis obſcuraverit, quod v. c. in *coqui* vocabulo certiſſime eſt factum cf. Priſcianus l. c. qui *coquum* eodem modo ab antiquis ſcriptum narrat, quo *arquum*, *oquulum*, ut igitur et ille pronunciaretur *cocus*, quod hodie non cuſtodimus. vid. 6, 3, 47.

Verum — evanuerunt. Non usquequaque aſſequor mentem ſcriptoris. An hoc voluit: „Sed haec ne ab iis quidem, „qui tales ineptias amant cete„roquin, amplius defenduntur," ut, ne inter ineptias quidem, haecce nimis putida, locum ſuum obtinuiſſe dicerentur. Ne in recepta quidem plerumque ſcriptura, ubi deeſt *etiam*, alium ego ſenſum invenio; ſed obſcurius etiam ſignificatum. Nam *inter ipſas ineptias* interpretari: *propterea quod tam inepta ſunt*, non puto licere. vid. not. Crit.

obtinuit. Saepiſſime in Codd. legimus *optinere*, quod apparet ex hoc loco, non eſſe a mero librariorum errore; et valde eſt difficile ſequente T retinere mollem τῆς B ſonum, in *obducere* facillimum.

8 diunt *p*): et *immunis* (illud enim, quod veritas exigit, ſequentis ſyllabae ſono victum, *m*
9 gemina commutatur). Eſt etiam in dividendis verbis obſervatio, mediam literam conſonantem priori, an ſequenti ſyllabae adjungas. *Aruſpex* enim, quia pars ejus poſterior a *ſpectando* eſt, *ſ* literam tertiae dabit: *abſte-*

et immunis (illud enim. Sic et interpungendo et ſcribendo videor loco ſuccurriſſe. Vulgo, ut et Geſn., haec: „Et inmunis, illud *n* cet.“ *et imm.* pendet ab *cum dico*, rationes parentheſibus includuntur ſubjectis. Sic ſupplemento Capperonnerii *in* ante *imm.* non indigemus. Quod autem *enim* poſui pro *n*, quod eſt in omnibus edd. praeter unam, quam quidem vidi, Venet. 1494., concinnitate jubente feciſſe videor. Abrupta erat oratio et confragoſa in recepta, ubi *n* accipitur ipſa litera. Accedit, quod Quintiliano literas neutro genere uſurpari non memini, quanquam Cic. de Orat. 2, 59 dixit *tria* L, *duo* M; quod memorat Cledonius p. Putſch. 1881, ubi et neutrum et femininum genus frequentari docet. Denique *gemina m*, non litera *n commutatur*, ſed *illud, quod veritas* (h. e. etymon) *exigit* i. e. *n* et *m*. Notum, n, duobus punctis incluſum, in Codd. eſſe pro *enim*, quae ipſa puncta deſunt interdum, ſicuti modo in Goth. in iſtis: *ſecundam enim.* Et fere cum punctis in vett. edd. legitur .*n*. (h. l.) ut vel eae meam rationem defendere poſſint videri. Sed aſſunt Voſſ. 1. et Venet. dantes expreſſe: *enim.* Ceterum *immunis* cum vett. edd. omnibus malui ſcribere, quam *inmunis*, quod cum Obr. dederunt Burm. eoque recentiores. Codd. multi cum vett. edd. videntur facere, etſi duo mei, ſi recte contuli, tuentur *inm.* ut et Voſſ. 1. ubi eſt *in munus.* Cum modo legerimus *obtinuit*, non *optinuit*, etiam hic videtur ſecutus communem ſcripturam Qu. Sunt exempla ſibi invicem contraria, obtinente, in priori, ratione contra pronunciationem, in poſteriori, contra rationem pronunciatione. *mediam literam conſ.* Ita Guelf. et omnes Codd. et edd. ante Burm. in qua, profecto mero typographi errore, omiſſa ſunt haec: *mediam literam.* Hoc ſphalma propagarunt Capp. Geſn. Bip. *dabit.* Hanc ſcripturam, ſolam veram, tuetur Guelf., cum Goth. Voſſ. 2. et edd. vett., ante Gryphium, fere omnes dent pravam *dabimus.*

illud — commutatur. vid. not. Crit.

mius, quia ex abſtinentia temeti compoſita vox eſt, primae relinquet. Nam *K* quidem in nullis verbis utendum puto, niſi quae ſignificat, etiam ut ſola ponatur. Hoc eo non omiſi, quod quidam eam, quoties *A* ſequatur, neceſſariam credunt: cum ſit *C* litera,

relinquet. Hic primum aliquid ſine Codice ſum auſus. Omnes et Codd. et edd. praeter unum Capper. dant *relinquetur* foediſſima concinnitatis ruina. Boxhornii, citante Burmanno, certa plane eſt conjectura, reponentis, quod recepi. Apparet quam ſit lenis mutatio, ei praeſertim, qui Codd. tractaverit. Quod modo erat *dabit*, flagitat etiam hic activum reponi. *Aruſpex, abſtemius,* ipſa vocabula, perſonae fiunt, quod frequens eſt noſtro cf. not. exeg. ad 1, 6, 22 *cum ebur — transferunt.* *ſignificat.* Goth. (tac. Geſn.) *ſignificant*, et hoc inveniebat Regius, qui receptam primus commendavit, quam Guelf. defendit, et omnes fortaſſe Codd. Editionum ſola Veneta dat *ſignificant.* Eſt autem, quare pluralem praeferas fere, cum, niſi *quae* referatur ad *verba*, vix appareat, cur dixerit Qu. *in nullis verbis* pro *nusquam*, vel *nunquam;* et videntur etiam *verba* ſignificare, quae certas res, hoc ſolo nomine appellatas, deſignent. Fateor tamen expeditiorem eſſe receptam, modo ratio reddi poſſet τῶν *in nullis verbis.* Nam quod *ſignificatur* legi poſſe ait Regius, id ſonum habet inſuavem, ſequente mox *ponatur.* *eo non omiſi.* Guelf. *et non omiſerim*, quod eſt etiam in margine Baſil. *Et* pro *eo* nauci non eſt, ſed *omiſerim* praeferat aliquis, quia minus hic docet Qu. quam doctum admonet (1, 4, 17), ut videatur hoc de litera K eſſe conſilium datum magiſtris, orthographiam enarrantibus.

Nam K — ponatur. vid. not. exeg. ad 1, 4, 9 *quae et ipſa — nota eſt.* Sibi conſtat Qu., dum carptim tractat orthographiam, qui, paulo ante, totam perſequi *infra grammatici officium* eſſe dixerit (§. 1.) et ne grammatici quidem omne officium a ſe expectari jubeat (1, 4, 17. 1, 5, 7.). *Nam* dixit, ne cui videretur, ſicut in dirimenda litera *s* vocabulorum *aruſpex* et *abſtemius*, duplicem rationem ſequebatur, in aliis verbis probare K, in aliis rejicere, cum omnem ejus uſum proſcriberet.

cum ſit C lit. *Sit* eſt pro *aſſit*, *praeſto ſit.*

quae ad omnes vocales vim ſuam perferat.
11 Verum orthographia quoque conſuetudini ſervit, ideoque ſaepe mutata eſt. Nam illa vetuſtiſſima tranſeo tempora, quibus et pau- 8
ciores literae, nec ſimiles his noſtris earum formae fuerunt, et vis quoque diverſa: ſicut apud Graecos *O* literae, quae interim longa ac brevis, ut apud nos, interim pro ſyllaba,
12 quam nomine ſuo exprimit, poſita eſt: ut Latinis veteribus *D* plurimis in verbis ultimam adjectam: quod manifeſtum eſt etiam ex columna roſtrata, quae eſt C. Duellio in foro

C. Duellio. Guelf. *dullio* (omiſſo C.) cum multis Codd. Goth. (tac. Geſn.) *in diulio.* ut Vallenſem Cod. dare narrat Badius ſed ſine *in.* vid. de ſcribendi nominis hujus ratione not. Crit. ad 1, 4, 15 *Duellios — Bellios.* Vett. edd., praeter Andr., quantum video, omnes: *Julio.* Praenomen C. fortaſſe non eſt a Quintiliano. In nullo certe Codice video.

quae interim — poſita eſt. Antiqui Graeci ω literam ignorabant, ut longae et brevis vice fungeretur una ὀ, appellabant autem ὀ μικρὸν, οὐ, ut videre eſt in verſibus, Homericis libris, argumenti loco, praemiſſis. Auſonius in edyllio *de literis monoſyllabis Graecis ac Latinis:* „Hoc tereti „argutoque ſono negat Attica „gens οὐ, Ω quod et O Graecum „compenſat Romula vox O.“ Idemque Epiſt. 25, 36 „Una „fuit tantum qua reſpondere „Lacones Litera, et irato regi „placuere negantes.“ Marius Victorinus p. Putſch. 2458. 2468 eadem fere. cf. not. ex. ad 1, 4, 16 Οὐδυσσεία.

quod manifeſtum — col. roſtr. Etiam noſtris oculis hoc agnoſcimus, cum baſis antiquiſſimi monumenti ſervata ſit ad haec usque tempora, quam ſingulari libello exhibet et enarrat Petrus Ciacconius, ex quo dedit Graevius in Floro ſuo p. 156. Eſt etiam apud Gruterum p. 404. Legimus ibi in ſcriptura nondum oblitterata *pucnandod* pro: *pugnando*, *marid* pro: *mari*, *dictatored* pro: *dictatore*, *in altod* pro: *in alto*, *navaled praedad* pro: *navali praeda.* Plura etiam ſcriptorum exempla affert Voſſius in Arte Gramm. L. 2. c. 14. p. 207.

poſita. Interim *G* quoque, ut in pulvinari Solis, qui colitur juxta aedem Quirini *veſperug;* quod *veſperuginem* accipimus. De 13
mutatione etiam literarum, de qua ſupra dixi, nihil repetere hic neceſſe: fortaſſe enim ſicut ſcribebant, etiam ita loquebantur. Semi- 14

veſperug. Guelf. *veſprug.* cum aliquot Codd. *veſperuginem.* Guelf. *veſpere ruginem.* Voſſ. 2. mire *veſpero originem*, non comitante Goth. qui receptam praefert Obr. (vix credo ex Cod. ſuo Arg.) *veſperi aeruginem*, male.

etiam ita loqu. Guelf. omittit *ita*, cum quibusdam. Goth.

in pulvinari ſolis — ad aedem Quir. Plinius hiſt. nat. 7, 60 ex Fabio Veſtale prodit L. Papirium Curſorem ſtatuiſſe ſolarium horologium ad aedem Quirini, cui additum fortaſſe aedificium eſſe cum pulvinari, conjicit Nardinus de veteri Roma l. 4. c. 6. Etiam vetuſtiſſimum ſolis templum a Tatio, Sabino, conditum, in hiſce locis extructum, e Dionyſio Halicarnaſſenſi probabiliter docet Burmannus. Is enim, cum dixiſſet (p. Sylb. 113): Τάτιος τὸ Καπιτώλιον καὶ τὸν Κυρίνιον ὄχθον κατέσχεν, haec ſubjicit p. 114 Τάτιος ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ — ἱερά τε ἵδρυσε καὶ βωμοὺς καθιέρωσε. Ea igitur cauſa fuit fortaſſe, quare in hoc potiſſimum loco horologium ſolarium ſtatueretur a Papirio. *Pulvinar* autem quo ſenſu dixerit Qu., non utique apparet. Acu quidem, quae eſt altera Geſneri in Theſauro ſententia, pictas eſſe has literas in ipſo pulvinari, alienum videtur, ſed fuerunt etiam ex ſolida materia facta pulvinaria, in ſpeciem verorum, quibus igitur poſſent inſculpi literae. Optimum tamen videtur, *pulvinar* dictum accipere pro templo, ubi *pulvinaria* ſternantur. Apud Livium 21, 62, 4 *pulvinarium* dictum credas pro loco pulvinaris ſternendi. cf. et Tac. Ann. 15, 74, 1.

veſperug — accipimus. Equidem in monumentis hujus additamenti exemplum nullum inveni, et ipſe Qu. rarius illud altero fuiſſe, videtur ſignificare. Probabile autem eſt, veteres pro *veſpere* dixiſſe *veſperu*, ut *noctu*, ablativo caſu, quod ex Ennio docet Voſſ. de Anal. l. 2. c. 12. p. 735. Eo igitur *g* adjecerunt, quod male (improbat enim Quintilianus) interpretabantur Quintiliani aequales *veſperuginem*, quaſi mutilatum vocabulum, cum eſſet auctum.

ſupra dixi. 1, 4, 12 — 17.

vocales non geminare, diu fuit uſitatiſſimi 88
moris: atque e contrario usque ad Accium et ultra, porrectas ſyllabas geminis, ut dixi,
15 vocalibus ſcripſerunt. Diutius duravit, ut, *e*, *i*, jungendis, eadem ratione qua Graeci ει, uterentur. ea caſibus numerisque diſcreta eſt, ut Lucilius praecipit:

(tac. Geſn.) *ſic etiam loqu.* cum Voſſ. 2. Obr. omittentem *ita* ſcripturam adoptavit. Mihi Goth. ratio maxime placet. *non geminare diu.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *geminare diu non*, cum Codd. Bodl. Bal. Ioann. Voſſ. 1. et edd. vett. omnibus, ne Gryphio quidem (1544) aliter dante. Stoerius (1591) jam habet ordinem receptum, quo primo auctore et an ex Codd., equidem ignoro, cum tot editionibus interim emiſſis caream. Codd. praeter eos, quos recenſui, ſilentur. Puto nihilo minus cum ceteris facere etiam illos. Senſus quidem paulo eſt diverſus, quanquam recepta faciliorem habet.

e, i, jungendis. Guelf. *e i uterentur jungendis*, cum Voſſ. 1. 3. male, et repetitur mox *uterentur*, poſt *ει*.

ει. Guelf. *ei* latt. litt. ut et Goth. (tac. Geſn.) Sic etiam edd. Locat. Venet. Viart. Equidem libentiſſime caream iſto *ει*, quod facile intelligitur, expreſſum autem ſcabram reddit orationem. vid. not. Crit. ad 1, 7, 4 *litera exſpecto ſed ſi.* Nullus tamen Codex videtur omittere. *diſcreta eſt.* Ita Guelf. cum Goth. Voſſ. 2 et edd. vett. omnibus. Meorum quidem

Semivocales non geminare. Feſtus in *porigam* et *ſolitaurilia* idem narrat, et in altero loco addit, Ennium Graecum a Graecis mutuatum conſuetudinem geminandarum ſemivocalium. cf. etiam Marium Victorinum p. Putſch. 2456.

ut dixi. 1, 4, 10.

caſibus numerisque. Vult Lucilius hujusmodi ſcriptura numeros diſtingui in *pueri* et *puerei*, et hoc eſt numerorum diſcrimen; vult et caſus, ut dativo tertiae declinationis, quanquam ſingulari, *ei* aſſignetur: quo ſit caſuum diſcrimen. Neque obſtat, quod ex eodem affert Velius Longus p. 2220. 21. *illi*, dandi caſu ſingularis, ſolo *i* ſcribendum, pluralis nominativo, addito *e*. In tertia enim declinatione dativi ſingularis et nominativi pluralis nulla confuſio, qualis in *illi*. Ceterum *furem* in Lucilianis verſibus libenter accipiam *ſervum*, antiquo more. Lucilianum

Jam pueri venere: E poſtremum facito, atque I,
Ut puerei plures fiant.

ac deinceps idem,

Mendaci furique addes E, cum dare furei
Juſſeris.

16 Quod quidem cum ſupervacuum eſt, quia *i* tam longae quam brevis naturam habet; tum

primus Stoerius dat *ſunt*, quod deinceps recentiores omnes. Fit autem difficillima et ſalebroſa plane oratio, ſi neutrum genus intelligitur in *diſcreta*; eſt femininum et refertur ad *eadem ratione*. *Jam pueri — Juſſeris.* Hos verſus plane, quales profecti fuerint a Lucilio, poſſe conſtitui, equidem deſpero. Neque attinet, omnem Codd. exponere varietatem. Id tenendum puto, vett. aliquot edd. ut et Codd. ſcripturam (priore loco dantem *puere*) eo deducere, ut *puerei* ſcribamus ibi, quod habet Goth., videtur eſſe in Bodlejano. Guelf. quidem *pueri* habet utrobique. De altero autem *puerei* an *pueri* magnopere dubito, et malim abeſſe, ut ſupervacaneum. Novi equidem apud Douſam p. 44 verſum explere, ex Scaligeri conſtitutione, ſed ea magnam partem meris nititur conjecturis, et revera abeſt a Velio Longo p. 2220, etſi cum verſus ruina. Dativos omnes per *ei* ſcribit Douſa, Codd. in noſtro loco nusquam habent *ei*, ſed *furi* in fine quoque dant Guelf. Goth. (tac. Geſn.) ceterique.

praeceptum etiam Nigidii Figuli erat Gell. 13, 25.

quia — naturam habet. Argumentum quidem parum videtur validum, cum de brevi et longa diſtinguenda non agatur; utroque enim modo *I* in fine producitur, neque hoc voluit Lucilius. An animo aberravit Quintilianus ad eos Lucilii verſus, quos affert Scaurus p. 2255 ubi *pila, qua ludimus*, brevi penultima, diſtinguitur a *peilis*, longa eadem? Sed ne ibi quidem ſyllabae quantitas facit ſcribendi differentiam, ſed numerus rerum, cum *pilum* et *peila* ſcribere jubeamur, pari utrobique quantitate, ſed diverſo numero. Idem tamen praeceptum paulo aliter memorant Velius p. 2221 et Marius Victorinus p. 2464, quorum poſterior neque numerum neque quantitatem ſequitur in dirimenda ſcriptura, ſed ſignificationem ipſam, ut *pilum militare* per e, i, ſcribatur, *pilum piſtorium*, per i. Durum eſt, errorem ipſius Quintiliani argumentantis agnoſcere, ſed ego, quo modo de-

incommodum aliquando. Nam in iis, quae proximam ab ultima literam *E* habebunt, et *I* longa terminabuntur, illam rationem ſequentes, utemur *E* gemina, qualia ſunt haec, *au-*
17 *rei*, *argentei*, et ſimilia. idque iis praecipue, qui ad lectionem inſtituentur, etiam impedimento erit: ſicut in Graecis accidit adjectione ι literae, quam non ſolum dativis caſibus in parte ultima aſcribunt, ſed quibusdam etiam 89
interponunt, ut in ΛΗΙΣΤΗΙ, quia etymologia ex diviſione in tris ſyllabas facta deſide-
18 ret eam literam. Aι ſyllabam, cujus ſecundam nunc *E* literam ponimus, varie per *A* et *I*

aurei, *argentei*. Ita Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) et multi Codd. et edd. pro recepto *aureei*, *argenteei*. Conſentaneum eſt, ſcriptorem afferre exemplorum vulgo notam formam, et praepoſteram illam ſcribendi rationem, a ſe improbatam, relinquere legenti facile comminiſcendam. cf. not. Crit. ad 1, 7, 8 *immunis*. et mox ad §. 29 *columnam*. *in tris ſyllabas*. Sic Guelf. ut conjecit Geſn. Nam quod refert Goth. et Jenſ. dare *triſyllabas*, in Goth. eſt *triſyllabis*, et Jenſonianae ſcripturae addidit alterum *s* poſt *tris*. Pleraeque edd. ut et Codd. multi *triſyllabis* dant, perperam ſane. Alm. fortaſſe facit cum Guelf. Turic. *in tri ſyllabas*. Fateor tamen in ſcriptura, qualis nunc eſt, diſplicere mihi *ex*, quod malim abeſſe. *ſacta* enim participium ad *etymologia* nominativum, non equidem retulerim; quod ſi jungitur cum *diviſione* ablativo, ſupervacuum ſit *ex* et inutile.

Aι. Guelf. *ac*, cum Goth. Edd. quidem vett. omnes *Ai*, latt. litt. usque ad Stoerium, qui meorum primus habet receptam. Eam veram puto, quia agens de ſyllaba Graecorum, a Romanis varie expreſſa, latinis eam literis non videtur deſignaturus fuiſſe. Venet. dat *Ae*.

fendam eum, non habeo, fortaſſe ex ignorantia. cf. 1, 5, 62 ubi manifeſtus, puto, error.

aſcribunt. Veteres majuſculis ſemper literis utentes, non ſubſcribebant ἰῶτα, ſed aſcribebant.

ex diviſione — facta. cf. not. Crit.

efferebant, quidam ſemper ut Graeci: quidam
ſingulariter tantum, cum in dativum vel ge-
nitivum caſum incidiſſent, unde *pictai veſtis*,
et *aulai*, Virgilius, amantiſſimus vetuſtatis,
carminibus inſeruit. In iisdem plurali nu- 19
mero *E* utebantur, *hi Syllae*, *Galbae*. Eſt in
hac quoque parte Lucilii praeceptum: quod,

et aulai. Guelf. et Turic. *et aquai.* Bern. (plenius, ſi recte eſt excerptus) *et aulai et aquai.* De Virgilii verſu Aen. 7, 464. ubi fluctuatur inter *aquai* et *aquae vis* vid. Interpp. poetae. Goth. receptam dat, et probabile eſt eandem tueri Voſſ. 2. et tres Britannicos Codd. Praeterea Grammatici Putſchiani, Priſcianus, bis, Velius Long. et Marius Victor. hiſce duobus, quae ſunt in recepta, exemplis utuntur Virgilii ſolis; ſed Probus (p. Putſch. 1458) *aquai* itemque *aurai* (Aen. 6, 747) addit.

hi Syllae. Guelf. *iis Syllae.* Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *his Syllae*, neque fortaſſe in ullo Codice recepta, quam veriſſima conjectura repoſuit Regius.

in dativum. Equidem exemplum dativi ita formati in poëtis me legere non memini, nam Lucret. 5, 711 *pilai Conſimilem* dubium eſt ſaltem; cum genitivi, præſertim apud Lucretium, ſint innumera. In lapidibus non eſt rarus dativi talis uſus vid. Grut. p. 725. n. 10. *calidai Secundai matri.* p. 742. n. 2. *Caſſiai maximai matri.* Neque puto extra verſum uſurpatam eſſe in hac ſyllaba diaereſin, qualem apud poëtas quidem ſemper obſervamus. Erythraeus in Indice Virgiliano (voce *pictai*) diſſolutionem hanc etiam in lapidibus agnoſcit; quo argumento equidem ignoro. Ea autem exempla, ubi cum poëtae tum oratores ſyllaba *ai* pro *ae*, non diſſoluta, ſunt uſi, obliterata ſunt, opinor, a librariis recentiori rationi aſſuetis, neque metri neceſſitate admonitis. Antiqua ſcriptura etiam in nominibus obtinuit, *Caiſar*, *Ailius*, pro: *Caeſar*, *Aelius.* Nigidius quidem Figulus apud Gell. dativum in hoc genere dirimit a genitivo, illum per *ae*, hunc per *ai* ſcribi jubens. 13, 25. Priſcianus ſoli genitivo videtur aſſignare *ai.* p. Putſch. 728. cf. de eadem re Velium Long. p. 2222. et Marium Victorin. p. 2460. 1. qui nullum dativi t genitivi diſcrimen agnoſcunt.

pictai — aulai. Aen. 9, 26. 3, 354. cf. not. Crit. ad 1, 5, 17. *Europai.*

quia pluribus explicatur verſibus, ſi quis parum credat, apud ipſum in nono requirat.
20 Quid? quod Ciceronis temporibus, paulumque infra, fere quoties *S* litera media vocalium longarum vel ſubjecta longis eſſet, geminabatur? ut *cauſſae*, *caſſus*, *diviſſiones*: quo modo et ipſum et Virgilium quoque
21 ſcripſiſſe, manus eorum docent. Atqui paulum ſuperiores etiam illud, quod nos gemina *S* dicimus, *juſſi*, una dixerunt. Etiam *opti-* 90
mus, *maximus*, ut mediam *I* literam, quae veteribus *U* fuerat, acciperent, C. primum
22 Caeſaris inſcriptione traditur factum. *Here*,

dixerunt. Ita Guelf. et Turic. omiſſo *juſi*, quod habent Burm. Capp. Geſn. cum edd. pleraeque ignorent; vett. quidem omnes. Et Goth. cum Jenſ. omittit (tac. Geſn.). Saepe jam librariorum agnovimus praepoſteram diligentiam exempla allinentium, quae ſi poſt rei ſignificationem a ſcriptore propoſitam eſſent neceſſaria, malos ille referret pictores, qui coguntur tabulis ſuis aſcribere, equum ſe vel taurum voluiſſe pingere. cf. not. Crit. ad 1, 7, 4 *litera, ſi.*

in nono. cf. not. exeg. ad 1, 5, 50 *Eo — intus — ſoloec.* Ipſum autem praeceptum intercidit. Videtur ejusmodi fere fuiſſe, quale legimus Nigidii Figuli apud Gellium 13, 25, qui ſua fortaſſe hauſit e Lucilii opere.

manus eorum. Cic. ad Att. 8, 13 „Lippitudinis meae ſignum „tibi ſit librarii *manus.*" Pollux 2, 152 „Ὑπερίδης — τὸ „ὑπὸ τῶν πολλῶν ὀνομαζόμενον „χειρόγραφον χεῖρα ὠνόμα„σεν." Et vide Lexica.

C. — Caeſaris inſcriptione. Suet. Calig. c. 22 „(Caligula) „*optimus maximus* Caeſar vo„cabatur." Apud Grut. p. 247, 2 legimus „Trajano — *optimo* „*maximoque* principi." Unde recte colligas ipſum C. Caeſarem Caligulam in marmore aſſumſiſſe hoc cognomen; cujus quidem, ab ejus inde temporibus, orthographia talis obtinuerit. cf. 1, 4, 8.

Here. cf. not. exeg. ad 1, 4, 8 *Et in Here — neque — E — neque I*; Sonus fluctuabat inter E et I; de ſcriptura, Quintiliani quidem tempore,

nunc *E* litera terminamus: at veterum Comi-
corum adhuc libris invenio, *Heri ad me*
venit. quod idem in epiſtolis Auguſti, quas
ſua manu ſcripſit, aut emendavit, deprehen-
ditur. Quid? non Cato Cenſorius, *dicam* et 23
faciam, *dicem* et *faciem* ſcripſit? eundemque
in ceteris, quae ſimiliter cadunt, modum te-
nuit? quod et ex veteribus ejus libris mani-
feſtum eſt, et a Meſſala in libro de *S* litera
poſitum. *Sibe* et *quaſe*, ſcriptum in multo- 24
rum libris eſt: ſed an hoc voluerint auctores,
neſcio: T. Livium ita his uſum, ex Pediano
comperi, qui et ipſe eum ſequebatur. haec

dicem — faciem. Guelf. et Turic. *dice — facie.* Errore omiſſae lineolae imponendae, qui non hic ſolum in omnibus comparet Codd. ſed et apud Feſtum in ſimilibus verbis.

quod et ex. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *et*, male. Omittitur *et* fere in vett. edd. Aldus tamen habet.

conſtabat, ut E finiretur. Hodie archaiſmum ſcripturae unice uſurpamus.

Heri — venit. Terent. Phorm. 1, 1, 2.

in epiſtolis Auguſti. cf. 1, 6, 19. Earum frequens mentio apud Suetonium, unde Burm. duos excitavit locos, in quibus legitur *heri.* Aug. c. 71. et Cal. c. 8. vid. et Gell. 10, 24.

dicem — faciem. Feſtus *recipiem* ejusdem Catonis memorat, *attingem* autem nullo deſignato auctore.

Meſſala. cf. not. exeg. ad 1, 5, 15 *Meſſala.* et mox §. 35.

an hoc voluerint. Significat, caſu, aut librariorum negligentia, potuiſſe invehi hanc ſcripturam. *Neſcio an* autem h. l. eſt non modeſte affirmantis, ſed dubitantis et in negationem vergentis; neque enim eſt legitima ſtructura, ſed diremta ſunt verba, et *an* praemiſſum. cf. not. Crit. ad 1, 5, 19 *litera eſt, non nota.* it. 1, 5, 46 not. exeg. *dubito an.*

Pediano. Hunc qui non novit, adeat Erneſtum in bibliotheca Fabriciana latina T. 2. p. 65. Quam recte autem ex noſtro loco colligant, Pediani auditorem fuiſſe Quintilianum, equidem neſcio. Obſtare videtur quod ſtatim §. 26. *praeceptores* ſuos memorat, quorum numero eximit Pedianum hoc ipſo quodammodo. cf. 5, 10, 9.

25 nos *I* litera finimus. Quid dicam *vortices* et *vorſus*, ceteraque ad eundem modum, quae primo Scipio Africanus in *E* literam ſecundam
26 vertiſſe dicitur? Noſtri praeceptores ceruum ſeruumque, *U* et *O* literis ſcripſerunt, quia ſubjecta ſibi vocalis in unum ſonum coaleſcĕre, et confundi nequiret: nunc *U* gemina ſcribuntur, ea ratione, quam reddidi: neutro ſane modo vox, quam ſentimus, efficitur. Nec inutiliter Claudius Aeolicam illam ad hos
27 uſus literam adjecerat. Illud nunc melius,

primo Scipio. Miror non eſſe ſcriptum *primus.* Voſſ. 2. pro *primo* dat *Publius,* Goth. vocem omittit. Hunc libentiſſime ſequar. Omnes praeterea in receptam conſentiunt. *dicitur.* Ita plane Goth., quem *dicit* dare narrat Geſn. *ceruum ſeruumque.* Ita Turic. et Goth. (tac. Geſn.) niſi quod tranſponunt: *ſeruum ceruumque* cumque eo faciunt Ioann. Voſſ. 3. Veneta, Obr. Ceteri *o* ponunt pro *u*, ut et Guelf. Equidem *u* praetuli, quia ſequuntur *u* et *o*, quas literas iterum apponere non erat opus, ſi modo ſcripſerat easdem, neque ſenſum ullum agnoſco in illis: *ea ratione*, *quam reddidi*, niſi reſpiciunt ad frequentatam Quintiliani tempore ſcripturam, quam antea poſuerit. Si enim ſignificant ea verba, *propter eam cauſam, quam memoravi*, quod ſcil. *vocalis coaleſcere nequiret*, partim jejuna eſt continuo ſubjecta ejusdem rei repetitio, partim ſupervacua, cum *quare* hoc ſcribant hodie, nemo ignoret. Eodem modo mox §. 27 „cui tribus, *quas propoſui*, literas.“ Neque eſt, quare aliquis *reddidi* hoc ſenſu dici poſſe neget. Bene Gedoyn. „Comme ils ſont couchés ici.“ *uſus literam.* Ita Guelf. et Voſſ. 3. Edd. omnes inſerunt F, vel Ⅎ, et ſane Codd. ipſi defendunt hoc ſignum h. l. Eratne autem quisquam ignoraturus, quam literam diceret Qu.? Et, niſi plane neceſſarium ſit,

quae — dicitur. h. e. „in „eam vertiſſe ſcripturam, ubi „ſecunda eſſet litera e nono.“ De *primo* vid. not. Crit. In *vertendo*, *o* reducunt interdum poetae vid. I. H. Voſſ. ad Georg. 1, 65.

ea — reddidi. vid. not. Crit. ad *ceruum ſeruumque.* it. cf. 1, 4, 11.

Aeolicam — literam. vid. 1, 4, 7.

quod *cui*, tribus, quas propoſui, literis enotamus: in quo pueris nobis, ad pinguem ſane
91 ſonum, *qu* et *oi* utebantur, tantum ut ab illo
qui diſtingueretur. Quid? quae ſcribuntur 28
aliter, quam enunciantur? Nam et *Gajus* *C* litera notatur, quae inverſa mulierem declarat: quia tam *Cajas* eſſe vocitatas, quam *Cajos*, etiam ex nuptialibus ſacris apparet.

ipſam ſubjicere figuram, decreſcit elegantia orationis talibus additamentis, quae ſtructuram turbant, et lectionem impediunt. cf. not. Crit. ad 1, 7, 21 *dixerunt*. *adjecerat*. Voſſ. 2. *adjecerit*. Non ſine elegantia, pro his: *adjeciſſe poſſit videri*.

qu et oi. Goth. (tac. Geſn.) *quoi*, ut et Voſſ. 2. et vett. edd. fere omnes. In Guelf. tamen eſt recepta, quam et in Florentino legi narrat Regius. Equidem altera acquieſcam, modo dirimantur literae q, u, o, i. *inverſa*. Ita, ſine figura Ɔ, Guelf. et omnes puto Codd. Edd. quidem omnes meae, praeter Gryph. Stoer. Chouet. Burm. Capp. Geſn. cf. not. Crit. ad §. 27 *uſus literam*. *Gajus — Cajas — Cajos*. Ita plane Goth. et recte puto G eſſe in *Gajus*, pro quo Guelf. et multae edd. dant C. In duobus poſterioribus nominibus inſignis eſt varietas Codd. trium Britannicorum, qui utrobique habent G. Haec ſi vera eſt ſcriptura, ſic fortaſſe explices: „veram autem pronunciationem eſſe G, non C, in utro„que nomine apparet ex nuptt. ſacris, ubi ſemper pronuncian„tur per G.“ Sed ne ſic quidem *quia* recta procedit, et *quanquam* aptius foret. ſed vid. not. exeg. Alm. dat *Cajas — Gajos*, nullo probabili ſenſu.

mulierem declarat. Non quidem mulierem certam, Cajam appellatam, ſed omnem mulierem. Hoc docet Vel. Long. p. Putſch. 2218. ubi dicit „cum „quis libertus mulieris oſten„datur“ in monumentis apparere converſum C. vide et Probi notas p. Putſch. 1502. Ciceronis ipſius locus pro Muraena c. 12 ubi irridet jureconſultorum alienam et ſtultam diligentiam, ſatis ſignificat, illorum commentum, quo „omnes mulieres, quae coëm„tionem facerent Cajas vocari „putarunt“ vulgo fuiſſe receptum et frequentatum. ƆL. i. e. *Cajae libertae* vid. apud Grut. 455, 3.

quia tam — ſacris apparet. Facile erat ex antiquitatum notitia, allato Plutarchi Quaeſt. Rom. loco Vol. 2. p. 271. D. E.,

29 Nec *Gneus* eam literam in praenominis nota accipit, qua ſonat: et *columnam* et *Conſules*,

Gneus. Guelf. *Cneus*, cum multis et ipſo Geſnero. Praetuli ſcripturam, a Codd. Turic. Voſſ. 1. 3. Bern. defenſam, quam ſoli meorum Ruſcon. et Gryphius aſciverunt. Plane eadem eſt ratio, quae in *Gajus*, quod recentiores edd. exprimunt omnes. cf. Feſtum in h. v. et ibi Interpp.

columnam — legimus. Guelf. *calumnia* pro *columnam.* Equidem *columnam* expreſſi, accuſativo caſu, pro ſolita Quintiliani elegantia, qui vocabula exempli cauſa allata, quantum poteſt fieri, intexit orationi et ſtructurae ſuae, neque *materialiter,*

monere, ritum fuiſſe nuptiarum ut nova nupta intrans domum mariti diceret *ὅπου σὺ Γάϊος, ἐγὼ Γαΐα*, pluraque de hoc uſu ſubjicere (vid. not. proximam), ſed quo vinculo tota haec ſententia cum antecedentibus cohaereret, id quidem nemo Interpretum me docuit. Vim enim *τοῦ quia συνδέσμου* plane non perſpicio (vid. de aliqua, ſed contorta, ejus interpretandi ratione not. Crit.). Verſatis igitur in omnes partes verbis hiſce, adducor, etſi invitus, ut gloſſema putem ea. Fieri poterat, ut aliquis, qui mulierem ita deſignatam aut ipſe miraretur, aut alios miraturos exiſtimaret, allineret verba iſta in margine. Aliqua ſpecies huic conjecturae inde fortaſſe accedat, quod in Petri Diaconi notis literarum p. Putſch. 1587, it. Gothofr. p. 1502. in explicatione notae C. legimus haec ipſa verba, nulla Quintiliani mentione facta. Et ſunt ea illi loco ſane aptiora, quam noſtro. Locus autem eſt hujusmodi: „Inverſa „vero ſi ſcribatur eadem litera, „ut Ɔ, mulierem Cajam ſignificat, *quia tam Cajas eſſe* „*vocitatas, quam Cajos, ex* „*nuptialibus ſacris apparet* et „plurima“ cet. Agnoſcis noſtra ipſa verba, omiſſo ſolo *etiam* inter *Cajos* et *ex.* Cum tamen in omnibus libris et excuſis et ſcriptis legantur haec, cogitare de matura corruptela cogimur, ſi forte quis e Petro Diacono gloſſam alleverit. Manifeſtum gloſſema jam agnovimus 1, 6, 34 *etiamne a contrariis.* Omiſſis hiſce verbis etiam facilius eſt relatu *Nec Gn.* ad *et Gaj.*, quam in recepta. *Quia* frequenter gloſſae eſt indicium cf. 1, 4, 10. 1, 5, 29. Aliena invecta ſuſpicati ſumus 1, 2, 22. Exemplum inventi loci, qui in Eudocia alienus erat, vid. in Villoiſ. Proll. Hom. p. 32. Cauſam autem ponendi literam C pro G vide in not. Crit. ad 1, 6, 11 *pagunt.*

Nec Gneus. Notatur enim *Cn*, non, ut debebat, *Gn.*

columnam — Conſules. Prioris quidem vocis exemplum,

exemta *N* litera, legimus: et *Subura*, cum tribus literis notatur, *C* tertiam oſtendit. Multa ſunt generis hujus: ſed haec quoque vereor ne modum tam parvae quaeſtionis exceſſerint.

quod ajunt, uſurpat, niſi plane ſit neceſſe. Eſt autem accuſativus in aliquot Codd. ut Bal. Voſſ. 3. quo accedunt Ioann. dans *columani* et ed. Andr. accuſativum itidem praeferens. Quanquam iſti omnes, *n* omiſſa, *columam* ſcribunt, pro quo, cum Geſnero, malui ſolitam ſcripturam exhibentes ſequi, quae itidem eſt in *Conſules.* Fateor autem in hoc vocabulo mirari me pluralem, qui non magis neceſſarius videtur, quam in *columna*, cum et *Coſ.* ſit *Conſul* in monumentis; et facile *Conſulē* in Codd. male legebatur *Conſules.* Fortaſſe tamen *Conſulibus duobus* plerumque aſſuetus in monumentis, pluralem poſuit Quintilianus. Ceterum alieniſſima iſta *geminata s litera Coss.* quae abſunt a plerisque et optimis Codd. (ut et Guelf.) quaeque Geſn. uncinaverat, tandem proſcripſi. Omiſſis iis noſtram plane ſcripturam etiam Locatelli et Ruſcon. edd. praeferunt, unde recte colligas etiam a Florentino Codice abeſſe haec verba, quorum Regius in notis nullam facit mentionem. Turic. ſic: *clariſſimos et conſules geminata eadem.*

cum tribus literis. Guelf. omittit *cum*, male.

tam parvae quaeſtionis. Guelf. dat *quaeſtiones*, quo adjuvat conjecturam Geſneri optantis *hae — quaeſtiones* pro *haec — quaeſtionis.* Si recepta bene habet, *parva quaeſtio* dicitur haec de quod ex marmoribus afferam, non habeo, in plurimis vocabulis, quae omiſſa *n* litera comparent inter ea, quae vide in Scaligeri Indice eorum, quae ad Grammaticam pertinent in lapidd. Gruterianis; *Cos* pro *Conſule* et *Conſulibus* frequentiſſime apud Gruterum, quanquam, ubi poſterius ſignificatur, etiam geminatur interdum S.

Subura — oſtendit. Varro de L. L. 4. p. Bip. 15. „Subura, Junius ſcribit, ab eo, „quod fuerit ſub antiqua urbe. „— Sed ego a pago potius „Sucuſano dictam puto Sucuſam. Nunc ſcribitur tertia „litera B, non C.“ ubi nihil opus correctione Turnebiana: „C, non B.“ Significat Varro, quae nunc ſit *Subura*, eam antiquitus fuiſſe *Sucuſam.* Similia vide apud Feſtum in *Suburam.* Notam *Suburanae* tribus, quae eadem *Sucuſana*, hanc: *Suc.* videas aliquoties in opere Gruteriano. cf. Indicem Tribuum Romanarum.

haec — exceſſerint. vid. not. Crit.

30 Judicium autem ſuum grammaticus interponat his omnibus. Nam hoc valere plurimum debet. Ego (niſi quod conſuetudo obtinuerit) ſic ſcribendum quidque judico, quomodo
31 ſonat. Hic enim uſus eſt literarum, ut cuſtodiant voces, et velut depoſitum reddant legentibus. itaque id exprimere debent, quod 92
32 dicturi ſumus. Hae fere ſunt emendate loquendi ſcribendique partes: duas reliquas, ſignificanter ornateque dicendi, non equidem

orthographia, pronunciationi contraria, disputatio. Pro *tam* dant *jam* Locat. et Rufc., nullo praeterea auctore.

niſi quod. Guelf. cum edd. vett. plerisque pro *niſi* dat *vero.* Haereo in recepta et malim *quid* pro *quod*, cum aliquot VV. DD. Conatus tamen ſum rationem reddere receptae.

niſi — obtinuerit.„ Niſi in „eo, quod" cet. vid. not. Crit.

ſignificanter. i. e. clare, perſpicue: nihil amplius. Hoc ipſe nexus docet, cum ſi ἔμφασιν intelligeret Qu., omiſſa eſſet *perſpicuitatis* mentio, neceſſaria plane hoc loco. Capperonnerius quidem h. l. ut et infra 4, 2, 36. *verbis — ſignificantibus, ſignificans* credit dici pro ἐμφατικῷ et eſt locus ſcriptoris ad Herenn. 4, 53 ubi *ſignificationis* eadem fere ponatur definitio qualem ἐμφάσεως Graeci dant rhetores. Puto tamen *ſignificationem* illam differre a *ſignificantia*, quam dicit Qu. 10, 1, 121 pro *proprietate*, opinor, et *perſpicuitate*, non pro ἐμφάσει. Etiam Cicero ad Divv. 3, 12. *ſignificantius* dixit eam dicendi rationem, quae plane non poſſet ignorari. Contra Qu. uno vocabulo latino in vertenda ἐμφάσει defungi poſſe ſibi non eſt viſus 9, 2, 3 ſed *plus quam dixeris ſignificationem* appellavit. Diſerte etiam *emphaſim* refert ad *ornatum orationis,* 8, 2, 11. quo minus hoc noſtro loco *ſignificanter* accipias ἐμφατικῶς. Videtur ex recentiorum linguarum, Francogallicae et Anglicae, uſu ſuborta nobis iſta de *ſignificantiae* ſignificatione opinio, ut et hic Gedoyn. vertit: *avec force* et 4, 2, 36 *des termes — ſignificatifs.* In ea opinione etiam Erneſtus eſt in Lexico Rhetorico voc. ἔμφασις. Multa ſunt loca, ubi *ſignificans* uſurpet Qu. neque usquam ſenſum hunc ἐμφάσεως defendi poſſe exiſtimo.

grammaticis aufero; ſed, cum mihi officia rhetoris ſuperſint, majori operi reſervo. Redit autem illa cogitatio, quosdam fore, qui 33
haec, quae diximus, parva nimium, et impedimenta quoque majus aliquid agendi, putent. Nec ipſe ad extremam usque anxietatem, et ineptas cavillationes deſcendendum; atque his ingenia concidi et comminui, credo. Sed nihil ex grammatica nocuerit, niſi quod 34
ſupervacuum eſt. An ideo minor eſt M. Tullius orator, quod idem artis hujus diligentiſſimus fuit, et in filio (ut epiſtolis apparet) recte loquendi usquequaque aſper quoque

majus aliquid agendi. Goth. (tac. Geſn.) cum ſuo Voſſ. 2, *agentibus*, ut et aliquot praeterea. Non ſpernenda ſcriptura, quam non Obr. tantum recepit, ſed et Gryphius. Guelf., cum plerisque, receptam dat. *ut epiſtolis.* Omiſi, quod inſ. Geſn. et plerique; *in*, auctoribus Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. 3. Bern. et ipſa latinitate aſtipulante. Etiam Obr. ejecit.

usquequaque. Guelf. omittit, cum multis, et habet ſane inſuavem ſonum tam prope *quoque*, neque fere legitur alibi apud noſtrum. Saltem referes ad *loquendi*, non ad *exactor.*

Redit — cogitatio; quippe cujus jam in mentem venerit 1, 5, 6.

deſcendendum; atque — comminui, credo. Senſum hunc puto: *non credo — deſcendendum; et, ſi deſcendatur, — ingenia his comminui, credo.* Sic non cogimur variatum agnoſcere infinitivum, *comminui*, pro gerundio *comminuendum*, quanquam hoc aliis ſcriptorum locis defendere conatur Burmannus.

niſi quod — eſt. Non jejuna ſententia et inanis. Vult ea demum oratori futuro noxia credi, quibus omnino omnes carere poteramus, nimirum *ineptas*, quas dixit, *cavillationes.* Quidquid vero et liberali grammatico ſit cognoſcendum, id eloquentiae vim infringere negat, quod protinus exemplis eſt declaraturus.

in filio — epiſtolis. Interciderunt duo Ciceronis ad M. filium epiſtolarum libri, quorum nonniſi paucula fragmenta afferuntur a Grammaticis. Locus eſt in epiſtola ad Tironem ad Div. 16, 17. Ciceronis cum hoc de uſu vocis *fide-*

exactor? aut vim C. Caeſaris fregerunt editi
35 *de analogia* libri? aut ideo minus Meſſala nitidus, quia quosdam totos libellos non verbis modo ſingulis, ſed etiam literis dedit? Non obſtant hae diſciplinae per illas euntibus, ſed circa illas haerentibus.

VIII. Supereſt lectio: in qua puer ut ſciat, 9
ubi ſuſpendere ſpiritum debeat, quo loco verſum diſtinguere, ubi claudatur ſenſus, unde incipiat, quando attollenda vel ſummittenda ſit vox, quid quoque flexu, quid len-

non verbis. Ita Guelf. ſine *de*, ab aliis inſerto. Aſſunt omittenti multi Codd. et ipſa orationis elegantia. Geſn., etſi probans ejectum *de*, ſecutus eſt Burm. retinentem.

quid quoque flexu. Codd. non variant. Regius abradi vult *que* ex *quoque*, cui obtemperavit Badius. Equidem et hic, ut ſupra 1, 6, 16 (vid. not. Crit.) malim *quo quidque.* Interim ſenſus eruendus, ut illo loco.

liter expoſtulantis, quem memorat Badius Aſcenſius, in ceterorum Interpretum ſilentio, ſed minus huc pertinens, quoniam neque filio eſt ſcriptus, neque *aſperum exactorem* oſtendit Ciceronem. Ceterum de ingenio M. Ciceronis filii cum fructu poteſt legi libellus, quem de ejus inſtitutione ſcripſit Meierotto V. C. in Dubiis p. 173 ſeqq. ut et Corradi Quaeſtura, ed. Ern. Lipſ. 1754. p. 275—77.

de analogia libri. Non uno loco memorati a veteribus, ut Gellio. Ipſe Cicero, ad quem erant ſcripti, eos ſignificat Brut. c. 72.

quosdam — libellos — literis. Plures igitur fortaſſe pertractavit literas, non ſolam S, de qua vide 1, 7, 23.

obſtant hae diſciplinae. Apparet agere ſcriptorem de oratoribus et viris civilibus, ne forte videatur quibusdam ipſam Grammatici provinciam ſpernere.

verſum diſtinguere i. e. verſum medium dirimere legendo, ne ſemper ad ejus finem decurrat ibique demum ponat vocem. De poetarum lectione agi apparet mox §. 2 *quia carmen eſt;* et eam, tanquam Grammaticae profeſſionis partem indixerat 1, 4, 2.

quid quoque flexu. vid. not. Crit.

tius, celerius, concitatius, lenius dicendum; demonſtrari niſi in opere ipſo non poteſt. Unum eſt igitur, quod in hac parte praeci- 2
piam: Ut omnia iſta facere poſſit, intelligat. Sit autem in primis lectio virilis, et cum ſuavitate quadam gravis: et non quidem proſae ſimilis, quia carmen eſt, et ſe poëtae canere teſtantur: non tamen in canticum diſſoluta,
94 nec plaſmate (ut nunc a plerisque fit) effeminata. de quo genere optime C. Caeſarem praetextatum adhuc accepimus dixiſſe, *Si cantas, male cantas; ſi legis, cantas.* Nec proſopo- 3
poeias, ut quibusdam placet, ad comicum morem pronunciari velim; eſſe tamen flexum quendam, quo diſtinguantur ab iis, in quibus poëta perſona ſua utetur. Cetera admonitio- 4

perſona ſua. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *ſua*, cum Ioann. Voſſ. 2. 3. male.

intelligat, ſcil. quae legit.

plaſmate. Habemus ipſius hujus vocis interpretem Plinium H. N. 16, 66 qui vertit Theophraſti (de Plantis 4, 12) μετὰ πλάσματος αὐλεῖν „ad „*flectendos ſonos*“ et ἡνίκ' ηὔλουν ἀπλάστως „cum — *ſim*„*plici muſica* uterentur“ et ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν „poſtquam *varietas* acceſſit et „*cantus* quoque *luxuria*.“ Rectiſſime igitur Salmaſius Exercitt. Plin. (Traject.) p. 85. D Quintilianum quoque ſignificare ait „vocem mollem et eli„quatam, quae per omnes ſo„nos intentionesque varietur,“ et Perſii illud (1, 17) „liquido „cum *plaſmate* molles Collue„ris fauces“ negat aliter, quam de mollitie vocis, eſſe accipiendum, cum Caſaubonus *potionem* intellexerit, qua vox clara redderetur. Cf. 1, 11, 6. it. Cic. de Or. 3, 25. „Quanto „molliores — falſae voculae „quam — ſeverae.“

Si cantas — cantas. Cum videam Philandrum, ab aliis non reprehenſum, male intellexiſſe lepidum dictum, juvat apponere probam Gedoyni verſionem: „Si vous prétendez „chanter, vous chantez mal“ cet.

Cetera, ſcil. praeter ipſum legendi modum, quem, *niſi in opere ipſo, demonſtrari* poſſe modo §. 1 negabat.

ne magna egent: in primis, ut tenerae men-
tes, tracturaeque altius quidquid rudibus et
omnium ignaris inſederit, non modo, quae
diſerta, ſed vel magis quae honeſta ſunt, di-
5 ſcant. ideoque optime inſtitutum eſt, ut ab
Homero atque *Virgilio* lectio inciperet, quan-
quam ad intelligendas eorum virtutes firmio-
re judicio opus eſt. ſed huic rei ſupereſt tem-
pus: neque enim ſemel legentur. Interim et
ſublimitate heroici carminis animus aſſurgat,
et ex magnitudine rerum ſpiritum ducat, et
6 optimis imbuatur. Utiles *Tragoediae:* alunt
et *Lyrici;* ſi tamen in his non auctores modo,

opus eſt. Ita dedi e Codd. Bodl. Alm. Turic. Voſſ. 2. pro *eſſet* recepto. Obr. item. Neque, quod ſignificare videtur Burm., *quanquam* regit hunc conjunctivum, quod equidem non moror (cf. ad Prooem. 18 not. exeg.), ſed nullo cum aliis nexu hic poneretur conjunctivus, ſi vera eſſet ſcriptura, quod germaniſmum ſapit. de *eſt* et *eſſet* vide not. Crit. ad 1, 6, 35 *inhumanum eſt.* Conjunctivus autem imperfecti tum demum a Latinis uſurpatur, cum res ea, quae iſto modo ſignificatur, locum vere non habet, ſed alia quadam, quae nunc non adeſt, eveniente, futura oſtenditur. *Facerem, ſi eſſem*, at non ſum, ergo nec facio. vid. ad 1, 1, 22 *faceret.* Num igitur revera *ad intelligendas eorum virtutes ſirmiore judicio non eſt opus?* Aut, qua tandem conceſſa conditione, *opus erit?* Malit fortaſſe aliquis in noſtra lectione ad evitandum ſimilem ſonum omitti *eſt* poſt *inſtitutum*, quae quidem dura non foret emendatio, ſed nihil eſt neceſſe quidquam mutare. *ſpiritum.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *ſpiritus*, quod ſane, hoc intellectu, eſt frequentius altero. *Tragoediae.* Ita Guelf. et Goth. et ſane multi alii, qui non memorantur, quia vett. edd. fere ipſae dant *tragoediae*, non *tragoedi.* Rectiſſime Badius, quanquam ſolum Vallenſem Cod. narrat habere *tragoediae*, hanc vocem repoſuit, quia *tragoedi* eſſent actores, non ſcriptores tragoediarum, et ſaltem debuiſſet ſcribi *Tragici*, ut *Lyrici*, quod vocabulum ſcripturae *tragoedi* patrocinari idem recte negat. Geſn. *tragoedi.*

ſed etiam partes operis elegeris. nam et Graeci licenter multa, et *Horatium* in quibusdam nolim interpretari. *Elegia* vero, utique quae amat, et hendecaſyllabi, et quibus ſunt commata *Sotadeorum* (nam de Sotadeis ne praecipiendum quidem eſt) amoveantur, ſi

hendecaſyllabi et quibus. Ita Goth. (tac. Geſn. qui cum recentioribus dat *hendecaſyllaba quibus*) et Voſſ. 2. Exprimunt hoc omnes, ante Gryph., vett. edd. meae, niſi quod *hendecaſyllaba* dant pro *hendecaſyllabi.* Habet maſculinum, quod longe frequentius apud veteres, etiam Guelf. ſed ſine aſpiratione, quae etiam a Gothano abeſt. Poſt hanc vocem ante *quibus* Guelf. inſerit *a*, cum ed. Andr., pro noſtro *et.* Neque certo affirmaverim in *hendecaſyllabis* revera eſſe *commata ſotadeorum.* Malebat etiam Geſn. *et* interponi, quod poterat in eo, quem tractabat, Codice invenire. *commata.* Guelf. *commota* cum Goth. et Viart. ed. *comota* Voſſ. 3. Nec mirum in voce inſolentiori lapſos librarios. Venetam autem dare *ſcommata* falſo narrat Gibſ. Eſt in ea expreſſe *commata*, ut jam ſcripturae iſti, nimis probatae a VV. DD., unus relinquatur teſtis, margo Stephani. *Sotadeis.* Guelf. *Sotadicis* cum Voſſ. 1. 3. et Vallenſi Cod., narrante Badio, quod fortaſſe non prorſus eſt negligendum. Poſſit enim videri de carminibus ipſis dictum *Sotadica*, de metro *Sotadea*, vel *Sotadei*, cum praeſertim modo in *Sotadeorum* nulla ſit Codd. varietas. Sunt tamen et receptae teſtes ſatis locupletes, ut Goth., neque multum tribuam huic diſcrimini.

quae amat. Forma loquendi, qualem ſaepe animadvertimus, tribuens ipſis verbis et ſermoni, quod ſignificant. cf. not. ex. ad 1, 6, 23 *cum ebur.*

et quibus — quidem eſt. Sotadeorum verſuum ratio, etſi non usquequaque expedita eſt a VV. DD., videtur haec fere eſſe, ex Hephaeſtionis, Diomedis, Terentiani et Fortunatiani (apud Putſchium) auctoritate: Conſtat ſotadeum metrum Ionico a majore tetrametro brachycatalecto. Jam cum Ionicus uterque, tam a majore quam a minore, conſtet ſex temporibus vel moris, poteſt illud mirifice variari; quo in genere id tamen, niſi fallor, eſt cavendum, ne Sotadeus verſus unquam incidat in Ionicum a minore. Recenſet enim Hephaeſtio (p. Pauwii 37) hancce, quam ferat verſus Sotadeus in tribus prioribus regionibus, pedum varietatem: συζυγία τροχαϊκὴ — υ — υ,

ſieri poteſt: ſi minus, certe ad firmius aetatis
7 robur reſerventur. *Comoediae*, quae pluri-

ἢ ἐξ ἀναπαίστου καὶ πυῤῥιχίου υ υ — υ υ, *ἢ ἐκ τριβράχεος καὶ τροχαίου* υ υ υ — υ, *ἢ ἐκ μακρᾶς καὶ τεσσάρων βραχειῶν* (Pariambum vocat Diomedes p. Putſch. 478) — υ υ υ υ, *ἢ ἐξ ἐξ βραχειῶν* υ υ υ υ υ υ. Vides nusquam in hiſce comparere Ionicum a minore, eundem tamen ſex temporibus conſtantem, υ υ — —. Quare Scaliger ad Feſtum ac Varronem, et Columna ad Ennium, parum recte videntur Sotaden utroque Ionico uſum narrare, verſusque, in quibus *ὁ ἀπ᾽ ἐλάσσονος* animadvertitur, Sotadeis annumerare. Hunc equidem pedem puto regnare viciſſim in Galliambis. Quod quidem metrum, molle itidem et effeminatum, infra 9, 4, 6 ipſe Qu. conjungit cum Sotadeo. Eſt id Ionicum a minore tetrametrum catalecticum, plane reſpondens alteri, niſi quod brachycatalecti ſunt Sotadei, Galliambi catalectici. Ut autem Trochaeus et Iambus, trium temporum uterque, ſe invicem fugiunt, neque unquam alter in alterius ingreditur metrum, cum uterque in ſua ſede recipiat tribrachyn; pari ratione a ſe diſtineri invicem Sotadeos et Galliambos, equidem mihi perſuadeo. Liberiores etiam Sotadeis ſunt Galliambi, quippe qui in ſua ſede vel pauciorum, quam ſex, temporum pedes recipiant (velut paeonem tertium υ υ — υ, et palimbacchium — — υ, quinque tempp.). Vocatur hoc metrum Galliambicum et *μητρωακὸν* a Matre Deorum Cybele ejusque ſacerdotibus Gallis, eviratis, unde propria ei mollities, quam eleganter ejusdem generis verſu expreſſit Terentianus p. Putſch. 2447 „Tremulos quod eſſe Gallis „habiles putant modos." Inſigne antiquae poëſeos monimentum, hoc verſu conſcriptum, eſt Catulli Atys. Iſti metro valde eſt affinis hendecaſyllabus Phalaecius, cui ſi demſeris tres priores ſyllabas, remanent duae Galliambici verſus regiones vel ſyzygiae υ υ — υ | — υ — ⏑̄ |, quae, ad efficienda quatuor metra Galliambi, deinceps repetuntur, ablata tamen ultima ſyllaba, ut fiat verſus catalecticus: υ υ — υ | — υ — | . Talis enim eſt ex Terentiani ſchemate, cum Hephaeſtio paulo aliter conſtituat eum p. 40., ad quem locum monet Scholiaſtes *αἶς ἔντεα* et *καὶ χάλκεα*, qui poterant videri Ionici a majore, pro moloſſis accipi oportere, ſynizeſi facienda in *ἔντη* et *χαλκᾶ*. Jam utriusque horum metrorum, et Sotadei et Galliambici, mollitiem frequentia brevium ſyllabarum et trochaei ſeu *chorei* pedis contineri, mihi perſuadeo. Noſter enim 9, 4, 135 ait *trochaeos*

mum conferre ad eloquentiam poteſt, cum

(intelligit autem tribus brevibus conſtantem pedem) *celeres quidem ſed ſine viribus* eſſe. it. 9, 4, 88 et 136 *chorei.* In hujusmodi pedes et ſyllabas cadentem compoſitionem Senec. pater vocat *non tantum emollitam, ſed infractam.* Controv. 19. p. Bip. 233. Neque id puto ſpectaſſe Quintilianum hoc noſtro loco, quod Sotadei verſus ſolent, retrorſum lecti, aut idem aut aliud tamen metrum juſtum oſtendere; quanquam ipſe hujus rei mentionem facit 9, 4, 90 ubi ex hexametro factum ſotadeum (cf. Demetrium de elocutione §. 193.), ex ſotadeo, itidem retrorſum legendo, Iambum trimetrum oſtendit. Et poſſunt hi verſus a tironibus inſpici, ut exempla ſotadeorum, quae facile ad regulas ſupra expoſitas poſſint ſcandi. Memoratur fere a veteribus haec Sotadeorum in ſe ipſos vel alia metra recurrentium volubilitas, ut a Martiale Ep. 2, 86. Auſonio Epiſt. 14, 19. et aliis. Sed eam Sotadeo neque neceſſariam neque peculiarem puto, ut ad definitionem ipſam pertineat. Quomodo autem ad metri hujus mollitiem referatur, quod poteſt etiam retrorſum legi? Quintilianus igitur diſcipulis videtur timuiſſe a Sotadeis, ſimilibusque effeminatis et trochaeorum plenis verſibus, quod et molle quid ſonarent, et continerent plerumque res obſcoenas. De alterutro horum ſolo, argumento vel metro, cogitaſſe eum vix puto. cf. not. Crit. ad *Sotadeis.* *Commata Sotadeorum* utrum plane technico intellectu dixerit pro caeſuris horum verſuum, an paulo negligentius de eorum partibus omnino, non equidem affirmem. Ipſi Grammatici fluctuant interdum in hujus vocabuli uſu. Diomedes enim v. c. et Marius Victorinus *caeſuris* annumerant tetrapodiam Bucolicam, quae eſt quarti in Hexametro pedis, dactyli plerumque, cum vocabulo et ſenſu, terminatio; cum Atilius Fortunatianus, aptius ſane, dirimat *colon* a *commate,* dicatque *illud* eſſe partem vel partes verſus *integris* pedibus impletas, ut *Defeciſſe videt ſua*, *hoc* vero partem verſus vel partes *imperfectas*, ut *arma virumque cano.* p. Putſch. 2689. De Sotade exponunt Lexica. Video meam Sotadei et Galliambici metri explicandi rationem magna ex parte diverſam eſſe ab ea, quam nuper expoſuit doctiſſimus harum rerum exiſtimator, Hermannus de metris. Sed vereor, ne ille nimium tribuerit categoriis in materia ubi *paucis profecto eſt philoſophandum*, *omnino non placet.* Quod ad Quintiliani mentem facit maxime, ut mollities horum metrorum oſtendatur, id quidem praeſtare

per omnes et perſonas et affectus eat, quem uſum in pueris putem paulo poſt ſuo loco dicam. Nam cum mores in tuto fuerint, inter praecipue legenda erit. De *Menandro*
8 loquor: nec tamen excluſerim alios. Nam Latini quoque auctores afferent utilitatis aliquid. Sed pueris, quae maxime ingenium alant, atque animum augeant, praelegenda: ceteris, quae ad eruditionem modo pertinent, longa aetas ſpatium dabit. Multum autem veteres etiam Latini conferunt, quanquam plerique plus ingenio, quam arte valuerunt.

praecipue. Ita Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. Loc. Viart. Ruſc. Bad. Vulgata *praecipua* eſt in Guelf.

valuerunt. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. ***valuerint.*** cf. de *quanquam* c. conj. not. exeg. ad Prooem. 18.

mihi videor. Rhythmi legem in iis quin melius perſpexerit Hermannus, non repugno.

per omnes — perſonas. h. e. per omnes aetates et conditiones hominum.

paulo poſt. cap. hujus libri undecimo.

longa aetas. Sic et Horatius Satyr. 1, 4, 132 *longam aetatem* dicit, quae ſit demtura multum de ſuis vitiis.

veteres — Latini. Sunt fere, praeter eos, quos recenſuimus ad 1, 5, 21, Plautus, Caecilius, Terentius, Afranius, Lucilius. Ne enim de meris ſcenicis poetis cogitemus, facit mentio mox §. 11 injecta *Lucilii* (cf. ibi not. Crit.), quanquam et hujus comoedia memoratur, ſed de qua ſit controverſia. Ovidii notus eſt verſus Triſt. 2, 424 „Ennius *ingenio* maximus, *arte* rudis." item Amor. 1, 15, 19 „Ennius *arte* carens." Similia de Ennio, Lucilio, Naevio, Plauto et aliis veteribus Horatius in Satyris et epiſtolis. Lucretius ipſe, non tam aetate quam ſcribendi genere, ad veteres illos accedit, de quo tamen contrarium, quam Quintiliani de his, eſt Ciceronis judicium ad Quint. frat. 2, 11 „Lucretii poëmata — non „multis luminibus *ingenii,* mul„tae tamen *artis.*" Hunc tutius, puto, ſequaris in Lucretio aeſtimando ducem, quam, qui hodie eum in coelum ferunt.

96 in primis copiam verborum, quorum in tragoediis gravitas, in comoediis elegantia, et quidam velut ἀττικισμὸς inveniri poteſt. *Oe-* 9
conomia quoque in his diligentior, quam in pleriſque novorum erit, qui omnium operum ſolam virtutem ſententias putaverunt. Sanctitas certe, et ut ſic dicam, virilitas ab his petenda, quando nos in omnia deliciarum vitia, dicendi quoque ratione, defluximus.
Denique credamus ſummis oratoribus, qui 10

Oeconomia. Guelf. *Haec omnia,* ridiculo errore. *deliciarum vitia.* Ita Guelf. cum Goth. Turic. Bal. (non Bodl., ut Burm.) et edd. Andr. Loc. Ruſc. Venet. Bad. Viart. cett. quas denuo ſecutus eſt Obr. Reliqui haec: *del. genera vitiaque*, ut et Geſn., qui, ſi Codd. habent auctores, quod non nego, ipſam tamen orationem elegantem et commodam vix docebunt.

dic. quoque rat. Guelf. omittit *quoque.* male. *defluximus.* Guelf. *deflexiмus.* Cum Goth. Voſſ. 2. cum edd. Ald. Viart. Bad. (qui habet in marg. receptam) dicitque ſibi quoque eam fuiſſe placituram, modo inventa eſſet in exemplaribus et aliis. Receptam niſi ii, qui ſilentur, defendunt Ioann. Voſſ. 3., nullus habet Cod. at edd. Loc. Ruſc. Venet. Gryph. Stoer. Chouet. Gibſ. (atque Leid.) et Geſn. Quod praetulit, poſt Obr., Burm. *defluxerimus* e Turic. Bodl. Alm. Voſſ. 1. Bern., id quidem magnopere diſplicet, cum conjunctivus locum non habeat. *Deflexiмus* fortaſſe verius, ſed blanditur recepta, maxime ob locum noſtri 10, 1, 126. „tantum ab illo *defluebant*, quantum „ille ab antiquis deſcenderat.“ et Ciceronis Tuſc. 1, 25, „a ne-

velut ἀττικισμός. Eam ſermonis puritatem et urbanitatem quae Romanis ſit, quod Graecis ἀττικισμὸς, cujus ope „oratio hujus alumnum urbis „oleat et Romana plane videa„tur, non civitate donata.“ 8, 1, 3.

Oeconomia. Scita partium operis deſcriptio, quae maxime cernitur in fabulis. Eam in Terentianis Comoediis non ſemel tangit Donatus v. c. ad Andr. 1, 4, 1. ib. 3, 2, 1. Phorm. 3, 3, 1. cf. §. 17. it. 3, 3, 9. Cic. ad Att. 6, 1.

dicendi — ratione. Praeter alias luxuriae plurimas partes etiam in dicendo ſumus effeminati facti.

veterum poëmata, vel ad ſidem cauſarum, vel ad ornamentum eloquentiae aſſumunt.
11 Nam praecipue quidem apud Ciceronem, frequenter tamen apud Aſinium etiam, et ceteros, qui ſunt proximi, vidimus *Ennii*, *Accii*, *Pacuvii*, *Lucilii*, *Terentii*, *Caecilii*, et aliorum inſeri verſus, ſumma non eruditionis modo gratia, ſed etiam jucunditatis: cum poëticis voluptatibus aures a forenſi aſperi-
12 tate reſpirent. quibus accedit non mediocris utilitas, cum ſententiis eorum, velut quibus-

„ceſſariis — ad elegantiora *deſluximus*." Alias *deſluendi* verbum uſurpatur in rebus, quae pereunt, abeunt. Subiit etiam legere *diſſluximus*, uſus frequentiſſimi in luxuria ſignificanda. Vide de *deſl.* et *diſſl.* Drakenb. ad Liv. 41, 15, 1.

ſidem cauſarum. Guelf. *ſinem*, quod in ed. Locat. eſſe narrat Burm. Equidem receptam in ea invenio, *ſinem* autem in ed. Ruſc. (cf. not. Crit. ad Prooem. 4. *ſummam inde eloqu.*). Frequens eſt τῶν *ſides* et *ſinis* in Codd. confuſio. vid. Drakenb. ad Liv. 8, 24, 15. cf. et noſtr. 4, 2, 118. Praeſtat autem recepta. *apud Aſin.* Guelf. omittit *apud*, non male. Venet. pro eo, per ſph., *quod.* *vidimus.* Voſſ. 1. *videmus* quod malim, praeſertim ſi mox legitur *reſpirent*, conjunctivo modo. *Pac. Lucilii, Terent.* Guelf. omittit *Lucilii*. (cf. not. exeg. ad §. 8. *veteres — Latini*).

reſpirent. Guelf. et Turic. *reſpirant.* Goth., cum in textu dediſſet receptam, correctus fuit in *reſpirant.* Videtur ex ſola Regii conjectura eſſe conjunctivus, non utique neceſſarius.

apud Ciceronem. Pro Sextio. c. 55 ex Afranio. c. 56. 57. 58 ex Accio. Pro Coelio. c. 16. e Caecilio. Pro Balbo c. 22. ex Ennio. In Piſon. c. 19. ex Ennio. c. 25. e Planto. c. 33. ex Accio. Philipp. 13. c. 21. ex incerto poëta.

aures — reſpirent. Audacior translatio, neque quam facile apud ſcriptores invenias. ſed propria *reſpirandi* ſignificatio obliterata eſt fere; translata autem *auribus* quoque recte tribuitur.

quibus — confirment. Solitam Quintiliani perſpicuitatem deſidero, cum propter *quibus*, pro quo clarius fuiſſet *quo;* pluralis enim, tot antecedenti-

dam teſtimoniis, quae propoſuere, confirment. Verum priora illa ad pueros magis, haec ſequentia ad robuſtiores pertinebunt:
9 cum grammatices amor, et uſus lectionis, non ſcholarum temporibus, ſed vitae ſpatio terminentur. In praelegendo grammaticus et illa quidem minora praeſtare debebit, ut partes orationis reddi ſibi ſoluto verſu deſideret, et pedum proprietates, quae adeo debent eſſe notae in carminibus, ut etiam in oratoria compoſitione deſiderentur; deprehendatque quae

confirment. Voſſ. 3. *confirmant.* Ne hic quidem male cf. modo *reſpirent.* *ſequentia.* Guelf. *ſequentiora.* Fateor magnopere mihi diſplicere totum hoc *ſequentia;* neque enim ſequuntur, quae intelligit, ſed praeceſſerunt. Novi equidem *ſequentem* dici pro *ſecundo*, *poſteriore*, ſed quanti tandem referebat addi hoc h. l.? Dicam quod ſentio. Ad *illa*, paulo ante, allitum puto a recentiore quodam *priora*, ad *haec*, *ſequentia,* interpretationis cauſa. Neutrum enim deſideres. Codd. quidem nulli adjuvant. *Illa* autem ſunt, quae de legendis poetis praeceperat; *haec*, quae de inſerendis eorum verſibus narraverat. *deſiderentur.* Guelf. *deſideretur*, nullo ſententiae emolumento. cf. not. exeg. *deprehendatque quae.* Guelf. *deprehendat.* Goth. (tac. Geſn.) *deprehendantque*, cum

bus ſubſtantivis, quo referendus ſit, non ſtatim apparet; pertinet autem, niſi fallor, ad „*voluptatibus*,“ vel ad „*eruditionis — jucunditatis:*“ tum propter *confirment,* in quo obſcurius eſt ſubjectum. Intelliguntur autem Cicero, Aſinius et ceteri.

priora illa — haec ſequentia. vid. not. Crit.

partes orationis reddi. Hujus rei exemplum habemus in Priſciani „Partitionibus verſuum „XII Aeneidos principalium,“ ubi ſemper recurrit haec magiſtri quaeſtio „quot partes „orationis habet iſte verſus“ v. c. p. 1218, et deinceps recenſentur ſingulae. De eodem Grammaticorum medii aevi uſu appoſite Capperonnerius citat Cangium in Gloſſario voce *Partes edere*, qui neque Quintiliani eſt immemor.

deſiderentur. Haerent in hac voce VV. DD. et eſt ſane, quod mireris, tantulo inter-

barbara, quae impropria, quae contra legem
14 loquendi ſunt poſita: non ut ex his utique improbentur poëtae (quibus, quia plerumque metro ſervire coguntur, adeo ignoſcitur, ut vitia ipſa aliis in carmine appellationibus nominentur. *metaplaſmos* enim, et *ſchematiſmos*, et *ſchemata*, ut dixi, vocamus, et laudem virtutis neceſſitati damus), ſed ut commoneat artificialium, et memoriam agitet.
15 Id quoque inter prima rudimenta non inutile, demonſtrare quot quaeque verba modis intelligenda ſint. Circa *gloſſemata* etiam, id eſt, voces minus uſitatas, non ultima ejus profeſ-
16 ſionis diligentia eſt. Enimvero jam majore

edd. vett. fere omnibus. Singularis neceſſarius eſt; ad *grammaticum* enim refertur, non ad *diſcipulos*.

ſunt poſita. Guelf. *ſunt compoſita.* Goth. (tac. Geſn.) *compoſita*, omiſſo *ſunt.* cum ſat multis Codd. Senſus flagitat receptam; neque enim de ſolis *numeris* hic agitur *oratoriis*.

vallo poſt *deſideret* recurrens verbum idem. Alioqui ſenſum tribuam equidem hunc; Bene inſtitutus adoleſcens perſentiſcet, ubicunque in oratore aliquo apti cuique loco pedes defuerint.

metaplaſmos — ſchematiſmos. „Metaplaſmus eſt dictio „aliter quam debuit figurata, „metri aut decoris cauſa," Chariſius p. Putſch. 248. „Barbariſ„mus — apud poetas Metaplaſ„mus vocatur; ſoloeciſmus au„tem ſchema." Diomedes p. ibid. 446. *Schematiſmi* nomen apud Grammaticos Putſchianos non invenio. An errore librarii, oculo aberrantis ad *et ſchemata*, irrepſit *et ſchematiſmos?* Codd. quidem et edd. habent omnes.

ut dixi. 1, 5, 52.

memoriam agitet. h. e. exerceat cf. 1, 10, 34 „agitari — „animos," quo loco utitur Erneſtus ad defendendam Codd. et vett. edd. ſcripturam in Oratione Cic. pro Archia c. 7. *agunt*, pro quo vulgo legitur *alunt;* quam quidem recte ille, neſcio. *Artificialium commonere*, quod quidam parum intellexerunt, eſt *vocabula artis frequenti uſu nota reddere diſcentibus.*

cura doceat *tropos* omnes, quibus praecipue, non poëma modo, ſed etiam oratio ornatur: *ſchemata* utraque, id eſt, *figuras*, quaeque λέξεως, quaeque διανοίας vocantur: quorum ego, ſicut troporum tractatum, in eum locum differo, quo mihi de ornatu orationis dicendum erit. Praecipue vero illa inſigat animis, 17
quae in oeconomia virtus, quae in decoro rerum; quid perſonae cuique convenerit; quid in ſenſibus laudandum, quid in verbis; ubi copia probabilis, ubi modus. His accedet 18
enarratio hiſtoriarum, diligens quidem illa,

decoro rerum. Guelf. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *decore,* cum edd. Locat. Venet. Ald. Ruſc. et ſic vereor ne omnes Codd., etſi Voſſianorum et Alm. varietas nulla memoratur. Regius quoque invenit *decore*, quod ipſe mutavit in *decoro*, recte ſane ad mentem Ciceronis de Offic. 1, 27. 28. decori naturam egregie enarrantis. Iſtud *rerum* non magnopere mihi placet.

His accedet. Ita Goth. (tac. Geſn.) Guelf. *accidet.* Aliquot Codd. et pleraeque vett. edd. futurum ind. tuentur pro praeſ. conj. *accedat* quod habet Geſn. et recc.

quib. praecipue, magis quam aliis rebus; ne fortè quis referat ad delectum aliquem *troporum* a magiſtro faciendum, quorum alii aliis magis ornent orationem. Tunc *praeſertim* erat ſcribendum, non *praecipue;* et vetat *omnes.*

quorum — tractatum. Lib. 9. c. 1. 2 et 3. cf. 1, 5, 52.

perſonae — convenerit. Hoc in legendo quoque poëta, Comico potiſſimum, aget magiſter, ut demonſtret diſcentibus, quare certa oratio certae perſonae tribui debuerit. Non enim in genere haec docere eſt putandus, tanquam ab ipſis ſuis auditoribus effingenda, quod eſt rhetoris. Grammaticus ad ea inter enarrandos poëtas, ab his obſervata, digitum intendit, rhetorique hac cura proludit. Etiam *conveniat* ſcripſiſſet, non *convenerit,* niſi de eo, quod jam eſſet factum, egiſſet. Ita ne mox quidem *ubi — probabilis* de praecepto generali eſt accipiendum, ſed de eo, quod probabiliter factum commendetur in ſcriptore, quem praelegat Grammaticus.

non tamen usque ad ſupervacuum laborem occupata. Nam receptas, aut certe claris auctoribus memoratas, expoſuiſſe ſatis eſt. Perſequi quidem quod quisque unquam vel contemtiſſimorum hominum dixerit, aut nimiae miſeriae, aut inanis jactantiae eſt, et 98
detinet atque obruit ingenia, melius aliis
19 vacatura. Nam qui omnes, etiam indignas lectione, ſchedas excutit, anilibus quoque fabulis accommodare operam poteſt. Atqui pleni ſunt ejusmodi impedimentis grammaticorum commentarii, vix ipſis, qui compo-

quod quisque unquam. Guelf. *quid quis nunquam.* Goth. (tac. Geſn.) *quid quisque unq.* *ſchedas.* Guelf. *ſcedas.* Controverſa eſt vocis orthographia, cum quidam, ut Chariſius p. Putſch. 81. a *ſcindendo* ſcidam malint. Equidem Iſidorum, p. Gothof. 961, ſequar e Graeco repetentem, cum praeſertim Suidas habeat *σχεδάριον.*

Perſequi — dixerit. Cave credas, tam vilium ſcriptorum lectionem vetari. Id ne memorare quidem attinebat; ſed monetur grammaticus, ne forte, dum exponit eas, quas poëta, quem praelegit maxime, tangit hiſtorias aut veras aut fabuloſas, contemtiſſimorum hominum de hiſce hiſtoriis cogitata ad easque facta additamenta cum diſcipulis communicet. Longe a vero aberrat Gedoynus qui de populorum rebus geſtis agi putat, easque intelligit *hiſtorias.* (Hiſtoriam tractat rhetor cf. 2, 5, 1.). Eodem modo dictas accipio *hiſtorias,* quas omnes ſcire uxorem vetat Juvenalis 6, 450. *Peccare docentes hiſtorias* Horat. 3, 7, 19. 20. Ipſe ſupra 1, 4, 4 *hiſtorias* ad poëtarum interpretationem pertinere ſignificat. Neque diverſae ſunt mox 1, 9, 6 *narratiunculae.*

grammaticorum commentarii. Puto *comment.* eſſe quod *ſchedas,* pugillares quibus illinunt quaecunque occurrunt obſervatu digna; non autem interpretationum libros; quo ſignificatu jam Quint. tempore dictos fuiſſe *comment.* non credo. *ὑπομνήματα* Graece dicuntur *commentt.,* quae ſolebant interdum in unum aliquem ſcriptorem condi a Grammaticis.

fuerunt, ſatis noti. Nam *Didymo*, quo ne- 20
mo plura ſcripſit, acccidiſſe compertum eſt, ut, cum hiſtoriae cuidam, tanquam vanae, repugnaret, ipſius proferretur liber, qui eam continebat. Quod evenit praecipue in fabu- 21
loſis usque ad deridicula, quaedam etiam pudenda: unde improbiſſimo cuique pleraque fingendi licentia eſt, adeo ut de libris totis, et auctoribus, ut ſuccurrit, mentiatur tuto, quia inveniri, qui nunquam fuere, non poſſunt. nam in notioribus frequentiſſime deprehenduntur a curioſis. Ex quo mihi inter virtutes grammatici habebitur, *aliqua neſcire.*

IX. Et finitae quidem ſunt partes duae, quas haec profeſſio pollicetur, id eſt, *ratio loquendi*, et *enarratio auctorum:* quarum illam *methodicen*, hanc *hiſtoricen* vocant. Adjicia-

Didymo quo. Ita Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Ald. Viart. Gryph. (1544). Ceteri, quorum et Geſn., inſerunt *quoque,* alienum, ut ſponte ſentiebam. Si enim *nemo* Didymo *plura ſcripſit*, non *ei quoque* hoc accidit, ſed *ei potiſſimum debuit* accidere.

Didymo. De hoc exponunt Lexica. Id maxime ad noſtrum locum facit, quod narrat Athenaeus p. 139 C. *καλεῖ τὸν Δίδυμον Δημήτριος ὁ Τροιζήνιος βιβλιολάθαν*, ubi cognomen magnopere convenit hiſtoriae hic relatae, ſed quae ſubjicitur ratio, *διὰ τὸ πλῆθος ὧν ἐκδέδωκε συγγραμμάτων*, parum idonea eſt, ut malis apud Ath. pro *βιβλιολάθαν* (vocabulum nemini praeterea frequentatum, neque analogice fictum), legere *βιβλιοθήκην*. Eunapius de Longino *βιβλιοθήκη τις ἔμψυχος*. Apparet autem hac ipſa hiſtoria rectiſſime legi: „vix ipſis — ſatis noti“ pro quo malint quidam „ſatis *notis*“ ut *notis* referatur ad *impedimentis*. Didymo enim ſui ipſius commentarii non ſatis erant *noti*.

mus tamen eorum curae quaedam dicendi primordia, quibus aetates nondum rhetorem
2 capientes inſtituant. Igitur *Aeſopi fabellas*, 99
quae fabulis nutricularum proxime ſuccedunt, narrare ſermone puro, et nihil ſe ſupra modum extollente, deinde eandem gracilitatem ſtilo exigere condiſcant: verſus primo ſolvere, mox mutatis verbis interpretari: tum paraphraſi audacius vertere, qua et breviare quaedam, et exornare, ſalvo modo poëtae
3 ſenſu, permittitur. Quod opus, etiam conſummatis profeſſoribus difficile, qui commode tractaverit, cuicunque diſcendo ſufficiet. *Sen-* 10
tentiae quoque, et *chriae*, et *ethologiae* ſub-

ethologiae — *ethologia.* Guelf. *etilogiae* — *ethilogia.* Variis modis a recta ſcriptura aberrant Codd. in h. v. quorum aliquot, inter quos eſt Florentinus, referente Regio, dant *aetiologiae* — *aetiologia*, male tamen, ſine dubio. Eundem errorem e Seneca proſcripſit Lipſius apud quem (vid. not. exeg.)

eorum. Grammaticorum, intellige; etſi eorum diſerta nulla mentio. cf. not. exeg. ad 1, 5, 1 *examinet.*

dicendi primordia. Ea ſunt, quae Graeci doctores progymnaſmata appellant, qualia extant, una cum docendi ratione tradita, Hermogenis, etiam interprete Priſciano, Aphthonii et Theonis.

ſtilo exigere. Scribendo exprimere, effingere cf. not. ex. ad 1, 5, 2 *exigitur.* *Stilus* opponitur *ſermoni.*

etiam difficile. Fateor, me haerere, ſi *conſummatis profeſſoribus* dicitur *difficile* id opus, quod tamen rudi puero injungi jubetur. Puto igitur ablativum agnoſcendum, non dativum, hoc ſenſu: „vel cum „conſummatorum profeſſorum „inſtitutione aliquis utitur.“ Durior tamen fere haec oratio, quam pro Quintiliano.

Sententiae — *chriae* — *ethologiae.* „*Sententia* eſt oratio „generalem pronunciationem „habens, hortans aliquam rem, „vel deterrens — vel demon„ſtrans, quale aliquid ſit.“ Priſcian. ex Hermogene p. Putſch. 1333. „Quam Graeci „χρείαν vocant, eſt commemo„ratio alicujus orationis vel

jectis dictorum rationibus apud grammaticos ſcribantur, quia initium ex lectione ducunt; quorum omnium ſimilis eſt ratio, forma diverſa: quia *ſententia* univerſalis eſt vox, *ethologia* perſonis continetur. *Chriarum* plura 4
genera traduntur: unum ſimile ſententiae,

antecedit etiam ipſa ea *aetiologia*, quo minus continuo, ſignificatione diverſa, ferri poſſit.

„facti, vel utriusque ſimul, „celerem habens demonſtrationem, quae utilitatis alicujus „cauſa plerumque profertur.“ ibid. p. 1332. Ethologiae non tam diſerta apud Grammaticos invenitur mentio et definitio. Paulo diverſum vocabulum inter progymnaſmata recenſet Aphthonius: *ἠθοποιΐα ἐστὶ μίμησις ἤθους ὑποκειμένου προσώπου.* Eam Priſcianus reddit *allocutionem* p. 1340. Haec tamen ad rhetoricas figuras magis videtur pertinere, quibus et ipſe noſter annumerat 9, 2, 58 et 9, 3, 99 ex Rutilio Lupo allatam, apud quem eſt p. Ruhnk. 66. Et ipſius Aphthonii exempla, rhetoris magis ſunt quam Grammatici. Memorat Suetonius *ethologias* inter „quaedam inſtitutionum „genera, quibus Grammatici „eloquentiam praeparaverint.“ De illuſtr. Gramm. c. 4. et Seneca, epiſt. 95 deſcriptionem cujusque virtutis, *ethologiam* a Poſidonio vocatam tradit. Sed eae videntur copioſiores fuiſſe, quam quae intelliguntur a Quintiliano h. l. et plane eaedem atque *ethopoeiae*, quales habemus Libanii Sophiſtae, Severi Alexandrini et all.

ethologia — continetur. Parum ſane cognoſcas rem, alias ignotam, ex hac definitione. Accedit, quod, praeter expectationem, diſcrimen *ſententiae* ſolum et *ethologiae* oſtenditur, *chriae* mentio omittitur. Ceterum idem quod noſter de *ethologia*, Hermogenes, quem ipſum edidit Heeren V. C., cum antea ex ſola Priſciani interpretatione extaret, monet de *chria: γνώμης — διαφέρει (ἡ χρεία) τῷ τὴν χρείαν πεποιηκὸς πρόσωπον ἔχειν, τὴν δὲ γνώμην ἄνευ προσώπου λέγεσθαι.* p. 11. Stück 8. der Bibl. der alt. Lit. Quae repetit fere Aphthonius. Similia habet Iſidor. p. Gothofr. 864. Quibus poſſit adduci aliquis, ut *ethologiam* nonniſi aliud *chriae* nomen credat, modo pro *et ethol.* ſupra legeretur *ſeu ethol.*

plura genera. Tria conſtituit Aphthonius et cum eo Priſcianus p. 1332. *λογικὸν* (orationales uſus) *πρακτικὸν* (activi) *μικτὸν* (mixti). Sub-

quod eſt poſitum in voce ſimplici, *Dixit ille*, aut *Dicere ſolebat:* alterum, quod eſt in reſpondendo, *Interrogatus ille*, vel, *Cum hoc ei dictum eſſet, reſpondit:* tertium huic non diſſimile, *Cum quis* non *dixiſſet*, ſed *aliquid feciſſet.* Etiam in ipſorum factis eſſe chriam putant, ut *Crates, cum indoctum puerum vidiſſet, paedagogum ejus percuſſit:* et aliud paene par ei, quod tamen eodem nomine appellare non audent, ſed dicunt χρειώδες· ut, *Milo, quem vitulum aſſueverat ferre, taurum ferebat.* In his omnibus et declinatio per eosdem ducitur caſus, et tam factorum, quam

quis non dix. ſed al. fec. Goth. (tac. Geſn.) *quis dix. vel al. fec.* cum Voſſ. 2., et Ioann. aliisque ſimilia, etſi non eadem, dantibus. Non ſpernenda loci conſtitutio, etſi recepta praeſtat, quam tuetur ſolus, ni fallor, Guelf.

in ipſorum factis. Ita Guelf. Turic. Goth. (tac. Geſn.) et Codd. ad unum omnes (niſi quod tacetur Bern.) et edd. vett. pleraeque. Recepta, *ipſis* pro *ipſorum*, eſt e conjectura Regii; plane inutili. vid. not. exeg.

jicit tamen Priſc. „Traduntur „tamen differentiae uſuum plures a veteribus. Alii enim ſunt „*indicativi* alii *interroga-* „*tivi.*“

ipſorum factis. h. e. in eorum, quorum auctoritas eſt in chria; non illorum modo, quos ii compellarunt: Crates percutiens paedagogum ipſe agendo chriae auctor eſt factus.

Crates — percuſſit. Aphthonius: Διογένης (ut et apud Plutarch. loco nunc non ſuccurrente, it. ap. Theonem p. Cam. 54. non Crates) μειράκιον ἰδὼν ἀτακτοῦν, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν. Eadem habet Hermog. l. c. p. 10. Hic tamen alii generi aſſignat, videl. τῷ μικτῷ, ſubjectis hiſce: ἐπειπών· τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις; Elegantior profecto Quintiliani ratio.

declinatio — ducitur. Hujus praecepti exemplum praebet Diomedes p. Putſchii 289 ubi eandem Chriam deducit per omnes caſus utriusque numeri. *per eosdem* ſic intellige, ut non *activae* chriae ullus magis proprius caſus dicatur eſſe, quam ceterarum.

dictorum ratio eſt. Narratiunculas a poëtis 6
celebratas, notitiae cauſa, non eloquentiae, tractandas puto. Cetera majoris operis ac ſpiritus Latini praeceptores relinquendo neceſſaria grammaticis fecerunt: Graeci magis operum ſuorum et onera et modum norunt.

1 X. Haec de *Grammatica*, quam breviſſime potui, non ut omnia dicerem ſectatus, quod infinitum erat; ſed ut maxime neceſſaria: nunc de ceteris artibus, quibus inſtituendos, prius quam tradantur rhetori, pueros exiſtimo, ſtrictim ſubjungam, ut efficiatur orbis ille doctrinae, quam Graeci ἐγκύκλιον παιδείαν
vocant. Nam iisdem fere annis aliarum quo- 2
que diſciplinarum ſtudia ingredienda ſunt:

praeceptores. Ita Guelf. Turic. et Codd. omnes, niſi quod ſileutur Ioann. et Bern. Regius in Florentini textu *oratores* legi narrat, in ejusdem margine *praeceptores*, quod ipſe mutavit in *rhetores*, nulla neceſſitate, cum praeſertim infra 2, 1, 1 legatur „*praeceptoribus* eloquentiae *Latinis* — *Graecis.*" Regii conjecturam receperunt plurimae edd., recentiores quidem omnes, cum vett. aliquot noſtram ſcripturam tueantur.

Haec de. Goth. non, ut refert Geſn., *Quae de*, ſed *Naec quae de*, prius ex errore miniatoris. ἐγκύκλιον παιδείαν. Guelf. ἔγκυκλον *pediam.* cum Turic. et Alm. ſed hi latt. litt. *encyclopedian* per *n.* Plerique ἐγκυκλοπαιδείαν. Sed Geſn. recte ex Goth. receptam, quo modo ſcriptores Graeci et Latini fere ſolent vocare rem, de qua agitur.

ratio eſt. h. e. reddi poteſt. Hoc monuit ne forte quis crederet *activis* chriis minus bene ſubjici poſſe rationem, quam *orationalibus.*

Narratiunculae. h. quidem l. perſcribi a diſcipulis eae jubentur.

quae, quia et ipſae artes ſunt, et eſſe perfectae ſine orandi ſcientia non poſſunt, nec rurſus ad efficiendum oratorem ſatis valent ſolae; an
3 ſint huic operi neceſſariae? quaeritur. Nam quid, inquiunt, ad agendam cauſam, dicendamve ſententiam pertinet, ſcire, quemadmodum in data linea conſtitui triangula aequis lateribus poſſint? Aut quo melius vel

perfectae ſine orandi ſcientia non poſſunt. Ita Guelf. Turic. Goth. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et Codd. puto omnes, (etſi tacentur a conferentibus Bal. Voſſ. 2. 3. Bern.) et edd. vett. pleraeque. Recentiores quidem omnes, miro contra Codd. obſequio, receperunt meram Regii conjecturam: *perfecta ſine his orandi ſcientia non poteſt.* Si liceret, quod non licet, ita graſſari in Codd. ſcripturas, melior ſaltem debebat erui ſententia. Nam, ſi ſine his artibus orandi ſcientia non poteſt eſſe perfecta, ne quaeri quidem poteſt, an ſint huic operi neceſſariae. Neque eſt, quod §. 11 „ac ſine — eloquentia" huc trahas. Illa nova eſt ſententia, et differt „eloquentia" ab „orandi ſcientia." Si quid morer in toto hoc loco, illud ſit: *quia et ipſae artes ſunt*, de quo egi in not. exeg. *in data.* Ita Guelf. nec eſt quod *in* abjiciamus cum aliquot Codd. ut Turic. (qui et *ducta* cum Alm.) et edd. Etiam Euclides ait ἐπὶ τῆς δοθείσης — ἰσόπλευρον. *Data* autem non abeſt a Goth., ut male Geſnerum intellexit Harles.

quia et ipſae — valent ſolae. Videtur enim a recta ratione abhorrere, artem, quae non ſit alterius pars, ſed ipſa ſuis limitibus circumſcripta, neceſſariam credere alteri arti. Quanquam ipſius adeo Grammatices neceſſitati hoc poſſis obvertere; ſed ea nimis conjuncta eſt cum eloquentia. Praeterea ne dilucide quidem ipſae poſſunt doceri hae artes, ſi orandi plane rudis homo tractet eas, ut quivis artifex etiam orandi ſcientia indigeat, quam in ſententiam apud Ciceronem Antonius (de Orat. 2, 9) diſputat. Denique ſi maxime eas teneas omnes, non eae viciſſim (*rurſus*, quaſi gratiae referendae modo, pro eo beneficio, quod acceperint ab orandi ſcientia) ſatis inſtruunt oratorem, ſed multa praeterea ei ſunt neceſſaria ad perficiendum opus ſuum. Sic videor ſcripturae Codd. probabilem reddidiſſe rationem, nullis eruditorum conjecturis indulgens. vid. not. Crit.

defendet reum, vel reget conſilia, qui citharae ſonos nominibus et ſpatiis diſtinxerit? Enumerent etiam fortaſſe multos, quamlibet 4
02 utiles foro, qui nec Geometren audiverint, nec Muſicos, niſi hac communi voluptate aurium, intelligant. Quibus ego primum hoc reſpondeo, quod et M. Cicero ſcripto ad Brutum libro frequentius teſtatur, non eum a nobis inſtitui oratorem, qui ſit, aut fuerit; ſed imaginem quandam concepiſſe nos animo perfecti illius, ex nulla parte ceſſantis. Nam 5
et ſapientem formantes eum, qui ſit futurus conſummatus undique, et (ut dicunt) mortalis quidam deus, non modo cognitione coe-

Geometren. Ita Guelf. recte, ut et Capp. et Geſn. et pleraeque vett. edd. Burm. *Geometrem* male, qui et in Juvenalis verſu 3, 76 *geometer* ſcribi vult, contra metrum. Habet tamen *Geometrem* Goth. (tac. Geſn.) et aliquot edd. ut Aldus et recentiores. *audiverint.* Guelf. *audiverunt.* cum aliquot Codd. et plurimis edd. vett. male, cum ſequatur *intelligant*, quod nemo ſolicitat. *quod et M.* Guelf. *quo M.* Malim prope *etiam* pro *et M.* neque enim ſolet praenomen in *Cicerone* uſurpare Qu.; cum *Tullium* nominat, ſaepe addit. cf. 11, 3, 8. ubi eandem fortaſſe tentes mutationem.

non eum. Guelf. *non enim.* cum Bern. Voſſ. 1. 3. Jenſon. Locat. Venet. Ruſc. quod placet Geſnero. Tum ſic eſt interpungendum: *teſtatur; non enim* cet. Ineſt tamen aliquid ſcabri.

ſonos nominibus — ſpatiis. Nomina ſunt ὑπάτη, παρυπάτη, μέση, νήτη cet. *ſpatia*, varie intercipiendo monochordo exiſtunt et varios reddunt ſonos. Rem muſicam veterum tirones adumbratam legant apud Bartholomaeum in Anacharſide. Tom. 3. c. 27.

Cicero — ad Brutum. Talia in *Oratore* (eum enim librum intelligit Qu.) ſunt haec: c. 1. „talem informabo, qualis fortaſſe nemo fuerit.“ c. 29, „Nemo is, inquies, unquam fuit. Ne fuerit.“ Simili ratione noſter 1, Prooem. 18 „qualis adhuc fortaſſe nemo fuerit.“

leſtium vel mortalium putant inſtruendum; ſed per quaedam parva ſane, ſi ipſa demum aeſtimes, ducunt, ſicut exquiſitas interim ambiguitates: non quia *Ceratinae* aut *Crocodilinae* poſſint facere ſapientem, ſed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli.
6 Similiter oratorem (qui debet eſſe ſapiens) non Geometres faciet, aut Muſicus, quaeque his alia ſubjungam; ſed hae quoque artes, ut ſit conſummatus, juvabunt. Niſi forte antidotum quidem, atque alia, quae morbis aut 103
vulneribus medentur, ex multis, atque interim contrariis quoque inter ſe effectibus,

inſtruendum. Sic Guelf. Turic. Ioann. Bal. Voſſ. 1. 3. et edd. Sich. et Obr. it. marg. Baſil. Ceteri *inſtituendum* ut et Geſn.

antidotum. Guelf. *Antidotus.* cum Alm. Quos hi ſequebantur, graece videntur dediſſe ἀντιδότους et eſt ſane apud Graecos fere femininum (ἡ ἀντίδοτος) quod itidem Latinis etiam frequentius neutro. Et poteſt vel hic intelligi femininum.

quae morbis. Guelf. et Turic. *q. oculis.* cum omnibus fere Codd. niſi quod tacentur Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et Bern. Unde ſit recepta, equidem non dicam. Aldus quidem videtur primus dediſſe. Codd. auctoribus factis, nemo non arripiat *morbis*, cum „*vulnera*“ protinus ita ſubjuncta „*oculis*“ magnopere offendant legentem. Nunc quomodo tam conſtanter Codd. potuerint tueri errorem, ſi eſt error, vix aliquis comminiſcatur. Malui tamen retinere expeditam edd. ſcripturam. Quanquam *oculorum* collyria varie compoſita multa vel Celſus memorat Lib. 4. c. 6.

Ceratinae — Crocodilinae. Κερατίνην inter captioſas Megaricorum quaeſtiunculas recenſet Diogenes Laertius 2, 208. *Crocodilinae* nomen ipſum quidem non invenio, niſi quod *Crocodiliten* appellat Graecus Aphthonii enarrator, res frequentata apud ſcriptores, quam vel Lexica enarrant. Vide in primis Menagium ad l. c. Diogenis.

ſapientem — falli. Sext. Emp. p. Fabr. 578. (ὁ σοφὸς) ἐπιστήμην εἶχεν ἀληθῶν καὶ οὔποτε ψεύδεται. Stoicorum autem in primis iſte eſt ſapiens.

antidotum. Notum eſt, quam multis variisque herbis vel hodie componi dicatur theriaca.

componi videmus, quorum ex diverſis fit illa mixtura una, quae nulli earum ſimilis eſt, quibus conſtat, ſed proprias vires ex omnibus ſumit; et muta animalia mellis illum 7
inimitabilem humanae rationi ſaporem, vario florum ac ſuccorum genere perficiunt: nos mirabimur, ſi oratio, qua nihil praeſtantius homini dedit providentia, pluribus artibus eget; quae, etiam cum ſe non oſtendunt in dicendo, nec proferunt, vim tamen occultam ſuggerunt, et tacitae quoque ſentiuntur.

diverſis. Guelf. *diverſa* cum Voſſ. 1. 3. *inimitabilem.* Guelf. *ĩmirabilem*, ut videatur voluiſſe *immirabilem*, niſi eſt merus error. *tacitae.* Geſn. cum plurimis *tacite.* Codd. quidem in talibus nulla auctoritas, cum *e* frequentiſſime

nulli earum. Quo reſpiciat *earum*, non facile dixeris. Equidem mihi perſuadeo, modo inter *effectibus* et *componi* excidiſſe *herbis*, aut ſimile quid, cum male putaret librarius, pendere ablativum *effectibus* a praepoſitione *ex* ante *multis.* ἡ ἀντίδοτος, inquit Alexander Aphrodiſienſis, ἐκ πλείστων βοτανῶν σύγκειται. p. 268. ed. Ariſtotelis Sylburg. Vol. 5. Deinde pro *quorum* ſcribatur *quarum* neceſſe eſt. Sine hac vel alia mutatione locum expediri poſſe equidem non credo; neque tamen ullus Codex adjuvat, cum ne in *earum* quidem ſit varietas, pro quo facile expectare poteras *eorum.*

et muta animalia. Cum animalia cetera homine deteriora oſtenduntur, ſolent appellari *muta* a ſcriptoribus, qua voce, praeter loquelae defectum, etiam rationis, ſignificatur. cf. 2, 16, 16. ubi itidem mellificium „nobis inimitabile" vocat „opus." Etiam Declamm. Qu. p. 263 „Hoc (apum opus) „noſtra ratio — imitari non „potuit."

nos mirabimur. *Nos* voce pleniore eſt ſonandum, et tota periodus, a *Niſi forte* inde, pronunciatione adjuvanda. Male enim Badius *cum* volebat inſeri inter *ſorte* et *antidotum.* Clarius Graece dixeris: *τὰς μὲν ἀντιδότους — ὁρῶμεν — ἡμεῖς δὲ θαυμάσομεν —.* Μὲν expreſſit Qu. *quidem* dicendo, δὲ Latinus ſermo parum habebat, quo modo redderet h. l. Opponuntur autem medicamina et mel, orationi.

tacitae. vid. not. Crit.

8 „Fuit aliquis ſine his diſertus:" at ego oratorem volo. „Non multum adjiciunt:" ſed utique non erit totum, cui vel parva deerunt: et optimum quidem hoc eſſe conveniet: cujus etiamſi in arduo ſpes eſt, nos tamen praecipiamus omnia, ut ſaltem plura fiant. Sed cui deficiat animus? Natura enim perfectum oratorem eſſe non prohibet: turpiterque de-
9 ſperatur, quidquid fieri poteſt. Atque ego vel judicio veterum poteram eſſe contentus. Nam quis ignorat Muſicen (ut de hac primum loquar) tantum jam illis antiquis temporibus non ſtudii modo, verum etiam venerationis habuiſſe, ut iidem Muſici et vates et

praeferant pro *ac.* Cod. Alm. tamen et Ald. Badiusque it. Baſil. mecum faciunt. Quod *tacite ſentitur* id cum ſentientis ſilentio ſentitur; cujus quidem ſententiae equidem ſenſum hic nullum video; contra quod *tacitum ſentitur*, id ſentitur etſi vocem non mittens. Apte autem dicentur *tacere* eae artes, quae *„ſe non „oſtendunt, nec proferunt."* Etiam Francius, non magnus ceteroquin auctor, hanc ſcripturam commendat.

utique. Guelf. *aeque* et ſic fere receptum ut a Geſn. Habeo tamen auctores Goth. Turic. Alm. Bodl. et ſat multas edd. vett. neque vidi, quare diutius textu prohiberem ſcripturam longe aptiorem, et VV. DD., etiam Geſnero, probatam. Simili plane ſignificatu 6 Prooem. 4. „ſi non meo caſu — at illorum certe, „quos *utique* immeritos — damnavit;" ne forte credat quis *utique* nihil aliud niſi *praeſertim*, cui hic nullus locus. *Aeque* qui defendat, intelligat haec: *aeque* — „quam cui magna." Sed itane licet integram ſententiam intelligendam relinquere?

veterum poteram. Guelf. *veterum poetarum poteram*, ſolus quantum video. Poterat blandiri ſcriptura: cur enim exciderit *poetarum* facilius intelligas, quam unde irrepſerit. Obſtat tamen ſententia; nam hoc, quod ſequitur, non ex *poetarum* locis repetit, ſed ex pervulgata opinione.

iidem — Orpheus et Linus. Orph. et *Lin.*, praedicatum Subjectum ſententiae ſunt *muſici et vates et ſapientes.*

ſapientes judicarentur (mittam alios) *Orpheus* et *Linus*: quorum utrumque diis genitum, alterum vero, quod rudes quoque atque agreſtes animos admiratione mulceret, non feras
104 modo, ſed ſaxa etiam ſilvasque duxiſſe, poſteritatis memoriae traditum eſt. Et Timagenes 10
auctor eſt, omnium in literis ſtudiorum antiquiſſimam Muſicen extitiſſe: et teſtimonio ſunt clariſſimi poëtae, apud quos inter regalia convivia laudes heroum ac deorum ad

traditum eſt. Et Timagenes. Guelf. *trad. eſt. Itaque imagines auctores ſunt. Et Timagenes.* Alieniſſimum emblema verae ſcripturae locum occupavit in Cod. Palatino membr., ut refert Gebhard. quem oportebat tam praepoſterae lectioni non favere. Turic. *trad. eſt. Itaque et imagines autores ſunt, omn.* Baliol. et Alm. conjunctioni *et* antevertunt *Itaque,* ceterum relinquentes receptam. Hoc *itaque* unde ſolum ſe inſinuaverit, non eſt dictu facile. Ipſum, quod inſeritur ortum puto ex interpretamento marginali ejus, qui male in textu legeret *et imagines auctores* pro *et Timagenes auctor eſt*, quod proclive erat in minus noto nomine. cf. de gloſſemm. not. ex. ad 1, 7, 28 *quia tam — ſacris apparet.*

Aliter ſtructuram non expedias. *Orpheum* et *Linum* ſimiliter jungit Virgilius Ecl. 4, 55 — 57. et ſcriptor Dialogi de corrupta eloq. c. 12.

Timagenes. Fuit hic amicus Aſinii Pollionis, noſtro etiam infra commemoratus 10, 1, 75. ob libertatem ſermonum Caeſari Auguſto inviſus, clarus autem hiſtoriis ſcribendis, de quo eſt conſulendus L. Seneca de ira l. 3. c. 23. et M. Seneca Controv. 34. p. Bip. 363. Multa de eo collegit Voſſius de Hiſtorr. Graecc. l. 1. c. 24.

apud quos — canebantur, Equidem in hoc loco, quem eodem modo dant omnes libri, magnopere haereo, cum praeteriti temporis in *canebantur* probabilem rationem reddere plane non poſſim. Nimirum praeſenti unice erat opus, neque tamen ullus Codex oſtendit: *cantantur.* Phemius autem et Demodocus et Iopas nonne etiamnum canunt in Homeri et Virgilii operibus? *Apud quos,* ſi quis ita interpretetur, ut ſignificet: *quibus auctoribus, narrantibus,* vereor ut conſentientem habeat uſum loquendi.

citharam canebantur. Iopas vero ille Virgilii nonne canit:

— *errantem Lunam, Solisque labores? cet.*

Quibus certe palam confirmat auctor eminen-
tiſſimus, muſicen cum divinarum etiam rerum
11 cognitione eſſe conjunctam. Quod ſi datur,
erit etiam oratori neceſſaria. Siquidem (ut
diximus) haec quoque pars, quae, ab orato-
ribus relicta, a philoſophis eſt occupata, noſtri
operis fuit: ac ſine omnium talium ſcientia
12 non poteſt eſſe perfecta eloquentia. Atque
claros nomine ſapientiae viros, nemo dubita-
verit ſtudioſos muſices fuiſſe; cum Pythago-
ras, atque eum ſecuti, acceptam ſine dubio
antiquitus opinionem, vulgaverint, mundum
ipſum ejus ratione eſſe compoſitum; quam
poſtea ſit lyra imitata. Nec illa modo con-
tenti diſſimilium concordia, quam vocant
ἁρμονίαν, ſonum quoque his motibus dederunt.
13 Nam Plato, cum in aliis quibusdam, tum
praecipue in Timaeo, ne intelligi quidem,

Virgilii. Aen. 1, 746.

ut diximus. Prooem. 14.

in Timaeo. Intelligit locum, ubi Deus in condenda mundi anima rationem muſicorum fere intervallorum ſecutus fingitur; ed. Steph. Vol. 3. p. 35. 36. Bip. Vol. 9. p. 313. 14. in Ciceronis Verſione Vol. Ern. 4. P. 2. p. 9. 111. Muſicae ſcientiam hoc ipſo loco prodidiſſe Platonem, narrat Plutarchus de Muſica p. 1138. 39. qui et ipſe ψυχογονίαν illam Platonicam meris muſices rationibus explicat p. 1012 ſeqq. Muſicam praeterea in Timaeo tangit p. Bip. 339. Steph. 47. et p. B. 381. Steph. 67. Copioſe eandem tractat Plato in Rep. l. 3. p. Bip. 285 — 296. Steph. V. 2. p. 398 — 403. it. Phileb. Bip. V. 4. p. 221 St. 2, 17. Ceterum propter obſcuritatem in proverbium abierunt Platonis in Timaeo numeri. Cic. ad Att. 7, 13. ubi pro *numero* MSS. *Timaeo*. et de Finib. 2, 5.

niſi ab iis, qui hanc quoque partem diſciplinae diligenter perceperint, poteſt. Quid de philoſophis loquor, quorum fons ipſe Socrates jam ſenex inſtitui lyra non erubeſcebat? Duces maximos et fidibus et tibiis ceciniſſe 14 traditum, et exercitus Lacedaemoniorum muſicis accenſos modis. Quid autem aliud in noſtris legionibus cornua ac tubae faciunt? quorum concentus quanto eſt vehementior,

quanto — *tantum.* Ita Guelf. niſi quod ante *tant.* inſerit *non*, per errorem. A Gryphio inde dant fere *quanto* — *tanto*, ut et Geſn., cum vett. mecum faciant, quo accedunt multi Codd. Goth. et Venet. *quantum* — *tantum.* Solent in iis *quanto*, *quantum; tanto*, *tantum; multo*, *multum;* fluctuare

fons — *Socrates.* Eodem modo Cicero de Orat. 1, 10. „Philoſophorum greges, — ab „illo *fonte* et capite Socrate.“ Rem, praeter alios, narrat Diog. Laert. 2. 32. *καὶ λυρίζειν ἐμάνθανεν ἤδη γηραιός* (ex eleganti conjectura Menagii)· *μηδὲν λέγων ἄτοπον εἶναι, ἅ τις μὴ οἶδεν ἐκμανθάνειν.* Paulo facetius, cum aliis. Suidas: *ὀψιμαθὴς μᾶλλον ἢ ἀμαθής.* Cato ille Ciceronianus (de Sen. c. 8.) et ipſe ait ſe audiſſe, Socratem ſenem fidibus didiciſſe. Magiſter quidem Socratis fuit Connus, non Lamprus, ut erudite disputat magnus Leſſingius, Leben des Sophocles p. 37 ſeqq.

Duces maximos. Velut Epaminondam, de quo hoc memorat Nepos aliquoties, et Alcibiadem apud Platonem Alc. 1. p. Bieſt. 107. Athenaeus p. 184 multos recenſet claros viros, qui tibiis et fidibus calluerint. De Alcibiade repudiante tibiarum cantum, quo ipſo, quantopere in uſu fuerit, apparet, nota hiſtoria ap. Plutarch. p. 192. D. E.

exercitus Laced. Xenoph. de Rep. Laced. p. Leoncl. 689. B. *ὅταν* — *ὁρώντων ἤδη τῶν πολεμίων χίμαιρα σφαγιάζηται, αὐλεῖν τε πάντας τοὺς παρόντας αὐλητὰς νόμος, καὶ μηδένα Λακεδαιμονίων ἀστεφάνωτον εἶναι.* Thuc. 5, 70 *Λακεδαιμόνιοι* — *βραδέως* (*χωροῦντες*) *καὶ ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν νόμῳ ἐγκαθεστώτων· οὐ τοῦ θείου χάριν, ἀλλ᾽ ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες προέλθοιεν, καὶ μὴ διασπασθείη αὐτοῖς ἡ τάξις.* it. Luc. de Saltat. Bip. V. 5. p. 130.

vehementior illis tibiarum, aliisque ſonis.

tantum Romana in bellis gloria ceteris prae-
15 ſtat. Non igitur fruſtra Plato civili viro, quem πολιτικὸν vocant, neceſſariam muſicen credidit. Et ejus ſectae, quae aliis ſeveriſſima, aliis aſperrima videtur, principes in hac fuere ſententia, ut exiſtimarent, ſapientum aliquos nonnullam operam his ſtudiis accommodaturos. Et Lycurgus, duriſſimarum Lacedaemoniis legum auctor, muſices diſcipli-
16 nam probavit. Atque eam natura ipſa videtur ad tolerandos facilius labores velut muneri nobis dediſſe; ſiquidem et remigem cantus hortatur: nec ſolum in iis operibus, in quibus plurium conatus, praeeunte aliqua jucunda voce, conſpirat; ſed etiam ſingulorum fatigatio quamlibet ſe rudi modulatione
17 ſolatur. Laudem adhuc dicere artis pulcherrimae videor, nondum tamen eam oratori

Codd. ut ad 9, 2, 68 et 10, 1, 86. etiam Goth. et Guelf. Sed noſtram loci hujus conſtitutionem defendit geminus Livii locus 6, 38, 5 „cum — *quanto* — potentior erat, *tantum* vincere- „tur." vide Drakenb. ad 5, 10, 5. Mecum et Obr.

Et Lyc. Guelf. *Et* omittit, cum pluribus Codd. et vett. edd. male.

quem — vocant. Nempe Graeci. Sic Cic. de Finib. 5, 23 „civile ac populare, quod „Graeci πολιτικὸν vocant."

ejus ſectae. Stoicos plane intelligit, quorum diſerta in hanc ſententiam loca VV. DD. non invenerunt. Chryſippus in plurimis iis, qui interciderunt, libris ejusmodi quid profecto tradidit. cf. §. 32.

Lycurgus — probavit. Ὁ γὰρ Λυκοῦργος παρέζευξε τῇ κατὰ πόλεμον ἀσκήσει τὴν φιλομουσίαν, ὅπως τὸ ἄγαν πολεμικὸν τῷ ἐμμελεῖ κερασθὲν συμφωνίαν καὶ ἁρμονίαν ἔχῃ. Plutarch. Laconic. Inſtit. p. 238. B. Multum et ab hac parte detrahit Lacedaemoniorum famae Pavius Rech. ſur les Grecs Vol. 2. p. 531. 32. partim vere, partim cupide.

conjungere. Tranſeamus igitur id quoque,
quod grammatice quondam ac muſice junctae
fuerunt. Siquidem Archytas atque Ariſtoxe-
106 nus etiam ſubjectam grammaticen muſicae
putaverunt; et, eosdem utriusque rei prae-
ceptores fuiſſe, cum Sophron oſtendit, mi-
morum quidem ſcriptor, ſed quem Plato
adeo probavit, ut ſuppoſitos capiti libros
ejus, cum moreretur, habuiſſe tradatur: tum 18

tradatur. Ita Goth. cum ſocio fere indivulſo Voſſ. 2. et pleriſque vett. edd. Ceteri quidem Codd. videntur dare *credatur*, quod et Guelf. praefert. Sic fere edd. recentiores, ut Geſn, Facillimus error librariorum. vid. Duk. ad Liv. 10, 5, 14. Mihi

grammatice — ac muſice. Magis originem vocis ſequebantur veteres, cum *μουσικὴν* appellabant quidquid menti erudiendae inſerviret, ſicut corporis exercendi ars vocabatur *γυμναστική*. Saepe tamen tria inſtituendae juventutis memorantur genera, velut a Xenophonte de Laced. republ. p. Leoncl. 676. D. *πέμπουσιν εἰς διδασκάλων, μαθησομένους καὶ γράμματα, καὶ μουσικὴν, καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ.*

Archytas — Ariſtoxenus. Alterius omnia interciderunt ſcripta, alterius nonniſi tres harmonicorum elementorum libri ſunt ſuperſtites. Archytae, viri reipublicae adminiſtrandae pariter ac philoſophiae laude clari, memoratur a veteribus liber, inſcriptus *ἁρμονικόν*, ubi fortaſſe hoc legebatur. Ariſtoxenus in ipſo operis ſervati initio: *τῆς περὶ μέλους*, ait, *ἐπιστήμης πολυμεροῦς οὔσης κ. τ. λ.* quae narrat Meibomius in quibusdam excerptis Muſicis ſic immutata legi: *τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης κ. τ. λ.* ut poſſit videri vel hoc ipſo latum muſices ambitum, quo et grammatica contineretur, demonſtraſſe. Paulo infra p. 2. ipſe commemorat *τὰ ἔμπροσθεν*, quod de libris, *περὶ Μουσικῆς*, interpretatur Meibomius, in quibus omnem Muſices materiam expoſuiſſe Ariſtoxenus eſt putandus, et ea quoque docuiſſe, quae hic memorat Qu. Suſpicatur tamen Iacobus Morellius, qui nuper (1785) ex bibliotheca D. Marci Veneta primus edidit *Ariſtoxeni Rhythmicorum elementorum fragmenta*, hujus potiſſimum operis eſſe locum, quo reſpiciat Qu.

Plato — habuiſſe tradatur. Menagius ad Diogenem Laert. l. 3. ſeg. 18. plurimos affert

Eupolis, apud quem Prodamus et muſicen et literas docet; et Maricas, qui eſt Hyperbolus; *nihil ſe ex muſicis ſcire, niſi literas*, confitetur. Ariſtophanes quoque non uno libro ſic

quidem *credatur* non niſi contortam interpretationem videtur admittere. Val. Max. 8, 7. in eadem hiſtoria *fertur*, non *creditur*.

ſcriptores idem narrantes. De Sophrone, qui egerint, multos recenſet Fabricius, ab Harlete auctus Vol. 2. p. 493 ſeq. Mirum, ni Quintilianus h. l. *probarit* ſcripſit potius quam *probavit*. Sed hoc eſt in omnibus libris.

Prodamus — Maricas. Prodamus an appellata fuerit ipſa Comoedia, quae eſt Meurſii opinio, dubitari poteſt; perſona fortaſſe fuit alius dramatis. *Maricam* autem ipſum Comoediae Eupolidis nomen fuiſſe conſtat inter ſcriptores. Meminit ejus Ariſtophanes Nub. verſ. 553. qui et ipſe ſignificat, in Hyperbolum, peſſimum demagogum, ſcriptam eſſe Fabulam. Hyperboli, cujus in nequitia rei publicae adminiſtrandae deceſſor fuerat Cleon, „improbitatem veteres „Atticorum comoediae notave„runt" ut ait Cicero Brut. c. 62. Loca Ariſtophanis, ipſa plurima, exhibet Index Brunkii. Etiam Thucydides Hyperbolum vocat l. 8. c. 73 μοχθηρὸν ἄνθρωπον, ὠστρακισμένον — διὰ πονηρίαν καὶ αἰσχύνην τῆς πόλεως, et Lucianus ipſum et Cleonem, tanquam improbiſſimorum hominum exempla, ad partes vocat. Timon. Bip. Vol. 1. p. 100 ubi vide Hemſterhuſium.

Ariſtophanes — libro. Rectiſſime Geſnerus haeret in voce *libro*. Quin enim de Comico agatur Ariſtophane, dubitari nequit. De fabularum ſcriptore autem quis *libros* uſurpat? Conſentiunt in receptam omnes et Codd. et edd. Sed ego Geſneri conjecturam *loco*, veriſſimam puto. ut et Gedoynus reddidit: „en plus d'un en„droit." Similis error eſt ad 2, 21, 13 Cod. Voſſ. 3tii, pro *primo libro* viciſſim dantis *primo loco*. it. 3, 6, 59. Jam ubi hoc demonſtret Ariſtophanes, inſignis eſt locus Equitt. v. 188. 89. οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι Πλὴν γραμμάτων. Vides ipſa ea, quae ex Eupolidis Marica modo afferebat noſter, verba. An immemor erat Qu., ubi haec legiſſet? Non puto: ſed Ariſtophanis ſcrinia compilavit Eupolis, ſi verum eſt crimen ab illo in hunc conjectum Nubb. v. 553. 54. Εὔπολις — τὸν Μαρικᾶν — παρείλκυσεν Ἐκστρέψας τοὺς ἡμετέρους Ἱππέας κακὸς κακῶς. Ut Cleonem in Equitt. Ariſtoph., ſic in Marica Eupolis Hyper-

inſtitui pueros antiquitus ſolitos eſſe demonſtrat. Et apud Menandrum, in *Hypobolimaeo*, ſenex, repoſcenti ſilium patri velut rationem impendiorum, quae in educationem contulerit, opponens, pſaltis ſe et geometris multa dicit dediſſe. Unde etiam ille mos, ut in 19
conviviis poſt coenam circumferretur lyra: cujus cum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet, ut verbis Ciceronis utar, *habitus eſt indoctior.* Sed veterum quoque Romano- 20
rum epulis ſides ac tibias adhibere moris fuit. Verſus quoque Saliorum habent carmen.

ſenex, repoſc. Guelf. inſerit *qui*, cum Turic. et plerisque Codd. et vett. edd. Diſplicet haec ratio, ubi *ſenex* hic Menandricus *demonſtrat* cet. Et videntur aliquot Codd., qui non memorantur, receptae vindices eſſe. *contulerit.* Ita Guelf. Alm. Voſſ. 3. et Obr. Ceteri, ut Geſn., *contulerat.*

opponens. Multi hoc dant Codd. Adſunt tamen Turic. Alm. Bodl. et ſat multae edd. vett. ut Andrean. Ald. oſtendentes *exponens*, quod facilius intelligas: Niſi quod *opponens* interpretari poſſis: *viciſſim exponens*, pro iſta repetitione.

bolum ſugillavit dicta illius furatus; niſi quod viciſſim criminatur Eupolis apud Scholiaſt. Ariſt. Nub. 552. Ceterum eodem Ariſtophanis loco v. 193 τῷ μουσικῷ ἀνδρὶ opponitur ὁ ἀμαθής. et Ranu. 728. 29 καλοί τε κἀγαθοὶ ſunt οἱ τραφέντες ἐν παλαίστραις καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ.

Menandr. in Hypobolimaeo. Inſcripta erat eadem fabula ἄγροικος, et ſunt ejus nonniſi pauca fragmenta a ſcriptoribus ſervata, quae ingenioſe, praeter alios tractat Toupius in Emendatt. ad Suid. p. (ed. Lipſ.) 335 ſeq. et Epiſt. Crit. p. 31 ſeq. Duplicis autem tituli rationem probabilem ſic reddi poſſe opinor, ſi is, qui in nobiliorem gentem parentum fraude eſt ſuppoſitus, mira ruſticitate ortum ſuum prodat, cujus argumenti ſunt Francogallorum Comoediae.

Ciceronis. Tuſcul. Diſputatt. 1, 2. cf. de more canendi in conviviis eund. lib. 4, 2.

habent carmen. Suſpiceris hic *carmen* ſignificare modos muſicos, niſi forte quidquid metro conſtrictum eſſet, fidium et tibiarum concentui deſtina-

Quae cum omnia ſint a Numa rege inſtituta, faciunt manifeſtum, ne illis quidem, qui rudes ac bellicoſi videntur, curam muſices, 107
21 quantam illa recipiebat aetas, defuiſſe. Denique in proverbium usque Graecorum celebratum eſt, *Indoctos a Muſis atque a Gratiis ab-*
22 *eſſe.* Verum quid ex ea proprie petat futurus orator, diſſeramus. Numeros *muſice* duplices habet, in *vocibus*, et in *corpore:* utriusque enim rei aptus quidam modus deſideratur. *Vocis rationem* Ariſtoxenus muſicus dividit in ῥυθμὸν et μέλος ἔμμετρον: quorum alterum

tum putavit Qu. *Carmen* autem, ſive metrum, quod haberent verſus Saliorum, erat vetus illud Saturnium, ſolum uſurpatum Romanis, antequam heroo verſu eos donaſſet Ennius. Verſum Saturnium conſtare dimetro Iambico catalectico, et ithyphallico, ſeu tribus trochaeis, ingenioſe docet larga exemplorum copia Hermannus de metris p. 403 ſeqq., qui tamen idem ejus metri ſummam et plane horridam licentiam oſtendit.

proverbium — Graecorum. Quale hoc proverbium eſſet, apud Paroemiographos aliosque ſcriptores diſerte traditum non inveni. Zenobius quidem et Diogenianus inter proverbia recenſent: Λειβηθρίων ἀμουσότεροι, ſed hoc rem non conficit, neque tot alia ſcriptorum loca, ubi Muſarum et Gratiarum conſortium hominibus doctis tribuitur. Camerarius unde ſua haberet neque ipſe dixit, neque alii quaeſiverunt, et poteſt videri de ſuo commentus ea. Scribit autem haec: „Ἄμουσοι enim dicebantur καὶ „χαρίτων δίχα" quibus mox, velut indignabundus, ſubjicit „ἢ οὐκ οἶδ᾽ ὅ, τι." Poſtrema Geſnerus male accepit pro parte proverbii. Appoſitiſſimum ad Quintiliani ſententiam eſt Plutarcheum illud, quod refert Eraſmus, in vita Romuli p. 26 B. de Sextio Sylla Carthagimienſi οὔτε μουσῶν οὔτε χαρίτων ἐπιδεὴς ἀνήρ. Sed poterat ſic loqui etiam, qui proverbium tale ob oculos non haberet. Fortaſſe Qu. nonniſi de vocabulis iſtis tritiſſimis Graeci ſermonis ἄχαρις, ἄμουσος, cogitavit.

Ariſtoxenus — ἔμμετρον. Non eſt iſte locus inter reliquias Ariſtoxeni. Quod autem

modulatione, *canore* alterum ac *ſonis* conſtat. Num igitur non haec omnia oratori neceſſaria? quorum unum ad geſtum, alterum ad collocationem verborum, tertium ad flexus vocis, qui ſunt in agendo quoque plurimi, pertinet. Niſi forte in carminibus tantum et 23
in canticis exigitur ſtructura quaedam et inoffenſa copulatio vocum, in agendo ſupervacua eſt: aut non compoſitio et ſonus in oratione quoque varie, pro rerum modo, adhibetur, ſicut in muſice. Namque et voce 24
et modulatione grandia elate, jucunda dulciter, moderata leniter canit: totaque arte conſentit cum eorum, quae dicuntur, affectibus. Atqui in orando quoque intentio vocis, re- 25
miſſio, flexus, pertinet ad movendos audien-

canore alterum. Sic verba collocant Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) cum plerisque vett. edd., et concinnior videtur ratio, cum praeſertim mox *alterum* denuo in fronte compareat. Geſn. et recc.: *alterum canore.*

adjectivum *ἔμμετρον* addidit voci *μέλος* (ſi addidit, abeſt enim ab Alm. Bodl. Turic.), id poeſeos fortaſſe cauſa fecit, cui plerumque inſervit vox. Eſt etiam talis apud Ariſtiden Quintilianum (p. Meib. 2. Vol. 2.) diviſio: *περὶ μὲν γὰρ μελῳδίαν ἁπλῶς ἡ ποιὰ φωνή· περὶ δὲ ῥυθμὸν ἡ ταύτης κίνησις· περὶ δὲ τὴν λέξιν τὸ μέτρον.*

haec omnia. *Omnia* dicuntur, quas adhuc tetigit, muſices partes, quae ſunt tres: rhythmus in corpore, *qui pertinet ad geſtum*, rhythmus in vocibus (*ad collocationem verborum*), melos (*ad flexus vocis*).

compoſitio et ſonus. Fateor me haerere in vocabulo *compoſitio.* Quid enim differt haec ab illa, quam modo tetigerat, *copulatione?* Etiamſi abeſſet *compoſitio*, ferri poſſet *et* ante *ſonus.*

canit. *Muſice* intelligitur, quae *canat*, ne quis forte jam haec ad *orationem* trahat, quod etiam vetat *Atqui*, protinus ſequens. *Quae dicuntur* ſunt poetae verba, ἡ λέξις, cui accinit muſice.

tium affectus: aliaque et collocationis et vocis (ut eodem utar verbo) modulatione concitationem judicum, alia miſericordiam petimus: cum etiam organis, quibus ſermo exprimi non poteſt, aſſici animos in diverſum habi-
26 tum ſentiamus. Corporis quoque decens et aptus motus, qui dicitur εὐρυθμία, eſt neceſſarius, nec aliunde peti poteſt; in quo pars actionis non minima conſiſtit: qua de re ſe-
27 poſitus nobis eſt locus. Age, ſi habebit in primis curam vocis orator, quid tam Muſices proprium? Sed ne haec quidem praeſumenda pars eſt: ut uno interim contenti ſimus exemplo C. Gracchi, praecipui ſuorum temporum oratoris, cui concionanti conſiſtens poſt eum muſicus, ſiſtula, quam τονάριον vo-

aptus motus. Quae placebat Geſuero Gothani ſcriptura *modus*, ea jam ab ipſo librario correcta fuit in receptam. Neque aliunde oſtenditur *modus*. *εὐρ. eſt.* Turic. cum Alm. et Ald. inſ. *et;* eleganter, reſp. ad *nec.* τονάριον. Ita et Guelf. cum Turic. ſed latt. litt. Cangius in Gloſſario lat: *Tonarium* libri nomen affert, maſc. gen., ubi etiam noſtri loci meminit; neque dubium eſt, quin ſit prava ſcriptura quorundam libb. τονόριον per o. Memorat idem in Gloſſario Graeco, voce χειρόργανον, locum MS. Cod. ubi τονάδιον legitur, quod jubet mutari in τονάριον.

ut eodem utar. Utrius verbi iteratum uſum excuſet, *vocis* an *modulationis*, non certo dicas. Puto tamen *modulationis*, quam modo *voci* opponebat (*et* voce *et* modul.) nunc ipſi quoque voci tribuit.

ſepoſitus — locus. Lib. 11. c. 3.

ne haec quidem. Quoniam et eam tractaturus eſt loco modo indicato.

C. Gracchi — τονάριον. Multis hoc memoratum ſcriptoribus. Ciceronis locus eſt de Orat. 3, 60 quem repetit Gellius 1, 11. Apud Ciceronem quam bene ſcripſerit Erneſtus *Erycino* pro *Licinio*, neſcio; cum et Plutarchus I. p. 825. B. in ipſa narratione, et Gellius in loco Ciceroniano *Licinium* oſtendant. Ceterum non erat, quod Plutarchum diſcrepare

cant, modos, quibus deberet intendi, miniſtrabat. Haec ei cura inter turbidiſſimas 28
actiones, vel terrenti optimates, vel jam timenti fuit. Libet propter quosdam imperitiores, etiam *craſſiore*, ut vocant, *muſa*, dubitationem hujus utilitatis eximere. Nam 29
poëtas certe legendos oratori futuro conceſſerint: num igitur hi ſine muſice? At ſi quis tam caecus animi eſt, ut de aliis dubitet:
09 illos certe, qui carmina ad lyram compoſue-

Haec ei cura. Guelf. *Haec etiam ei cura.* cum aliquot Codd. Saltem poſt *cura* malis pori *etiam.* *hi ſine.* Guelf. *hiſcine.* *certe qui.* Sic Guelf. Goth. et omnes Codd. et edd. Geſnerus dat *certe conceſſerit qui*, ex calami, puto, aut typothetae errore. Nam ipſius nota hoc ſubaudire jubet, queriturque de obſcuritate loci. *conceſſerit* inſeruerunt poſt Geſn. etiam Bipont.

diceret Geſnerus a Cicerone, qui et ipſe *Licinium* (ſi ea vera eſt ſcriptura) Gracchi facit ſervum. Graeci, qui morem hunc Gracchi memorant Dio Caſſius p. Reim. 59. et Plutarchus l. c. et *περὶ ἀοργησίας* II. p. 456 A. nonniſi ad ſedandum, quo abripi ſolitus fuerit, impetum hoc eum eſſe commentum narrant, quibus aſtipulatur Gellius, „quia illa Gracchi „vehementia extraneo inſtinctu „indiguiſſe non ſit exiſtimanda." Cicero tamen et Valerius Max. 8, 10 utrique rei adhibitum fiſtulatorem putant; ut et intenderet ſonum et remitteret; neque Qu. aliud quidquam ſignificat, *intendi* enim in genere dicitur pro omni *τάσει*. Fiſtulam ipſam talem fuiſſe narrat Plutarchus: *φωνασκικὸν ὄργανον ᾧ τοὺς φθόγγους ἀναβιβάζουσι*, et altero loco: *συρίγγιον ᾧ τὴν φωνὴν οἱ ἁρμονικοὶ σχολὴν* (an *σχολῇ* pro *βραδέως*) *ἐπ᾽ ἀμφότερα διὰ τῶν τόνων ἄγουσι.* Nomen autem, quod uſurpat Qu., apud Graecos ſcriptores non invenias, cum aliud ſimile ex Heronis *pneumaticis* afferat Turnebus in Adverſariis, *φθογγάριον.*

At — compoſuerunt. Abrupta eſt oratio, quaeque vix potuerit, qualis hic legitur, a Quintiliano proficiſci. Si enim, quod ſtructura ſuadet, poſt *illos* intelligis *conceſſerit*, ſenſus exiſtit alienus, quaſi lyricos certe legendos etiam is cogatur agnoſcere, qui ceteros

runt. Haec diutius forent dicenda, ſi hoc 109
30 ſtudium velut novum praeciperem. Cum vero antiquitus usque a Chirone atque Achille ad noſtra tempora apud omnes, qui modo legitimam diſciplinam non ſint peroſi, duraverit, non eſt committendum, ut illa dubia
31 faciam, defenſionis ſolicitudine. Quamvis autem ſatis jam ex ipſis, quibus ſum modo uſus, exemplis, credam eſſe manifeſtum, quae mihi, et quatenus muſice placeat: apertius tamen profitendum puto, non hanc a me praecipi, quae nunc in ſcenis effeminata, et impudicis modis fracta, non ex parte minima, ſi quid in nobis virilis roboris manebat, excidit; ſed qua laudes fortium canebantur, quaque et ipſi fortes canebant: nec *pſalteria*

non eſt comm. Omittit Geſn. *eſt*, mero errore, puto, cum ſit in omnibus libris.

poetas ab oratore futuro legi noluerit. Neque enim de eo agitur, legendi ſint poetae, necne; ſed muſicen ſibi junctam habeant, necne. Leniſſima fuerit mutatio (neque tamen ipſa ſatis lenis) ſi ſupra pro *hi* ſcribas *hos* cf. not. Crit., hoc ſenſu: *Num igitur hos ſine muſice legendos putant?* Poſſit enim e *conceſſerint* latius patens *putandi* notio haud incommode elici, cujusmodi exempla ſunt frequentia, niſi forte malis interpretari *Num igitur — legent?* Tum habebis, quo referas *illos;* quanquam remanet difficultas, quod, quae modo fuerat interrogatio, hic protinus fit aſſeveratio et, quoniam in interrogatione negatio intelligitur, in aſſeveratione opus eſt expreſſa negatione. Sed optimi quique ſcriptores interdum malunt lectori addendum aliquid, imo corrigendum, relinquere, quam verboſiores fieri. Ceterum in initio hujus loci *ac* longe ſit aptius, quam *at*, cum nulla inſit objectio, neque tamen ullus liber habet *ac*.

pſalteria — ſpadicas. Effeminatiora ceteris inſtrumenta deſignat, qualia erant ob chordarum multitudinem, ni fallor. Etiam Cicero de Har. reſp.

110 et *ſpadicas*, etiam virginibus probis recuſanda; ſed cognitionem rationis, quae ad movendos leniendosque affectus plurimum valet. Nam et Pythagoram accepimus, concitatos 32 ad vim pudicae domui afferendam juvenes, juſſa mutare in Spondeum modos tibicina, compoſuiſſe: et Chryſippus etiam nutricum, quae adhibetur infantibus, allectationi, ſuum

adhibetur — *allectationi*. Guelf. *adhibentur* — *allactationi*. Pluralem in priori vocabulo omnes quidem habere videntur libri, tam ſcripti, quam editi, praeter unam Obrechti editionem. Fortaſſe tamen diligentius excutientibus etiam in aliquot Codd. occurriſſet ſcriptura, quam ſolam veram facile agnoſcas. Quorſum enim additur iſtud de nutricibus, quaſi ignoremus

c. 21. *pſalterium* recenſet in argumentis mollitiei Clodianae. σπάδιξ Polluci 4, 59 memoratur inter inſtrumenta muſica una cum *Φοίνικι*, ut appareat utrumque ab arbore nomen accepiſſe.

virginibus, nedum ut viris permittantur.

Pythagoram accepimus. Iamblichus de vita Pythagorae c. 25 (p. 93 Küſt.) Λέγεται — Πυθαγόρας διὰ τοῦ αὐλητοῦ κατασβέσαι τοῦ Ταυρομενίτου μειρακίου μεθύοντος τὴν λύσσαν, νύκτωρ ἐπικωμάζοντος τῇ ἐρωμένῃ — καὶ τὸν πυλῶνα ἐμπιπρᾶναι μέλλοντος. ἐξήπτετο γὰρ καὶ ἀνεζωπυρεῖτο ὑπὸ τοῦ Φρυγίου αὐλήματος· ὃ δὴ κατέπαυσε τάχιστα ὁ Πυθαγόρας (ἐτύγχανε δὲ αὐτὸς ἀστρονομούμενος ἀωρί) καὶ τὴν εἰς τὸ σπονδειακὸν μεταβολὴν ὑπέθετο τῷ αὐλητῇ· δι' ἧς ἀμελλητὶ κατάσταλὲν κοσμίως οἴκαδε ἀπηλλάγη τὸ μειράκιον, πρὸ βραχέως μηδ' ἐφ' ὁσονοῦν ἀνασχόμενον, μηδ' ἁπλῶς ὑπομεῖναν νουθεσίας ἐπιβολὴν παρ' αὐτοῦ, πρὸς δὲ καὶ ἐμπλήκτως ἀποσκορακίσαν τὴν τοῦ Πυθαγόρου συντυχίαν. Propius ad Quintilianum accedit Sopater in Hermogenem περὶ ἰδεῶν p. Rhett. Aldi 383. qui eandem, ex ipſo tamen Iamblicho, hiſtoriam refert, ſed pro αὐλητῇ habet αὐλητρίδα. Paulo aliter eandem rem narrat Baſilius Magnus in Homilia 22. p. 182. Vol. 2. ed. Benedict. quem citat Almelovenius. Maxime cum Quintiliano conſentit Cicero in fragmento apud Boethium de Muſica, quod vide in Ern. ed. V. 4. Part. 2. p. 1100. vid. et Sext. Emp. p. Fabric. 357 et notam Fabr.

adhibetur — *allectationi*. vid. not. Crit.

33 quoddam carmen aſſignat. Eſt etiam non in- 11
erudite ad declamandum ficta materia, in qua ponitur tibicen, qui ſacrificanti Phrygium cecinerat, acto illo in inſaniam et per praecipitia delato, accuſari, quod cauſa mortis

infantibus adhiberi nutrices? Neque poteſt dubium videri, quin *adhibetur*, ſing., ſit in Cod. Alm. ex quo pro *nutricum quae* memorant: *nutricum illi quae*, probabilem ſane ſcripturam, quam dedit etiam Obr., ex Argentoratenſi Codice fortaſſe. Alteram vocem *affectationi*, praeter Guelf., etiam Goth. et Palat. dant per *a* pro *e*. Alter Palat. *Allectioni*. Idem habet Turic. In harum quidem ſcripturarum nulla acquieſcas prorſus; et auctore ſuo plane digna eſt conjectura Tib. Hemſterhuſii, in Adverſariis MSS. relicta, quam mecum communicare dignatus eſt Ruhnkenius, *lallationi*. Citat vir ſummus ad fidem faciendam invento ſuo Auſonium Epiſt. 16, 90. 91. „Nutricis inter lemmata, *Lallique* ſomni-„feros modos" et Interpretem Baſilii de Conſol. in Adv. T. 2. p. 608. B. „Mel quidem labia tua *lallare* videntur," ubi modo dixerat: „Profers verborum *blandimenta*." De *lallando*, ſignificatione ſomni invitandi, diſputant Joſ. Scaliger in Lectt. Auſon. et Iſ. Caſaubonus ad Theophr. Charr. περὶ λαλιᾶς. p. 104 ed. Fiſcheri. Monere vix opus eſt, eundem Hemſterhuſium in *adhibetur* retinere ſingularem. Si defendis *allectationem*, appoſitus eſt locus, quem affert Geſnerus, Columellae 2, 3, 2 „oportet (boves) ſibilo — *allectari*, quo libentius bibant" ut ſit *allectatio* cantilena ad ſugendum invitans infantem.

tibicen — accuſari. Etſi, Codice nullo addicente, unum Aldum ſequi religio fuit, pro *tibicen* dantem *tibicinem*, veriſſimam tamen et neceſſariam credo hanc mutationem: *Ponere* verbum eſt legitimum in thematibus rhetorum, ubi, imperſonaliter uſurpare debere illud, apparet; licet *dicitur* nominativum ſibi eſſet junctu-rum. Hic ſi nominativum *tibicen* retines, cogeris deinceps pro *accuſari* ſcribere *accuſatus*, minus leni correctione.

Phrygium. Phrygius modus quam vehemens eſſet, modo intellexinius in narratione Iamblichi. Adhibitus primum fuit hic tibiarum concentus in enthuſiaſticis ſacris matris Phrygiae, ſeu Berecynthiae. Lucianus in Harmonide Vol. Bip. 4. p. 137. memorat τῆς Φρυγίου (ἁρμονίας) τὸ ἔνθεον. Idem *de ſaltatione* Vol. 5. p. 144 τὸ Φρύγιον τῆς ὀρχήσεως εἶδος, τὸ παροίνιον καὶ συμποτικὸν, μετὰ μέθης γιγνόμενον.

extiterit. quae ſi dici debet ab oratore, nec dici citra ſcientiam muſices poteſt; quomodo non, hanc quoque artem neceſſariam eſſe operi noſtro, vel iniqui conſentiant? In 34
geometria partem fatentur eſſe utilem teneris aetatibus. agitari namque animos, atque acui ingenia, et celeritatem percipiendi venire inde, concedunt: ſed prodeſſe eam, non ut ceteras artes, cum perceptae ſint, ſed cum diſcatur, exiſtimant. Ea vulgaris opinio eſt. 35
Nec ſine cauſa ſummi viri etiam impenſam huic ſcientiae operam dederunt. Nam cum ſit *geometria* diviſa in numeros atque formas: numerorum quidem notitia non oratori modo, ſed cuicunque primis ſaltem literis erudito, neceſſaria eſt. In cauſis vero vel frequentiſſime verſari ſolet: in quibus actor, non dico, ſi circa ſummas trepidat, ſed ſi digitorum ſaltem incerto aut indecoro geſtu a computatione diſſentit, judicatur indoctus.
2 Illa vero linearis ratio, et ipſa quidem cadit 36

conſentiant. Guelf. *conſentient* cum Goth. (tac. Geſn.) et multis Codd. Placet paene. *Ea vulg.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *Id vulg.* cum omnibus fere Codd. et edd. vett. Male ſane; etſi Regius etiam elegantiorem putat uſum neutrius quam feminini h. l. Sed velim diſcere, unde ſit recepta.

agitari. vid. not. exeg. ad 1, 8, 14 *memoriam agitet.*

digitorum — a computatione. Nimirum δακτυλικὸν habebant veteres μέτρον, quod numeros certis digitorum geſtibus exprimere doceret, de quo ſunt Nicolai Smyrnaei et Bedae Venerabilis, ſeculi ſeptimi ſcriptoris, libelli. Eam artem inter agendum a patronis cauſarum fuiſſe adhibitam, apparet locis quibusdam noſtri, velut 11, 3, 94 et 117. item Appuleji de Magia oratione p. Bip. 92. 93.

frequenter in cauſas. nam de terminis menſuriſque ſunt lites: ſed habet majorem quandam
37 aliam cum arte oratoria cognationem. Jam primum ordo eſt *geometriae* neceſſarius: nonne et *eloquentiae?* Ex prioribus geometria probat inſequentia, et certis incerta: nonne id in dicendo facimus? Quid? illa propoſitarum quaeſtionum concluſio, non tota fere conſtat ſyllogiſmis? propter quod plures invenias, qui dialecticae ſimilem, quam qui rhetoricae, fateantur hanc artem. Verum et orator, etiamſi raro, non tamen nunquam,
38 probabit dialectice. Nam et ſyllogiſmis, ſi res poſcet, utetur: et certe *enthymemate*, qui rhetoricus eſt ſyllogiſmus. Denique probationum, quae ſunt potentiſſimae, γραμμικαὶ ἀποδείξεις vulgo dicuntur. quid autem magis
39 oratio, quam probationem petit? Falſa quoque veriſimilia *geometria* ratione deprehendit. Fit hoc et in numeris per quasdam, quas ψευδογραφίας vocant, quibus pueri ludere ſole-

Jam primum. Guelf. *Nam prim.* Solus ni f. Blanditur, cum *Iam* frigeat; ſed obſtat quod ſequentia dicuntur de tota *geometria*, non de ſola *lineari ratione*, quam nos quidem ſolemus *geom.* appellare. Viciſſim quae memorantur mox §. 38 γραμμ. ἀποδ. magis ad *linearem rat.* ſolam ſpectant, quam ad utramque. γραμμικαὶ ἀποδ. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *grammaticè apodixis.* cum Alm. et edd. Ven. Ald. Rectam ſcripturam conjectando reſtituit Regius, qui *graece* pro γραμμ. legi ait, ut eſt in Loc. (quanquam ibi *grace*) et Ruſc. Altero loco 5, 10, 7. recta ſcriptura in Codd. multis. Sext. Emp. p. 326 γραμμικῶς — ἀποδείκνυσθαι.

Jam primum. Inchoat juſtam pro geometriae utilitate argumentationem. Sed v. not. Crit.

γραμμ. ἀποδ. Cf. 5, 10, 7. *Fit hoc — per —* ψευδογραφίας. Miror, ſi ψευδογραφίαι

bamus. Sed alia majora ſunt. Nam quis non ita proponenti credat: Quorum locorum extremae lineae eandem menſuram colligunt, eorum ſpatium quoque, quod his lineis continetur, par ſit neceſſe eſt? At id falſum eſt. Nam plurimum refert, cujus ſit formae ille 40
113 circuitus: reprehenſique a geometris ſunt hiſtorici, qui magnitudines inſularum ſatis

Nam plurimum. Guelf. *N.* et Turic. *primum*, cum omnibus fere Codd. niſi quod tacetur Voſſ. 1. male. Receptam meorum Aldus habet primus.

appellantur, quae fiant per *numeros* quoque; ſed poſſit eſſe catachreſis. Vide tamen, an aliquanto expeditior videatur oratio, ſi abſint ea: *Fit hoc et in numeris?* Gloſſemata ubique crepare, invidioſum eſt. Alioqui nihil fere ſimilius allitae in margine notulae unquam vidi hiſce verbis, quae ordinem magnopere perturbant, ſed in omnibus inveniuntur libris, tam ſcriptis quam excuſis. Etiam hoc offendit: *per quasdam, quas — vocant.* Omittit unus Cod. (Voſſ. 3.) *quas*, unde efficias: *per quasdam* ψευδογραφίας, *quas vocant*, ut interciderit *quas* poſt ψευδ. et deinde alieno loco fuerit repoſitum. ψευδογραφεῖν ab Ariſtotele uſurpatur, qui Top. 1, 1, 8 (p. Buhl. 44. Vol. 3.) ἐκ τῶν οἰκείων μὲν, ait, τῇ ἐπιστήμῃ λημμάτων, οὐκ ἀληθῶν δὲ, τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται (ὁ ψευδογραφῶν). τῷ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια περιγράφειν μὴ, ὡς δεῖ, ἢ γραμμάς τινας ἄγειν μὴ, ὡς ἂν ἀχθείησαν, τὸν παραλογισμὸν ποιεῖται. Idem de Sophiſt. elenchis c. 11. p. Buhl. 563. Vol. 3. Geometriae quidem ab iis, qui tangunt pſeudographias, aſſignantur, inter quos appoſite Capperonnerius recenſet Origenem contra Celſum in Epiſt. ad Ambroſium: οὐ τὸ τυχὸν τῶν ψευδομένων ἐν γεωμετρικοῖς θεωρήμασι ψευδογραφούμενόν τις ἂν λέγοι, ἢ καὶ ἀναγράφοι, γυμνασίου ἕνεκεν τοῦ ἀπὸ τούτων.

geometris — hiſtorici. Exemplum talis reprehenſionis equidem in antiquitate non invenio, quanquam Pithoeus ad hunc locum narrat, eo nomine Polybium et Thucydidem caſtigatos a Proclo ad Euclidis elementorum l. primum. Locis a Pithoeo indicatis de ipſa quidem re agi, ſpatia videlicet ab ambitu non definiri, agnoſco; ſed hiſtoricorum, et horum nominatim, mentionem deſi-

ſignificari navigationis ambitu crediderunt. Nam ut quaeque forma perfectiſſima, ita capa-
41 ciſſima eſt. Ideoque illa circumcurrens linea, ſi efficiet orbem, quae forma eſt in planis maxime perfecta, amplius ſpatium complectetur, quam ſi quadratum paribus oris efficiat. Rurſus quadrata triangulis, triangula ipſa
42 plus aequis lateribus, quam inaequalibus. Sed alia forſitan obſcuriora: nos facillimum etiam imperitis ſequamur experimentum. Jugeri menſuram, ducentos et quadraginta longitudinis pedes eſſe, dimidioque in latitudinem patere, non fere quisquam eſt, qui ignoret: et qui ſit circuitus, et quantum campi clau-
43 dat, colligere expeditum. At centeni et octogeni in quamque partem pedes, idem ſpatium extremitatis, ſed multo amplius clauſae qua-

efficiet — efficiat. Ita Guelf. cum plerisque edd. vett. Sic puto etiam defendi poſſe iteratum *efficiat*, non prorſus eadem forma dictum, ut modo; quanquam Goth. et Voſſ. 2. poſterius omittunt. Etiam Goth. (tac. Geſn.) priore loco *efficiet*, non *efficiat*, quod obſedit edd. recentt. *clauſae.* Guelf. *cluſae* ut etiam hic reſpuat praepoſterum *diviſae*, quod Burmannus quoque retinuit ex quibusd. vett. edd. Codice nullo, puto, auctore. Venet. *cluſae.*

dero. Sunt autem ea loca p. (ed. Baſileenſis) 64 et 109. quorum in priori mendum ſit neceſſe eſt; ſtructura enim non procedit. Procli ulla tum demum foret auctoritas, ſi veterum geometrarum referret judicia. Etiam Fabricii ſilentium, in indice ſcriptorum a Proclo ad Elementa Euclidis citatorum, ubi nulla neque Thucydidis neque Polybii mentio, facit ut Pithoeo diffidam. Sunt autem 4 (non 6, ut iterum eſt apud Harletem) libri. vid. Bibl. Fabr. Harl. Vol. 4. p. 82 ſeqq. Utrum ita peccarint hiſtorici, alius eſt quaeſtionis, neque hujus loci.

Jugeri menſuram. Eandem tradit Varro de R. R. 1, 10, 1 cet.

tuor lineis areae faciunt. Id ſi computare
quem piget, brevioribus numeris idem diſcat.
nam deni in quadrum pedes, quadraginta per
oram, intra centum erunt. At ſi quinideni
per latera, quini in fronte ſint: ex illo, quod
amplectuntur, quartam deducent eodem cir-
cumductu. Si vero porrecti utrimque unde- 44
viceni ſingulis diſtent, non plures intus qua-
dratos habebunt, quam per quot longitudo
ducetur: quae circumibit autem linea, ejus-
dem ſpatii erit, cujus ea, quae centum con-
tinet. Ita quidquid formae quadrati detraxe-
ris, amplitudini quoque peribit. Ergo etiam 45
id fieri poteſt, ut majore circuitu minor loci
amplitudo claudatur. Hoc in planis. Nam
114 in collibus vallibusque etiam imperito patet
plus ſoli eſſe, quam coeli. Quid? quod ſe 46
eadem geometria tollit ad rationem usque
mundi? in qua, cum ſiderum certos conſti-

quadrum. Guelf. *quadram.* Idem eſt in Turic. cum gloſſa in margine: *geometrae quadram, non quadrum dicunt.* Sed et Voſſ. 2. cum duobus Gothth. defendit receptam. *ſormae quadrati.* Guelf. *ſormae quadratae,* non male. *ſoli.* Guelf. *ſolis,* male.

intra cent. *Intra* pro *intus,* cave enim praepoſitionem putes.

Si vero — ſingulis diſtent. h. e. ſi lineae parallelae in undevicenos porrectae pedes nonniſi unius pedis intervallo dirimantur, pro quo poterat dicere: *ſi ſinguli pedes in fronte ſint.* Ceterum figura non opus, quam unusquisque attentus aut calamo aut animo facile ſibi finget.

ſoli — quam coeli. Quod *imperitis* patere ait Qu. negotium faceſſit eruditis, cum ne Camerarius quidem intelligat. Geſnerus in nota doctior videtur quam pro occaſione. *Coelum* accipe aërem imminentem *valli* aut *colli;* is cum planus ſit, minus complectitur ſpatii, quam collis convexus, vallis concava.

tutosque curſus numeris docet, diſcimus nihil eſſe inordinatum atque fortuitum: quod ipſum nonnunquam pertinere ad oratorem
47 poteſt. An vero, cum Pericles Athenienſes ſolis obſcuratione territos, redditis ejus rei cauſis, metu liberavit: aut, cum Sulpicius ille Gallus in exercitu L. Paulli de Lunae defectione diſſeruit, ne velut prodigio divinitus facto militum animi terrerentur, non videtur
48 eſſe uſus oratoris officio? Quod ſi Nicias in Sicilia ſciſſet, non eodem confuſus metu pulcherrimum Athenienſium exercitum prodidiſſet: ſicut Dion, cum ad deſtruendam Dionyſii tyrannidem venit, non eſt tali caſu deterritus. Sint extra, licet, uſus bellici, tranſ-

prodidiſſet. Hoc malui ex Bodl. Bal. Turic. ed. Andr. Reliqui *perdidiſſet.* *Sint extra.* Ita Guelf. Goth. Alm. Turic. Voſſ. 3.

Pericles — ſolis obſcur. Plut. in ej. Vit. T. I. p. 171. C. D. ἤδη δὲ πεπληρωμένων τῶν νεῶν καὶ τοῦ Περικλέους ἀναβεβηκότος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ τριήρη, τὸν μὲν ἥλιον ἐκλιπεῖν συνέβη, καὶ γενέσθαι σκότος, ἐκπλαγῆναι δὲ πάντας, ὡς πρὸς μέγα σημεῖον. ὁρῶν οὖν ὁ Περικλῆς περίφοβον τὸν κυβερνήτην καὶ διηπορημένον, ἀνέσχε τὴν χλαμύδα πρὸ τῆς ὄψεως αὐτοῦ, καὶ παρακαλύψας, ἠρώτησε μή τι δεινὸν, ἢ δεινοῦ τινος οἴεται σημεῖον· ὡς δ᾽ οὐκ ἔφη, Τί οὖν, εἶπεν, ἐκεῖνο τούτου διαφέρει, πλὴν ὅτι μεῖζόν τι τῆς χλαμύδος ἐστὶ τὸ πεποιηκὸς τὴν ἐπισκότησιν;

Sulpicius — Gallus. cf. Liv. 44, 37. qui praedixiſſe narrat defectum lunae, ut et Plinius 2, 9 et Frontin. Strateg. 1, 12, 8. Nam Valer. Max. 8, 11, 1 *disputantem* ſacit, „cum ſubito „luna deſecerit."

Nicias. Thucyd. 7, 50. 51. 53. 54. ἦν γάρ τι καὶ ἄγαν θειασμῷ τε καὶ τῷ τοιούτῳ προσκείμενος. cf. Plutarch. in Nicia T. I. p. 538. 39.

Dion. Plutarch. l. c. ὁ (τοῦ Πλάτωνος) ἑταῖρος Δίων καθ᾽ ὃν χρόνον ἔμελλεν ἄρας ἐκ Ζακύνθου πλεῖν ἐπὶ Διονύσιον, ἐκλιπούσης τῆς σελήνης οὐδὲν διαταραχθεὶς ἀνήχθη καὶ κατασχὼν ἐν Συρακούσαις, ἐξέβαλε τὸν τύραννον. cf. eund. in Dione p. 968 A.

Sint extra — bellici. h. e.

eamusque, quod Archimedes unus obſidionem Syracuſarum in longius traxit: illud uti- 49
que jam proprium eſt ad efficiendum quod intendimus, plurimas quaeſtiones, quarum difficilior alia ratione explicatio eſt, ut de ratione dividendi, de ſectione in infinitum, de

et edd. vett. pleraeque. Quod Gibſonus Codd. ſuos tacet, miror equidem, ſed Regianum iſtud *exempla* eſſe in iis nequaquam credo. Praeterea, quid, quaeſo, eſt: *Sint exempla uſus bellici?* aut quis inde efficiet, quod volunt, qui probant: *Quanquam haec non niſi utilitatis in bello praeſtitae ſunt exempla?* Ubi autem eſt *haec*, quod praemitti τῷ *exempla* plane erat neceſſe? Quos Codd. Burmannus omittit non memoratos, ii tantopere ſolent cum his, quos tenemus, conſpirare, ut iſti ſilentio non multum tribuam. *in longius*. Guelf. *tn̄ long*. h. e. *tamen long.*, non male. *quarum*. Guelf. *quibus*. *dividendi*. Guelf. *videndi*.

„Si maxime uſus bellicos ora„toris intereſſe neges." Fateor loco plane gemino, ubi *extra eſſe* ſit pro: „ad rem non per„tinere" deſtitui me, ſed ipſe Qu. plus ſemel *extra cauſam*, *extra quaeſtionem eſſe*. (cf. 7, 4, 19 ubi „*extra*" abſolute ponitur et 10, 1, 19 „omnia „quae ſunt *extra*") dicit hoc ſignificatu, et facile poterat hic *extra* adverbium ſolum ponere, ubi res, extra quam eſſent iſti *uſus bellici* non niſi operoſe verbis exponi debebat. Geſnerus ipſe Codd. ſcripturam (vid. not. Crit.) defendere conatur, neque tamen videtur alienus ab errore accipiendi *uſus bellici* pro genitivis, qui ſunt nominativi; quare, ſi bene ejus mentem perſpicio, *externa exempla* veram ſcripturam putat. Quam male vulgaris interpretatio coëat cum eo, quod ſequitur: „tranſeamus„*que*" oſtendit Gedoynus, qui ſcriptorem deſerere cogitur, ut ſenſum efficiat: „On dira que „ces exemples ſont bons pour „la guerre. Laiſſons *donc* cet." *Licet* autem hic dicitur propria ſua ſignificatione, ubi aliquid permittimus, quare ſatius duxi virgulis complecti vocabulum, ne quis proprie ab eo regi conjunctivum (*ſint*) putaret. Parentheſin facit *licet* et eſt pro: *quidni? fateor!* Videant de ea ſtructura tirones Turſellinum p. ed. Lipſ. 444. et conf. noſtrum 8, 3, 8 „Ha„beant illa divites! licet." Sic commode ei jungitur „tranſea„musque."

Archimedes. v. Liv. 24, 34.

celeritate augendi, linearibus illis probationibus ſolvi ſolere: ut, ſi eſt oratori (quod proximus demonſtrabit liber) de omnibus rebus dicendum, nullo modo ſine geometria eſſe poſſit orator.

XI. Dandum aliquid comoedo quoque, dum eatenus, qua pronunciandi ſcientiam futurus orator deſiderat. Non enim puerum, quem in hoc inſtituimus, aut femineae vocis exilitate frangi volo, aut ſeniliter tremere.
2 Nec vitia ebrietatis eſſingat, nec ſervili vernilitate imbuatur: nec amoris, avaritiae, metus diſcat affectum: quae neque oratori ſunt neceſſaria, et mentem, praecipue in aetate pri-
3 ma teneram adhuc et rudem, inficiunt. Nam frequens imitatio tranſit in mores. Ne geſtus quidem omnis ac motus a comoedis petendus eſt. Quanquam enim utrumque eorum ad quendam modum praeſtare debet orator: plurimum tamen aberit a ſcenico, nec vultu nec manu nec excurſionibus nimius. Nam ſi qua in his ars eſt dicentium, ea prima eſt,

augendi. Guelf. *augenda.* Utrum praeſtet, non dixerim.
dum. Goth. (tac. Geſn.) omittit cum ſuo Voſſ. 2. Perit tamen non parva elegantia; *dum* autem eſt pro *dummodo.*
nimius. Guelf. *nimiis*, cum omnibus fortaſſe Codd. Sed vera eſt recepta, ex emendatione Regii. *in his.* Guelf. *hujus.* cum plurimis Codd. Praefero receptam, ſed unde ſit, ignoro. Aldus videtur habere primus.

prox. — liber. Cap. 21.
dum. vid. not. Crit.
in hoc. i. e. ut fiat orator. Friget quam maxime aliquot Codd. ſcriptura *in hoc loco. Hoc* accuſativus eſt.

ne ars eſſe videatur. Quod eſt igitur in his 4
doctoris officium? In primis vitia, ſi qua
116 ſunt, oris, emendet: ut expreſſa ſint verba,
ut ſuis quaeque literae ſonis enuncientur.
Quarundam enim vel exilitate vel pinguitudi-
ne nimia laboramus: quasdam velut acriores
parum efficimus et aliis, non diſſimilibus ſed
quaſi hebetioribus, permutamus. Quippe Ρ 5
literae, qua Demoſthenes quoque laboravit,
Λ ſuccedit (quarum vis eſt apud nos quo-
que): et cum *C* ac ſimiliter *G* non value-
runt, in *T* ac *D* molliuntur. Ne illas qui- 6

pinguitudine. Goth. (tac. Geſn.) *pinguedine.* vid. de hac voce Lexica. *C — G — in T — D molliuntur.* Ita vett. edd. usque ad Gryphium, ni f., quam ſcripturam primus et, quantum video, ſolus revocavit Obr. cum ceteri ad unum omnes dent: *C — T — in G — D molliuntur.* Cod. Guelf. ſic: *.g .valuerunt inter a. c. d. demoliuntur.* Goth. *g. n. valuerunt in a. c. d. demoliuntur.* Turic. *et cum eae ſimiliter g. n. ne valuerunt inter a. c. d. demoliuntur.* Apparent ex ipſis hiſce ſordibus verae ſcripturae veſtigia. *n* poſt *g*, quod et in aliis eſt Codd. *non* debebat ſcribi, pro quo lacuna eſt in Guelf. *inter*, quod habet Guelf., corruptum eſt *in T.* Inde vario, ſed brevi omnes, intervallo recedunt ceteri, quorum collata eſt varietas, Codd. Recepta igitur eſt ab aliquo ſexti decimi ſeculi, interprete potius quam Critico, ſcripturas Codd. (quod ait Qu. 1, 6, 22)

qua Dem. — laboravit. Cicero eleganter de Orat. 1, 61 „Dem. — ita balbus — ut „ejus ipſius artis, cui ſtuderet, „primam literam non poſſet „dicere.“ Ludit in eo, qui Alcibiadis etiam erat, *τραυλισμῷ* Ariſtophanes Equ. v. 79 *Κλωπιδῶν* pro *Κρωπ.* et Veſp. 45 *Ὁλᾷς Θέωλος.* cf. Cic. ad Div. 2, 10 *Hillus* pro *Hirrus* ex ingenioſiſſima Manutii conjectura.

vis — apud nos. Natura (neque tamen nomen et figura) earum literarum apud Latinos eſt, quamobrem eadem cognationis occaſione ab his quoque inter ſe permutantur.

C — G — in T — D molliuntur. Mollis illa eſt et infantum propria pronunciatio, quae pro *cura turam*, pro *Galba Dalbam* dicit. Eandem irridet Lucianus in faceto libello *Δίκη Φωνηέντων* p. (B: Vol. 1)

dem circa *S* literam delicias hic magiſter feret: nec verba in faucibus patietur audiri, nec oris inanitate reſonare: nec, quod mini- 11
me ſermoni puro conveniat, ſimplicem vocis naturam pleniore quodam ſono circumlinire,
7 quod Graeci καταπεπλασμένον dicunt. ſic appel-

non inveniente ſed mutante. Neque tamen, quamvis blandiretur mutatio, erat vel uni et alteri Codici credenda. Agit Qu. de vitiis oris, quae rectas literas ſonare vetant, cujusmodi eſt cum L auditur pro R. Ejus non eſt ſimile, cum C in G, et T abit in D, h. e. tenues in mediam, ſed cum infantum more franguntur ſoni iſti. *Similiter* in noſtra ſcriptura melius quoque locum tuetur, dum ſignificat *pari ratione*, ἀνὰ λόγον. Non puto obſtare huic, quam reducimus, Codd. lectioni, quod Plutarch. in Quaeſt. Roman. T. 2. p. 277 D. et Lucian. Jud. Vocal. Vol. (Bip.) I. p. 63. errores permutandi L et R, itemque G et C, paene ſimul tractant. Apud eos C ſubit in locum τῆς G, quod in noſtro loco ſecus eſt, et tangunt praeterea dialectorum univerſarumque gentium in loquendo differentias, non vitia oris, manifeſte peccantia, qualia ſunt in tenera aetate.

καταπεπλασμένον. Guelf. καταπεπλάσμενον. Cum Goth. καταπλασμὸν habet Voſſ. 2. *ſic appellatur.* Ita Guelf. et

69. ubi vide Hemſt. *Non valuerunt* i. e. non juſto robore labiis exierunt. vid. not. Crit.

circa S — delicias. Juvat fateri ignorantiam harum *deliciarum*, cum veterum alium ullum locum ubi tangerentur eae, non invenerim. Simile quid habere videtur, quem ex Euſtathio ad Il. K. p. 813 affert Hemſterhuſius ad Luciani Judic. Vocalium, Aelius Dionyſius. Is enim Λέγει, inquit Euſtath., ὅτι Περικλέα φασὶ πρῶτον ἐκκλῖναι τὸν διὰ τοῦ σῖγμα σχηματισμὸν τοῦ στόματος ὡς ἀπρεπῆ καὶ πλατὺν, γυμναζόμενον ἀεὶ πρὸς τὸ κάτοπτρον. Deliciae igitur illae fortaſſe affectata ſibili diſſimulatione apparuerunt.

in faucibus — oris inanitate. cf. 1, 5, 32.

circumlinire — καταπεπλασμένον. Locutio Latina accipit lucem a Graeca, quae deinde eo quod ſubjicitur ſatis illuſtratur. Neque tamen credo ipſam rem plane deſignari poſſe verbis. *Circumliniendi* verbum figurate iterum uſurpat 12, 9, 8; proprie autem 8, 5, 26. *Circumlitis tibiis* opponuntur *apertae* 11, 3, 50, ſed figurate et illae et ex proverbio.

latur cantus tibiarum, quae, praeclufis, quibus clareſcunt, foraminibus, recto modo exitu graviorem ſpiritum reddunt. Curabit 8
etiam, ne extremae ſyllabae intercidant; ut par ſibi ſermo ſit; ut quoties exclamandum erit, lateris conatus ſit ille, non capitis; ut geſtus ad vocem, vultus ad geſtum accommodetur. Obſervandum erit etiam, ut recta ſit 9
facies dicentis, ne labra diſtorqueantur, ne immodicus hiatus rictum diſtendat, ne ſupinus vultus, ne dejecti in terram oculi, inclinata utrolibet cervix. Nam frons pluri- 10
bus generibus peccat. Vidi multos, quorum ſupercilia ad ſingulos vocis conatus allevarentur, aliorum conſtricta, aliorum etiam diſſidentia, cum altero in verticem tenderent, altero paene oculus ipſe premeretur. Infini- 11

omnes Codd. et edd. Geſnerus errorem ſane Burmanni expreſſit: *appellantur*, quem retinent Bip. Offendor autem, neſcio quomodo, hac tam abrupta ſententia, cui *enim* ſaltem opus erat poſt *ſic*. Ut nunc eſt, interpretantis potius eam dicas, quam ipſius ſcriptoris. *curabit*. Guelf. Turic. *curabunt* cum multis Codd. et aliquot edd., male. *lateris*. Ita Guelf. Goth. (neque enim *laterum* ut ref. Geſn.) et plerique Codd. Vett. edd. fere, praeter Ald., *laterum*. *allevarentur*. Guelf. *allevantur* cum Goth. et Voſſ. 2. Diſplicet.

ſic appellatur — reddunt. vid. not. Crit.

ſupercilia — allevarentur — conſtricta — diſſidentia. *Allevata ſupercilia* nitentem oſtendunt, quaſi magnum quid et ſerium agat, oratorem. Sic fere Demoſthenes Aeſchinem exagitat, ſeveritatem miram affectantem p. Reiskii 442. τὰς ὀφρῦς ἀνέσπακε. *Conſtricta* ſunt eadem quae *contracta* cf. 11, 3, 79 ubi hoc *Irae* tribuitur. *Diſſidentia* habes apud Cic., quem locum apte citat Geſn., in Piſone (c. 6.) „altero ad „frontem ſublato, altero ad „mentum depreſſo ſupercilio."

tum autem, ut mox dicemus, in his quoque rebus momentum eſt; et nihil poteſt placere,
12 quod non decet. Debet etiam docere comoedus, quomodo narrandum, qua ſit auctoritate ſuadendum, qua concitatione conſurgat ira, qui flexus deceat miſerationem. Quod ita optime faciet, ſi certos ex comoediis elegerit locos, et ad hoc maxime idoneos, id eſt,
13 actionibus ſimiles. Iidem autem non ad pronunciandum modo utiliſſimi, verum ad augendam quoque eloquentiam maxime accom- 11
modati erunt. Et haec, dum infirma aetas
14 majora non capiet: ceterum, cum legere orationes oportebit, cum virtutes earum jam ſentiet, tum mihi diligens aliquis ac peritus aſſiſtat: neque ſolum lectione formet, verum etiam ediſcere electa ex his cogat, et ea dicere ſtantem clare et quemadmodum agere oportebit: ut protinus pronunciatione vocem et
15 memoriam exerceat. Ne illos quidem repre-

Et haec dum. Guelf. *Et hoc dum.* Placet fere, cum nonniſi unum hoc tangatur de locis comoediarum eligendis.

pronunciatione. Goth. *pronunciationem* cum Bodl. Ioann. Alm. Turic. Voſſ. 1. 2. Bern. cum Ald. Placet, nam ablativus inſtrumenti in *pron.* non magnopere procedit.

mox dicemus. l. 11. c. 3 de pronunciatione.

flexus, qui eſt vocis, opponitur quodammodo *auctoritati*, quae rectum poſcit ſonum.

actionibus i. e. cauſis in foro agendis.

cum legere — oportebit. Hoccine igitur apud Grammaticum fiet? Puto; ſed ejus nonniſi *poetarum* erat enarratio. cf. 1, 4, 2. et 1. 8 integrum, ubi nulla oratorum legendorum mentio. *Comoedi* autem docentis partes eſſe credo, dum in Grammatici diſciplina verſatur puer; non proprium ei dari tempus.

pronunciatione. vid. not. Crit.

hendendos putem, qui paulum etiam palae-
ſtricis vacaverint. Non de his loquor, qui-
bus pars vitae in oleo, pars in vino, conſu-
mitur, qui corporis cura mentem obruerunt
(hos enim abeſſe ab eo, quem inſtituimus, 16
quam longiſſime velim): ſed nomen eſt idem
iis, a quibus geſtus motusque formantur: ut
recta ſint brachia, ne indoctae ruſticaeve ma-
nus, ne ſtatus indecorus, ne qua in profe-
rendis pedibus inſcitia, ne caput oculique ab
alia corporis inclinatione diſſideant. Nam 17
neque hoc eſſe in parte pronunciationis nega-
verit quisquam, neque ipſam pronunciatio-
nem ab oratore ſecernet: et certe, quod facere
119 oporteat, non indignandum eſt diſcere, cum
praeſertim haec *chironomia*, quae eſt (ut no-
mine ipſo declaratur) *lex geſtus*, et ab illis

putem — vacaverint. Guelf. *puto — vacaverunt.* prius et Goth. (tac. Geſn.). *ruſticaeve.* Guelf. *ruſtice* absque *ve*, quod a plerisque Codd. ut et Turic. abeſt; male. Videntur tamen habere Codd. Britannici. *neque — neque.* Ita Guelf. et quaedam edd., gratius, quam plerumque, ut ap. Geſn., ubi *Nec hoc — nec.* Turic. *neque haec.* *indignandum.* Guelf. *ignorandum* dans, perverſe, defendit edd. ſcripturam *indignandum*, cum aliquot Codd. habeant *indignum.* *eſt (ut nomine.* Guelf. *eſt in nomine.* Goth. (tac. Geſn.) *ut etiam nomine.*

palaeſtricis. Cave accipias neutrum, cum ſit maſculinum, quod apparet mox „Non de „his — hos enim.“ Malim tamen paene *palaeſtritis*, leniſſima mutatione, quod habes 9, 4, 56. Legitur quidem 2, 8, 7 *palaeſtricus ille,* ſed poteſt referri ad „magiſter,“ et 12, 2, 12 plene dicuntur *palaeſtrici doctores.* vid. de loco Qu. 2, 8, 7. Stephanum in Theſ. Gr. T. 3. p. 26 qui nil niſi peritum palaeſtrae ſignificari putat *palaeſtrici* nomine, non autem *palaeſtrae magiſtrum.*

ut nomine — declaratur. Fortaſſe parum aſſecutus eſt etymon Qu. qui *χειρὸς νόμον* intelligit, cum debeat: *χεῖρα νέμειν.*

temporibus heroicis orta ſit, et a ſummis Graeciae viris, et ab ipſo etiam Socrate probata, a Platone quoque in parte civilium poſita virtutum, et a Chryſippo in praeceptis de liberorum educatione compoſitis non omiſſa.
18 Nam Lacedaemonios quidem etiam ſaltationem quandam, tanquam ad bella quoque utilem, habuiſſe inter exercitationes accepimus. Neque id veteribus Romanis dedecori fuit.

et a Chryſippo. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *a*, non male, cum toties iteretur.

temp. heroicis — Platone — Chryſippo. Homerus ſaltatorem cum laude appellat Merionem, ducem Cretenſem Iliad. 16, 617. et ſaltantes facit Phaeacum juvenes Odyſſ. 8, 262 ſeqq. itemque chorum in ſcuto Achillis caelatum exponit Iliad. 18, 590 ſeqq. quo loco Dionyſ. Hal. utitur ad antiquitatem ſaltationis oſtendendam. Ant. Rom. l. 7. p. 477. Nero quoque heroum ſe exemplo tuetur. Tac. Ann. 14, 14, 1. Ceterum ubi manuum artificioſos motus in iſta ſaltatione demonſtret poëta, non invenio, niſi quod pilae jactatio pertinet ad chorum Phaeacum p. 370 ſeqq. Quam in rem Athenaeus l. 14. p. 630 *πρώτη*, ait, *εὕρηταί ἡ περὶ τοὺς πόδας κίνησις τῆς διὰ τῶν χειρῶν.* Socratem ſaltandi artificio magnopere delectatum oſtendit Xenoph. in Sympoſio C. 2. §. 16 ſeqq. (p. 168 Zeun.). Platonis locus a Luciano *de Saltatione* (Bip. Vol. 5, 144.) indicatur eſſe in libris de Legibus, quem ego puto eſſe fere de Legg. l. 7. p. Steph. 795 D. ad 796 E. quanquam et alibi rem tangit; veluti de Legg. l. 8. p. 830. 831. B, ubi ipſum verbum legitur *χειρονομεῖν.* Chryſippi interierunt libri cf. 1, 10, 32. *χειρονομίαν* autem eſſe ejusdem rei nomen, quae et *πυῤῥίχη* dicatur, narrat Athenaeus l. 14. p. 631. Idem quo honore apud veteres fuerit ſaltatio, copioſe demonſtrat l. 1. p. 21 ſeq. Manuum motus proprius ſaltationis apud eosdem, quod multis locis apparet ut Ovid. Art. am. 1, 595. Remed. 334.

Lacedaemonios — ſaltationem. Athenaeus l. c. p. 630, agens de *πυῤῥίχῃ*, *ἐμφανίζει*, ait, *ἡ ὄρχησις πολεμικὴ οὖσα, ὅτι Λακεδαιμονίων τὸ εὕρημα.* item infra p. 631 *ἡ πυῤῥίχη παρὰ μόνοις Λακεδαιμονίοις διαμένει προγύμνασμα οὖσα τοῦ πολέμου. ἐκμανθάνουσί τε πάντες ἐν τῇ Σπάρτῃ ἀπὸ πέντε ἐτῶν πυῤῥιχίζειν.*

argumentum eſt, ſacerdotum nomine ac religione durans ad hoc tempus ſaltatio: et illa *in tertio Ciceronis de Oratore libro* verba Craſſi, quibus praecipit, ut orator utatur *laterum inclinatione forti ac virili, non a ſcena et hiſtrionibus, ſed ab armis, aut etiam a palaeſtra:* cujus etiam diſciplinae uſus in noſtram usque aetatem ſine reprehenſione deſcendit. A me 19
tamen nec ultra pueriles annos retinebitur, nec in his ipſis diu. Neque enim geſtum oratoris componi ad ſimilitudinem ſaltationis volo, ſed ſubeſſe aliquid ex hac exercitatione puerili, unde nos non id agentes furtim decor ille diſcentibus traditus proſequatur.

20 XII. Quaeri ſolet, an, etiamſi diſcenda ſint haec, eodem tempore tamen tradi omnia et percipi poſſint. Negant enim quidam, quia confundatur animus, ac fatigetur tot diſciplinis in diverſum tendentibus, ad quas nec mens, nec corpus, nec dies ipſe ſufficiat: et, ſi maxime haec patiatur aetas robuſtior, tamen

praecipit. Sic Goth. et Voſſ. 2. ſoli, ut videntur; ceteri libri *praecepit.* *cujus etiam diſcipl.* Guelf. cum Alm. omittit *etiam.* Placet. *robuſt. tamen puer.* Guelf. cum multis, ut et Turic. omittit *tamen.*

ſacerdotum nomine, Saliorum. *de Oratore.* 3, 59.

furtim — proſequatur. Tibullum videtur expreſſiſſe, ut obſervatum eſt viris doctis. 4, 2, 8. 9. „Illam, quidquid agit, „quoquo veſtigia movit, Componit furtim ſubſequiturque „Decor." Similem Ciceronis locum indicat Geſnerus, de Or. 1, 16 „Ut, qui pila ludunt, non „utuntur in ipſa luſione artificio „proprio palaeſtrae, ſed indicat „ipſe motus, didicerintne palaeſtram, an neſciant." Accedat verſus elegans Popii Criticiſm 2, 364 „As thoſe move eaſieſt „who have learn'd to dance."

2 pueriles annos onerari non oporteat. Sed
non ſatis perſpiciunt, quantum natura huma-
ni ingenii valeat: quae ita eſt agilis et velox,
ſic in omnem partem, ut ita dixerim, ſpectat,
ut ne poſſit quidem aliquid agere tantum
unum: in plura vero, non eodem die modo,
ſed eodem temporis momento, vim ſuam
3 impendat. An vero citharoedi non ſimul et
memoriae, et ſono vocis, et pluribus flexi-
bus, ſerviunt, cum interim alios nervos dex-
tra percutiunt, alios laeva trahunt, continent,
praebent; ne pes quidem otioſus certam
legem temporum ſervat? et haec pariter
4 omnia. Quid? nos agendi ſubita neceſſitate
deprehenſi, nonne alia dicimus, alia provi-
demus, cum pariter inventio rerum, electio 12
verborum, compoſitio, geſtus, pronunciatio,
vultus, motusque deſiderentur? Quae ſi,
velut ſub uno conatu, tam diverſa parent
ſimul, cur non pluribus curis horas partia-
mur? cum praeſertim reficiat animos ac re-
paret varietas ipſa, contraque ſit aliquanto

impendat. Quod alios dare narrat Burm. *intendat*, in nullo equidem libro invenio ſponte tamen ſuccurrit. *pluribus.* Turic. *plurimis.* c. mult. *percutiunt.* item *percurrunt.* *praebent.* Ita Guelf. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Alm. Bodl. Bal. et quibusdam edd. vett. ut et Obr. Recepta ſcriptura *probant*; quam qui retinuit Geſnerus, ipſe noſtram praefert, docens *probandi* negotium eſſe alienum ab ipſo, qui hic intelligatur, canendi *actu.*

nervos — praebent. Quid ſit *praebere nervos* apparet eo ipſo, quod antecedit: *continere nervos*; eſt enim laxare, totos dare, exhibere quales et quanti ſunt, nulla digitorum compreſſione mutare ſonum eorum. vid. not. Crit.

parent h. e. praeſto ſunt. Petenda ſignificatio *ab apparendo*, quatenus ſervis tribuitur.

aliquanto. Obſervent tirones

difficilius in labore uno perſeverare. Ideo et
ſtilus lectione requieſcit, et ipſius lectionis
taedium vicibus levatur. Quamlibet multa 5
egerimus, quodam tamen modo recentes ſumus ad id, quod incipimus. Quis non obtundi poſſit, ſi per totum diem cujuscunque artis unum magiſtrum ferat? Mutatione recreabitur, ſicut in cibis, quorum diverſitate reficitur ſtomachus et pluribus, minore faſti-
dio, alitur. Aut dicant iſti mihi, quae ſit 6
alia ratio diſcendi? *grammatico* ſoli deſerviamus? deinde *geometrae* tantum, omittamus interim quod didicimus? mox tranſeamus ad *muſicum*, excidant priora? et, cum *Latinis* ſtudebimus literis, non reſpiciamus ad *Graecas?* et, ut ſemel finiam, nihil faciamus, niſi

Ideo — requieſcit. Ita Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. Recepta *ideoque.* Praetuli noſtram (cum Gryphio 1544.), quia indicativus, *requieſcit*, oſtendit hoc comma ad *cum* non amplius pertinere. *diſcendi? grammatico.* Ita, cum tot aliis, Guelf. et Turic. cum vulgo inferatur *Si*, praepoſtere, quod ſentiens unus Geſnerus incluſit *Si.* Malui expungere.

dictum hoc pro *longe*, ſed cum aliqua dicentis modeſtia, vel ironia; μεθ' ὑποκρίσεως appellant Grammatici Graeci. Inſignis in hunc ſenſum noſtri locus 5, 7, 24 „multos atque „honeſtos (teſtes) commendare „*aliquanto* eſt facilius“ quam in paucis et humilibus gloriari. Apud Ciceronem de Orat. 2, 24 „iidem illi melius *ali-* „*quanto* dicerent, ſi“ cet. Brut. 78 „qui melius *aliquanto* poſ- „ſent — dicere.“ Sed nota res.

ſtilus — vicibus. *Stilus* eſt ſcribendi labor. *vicibus*, varia legendo. Neque enim puto, cum Gedoyno et Capperonnerio, Quintilianum *vicibus* dixiſſe pro *denuo repetito ſcribendi labore.* Jejunius hoc, et obſtat *ipſius.*

cujuscunque, vel jucundiſſimae.

deſerviamus — faciamus. Inſtant, et adverſarium urgent, geminatae hac quaeſtiones, non ſine multa elegantia. Explices: „Jubebuntne nos deſervire?“ cet.

7 noviſſimum? Cur non idem ſuademus agricolis, ne arva ſimul et vineta, et oleas, et arbuſtum colant? ne pratis, et pecoribus, et hortis, et alvearibus accommodent curam? Cur ipſi aliquid forenſibus negotiis, aliquid deſideriis amicorum, aliquid rationibus domeſticis, aliquid curae corporis, nonnihil voluptatibus quotidie damus? quarum nos una res quaelibet nihil intermittentes fatigaret. Adeo facilius eſt multa facere, quam diu.
8 Illud quidem minime verendum eſt, ne labo- 122
rem ſtudiorum pueri difficilius tolerent. neque enim ulla aetas minus fatigatur. Mirum ſit forſitan; ſed experimentis deprehendas.
9 Nam et dociliora ſunt ingenia, priusquam obduruerunt. Id vel hoc argumento patet, quod intra biennium, quam verba recte formare potuerunt, quamvis nullo inſtante, omnia fere loquuntur: at novitiis noſtris, per quot annos ſermo Latinus repugnat? Magis

alvearibus accommodent. Guelf. *alv. avibusque accomm.* cum Alm. Bodl. Turic. et edd. Sichard. et Gryph. Potuit facillime excidere *avibusque.* Aves et aviaria a Varrone et Columella non ſemel memorantur.

Cur non idem. Malim fere *iidem*, vel *item;* nam *idem*, ſubſequentibus illis *ne — curam* (quae ſunt ipſa ea, quae ſuadentur) friget, niſi fallor. Codd. ſilent.

intra — quam. Tirones obſervent *quam* pro *poſtquam*, poſt numerum dierum vel annorum. cf. Liv. Drakenb. 6, 2, 10 et 28, 16, 14. item Turſellinum in voce *intra.*

novitiis — Latinus. Novitii, ſervi, recens emti, plerumque Latine neſciebant (cf. Varronem de L. L. p. Bip. 105.); quanquam ne ii quidem, qui, liberalibus ſtudiis eruditi, linguam callebant, protinus appellandi erant *veteratores*, nomine illi oppoſito. Haec docent

ſcias, ſi quem jam robuſtum inſtituere literis coeperis, non ſine cauſa dici παιδομαθεῖς eos, qui in ſua quidque arte optime faciant. Et 10
patientior eſt laboris natura pueris, quam juvenibus. Videlicet, ut corpora infantium nec caſus, quo in terram toties deferuntur, tam graviter affligit, nec illa per manus et genua reptatio, nec poſt breve tempus continui luſus, et totius diei diſcurſus, quia pondus illis abeſt, nec ſe ipſi gravant: ſic animi quoque, credo, quia minore conatu moventur, nec ſuo niſu ſtudiis inſiſtunt, ſed formandos ſe tantummodo praeſtant, non
123 ſimiliter fatigantur. Praeterea, ſecundum 11
aliam aetatis illius facilitatem, velut ſimplicius docentes ſequuntur, nec quae jam egerint, metiuntur. Abeſt illis etiam adhuc laboris judicium. Porro, ut frequenter experti ſumus, minus afficit ſenſus fatigatio, quam cogitatio. Sed ne temporis quidem unquam 12

Digeſta l. 21. T. 1. de aedilic. Edict. l. ult. Ridiculus error eſt Pavii (Recherches ſur les Grecs Tom. 1. p. 190) ex hiſce *novitiis* ipſius Quintiliani diſcipulos exculpentis, qui, in media urbe nati, Latinam linguam diſcere non potuerint (*ſes propres diſciples*); neque caſtigavit eum interpres Germanicus.

παιδομαθεῖς. Credas ex hoc loco, frequentatum Graecis vocabulum eſſe, cum deſignandus eſt aliquis ſummus in ſuo genere artifex. Neque tamen ſaepe in libris, quos tractamus, inveniri puto; cum oppoſitum ſit frequentius, ὀψιμαθεῖς, ſignificatione inſcitiae; velut apud Iſocratem in laude Helenae, initio *νῦν δὲ τίς οὕτως ὀψιμαθής ἐστιν*; et apud Lucianum de Saltat. Vol. 5. Bip. p. 143 *τὴν περὶ ταῦτα φιλοτιμίαν ἀπειρόκαλόν τε καὶ ὀψιμαθῆ — οἴομαι εἶναι.* Horatius quoque eſt imitatus Sat. 10, 21 „*O ſeri* ſtu„diorum.“

fatigatio — cogitatio. Video a quibusdam parum intelligi: *Cogitatio* eſt ejus, qui ipſe ali-

plus erit: quia his aetatibus omnis in audiendo profectus eſt. Cum ad ſtilum ſecedet, cum generabit ipſe aliquid atque componet; tum inchoare haec ſtudia vel
13 non vacabit, vel non libebit. Ergo cum grammaticus totum diem occupare non poſſit, nec debeat, ne diſcentis animum taedio avertat: quibus potius ſtudiis haec temporum
14 porum velut ſubſeciva donabimus? Nam nec ego conſumi ſtudentem in his artibus volo: nec moduletur, aut muſicis modis 124
cantica excipiat; nec utique ad minutiſſima geometriae opera deſcendat. Non comoedum in pronunciando, nec ſaltatorem in geſtu facio: quae ſi omnia exigerem, ſuppeditabat

ſubſeciva. Guelf. *ſubicina*, in qua corruptela latet recepta, quanquam vulgatam vocabuli ſcripturam veram non puto, ſed *ſucciſiva*, a *ſuccidendo*, ſcribendum. Magna receptae accedit auctoritas ex libro Florentino, narrante Regio. Turic. *ſubſciciva* corr. *ſubſeciva.* Quod edd. pleraeque vett. dant: *ſubſidia*, in nullo, puto, eſt Codice. *nec ego.* Guelf. *non eg.* Goth. (tac. Geſn.) *ne eg.* vid. not. exeg. ad 1, 5, 39 *ne hoc fecit.*

moduletur aut. Guelf. *mod. et.* eodem, niſi fallor, ſenſu; difficilius explicatu quod dant Goth. et Voſſ. 2d. *ut.* Ceterum gaudeo, a meis Codd. abeſſe quod multi habent et ipſe quoque Turic.: *notis*, pro *modis*, mirorque Voſſ. 2. memorari inter eos, qui dent *notis* cum Goth. praeferat *modis.* Illud Burmannus refert ad ſcribendum ea, quae alius cantet, cantica; vereor ut antiquitatis uſus patiatur. *ſuppeditabat.* Goth. (tac. Geſn.) *ſuppeditabit*, cum Voſſ. 2. et ed. Andr., male.

quid excogitat, *fatigatio* ejus, qui nonniſi mandata peragit, ſive corpore ſive mente.

velut ſubſeciva. Velut, comparationis index, locum ſuum bene tuetur, ſi meminimus nomen *ſubſecivorum* (vel *ſucciſivorum*, vid. not. Crit.) proprium eſſe agrorum dimetiendorum. vid. Lexica.

moduletur — excipiat. i. e. neque ipſe canat, neque aliorum cantum fidibus proſequatur. ſed vid. not. Crit.

tamen tempus. Longa eſt enim, quae diſcit, aetas, et ego non de tardis ingeniis loquor. Denique cur in his omnibus, quae diſcenda 15 oratori futuro puto, eminuit Plato? qui, non contentus diſciplinis, quas praeſtare poterant Athenae, non Pythagoreorum, ad quos in Italiam navigaverat, Aegypti quoque ſacerdotes adiit, atque eorum arcana perdidicit. Difficultatis patrocinia praeteximus ſegnitiae. 16 Neque enim nobis operis amor eſt: nec, quia ſit honeſta, atque pulcherrima rerum, eloquentia, petitur ipſa, ſed ad vilem uſum et ſordidum lucrum accingimur. Dicant ſine 17 his in foro multi, et acquirant; dum ſit locupletior aliquis ſordidae mercis negociator, et plus voci ſuae debeat praeco. ne velim quidem lectorem dari mihi, quid ſtudia referant computaturum. Qui vero imaginem 18 ipſam eloquentiae divina quadam mente conceperit, quique illam (ut ait non ignobilis

ne velim. Guelf. *nec vel.* Non male, ſi continuatur oratio.

ait non ignob. Qui in vett. plerisque edd. inſeritur poſt *ut, Sophocles* ne in Guelf. quidem eſt, neque in ullo, opinor, Codice.

accingimur. Ineſt venuſta aviditatis, ſervo aut caupone digna, ſignificatio.

dum ſit locupletior. Frequens locutio pro iis: „Fateor „ego, ſed tu viciſſim fatere, „locupletiorem“ cet. Sic Ovid. Metam. 10, 309. 310. „Tura „ferat — Panchaia tellus Dum „ferat et Myrrham.“ et noſter 2, 12, 7 „vocentur — dum „tamen conſtet.“

lectorem. Intellige ſervum anagnoſten, quales habebant domi ſuae potentes. Ejus conditionis hominem Soſitheum, eruditum ſane et aliquid praeter lucrum ſectatum in literis, mortuum deſideravit Cicero ad Attic. 1, 12.

tragicus) reginam rerum orationem ponet ante oculos, fructumque non ex ſtipe advo-
cationum, ſed ex animo ſuo, et contemplatio- 12
ne ac ſcientia petet, perpetuum illum, nec fortunae ſubjectum; facile perſuadebit ſibi, ut tempora, quae ſpectaculis, campo, teſſeris, otioſis denique ſermonibus, ne dicam ſomno, et conviviorum mora conterunt, geometrae potius ac muſico impendat; quanto plus delectationis habiturus, quam ex illis ineruditis
19 voluptatibus? Dedit enim hoc providentia hominibus munus, ut honeſta magis juvarent. Sed nos haec ipſa dulcedo longius duxit. Hactenus ergo de ſtudiis, quibus antequam majora capiat, puer inſtituendus eſt: proximus liber velut novum ſumet exordium, et ad rhetoris officia tranſibit.

geometrae — muſico. Guelf. *geometriae — muſicae* cum vett. aliquot edd. Obr. et Cod. Alm., et Turic. ex corr. neque video quare ſpernendum, cum praeſertim merae res antecedant, non perſonae. Quanquam ſupra §. 6 pro *geometrae* male Guelf. dat *geometri*, neque melius Goth. (tac. Geſn.) *geometriae*. Bene tamen et hic habet recepta. cf. not. Crit. ad 2, 21, 19.

reginam — orationem. Eurip. Hecub. 816 *Πειθὼ δὲ τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην.* Cic. de Orat. 2, 44 „recte a bono „poëta dicta eſt flexanima, atque „omnium regina rerum oratio.“ *Non ignobilem tragicum* dici eadem ad laudandum vi, qua Polybius a Livio appelletur *haudquaquam ſpernendus auctor* (i. e. teſtis), recte monet Geſnerus. vid. Drakenb. ad Liv. 30, 45, 5.

ſtipe advocationum. Ineſt contemtus, huic loco conveniens, rei per ſe non improbatae. Jam enim deſierat nefas eſſe merces patrocinii, quam et ipſe noſter excuſat et defendit 12, 8, 9. 10. 11. 12. Legis Cinciae (a Cincio Alimento tribuno pl. latae A. U. C. 550) qua cautum erat, ne quis pro cauſa oranda donum munusve acciperet, reſtaurationem fruſtra tentatam vid. apud Tacitum Annal. 11, 5. 6. 7.

ARGUMENTUM LIBRI II.

C. 1. Diſcipuli rhetori ſerius traditi — 4. Aliam rationem ſuadet — 8. Antiquorum mos — 10. Quare praeſtet — 12. Conjungendae Grammatici et rhetoris partes. — C. 2. Praeceptoris mores — 4. Diſcipulorum tractandorum ratio — 7. Quomodo et ſcribatur apud illum et declametur — 14. Permixti adoleſcentibus pueri ne ſedeant. — C. 3. Protinus optimo magiſtro utendum — 3. Exemplum. Error in ea re duplex — 7. Prudentia doctoris ſe ſubmittentis — 10. Secum pugnare ſe negat — C. 4. Progymnaſmata — 2. Narratio — 4. Vitium ex copia melius — 8. Magiſter ne ſit aridus, nec corrector nimius — 12. Jucundus in emendando, et qualis potiſſimum — 15. Scribendae narrationes — 17. ἀνασκευὴ καὶ κατασκευή — 20. Laudatio, vituperatio — 22. Communes loci — 24. Theſes — 26. Exempla ſuorum praeceptorum — 27. Loci communes alii, ſcripti a quibusdam ſeparatim, de iisque judicium — 33. Legum laus et vituperatio — 35. Jus ejus qui rogat, ipſius rogationis — 37. Vitium in verbis, in rebus — 38. Honeſtum; utile; obtinerine poſſint; totae, ex parte reprehenduntur — 40. Certa legum ſpecies — 41. Declamandi ratio inventa poſt. — C. 5. Lectio hiſtoriae, orationum — 4. Quae lectio infra rhetorem, quae contra ſit ejus — 7. Ejus ratio — 10. Vitioſa quoque praelegenda, judiciumque diſcipulorum experiendum — 14. Rei utilitas — 18. Legendi optimi, facillimi — 21. Vitandi antiquiſſimi — 22. recentiſſimi. — C. 6. Materiae diſcipulis datae parcius, plenius adumbratae, poſt declamationem a magiſtro tractatae — 3. Quare, ſi utrumque ſieri nequeat, praeſtet prius — 5. Quomodo miſcenda utraque ratio. — C. 7. Ne ſua declament omnia diſcipuli, ſed ſaepius clarorum ſcriptorum locos — 3. Ejus rei utilitas

— 5. Suorum declamatio, praemii loco ſit. — C. 8. Ingeniorum varietas tractata varie — 6. Quatenus recte — 8. Non in unam tamen partem elaborandum — 11. Exemplum — 12. Imbecillis hoc utilius quam liberalioribus. — C. 9. Diſcipuli pro parentibus colant doctores. — C. 10. Declamandi ratio — 3. Inter impedimenta artis eſſe coepit, pravas materias ſingendo — 6. Quatenus poëticis hiſce thematibus indulgendum — 8. Quid ex conſuetudine mutandum — 13. Medium aliquod genus ſervandum, cum minimo quidem, aliquo tamen, damno. — C. 11. Artis formula ſupervacua quibusdam in hoc genere viſa — 4. Horum in declamando et cogitando mos — 6. Meliores paulo, neque tamen toti proſpicientes ſed partibus. — C. 12. Indocti fortius dicere videntur, et quare — 4. Maledicunt apertius — 5. Plus audent in elocutione — 6. Nec eligunt, nec probant diligenter — 7. Bona pauca eminent — 8. Pronunciatione fortes videntur — 11. Ipſi quoque faciunt hoc praeceptores, melioribus inſultantes. — C. 13. Immutabilia praecepta a ſe non expectanda — 3. Exemplum imperatoris — 5. Pro re nata agendum — 8. Exemplum in ſtatuis, in pictura — 14. Praecepta catholica cum delectu ſequenda. — C. 14. Rhetorices nomen Graecum an vertendum — 4. Retinendum — 5. Triplex rhetorices diviſio. — C. 15. Cum quaeritur, quid ſit rhetorice, aut de re aut de verbis diſſenſio eſt — 2. Vulgo ſinitur: v i s p e r ſ u a d e n d i. — 6. Hoc redarguitur — 10. Additur deſinitioni: d i c e n d o. — 11. Refutatur — 12. Multorum deſinitiones — 24. Platonis Gorgias — 29. Ejusdem Phaedrus, ipſiusque de rhetorice ſententia — 32. Cornelii Celſi — 33. Aliorum deſinitiones magis Quintiliano probatae — 38. Quae ſit ſua ipſius. — C. 16. Rhetorices vituperatio — 5. Defenditur aliarum rerum exemplis — 7. Suis bonis — 11. Verae rhetorices praeſtantia — 18. Gratiam refert pro labore. — C. 17. Ars eſt manifeſta — 4. Negatur tamen a quibusdam — 9. Aliarum artium exempla — 11. Non, quicunque loquatur, eſſe oratorem; exempla Demadae et Aeſchinis — 14. Ariſtotelis ſimulata et vera

ſententia — 15. *Aliorum crimina in rhet. conjecta* — 17. *Ex materiae defectu* — 18. *Ex falſis, quibus utatur, opinionibus; refelluntur* — 22. *Ex ſinis propoſiti defectu* — 23. *Suum ſinem utique praeſtare eam* — 26. *Vitiis uti, falſo dicitur* — 30. *Quomodo ex utraque cauſae parte poſſit dici, ſalva arte* — 35. *Ignorat ſuam materiam rhetorice interdum, ſed et aliae artes* — 40. *Sibi contraria dicit actor cauſarum* — 41. *Ars eſſe probatur.* — C. 18. *Artium tria genera; practica eſt rhetorice* — 3. *Ceterorum quoque generum aliquid habet.* — C. 19. *Natura, ſine ulla arte, aliquid; in mediocribus ingeniis item plus arte; in ſummis naturam ſuperat ars* — 3. *Exemplum.* — C. 20. *Cujusmodi ars ſit multorum rhetorum* — 4. *Vera rhetorice eſt virtus* — 5. *Hoc docetur philoſophorum more* — 8. *Apertius* — 10. *Quae objiciuntur, ſunt nihili.* — C. 21. *Aliorum de materia rhetorices ſententia* — 4. *Ipſius Quintiliani, auctoribus Platone et Cicerone* — 7. *Neque infinitam et propriam eſſe rhetorices materiam, aliarum artium exemplis docetur* — 12. *Philoſophiae de materia cum rhetorice nulla lis* — 14. *Neque omnia ſcire cogitur orator.* — 16. *Aliarum artium miniſterio optime utetur orator, et ipſius melius artificibus* — 20. *Quintiliani ſententia nixa aliis auctoribus* — 24. *De inſtrumento quaeſtionem hujus non eſſe loci.*

M. FABII QUINTILIANI
DE
ORATORIA INSTITUTIONE
LIBER SECUNDUS.

I. Tenuit conſuetudo (quae quotidie magis 126
invaleſcit) ut praeceptoribus eloquentiae, Latinis quidem ſemper, ſed etiam Graecis interim, diſcipuli ſerius quam ratio poſtulat, traderentur. Ejus rei duplex eſt cauſa: quod et rhetores, utique noſtri, ſuas partes omiſerunt, et grammatici alienas occupaverunt.
2 Nam et illi declamare modo, et ſcientiam declamandi ac facultatem tradere, officii ſui ducunt, idque intra deliberativas judicialesque materias (nam cetera, ut profeſſione ſua minora, deſpiciunt): et hi non ſatis credunt,

Tenuit conſuetudo. Verbum intranſitive uſurpat pro: *obtinuit*, ut pro *duravit*, ſaepe Livius v. c. 2, 3, 5. cf. Duker. ad Liv. 4, 7, 7. Noſter iterum 8, 5, 2. „conſuetudo tenuit" cf. 1, 7, 30 „conſuet. obtinuerit." et 9, 4, 47 „nomen illud *tenet*." ubi „nomen illud" eſt nominativus.

deliberativas judicialesque. Reſtat genus eloquentiae demonſtrativum (ἐπιδεικτικὸν) quod, etſi tractandum a rhetore, deſpiciunt. Sic apud Senecam patrem nonniſi Suaſorias (deliberativi generis) et Controverſias (judicialis) legimus, et in declamationibus Quintiliani nomen praeferentibus meras controverſias.

excepiſſe, quae relicta erant (quo nomine
gratia quoque iis eſt habenda), ſed ad proſo-
popoeïas usque, et ad ſuaſorias, in quibus
onus dicendi vel maximum eſt, irrumpunt.
Hinc ergo accidit, ut, quae alterius artis prima 3
127 erant opera, facta ſint alterius noviſſima: et
aetas, altioribus jam diſciplinis debita, in
ſchola minore ſubſideat, ac rhetoricen apud
grammaticos exerceat. Ita, quod eſt maxime
ridiculum, non ante ad declamandi magi-
ſtrum mittendus videtur puer, quam decla-
mare jam ſciat. Nos ſuum cuique profeſſioni 4
modum demus. Et grammatice (quam in
Latinum transferentes, *literaturam* vocave-

quoque iis. Ita Goth. (tac. Geſn.) Ceteri *qu. his*, minus apte hoc quidem loco. *proſop. usque et ad ſuaſor.* Guelf. et Turic. *proſop. usque ad ſuaſ.* omittendo *et* poſt *usque*, cum Voſſ. omnibus et Bern. et Ald. Inde non male videtur effeciſſe *usque*, *ac* Obrechtus, cum ſalebroſi quid inſit iis: *ad — et ad*, in rebus praeſertim non adeo diverſis. Eſt enim *proſopopoeïa* ſpecies *ſuaſoriarum*. *ſubſideat.* Guelf. et Turic. *ſubſidat*, cum tot aliis. *decl. jam ſc.* Guelf. et Turic. omittunt *jam* cum Bal. Bodl. Ioann. Voſſ. 3. Alm. et aliquot vett. edd. quas imitatus eſt Obr., non male profecto. Omiſſum malit et Lochmannus, ob ſonum inſuavem.

proſopopoeïas. Earum naturam enarrat 3, 8. vid. not. Cr.

irrumpunt. Appoſite locum, huic fere geminum, Ciceronis affert Geſnerus, ubi, ut hic Grammatici, ita philoſophi dicuntur *irrupiſſe* in oratorum patrimonium. De Orat. 3, 27.

quam — vocaverunt. Si recte interpretor uncos a Geſnero appoſitos, diverſos eos a ſignis parentheſeos, diffiſus ille eſt appendici huic etymologicae, quam rationem probat Lochmannus Progr. 1790. p. 4. Sed mox oſtendit Qu., ipſa „*appel*-„*lationis paupertate*“ ſignificari quam anguſtis limitibus contineatur haec ars, quae *literas* ſolas tractet. Hoc enim Graeco *grammatices* vocabulo, cui majorem ſignificationis ambitum tribuere conſueverant Romani, non aeque apparebat.

runt) fines ſuos norit, praeſertim tantum ab hac appellationis ſuae paupertate, intra quam primi illi conſtitere, provecta: nam tenuis a fonte, aſſumtis poëtarum hiſtoricorumque viribus, pleno jam ſatis alveo fluit; cum praeter rationem recte loquendi, non parum alioqui copioſam, prope omnium maxima-
5 rum artium ſcientiam amplexa ſit: et *rhetorice*, cui nomen vis eloquendi dedit, officia
ſua non detrectet, nec occupari gaudeat per- 128
tinentem ad ſe laborem: quae, dum opere
6 cedit, jam paene poſſeſſione depulſa eſt. Nec inſitiabor, ex iis aliquem, qui *grammaticen* profitentur, eousque ſcientiae progredi poſſe, ut ad haec quoque tradenda ſufficiat: ſed cum id aget, rhetoris officio fungetur, non
7 ſuo. Nos porro quaerimus, quando iis, quae *rhetorice* praecipit, percipiendis puer maturus eſſe videatur. In quo quidem non id eſt aeſtimandum, cujus quisque ſit aetatis, ſed quantum in ſtudiis jam effecerit. Et, ne diutius differam; quando ſit rhetori tradendus,
8 ſic optime finiri credo: cum poterit. Sed hoc ipſum ex ſuperiore pendet quaeſtione. Nam ſi grammatices munus usque ad *ſuaſorias* prorogatur, tardius rhetore opus eſt.

gramm. profitentur. Guelf. et Turic. *gramm. profiteantur.* cum Goth. Voſſ. 2. et plerisque edd. vett. *ſuaſorias prorogatur.* Ita Guelf. et Turic. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bal. Bodl. Ioann. Alii

poſſeſſ. depulſa. Eo, quem modo memoravimus, Ciceronis loco: „nos (patroni) de „noſtra poſſeſſione depulſi."

usque ad ſuaſor. h. e. ſi Grammaticus omnia docet, quae ſunt ante ſuaſorias.

Si rhetor prima operis ſui officia non recuſat, a narrationibus ſtatim, et laudandi vituperandique opuſculis, cura ejus deſideratur. An ignoramus antiquis hoc fuiſſe ad augen- 9
dam eloquentiam genus exercitationis, ut *the-*
129 *ſes* dicerent, et *communes locos*, et cetera citra complexum rerum perſonarumque, quibus verae fictaeque controverſiae continentur? Ex quo palam eſt, quam turpiter deſerat eam partem rhetorices inſtitutio, quam et primam habuit, et diu ſolam. Quid autem eſt ex iis, 10
de quibus ſupra dixi, quod non tum in alia, quae ſunt rhetorum propria, tum certe in illud judiciale cauſae genus incidat? An non in foro narrandum eſt? qua in parte neſcio an ſit vel plurimum. Non laus ac vituperatio 11
certaminibus illis frequenter inſeritur? Non

Codd. ſilentur, et edd. paene omnes poſt *ſuaſorias* inſerunt haec: *quae ſunt apud rhetorem materiae inter rudimenta dicendi.* Obr. ea ejecit, fortaſſe Codice ſuo Argentoratenſi auctore, Geſnerus uncis incluſit, gloſſam putans. Malui in tanto Codd. conſenſu, (nam ceteri, qui non memorantur, neglecti videntur a conferentibus) imitari Obrechtum. *citra.* Guelf. et Turic. *circa*, cum edd. a Stoer. ad Gibſ., male. *Quid aut. eſt ex.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. omittit *eſt*, ut et Locat. Ruſc. Bad. Cervicorn. Non prorſus male.

a narrationibus — deſideratur. Cave, *a* hoc loco explices *poſt*. Jam in ipſis narrationibus ſcribendis et primis generis demonſtrativi periculis diſcipulo adeſſe rhetorem vult Qu. Cf. 1, 9, 6, ubi, quales *narratiunculas* a Grammatico tractari ſuadeat, oſtendit; majores rhetoribus aſſignat.

theſes. His opponuntur *hypotheſes*, quae ſunt *cum complexu rerum* cet. cf. 2, 4, 24. 3, 5, 5. 7. it. Cic. Orat. c. 14. 36. Topic. c. 21.

de quibus ſupra, modo §. 8 in fine. *Supra* igitur de breviſſimo intervallo dicit. cf. 1, 5, 41.

communes loci, ſive qui ſunt in vitia directi, quales legimus a Cicerone compoſitos: ſeu quibus quaeſtiones generaliter tractantur, quales ſunt editi a Quinto quoque Hortenſio: ut, *Sitne parvis argumentis credendum?* et *pro teſtibus*, et *in teſtes*, in mediis litium
12 medullis verſantur? Arma ſunt haec quodammodo praeparanda ſemper, ut iis, cum res poſcet, utaris. Quae qui pertinere ad oratorem non putabit, is ne ſtatuam quidem inchoari credet, cum ejus membra fundentur. Neque hanc (ut aliqui putabunt) feſtinationem meam ſic quisquam calumnietur, tan-

ut iis. Ita Goth. (tac. Geſn.) cum vett. edd. plerisque. *his* recentiores, ut Geſn., non aeque convenienter.

quales — compoſitos. Rectiſſime Geſn. videtur ad partes vocare locum in fine Praefationis paradoxorum, ubi ſignificat Cicero, ſe fuiſſe ſolitum, exercitationis cauſa, ea, quae dicantur in ſcholis θετικὰ (h. e. in genere propoſita „*citra compl. rerum perſon.*“), ad ſuum illud oratorium transferre dicendi genus. *legimus* utrum ad ipſos, quos legerit Qu., locos communes ſpectet, an ad mentionem eorum ab aliquo ſcriptore injectam (quod mihi veriſimilius videtur), in neutram partem certa ſunt argumenta. Potuit, ſicut prooemia in futurum orandi uſum Demoſthenes, ita locos communes Cicero componere.

Quinto quoque Hortenſio. Diſplicet *quoque*, cum de aliis hujusmodi locorum auctoribus actum non ſit, niſi forte ineſt admiratio, tantum virum tam levi operi manus admoviſſe cf. 2, 4, 27. An *quoque* natum ex male repetito *Quinto?* Codd. quidem non variant.

pro teſtibus — in teſtes. Ejusmodi in utrumque partem argumenta miniſtrat Ariſt. Rhet. 1, 15, 17.

Neque hanc. Apparet male continuatas hoc loco paragraphos, cum nova et generalior ordiatur disputatio. Sed nolui turbare numeros jam receptos.

quam eum, qui ſit rhetori tradendus, abducendum protinus a Grammaticis putem. Da- 13
buntur illis tum quoque tempora ſua: neque erit verendum, ne binis praeceptoribus oneretur puer. Non enim creſcet, ſed dividetur, qui ſub uno miſcebatur, labor: et erit ſui quisque operis magiſter utilior: quod adhuc obtinent Graeci, a Latinis omiſſum eſt, et fieri videtur excuſate, quia ſunt, qui labori iſti ſucceſſerint.

tradendus. Guelf. a prima manu *traditus*, cujus poſtremis ſyllabis ſuperſcriptum eſt *dendus.* Illud etiam Goth. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. et aliquot edd. probante recte Geſnero. Vel ſolus enim receptae diſplicet, et magis conſentaneum eſt, credere *abducendum a Gr.* poſtquam *traditus* jam ſit rhetori, quam cum *tradendus* adhuc. *omiſſum eſt et.* Guelf. om. *eſt.*

labori iſti. Goth. (tac. Geſn.) *huic labori*, cum Voſſ. 2.

ſucceſſerint. Ita Goth. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et Voſſ. 3. quibus accedunt edd. Tarv. Loc. Venet. Aſc. Ald. Bad. Cervic. et aſtipulantur Bal. et Guelf. per errorem dantes *ſuccenſuerint* ille, hic *ſuccenſerint.* Vulgo, ut et Geſn., *ſucceſſerunt.*

tradendus. vid. not. Crit.

quod adhuc — excuſate. Quid igitur *obtinent adhuc Graeci, omiſerunt Latini?* Scilicet, ut, dum apud rhetorem eſt puer, Grammaticus eundem doceat. At poteſtne dici *fieri* aliquid, cum *omittitur?* Nam aliter vix te expedias, quam ut *omiſſio* iſta dicatur *fieri excuſate*, ubi pro *omiſſum eſt* malim certe *omittitur*, ſi *fieri* eo eſt referendum. Et quomodo facit ad excuſandam omiſſionem moris ejus, quo duobus ſimul magiſtris vacabat adoleſcens, quod *iſti labori* (cui autem?) *ſucceſſerunt quidam.* Haereo in loco, qui, ſi non abſurde, ab interpunctione certe laborat. Neque tamen ullam ego diſtinctionem comminiſcor, quae ab omni parte placeat. cf. 1, 9, 6 ubi, quid Latini rhetores omiſerint, quoque tractando levaverint eos Grammatici, longe eſt apertius. Sunt enim narrationes et genus eloquentiae demonſtrativum, de quibus ſi noſter quoque locus agit (quod ſuſpicor), corruptus ille ſit neceſſe eſt, Aliquam Codd. in hiſce fluctuationem vide in nott. Critt. ſed non capitalem illam.

II. Ergo cum ad eas in ſtudiis vires per- 13
venerit puer, ut, quae prima eſſe praecepta rhetorum diximus, mente conſequi poſſit, tradendus ejus artis magiſtris erit. quorum
2 in primis inſpici mores oportebit. quod ego non iccirco potiſſimum in hac parte tractare ſum aggreſſus, quia non in ceteris quoque doctoribus idem hoc examinandum quam diligentiſſime putem, ſicut teſtatus ſum libro priore: ſed quod magis neceſſariam ejus rei
3 mentionem facit aetas ipſa diſcentium. Nam et adulti fere pueri ad hos praeceptores transferuntur, et apud eos juvenes etiam facti perſeverant, ideoque major adhibenda tum cura eſt: ut et teneriores annos ab injuria ſanctitas docentis cuſtodiat, et ferociores a licentia gra-
4 vitas deterreat. Neque vero ſatis eſt ſummam praeſtare abſtinentiam, niſi diſciplinae ſeveritate convenientium quoque ad ſe mores aſtrinxerit. Sumat igitur ante omnia parentis erga diſcipulos ſuos animum, ac ſuccedere ſe in eorum locum, a quibus ſibi liberi tradan-

ſibi — tradantur. Ita Guelf. cum Turic. Alm. et multis edd. vett. (praeter Burmanno memoratas: Jenſ. Tarv. Venet. Ruſc. Bad.) flagitante latinitate ob *ſibi*. Geſn. cum recentt. *traduntur.*

libro priore. cf. 2, 5.

ab injuria. cf. 1, 3, 16. 17. et huj. ipſ. cap. §§. 14. 15. it. 11, 1, 53 „ſi de morte filii „ſui, vel *injuria*, quae morte „ſit gravior, dicendum patri „fuerit.“ ib. §. 84 „ubi quis „pudenda queritur, ut ſtuprum, „praecipue in maribus.“

mores aſtrinxerit. Cave *ad ſe* trahas ad *aſtrinx.*, pertinet ad *convenientium*. *aſtringere* opponitur diſſolvendis moribus. Ita, ſed alio deſtinata translatione, 10, 4, 1 *luxurantia aſtringere*. Similiter Liv. 39, 1, 6 „inops regio, quae parſimonia *aſtringeret* milites.“

tur, exiſtimet. Ipſe nec habeat vitia; nec 5
ferat. Non auſteritas ejus triſtis, non diſſo-
luta ſit comitas: ne inde odium, hinc con-
31 temtus oriatur. Plurimus ei de honeſto ac
bono ſit ſermo. Nam quo ſaepius monuerit, hoc rarius caſtigabit. Minime iracundus: nec tamen eorum, quae emendanda erunt, diſſimulator: ſimplex in docendo; patiens labo-
ris; aſſiduus potius, quam immodicus. In- 6
terrogantibus libenter reſpondeat, non interrogantes percontetur ultro. In laudandis diſcipulorum dictionibus nec malignus, nec effuſus: quia res altera taedium laboris, altera
ſecuritatem parit. In emendando quae cor- 7
rigenda erunt, non acerbus, minimeque contumelioſus. nam id quidem multos a propoſito

quo ſaep. Goth. (tac. Geſn.) *quod*, non ſine ſenſu, etſi deteriore.

Similia et noſter 1 Prooem. 24 et 2, 4, 5.

ſimplex in docendo. *Simplicitas* ſaepiſſime apud veteres cernitur promendo ea, quaecunque aliquis cogitat. Sic loco Ciceronis feſtiviſſimo Orat. c. 69 „virum *ſimplicem*, qui „nos nihil celet.“ Intelligas igitur doctorem, qui nihil eorum, quae novit, invideat diſcipulis ſuis cf. 1, 4, 23); ſed et is, ex uſu veterum, eſt *ſimplex*, qui nil, praeter eam, quam cum maxime agit, rem, ſibi proponit, qui itaque, dum docet adoleſcentes, eorum unice utilitatem, non ſuam gloriolam, oſtentanda eruditione, ſpectat. Sic 1, 12, 11 *ſimpliciter* docentem ſequuntur, de pueris, nihil aliud, niſi quod mandatur, agentibus.

dictionibus. i. e. declamationibus, *ῥήσεσι* cf. 2, 4, 27 ubi orationes forenſes intelligendae.

malignus. Nimiam *Parſimoniam* in laude tribuenda ſolam intelligi, nullam aliam *malignitatem*, monendi videntur tirones. Docent Lexica in *benignus* et *malignus*.

a propoſito — fugat. Cave, nimis ex noſtra loquendi forma

ſtudendi fugat, quod quidam ſic objurgant,
8 quaſi oderint. Ipſe aliquid, immo multa, quotidie dicat, quae ſecum audita referant. Licet enim ſatis exemplorum ad imitandum ex lectione ſuppeditet, tamen *viva illa*, ut dicitur, *vox* alit plenius, praecipueque ejus praeceptoris, quem diſcipuli, ſi modo recte ſunt inſtituti, et amant, et verentur. Vix

praecipueque ejus praec. Guelf. et Turic. omittunt *ejus*, cum Goth. et plerisque edd. ut Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Dant illud tamen Codd. Palat. et Bal. cum quibusdam edd. ut Andreana. Fateor me libentius eo carere, quanquam inſuavem fieri ſonum, omiſſo *ejus*, et ſentio et doleo. Sententia tamen eo deducit, ut *praeceptoris* in genere, non certi alicujus praeceptoris, auctoritatem magnam ſignificari intelligamus: neque video quid opus ſit illis „ſi modo — inſtituti" ſi retinetur *ejus*. At ſi quemcunque praeceptorem amare dicuntur diſcipuli, commode et paene neceſſario additur id: „ſi modo" cet.

amant — verentur. Guelf. *ament*, quod malim, ſi retinetur *ejus*. Pro *verentur*, Voſſ. 2. *venerantur* (quocum hic non facit Goth.) ex gloſſa, *vereri* enim eſt pro *venerari*, quod exemplis idoneis docet Drakenb. ad Liv. 5, 28, 4. Huc maxime facit

interpreteris. Id quidem ſolum intereſſe videtur, quod Quintiliano et aequalibus *ſtudere* eſt *literas tractare diligenter*, cf. 2, 7, 1. nobis hodie, *vitae genus ſequi, ubi victum quaeras ex literis.* cf. Geſn. ad Plin. Epp. 5. 5, 5.

viva — vox. Proverbium Graecis et Latinis uſurpatum de *viva voce*, eſt apud Ciceronem v. c. ad Att. 2, 12. „Ubi „ſunt qui ajunt ζώσης φωνῆς?" Imperfectum, ut ſit, affertur proverbium, ubi haec fere deſunt: μείζων ἐστιν ἐνέργεια. Vide plura de eo apud Eraſmum Chiliad. 1, Cent. 2, 17. et conſule, ſis, Bentleium ad Hor. Art. Poet. v. 318, in quem ex Codd. inducit *vivas voces*, qui et novato loco utitur. Seneca Rhet. Controv. l. 1. Praef. p. Bip. 65 „quod „vulgo — dici ſolet, ſed de „(Cicerone) proprie debet, po„tui *vivam vocem* audire." Vavaſſor *de vi et uſu verbb.* p. 49 acute ſuſpicatur Tulliano tempore nondum latine dictum hoc proverbium.

ejus praeceptoris. vid. not. Crit.

amant — verentur. vid. not. Crit.

autem dici poteſt, quanto libentius imitemur
eos, quibus favemus. Minime vero permit- 9
tenda pueris, ut ſit apud pleroſque, aſſurgen-
di exultandique in laudando licentia: quin
etiam juvenum modicum eſſe, cum audient,
teſtimonium debet. Ita fiet, ut ex judicio

Cic. ad Quint. fratr. 1, 3 „et *amabat* — „et, — ut majorem fratrem, *verebatur.*

in laudando licentia — modicum — teſtimonium. Ex ſerie orationis, *laudari* hic magiſtrum, qui „ipſe aliquid „dicat," eique dari *teſtimonium*, putabimus, ſicut et Geſnerus eſt interpretatus „de „plauſu, quem *dicenti prae-* „*ceptori* tribuunt auditores." Quae tamen ſequuntur „Ita „fiet" cet. usque ad §. 12 male „ſentiant" alia omnia docent et oſtendunt, improbari morem diſcipulorum *ſe invicem* laudantium, quem ſenſum expreſſit Gedoynus „les plus avancés „témoignent — ce qu'ils pen- „ſent, de ce qu' ils entendent *des* „*autres.*" Huic confuſioni optimam medicinam afferri poſſe arbitror, ſi §. 8 loco ſuo moveatur, poſtque 12 relegetur. Sic recte procedit conſiliorum a Quintiliano datorum ratio et ſeries. Monet primum, leniter eſſe reprehendendas diſcipulorum dictiones, ſed vetat idem, condiſcipulorum, juniorum praeſertim, immodicum ferre plauſum, qui quare ſit pernicioſus, docte in primis et eleganter perſequitur. Deinceps ipſum jubet coram diſcipulis dicere magiſtrum, ſed et eum, quomodo in admittendo auditorum plauſu verſari debeat, praeceptis inſtruit. Ita commodiſſime rationem reddere mihi videor et τοῦ *vero* §. 9. et τοῦ *ſed* §. 13, quanquam, niſi alia obſtarent, *poſterioris*, vel in recepta conſtitutione, idonea reperitur interpretatio; *prioris* non item, ut quidem opinor. Jam autem quomodo fidem faciam tantae librariorum ſocordiae, ut integras ſententias alieno loco poſuerint, nullo praeſertim Codice auctore facto, non magnopere invenio. Id ſaltem in noſtro ſcriptore conjecturam noſtram nonnihil adjuvat, quod inſignem ordinis perturbationem oſtendit Codex Guelferbytanus qui 7, 3, 7. omittit verba haec „Diverſum — ap- „pellanda ſint" (integram §) quorum deinde partem ponit 7, 8, 2; partem 8, 2, 21. ex quo ipſo loco aufert illa „At „— interpretandum ſit" quae inſercit 7, 8, 2. Si reputamus conditionem operis Quintilia-

praeceptoris diſcipulus pendeat, atque id ſe dixiſſe recte, quod ab eo probabitur, credat.
10 Illa vero vitioſiſſima, quae jam *humanitas* vocatur, invicem qualiacunque laudandi, cum eſt indecora et theatrális, et ſevere inſtitutis 132
ſcholis aliena, tum ſtudiorum pernicioſiſſima hoſtis. Supervacua enim videntur cura ac labor, parata, quidquid effuderint, laude.
11 Vultum igitur praeceptoris intueri, tam qui audiunt, debent, quam ipſe qui dicit. ita enim probanda atque improbanda diſcernent: ſic ſtilo facultas continget; auditione judi-
12 cium. At nunc proni atque ſuccincti ad omnem clauſulam non exurgunt modo, verum

quam jam. Turic. Alm. Bodl. Andr. *qu. etiam.*

Supervacua — videntur. Guelf. cum Goth. *videtur*, et haec plerarumque ante Burm. edd. ſcriptura. Aſſunt tamen non pauci Codd. et aliquot edd. vett. receptam dantes, quae ſola vera eſt.

ſic ſtilo. Guelf. et Turic. *ſi ſt.* cum Voſſ. 1. Non prorſus diſplicet, ſed obſtat Codd. et edd. conſenſus, et poteſt ferri anaphora *ita — ſic*, quam de induſtria variaverit ſcriptor.

nei, qualem exponit in epiſtola ad Guarinum Poggius (Fabric. Bibl. lat. Ern. Vol. 2. p. 259), fortaſſe minus a tali ſuſpicione abhorrebimus, quae tamen ut in hoc loco falſa ſit, fieri ſane poteſt.

theatralis, qualis a theatro, h. e. ſpectatoribus, ſolet acclamari vid. 1, 2, 9.

ſtilo — auditione. Oſtendit poſterius, quo caſu accipiendus ſit *ſtilus*. De *ſtilo* vid. Epiſt. ad Tryph. 1. Eſt autem is h. l. ipſius dicentis, qui ſcriptam domo affert orationem, *auditio* ceterorum, qui interſunt recitationi. Perperam edd. quaedam dant *auditioni.*

clauſulam. Etſi de fine cujusvis ſententiae ſaepe apud rhetores uſurpatur *clauſulae* nomen, tamen longioris circuitus arguta et concinna concluſio proprie dicitur, petita a ſcena ſignificatione, ubi eſt *clauſula* petentis plauſum hiſtrionis et finem fabulae imponentis. Inde eſt quod Cicero dicit „*Clauſula* eſt difficilis in „provincia tradenda“ ad Att. 6, 3 ubi provinciae adminiſtra-

etiam excurrunt, et cum indecora exultatione
conclamant. Id mutuum eſt, et ibi declama-
tionis fortuna. Hinc tumor et vana de ſe
perſuaſio, usque adeo, ut illo condiſcipulo-
rum tumultu inflati, ſi parum a praeceptore
laudentur, ipſi de illo male ſentiant. Sed ſe 13
quoque praeceptores intente ac modeſte audiri
velint. non enim judicio diſcipulorum dicere
debet magiſter, ſed diſcipuli magiſtri. Quin,
ſi fieri poteſt, intendendus animus in hoc
quoque, ut perſpiciat quae quisque, et quo-
modo laudet: et placere, quae bene dicet,
non ſuo magis quam eorum nomine delecte-
tur, qui recte judicabunt. Pueros adoleſcen- 14
tibus ſedere permixtos, non placet mihi. Nam
etiamſi vir talis, qualem eſſe oportet ſtudiis
moribusque praepoſitum, modeſtam habere

dicere — mag. Guelf. praepoſtera ſcriptura *legere — mag.*

tionem fabulae comparat, et ad Div. 2, 4 „utar ea *clauſula* „qua ſoleo." Item ſimili modo noſter 11, 3, 181 „Hujus quo„que loci *clauſula* ſit eadem." et loco in primis manifeſto Seneca Epiſt. 77 (p. 270. Vol. 3. Bip.) „Quomodo *fabula*, „ſic vita — quocunque (loco) „voles, deſine: tantum bonam „*clauſulam* impone." Oratores autem in *clauſulis* maxime captaſſe argutias, ſignificat noſter 8, 5, 13. 14. „Sed nunc illud „volunt ut — omnis ſenſus in „ſine ſermonis feriat aurem. „Turpe autem ac prope nefas „ducunt, reſpirare ullo loco, „qui acclamationem non petie„rit." Eo igitur morbo jam diſcentes in ſcholis infectos diſcimus ex noſtro loco. Eſt apud Senecam patrem p. Bip. 165 ad dictum aliquod ingenioſum „ſcholiaſticorum ſum„mus fragor" nimirum plaudentium. vid. et p. 266, ubi gemina Quintilianeis.

ibi, non autem in judicio praeceptoris.

quae — et quomodo laudet. Sic Latro apud Senecam patr. p. 234 invehitur in diſcipulos ſe ipſum prave laudantes.

poteſt etiam juventutem: tamen vel infirmitas a robuſtioribus ſeparanda eſt; et carendum non ſolum crimine turpitudinis, verum etiam
15 ſuſpicione. Haec notanda breviter exiſtimavi. Nam ut abſit ab ultimis vitiis ipſe praeceptor, ac ſchola, ne praecipiendum quidem credo. Ac ſi quis eſt, qui ſlagitia manifeſta in deligendo filii praeceptore non vitet, jam hinc ſciat, cetera quoque, quae ad utilitatem ju- 133
ventutis componere conamur, eſſe ſibi, hac parte omiſſa, ſupervacua.

III. Ne illorum quidem perſuaſio ſilentio transeunda eſt, qui, etiam cum idoneos rhetori pueros putaverunt, non tamen continuo tradendos eminentiſſimo credunt, ſed apud minores aliquamdiu detinent: tanquam inſtituendis artibus magis ſit apta mediocritas praeceptoris, cum ad intellectum atque imitationem facilior, tum ad ſuſcipiendas ele-
2 mentorum moleſtias minus ſuperba. Qua in re mihi non arbitror diu laborandum, ut oſtendam, quanto ſit melius optimis imbui, quantaque in eluendis, quae ſemel inſederint, vitiis, difficultas conſequatur: cum geminatum onus ſuccedentes premat, et quidem dedocendi gravius ac prius, quam docendi.
3 Propter quod Timotheum clarum in arte

quantaque. Guelf. et Turic. omittunt *que* cum Goth. (tac. Geſn.) et aliquot edd. non male.

juventutem, oppoſitam pueritiae i. e. adoleſcentes robuſtiores.

Timotheum. Mileſium, tragicum, *διθυραμβοποιόν* et muſicum clariſſimum, Euripidis

tibiarum, ferunt duplices ab iis, quos alius inſtituiſſet, ſolitum exigere mercedes, quam ſi rudes traderentur. Error tamen eſt in re duplex: unus, quod interim ſufficere illos
134 minores exiſtimant: et bono ſane ſtomacho contenti ſunt: quae, quanquam et ipſa re- 4

illos minores. Goth. *illis min.* cum Voſſ. 2. non *illi*, ut refert Geſn.

aequalem, quem ob auctam chordarum in cithara numerum urbe expulerunt Lacedaemonii, hic agnoſcunt interpretes; ſed is tibiis ceciniſſe non dicitur. Intelligendus igitur eſt alter, hoc paulo recentior, Thebanus, quo canente Alexander ad arma proſiluit, narrantibus Suida et Baſilio Magno p. 180. Vol. 2. ed. Bened. p. 60 ed. huj. Hom. Sturz. qui et ſedatum dicit iisdem tibiis Alexandri impetum. vid. Lucian. in Harmonide. Bip. Vol. 4. p. 157, ibique Solanum. Confundit Mileſium cum Thebano Suidas, ſed et Harles Biblioth. Graeca Vol. 2. p. 325. Not. 000). Qui enim apud Athenaeum p. 565. promiſſa barba canit tibiis coram Alexandro, is non potuit cum Archelao verſari vid. Plut. Apophthegmm. p. 177 B. Ceterum hiſtoria illa de Alexandro ad arma concitato et ſedato rurſus, Drydeno, poëtae, anſam dedit incendium Perſepolitanum Timothei cantibus tribuendi, cujus apud Curtium et Plutarchum nulla mentio (vid. Alexander's Feaſt.). Qui hoc, de duplici mercede, narraret praeter Quintilianum, inveni neminem.

duplices — quam. *Quam* poſt vocem ſimilem comparativo, qualis eſt *duplex*, frequens ſcriptoribus. Conſulant tirones Turſell. ed. Ern. p. 765 ſeq. quibus adde noſtrum 9, 2, 50 „*contraria* dicendi, *quam* „quae intelligi velis.“ Livii locum 7, 8, 1 „*multiplex quam*“ non Pithoeus (ut eſt apud Burm. et Geſn.) ſed Valla primus et poſt eum Badius attulerant. Tu vide ad eum Dukerum et Drakenb. it. Henſing. Emendd. p. 57.

quod interim ſufficere. *Interim* h. l. frugi eſt ſenſu, pro *interea*, *ad tempus*, etſi mox ſui aevi more uſurpat *interim — interim.* cf. 1, 1, 8.

bono ſane — contenti. Cave ablativos referas ad *contenti*, quod fieri recte jam vetuerunt Capperonnerius et Geſn. *bono ſtomacho*, eſt facili, cuivis cibo concoquendo pari. *contentum eſſe* eſt acquieſcere, ἀγαπᾷν. Ineſt ironica gratulatio, quam inſigni lepore conſpergit *ſane*

prehenſione digna, ſecuritas tamen eſſet utcunque tolerabilis, ſi ejusmodi praeceptores minus docerent, non pejus: alter ille etiam frequentior, quod eos, qui ampliorem dicendi facultatem ſunt conſecuti, non putant ad minora deſcendere: idque interim fieri, quia faſtidiant praeſtare hanc inferioribus curam;
5 interim, quia omnino non poſſint. Ego porro eum, qui nolit, in numero praecipientium non habeo; poſſe autem maxime, ſi velit, optimum quemque contendo: primum, quod eum, qui eloquentia ceteris praeſtet, illa quoque, per quae ad eloquentiam pervenitur,
6 diligentiſſime percepiſſe credibile eſt; deinde, quia plurimum in praecipiendo valet ratio, quae doctiſſimo cuique planiſſima eſt: poſtre-

ſunt conſ. Guelf. *ſint conſ.* cum multis edd. neque diſplicet; ſed mox peſſime idem *poſſunt* pro *poſſint.*

planiſſima. Guelf. *pleniſſima* cum aliquot Codd. et edd. Recte noſtram videtur defendere Badius, qui *manifeſtiſſimam* interpretatur. Confuſioni apud librarios obnoxia in primis ſunt *planus* et *plenus.* vid. Drakenb. ad Liv. 4, 32, 10.

iſtud, a quibusdam VV. DD. ſolicitatum praeter neceſſitatem. Pinguius et minus diſſimulato contemtu Horatius „O „dura meſſorum ilia.“ Epod. 3, 4.

Ego porro. Vis adverbii *porro*, eſt in oppoſitione vid. 1, 5, 46. Simillimus noſtro locus 2, 17, 8, ubi, praemiſſo adverſarii (ut hic) argumento, „Nos porro — non laboramus.“ it. 3, 8, 59. „Ego por„ro —.“ Item apud auctorem Declamatt. p. 38. Vol. 2. in oppoſitione „Negant — Ego „porro — exiſtimo.“ Sed Ciceronis quoque aliquid ejusmodi aſſertur in fragmento orationis pro Scauro 5, 13, 40 „*Ego porro — clitellis.*“ p. 1058. Vol. 4. P. 2. Ern. ubi *clitellae* opponuntur *plauſtris.* cf. not. 2, 1, 7.

eum, qui nolit. cf. 1, 4, 23.

ratio — planiſſima. *Ratio* eſt *theoria,* oppoſita illa *praxi;* *planiſſima* haec eſt, cum pror-

mo, quia nemo ſic in majoribus eminet, ut
eum minora deficiant. niſi forte Jovem qui-
dem Phidias optime fecit, illa autem, quae
135 in ornamentum operis ejus accedunt, alius
melius elaboraſſet; aut orator loqui neſciet;
aut leviores morbos curare non poterit medi-
cus praeſtantiſſimus. Quid ergo? non eſt 7
quaedam eloquentia major, quam ut eam in-
tellectu conſequi puerilis infirmitas poſſit?
Ego vero confiteor: ſed hunc diſertum prae-
ceptorem, prudentem quoque, et non igna-
rum docendi, eſſe oportebit, ſubmittentem
ſe ad menſuram diſcentis: ut velociſſimus
quisque, ſi forte iter cum parvulo faciat, det
manum, et gradum ſuum minuat, nec pro-
cedat ultra, quam comes poſſit. Quid? ſi 8
plerumque accidit, ut faciliora ſint ad intelli-
gendum et lucidiora multo, quae a doctiſſimo
quoque dicuntur? Nam et prima eſt elo-
quentiae virtus, perſpicuitas, et, quo quis
ingenio minus valet, hoc ſe magis attollere

elaboraſſet. Guelf. Turic. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *laboraſſet* et ſic plerique Codd. ut et edd. vett. neque exemplis caret uſus *laborandi* tranſitivus, ut 12, 6, 5 „*laboratam* — dierum ac „noctium ſtudio actionem." Statius Theb. 5, 279 Marti Venus de Vulcano „ipſique *laboret* Arma tibi." Tacit. Germ. c. 45 „Frumenta ceterosque fructus — *laborant*." Sed et *elaborare* ſaepe noſter.

ſus ad artis formulam, regulis omnibus inſtructa, acceſſit, neque quidquam habet obſcuri aut incerti. vid. not. Crit.

ſic eminet. Cave *ſic* interpreteris *tantopere*, quaſi gradus ſignificetur. *ſic* — *ut* eſt cum ironia dictum pro his: tam miro, inaudito, modo — ut cet.

loqui, quod longe minus eſt quam *dicere*.

et dilatare conatur: ut ſtatura breves, in digitos eriguntur, et plura inſirmi minantur.
9 Nam tumidos, et corruptos, et tinnulos, et quocunque alio cacozeliae genere peccantes, certum habeo, non virium, ſed inſirmitatis vitio laborare: ut corpora non robore, ſed valetudine inflantur; et recto itinere lapſi plerumque devertunt. Erit ergo obſcurior
10 etiam, quo quisque deterior. Non excidit 136
mihi, ſcripſiſſe me in libro priore, cum potiorem in ſcholis eruditionem eſſe, quam domi, dicerem, libentius ſe prima ſtudia

tinnulos. Guelf. *tremulos*, male. *cacozeliae.* Guelf. *cacexiae*, mire, neque ſpernendum, ſi jam nunc in translatione verſaremur a valetudine petita. Sed eſt fortuitus error.

lapſi. Turic. *laſſi* c. multis. *ſcripſ. me in.* Guelf. cum Goth. omittit *me.* quod placet Geſn. et Heuſingero in Hellenolexia p. 121.

dilatare. Fortaſſe ſubeſt tacita ſignificatio fabulae de rana bovem imitante. Phaedrus 1, 24, 5 „an bove eſſet *latior.*“ Senec. de Benef. 2, 15. „Nec „exiguum (beneficium) dilatabo.“

tumidos — tinnulos. Recte Rollinus *tumidos*, ſublimitatis; *corruptos*, acuminis et ingenii; *tinnulos* compoſitionis et numerorum, perperam ſtudioſos interpretatur. *Corruptum* proprie in primis appellatur quidquid in oratione, oſtentandi ingenii cauſa, deſciſcit a veterum ſeveritate. Sic liber de cauſis *corruptae* eloquentiae. 6 Prooem. 3. et 8, 6, 76. „*corruptus orat.* 2, 5, 10. „*corruptiſſimus* quisque poetarum“ 8 Prooem. 25. „nemo ex *cor*„*ruptis* dicat me inimicum eſſe „culte dicentibus“ 8, 3, 7. Seneca pat. p. 285 „*corruptae* „ſententiae“ it. p. 183 „multa „bene dicta ſunt, multa *cor*„*rupte.*“ et ſaepe.

devertunt, nempe in hoſpitia et ſic tardius veniunt ad deſtinatum locum, quem, ſi rectam viam tenuiſſent, eo ipſo die attigiſſent. *Recto itinere lapſi* (non *laſſi*, ut eſt in aliquot Codd.) ſic dicuntur, ut a Seneca de vita beata c. 1. *via lapſus.* Si *laſſi* voluiſſet Qu. poſuiſſet ante *recto it.*

libro priore. c. 2, 26.

tenerosque profectus ad imitationem condiſcipulorum, quae facilior eſſet, erigere. quod a quibusdam ſic accipi poteſt, tanquam haec, quam nunc tueor, ſententia priori diverſa ſit. Id a me procul aberit. namque ea cauſa vel 11 maxima eſt, cur optimo cuique praeceptori ſit tradendus puer, quod apud eum diſcipuli quoque, melius inſtituti, aut dicent, quod inutile non ſit imitari; aut, ſi quid erraverint, ſtatim corrigentur: at indoctus ille etiam probabit fortaſſe vitioſa, et placere audientibus judicio ſuo coget. Sit ergo, tam eloquentia 12 quam moribus, praeſtantiſſimus; qui ad Phoenicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat.

IV. Hinc jam, quas primas in docendo partes rhetorum putem, tradere incipiam: dilata parumper illa, quae ſola vulgo vocatur, *arte rhetorica*; at mihi opportunus maxime videtur ingreſſus ab eo, cujus aliquid ſimile

dicent. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *diſcent* cum ſat multis Codd., male; *dicent* enim ſpectat ad *dictiones diſcipulorum* 2, 2; 6. Guelf. receptam dat.

at mihi. Ita Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. et quibusdam edd. vett. quibus adde Jenſ. Tarviſ. et Venet. Etiam, qui primus *Ac* ſuaſit legendum, Regius in ſuis, et procul dubio in Florentino, invenit *At.* Geſn. cum cett. recc. *Ac.* Sed ineſt oppoſitio ſpectans ad „quae ſola *vulgo* vocatur," ego autem, ait, non ſentio cum vulgo iſto ſed „*opportunus*" cet. Hoc eo magis verum puto, quod tranſeuntis illius *Ac* vis eſt mox in *Et*, quo minus credas formam hanc bis poſitam. Guelf. dat *Ac.*

Phoenicis Hom. Iliad. ι, 442. 3. — *διδασκέμεναι τάδε πάντα, Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.* cf. Ariſtid. contra Plat. p. 97. Vol. 2. Jebb.

at mihi. vid. not. Crit.

2 apud grammaticos puer didicerit. Et quia narrationum, excepta qua in cauſis utimur, 1
tres accepimus ſpecies: *fabulam*, quae verſatur in tragoediis atque carminibus, non a veritate modo, ſed etiam a forma veritatis remotam; *argumentum*, quod falſum, ſed vero ſimile, comoediae ſingunt; *hiſtoriam*, in qua eſt geſtae rei expoſitio; grammaticis autem poëticas dedimus: apud rhetorem initium ſit
3 hiſtoria; tanto robuſtior, quanto verior. Sed narrandi quidem quae nobis optima ratio videatur, tum demonſtrabimus, cum de judiciali parte dicemus. Interim admonere illud ſatis eſt, ut ſit ea neque arida prorſus atque jejuna (nam quid opus erat tantum ſtudiis laboris impendere, ſi res nudas atque inornatas indicare ſatis videretur?): neque rurſus ſinuoſa, et arceſſitis deſcriptionibus, in quas plerique imitatione poëticae licentiae ducun-
4 tur, laſciva. Vitium utrumque: pejus tamen

remotam. Turic. et Guelf. *remota* cum ſat multis Codd., non male. *tum demonſtr.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *tum*, cum Voſſ. 3. et edd. aliquot. *laſciva.* Guelf. *laſciviant*, quod in ſuis inveniebat Regius, qui conjectura expunxit *n*. Goth. (tac. Geſn.) *laſcivia*, in quo latet multorum Codd. ut Turic. et edd. ſcriptura *laſciviat*. Ego tamen receptam puto veram ob poſitum vocis *neque* poſt *ſit*, et additum adverbium *rurſus*, propter quorum

tanto robuſtior. quae tanto plus in narrante roboris et virium poſcit, quanto remotior eſt a libertate fingendi, cum in illis poëticis narrationibus liceat quaſi pueriliter laſcivire. *Robuſtior* dicitur, quatenus *robuſtiorem* adoleſcentem decet; et ſpectat elogium ad omnem omnino hiſtoriam, non ad aliquem ejus delectum a rhetore faciendum.

cum — dicemus. L. 4. c. 2.

illud, quod ex inopia, quam quod ex copia venit. Nam in pueris oratio perfecta nec exigi, nec ſperari poteſt: melior autem eſt indoles laeta, generoſique conatus, et vel plura juſto concipiens interim ſpiritus. Néc 5
158 unquam me in his diſcentis annis offendat, ſi quid ſuperfuerit. Quin ipſis doctoribus hoc eſſe curae velim, ut teneras adhuc mentes more nutricum mollius alant, et ſatiari velut quodam jucundioris diſciplinae lacte patiantur. Erit illud plenius interim corpus, quod mox adulta aetas aſtringat. Hinc ſpes roboris. 6
Maciem namque et infirmitatem in poſterum minari ſolet protinus omnibus membris expreſſus infans. Audeat haec aetas plura, et inveniat, et inventis gaudeat, ſint licet illa non ſatis interim ſicca et ſevera. Facile remedium eſt ubertatis: ſterilia nullo labore vincuntur. Illa mihi in pueris natura minimum 7
ſpei dederit, in qua ingenium judicio praeſumitur. Materiam eſſe primum volo vel abundantiorem atque ultra, quam oporteat,

utrumque adjectivum *laſciva* adjectivo *arida* opponi potius expectes, quam verbum *laſciviat*, adjectivo *arida*.

plenius — corpus. Jungo et ſubjectum ſimul ſacio; non *plenius*, praédicatum. Eſt autem *plenius corpus* puerilis illa obeſitas, ſucco abundans, quam, frequenti apud rhetores translatione, ſibi dari optant magiſtri eloquentiae cf. 2, 10, 5 et Seneca rhet. p. Bip. 285. „in iis etiam, ſi minus inſa„niae, minus ſpei eſt. Illi, qui „tument et abundantia labo„rant, plus habent ſuroris, ſed „plus etiam *corpòris*.“

expreſſus, ubi artus ſinguli apparent, neque pingui carne amiciuntur.

Materiam — rumpat. Fateor diſplicere mihi hanc tam diligentem ſimilitudinem, quae

fuſam. Multum inde decoquent anni, multum ratio limabit, aliquid velut uſu ipſo deteretur, ſit modo unde excidi poſſit, et quod exculpi. erit autem, ſi non ab initio tenuem nimium laminam duxerimus, et quam caela-
8 tura altior rumpat. Quod me de his aetatibus ſentire minus mirabitur, qui apud Ciceronem legerit, *Volo enim ſe efferat in adoleſcente ſecunditas.* Quapropter in primis evitandus, et in pueris praecipue, magiſter aridus; non minus, quam teneris adhuc plantis
9 ſiccum et ſine humore ullo ſolum. Inde fiunt humiles ſtatim, et velut terram ſpectantes, qui nihil ſupra quotidianum ſermonem attollere audeant. Macies illis pro ſanitate, et judicii 139
loco infirmitas eſt: et dum ſatis putant vitio carere, in id ipſum incidunt vitium, quod virtutibus carent. Quare mihi ne maturitas quidem ipſa feſtinet, nec muſta in lacu ſtatim auſtera ſint: ſic et annos ferent, et vetu-

exculpi. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *ſculpi* quod longe magis placet, quia ſic abeſt moleſta iteratio *excidi*, *exculpi.*
legerit. Goth. *leget* (non *legit* ut Geſn. ref.) cum Voſſ. 2.

dum ſingulis rei comparatae partibus ſuas imagines reddere conatur, in argutias videtur abire. Obſcuritate etiam, quae prima omnium abeſſe debet a comparatione, laborat aliqua, dum, *decoquentes aliquid e materia anni* oleris potius vel unguenti alicujus coquendi, ſpeciem praebent quam metalli fuſi, quod mox animo concipere jubemur, quanquam vel de metallo *decoquendi* vocabulum uſurpatur. Ipſe hic ergo noſtri locus cacozeliae crimine prorſus carere mihi non videtur.

exculpi. vid. not. Crit.

apud Cic. De Orat. 2, 21 quem locum cum Quintilianeo conferre recte ſuadet Geſnerus.

ſtate proficient. Ne illud quidem quod ad- 10
moneamus indignum eſt, ingenia puerorum nimia interim emendationis ſeveritate deficere: nam et deſperant, et dolent, et noviſſime oderunt, et (quod maxime nocet) dum omnia timent, nihil conantur. Quod etiam ruſticis 11
notum eſt, qui frondibus teneris non putant adhibendam eſſe falcem, quia reformidare ferrum videntur, et cicatricem nondum pati poſſe. Jucundus ergo tum maxime debet eſſe 12
praeceptor, ut remedia, quae alioqui natura ſunt aſpera, molli manu leniantur: laudare aliqua, ferre quaedam, mutare etiam, reddita cur id fiat ratione; illuminare, interponendo aliquid ſui. Nonnunquam hoc quoque erit utile, totas ipſum dictare materias, quas et imitetur puer, et interim tanquam ſuas amet. At ſi tam negligens ei ſtilus fuerit, ut emen- 13
dationem non recipiat: expertus ſum prodeſſe, quoties eandem materiam rurſus a me retractatam, ſcribere de integro juberem; *poſſe*

rurſus — retractatam. Guelf. *rurſ. — tractatam.* Sed recte defendit receptam Burmannus. Ejusmodi enim pleonaſmum a veteribus non fuiſſe vitatum multis exemplis apparet, apud Suetonium in primis, et hic ubi repetitionem magnopere

quas et imitetur — amet. Interim, donec imitatus fuerit has a magiſtro profectas materias, h. e. declamationes integras, amabit eas, tanquam ſuas, quippe ſibi a praeceptore donatas.

tam negligens ſtilus. v. 1, 1, 28 „(ſtilus) rudis et confuſus „intellectu caret." Neque tamen nego vel de cogitatis ipſis poſſe intelligi quae diſcipulus domi negligenter nimis conſcripſerit. Is enim eſt *ſtilus, auditioni* oppoſitus v. 2, 2, 11.

rurſus — retractatam. vid. not. Crit.

enim eum adhuc melius: quatenus nullo magis
14 ſtudia, quam ſpe, gaudent. Aliter autem alia aetas emendanda eſt, et pro modo virium 14
et exigendum opus, et corrigendum. Solebam ego dicere pueris, aliquid auſis licentius aut laetius, *laudare illud me adhuc; venturum tempus, quo idem non permitterem.* ita et ingenio gaudebant, et judicio non fallebantur.
15 Sed ut eo revertar, unde ſum egreſſus: narrationes ſtilo componi quanta maxima poſſit adhibita diligentia volo. Nam, ut primo, cum ſermo inſtituitur, dicere quae audierint, utile eſt pueris ad loquendi facultatem; ideoque et retro agere expoſitionem, et a media in utramque partem diſcurrere ſane merito cogantur; ſed ad gremium praeceptoris, et dum aliud non poſſunt, et dum res ac verba

commendat, parum erat, *tractandi* verbum ſine praepoſitione dimittere. *dum aliud non poſſunt.* Guelf. et Turic. omittunt *aliud.* cum Goth. et multis all. Imo dubito an omnes Codd. ignorent vocem. Cum enim vett. edd. ea careant pleraeque ne conferentium quidem Codices Criticorum ſatis tuta eſt obſervatio, quo nomine et Gibſoni de ſuis Codd. ſilentium non magni facio. Senſus non omnino nullus eſt, proſcripto iſto *aliud.* Tum pueri jubebuntur ita exerceri, quamdiu nondum poſſunt narrare; ſimulac vero ejus rei facultatem adepti fuerint, omittetur ea exercitatio, ne abeat in *circulatoriam jactationem.* Attamen,

nullo magis. Idoneis exemplis docet Burmannus de induſtria ſic *nullo* dici pro *nulla re.* e. g. 2, 16, 12 „*nullo* magis." 3, 8, 52 *nullo alio* — diſtant." 5, 4, 14 „*nullo* differt."

expoſitionem. Tirones obſervent idem eſſe prorſus ac *narrationem.*

cogantur. Conjunctivus eſt praecipientis ſcriptoris, neque enim pendet a ſtructura orationis.

ad gremium, praeſente et regente praeceptore, ne quid pravi inoleſcat.

dum aliud non poſſunt. vid. not. Crit.

connectere incipiunt, ut protinus memoriam firment: ita cum jam formam rectae atque emendatae orationis accipient, extemporalis garrulitas, nec expectata cogitatio, et vix ſurgendi mora, circulatoriae vere jactationis eſt. Hinc parentum imperitorum inane gau- 16
dium; ipſis vero contemtus operis, et inverecunda frons, et conſuetudo peſſime dicendi, et malorum exercitatio, et, quae magnos quo-
141 que profectus frequenter perdidit, arrogans de ſe perſuaſio innaſcitur. Erit ſuum paran- 17
dae facilitati tempus, nec a nobis negligenter locus iſte tranſibitur. Interim ſatis eſt, ſi puer omni cura et ſummo, quantum aetas illa capit, labore aliquid probabile ſcripſerit: in hoc aſſueſcat, hujus rei naturam ſibi faciat. Ille demum in id, quod quaerimus, aut ei

ſi idonea Codd. auctoritate defenderetur, facile unusquisque acquieſceret in recepta. *connectere.* Guelf. *nectere.*

rectae — orationis. Goth. (tac. Geſn.) *recte loquendi atque emendatae orationis* cum Voſſ. 2. quibus accedunt aliquot edd. vett. *facilitati.* Ita non pauci Codd. et forte ita dederant Bipontini, quare reliqui, quanquam Geſn. cum Burm. et plerisque recentt. *facultati*, exiguo diſcrimine. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *facilitatis* cum Voſſ. 2. Bodl. et plerisque edd. vett. Guelf. *felicitatis* per errorem.

vere jactationis. Malim *fere jact.* cf. 1, 2, 10.

malorum exerc. *Mala* h. l. ſunt vitioſe, nullaque eloquentia, dicta. Agitur de artis pravitate non de animi, quo nomine ludit in *mali* vocabulo Horat. Serm. 2, 1, 85. Sic 10, 1, 119 „velle *optima*." et ibid. §. 131 „*meliora* vellet." Sed offendit quod *peſſime dicendi conſuetudo* non videtur differre a *malorum exercitatione*, quare alterum omiſit interpres Gallicus.

in id quod quaerimus. Summam nimirum eloquentiam cf. 1, 10, 4. *In* cacumen montis *evadere* frequens locutio. vid. Drakenb. ad Liv. 4, 34, 1. Cf. ſupr. 1, 2, 26.

proximum, poterit evadere, qui ante diſcet
18 recte dicere, quam cito. *Narrationibus* non inutiliter ſubjungitur opus deſtruendi confirmandique eas, quod ἀνασκευὴ et κατασκευὴ vocatur. Id porro non tantum in fabuloſis et carmine traditis fieri poteſt, verum etiam in ipſis annalium monumentis. ut, ſi quaeratur, *An ſit credibile, ſuper caput Valerii pugnantis ſediſſe corvum, qui os oculosque hoſtis Galli roſtro atque alis everberaret?* ſit in utramque
19 partem ingens ad dicendum materia: ut *de ſerpente, quo Scipio traditur genitus*, et *lupa Romuli*, et *Egeria Numae.* nam Graecis hiſtoriis plerumque poëticae ſimilis eſt licentia. Saepe etiam quaeri ſolet de tempore; de loco, quo geſta res dicitur; nonnunquam de perſona quoque: ſicut Livius frequentiſſime dubitat, et alii ab aliis hiſtorici diſſentiunt.
20 Inde paulatim ad majora tendere incipiet,

ἀνασκ. et κατασκ. Goth. (tac. Geſn.) *ἀνασκ. καὶ κατασκ.* ut Ven. et Ald. quod placet. Guelf. omittit Graeca, lacunam relinquens. *hiſtoriis.* Guelf. *hiſtoricis*, cum nonnullo, ni f., elegantiae detrimento. Goth. autem tuetur receptam, contra quam narrat Geſn.

ἀνασκ. — κατασκ. Eae inveniuntur in progymnaſmatis Hermogenis (apud Cl. Heerenium p. 15) it. Aphthonii.

non in fab. Ejusmodi autem fere ſunt exempla rhetorum Graecorum ut Aphthonii de mutatione Daphnes et Libanii de Chryſe filiam redimente, et Achille.

nam Graecis. Mera Romanae hiſtoriae exempla attulit, cum Graecae nimis eſſent frequentia, quam ut oratione indigerent „Quid enim non Graecia mendax Audet in hiſtoria?" Juvenal. 10, 174. 75.

ſicut Livius. Non quidem *de perſona* ſola, ſed de ceteris item. Is ſenſus diſtinguendo obſcurabatur, ſed reſtitui diremtionem veterum editionum.

laudare claros viros, et vituperare improbos: quod non ſimplicis utilitatis opus eſt. Namque et ingenium exercetur multiplici variaque materia, et animus contemplatione recti pravique formatur, et multa inde cognitio rerum venit: exemplisque, quae ſunt in omni genere
142 cauſarum potentiſſima, jam tum inſtruitur; cum res poſcet, uſurus. Hinc illa quoque 21
exercitatio ſubit *comparationis, uter melior, uterve deterior?* quae quanquam verſatur in ratione ſimili, tamen, et duplicat materiam, et virtutum vitiorumque non tantum naturam, ſed etiam modum tractat. Verum de ordine laudis, contraque, quoniam tertia haec rhetorices pars eſt, praecipiemus ſuo tempore.
Communes loci (de iis loquor, quibus, citra 22

laudare — vituperare. Sunt itidem Graecorum progymnaſmata. Hermogenis apud Heer. p. 3. (Bibl. d. alt. Lit. St. 9.) ἐγκώμιον, cui ſubjicitur ψόγος, ſeorſim tractatus ab Aphthonio. Sunt ejusmodi ἐγκώμια et ψόγοι inter Libanii opera.

exercit. comparationis. Σύγκρισις Hermog. p. 10. it. Aphthon. Etiam Libanii συγκρίσεις ſuperſunt ut Navigationis et agriculturae, Achillis et Diomedis cet.

etiam modum. Menſuram intellige *modum,* non rationem.

tertia — rhetorices pars, quatenus ea continetur tertium eloquentiae genus, demonſtrativum. Praecipit autem de eo l. 3. c. 7.

Communes loci. Hermogenes Heer. p. 16. (St. 8.). Inter exercitamenta rhetorum autem ii ſoli intelliguntur *loci communes*, qui vitiorum aut virtutum habent cum amplificatione incuſationem aut commendationem, a quibus differt aliud genus, quod in tractatione generalium quarundam quaeſtionum verſatur, de quo mox noſter §. 27. cf. 2, 1, 11. Cicero aeque ac Qu. virtutes inter *locos communes* non memorat, quaſi in ſola vitia dirigantur. de Orat. 3, 27. Etiam exempla Hermogenis, Aphthonii, Libanii ſunt *incuſationis,* neque in judiciale ſane genus, quod in accuſando et defendendo verſatur, cadit iſta *lau-*

perſonas, in ipſa vitia moris eſt perorare, ut in *adulterum*, *aleatorem*, *petulantem*) ex mediis ſunt judiciis, et, ſi reum adjicias, *accuſationes:* quanquam hi quoque ab illo generali tractatu ad quasdam deduci ſpecies ſolent, ut, ſi ponatur *adulter caecus*, *aleator pauper*, *petulans ſenex*. Habent autem nonnunquam
25 etiam deſenſionem. Nam et pro *luxuria*, et pro *amore* dicimus, et leno interim paraſitusque defenditur: ſic ut non homini patrocine-
24 mur, ſed crimini. *Theſes* autem, quae ſumuntur ex rerum comparatione, ut *ruſticane vita, an urbana potior? jurisperiti, an militaris viri laus major?* mire ſunt ad exercitatio-

petulantem. Guelf. *peculatorem*, cum marg. ed. Baſileenſis. Apud Cic. de Orat. 3, 27 eſt *depeculator*, ſed cum aliis conjunctus quam hic. *Theſes.* Guelf. *Theſis* cum Goth. et edd. vett. plerisque. Nimirum latt. litt. ſcriptum fuit graecum vocabulum.

datio, niſi forte cum praemia petuntur viro forti, quare et *ἀριστεία* memorat in hac doctrina Hermogenes.

hi quoque. Etiam dum perſonis carent, neque dum *accuſationes* ſunt factae.

pro luxuria — amore. Geſnerus Ciceronem in Coeliana tale quid, ſed caute et modeſte admodum, feciſſe monet. Et eſt ſane ejusmodi vitiorum excuſatio c. 17 — 21. Quin rhetoricam locorum communium tractationem exprobrat accuſatori, qui „quos aculeos „habeat judicum ſeveritas gra„vitasque, eos erexerit in rem, „in vitia, in mores." „Facile „enim eſſe, accuſare luxu„riem."

ut non homini. Tum enim deſineret eſſe *locus communis*, fieretque *cauſa*.

Theſes. Hermog. Hecr. p. 17. (St. 9.) Aphthonii haec definitio: *Θέσις ἐστὶν ἐπίσκεψις λογικὴ θεωρουμένου τινὸς πράγματος*, quibus addit Hermog. *ἀμοιροῦσα πάσης ἰδικῆς περιστάσεως.* Exempla fere *εἰ γαμητέον, εἰ ῥητορευτέον, εἰ πλευστέον.* Prius tractavit Libanius. Illud *de ruſtica vita an urbana* Geſn. monet tangi pro Roſc. Am. c. 27 extr.

nem dicendi ſpecioſae atque uberes, quae vel ad ſuadendi officium, vel etiam ad judiciorum diſceptationem juvant plurimum. Nam poſterior ex praedictis locus, in cauſa Murae-
43 nae copioſiſſime a Cicerone tractatur. Sunt 25
et illae paene totae ad deliberativum pertinentes genus, *ducendane uxor, petendine ſint magiſtratus?* Namque hae, perſonis modo adjectis, ſuaſoriae erunt. Solebant praeceptores 26
mei, neque inutili, et nobis etiam jucundo, genere exercitationis, praeparare nos conjecturalibus cauſis, cum quaerere atque exequi juberent, *Cur armata apud Lacedaemonios Ve-*
44 *nus?* et, *Quid ita crederetur Cupido puer*, ac

et Quid ita. Sic Guelf. Goth. (Turic. *quod i.* per errorem), neque dubito quin Codd. ad unum omnes, cum edd. quidem ante Burmannum nulla aliter. Is neſcio quo errore, quem propagavit Geſnerus, „et ita, *Quid.*" Nota forma quaeſtionis *Quid ita*, cum admiratione vel indignatione, pro ſolo *Quid*, de qua tirones videant Turſell. p. 816.

conjecturalibus cauſis. De his vide 7, 2. Sunt autem eae, in quibus quaeritur, factum ſit aliquid necne.

armata — Venus. Repetit armatae apud Lacedaemonios Veneris originem Lactantius (Divin. Inſtitut. 1, 20. p. Bip. 70) a fortitudine mulierum Spartanarum, quae, fugatis Meſſeniis, urbem viris vacuam adortis, etiamnum armatae obviam factae viris ſuis, ad urbem liberandam appropinquantibus, ipſi hoſtes viſae fuerint, nec niſi nudandis corporibus pugnandi propoſitum iis excuſſerint, quo facto inter ipſa arma concubuiſſe, et in rei memoriam aedem Veneri armatae ſimulacrumque poſuiſſe. Imaginem ipſam tangunt ſcriptores ſat multi ut Pauſan. l. 3. c. 15 extr. et Antipater Sidonius in Epigrammate ap. Brunk. Vol. 2. p. 15. cujus clauſula haec: Οὐ γὰρ χρὴ τευχέων εἶναι δίχα τὰν παράκοιτιν Θρᾳκὸς Ἐνυαλίου καὶ Λακεδαιμονίαν. et aliquot praeterea epigrammata ut Vol. 2. p. 15. p. 195.

Quid — Cupido. Cf. Propertii l. 2 el. 9.

volucer, et ſagittis ac face armatus? et ſimilia. in quibus ſcrutabamur voluntatem, cujus in controverſiis frequens quaeſtio eſt: quod
27 genus chriae videri poteſt. Nam locos quidem, quales ſunt de teſtibus, *ſemperne his credendum?* et de argumentis, *an habenda etiam parvis fides?* adeo manifeſtum eſt ad forenſes actiones pertinere, ut quidam, nec ignobiles in officiis civilibus, ſcriptos eos, memoriaeque diligentiſſime mandatos, in promtu habuerint, ut, quoties eſſet occaſio, extemporales eorum dictiones his velut em-
28 blematis exornarentur. Quo quidem (neque enim ejus rei judicium differre ſuſtineo) ſummam videbantur mihi infirmitatem de ſe confiteri. Nam quid hi poſſint in cauſis, quarum varia ac nova ſemper eſt facies, proprium invenire? quomodo propoſitis ex parte diverſa reſpondere? altercationibus velociter occurrere? teſtem rogare? qui etiam in iis, quae ſunt communia, et in plurimis cauſis tractantur, vulgatiſſimos ſenſus verbis, niſi tanto ante
29 praeparatis, proſequi nequeant. Neceſſe eſt,

Neceſſe eſt. Guelf. et Turic. *Nec vero*, quod quibusdam praeterea Codd. firmatum recepit Obr., nullo, quantum video,

genus chriae. Nempe *activae* cf. 1, 9, 4. 5.

nec ignobiles. Hujusmodi fuit Hortenſius cf. 2, 1, 11.

dictiones. cf. 2, 2, 6.

differre. Cum proprie hujus nondum ſit loci tale judicium. cf. §. 32 *evagari.*

altercationibus. Quales ſint vide 6, 4. Tacitus Hiſtor. 4, 7. narrat in ſenatu „per *altercationem* ad *continuas* et infeſtas „*orationes* provectos eſſe.“ et Livius 8, 33, 10 „non tam „*perpetuas orationes* quam *altercationem* exauditam.“

Neceſſe — conteratur. Locus elegantiſſimus, ſed diſtin-

his, cum eadem judiciis pluribus dicunt, aut faſtidium moveant velut frigidi et repoſiti cibi; aut pudorem deprehenſa toties, audientium memoria, infelix ſupellex, quae, ſicut apud pauperes ambitioſos, pluribus et diverſis
145 officiis conteratur: cum eo quidem, quod vix 30
ullus eſt tam communis locus, qui poſſit cohaerere cum cauſa, niſi aliquo propriae quaeſtionis vinculo copulatus: appareatque, eum

ſententiae emolumento. Neque enim ea, qua locus laborat, difficultas tollitur, quod *ipſis dicentibus* movetur *faſtidium*, cum expectes *audientibus motum iri*. *His* enim in utraque ſcriptura ad *moveant* referatur neceſſe eſt.

appareatque. Guelf. *appareat at quae*, in quo nihil praeſidii. Unde pendeat conjunctivus, incertum eſt. Ad *niſi* ſi referas, quod expeditiſſimum videatur, et ſit a multis, turbatur ſententia, propterea quod locus aliquis non poteſt videri cum cauſa guendo obſcuratus in omnibus paene edd. *his* dativus pendet a verbo *moveant*, non a *neceſſe*. „*Frigidi* iſti et *repoſiti* (i. e. „denuo appoſiti) cibi" ipſi faciunt ſubjectum ut deinceps „infelix ſupellex toties deprehenſa ab audientium memoria." Movetur cum faſtidium tum pudor *ipſis dicentibus*, non audientibus *faſtidium*, dicentibus *pudor*. *Infelix* autem ſupellex iſta dicitur mirifico cum lepore, quaſi ſenſum habeat. Si „*velut* — *cibi*" ſepis virgulis et comparationem accipis, omnia turbantur neque habes juſtum ſubjectum. *Velut* ſolum, ſi tanti, poterat includi. „*Ambitioſi*" dicuntur ſignificatu, de quo egi ad 1, 2, 22. *Supellectilem* autem Porcius Latro vocabat ſententias „de „fortuna, de crudelitate, de „ſeculo, de divitiis." Senec. Rh. p. Bip. 68. vit. not. Crit.

cum eo quidem. De mutatione, quam certatim tentarunt VV. DD., non eſt cogitandum. Satis enim nota et ſcriptoribus frequentata forma *cum eo*, cui plerumque ſubjicitur *tamen*, pro quo hic eſt *quidem*. Conſulant tirones Turſellinum p. 184. 185. ſed et Lexica. Explices h. l. „quo quidem et hoc „accedit, quod" cet. Similis uſus in Declamatt. Quint. 13. p. (ed. Leid.) 193 „cetera animalia — uſibus — haec (apes) „etiam deliciis, *cum eo quod*" cet.

appareatque. vid. not. Crit.

31 non tam inſertum, quam applicitum; vel quod diſſimilis eſt ceteris, vel quod plerumque aſſumi etiam parum apte ſolet, non quia deſideratur, ſed quia paratus eſt: ut quidam ſententiarum gratia verboſiſſimos locos arceſ-
32 ſunt, cum ex locis debeat naſci ſententia. Ita ſunt autem ſpecioſa haec et utilia, ſi oriuntur ex cauſa: ceterum quamlibet pulchra locutio, niſi ad victoriam tendit, utique ſupervacua, ſed interim etiam contraria eſt. Verum hacte-
33 nus evagari ſatis fuerit. *Legum laus* et *vituperatio* jam majores, ac prope ſummis operibus ſuffecturas, vires deſiderant: quae quidem, ſuaſoriis magis an controverſiis accommodata ſit exercitatio, conſuetudine et jure

cohaerere, quem apparet non tam eſſe inſertum, quam applicitum. Nimirum obliti ſunt VV. DD., locum communem *inſertum* laudari, vituperari *applicitum*. Geſnerus dum ſuadet *apparetque*, neque leniter magnopere emendat, neque rationem reddit contortae ſtructurae ubi dicitur „accedere ea difficultas, „quod vix ullus — copulatus“ et quod „apparet eum — appli„citum.“ Itane in genere apparet in *omni* loco communi, *eum* eſſe applicitum? Puto ferri poſſe receptam, ſi *appareat* accipiatur potentiali modo (*Φαίνοιτο ἄν*) pro eo: poteſt facile apparere h. e. agnoſci, ita ut pendeat vox illa (*appareat*) a *quod*, non a *niſi*, neque conjunctivus ſit a regimine ſed ab incerto, graeco, quem demonſtravi, more.

aſſumi, h. e. mutuo ſumi, ne quis de mutatione cogitet cum Burmanno. Proprium etiam verbum de *petitis extrinſecus* vid. Clav. Cic. Ern. in h. v. Sic uſurpat Cic. de Invent. 1, 11. et 2, 24. Infra etiam c. 5, 23 *aſſumatur* ſignificatu mutuandi.

ſententia. Non quaevis ſententia, ſed acuta illa, quales venari ſolebant Quintilianei aevi oratores de quibus 8, 5. egit. Seneca rhet. p. Bip. 68 „hae tralatitiae, quas proprie „*ſententias* dicimus.“ Sic et 1, 8, 9 cet.

civitatium differt. apud Graecos enim lator earum ad judicem vocabatur: Romanis pro concione ſuadere ac diſſuadere moris fuit. Utroque autem modo pauca de his, et fere
146 certa dicuntur. Nam et genera ſunt tria, *ſacri*, *publici*, *privati juris*. Quae diviſio ad 34
laudem magis ſpectat, ſi quis eam per gradus augeat, quod *lex*, quod *publica*, quod *ad religionem deum comparata* ſit. Ea quidem, de quibus quaeri ſolet, communia omnibus.
Aut enim de jure dubitari poteſt ejus, *qui ro-* 35
gat, ut *de P. Clodii*, *qui non rite creatus tri-*

apud Graecos — vocabatur. Conſtituebantur a concione populi judices certi, nomothetae dicti, apud quos nova lex rogaretur, cui adverſarii, veteris legis per novam abrogandae defenſores, itidem a populo creabantur quinque viri. vid. Wolfium in Prolegg. ad Demoſthenis Leptineam p. 135 — 145. qui et noſtro loco utitur.

fere certa. Opponuntur haec ad „ea (§. 34) de quibus quae„ri ſolet“ h. e. dubitari. Plerumque igitur ea tantum de lege, aut vituperanda aut commendanda, dicuntur, quae poſſunt in unam tantummodo partem disputari, ut vel maniſeſte egregia vel vitioſa item demonſtretur; raro, quae in utramque partem poſſunt verſari.

ad laudem. Poteſt autem nonniſi vetus lex ita laudari, non ea, quam quis rogat cummaxime; ea enim, tum cum dicitur, non eſt *lex*.

Ea quidem — omnibus. Quaecunque *incerta* ſunt in lege aut ſuadenda aut diſſuadenda, referre videtur ad ſolum rogandae ejus modum, non ad ipſam legem. Utrum enim bona an mala ſit lex, id ipſa uniuscujusque indole apparere: De quibus poſſit ambigi, ea, cum ad formam pertineant, omnibus legibus, qualescunque tandem rogentur, eſſe communia.

de P. Clodii. Patricius ortu Clodius non poterat fieri tribunus plebis, niſi adoptione plebejus factus antea. Hanc ejus adoptionem ratam eſſe negavit Cicero pro Domo. C. 13 — 17. ubi etiam *auſpicia* tanguntur et *trinum nundinum*, de quo vide, ſis, Erneſti Clavem Cic.

bunus arguebatur: aut de ipſius rogationis, quod eſt varium, ſive *non trino* forte *nundino* promulgata, ſive *non idoneo die*, ſive *contra interceſſiones, vel auſpicia, aliudve quid, quod legitimis obſtet*, dicitur lata eſſe, vel ferri;
36 ſive *alicui manentium legum repugnare.* Sed haec ad illas primas exercitationes non pertinent. nam ſunt eae citra complexum perſonarum, temporum, cauſarum. Reliqua eadem fere, vero fictoque hujusmodi certamine, tra-
37 ctantur. Nam vitium aut *in verbis* eſt, aut *in rebus.* In verbis quaeritur, *An ſatis ſignificent? an ſit in iis aliquid ambiguum?* In rebus, *An lex ſibi ipſa conſentiat? An in praeteritum ferri debeat, an in ſingulos homines?* Maxime vero commune eſt quaerere,
38 *An ſit honeſta? an utilis?* Nec ignoro, plures fieri a plerisque partes: ſed nos *juſtum, pium, religioſum*, ceteraque his ſimilia, *honeſto*

quid quod legitimis. Guelf. *quicquid legibus*, poſterius cum Bal. Goth. *quicquid* (non *quid*, ut refert Geſn.) *legitime*, et ſic multi. Turic. *quidquid legitimis.* Nec male. Sed et recepta habet Codd. cognitores et recte defenditur, *legitima* dici pro *ſolennibus*, quae, ut ad Nepot. 19, 4, 2 dicit Cellarius, in publicis actibus omitti non poſſunt. *eae.* Guelf. et Turic. *haec*, cum multis Codd., peſſime. Vulgo, ut et Geſn., *hae*, ſed malui *eae* cum Goth. (tac. Geſn.) quod facilius diſtinguitur ab *haec* antecedente. *iis.* Ita pro *his* dedi ex Voſſ. 2. *praet. ferri.* Turic. et Guelf. *praet. referri.* *an utilis.* Turic. et Guelf. *an inutilis* cum plerisque Codd. Sed defendit receptam Goth. cum Voſſ. 2. et Bal.

legitimis. vid. not. Crit.

manentium, quae nova iſta lege ipſa non ſint abolitae.

in ſingulos homines. Leges XII tabb. tab. nona *Privilegia ne inroganto.* Intelliguntur autem leges, poenam ſtatuentes, quod oſtendit uſus verbi *irrogare.* vid. Cic. pro Domo c. 17. de Legg. 3, 19. Brut. 23.

complectimur. *Juſti* tamen ſpecies non ſim-
pliciter excuti ſolet. Aut enim de re ipſa
47 quaeritur, ut *dignane poena*, vel *praemio*,
ſit? aut de modo praemii, poenaeve, *qui* tam
major, quam *minor* culpari poteſt. Utilitas 39
quoque interim *natura* diſcernitur, interim
tempore. Quaedam *an obtineri poſſint*, ambigi
ſolet. Ne illud quidem ignorare oportet,
leges aliquando *totas*, aliquando *ex parte* re-
prehendi ſolere, cum exemplum rei utrius-
que nobis claris orationibus praebeatur. Nec 40
me fallit, eas quoque leges eſſe, quae non in
perpetuum rogentur, ſed de honoribus aut
imperiis, qualis *Manilia* fuit, de qua Cicero-
nis oratio eſt. Sed de his nihil hoc loco prae-
cipi poteſt. Conſtant enim propria rerum, de
quibus agitur, non communi, qualitate. His 41
fere veteres facultatem dicendi exercuerunt,
aſſumta tamen a dialecticis argumentandi ra-

Conſtant. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *Conſtat*, cum aliquot edd. vett.

poena vel praemio. Non eſt *disjuncta* quaeſtio, ſed *conjuncta*, quod oſtendit *vel*, pro quo alioquin oportebat dici *an.* vid. 1, 5, 49. Ejusmodi dubitationem, ubi membra non *opponuntur* ſed *conjunguntur* vide 5, 14, 13 „*an* ſit immortalis, *vel* ad tempus certum „maneat.“

Quaedam. Intellige *leges.* Demoſth. in Timocratem p. Reisk. 722. *οἴομαι — πάντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογῆσαι — δεῖν — εἶναι δυνατὰς τὰς πράξεις, ἃς δεῖ γίγνεσθαι διὰ τοῦ νόμου. εἰ γὰρ αὖ καλῶς μὲν ἔχοι, μὴ δυνατὸν δέ τι φράζοι, εὐχῆς, οὐ νόμου, διαπράττοιτ' ἂν ἔργον.*

aliquando ex parte. Fateor me quidem orationem veterem, qua nonniſi pars legis alicujus impugnetur, meminiſſe nullam. De *aliquando* vid. Prooem. 17. Sic et Tacitus Hiſtor. 2, 74, 4 *modo — aliquando.* cf. 2, 20, 10.

tione. Nam fictas ad imitationem fori conſiliorumque materias apud Graecos dicere, circa Demetrium Phalerea inſtitutum fere
42 conſtat. An ab ipſo id genus exercitationis ſit inventum, (ut alio quoque libro ſum confeſſus,) parum comperi: ſed ne ii quidem, qui hoc fortiſſime affirmant, ullo ſatis idoneo auctore nituntur. Latinos vero dicendi praeceptores extremis L. Craſſi temporibus coepiſſe, Cicero auctor eſt: quorum inſignis maxime Plotius fuit.

V. Sed de ratione declamandi poſt paulo. 14
interim, quia prima rhetorices rudimenta tractamus, non omittendum videtur id quoque, ut moneam, quantum ſit collaturus ad profectum diſcentium rhetor, ſi, quemadmodum a grammaticis exigitur poëtarum enarratio,

paulo. Goth. (tac. Geſn.) *paulum* cum Voſſ. 2. minus bene. cf. not. Crit. ad 2, 17, 26.

circa Demetr. *Circa*, pro κατὰ, de aetate viri alicujus. cf. 2, 17, 7. 12, 10, 6. Seneca Rhetor p. 61 Bip. „*circa* Ciceronem effloruit." Sequioris eſſe aevi docet Turſell. p. 163.

ut — confeſſus. Se hoc ignorare *confeſſus* eſt, ne quis interpretetur, confeſſum eſſe Quint., inventum Demetrii eſſe hanc exerc. Si libro de cauſis corruptae eloquentiae ſcripto id eſt *confeſſus*, ne hoc quidem in eo, quem verſamus, dialogo invenitur.

fortiſſime. vid. 1, 5, 72 ea enim eſt ſignificatione. cf. 12, 3, 3. „fortiter affirmare."

Cicero auctor. De Orat. 3, 24 L. Craſſus „Etiam Latini," inquit, „ſi diis placet, *hoc biennio* magiſtri dicendi extiterunt." Sic et auctor Dial. de Oratt. 35, 1. De *Plotio* cf. Suet. de clarr. Rhet. c. 2. Seneca Rhet. p. Bip. 134. Varro in fragm. p. Bip. 289. Noſter 11, 3, 143.

ita ipſe quoque hiſtoriae, atque etiam magis
orationum, lectione ſuſceptos a ſe diſcipulos
inſtruxerit: quod nos in paucis, quorum id
aetas exigebat, et parentes utile eſſe credide-
rant, ſervavimus. Ceterum ſentientibus jam 2
tum optima, duae res impedimento fuerunt,
quod et longa conſuetudo aliter docendi fece-
rat legem: et robuſti fere juvenes, nec hunc
laborem deſiderantes, exemplum noſtrum ſe-
quebantur. Nec tamen, ſi quid novi vel 3
ſero inveniſſem, praecipere in poſterum pu-
deret. Nunc vero ſcio id fieri apud Graecos,
ſed magis per adjutores: quia non videntur
tempora ſuffectura, ſi legentibus ſingulis
praeire ſemper ipſi velint. Et hercle prae- 4
lectio, quae in hoc adhibetur, ut facile atque
diſtincte pueri ſcripta oculis ſequantur; etiam
illa, quae vim cujusque verbi, ſi quod mi-

quorum — aetas. Plerique enim, pro more Latinorum, de quo 2, 1, 1 et 8., tardius ad eum venerant. Dolet tamen quodammodo, ut apparet mox §. 2, hoc nonniſi in *paucis* a ſe eſſe factum.

exemplum — ſequebantur. Rectiſſime cum Regio Geſnerus explicat de diſcipulis, et ipſum Quintilianum declamantem audientibus, et ſua eum declamatione imitantibus cf. §. 16. ne quis de loco ſolicitando cogitet, quae fuit aliquot VV. DD. ſententia.

vel ſero. Sero h. l., ut ſaepiſſime, *nimis ſero.* Sic ad Herenn. 2. 25 *ſero atque acto negotio.* Petron. c. 7 *tarde, imo jam ſero.* cf. Liv. 8, 5, 8 ed. Drak.

Nunc vero. Nunc opponitur ei, quod praecedit: *Jam tum* §. 2.

adjutores. Suet. de clarr. Grammatt. c. 10. „Attejus — „nobilis grammaticus Latinus, „declamantium deinde *adjutor.*" Cic. Epp. ad Div. 9, 18 „Sella tibi" (Paeto) „erit in „Ludo, tanquam hypodidaſcalo" (cum ipſe Cicero in ludo iſto rhetorico, quem ſe aperuiſſe, narrat per jocum, eſſet πρωτοδιδάσκαλος) „proxima."

nus uſitatum incidat, docet, multum infra
5 rhetoris officium exiſtimanda eſt. At demonſtrare virtutes, vel, ſi quando ita incidat, vitia, id profeſſionis ejus atque promiſſi, quo 149
ſe magiſtrum eloquentiae pollicetur, maxime proprium eſt: eo quidem validius, quod non utique hunc laborem docentium poſtulo, ut ad gremium revocatis, cujus quisque eorum
6 velit libri lectione, deſerviant. Nam mihi cum facilius, tum etiam multo magis videtur utile, facto ſilentio unum aliquem (quod ipſum imperari per vices optimum eſt) conſtituere lectorem, ut protinus pronunciationi
7 quoque aſſueſcant: tum expoſita cauſa, in quam ſcripta legetur oratio (nam ſic clarius, quae dicentur, intelligi poterunt), nihil otioſum pati, quodque in *inventione*, quodque in *elocutione* annotandum erit: quae in *prooemio* conciliandi judicis ratio; quae *narrandi* lux, brevitas, fides; quod aliquando conſilium,
8 et quam occulta calliditas. namque ea ſola in

quo ſe mag. Hoc, quod, e Goth. et aliquot praeterea, recepit Geſn. pro vulg. *qui ſe mag.* etiam Guelf. dat.

lectione. Ita Guelf. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) pro *lectioni.* Accedunt multi et Codd. et edd. placetque *revocatis* dativo caſu intelligi. Eſt difficultas in eo, quod ſinguli pueruli diverſos libros aſſerre ad praeceptorem videntur, quare blandiatur fortaſſe alicui, quod eſt in Codd. Alm. et Bodl., *liberis* pro *libri* (Turic. utrumque *liberis libri* ſed ſervato *velit*) et (in Bodl.) *cujusque* pro *cujus quisque*, omiſſo *velit.* Sed duriſſimum in ea ſcriptura, *eorum* referre ad *parentes* §. 1. quod ſuadet Lochmannus Progr. anni 1790. p. 11.

ut ad gremium — deſerviant. Gremium ſignificat tenerae aetatis inſtitutionem. cf. 1, 1, 24. 1, 2, 1. 2, 4, 15. Eo *revocari* eſt puerili rurſus inſtitutioni tradi. vid. not. Crit.

hoc ars eſt, quae intelligi, niſi ab artifice, non poſſit. quanta deinceps in *dividendo* prudentia, quam ſubtilis et crebra *argumentatio*: quibus viribus inſpiret, qua jucunditate permulceat: quanta in *maledictis* aſperitas, in *jocis* urbanitas: ut denique dominetur in *affectibus*, atque in pectora irrumpat, animumque judicum ſimilem iis, quae dicit, efficiat. Tum in ratione *eloquendi*, quod 9
verbum proprium, ornatum, ſublime: ubi *amplificatio* laudanda, quae virtus ei contraria; quid ſpecioſe *translatum*; quae *figura* verborum; quae levis et quadrata, ſed virilis tamen *compoſitio*. Ne id quidem inutile, 10
etiam corruptas aliquando et vitioſas orationes, quas tamen plerique judiciorum pravi-

levis — ſed. Ita Guelf. Vulgo, ut et Geſn. *lenis.* Equidem *compoſitionis* magis *levitatem* eſſe puto quam *lenitatem*, et addicunt praeterea Voſſ. 2. et Alm. et edd. Tarviſina et Veneta. Etiam infra 10, 1, 52 *levitasque — compoſitionis* exiſtimo legendum pro *lenitasque* cet. Goth. autem, quem carere narrat Geſn. τοῖς *quadrata ſed*, nonniſi *ſed* omittit, quod ab aliis quoque abeſt Codd.

crebra argum. ubi ingeminantur, cumulantur, argumenta ut adverſarius exire ea, iisque reſiſtere, plane nequeat.

quae virtus — contraria. Ubi extenuando ſit opus per μείωσιν.

levis et quadrata. In *levis* ne corripe priorem. *Quadrata* opponitur *hiulcae*, et *confragoſae*, et intelligitur ejusmodi compoſitio (h. e. verborum ſtructura, ſoni rationem habens) cujus commiſſurae bene coëant, ubi (quod dicit Perſius 1, 64. 65) „per leve ſe„veros Effundat junctura un„gues." Sic 9, 4, 69 *quadratum* itidem in compoſitione opponitur *ſoluto.* vid. not. Grit.

virilis. cf. quae monuimus ad 1, 8, 6.

tate mirentur, legi palam pueris, oſtendique in his, quam multa impropria, obſcura, tumida, humilia, ſordida, laſciva, effeminata ſint: quae non laudantur modo a plerisque, ſed (quod pejus eſt) propter hoc ipſum, quod
11 ſunt prava, laudantur. Nam ſermo rectus, et ſecundum naturam enunciatus, nihil habere ex ingenio videtur: illa vero, quae utcunque deflexa ſunt, tanquam exquiſitiora miramur: non aliter quam diſtortis, et quocunque modo prodigioſis corporibus apud quosdam majus eſt pretium, quam iis, quae nihil
12 ex communis habitus bonis perdiderunt. atque etiam qui ſpecie capiuntur, vulſis, levatisque, et inuſtas comas acu comentibus, et

mirentur. Ita Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Praetuli vulgatae *mirantur*, neque enim *omnes corruptas* et *vitioſas orationes* mirantur plerique.

palam pro *coram* praepoſitione cf. I. Fr. Gron. ad Liv. 25, 18, 9. mox §. 16. pro *coram* adverbio.

diſtortis — pretium. Appoſite aſſerunt locum Declamationis inter Quintilianeas 298 „Habent hoc quoque deliciae „divitum — Gratus eſt ille „debilitate, ille ipſa infelicitate „diſtorti corporis placet.“ et Plutarchi περὶ πολυπραγμοσύνης p. 520 C. V. 2. „ἐν Ῥώμῃ τινὲς — τὰ κάλλη τῶν ὠνίων παίδων καὶ γυναικῶν ἐν μηδενὶ λόγῳ τιθέμενοι περὶ τὴν τῶν τεράτων ἀγορὰν ἀναστρέφονται, τοὺς ἀκνήμους καὶ τοὺς γαλιάγκωνας καὶ τοὺς τριοφθάλμους καὶ τοὺς στρουθιοκεφάλους καταμανθάνοντες.“

vulſis levatisque. cf. 1, 6, 44. Eodem redit utrumque: *evulſis* enim pilis *levatur* (h. e. levigatur, prima enim producitur. Sic Horat. Epiſt. 2, 2, 123. Aeneid. 5, 306.) corpus. cf. 5, 9, 14 et 8 Prooem. 19. *Acus* eſt organon inter comendum adhiberi ſolitum Ovid. Amm. 1, 14, 30. Juv. 6, 498. Intelliguntur autem mares, non feminae. Sic Seneca pater Controv. l. 1. p. 62. „in iſtis *vul*„*ſis* atque expolitis, et nuſ„quam, niſi in libidine, *viris*.“

151 non ſuo colore nitidis, plus eſſe formae putant, quam poſſit tribuere incorrupta natura: ut pulchritudo corporis venire videatur ex malis moribus. Nec ſolum haec ipſe debebit docere praeceptor, ſed frequenter interrogare, et judicium diſcipulorum experiri. Sic au- 13
dientibus ſecuritas aberit, nec, quae dicentur, ſuperfluent aures: ſimulque ad id perducentur, quod ex hoc quaeritur, ut inveniant ipſi, et intelligant. Nam quid aliud agimus docendo eos, quam ne ſemper docendi ſint? Hoc diligentiae genus auſim dicere 14
plus collaturum diſcentibus, quam omnes omnium artes, quae juvant ſine dubio multum: ſed, latiore quadam comprehenſione, per omnes quidem ſpecies rerum quotidie paene naſcentium ire qui poſſunt? Sicut de 15
re militari quanquam ſunt tradita quaedam praecepta communia, magis tamen proderit ſcire, qua ducum quisque ratione, in quali loco, tempore, ſit uſus ſapienter, aut contra. Nam in omnibus fere minus valent praecepta,

malis moribus. Guelf. *malis morum* cum Ioann. ſcriptura non plane ſpernenda, quoniam ineſt major concinnitas, referendo ad *pulchritudo corporis.* *ſuperfluent.* Guelf. *perfluent* cum multis edd. Sed recepta plurimos Codd. habet auctores. Puto tamen *perfluendi* verbum bene poſſe uſurpari de liquore, qui a vaſe, cui infunditur, non retineatur. Si *ſuperfluit*, ne intrat quidem; et aptum eſt loco noſtro hoc quoque.

ſuperfluent. vid. not. Crit. *artes.* Rectiſſime Geſnerus accipit de libris ita inſcriptis, vid. 1 Prooem. 24.

latiore — comprehenſione, quoniam latius comprehendunt materiam oratoris, neque ad ſingula deſcendunt.

16 quam experimenta. An vero declamabit quidem praeceptor, ut ſit exemplo ſuis auditoribus: non plus contulerint lecti Cicero ac Demoſthenes? corrigetur palam, ſi quid in declamando diſcipulus erraverit: non potentius erit emendare orationem? quin immo etiam jucundius. Aliena enim vitia quisque
17 reprehendi mavult, quam ſua. Nec deerant plura, quae dicerem: ſed neminem haec utilitas fugit: atque utinam tam non pigeat
18 facere iſtud, quam non diſplicebit. Quod ſi potuerit obtineri, non ita difficilis ſupererit quaeſtio, qui legendi ſint incipientibus? Nam quidam illos minores, quia facilior eorum intellectus videbatur, probaverunt: alii floridius genus, ut ad alenda primarum aetatum

An vero. Ita Guelf. Turic. et Goth. et omnes, puto, Codd. Regius, pro *An*, malebat *At*, quod receperunt Locat. Ruſc. Bad. Tarviſina quidem editio (1482), quam textum Jenſonianum, ſed admiſtis multis operarum vitiis, exhibere narrat Erneſtus (p. 268 Bibl. lat. V. 2.), *An* praefert, ſed et ipſa Jenſoniana, quam falſo *At* dare narrat Geſn.; neque opus erat mutatione, ut vidit etiam Capperonnerius. Sunt conjunctae iſtae quaeſtiones: *Hoccine* fiet, non autem *illud?* ubi poſterius altero etiam eſt veriſimilius. Idem illud *An* mente repeti debet ante *corrigetur.* Similis fere ratio, niſi quod abeſt interrogandi figura, 1, 10, 6. 7. *Niſi forte — nos mirabimur*, quo retroſpice. Nam et hic, in apodoſi: *non plus* cet., deſideres *autem*, vel tale quid, quo clarior fieret ſententia. *An vero* etiam infra c. 8, 11 ubi iterum male ſolicitat Regius, *non* ſuadens pro *vero*, nec locum intelligens. *ac Dem.* Guelf. *aut Dem.* cum multis Codd. *corrigetur.* Guelf. *corrigitur* cum Goth. Turic. et Alm., male. *fac. eorum int.* Turic. omittit *eorum*.

An vero. vid. not. Crit. *pigeat — diſplicebit.* Bona Geſn. conjectura inſerentis *feciſſe* inter *quam* et *non.* cf. 3, 1, 6 *did. — diſc.*

ingenia magis accommodatum. Ego optimos 19
quidem, et ſtatim, et ſemper, ſed tamen eorum candidiſſimum quemque, et maxime expoſitum, velim, ut Livium a pueris magis,

expoſitum. Guelf. *compoſitum* quod ex edd. quibusdam vett. aſſertur, ex Cod. quidem nullo. Etiam Jenſon. *compoſitum*, Tarviſina autem *expolitum* praefert cum Venet. Aldo et Colinaeo, quod ſi Codd. auctoritate niteretur, equidem non prorſus ſpernerem.

candidiſſimum. i. e. ſimpliciſſimum, ſignificatu, quem enarravimus 2, 2, 5. Intelligitur autem h. l. non tam animus ſcriptoris quam dicendi genus, quod nihil oblique ſignificet, ſed omnia liquido exponat, quale tamen nonniſi ab animo etiam ſimplici proficiſcatur. Pari ratione „ſententias *albas* „vocabat Pollio Aſinius, *ſimplices*, apertas, nihil occultum, nihil inſperatum afferentes." Sen. Rh. p. 198. Sic *candide* et *ſimpliciter* junguntur 12, 11, 8 ubi tamen animus deſignatur. De genere dicendi eſt apud Cic. Orator. c. 16. „Elaborant alii in lenitate et aequabilitate, et puro „quaſi quodam et *candido* genere dicendi. Ecce aliqui duritatem et ſeveritatem quandam verbis, et orationis quaſi „moeſtitiam ſequuntur." Apud noſtrum 10, 1, 73 „*candidus* — „Herodotus." cf. ibid. §. 100 „Herodoto aequari Livium — „clariſſimi *candoris*." ibid. §. 113 „Meſſala — *candidus*." Cum tamen candor ille orationis magnopere, ut dixi, pendeat ex animi, ab invidia, ſimulatione, alieni, candore recte Seneca pater (p. 41 Bip.) Livium dicit „natura *candidiſſimum* magnorum ingeniorum „aeſtimatorem" quem antea „*benignius*" (h. e. liberalius) „omnibus magnis viris praeſtitiſſe funebrem laudationem" monuerat. Alio loco *Livium* valde iniquum Salluſtio oſtendit p. 274. Hic autem cauſa, quare primi legendi ſint ſcriptores Livii ſimiles, oratio eſt eorum, non animus, et eadem fere eſt virtus quam in Livio laudat noſter, cum (10, 1, 32) *lacteam* ei tribuit *ubertatem*, oppoſitam et ipſam *Salluſtianae brevitati*.

expoſitum. Facilem intellectu, quaſi dicas *apertum*, *εὐπρόσιτον*. Ea translatio eſt apud Cic. pro Quintio c. 30. „domus patens atque — *expoſita*" ubi eſt pro *aperta*. Sic Stat. Sylv. 1, 2, 24 „limen „*expoſitum*" et Theb. 2, 188. „*Expoſiti* animi" ubi Scholiaſtes priſcus „*Faciles oppido*, „obvii, parati." Noſter 10, 5, 11. *expoſita* videtur dicere

quam Salluſtium: et hic hiſtoriae major eſt auctor; ad quem tamen intelligendum jam
20 profectu opus ſit. Cicero, ut mihi quidem videtur, et jucundus, incipientibus quoque, et apertus eſt ſatis, nec prodeſſe tantum, ſed etiam amari poteſt: tum (quemadmodum Livius praecipit) ut quisque erit Ciceroni ſimil-
21 limus. Duo autem genera maxime cavenda

major. Ita Guelf. cum multis et Codd. et edd. quibus a VV. DD. memoratis adde Tarviſinam. Goth. tamen, cum ſat multis edd., et aliis ſine dubio Codd. *majoris.* *Livius praecipit.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *Liv. praecepit*, ne ſic quidem male. *Plinium* autem quem edd. praeferunt multae vett., ut et Tarviſina, nullus videtur Codex agnoſcere.

pro *communibus*, *vulgo notis.* ut Juvenal. 7, 54. vid. not. Crit.

a pueris. Regium, qui praepoſitionem putat expungendam, nemo reprehendit. Equidem jungo *a pueris* et adverbialem locutionem accipio, quo expeditior ſit ſtructura, quam ſi *pueri* ipſi legentes intelliguntur.

et — auctor. vid. not. Crit. Locus profecto corruptus, quae etiam Morhoſii de Patavinitate Livii (p. 78 ap. Drakenb.) eſt ſuſpicio. Velim doceri a Geſnero luculentis veterum locis, *et* uſurpari pro *etſi*, niſi forte cum praemittitur adjectivis ſignificatque *etiam.* Eſſe autem opus vi iſtius conjunctionis, ultro ſentio. Cum igitur in multis edd. neque in nullo Cod. inveniatur *majoris* pro *major*, Barthianae maxime faveo emendationi, qua *majoris* diſpeſcitur in *major is;* ſed, ut ſenſus exiſtat probabilis, *et hic* mutari velim in *etſi.* Sententia autem ea eſt, Salluſtii majorem eſſe in hiſtoria auctoritatem. Hoc de eo judicium fere probatum fuiſſe veteribus oſtendit Martialis, noto epigrammate 14, 191 „ut perhi„bent doctorum corda virorum „— primus in hiſtoria." Et praeter Quint. ita loquuntur Vellej. 2, 36. Tac. Annal. 3, 30. Seneca Rhet. p. 274. *major auctor* eſt fide dignior, ſic Claudian. bell. Gildonic. v. 499 „Certa fides coeli, ſed *major* „Honorius *auctor.*"

quemadm. Livius. vid. 10, 1, 39 ubi idem Livii praeceptum memorat, additque, inveniri id in epiſtola ad filium ſcripta. Intercidit autem haec epiſtola.

pueris puto: Unum, ne quis eos antiquitatis
nimius admirator, in Gracchorum, Catonis-
que, et aliorum ſimilium lectione dureſcere
velit: fient enim horridi atque jejuni: nam
neque vim eorum adhuc intellectu conſe-
quentur: et elocutione, quae tum ſine dubio
53 erat optima, ſed noſtris temporibus aliena,
contenti, quod eſt peſſimum, ſimiles ſibi
magnis viris videbuntur. Alterum, quod 22
huic diverſum eſt, ne recentis hujus laſciviae
floſculis capti, voluptate quadam prava deli-
niantur, ut praedulce illud genus, et pueri-
libus ingeniis hoc gratius, quo propius eſt,
adament. Firmis autem judiciis, jamque ex- 23
tra periculum poſitis, ſuaſerim et antiquos
legere (ex quibus ſi aſſumatur ſolida ac virilis
ingenii vis, deterſo rudis ſeculi ſqualore, tum
noſter hic cultus clarius eniteſcet) et novos,
quibus et ipſis multa virtus adeſt. Neque 24

ne quis eos. Guelf. *ne quis eorum* cum Bodl. et Bal. et aliquot edd. vett. *aliena.* Guelf. *aliena eſt* cum multis Codd. Et concinnius eſt ſane, cum referatur ad *erat.*

huic div. Goth. (tac. Geſn.) *hinc div.* Sed amat Qu. jungere dativum huic adjectivo. ut 9, 2, 15 *cui div.* et §. 45 *ſermoni ſenſus div.* 8, 6, 55 *div. orationi volunt.* *Neque.* Ita Guelf. et Goth. (tac. Geſn.), edd., ut Geſn., fere *Nec.* Plenius et ante *enim* frequentius *neque.*

Gracch. Cat. Illorum orationes interciderunt, hujus ſolus *de agricultura* ſupereſt, de multis, quos ſcripſit.

recentis hujus. *Hujus* eam ſignificat, quae hodie ſit in uſu, qua de forma poſt Gronovium ad Liv. 25, 40, 2. agit Ruhnkenius ad Vellej. 1, 11, 5. ita mox „noſter *hic* cultus" §. 23. et c. 6, 3 „in *his* — „moribus."

praedulce — genus. Sic Petron. initio operis „mellitos „verborum globulos et omnia „dicta — quaſi papavere et ſeſamo ſparſa."

enim nos tarditatis natura damnavit: ſed dicendi mutavimus genus, et ultra nobis, quam oportebat, indulſimus. ita non tam ingenio illi nos ſuperarunt, quam propoſito. Multa ergo licebit eligere: ſed curandum erit, ne
25 iis, quibus permixta ſunt, inquinentur. Quosdam vero etiam, quos totos imitari oporteat, et fuiſſe nuper, et nunc eſſe, quidni libenter non conceſſerim modo, verum etiam conten-
26 derim? Sed ii qui ſint, non cujusque eſt pronunciare. Tutius circa priores vel erratur: ideoque hanc novorum diſtuli lectionem, ne imitatio judicium antecederet.

VI. Fuit etiam in hoc diverſum praecipientium propoſitum, quod eorum quidam materias, quas diſcipulis ad dicendum dabant,

ii. Ita Guelf. et magis placet vulgato *hi.* *cujusque.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *cujuscunque.* cf. 1, 5, 11.

circa prior. vel erratur. Guelf. *circa prior. imitatio eſt vel oriatur.* cum pleriſque Codd. niſi quod proprius Guelferbytani eſt error *oriatur* pro *erratur.* Pro recepta ſpondere videntur Joannenſis, niſi forte h. l. eſt mutilus, item Voſſ. 1. 3. et Bern., quorum tamen ſolitus cum Guelf. conſenſus facit ut minus fidam ſilentio eorum qui contulerunt, atque Alm. cum Turic. Edd. vett. certatim dant importuna haec *im. eſt,* quibus adde Tarviſinam. Rectiſſime neque ineleganter Badius, monens in ſolo Regii Codice (excuſum intelligit) deſiderari haec verba, ait, ſe, quia Regius eradenda ea non dicat, dubitare an eradenda ſint. Veriſſime ille; neque enim, lectore non monito, omiſiſſet ea Regius, niſi a MSS. ejus afuiſſent. Satis tuto colligas inde, ne in Florentino quidem Codice legi. Quam autem ſint aliena nemo non ſentit, et Badius ne hoc quidem male: „*Tutior* „dixiſſet Qu., non *tutius.*"

ne — inquinentur, ne quidquam ex deterioribus iis, unde ea promimus, adhaereſcat electis iſtis.

non contenti diviſione dirigere, latius dicen-
do proſequebantur: nec ſolum probationibus
implebant, ſed etiam affectibus. Alii, cum 2
primas modo lineas duxiſſent, poſt declama-
tiones, quid omiſiſſet quisque, tractabant;
quosdam vero locos non minore cura, quam
cum ad dicendum ipſi ſurgerent, excolebant.
Utile utrumque: et ideo neutrum ab altero
ſeparo: ſed ſi facere tantum alterum neceſſe
ſit, plus proderit demonſtraſſe rectam proti-
nus viam, quam revocare ab errore jam
lapſos. Primum, quia emendationem auri- 3
bus modo accipiunt, diviſionem vero ad co-
gitationem etiam et ſtilum perferunt: deinde,
quod libentius praecipientem audiunt, quam
155 reprehendentem. Si qui vero paulo ſunt
vivaciores, in his praeſertim moribus, etiam

quid om. Ita Guelf. et Goth. (tac. Geſn.). Sed videtur ſphalmate mero irrepſiſſe *quod* in Geſneri editionem, quam Regii conjecturam, a Capperonnerio receptam, improbat in nota ipſe. Turic. ſiletur.

diviſionem — ad ſtilum. Scribunt enim diſcipuli eam tractandae materiae diviſionem, quae dictatur a magiſtro, domumque ſecum aſportant. Hujusmodi *diviſiones* (*ſermones* etiam vocantur, ut in Declamationibus Quintilianeis), alii aliis pleniores dabant. Exemplum eſt Albutii apud Senecam patrem Controv. l. 3. praefat. p. 197. cujus orationis ſcholaſticae „tanquam *declamationi* „multum deerat, tanquam *di-* „*viſioni* multum ſupererat." Seneca ipſe in Controverſiis ſolet *diviſiones* dare ſingularum cauſarum, quibus apparet, praeter earum partes, argumenta cet. diſcipulis judicanda, etiam aliorum ejusdem cauſae tractationem cum iis communicare moris fuiſſe. cf. 1, 2, 13.

vivaciores. Fruſtra repugnat Burmannus, quo minus recentiorem et Francogallicum fere ſignificatum agnoſcamus in hoc vocabuli uſu. cf. quae diximus ad 1, 2, 20. Neque tamen protinus *vivacitas* 6 Prooem. 3.

iraſcuntur admonitioni, et taciti repugnant. Nec ideo tamen minus vitia aperte coarguen-
4 da ſunt. Habenda enim ratio ceterorum, qui recta eſſe, quae praeceptor non emendaverit, credent. Utraque autem ratio miſcenda eſt, et ita tractanda, ut ipſae res poſtulabunt.
5 Namque incipientibus danda erit velut praeformata materia ſecundum cujusque vires. At, cum ſatis compoſuiſſe ſe ad exemplum videbuntur, brevia quaedam demonſtranda veſtigia: quae perſecuti, jam ſuis viribus ſine
6 adminiculo progredi poſſint. Nonnunquam

velut praeſ. Guelf. *vel praeſ.*

eodem eſt intellectu accipienda. Uſus, qualis eſt noſter, originem deprehendere mihi videor in loco Gellii 5, 2 de Bucephalo, ubi equus, quanquam *moribundus* — regem dicitur *vivaciſſimo* curſu retuliſſe. Significatur curſus, qualis ſit animantis vita pleniſſimi, obliterata *diuturnitatis* ſignificatione, quae alias plerumque intelligitur. Gellius aliquot praeterea locis celeritatem *vivaciſſimam* dicit, ut 15, 22. „Cerva — *vivaciſſimae* celeritatis" et 9, 4 „*vivaciſſimae* pernicitatis." Sicut et Appulej. Florid. p. Elm. 363. *vivacis* pern. Simile quid L. Seneca Conſol. ad Marciam c. 26 „quam magno et quam *vivaci* animo ſcripſiſſem" quanquam ibi *vivax* Cremutii Cordi *animus* poteſt videri oppoſitus ipſius *morti*. Item Flav. Vopiſcus in Aureliano c. 4 „a prima aetate *ingenio vivaciſſimus*," quod proxime ad noſtrum locum accedit. Intelligemus ergo et hic: *alacriores, animoſiores*. vid. Gronovii Obſerv. 3, 4. p. Platn. 352, qui idem probat. Similiter vergentem ad uſum Francogallicum vocem legemus 3, 8, 59 ubi „*civilis* et humanus ingreſſus" opponitur „quiritando." Sic Rutgerſ. Var. lect. p. 234 in auctore Dial. de corr. eloq. c. 29, 2 pro *et libertati* ſcribit *ut vivacitati* ex vetere libro, ubi inveniebat: *et bibacitati*, non utique neceſſario, eleganter tamen.

Utraque — ratio. Repetit, quod modo (§. 2.) praeceperat.

credi ſibi ipſos oportebit: ne mala conſuetudine ſemper alienum laborem ſequendi, nihil per ſe conari et quaerere ſciant. Quod ſi ſatis prudenter dicenda viderint, jam prope conſummata fuerit praecipientis opera: ſi quid erraverint adhuc, erunt ad ducem reducendi. Cui rei ſimile quiddam facientes aves 7
cernimus, quae teneris infirmisque foetibus cibos ore ſuo collatos partiuntur: at, cum viſi ſunt adulti, paulum egredi nidis et circumvolare ſedem illam, praecedentes ipſae, docent: tum expertas vires libero coelo, ſuaeque ipſorum fiduciae permittunt.

VII. Illud ex conſuetudine mutandum prorſus exiſtimo in his, de quibus nunc diſſerimus, aetatibus, ne omnia, quae ſcripſerint, ediſcant, et certa, ut moris eſt, die dicant: quod quidem maxime patres exigunt,

ſibi ipſos. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *ſibi eos*, et pleraeque edd. *Ipſos* Obr. Burm. Capp. et Geſn. receperunt ex Alm. (Turic. *ipſi ipſos*, male) Bodl. et ed. Andr., neque tamen neceſſario; et elegantior fere mihi videtur ratio, quae *ipſos* iſtud, quod facile intelligitur, non adeo inculcat. *ne omnia.* Guelf. *ne omnino.*

ſibi ipſos. vid. not. Crit.

expertas vires. Suſpicor, quanquam in libris nulla varietas, *expertos*, maſc. gen., dediſſe Qu. Etſi enim ſexcenties apud optimos ſcriptores paſſive uſurpatur participium *experiendi* vid. Voſſ. de Vitiis ſerm. p. 146. et Drak. ad Liv. 5, 546., elegantius tamen h. l. *ipſi ſuas vires experti* videntur *libero coelo permitti*, quam *vires iſtae expertae*, neque bene coit *ſuae ipſorum fiduciae*, quae de alio intelligere cogeris.

certa — die. Juvenal. 7, 160. 61 „*ſexta* Quaque *die* „miſerum dirus caput Annibal „implet.“ *Annibal* eſt ſuaſoria toties dicta. Noſter 10, 5, 21.

patres exigunt. Perſius Sat. 3, 45. 47. „verba — Quae

atque ita demum ſtudere liberos ſuos, ſi quam frequentiſſime declamaverint, credunt; cum 15
2 profectus praecipue diligentia conſtet. Nam ut ſcribere pueros, plurimumque eſſe in hoc opere, plane velim: ſic ediſcere electos ex orationibus vel hiſtoriis, aliove quo genere dignorum ea cura voluminum, locos, multo
3 magis ſuadeam. Nam et exercebitur acrius memoria, aliena complectendo, quam ſua: et, qui erunt in difficiliore hujus laboris genere verſati, ſine moleſtia, quae ipſi compoſuerunt, jam familiarius animo ſuo affigent: et aſſueſcent optimis, ſemperque habebunt intra ſe, quod imitentur: et jam non ſentien-

huj. laboris genere. Ita Guelf. Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Ceteri et edd. praeter Obr., omnes *huj. generis labore*, quod minus clarum et videtur ſapere recentiorem manum. Obrechtus noſtram dat ſcripturam, niſi quod omittit *hujus*; quare, neſcio. *familiarius.* Guelf. et Turic. *familiari* cum tribus Britt. Alm. Voſſ. 1. Neque recte omnino procedit recepta; quid enim eſt *familiariter affigere?* Equidem veriſſimum puto, quod dedit Obr., fortaſſe e Cod. Argent., *familiaria.* Nolui tamen ponere, quod in Cod. nullo inveniſſem; quanquam *a* ante *a* facillime excidebat. Mecum facit Lochmannus Progr. 90. p. 12. *et jam.* Ita Bodl. et dedit Obr. Ceteri, ut et Geſn., continua ſcriptura *etiam*, quo abrupta ſit et ſalebroſa oratio: „*jam non* ſentientes" ut mox §. 4 „*jam* non quaeſitis."

„pater adductis ſudans audiret „amicis." Vetus Scholiaſtes ad Juvenal. 10, 167. „Ut de te „pueri *ſtudentes* dicant." Apparet invaluiſſe uſum iſtum verbi *ſtudendi*, quem patres ſequebantur, ut *declamare*, eſſet *ſtudere.* cf. 2, 2, 7.

diligentia, *accuratione* dicendi, non *frequentia.* *conſtet.* comparetur; ne forte interpreteris: „contineatur."

multo magis ſuadeam. Non *ediſcere electos locos* multo magis quam *ſcribere* ſuadet Qu., ſed *electos locos* potius quam *ſua ipſorum ſcripta ediſcere.* Hoc apparet ſequentibus: „*aliena* complectendo quam *ſua.*"

familiarius. vid. not. Crit.

tes formam orationis illam, quam mente penitus acceperint, expriment. Abundabunt 4
autem copia verborum optimorum, et compoſitione, ac figuris jam non quaeſitis, ſed ſponte, et ex repoſito velut theſauro ſe offerentibus. Accedit his et jucunda in ſermone bene a quoque dictorum relatio, et in cauſis utilis. Nam et plus auctoritatis afferunt ea, quae non praeſentis gratia litis ſunt comparata, et laudem ſaepe majorem, quam ſi noſtra ſint, conciliant. Aliquando tamen permittendum, 5
quae ipſi ſcripſerint, dicere, ut laboris ſui fructum etiam ex illa, quae maxime petitur, laude, plurimum capiant. Verum id quoque

ſponte et ex. Guelf. omittit *et.* Placet haec ratio. *bene a quoque.* Ita et Guelf., cum multi Codd. (ut et Turic.), edd. autem vett. fere omnes, dent *idonea quoque*, vel, paulo melius, *idoneaque.* Vera tamen ſcriptura jam in Locat. ed. legitur et a recentt., praeter Obr., eſt ſervata. Ruſc. mire contaminat utramque orationem: *bene ydonea quoque.* vid. not. Crit. ad Prooem. 4. *laudem — maj.* Ita Guelf. cum omnibus praeter Goth. (nam in Jenſ. quoque eſſe falſo narrat Geſn.), qui dat *gratiam — maj.* quod quare placuerit Geſn., non video. Inſuavis eſt et iteratio „*praeſ. gratia* litis" — „*gratiam* — maj.," neque facile alio referas *gratiam* iſtam niſi ad *utilitatem* quam conſequitur qui gratia pollet apud judices; de ea autem modo jam egerat. Tarviſina tuetur *laudem*, neque e Voſſ. 2. quidquam varietatis affertur. *fructum — plurimum.* Cum nonniſi raro hoc fieri velit Qu., poteſt alienum videri, quod *plurimum* fructum ex laude pueris promittit. Alm. (Turic. ſiletur), fortaſſe ex mero omiſſi apicis in *i* errore, *plurium.* Sed, ſi tollis comma poſt *laude*, exiſtit non ſpernenda ſententia. laus *plurium* contingit declamanti ſua; nonniſi *unius* magiſtri, ſcribenti tantum.

jucunda — utilis. Simile quid de poëtarum locis, orationibus inſerendis 1, 8, 10.

fructum — plurimum. vid. not. Crit.

tum fieri oportebit, cum aliquid commodius elimaverint: ut eo velut praemio ſtudii ſui donentur, ac ſe meruiſſe, ut dicerent, gaudeant.

VIII. Virtus praeceptoris haberi ſolet, nec 15
immerito, diligenter in iis, quos erudiendos ſuſceperit, notare diſcrimina ingeniorum, et quo quemque natura maxime ferat, ſcire. Nam eſt in hoc incredibilis quaedam varietas, nec pauciores animorum paene, quam corpo-
2 rum, formae. Quod intelligi etiam ex ipſis oratoribus poteſt, qui tantum inter ſe diſtant genere dicendi, ut nemo ſit alteri ſimilis: quamvis plurimi ſe ad eorum, quos proba-
3 bant, imitationem compoſuerint. Utile deinde pleriſque viſum eſt ita quemque inſtituere, ut propria naturae bona doctrina foverent, et in id potiſſimum ingenia, quo tenderent, adjuvarentur: ut ſi quis palaeſtrae peri-

Sed ferri poteſt recepta, ſi intelligitur *fructus plurimus*, quantus, ſalvis ceteris docendi legibus, maximus poteſt percipi.

elimaverint. Guelf. *limaverint.* cum Voſſ. 1. *limaverit* Voſſ. 3. cf. *elaboraſſet* 2, 3, 6. *paene.* Guelf. *fere.*

probabant. Guelf. *probant* cum vett. edd. quibus recenſitis adde Tarviſ. Venet. Ruſc., male.

commodius, h. e. melius, elegantius. Ea poteſtate *commoditas* interdum apud veteres, ut Cic. pro Roſc. Am. c. 4 „*commoditati* ingenium — eſt impedimento." Quare non erat quod ſolicitaret vocabulum hoc Erneſtius Inv. 1, 2 „*commoditas* „quaedam, prava virtutis imitatrix." Cf. Script. ad Herenn. 3, 8 „*commodiſſime*" dexterrime. ib. 4, 4 „*commode* „ſcripta." Cic. de Inv. 1, 41 „nos *commodius*, quam ceteros „attendiſſe." ib. 2, 50 „eum „*commodiſſime* ſcribere, qui „curet" cet. et multis locis, quae etiam lexica demonſtrant.

tus, cum in aliquod plenum pueris gymnaſium venerit, expertus eorum omni modo corpus animumque, diſcernat, cui quisque certamini ſit praeparandus: ita praeceptorem 4
eloquentiae, cum ſagaciter fuerit intuitus, cujus ingenium preſſo limatoque genere dicendi, cujus acri, gravi, dulci, aſpero, nitido, urbano, maxime gaudeat; ita ſe commodaturum ſingulis, ut in eo, quo quisque
eminet, provehatur: quod et adjuta cura na- 5
tura magis evaleſcat; et qui in diverſa ducatur, nec in iis, quibus minus aptus eſt, ſatis poſſit efficere, et ea, in quae natus videtur,
deſerendo faciat infirmiora. Quod mihi (li- 6
bera enim, vel contra receptas perſuaſiones, rationem ſequenti ſententia eſt) in parte ve-
158 rum videtur. Nam proprietates ingeniorum
diſpicere prorſus neceſſarium eſt. In his quo- 7
que certum ſtudiorum facere delectum nemo diſſuaſerit. Namque erit alius hiſtoriae magis idoneus, alius compoſitus ad carmen, alius utilis ſtudio juris, ut nonnulli rus fortaſſe

praeceptorem. Guelf. cum Goth. *praeceptor.* Nec male, ſi comma tollas poſt *eloquentiae.* *qui in div.* Guelf. et Turic. *ſi in div.* cum multis Codd. et edd. vett. fere omnibus, praeter Ald. Sed defendere receptam videntur aliquot, qui non memorantur Codd. et aptior eſt propter maſc. quod ſequitur „*aptus.*"
nat. videtur. Goth. (tac. Geſn.) *nat. fuerit.*

praeceptorem — commodaturum. Pendet accuſativus a verbo, quod in illo *utile viſum eſt* §. 3, latet, ſive *ajunt* intelligis, ſive ſimile quid. Aliorum ſermonem referri apparet etiam conjunctivis iſtis poſt *quod: evaleſcat, poſſit, faciat.* cf. ad 2, 17, 6.

mittendi. Sic diſcernet haec dicendi magiſter,
quo modo palaeſtricus ille curſorem faciet, aut
pugilem, aut luctatorem, aliudve quid ex iis,
8 quae ſunt ſacrorum certaminum. Verum ei,
qui foro deſtinabitur, non in unam partem
aliquam, ſed in omnia, quae ſunt ejus operis,
etiam ſi qua difficiliora diſcenti videbuntur,
elaborandum eſt. Nam et omnino ſupervacua
9 erat doctrina, ſi natura ſufficeret. An ſi quis
ingenio corruptus ac tumidus, ut plerique
ſunt, inciderit, in hoc eum ire patiemur?
aridum atque jejunum non alemus, et quaſi
veſtiemus? Nam ſi quaedam detrahere ne-
ceſſarium eſt, cur non ſit adjicere conceſſum?
10 Neque ego contra naturam pugno. Non enim
deterendum id bonum, ſi quod ingenitum eſt,
exiſtimo, ſed augendum, addendumque quod
11 ceſſat. An vero clariſſimus ille praeceptor

alemus et. Turic. inſerit *certe eum* cum Alm. Guelf. *eum certe.* *deterendum.* Guelf. *differendum*, per errorem pro *deferendum* quod eſt in plerisque, ut Goth. Sed, auctorem nactus Alm., recte *deterendum* vindicat Burmannus, quod et Obr. recepit, fortaſſe ex Argentoratenſi. *ingenitum.* Turic. et Alm. *ingenium.* *An vero.* Ita et Guelf. cum omnibus Codd. praeter Goth. Edd.

palaeſtricus. cf. quae dicta ſunt ad 1, 11, 15.

ſacrorum certaminum. „Τέσ- „σαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν᾽ Ἑλλάδα, „τέσσαρες ἱροί.“ vid. Anthol. Ep. pr. apud Brunck. Anal. Vol. 3. p. 247. Sed Qu. Romana certamina intelligere magis eſt putandus, quam Graeca, ad quorum aemulationem Auguſtus Neapoli (Suet. Aug. 98), Nero autem Romae (ib. Ner. 12) gymnicos ludos inſtituit, et Domitianus (ib. Domit. 4) Capitolino Jovi ejusdemmodi certamen quinquennale adornavit, cujus ipſius mentionem facit noſter 3, 7, 4 *ſacrum* et ipſum vocans. cf. et 9, 4, 11.

ing. corruptus. vid. ad 2, 3, 9.

in hoc — ire. Eadem locutio eſt 2, 10, 5 *in corpus cant.*

Iſocrates, quem non magis libri bene dixiſſe, quam diſcipuli bene docuiſſe teſtantur, cum de Ephoro atque Theopompo ſic judicaret,
159 ut *alteri frenis, alteri calcaribus opus eſſe* diceret; aut in illo lentiore tarditatem, aut in illo paene praecipiti concitationem adjuvandam docendo exiſtimavit? cum alterum alterius natura miſcendum arbitraretur. Imbe- 12
cillis tamen ingeniis ſane ſic obſequendum ſit, ut tantum in id, quo vocat natura, ducantur. Ita enim, quod ſolum poſſunt, melius efficient. Si vero liberalior materia contigerit, et in qua merito ad ſpem oratoris ſimus aggreſſi,

quidem multae ex Regii conjectura *Annon,* cui adeſt unus Goth. *Adjuvare* quid eſſet h. l. Regius non intellexit, qui putavit ſignificare *curare, emendare,* cum ſit *augere, promovere.*

illo paene. Ita Guelf. et Goth. et plerique Codd. (Turic. ſiletur) et edd. vett. Recte bis poni pronomen *ille*, defendit Burm. et hic et ad Ovid. Heroid. 2. v. ult. ubi etiam noſtrum docet idem locutum 11, 3, 168. „Demoſth. atque Aeſch. — „neque *ille* — nec *ille.*" Recentiores *hoc paene.* Apud Liv. 3, 64, 10 quoque in antiquo rogationis carmine „ut *illi* — ut *illi*" diverſi ſunt. *Imbecillis.* Turic. *imbecillibus* c. Alm. Bodl. Bal. Andr. Obr. *poſſunt.* Goth. (tac. Geſn.) *poſſint*, quod corrigendo factum eſt ex *poſſunt.* Accedit Voſſ. 2. dans *poſſit*, omiſſo apice. Neque alienus eſt modus potentialis.

de Eph. — Theop. vid. Cic. de Orat. 3, 9. et Brut. c. 56: et noſtrum 10, 1, 74. Cf. et Ruhnkenium in hiſtoria Oratorum p. LXXXVII.

aut in illo paene praec. vid. not. Crit.

materia — aggreſſi. Haec ſine varietate dant Codd., niſi forte unus Britannicorum (Ioann.) pro *mat.* praefert *natura,* quod Regius conjiciebat. Equidem cum Burm., *natura* ſi auctores haberet Codd., mallem ſane, quam quod legitur, praeſertim cum antecedat „imbecillis *in*-„*geniis*" quibus aptius *nat.* jungitur, quam *materia*, cui ne *liberalior* quidem magnopere convenit. Ferri tamen poteſt recepta ſcriptura et defenditur a Geſnero in primis loco Ciceroniano Verr. 3, 68. de quo vide Erneſtum in Clav. voc.

13 nulla dicendi virtus omittenda eſt. Nam licet ſit aliquam in partem pronior, ut neceſſe eſt, ceteris tamen non repugnabit, atque ea cura paria faciet iis, in quibus eminebat: ſicut ille (ne ab eodem exemplo recedamus) exercendi corpora peritus, non, ſi docendum pancratiaſten ſuſceperit, pugno ferire vel calce tantum, aut nexus modo, atque in his certos aliquos docebit, ſed omnia, quae ſunt ejus certaminis. Erit qui ex his aliqua non poſſit?
14 In id maxime quod poterit incumbet. Nam ſunt haec duo vitanda prorſus: unum, ne tentes quod effici non poſſit: alterum, ne ab eo, quod quis optime facit, in aliud, cui minus eſt idoneus, transferas. At ſi fuerit, qui docebitur, ille, quem adoleſcentes ſenem vidimus, Nicoſtratus, omnibus in eo docendi 16

nulla dicendi. Guelf. et Turic. *nulla diſcendi* cum quibusdam Codd., male. *eminebat.* Guelf. et Turic. *eminebit.* cum multis et edd. ut Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. *eminebat* Vallenſ.

mat. Structura haec: *in qua* — *aggreſſi* offendit Burmannum, immerito tamen, ut opinor. *Aggredi ad ſpem* dicitur ut 1, 2, 26 *ſe tollere ad ſpem.* Fortitudine opus eſſe videtur ad tantam ſpem concipiendam animo. *In qua* autem explica: *qua oblata, cujus occaſione,* vel eo ſenſu accipe quo e. g. Cic. de Or. 2, 61 „quod *in* „bono ſervo dici ſolet" ubi hodie uſurpant „*de* bono ſer„vo."

nexus. „Proprium palaeſtrae „verbum. Seneca de Benef. 7, „1. magnus luctator — non „qui omnes — *nexus* — per„didicit. Ovid. Metam. 9, 58 Achelous de Hercule: „vix „ſolvi duros a corpore *nexus.*" Geſn. Etiam Declam. Qu. 5. p. 48 „implicitus, infando *nexu*" imago petita a lucta.

Nicoſtratus. Rem narrat Pauſanias l. 5. c. 21 p. Kuhn. 432. *Νικόστρατος ἐπὶ ἡμέρας ἀνείλετο τῆς αὐτῆς παγκρατίου καὶ πάλης νίκην.* Contraxi verba Pauſaniae. Ejusdem, ut clari athletae, ſed hominis valde deformis, meminit Lucianus de ſcri-

partibus ſimiliter utetur: efficietque illum, qualis hic fuit, luctando pugnandoque (quorum utroque certamine iisdem diebus coronabatur) invictum. Et quanto id magis ora- 15
toris futuri magiſtro providendum erit? Non enim ſatis eſt dicere preſſe tantum, aut ſubtiliter, aut aſpere: non magis, quam phonaſco acutis tantum, aut mediis, aut gravibus ſonis, aut horum etiam particulis excellere. Nam ſicut cithara, ita oratio perfecta non eſt, niſi ab imo ad ſummum omnibus intenta nervis conſentiat.

IX. Plura de officiis docentium locutus, diſcipulos id unum interim moneo: ut praeceptores ſuos non minus, quam ipſa ſtudia ament: et parentes eſſe, non quidem corporum, ſed mentium, credant. Multum haec 2
161 pietas confert ſtudio. nam ita et libenter audient, et dictis credent, et eſſe ſimiles concupiſcent: in ipſos denique coetus ſcholarum laeti et alacres convenient: emendati non iraſcentur, laudati gaudebunt: ut ſint cariſſimi, ſtudio merebuntur. Nam ut illorum officium 3
eſt docere, ſic horum praebere ſe dociles:

id un. Guelf. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *in un.* miro multorum Codd. conſenſu.

benda hiſtoria p. 169. Vol. 4. Bip. Proverbium ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον eſt bis apud Suidam in vocc. ἐγὼ et Νικόστρατος. Sed is Comoedus fuiſſe perhibetur, quanquam Vaticana paroemiarum Appendix (apud Schottum Cent. 1, 65. p. 270) tragoedum facit.

parentes — credant. cf. Juvenal. 7, 209.

alioqui neutrum ſine altero ſufficiet. Et ſicut hominis ortus ex utroque gignentium confertur, et fruſtra ſparſeris ſemina, niſi illa praemollitus foverit ſulcus: ita eloquentia coaleſcere nequit, niſi ſociata tradentis accipientisque concordia.

X. In his primis operibus, quae non ipſa parva ſunt ſed majorum quaſi membra atque partes, bene inſtituto ac ſatis exercitato, jam fere tempus appetet aggrediendi ſuaſorias judicialesque materias: quarum antequam viam ingredior, pauca mihi de ipſa declamandi ratione dicenda ſunt: quae quidem, ut ex omnibus noviſſime inventa, ita multo eſt uti- 162
2 liſſima. Nam et cuncta illa, de quibus diximus, in ſe fere continet, et veritati proximam imaginem reddit: ideoque ita eſt celebrata, ut plerisque videretur ad formandam eloquentiam vel ſola ſufficere. Neque enim virtus ulla perpetuae duntaxat orationis reperiri poteſt, quae non ſit cum hac dicendi
3 meditatione communis. Eo quidem res iſta

ſufficiet. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *ſufficit*, cum aliquot Codd. et edd. vett. quas vidi omn. Videntur tamen et receptae, quae utique praeſtat, eſſe auctores Codd.

anteq. — ingredior. Guelf. et Goth. *ingrediar* cum vett. edd. ut Jenſ. (tac. Geſn.). Utrum praeſtet, ego non dixerim. Alm. noſtrae ſcripturae auctor, quam et Obr. dat.

noviſſime inventa. cf. 2, 4, 41. 42.

celebrata i. e. frequentata, ut 10, 1, 96 „Iambus non — „a Romanis *celebratus*.“

perpetuae — orationis. vid. 2, 20, 7.

meditatione. Cum Francio (ſed quid non huic?) in mentem venerit etiam corrigere

culpa docentium recidit, ut inter praeci-
puas, quae corrumperent eloquentiam, cau-
ſas licentia atque inſcitia declamantium fue-
rit. Sed eo, quod natura bonum eſt,
bene uti licet. Sint ergo et ipſae materiae, 4
quae fingentur, quam ſimillimae veritati: et
declamatio, in quantum maxime poteſt, imi-
tetur eas actiones, in quarum exercitationem
reperta eſt. Nam *magos*, et *peſtilentiam*, et 5
reſponſa, et *ſaeviores tragicis novercas*, alia-

in quantum. Guelf. omittit *in.* Sed hanc ſtructuram et Burmannus defendit ad noſtrum locum, et Ruhnkenius ad Vellej. (cui eſt frequentiſſima) 1, 9, 3 vel Virgilii et Livii auctoritate tuetur. Utriusque Senecae haec exempla adde: Patris p. (Bip.) 126 „*in tantum* tenaces.“ 192 „*in tantum* ornata.“ 249 „*in quantum* poſſet.“ Filii: De benef. 2, 23 „*in tantum* producenda — *in quantum* delectatura eſt.“ Ep. 95 „quando et *in quantum* et in quo.“ Plinii Hiſt. Nat. 2, 106 „Aetnae — flagrantis — *in tantum.*“

velitatione, operae pretium fuerit monere poſt Capper., eſſe hanc Graecorum *μελέτην.*

in quantum. vid. not. Crit.

Nam magos — novercas. Cf. Scriptorem *Dialogi de cauſis corr. el.* c. 35. ubi item exagitantur vanae declamationum materiae, isque locus poſſit legenti perſuadere Quintilianum ejus dialogi auctorem. Sed obſtant alia multa. Ceterum et ibi tanguntur *peſtilentiae remedia.* Habet multam ſpeciem Parei conjectura, in noſtro loco pro „et peſtilentiam „et reſponſa“ tentantis „et in „peſtilentiam reſponſa,“ cui ſtabiliendae ad partes vocat Petronium c. 1. ſimilia de declamantium ineptiis conquerentem, ubi haec „reſponſa in „peſtilentiam data.“ Apparet tamen contortius dici „reſpon„ſa in peſt.“ pro „reſponſa in „peſt. *data.*“ Exempla hujusmodi materiarum Declam. inter Quintilianeas 326 „Qui „peſtilentia laborabant, miſe„runt legatum ad oraculum „petendum: reſponſum eſt ei, „filium ipſius immolandum „eſſe.“ 384. „In peſtilentia „reſponſum eſt, virginem im„molandam.“ inter Calpurnia„nas 19. „In peſtilentia re„ſponſum eſt“ cet. 43. „Lues „orta eſt, reſpondit oraculum.“

que magis adhuc fabuloſa, fruſtra inter *ſponſiones* et *interdicta* quaeremus. Quid ergo? Nunquam haec ſupra fidem, et poëtica (ut
vere dixerim) themata, juvenibus pertractare 163
permittemus, ut expatientur, et gaudeant
6 materia, et quaſi in corpus eant? Erat optimum: ſed certe ſint grandia et tumida, non ſtulta etiam, et acrioribus oculis intuenti ridicula: ut, ſi jam cedendum eſt, impleat ſe

pertractare. Guelf. et Turic. *tractare* cum Bodl. et Andr. Praeſtat ſane ob eundem, qui mox eſt in *permitt.* ſonum.

ut, ſi jam. Sic Guelf. et Codd., puto, omnes. Etiam edd. vett. Mirum igitur, in vulgatis (meis quidem a Gryphio 1544 inde) legi *ac ſi jam*, quam ego ſcripturam ne me-

Neque apparet, quomodo *peſtilentiae* mentio poſſit fieri in materiis ſcholaſticis, niſi adjuncto hoc de ejus remediis. Saltem ſeorſim poſita debent jungi cogitatione: *peſtilentia, reſponſa. Magorum* et ceterorum, quae hic tanguntur, exempla inveniet, qui Declamationum Quintilianearum, Calpurnianarum, item Senecae controverſiarum indices voluerit percenſere. Magi promiſſum peſtilentiae compeſcendae (inter Libanii μελέτας, 43. p. Morel. 898 ſeqq.) ſi filio, quem ſors mactandum obtulerat, parcatur, duas harum jungit materias.

magis adhuc. cf. ad 1, 5, 22.

ſponſiones — interdicta. Vocabula haec juris civilis (vid. Lexica) ipſum forum demonſtrant, ubi ſcholaſtica iſta nullius ſint utilitatis futura. Sic *Dial. de corr. el.* l. c. „quid „quid in ſchola cotidie agitur; „in *foro* raro, vel nunquam." Petron. c. 1. „hoc tantum pro„ficiunt, ut cum in *forum* venerint, putent ſe in alium ter„rarum orbem delatos." Etiam Cic. de Orat. 2, 24. „Hoc in „*ludo*, non praecipitur — At „vero in *foro*" cet.

Erat opt. Imperfectum, prae futuro quod dant aliquot Codd. (ut et Turic. neque tamen Guelf.) et edd. pleraeque ante Leidenſem, fortiter retinendum. Hodie dicimus fere: *eſſet*, in hoc ſenſu. Hor. Sat. 2, 1, 6. 7. „Peream male, ſi non „Optimum *erat*."

in corpus eant. cf. ad 2, 4, 5.

ut, ſi jam cedendum. Non igitur plane vetat ejusmodi materiis uti, quare certum ex

declamator aliquando, dum ſciat, ut quadrupedes, cum viridi pabulo diſtentae ſunt, ſanguinis detractione curantur, et ſic ad cibos viribus conſervandis idoneos redeunt, ita ſibi quoque tenuandas adipes, et quidquid humoris corrupti contraxerit, emittendum, ſi eſſe ſanus ac robuſtus volet. Alioqui tumor ille 7
inanis primo cujusque veri operis conatu deprehendetur. Totum autem declamandi opus qui diverſum omnino a forenſibus cauſis exiſtimant, ii profecto ne rationem quidem, qua iſta exercitatio inventa ſit, pervident. Nam, ſi foro non praeparat, aut ſcenicae 8
oſtentationi, aut furioſae vociferationi, ſimillimum eſt. Quid enim attinet judicem prae-

morarem quidem niſi placeret et ſponte, tale quid huic loco convenire, ſenſiſſem. Quomodo enim haec procedunt: „Sint „grandia — *ut* — impleat ſe declamator?" Immo „Sint gr. — „*et* (vel *ac*, quoniam interjicitur parentheſis a conſona incipiens) impleat ſe decl." Ferrem *ut*, ſi poſt *impleat* ſequeretur *non autem*, ſicut modo opponuntur „grandia, *non* ſtulta." A Burmanno quidem inde omnes retinent *ut*, quod et Obr. receperat; equidem reducere cupiam vulgatam, ſed auctorem deſidero, neque, unde ſe inſinuaverit, novi.

tenuandas. Turic. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *tenuandos* et ſic fere edd. vett. Utriusque generis apud ſcriptores eſſe *adipem* Priſcianus ipſe docet. p. 657. 752. *cujusque*. Turic. et Guelf. *cujuscunque*, cum aliquot Codd. et edd. vett. fere omnibus. cf. 2, 6, 26.

hac reprehenſione argumentum peti poſſe, quo minus a noſtro *declamationes* illae *Quintilianeae* profectae fuerint, non videtur; niſi quod nullum fere ſanioris materiae exemplum inter eas, quae quidem aetatem tulerunt, invenitur. vid. not. Crit.

deprehendetur. Non *invenietur* et *agnoſcetur*, ſed in artum deferetur et aeſtuabit, ſe expedire neſciens. cf. ad 1, 1, 30.

parare, qui nullus eſt? narrare, quod omnes ſciant falſum? probationes adhibere cauſae, de qua nemo ſit pronunciaturus? Et haec quidem otioſa tantum. affici vero, et ira vel luctu permovere, cujus eſt ludibrii, niſi quibusdam pugnae ſimulacris ad verum diſcri-
9 men aciemque juſtam conſueſcimus? Nihil ergo inter forenſe genus dicendi, atque hoc declamatorium, intererit? Si profectus gratia dicimus, nihil. Utinamque adjici ad conſuetudinem poſſet, ut nominibus uteremur, 1
et perplexae magis, et longioris aliquando actus, controverſiae fingerentur, et verba in uſu quotidiano poſita minus timeremus, et jocos inſerere moris eſſet: quae nos, quamlibet per alia in ſcholis exercitati ſumus, tiro-
10 nes in foro inveniunt. Si vero in oſtentationem comparetur declamatio, ſane paululum aliquid inclamare ad voluptatem audientium

permovere. Guelf. *promovere.* Facile quidem cum Capper. et Geſn. *permoveri* legere, cum praeſertim Goth. det *promoveri*, ſed in tanto Codd. ceterorum et edd., activum dantium, conſenſu, ſubit, *affici* referre ad declamantem, ad *permovere* autem intelligere imaginarios iſtos judices, qui audiunt.

et jocos. Goth. (tac. Geſn.) *ut joc.* cum ſuo Voſſ. 2., male; ſed cf. ad not. Crit. §. 6.

inclamare. Ita Guelf. et Codd., ni fallor, omnes praeter Goth. qui praeſert *inclinare*, quod, cum in edd. etiam vett.

permovere. vid. not. Crit.

nomina. Quae nulla ſunt in declamationibus, nam *pater*, *tyrannicida*, *abdicatus*, *raptor* ſemper generatim dicuntur, quo ipſo tota res ſit frigidior et a veritate alienior. In *ſuaſoriis* tamen certae ſunt perſonae, ſed de iis in hac disputatione fere non cogitare videtur, ut infra eam, quam nunc inſtituit, aetatem poſitis.

inclamare. vid. not. Crit.

debemus. Nam et iis actionibus, quae in 11
aliqua ſine dubio veritate verſantur, ſed ſunt ad popularem aptatae delectationem, quales legimus panegyricos, totumque hoc demonſtrativum genus, permittitur adhibere plus cultus, omnemque artem (quae latere plerumque in judiciis debet) non confiteri modo, ſed oſtentare etiam hominibus in hoc advocatis. Quare declamatio, quoniam eſt judicio- 12
rum conſiliorumque imago, ſimilis eſſe debet veritati: quoniam autem aliquid in ſe habet

ſat multis inveniretur, arripuit Geſnerus, ſe, quid eſſet *inclamare* h. l., non aſſequi confeſſus. Miror tamen, neque puto inſpexiſſe eum, quem Capper. citat, Creſollium in Theatr. rhet. p. 553—56. qui, etſi de re critica non laborans, plurimis veterum locis, in utraque lingua, oſtendit unice loco noſtro convenire receptam. *Inclamare* (quod jam vidit Regius) eſt *μέγα φθέγγεσθαι*, *vociferari*, et uſurpatur hic a Qu. cum quodam contemtus colore, quaſi dicat: debemus ſane paululum debacchari, ut auditoribus placeamus. Sic (etſi rarius, et fere de ope imploranda aut conquerendo) et alibi legitur. Tale enim f. re eſt 11, 3, 172 de Cicerone „quaſi *inclamaret* aut teſta-„retur" quanquam video ad *Albanos tumulos* poſſe referri, quos *inclamarit*, ſed et ibi Goth. *inclinaret*, peſſime. Cic. de Orat. 1, 53. „nemo *inclamarit* patronorum" intranſitive et abſolute etiam ille, quanquam poteſt de mera querela accipi, cujusmodi verba multa circumſtant. Bentlejus Horat. Sat. 1, 9, 76 e Codd. reſtituit *Inclamat* pro *Exclamat*. Sed hoc ipſum ſimili ſenſu uſurpari recte monet Creſollius l. c. ut mox a noſtro c. 11, 2 „Ii (profeſſores) multa etiam memoria digna *exclama-„verunt*." *Inclinare*, poteſtate deflectendi a recta via, quam recte interpretetur Geſnerus, equidem neſcio. Ceterum error eſt Capperonnerii Alm. Cod. teſtem citantis pro ſcriptura *inclinare*, neque enim Burmannus, qui ſolus contulit, ejus facit mentionem. Turic., quem Sulzbergerus cum ed. Geſn. contendit, ſiletur. Ut hic Qu. *inclamare*, ita *intonare* L. Seneca Conſ. ad Polyb. p. 162 (Bip. V. 1.) „quanto ſpiritu *intonueris* — pude-„bit — ex *tanta orationis magnitudine* decidere," neque enim de ira ibi cogitandum.

ἐπιδεικτικόν, nonnihil ſibi nitoris aſſumere.
13 Quod faciunt actores comici: qui nec ita prorſus, ut nos vulgo loquimur, pronunciant, quod eſſet ſine arte: nec procul tamen a natura recedunt, quo vitio periret imitatio: ſed morem communis hujus ſermonis decore quo-
14 dam ſcenico exornant. Sic quoque aliqua nos incommoda ex iis, quas finxerimus, materiis conſequentur, in eo praecipue, quod multa 165
in his relinquuntur incerta, quae ſumimus ut videntur, *aetates*, *ſacultates*, *liberi*, *parentes*, *urbium ipſarum vires*, *jura*, *mores*, alia
15 his ſimilia. Quin aliquando etiam argumenta ex ipſis poſitionum vitiis ducimus. Sed haec ſuo quaeque loco. Quamvis enim omne propoſitum operis a nobis deſtinati eo ſpectet, ut orator inſtituatur: tamen, ne quid ſtudioſi

ex iis. Ita Goth. (tac. Geſn.) cum vett. fere edd. Geſnerus et plerique *ex his.* Inſuavior et obſcurior ratio geminandi *ex his — in his.* *liberi.* Turic. et Guelf. *liberos* cum omnibus, ni f., Codd. praeter Britannicos. Sed edd. conſentiunt in nominativum. Equidem mollius puto, ſi pendent nomina iſta: *aetates — mores*, a *ſumimus* propiori, quam a *relinquuntur* remotiori. *alia.* Ita Turic. et Guelf. cum plerisque Codd. et vett. edd. Melius recepto *aliaque.*

Sic quoque. Καὶ οὕτως. Ne ſic quidem omnibus incommodis carebimus, ex talibus declamandi materiis natis.

ſumimus. Inter declamandum conditiones perſonarum noſtrarum tales eſſe jubemus (quoniam in ipſa materia definitae non ſunt) quales facillime noſtro conſilio accommodentur, quod eſt inertiae ſervire.

poſitionum. Intelliguntur *themata*, ſive *materiae*, non *theſes* de quibus 2, 1, 9. *vitia* autem eorum ſunt, quae exprobrabat c. 10, 5 quod eſſent *ſabuloſa*.

orator, non declamator, opponuntur enim mox *ſcholae*:

requirant, etiam ſi quid erit, quod ad ſcholas pertineat proprie, in tranſitu non omittemus.

XI. Jam hinc ergo nobis inchoanda eſt ea pars artis, ex qua capere initium ſolent, qui priora omiſerunt: quanquam video quosdam in ipſo ſtatim limine obſtaturos mihi, qui nihil egere hujusmodi praeceptis eloquentiam putent: ſed, natura ſua, et vulgari modo, et ſcholarum exercitatione contenti, rideant etiam diligentiam noſtram; exemplo magni quoque nominis profeſſorum, quorum aliquis, ut opinor, interrogatus, quid eſſet σχῆμα et νόημα, neſcire ſe quidem, ſed, ſi ad rem pertineret, eſſe in ſua declamatione reſpondit.
66 Alius percontanti, *Theodoreus*, *an Apollodo-* 2
reus eſſet? Ego, inquit, *parmularius ſum.*

hinc. Guelf. *hic* cum Voſſ. 1. Bern. et ed. Venet. ſive ex errore omittendi apicis, ſive conſulto, quia ſequitur *inchoare* (non *incipere*, ut 2, 4, 1.), cf. 2, 1, 12. *nihil egere.* Turic. cum Alm. *nihil legere.*

obſtaturos. Quoniam operae pretium viſum fuit Burmanno et Geſnero e Voſſii Anal. l. 3. p. 90. 91. et Vavaſſore de uſu verbb. p. 30. monere, uſum hunc literae *a* in ſupinis et participiis verbi *ſtandi* uſitatum eſſe veteribus prae altero τῆς *i*, aliquot exempla addemus. Liv. 10, 36, 3 „ni — „*inſtaturum* — timuiſſent.“ L. Seneca de clement. 1, 19. (p. Bip. 27. V. 2.) „ultionem „magno *conſtaturam.*“ De vita beata 9 (p. 87.) „voluptatem „*praeſtatura* virtus.“ Sed contra Sen. Pater p. 184 „cogitatio „illi praeſtitura.“ p. 337 „tunc „quoque aliquid praeſtiturus.“ Item Filius de benefic. 3, 8 (p. 181) „ut plus praeſtiturus „fuerit.“ cf. Drakenb. ad Liv. 37, 25, 2. Et ſane tutior de hac re disputatio eſt in poetis.

νόημα. Cf. 8, 5, 12.

ad rem pertineret. Intelligo: ſi conduceret victoriae obtinendae, qua ſignificatione ſaepe *pertinere.*

Theodoreus — parmularius.

Nec ſane potuit urbanius ex confeſſione inſcitiae ſuae elabi. Porro hi, quia et beneficio ingenii praeſtantes ſunt habiti, et multa etiam memoria digna exclamaverunt: plurimos habent ſimiles negligentiae ſuae, pauciſſimos
3 naturae. Igitur impetu dicere ſe, et viribus uti, gloriantur: neque enim opus eſſe probatione aut diſpoſitione in rebus fictis; ſed (cujus rei gratia plenum ſit auditorium) ſententiis grandibus, quarum optima quaeque
4 a periculo petatur. Quin etiam in cogitando, nulla ratione adhibita, aut, tectum intuentes,

neque enim. Ita Guelſ. Geſn. cum cett. *Nec enim.* cf. 2, 6, 24.

Rectiſſime Geſnerus videtur joci aculeum demonſtraſſe. Declamandi ille magiſter, ſe, quid nomina haec ſibi vellent, prorſus ignorare ſignificavit, neque alius rei, quam faventium gladiatoribus, vocabula ratus (ut quidem videri voluit) etiam ſic inaudita ſibi ea teſtatus, notiore vocabulo, cui factioni ipſe faveret, declaravit. *Parmularius* quid ſit Lexica docent. *Theodoreus* et *Apollodoreus* deſignat vel Theodori vel Apollodori, clari utriusque rhetoris, diſciplinae addictum. De appellatione iſta ipſisque viris vide 3, 1, 17. 18.

ſententiis. cf. 2, 4, 31.

a periculo petatur. Cf. 2, 12, 5 „in elocutione ipſa *periculum.*“ 8, 2, 20 „ex *ancipiti* „diſerta.“ 8, 6, 11. „audax „proxime *periculum* translatio.“ 10, 1, 121 „tanta in quibus„dam *ex periculo petitis* ſigni„ficantia.“ 11, 1, 32 „uberiora „et paene *periclitantia.*“ Elegantem multisque exemplis ſubnixam de eo, quod auderi debeat ab oratore, diſputationem pete a Plinio Epiſtolarum 9, 26 integra. Graeci rhetores appellant *τὸ παρακεκινδυνευμένον, τὸ παράβολον, τὸ κινδυνῶδες* quae explicat Io. Chriſt. Theoph. Erneſtus in Lexico rhetorico, qui ad Plinium quoque ablegat lectorem. Etiam Seneca ad Lucilium Epiſt. 59. (p. 177. Bip. Vol. 3) „Invenio „— translationes verborum, „ut non temerarias, ita quae „*periculum* ſui fecerint.“ Periculum eſt, ne in nugas et dementiam abeat iſta dicendi audacia.

tectum intuentes. Nihil aliud ſignificari puto, quam deſidem nihil agentis, neque in certam

magnum aliquid, quod ultro ſe offerat, pluribus ſaepe diebus expectant; aut, murmure

pluribus ſaepe diebus expectant. Ita Turic. Guelf. et Codd. (quanquam aliquot ſilentur a conferentibus) puto omnes. edd. quidem vett. usque ad Gryphium (1544) meae omnes, qui primus dedit *expectantes.* Obr. revocavit antiquam ſcripturam. Qui praetulerunt participium, non meminerant, agi de eo, quod facerent declamatores *in cogitando*, non *in declamando*, errore nato ex re levicula, quod non erat inciſum poſt „*cogitando,*" ut „*in cogitando nulla ratione*" jungerent, quaſi: *nulla cogitandi ratione.* Eadem fuit cauſa, quare tantopere diſpliceret „*pluribus ſaepe diebus,*" quod, ut ὑπερβολικὸν, ejectum voluit Gallaeus, vir natus veterum ſenſibus eximendis (cf. not. Crit. ad 1, 5, 60) neque (quod nolim) Geſnerus uncis pepercit. Sed nulla eſt ὑπερβολὴ ſi cogitantes, quid dicturi ſint, accipimus declamatores in ſuo cubiculo, non in auditorio jam ſurgentes ad dicendum; neque enim neceſſe eſt continuam eam „*tectum intuentium*" expectationem intelligere, ſed quam „*pluribus ſaepe diebus*" repetierint ſucceſſu nunquam reſpondente. Oſtendit nobis Qu. eloquentes hoſce viros, inter cogitandum, nunc nihil plane agentes et afflatum aliquem divinum opperientes, nunc murmure, tanquam cauda leonem, itidem inter cogitandum, ſemet excitantes, et eo in primis ridiculos, quod ſoli, neque dum inventis, quae dicant, debacchantur, tanquam in ſuggeſtu. Sic quoque „*tectum intuentes*" facilius fit explicatu, ſi ſedentes ſolos, non coram auditoribus ſtantes, intelligimus. Haec omnia recte vidit et reddidit Gedoyrius, niſi quod „enunciandis — verbis" male vertit „pour aranger des

rem animum intendentis, geſtum", qualis ſolet eſſe eorum, qui, cum acriter aliquid videntur intueri, ne cogitant quidem de eo, quod cummaxime ſpectant. Eodem redit Juvenalis illud „doctus ſpectare „lacunar" (1, 56). Simulat enim jucundus iſte maritus et uxori commodus, ſe, neſcio quid nugarum agitantem totumque in illis, quae fiant, non attendere; quanquam id quoque, quod *ſurſum* ſpectat, magis eum avertit ab iis, quae *humi* peraguntur. Sic correctione non eſt opus, quam tentat Burmannus, *rectum*, et agnoſcit Voſſ. 2. quanquam, cum in Gothano, gemello fere, hoc non compareat, poteſt eſſe error legentis „ſtilum confu„ſiorem." (cf. 1, 1, 28). vid. not. Crit. ad „*pluribus — ex„pectant.*"

plur. — diebus. cf. 11, 3, 160.

incerto, velut claſſico, inſtincti, concitatiſſimum corporis motum, non enunciandis, ſed
5 quaerendis, verbis accommodant. Nonnulli certa ſibi initia, priusquam ſenſum invenerint, deſtinant, quibus aliquid diſerti ſubjungendum ſit: eaque, diu ſecum ipſi clareque modulati, deſperata connectendi facultate, deſerunt: et ad alia deinceps, atque inde alia, non minus communia ac nota, dever-
6 tunt. Qui plurimum videntur habere rationis, non in cauſas tamen laborem ſuum, ſed in locos intendunt: atque in his non corpori proſpiciunt, ſed abrupta quaedam, ut forte
7 ad manum venere, jaculantur. Unde fit, ut diſſoluta et ex diverſis congeſta oratio cohae-

„mots." At enim diffidentibus τῷ „plurib. — dieb." aſtipulatur Cod. Goth., qui ignorat haec verba. Ejus equidem tantam auctoritatem, quae ceteros libros omnes praegravet, non agnoſco, remotam praeſertim a comite conſtante Voſſ. 2.

clareque modulati. Guelf. *clarique meditati.* Turic. quoque *meditati.* *Modulati* ex ſolo Gothano primus recepit Geſnerus, et eſt ſane appoſitiſſimum, quare doleo ne Voſſ. quidem 2dum ejus ſcripturae vindicem adduci. Fortaſſe tamen *clare meditari*, modo (quod oportet) commentantes in cubiculo cogitemus, non fuerit alienum. *ac nota.* Ita Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) cum Ald. et Obr. Ceteri fere *atque nota*, minus apte propter proxime antecedens „*atque alia*" ubi neceſſario ita legitur, ut et mox „*atque in his*" ob vocalem ſequentem. *tamen.* Guelf. *tantum* cum aliquot Codd. Sed ſaepiſſime haec confunduntur (vid. Drak. ad Liv. 3, 46, 1.) et alii Codd. etiam hic receptam tuentur.

claſſico inſtincti. Participium accipe ſignificatione medii Graeci, ipſi enim murmurant; et „*claſſicum*" cave *organon* interpreteris, ſed *ſonum* intellige.

in his non corpori. In locis eligendis non proſpiciunt toti („*corpori*") cauſae, et univerſo ſuo conſilio.

rere non poſſit, ſimilisque commentariis puerorum ſit, in quos ea, quae, aliis declamantibus, laudata ſunt, regerunt. Magnas tamen ſententias, et res bonas (ita enim gloriari ſolent) elidunt: nam èt barbari et ſervi: et, ſi hoc ſat eſt, nulla eſt ratio dicendi.

68 XII. Ne hoc quidem negaverim, ſequi plerumque hanc opinionem, ut fortius dicere videantur indocti: primum vitio male judicantium, qui majorem habere vim credunt ea, quae non habent artem: ut effringere, quam aperire; rumpere, quam ſolvere; trahere, quam ducere, putant robuſtius. Nam 2

regerunt. Guelf. *rigent*, per errorem, ut Venet. *regeret*, Tarviſina *regerent.* Recepta unice vera et Codd. etiam defenſa. vid. Lexica de *regerendo.*

elidunt. Veriſſima ſcriptura, quae eſt omnium Codd. Imaginem petitam credo a nubibus fulmina elidentibus, ſicut modo *jaculantur* a telis. Sic Ovid. Metam. 6, 696 „cavis „*eliſi* nubibus ignes.“ vid. ibi Burm. Plin. hiſt. nat. 2, 43 „Poſſe (ſpiritum) conflictu „nubium *elidi* ut duorum lapi„dum, ſcintillantibus fulgetris.“ Seneca de Provid. c. 1 „*eliſo*„*rum* fulminum jactus.“ Alienum autem ab inconſiderata hac et fortuita jaculatione, *eligunt*, quod conjectat Burm.

nam. Conjunctio ſuppreſſae ſententiae index, qualis haec fuerit: *Fateor.* ut 2, 20, 10. Sed notum hoc.

ratio. θεωρία. cf. 2, 3, 6.

ſequi plerumque. Librorum quidem nulla varietas, neque habet, quo ſe defendat Francii conjectura, non magna profecto mentis contentione excogitata, *plerosque.* Intelliguntur autem, quos modo (neque enim ipſe capita ſic diremit cf. not. exeg. ad 1, 5, 1 *examinet*) deſignaverat in *elidunt.* *Sequi opinionem* h. l. eſt „aliqua opinione vulgo recepta „ſe tueri.“

fortius, „vehementius, ma„jore cum vi“ (ſic et infra §. 9), quod docent mox ſequentia, ne quis hoc loco tribuat vocabulo ſignificationem, de qua egimus 1, 5, 72.

et gladiator, qui armorum inſcius in pugnam ruit; et luctator, qui totius corporis niſu in id, quod ſemel invaſit, incumbit, fortior ab his vocatur: cum interim et hic frequenter

in pugnam. Guelf. et Turic. *in rixam* et ſic omnes fere Codd. niſi quod a Burmanno ſilentur Voſſiani et Bernenſis, a Gibſono autem Ioann. et Baliolenſis. Britannicos quidem Codd. ſuſpiceris tueri receptam, cum e Bodlej. afferat Gibſ. *in rixam*, mox autem (hac ipſa §) ad *incumbit* varietatem *Ioann.* et *Bal.*, *incubuit* praeferentium, memoret; quo minus credas in noſtro loco mutilum fuiſſe utrumque. Quin enim tres ſuos Codd. inſpexerit Gibſonus, dubitari nequit in reliqua viri diligentia. Ut igitur probabile ſit in his ſaltem Codd. duobus eſſe *in pugnam*, ſic unde ea ſcriptura in edd. ſe inſinuaverit non exputo. Veteres quidem omnes dant *in rixam* ad Gryphium usque, in quo meorum primo invenio *in p.* Obr. revocavit antiquam ſcripturam. Eam recte videtur praeferre Geſnerus, afferendis aliquot Columellae et Plinii locis, ubi *rixa* in animantium *cruentis* etiam pugnis uſurpatur, alteroque Taciti, in quo *rixa* inter Batavos et legionarios manibus atque etiam armis non peperciſſe ſatis ſignificatur (Hiſt. 1, 64, 4). Petronii quoque (incertae ſane aetatis) auctoritas *rixam* eſſe demonſtrat eam, ubi „*vi geratur res*" et „*vadant ſolida vi.*" vid. cap. 95. 96. Addam noſtri locum, in quo gladiatoriae temeritatis colorem aliquem agnoſcere mihi videor: 6, 4, 13. „propoſitum tenentes *in rixam* non ibimus." Si forte frequentata fuit eo tempore locutio, *in rixam ruere*, potuit eam tacite demonſtrare Qu., etiam dum mitigat dicendo *ibimus*, non *ruemus*. Quae tentarunt Gebh. (*in noxam*) Burm. (*in ſicam*) ingenio ſane non carent; et prius aliis quoque locis cum *rixa* confuſum, ut Liv. 2, 59, 6. et Petron. c. 96 fine. Manifeſta igitur gloſſa videtur *in pugnam* pro *in rixam*, neque recuſo timidus audire, quod illud in textu reliquerim. *niſu.* Guelf. *nixu*, cum multis Codd. et ed. Badii. Parum refert, utrum retineas; quod eſt verum Heinſii decretum ad Ovid. Heroid. 4, 126. De *nexu* (vid. ad 2, 8, 13) quod tentat Burm., h. l. non cogitandum. Vett. edd. fere *niſſu*, ſolita τῶν x et ſſ confuſione vid. Drak. ad Liv. 4, 32, 10. *incumbit.* Guelf. *incubuit* cum ſat multis Codd.

in pugnam. vid. not. Crit.

ſuis viribus ipſe proſternitur, et illum, vehe-
mentis impetus, excipit adverſarii mollis arti-
culus. Sed ſunt in hac parte, quae imperitos 3
etiam naturaliter fallant. nam et *diviſio*, cum
plurimum valeat in cauſis, ſpeciem virium
minuit: et rudia politis majora, et ſparſa
compoſitis numeroſiora, creduntur. Eſt prae- 4
terea quaedam virtutum vitiorumque vicinia,

illum, vehementis impetus. Ita omnes, niſi quod hic iterum (cf. ad 2, 10, 10.) Alm. Cod. (cujus nullam mentionem fecerat Burm.) ad partes vocat Capper. qui det *illius vehementis impetus.* Sic jam Badius conjecerat, poſt cumque Geſn. Praeter defectum auctoris etiam hoc in ea diſplicet conjectura, quod obſcuratur vis oppoſitionis, quam affectavit Qu., ſi non *hic* et *ille*, ſed *hic* et *illius impetus*, opponuntur.

illum — impetus. Non eſt quod corruptum putes locum. Genitivus *veh. imp.* pendet a pronomine *illum*, vel potius ab eo, quod intelligitur, *virum, hominem*, vel ſimili nomine. Eadem forma apud Livium 3, 62, 6 „inter fidentes ſibimet ambo exercitus, „*veteris perpetuaeque alterum* „*gloriae*, alterum nuper nova „victoria elatum." ubi vide Dukerum in primis. Quanquam facilius ibi intelligitur *exercitus*, quam hic *gladiator*, paulo remotior.

mollis articulus. Mollem eſſe *mobilem* locus ipſe docet, et Lexica exemplis firmant. *Articulus* eſt gladiatoris ferrum tenentis. Sic L. Seneca de Benef. 2, 6 „gladius idem et ſtringit et transforat: quam *preſſo* „*articulo* venerit, refert." *Preſſus* opponi tamen videtur *molli*, alio, quam hic, ſenſu, qui magis eſt in altero noſtri loco 11, 1, 70 „Quam *molli — ar-* „*ticulo* tractavit" (Cic. pro Muraena) „Catonem." Is enim parcentis eſt, ut 2, 4, 12 „*mollis* manus." 10, 5, 16 „dureſcat *articulus*."

fallant. non „lateant" ſed „decipiant." *naturaliter* interpretor, neceſſario, natura.

numeroſiora. Plura. Sic Plin. Hiſt. nat. 2, 46 „Numeroſior ratio" h. e. quae plures ventos agnoſcit. idem 15, 3 „errorem — *numeroſiorem.*" Et notus verſus Juven. 7, 151 „Cum perimit ſaevos claſſis „*numeroſa* tyrannos." Saepe ita noſter, qui tamen et alteram ſignificationem *numeri oratorii* frequentat.

virtutum — vicinia. Qui

qua *maledicus* pro *libero*, *temerarius* pro *forti*, 169 *effuſus* pro *copioſo* accipitur. Maledicit autem ineruditus apertius et ſaepius; vel cum periculo ſuſcepti litigatoris, frequenter etiam ſuo. Affert et iſta res opinionem, quia libentiſſime homines audiunt ea, quae dicere ipſi noluiſſent. Illud quoque alterum, quod eſt in elocutione ipſa periculum, minus vitat, conaturque perdite: unde evenit nonnun-

qu. dic. ipſi noluiſſent. Guelf. *qu. dic. voluiſſent.* Male, quod omittitur *ipſi*. Alter quidem error: *vol.* pro *nol.*, tralatitius eſt in MSS. vid. Drakenb. ad Liv. 39, 15, 11. Goth. *nol.* cum Voſſ. 2. det *vol.* Edd. vett. fere *vol.*, etiam Tarviſina et Jenſon. quoque, quanquam tacet Geſn. Primum Badium ex Cod. Vallenſi video dantem *nol.*, quod in textu quoque poſuit Cervicornus (Colon. 1521), in margine alterum. Locat. etiam *valuiſſent*, de conjectura Regii, minime laudanda, quem deſeruit Rufc. reponens *vol.* Utrum praeſtet, *vol.* an *nol.*, qui naſum habet, facile decernat. '*unde ev.* Aliquid de Geſneri ſcriptura mutandum erat: aut dirimendum aliter, aut *unde* ſcribendum pro *inde*. Hoc malui, auctoribus Turic. et Guelf. et plerisque Codd. praeter Goth. et Voſſ. 2. Vett. edd. aliquot et quidem plures *Inde*, ſed interpungendo antea. Frequentiſſima harum vocum confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 39, 33, 5.

vehementes volunt videri in malam plerumque partem trahunt haec virtuti an vitio tribuenda, cum, qui excuſare conantur, mollibus et honeſtis, ſed adjacentibus, vocabulis ſoleant appellare, quae negare non poſſunt. De ipſa re agit Qu. 3, 7, 25. aliisque praeterea locis.

opinionem. cf. 1, 2, 4. item 12, 1, 12 „ex contemtu *opinionis*.“ 12, 9, 4 „cupidis „*opinionis*.“ Dial. de Orat. c. 10 „*opinio* — et fama cui „ſoli ſerviunt.“ Et ſic, ſine additamento, pro fama, et quidem *bona* in primis, uſurpatum vocabulum hac demum, niſi fallor, aetate. Intelligitur autem h. l. ut et ceteris (praeter eum qui primus eſt poſitus) opinio *ingenii*, non *morum*.

alterum — periculum. Opponitur *vero* periculo, alterum per translationem ita appellatum cf. 2, 11, 3.

quam, ut aliquid grande inveniat, qui ſemper quaerit quod nimium eſt: verum et raro evenit, et certa vitia non penſat. Propter hoc 6 quoque interdum videntur indocti copiam habere majorem, quod dicunt omnia: doctis eſt et electio, et modus. His accedit, quod a cura docendi quod intenderint, recedunt. Itaque illud quaeſtionum et argumentorum apud corrupta judicia frigus evitant: nihilque aliud, quam quo vel pravis voluptatibus aures aſſiſtentium permulceant, quaerunt. Sententiae quoque ipſae, quas ſolas petunt, 7

certa vit. Sic cum Goth. etiam Guelf. et vett. fere edd. quibus accedunt Tarviſ. Veneta, Locat. Ruſc. Bodl. Cod. *certe ea,* non prorſus male ſane; ſed vulgo, poſt Burm., *certa ea* dare narratur, quod non eſt apud Gibſonum. Turic. *certe avitia* vitioſe. *Cetera*, quod videtur conjeciſſe Regius, an ſit in Codd., certo non dixeris. Credo tamen nonnullos, qui ſilentur, Codd. tueri eam ſcripturam, quae quidem non diſplicet: quanquam video, cavillari poſſe aliquem, quia hoc ipſum tamen, quod *penſare* negetur, non ſit *vitium;* ſed *cetera vitia* dicuntur quaſi: *cetera vitioſa. Certa vitia* cum Geſnero intelligas ea quae *certo* eveniant, cum *grandia* iſta nonniſi *raro,* et (id enim addere cogitur) *caſu. Cetera* et *certa* vulgo commutantur in MSS. vid. Drakenb. ad Liv. 34, 36, 4. *Certa* primus revocavit Geſn., poſtquam Badius jam in textu poſuiſſet *cetera*, alterum in margine.

quo vel. Guelf. *quod ii*, quo ſenſu, equidem non video. Voſſ. 1. et Alm. *quod vel;* (Turic. non memoratur) hoc, ſi poſt *permulceat* ſcribatur pro *permulceant*, praetulerim. Gemini iſti ablativi, *quo, pravis voluptatibus*, non magnopere placent.

certa vitia. vid. not. Crit.

apud — frigus. Similiter 4, 3, 2 „ſi — narrationis gracilitati conjuncta argumentorum pugnacitas fuerit, dilatis diutius dicendi *voluptatibus,* oratio *refrigeſcat.*“ *Frigidum* eſt quod lepore et voluptate caret; *ſpinas* eodem ſenſu dicere poterat, opinor. Sed illud nonniſi *corruptis judiciis* erat *frigus* h. e. iis judicibus, qui *corruptae* (vid. ad 2, 3, 9) eloquentiae faverent ipſi.

magis eminent, cum omnia circa illas ſordida et abjecta ſunt: ut lumina, non *inter umbras* quemadmodum Cicero dicit, ſed plane in tenebris, clariora ſunt. Itaque ingenioſi vocentur, ut libet, dum tamen conſtet, contume-
8 lioſe ſic laudari diſertum. Nihilominus conſitendum eſt etiam detrahere doctrinam aliquid, ut limam rudibus, et cotes hebetibus, 170
et vino vetuſtatem; ſed vitia detrahit: atque eo ſolo minus eſt, quod literae perpolierunt,
9 quo melius. Verum hi pronunciatione quoque famam dicendi fortius quaerunt. Nam et clamant ubique, et omnia *levata* (ut ipſi vocant) *manu*, emugiunt, multo diſcurſu,

plane in tenebris. Guelf. *plana inter tenebras.* cum multis Codd. quod attinet ad *int. ten.* Facili errore (vid. Drakenb. ad Liv. 38, 57, 6) hic etiam ſequente *ten.*, ſi tamen eſt error, nam potuit conſulto imitari illud *inter umbras*, et Burm. comparat *inter diem* apud Gell. 9, 7.

quemadm. Cicero. Acquieſco Almeloveniano invento, qui locum Ciceronis de Orat. 3, 26 deſignari putat: „Sed habeat tamen illa in dicendo „admiratio ac ſumma laus" (egerat modo c. 25 de *verborum ſententiarumque* floribus, quae et ipſe dixerat *lumina*) „*umbram* aliquam ac receſſum, „quo magis id, quod erit illuminatum, extare atque emi„nere videatur." Addit Geſn., *per jocum* eo reſpici a Quintiliano. Recte; ſimulat rhetor, ſe eos etiam magis probare, qui non *umbram*, ſed *tenebras ipſas* admoveant iſtis ſuis ſententiarum *luminibus.* Ciceronis igitur mentio ad ſolam *umbrae* vocem pertinet, quod typis oſtendere ſum conatus.

ingenioſi — contumelioſe. Apte Burmannus citat teſtem Martialem 7, 8. „Cum ſexa„ginta numeret Caſſelius an„nos, *Ingenioſus* homo eſt: „quando *diſertus* erit?"

levata — manu. Sublata manus, admirandi geſtus, ut multis exemplis docet ad Petron. c. 40. Heinſius. Ita Cic. Acad. 4, 19 „Hortenſius — „*admirans* — perpetuo — ut „etiam ſaepe *manus tolleret.*" cf. 11, 3, 119 *ſublata manu.*

anhelitu, jactatione, geſtu, motu capitis, furentes. Jam collidere manus, terrae pedem 10
incutere, femur, pectus, frontem caedere, mire ad pullatum circulum facit: cum ille eruditus, ut in oratione multa ſubmittere, variare, diſponere, ita etiam in pronunciando ſuum cuique eorum, quae dicet, colori accommodare actum ſciat: et ſi quid ſit perpetua obſervatione dignum, modeſtus et eſſe, et videri malit. At illi hanc *vim* appellant, quae 11
eſt potius *violentia*: cum interim non actores modo aliquos invenias, ſed (quod eſt turpius) praeceptores etiam, qui brevem dicendi exer-

ſi quid ſit. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omitiunt *ſit*, cum Voſſ. 2.

Sed videtur hoc, apud corruptos iſtos, artis quoddam vocabulum factum. de *pede* cf. 11, 3, 128.

femur — caedere. Καὶ ὁ μηρὸς πατασσέσθω Lucian. in rhetorum praeceptore Bip. 7, 239. ironice ipſe. Sed Cicero cum laude memorat Brut. c. 80 in fragmento.

pullatum circ. Color, vel ſordes, togae et magis etiam tunicae, qua ſola utebantur fere pauperes, deſignat multitudinem ex infima plebe, ineruditam illam. Sic Plinius Epiſt. 7, 17. „Nonne, cum „ſurgis ad agendum, tum maxime tibi ipſe diffidis? — „Utique ſi latior ſcena, et corona diffuſior. Nam illos „quoque ſordidos *pullatosque* „reveremur.“ Ipſe noſter 6, 4, 6 „pugnam — illam decre„toriam imperitis ac ſaepe „*pullatae turbae* relinquunt.“ Eadem ſignificatione, ſed alio vocabulo Dial. de Oratt. c. 7. „Quos ſaepius“ (quam oratores) „vulgus imperitum et „*tunicatus* hic *populus*“ (Horat. Epiſt. 1, 7, 65 *tunicatum — popellum*, vocat) „nomine „vocat et digito demonſtrat.“ Etiam Seneca, *De tranquillitate animi* c. 11. „verba ad „*ſummam caveam* ſpectantia“ (*ſanxit* enim Auguſtus *ne quis pullatorum media cavea ſederet* Sueton. Aug. 44) reprehendit in Publio Syro mimographo. Ipſum Latinum a theatro mutuo ſumtum oſtendit Salmaſ. ad Hiſt. Aug. ſcrr. T. 1. p. 517.

citationem conſecuti, omiſſa ratione, ut tulit
impetus, paſſim tumultuentur, eosque, qui
plus honoris literis tribuerunt, et ineptos, et
jejunos, et trepidos, et infirmos, ut quodque
verbum contumelioſiſſimum occurrit, appel-
12 lent. Verum illis quidem gratulemur, ſine
labore, ſine ratione, ſine diſciplina diſertis:
nos, quando et praecipiendi munus jam pri-
dem deprecati ſumus et in foro quoque di-
cendi, quia honeſtiſſimum finem putabamus,
deſinere dum deſideraremur; inquirendo ſcri- 17
bendoque talia conſolemur otium noſtrum,
quae futura uſui bonae mentis juvenibus arbi-
tramur, nobis certe ſunt voluptati.

jam pridem. Hoc malui prae altero, quod eſt in plerisque edd. ut Geſn. *etiam pridem.* Auctores habeo Goth. Bal. edd., praeter aliis memoratas, Locat. Ruſc. Bad. e Regii conjectura. Codd. (ut Guelf.) *et* videtur e vicinia male illatum.

eosque — appellent. Apparet, ni fallor, ipſius ſcriptoris, talia judicia experti, dolor; cum praeſertim ſequatur: *nos, quando* cet.

deprecati. Etiam hic ſenſum verbi eſſe latiorem, neque ſolitum illum et etymologicum, ſed diſertam *precum* mentionem nullam fieri, puto. Diſputavit de eo verbo Gellius 6, 16 et, poſt VV. DD. ad noſtri 3, 6, 13, Ruhnkenius ad Rutil. Lupum p. 29. vide et Lexica.

honeſt. finem — deſinere. Minus prudenter Domitius Afer, de quo vide 12, 11, 3 ubi dicitur „malle *deficere* „quam *deſinere.*" Julius Otho pater apud Senec. Rhet. p. 126 „Optimus virtutis finis eſt, „antequam *deficias deſinere.*" *Finem* vide ad Prooem. 22.

bonae mentis. Bonam mentem de ſaniori in arte oratoria judicio etiam Petronius c. 3. Alio, puto, ſenſu quam 12, 1, 42 „nocentes mutari in *bonam* „*mentem*" et 12, 7, 3 „ſimultates provocare — ex fiducia „*bonae mentis.*" Is enim ſane eſt frequentiſſimus.

XIII. Nemo autem a me exigat id prae-
ceptorum genus, quod eſt a plerisque ſcripto-
ribus artium traditum, ut quaſi quasdam le-
ges, immutabili neceſſitate conſtrictas, ſtudio-
ſis dicendi feram: utique *prooemium*, et id
quale; proxima huic *narratio*; quae lex de-
inde narrandi; *propoſitio* poſt hanc, vel, ut
quibusdam placuit, *excurſio*; tum *certus ordo*
quaeſtionum, ceteraque, quae, velut ſi aliter
facere fas non ſit, quidam tanquam juſſi ſe-
quuntur. Erat enim rhetorice res prorſus 2
facilis ac parva, ſi uno et brevi praeſcripto
contineretur: ſed mutantur pleraque cauſis,
temporibus, occaſione, neceſſitate. Atque
ideo res in oratore praecipua conſilium eſt,
quia varie, et ad rerum momenta, converti-
tur. Quid enim ſi praecipias imperatori, quo- 3
ties aciem inſtruet, dirigat frontem, cornua
utrinque promoveat, equites pro cornibus lo-
cet? Erit haec quidem rectiſſima fortaſſe ratio,

conſtrictas. Guelf. *conſtructas* cum Alm., male, ſed ipſo errore vindex ſit bonae ſcripturae contra pravam illam tot Codd. *conſcriptas.* *juſſi ſequu.* Guelf. *juſſi ſic ſequu.* cum Bodl. et Alm. ſed Turic. *tantum quantum j. ſic ſ.* *uno et br.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *et* cum ſuo Voſſ. 2. Sed et Tarv. Venet. Loc. Ruſc. Bad., male. *Quid enim ſi.* Turic. et Guelf. *Quid ſi enim.* Sed ordinem faciliorem tuentur Goth. Voſſ. 2. et edd. Jenſ. Tarv. Venet. Locat. Ruſc. Ald. Bad. Cervic. Gryph. (1544) quos imitati ſunt Capper. et Geſn.

utique prooemium. Non eſt quod abruptam putes orationem, cui praemitti velis: *ut ſit.* Sic in praecipiendo ſolis nominativis utebatur Qu. 2, 2, 5 „Minime — immodicus" ſtructurae reliquae non inſertis.

propoſitio — excurſio. Haec de induſtria tractat 4, c. 3 et 4.

quoties licebit: ſed mutabitur natura loci, ſi mons occurret, ſi flumen obſtabit, ſi collibus,
4 ſilvis, aſperitate alia prohibebitur; mutabit 17
hoſtium genus, mutabit praeſentis conditio diſcriminis; nunc acie directa, nunc cuneis, nunc auxiliis, nunc legione pugnabitur; nonnunquam terga etiam dediſſe ſimulata fuga
5 proderit. Ita prooemium neceſſarium, an ſupervacuum; breve, an longius; ad judicem omni ſermone directo, an aliquando averſo per aliquam figuram, dicendum ſit: conſtricta an latius fuſa narratio; continua an diviſa; recta an ordine permutato, cauſae docebunt.
6 Itemque de quaeſtionum ordine, cum in eadem controverſia aliud alii parti prius quaeri frequenter expediat. Neque enim rogationi-

aſp. alia. Nihil equidem varietatis hic in Codd. obſervavi. Fluctuant tamen edd., veteres praeſertim, quae dant haec fere: *alia aſp. aliqua*, *aliave aſp. aliqua*, *aliave aſp.*, *aſperitateve aliqua.* Equidem verum puto, etiam contra Codd., *aſperitate aliqua*, ut ſignificet *aliqua*, *alia qua*, de qua ſignificatione agemus ad 4, 3, 14. vide interim Erneſt. ad Tac. Annal. 1, 4. et Ruhnk. ad Vellej. 1, 17, 7.

mutabitur natura. Etſi nihil hic varietatis in libris, veriſſimam tamen puto conjecturam Francii (cui quidem raro cedunt emendationes) ſuadentis: *mutabit*, leni profecto correctione. *Natura* enim ut nominativo accipiatur cogunt paene, quae ſequuntur, *genus*, *conditio*, ubi item *mutabit*, bis. Sic lenis et inoffenſa fiet oratio, neque obſtat *prohibebitur*, ubi intelligas ex antecedentibus: *imperator.*

per aliquam fig. Ea plerumque eſt ἀποστροφὴ de qua, in prooemio uſurpanda, agit 4, 1, 63 — 70 ſed memoratur ibi etiam *proſopopoeïa.*

rogationibus — ſcitis. Utrumque puto συνωνύμως dictum h. l. qualis eſt obſervatio Gellii 10, 20. In genere leges deſignat Qu., plura earum vocabula conjungens, ut ſolemus, cum aliquid latius demonſtramus; niſi forte rationem ipſam legis jubendae ſignificavit ut pri-

bus plebisve ſcitis ſancta ſunt iſta praecepta, ſed hoc, quidquid eſt, utilitas excogitavit. Non negabo autem ſic utile eſſe plerumque, 7
alioqui nec ſcriberem: verum, ſi eadem illa nobis aliud ſuadebit utilitas, hanc, relictis magiſtrorum auctoritatibus, ſequemur. Equi- 8
dem id maxime

Praecipiam, ac repetens iterumque iterumque
monebo:

Res duas in omni actu ſpectet orator, *quid deceat*, *quid expediat.* Expedit autem ſaepe, mutare ex illo conſtituto traditoque ordine aliqua, et interim decet; ut in ſtatuis atque
73 picturis videmus variari habitus, vultus, ſtatus.

iterumque iterumque. Guelf. et Turic. ſemel tantum, ſolito errore.

mum rogaretur, deinde plebs ſciſceret, cui tamen obſtat *ve.* In *rogationibus* proprie intelligi *Senatusconſulta* Capperonnerio non credo, quem non immerito irridet Burm. in Epiſtola p. 85 ſeq., cum nulla ejus ſignificationis mentio inveniatur neque apud Gellium et Feſtum in *rogatio* neque apud ICtos.

ſancta. Conſentiunt in hanc ſcripturam omnes libri, ne quis forte *ſancita* ſcribi malit, quod eſt vulgarium libellorum praeceptum. Vid. Drakenb. ad Liv. 10, 9, 3.

ſic — plerumque, „ut antea „poſui" (§. 1), quo minus poteſt ferri Gallaei ſuſpicio ἀσύνδετα ea ad §. 5 usque, tanquam ſpuria, proſcribentis. cf. not. Crit. ad 2, 11, 4.

praecipiam — monebo. Verſus Virgilianus Aen. 3, 436, ſed conſulto mutatum *praedicam* in *praecipiam.* Illud levius, quod *et* apud Virgilium, non *ac.*

ut in ſtatuis — ſtatus. Reſtitui vetuſtiſſimarum fere editionum diremtionem, ut *decet* referretur eodem quo *expedit,* non autem ad *variari*, quod equidem jungo cum *videmus.* Sic et Gedoynus; cui tamen non aſſentior, quod *habitum* intellexit veſtitum, quanquam ſignificatione, neque ab aetate noſtri neque ab ipſo, aliena. Sed avertit me ab illa ratione praeter alia locus, ubi item *pictura.*

Nam recti quidem corporis vel minima gratia
9 eſt; nempe enim adverſa ſit facies, et demiſſa brachia, et juncti pedes, et a ſummis ad ima rigens opus. Flexus ille, et, ut ſic dixerim, motus, dat actum quendam effictis. Ideo,

nempe enim. Ita Guelf. cum Goth. et vetere Florentino ut videor colligere e Regii nota, item Britannicis tribus. Ceteri negliguntur fere a conferentibus (ut Turic. ſiletur), niſi quod Alm. *neque* dare narratur. Edd. poſt Regium et ante eum quoque, ut Tarviſinam, obſedit *neque*, quod ſuaſit Regius. Rectiſſime Geſn. revocavit veterem ſcripturam, quae fuit etiam Aldi et videtur Andreanae fuiſſe. Quod autem Burmannum ei favere putat, in eo quidem fallitur (quod Lochm. quoque animadvertit), errore fortaſſe legendi τὸ *nempe*, pro eo quod eſt τῷ *nempe*, in nota Burm. Male ab iis, qui cum Regio ſentirent, acceptus fuit conjunctivus *ſit* praecipiendi ſenſu, cum nihil aliud niſi, quid in *recto corpore* neceſſario appariturum ſit, demonſtret. Quod Badius negat *nempe* locum habere ante *enim*, immemor erat loci gemini l. 8 Prooem. 6. „*Nempe enim* plurimum in „hoc laboris exhauſimus." *Nempe* (cujus quidem varias poteſtates ex uno fonte deducere non caret difficultate) h. l. eſt affirmantis cum reſpectu ad antecedentia. Apte reddideris Germanico: *ja.* *effictis.* Guelf. et Turic. *et factum.* et ſic Codd. haud dubie omnes (nam quod Voſſ. tres et Bern. dare narrantur *et fretum*, is levis aut ſcribentium aut conferentium eſt error) accedunt edd. meae quidem, usque ad Stoerium 1591 primum dantem *effictis*, omnes. Unde igitur nata ſit recepta, non dixerim, neque, quin ab erudito quodam excogitata ſuerit, dubito. Quanto autem eſt facilior, tanto minus debebat ſecure propagari. Regius ceterique veteres interpretes ne haerent quidem in vocabulo ſane miro. Ni forte ingenioſior aliquis Criticus excogitet, quod propius ad veterem ſcripturam accedat, ego in illa acquieverim. *Factum* autem maſculino genere dictum exiſtimo ab illa *faciendi* ſignificatione, quae eſt apud Ciceronem non infrequens, velut de Orat. 3, 48 „oratio

11, 3, 67 „pictura tacens opus „et *habitus* ſemper ejusdem." quanquam mox §. 10. „nuda — velata."

nempe — ſit. *Sit* eſt potentiale pro: *fuerit.* vid. not. Crit.

ut ſic dix. Quoniam agit de *ſtatuis* et *picturis.*

effictis. vid. not. Crit.

nec ad unum modum formatae manus, et in vultu mille ſpecies. Curſum habent quaedam 10
et impetum, ſedent alia, vel incumbunt: nuda haec, illa velata ſunt: quaedam mixta ex utroque. Quid tam diſtortum et elaboratum, quam eſt ille Diſcobolos Myronis? Si quis tamen, ut parum rectum, improbet opus, nonne ab intellectu artis abſuerit, in qua vel praecipue laudabilis eſt illa ipſa novitas ac difficultas? Quam quidem gratiam et delectationem affe- 11
runt figurae, quaeque in ſenſibus, quaeque

„polita atque *facta* quodammodo" itemque Brut. c. 8. „accu„rata et *facta* quodammodo oratio." Horatius Satir. 1, 10, 58 „Verſiculos — magis *factos* et euntes Mollius." et 5, 32, 33. „ad unguem *factus* homo" ubi vide vet. Schol. Fateor deſtitui me ſimili verbalis nominis uſu, nam *factus olei*, qui eſt apud Catonem 67, 1. et Plin. hiſt. 15, 6, nihil lucis ſufficit. Paulo magis huc trahas quod dicit Varro de R. R. 3, 1, 10 „villa ornatior fructu quam *factu*." Et poteſt ob ipſam paronomaſiam, qualis etiam apud Varronem, ignotius uſurpaſſe vocabulum Qu., neque enim prorſus ſpernunt hoc veteres, quod hodie etiam frequentiſſimum eſt ut homoeoteleuta vocabula geminentur, velut *honoratus, oneratus*; *ſpes, res*; *nobilis, mobilis*. Fortaſſe latent me veterum loca, unde praeſidium petatur ſcripturae Codd., quam recepta ſaltem mutare non ſuſtineam. *Factum* igitur explicaverim: ſummam in perfecto opere elegantiam. *quaedam*. Guelf. *quendam* cum vett. aliquot edd.

Diſcobolos Myronis. Meminit Plin. Hiſt. nat. 34, 19, 3. p. Bip. 237. Sed ad vivum pingit Lucianus: *Μῶν τὸν διϲκεύοντα — φὴς, τὸν ἐπικεκυφότα κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἀφέσεως, ἀπεστραμμένον εἰς τὴν δισκοφόρον* (intell. *χεῖρα*) *ἠρέμα ὀκλάζοντα τῷ ἑτέρῳ* (int. *ποδὶ*), *ἐοικότα ξυναναστησομένῳ μετὰ τῆς βολῆς;* Mox: *τῶν Μύρωνος ἔργων ἓν καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ δισκοβόλος, ὃν λέγεις*. Philopſeud. Bip. Vol. 7. p. 268.

Quam — delectat. Eandem varietatis voluptatem, quam flexus in ſtatuis et picturis.

ſenſibus — verbis. *σχήματα λέξεως καὶ διανοίας*.

in verbis ſunt. Mutant enim aliquid a recto, atque hanc prae ſe virtutem ferunt, quod a
12 conſuetudine vulgari receſſerunt. Habet in pictura ſpeciem tota facies: Apelles tamen imaginem Antigoni latere tantum altero oſtendit, ut amiſſi oculi deformitas lateret. Quid? non in oratione operienda ſunt quaedam, ſive oſtendi non debent, ſive exprimi pro digni-
13 tate non poſſunt? ut fecit Timanthes, opinor,

Mut. enim. Turic. et Guelf. *Mut. etiam.* et ſic omnes fere Codd. et edd. vett. praeter Ald. qui habet receptam ſolam loco convenientem; nam *etiam* interpretari: *et ipſae, ſicut flexus ille*, alienum credo a latinitate in hoc vocis poſitu. Goth. *autem*, paulo melius. Sed *etiam* et *enim* in Codd. confundi ſolent vid. Drakenb. ad Liv. 36, 41, 3. it. noſt. 1, 5, 37.

opinor. Ita Guelf. et Turic. cum multis Codd. Edd., ut et Geſn., fere dant *ut op.* Sed longe elegantius abeſt, ne inſuaviter geminetur.

Antigoni. vid. Plin. H. N. 35, 36, 14. p. 298. cf. ejusd. 35, 34. p. 289. quae duo loca inter ſe videntur pugnare, cum et Cleonaeo (p. 289) et Apelli (298) videatur tribui catagraphorum inventio. Id quod poſteriori loco legitur *primus* (niſi abjicere forte malis, ut natum ex interpretamento τοῦ *excogitata*) interpreter, ut primus Apelles invenerit rationem *vitii condendi*, primus hoc Cleonaei invento uſus ad vitium celandum. Sed durum hoc.

Timanthes. vid. Plin. H. N. 35, 36, 6. p. 294. Cic. Orat. c. 22. Val. Max. 8, 11 extern. 6. Sed ipſum Euripidem pictori viam monſtraſſe recte obſervant ad Iphig. in Aul. 1550.

opinor. Dubitatio, quae ineſt verbo, non poteſt referri eo, quaſi ignoraverit Qu. hoc artificium cui pictori eſſet tribuendum, in re nimis celebrata, ut vidimus, apud Romanos ipſos; neque erat hic locus ſimulandae harum deliciarum imperitiae, quae eſt Ciceronis calliditas in Verrinarum libro quarto (qui hoc ipſo *opinor* utitur, ut c. 2., ne videatur nimis operum intelligens); puto igitur, cum Burmanno, de patria Timanthis, an vere Cythnius (inſula eſt maris Aegaei prope Seriphum et Ceon hodie *Themira.* vid. Villoiſ. Proll. Hom. p. 54.) eſſet,

74 Cythnius, in tabula, qua Coloten Teïum vicit. Nam cum in Iphigeniae immolatione pinxiſſet triſtem Calchantem, triſtiorem Ulixem, addidiſſet Menelao, quem ſummum poterat ars efficere, moerorem: conſumtis affectibus, non reperiens, quo digne modo patris vultum poſſet exprimere, velavit ejus caput, et ſuo cuique animo dedit aeſtimandum. Nonne 14
huic ſimile eſt illud Salluſtianum, *Nam de Carthagine tacere ſatius puto, quam parum dicere?* Propter quae mihi ſemper moris fuit, quam minime alligare me ad praecepta, quae καθολικὰ vocant, id eſt (ut dicamus quomodo poſſumus) *univerſalia*, vel *perpetualia*. Raro enim reperitur hoc genus, ut non labefactari parte aliqua aut ſubrui poſſit. Sed de his plenius ſuo quidque loco tractabimus. In- 15
terim nolo ſe juvenes ſatis inſtructos, ſi quem ex his, qui breves plerumque circumferuntur,

Coloten. Ita Guelf. Malui Graecam formam quae eſt in multis Codd. Geſn. *Colotem.* *digne.* Guelf. *digno.* Praeſtat recepta, quae eſt in Turic. *ſuo cuique.* Goth. (tac. Geſn.) *ſuo cujusque*, non prorſus male. *mor. fuit.* Guelf. *mor. fuerit.* cum Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2.

non compertum fuiſſe Quintiliano; neque enim diſerta in hanc rem loca veterum inveniuntur.

Coloten. Qui hoc de Colote Teïo, hac tabula victo, narraret, praeter Quintilianum, inveni neminem, nec qui de Colote pictore referret. Notus eſt Colotes Epicureus, contra cujus librum ſcripſit Plutarchus, et ſtatuarium ejusdem nominis memorat Plin. H. N. 34, 19, 27. et 35, 34. ſed hunc Pauſan. l. 5. p. Kuhn. 427. Parium dicit, non Teïum.

Salluſtianum. Jugurth. c. 15. ſed memoriter citat Qu., ut ſaepe veteres, et ipſe. Eſt enim pro *tacere*, *ſilere*; pro *ſatius*, *melius.*

artis libellum edidicerint, et velut decretis technicorum tutos, putent. Multo labore, aſſiduo ſtudio, varia exercitatione, plurimis experimentis, altiſſima prudentia, praeſentiſſi-
16 mo conſilio conſtat ars dicendi. Sed adjuvatur his quoque, ſi tamen rectam viam, non unam orbitam, monſtrent: a qua declinare 17
qui crediderit nefas, patiatur neceſſe eſt illam per funes ingredientium tarditatem. Itaque

plurimis. Ita Guelf. et Turic. cum Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 3. Praetuli receptae, a Geſn. quoque, *pluribus;* neque enim ſeparatim ſpectata, neque relata ad *exercitatione*, placebat. Noſtram habent et Gryph. et Obr. *altiſſ. — conſ.* Geſn. omittit *prud. praeſ.* per errorem, ſed maſc. habet in *alt.* *a qua.* Guelf. et Turic. *quae* cum Alm. Goth. (tac. Geſn.) *qua.* Gothano aſtipulantur Voſſ. tres et edd. meae ante Gryph. omnes, neque fortaſſe ignota veteribus ſtructura *declinare aliqua re,* etſi exemplo deſtituor; niſi forte evanuit apex, ut fuerit *quam;* nam et ſic ſtruitur. *crediderit.* Goth. (tac. Geſn.) miro, et ſolus, errore: *didicerit.*

velut. ad *decreta* ſolum pertinet.

conſtat. Significatione, quam vidimus ad 2, 7, 1.

patiatur — tarditatem. De funambulis agitur profecto. Quod autem tarditatem in iis memoratam miratur Geſnerus, ipſa nomina horum praeſtigiatorum apud veteres: σχοινοβάτης, *funambulus* (*funirepus* etiam Appulej. Florid. p. Elmenh. 359.), tardum inceſſum videntur ſignificare, comparata praeſertim cum noſtra appellatione; neque memini mirificae alicujus celeritatis in hac arte mentionem, quanquam Salmaſius ad Vopiſci Carinum c. 19. p. 817 eos etiam *ſaltaſſe* ait; et in veteri epigrammate „Vix „avibus facili tramite *currit* „homo.“ De difficili ad oratoris laudem via eadem imagine utitur Lucian. *in rhetorum praecept.* p. 228. Bip. Vol. 7. Φήσει εὐδαίμονά σε ἔσεσθαι — εἰ κατὰ (τῶν τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Πλάτωνος ἰχνῶν) ὁδεύσειας, ὥσπερ οἱ ἐπὶ τῶν κάλων βαίνοντες. Et Plinius Epiſt. 9, 26, 3. „Vides, qui per funem in „ſumma *nituntur*“ cet. In utroque loco nitens, et pedetentim incedens, fingitur ſchoenobates. „*patiatur*“ ſignificatu dicitur, quem vidimus 1, 2, 31.

et ſtratum militari labore iter ſaepe deſerimus,
compendio ducti: et, ſi rectum limitem rupti
torrentibus pontes inciderint, circumire coge-
mur: et, ſi janua tenebitur incendio, per
parietem exibimus. Late fuſum opus eſt, et 17
multiplex, et prope quotidie novum, et de
quo nunquam dicta erunt omnia. Quae ſunt
tamen tradita, quid ex his optimum, et, ſi
quid mutari, adjici, detrahi, melius videbi-
tur, dicere experiar.

XIV. Rhetoricen in Latinum transferen-
tes, tum *oratoriam*, tum *oratricem* nomina-
verunt. Quos equidem non fraudaverim de-
bita laude, quod copiam Romani ſermonis
augere tentaverint. Sed non omnia nos dū-
centes ex Graeco ſequuntur, ſicut ne illos qui-
dem, quoties ſuis utique verbis ſignare noſtra
16 voluerunt. Et haec interpretatio non minus 2
dura eſt, quam illa Flavii *eſſentia* atque

Quae ſunt. Turic. *Q. ſint* cum edd. ante Baſ. omnibus et revocavit Obr. *ſi quid mut.* Turic. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *ſi qua mut.* cum Bal. et edd. ante Gryph. omnibus meis.
ducentes ex Graeco. Guelf. *dicentes Graeca*, prius ſolito errore, ſed poſterius eleganter. *Flavii eſſentia.* Turic. *Plauti e.* Guelf. *Plauti eſt ſententia*, impoſitum autem hiſce in verſuum intervallo: *at planities.* Error, qui eſt in *ſententia*, ſimilis eſt ejus, quem in eodem vocabulo apud Senecam correxit Muretus (vid. not. exeg.), quo apparet

tentaverint. Sine Codd. novare quidquam nolui; ſed, meo quidem ſenſu, conjunctivus hic recte non procedit, et veteres fere edd. omnes dant *tentaverunt.*

Flavii eſſentia — entia. De viri nomine vid. not. Crit. Veriſimillimum quidem, eſſe hunc eundem, quem paſſim ſcriptores vocant Papirium Fabianum aequalem Senecae, phi-

entia: ſed ne propria quidem. nam *oratoria* ſic efferetur, ut *elocutoria; oratrix* ut *elocutrix.*

quantopere haeſerint librarii in vocabulo inaudito; ceterum in reliquis duobus locis *eſſentia* incorruptā extat. Quod attinet ad nomen proprium, omnes fortaſſe Codd. conſentiunt in hanc Guelf. ſcripturam, cum et edd. pleraeque ante Burm. eandem dent, ut Codd. nulla potuerit notari varietas. Gryphius tamen meus 1544, cum paucis, *Flavii.* Idem *Plauti* nomen expreſſum eſt in Turic. et Guelf. 3, 6, 23. ſed in Goth. ibi *Plancus* (non *Plancius* ut refert Geſn.) ut in Voſſ. 2. ſolo, ceteri enim omnes *Plautum* dant. Lib. 7, 4, 40 ſine controverſia in omnibus eſt *Flavius*, quo loco tamen, cum hujus interpretationis nulla ſiat mentio, moroſior quis neget, eundem quem noſtris locis deſignari. Lib. 8, 3, 33, omnium quidem Codd. ſcriptura videtur eſſe *Sergio Flavio*, ſine *que* poſteriori adjuncto, quod eſt fere in edd. vett., niſi quod Guelf. ibi dat *ſravio*, levi errore. Tantum igitur liquet, alterutro loco, aut noſtro et tertii libri, aut octavi, erraſſe librarios. Magis autem eſt conſentaneum errorem ſuſpicari in duobus prioribus locis, cum Plauti, qui talia tractaverit, nulla usquam inveniatur mentio, Flavii vero, libro ſeptimo memorati, ipſum quod affertur opus cum ejusmodi diſputatione non male conſpiret. Accedit auctoritas Senecae (vid. not. exeg.) eandem interpretationem non *Plauto* tribuentis, ſed *Fabiano.* At enim ne is quidem *Flavium* nominat. Aſſunt viri doctiſſimi, Muretus Varr. lectt. 15, 20. et Juſtus Lipſius ad Senecae Epiſt. ad Lucil. 58. nomen hujus, de quo

loſophum et „naturae rerum „peritiſſimum" ut audit Plinio H. N. 36, 24, 12. p. 567. De hoc copioſe agunt, et pater et filius, Senecae; alter Praef. Controv. l. 2. p. 132 — 134., alter Epiſtola ad Lucil. 100. Ejusdem *eſſentiae* vocabulum, ſi minus inventum, quoniam Cicero occuparat, proprium tamen fuiſſe narrat Seneca in Ep. ad Lucil. 58, poſt praeclaram Mureti emendationem, ex alienis et praepoſteris verbis „*quid ſentiam*" efficientis ingenioſiſſime „*eſſentiam*," quod loco unice accommodatum eſt, et confirmatur Sidonii Apollinaris teſtimonio in Epiſtola ad Polemium Epithalamio in eundem praemiſſa, p. 372 apud Sirmond. Reſtant ſcrupuli duo, in loco Senecae, ſi cum noſtro conferatur. Mirari primum ſubit, quod Ciceronis in hac vocis οὐσίας interpretatione non meminit Quintilianus, qui duobus, praeter noſtrum, locis rem tangit 3, 6, 23 et 8, 3, 33. Nam quod in reliquis

Illa autem, de qua loquimur, *rhetorice*, talis eſt, qualis *eloquentia:* nec dubie apud Graecos

agimus, philoſophi et rhetoris ita efferentes: *Ser. Flavius Fabianus* alter, alter autem *Ser. Flavius Papirius Fabianus*, quo quidem certo auctore, equidem non dixerim, niſi quod a veriſimilitudine abhorret *ejusdem* aevi ſcriptores, Senec. et Quintil., deſignaſſe *ejusdem* vocabuli auctores *diverſos*. Leniſſima autem eſt emendatio mutandi *Sergio* 8, 3, 33 in *Servio* vel *Ser.*, quam inducens ne excuſare quidem dignatus eſt Muretus. *Sergius* enim et *Flavius*, gentilitium nomen utrumque, in unum hominem non cadunt, hac ſaltem aetate, ubi mos antiquus imponendorum nominum parcius deſerebatur, quam ſerioribus ſeculis; ſed Lipſii ratio, *Flavium Papirium* vocantis, eodem vitio teneri videtur. niſi forte adoptio fuit eodem modo declarata ut in C. Plinio Caecilio Secundo, qui debebat appellari *Caecilianus*, ſicuti noſter *Papirianus* pro *Papirio;* nam *Fabianus* potuit eſſe nomen adoptantis. An *Flavius* pariter et *Plautus* apud Quintilianum errore librariorum natus ex *Fabiano?* Ceterum non erat, quod aeſtuaret Burmannus in Papirio Fabiano, quem in Fabri Theſauro *eſſentiae* auctorem legebat, modo inſpexiſſet locum Mureti a Pareo etiam in ipſa Burmanni editione citati ad 3, 6, 23; neque debebat Fabri rationem deſerere Geſnerus in utroque Theſauro. Budaeus, quem male reprehendit Voſſius, Inſt. Orat. l. 4. p. 19, ſequebatur ſui aevi libros, *Plautum*, duobus Quintiliani locis, dantes. *entia.* Guelf. hoc ipſum, ſed tenuioribus literis ſuperimpoſitum: *entitas.*

or. ut eloc. Turic. *o. et e.* cum Alm.

Ciceronis operibus non invenitur *eſſentia*, id quidem non magnopere moror. An interpretationem hanc Cicero tentavit in ſermone familiari, ut poſſet eam ignorare Quintilianus? Quanquam vel e Seneca poterat cognoſcere. Deinde Seneca, quomodo latine uno vocabulo reddat τὸ ὄν, ſe habere negat, neque alterum illud Fabiani inventum *ens* pro ὄν agnoſcit. Id tamen Quintilianus, non ſolum 8, 3, 33, ſed et ipſo noſtro loco memorat, ut mihi quidem videtur. Puto enim *entia* eſſe pluralem vocis *ens*, cum nulla appareat cauſa verſionis, unius vocabuli Graeci οὐσίας, duplicis, nec niſi una memoretur alibi. Pronomen *illa* in mea ratione neutro genere accipies. Haec autem, quam tetigi, diſcrepantia non impedit, quo minus eundem vocabuli *eſſentiae* auctorem intellexerint Seneca et Quintilianus.

talis — qualis. h. e. ejusmodi eſt nomen, quod, ſi red-

3 quoque duplicem intellectum habet. Namque uno modo ſit appoſitum, *ars rhetorica*, ut *navis piratica:* altero nomen rei, qualis eſt *philoſophia*, *amicitia*. Nos ipſam nunc volumus ſignificare ſubſtantiam, ut grammatice *literatura* eſt, non *literatrix*, quemadmodum *oratrix:* nec *literatoria*, quemadmodum *ora-*
4 *toria*. Verum in rhetorice non ſic. Ne pugnemus igitur, cum praeſertim plurimis alioqui Graecis ſit utendum. Nam certe ſi *phyſicos*,

qualis eſt phil. Guelf. Turic. et Goth. (tac. Geſn.) *quae eſt phil.* cum Voſſ. 2. 3. et Bern. At Voſſ. 1. *qua*, in quo eſt tranſitus ad veram ſcripturam, quae et in Britannicis videtur legi, et eſt in edd. omnibus. *non ſic.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *non ſit.* cum Bern. et edd. ante Gryph. omnibus.

Ne pugn. Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Non pugn.* cum omnibus paene edd. vett. Sed Guelf. receptam dat et puto aptiorem illi praecepto noſtri 1, 5, 50. Confunduntur in MSS. *non* et *ne* vid. Drakenb. ad Liv. 38, 38, 10. *ſi ph.* Sic Turic. Guelf. et Goth. (ubi Geſn. neglexit, quod omittitur *et*), niſi quod pro *phyſicos* dant *philoſophos*. Praeferam fere *philoſophos*, ut tritius in hoc genere nomen, cum et alii Codd. accedant.

dere velim, reddere debeam ſimili ei forma, quae eſt in *eloquentia*, ut ergo dicatur *orantia*.

appoſitum. Plane pro *adjectivo*, ſicut et 9, 4, 24 „ut „— nomina appoſitis — eſſent „priora." Deinceps autem „*nomen rei*" rectiſſime dicitur pro *ſubſtantivo*.

Verum — ſic. Abrupta eſt ſententia, qua facile carebamus. Geſneri ratio haec eſt, ut dictum ſit pro iis: „Talis autem, „qualem adhuc demonſtravi, „difficultas non eſt in vocabulo „Graeco rhetorice," cui bene reſpondet, quod ſequitur: „Ne „*igitur*" cet. An ita locuti ſint veteres „*non ſic*" quod mihi noſtrum ſermonem videtur olere, a peritioribus velim diſcere. Si *ſit* legitur pro *ſic* (vid. not. Crit.) intelligam: „in *rhetorice*, vocabulo Graeco, non tam „apta ſit verſio Latina, quam „in altero, *grammatice*." Tum recte tollas interpunctionem ante *Verum*. Hoc dedit et Gedoynus.

ſi phyſicos. vid. not. Crit.

et *muſicos*, et *geometras* dicam, nec vim afferam his nominibus indecora in Latinum ſermonem mutatione; denique, cum M. Tullius etiam ipſis librorum, quos hac de re primum ſcripſerat, titulis, Graeco nomine utatur; profecto non eſt verendum, ne temere videamur oratori maximo de nomine artis ſuae credidiſſe. Igitur *Rhetorice* (jam enim ſine metu 5
cavillationis utemur hac appellatione) ſic, ut opinor, optime dividetur, ut de *arte*, de *ar-*
177 *tiſice*, de *opere* dicamus. *Ars* erit, quae diſciplina percipi debet: ea eſt *bene dicendi ſcientia*. *Artiſex* eſt, qui percepit hanc artem, id eſt, orator, cujus eſt ſumma *bene dicere*. *Opus*, quod efficitur ab artifice, id eſt, *bona oratio*.

Ceterum abſtinui a Geſneriana mutatione *ſic* pro *ſi*, etſi leni ſane. Neque enim videtur neceſſaria, modo mecum dirimas ſententias, non autem interpungas poſt *mutatione*. De ſe ipſo uſurpavit *ſi*, de Cicerone (ut in re facta, et prorſus certa) *cum*, eodem fere utrumque ſenſu. Sic et mollior ſtructura, quam in Geſneri ratione, quae paulo videtur ſalebroſior. *Et* autem ante *ph.*, quod mei omittunt Codd., alii retinent, malui expungere, neque neceſſarium, neque gratum h. l. *percepit.* Ita Guelf. et Bern. quibus duobus Codd. malui obtemperare, quam ceteros ſequi libros, quorum optimi dant *percipit*; nam *praecipit*, quod eſt in aliquot eorum (ſicut et Tarviſ. non autem, ut Geſn. ref., Jenſ.) manifeſtus error. *Artiſex* eſt ille, qui jam *percepit*, *diſcipulus* qui cummaxime *percipit*.

etiam ipſis — titulis. Qui hodie *de Inventione* appellantur, *Rhetorici* inſcripti fuerunt ab ipſo Cicerone. Recte videtur Capperonnerius ſuſpicari obliteratam inter *etiam* et *ipſis* praepoſitionem *in*, quam poſt *m* (hic praeſertim ſequente *i*) ſolere intercidere multis exemplis oſtendit Drakenb. ad Liv. 10, 13, 3. de *i* ſequente vide eund. ad Epitomen lib. 85.

de arte — opere. De arte hinc usque ad l. 12. *De artiſice* a l. 12. c. 1—10. *De opere* l. 12. c. 10 et 11.

Haec omnia rurſus diducuntur in ſpecies. Sed illa ſequentia ſuo loco: nunc quae de prima parte tractanda ſunt, ordiar.

XV. Ante omnia, quid ſit *rhetorice:* quae finitur quidem varie, ſed quaeſtionem habet duplicem. aut enim *de qualitate ipſius rei*, aut *de comprehenſione verborum* diſſenſio eſt. Prima ac praecipua opinionum circa hoc differentia, quod alii malos quoque viros poſſe oratores dici putant: alii (quorum nos ſententiae accedimus) nomen hoc, artemque, de qua loquimur, bonis demum tribui volunt.
2 Eorum autem, qui dicendi facultatem a majore ac magis expetenda vitae laude ſecernunt, quidam rhetoricen *vim* tantum, quidam *ſcientiam*, ſed non virtutem, quidam *uſum*, quidam *artem* quidem, ſed a ſcientia et virtute dijunctam, quidam etiam *pravitatem* quandam

dijunctam. Guelf. *ſejunctam* cum quibusdam Codd. Plures dant *disjunctam*, aliquot tamen, iique optimi, receptam extruſa *S* litera, quam rationem fere praeferunt VV. DD. quippe in anti-

quid ſit rhetorice. Pendet hoc ab *ordiar*, praecedentis capitis extremo vocabulo. De nexu capitum cf. ad 2, 12, 1.

habet duplicem. Sed omnis haec varietas finiendi eo redit, ut a cujusque definitionis adverſariis reprehendantur aut *ſententia de ipſa oratoris natura*, aut *vocabula*, quibus ea declaratur.

bonis demum. Haec Catonis quoque Cenſorii ſententia fuit, in libro de Oratore ad filium, ut refert Seneca pater praef. ad Controv. l. 1. p. 62. loco praeclaro, et digno qui legatur a ſtudioſis. „Orator eſt, „Marce fili, *vir bonus*, dicendi peritus.“ Sejungit virum bonum ab oratore apud Ciceronem Antonius de Orat. 2, 20. et ipſe Invent. 1, 3. 4. cf. noſter 12, 1, 1. item Prooem. tot. op. 9. De *demum* vid. Prooem. 3.

artis, id eſt, *κακοτεχνίαν* nominaverunt. Hi 3 fere, aut *in perſuadendo*, aut *in dicendo ap-*
178 *poſite ad perſuadendum*, poſitum orandi munus ſunt arbitrati. Id enim fieri poteſt ab eo quoque, qui vir bonus non ſit. Eſt igitur frequentiſſimus *finis*, *rhetoricen eſſe vim perſuadendi.* Quod ego *vim* appello, plerique *poteſtatem*, nonnulli *facultatem* vocant: quae res ne quid afferat ambiguitatis, vim dico *τὴν δύναμιν*. Haec opinio originem ab Iſocrate 4
(ſi tamen re vera Ars, quae circumfertur, ejus eſt) duxit. Qui, cum longe ſit a volun-

quiſſimis Codd. inventam, contra decreta tamen Grammaticorum Putſchianorum vid. Drakenb. ad Liv. 42, 59, 4.

appoſite. Turic. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *apte*, quod quidem facile feras, alii *aperte* (ut Jenſ. [tac. Geſn.] et Tarv.), male. Receptae vindex nullus videtur Codex, nam Alm. et Bern. qui ſilentur, ſolent conſpirare cum Guelf. et Turic.; Aldus primus habet *appoſite*, quod ſuaſit Regius, ut et *apte*. Sed recepta ſe tuetur Ciceroniana definitione de Inv. 1, 5 ubi bis „*appoſite* „ad perſuaſionem," „*appoſite* ad ſanandum." cf. mox §. 5 ubi nulla varietas. *rhetoricen* — *perſuadendi.* Ita Guelf. et Turic. cum omnibus fere Codd. et edd. vett. ante Gryphium, ut Jenſ. (tac. Geſn.). Geſn. cum aliis: *rhetorices vis perſuadendi.* Praepoſtera ſtructura: *finis eſt vis.* Unde natus error librariorum, facile apparet. *vim* — *δύναμιν.* Guelf. *vim dicere malim.* Miro errore, ſed nato e latt. litt. quibus ſcriptum erat nomen Graecum. Turic. *vimdico dian.* Goth. (tac. Geſn.) omittit articulum *τὴν* cum edd. vett. aliquot, neque opus eo.

finis. Poteſtas vocabuli apparet. Sic et Ariſtoteles et Euclides utuntur *τῷ ὅρῳ ἀντὶ τοῦ ὁρισμοῦ.* Ciceroni quidem haec *finis* ſignificatio ignota.

vim dico τὴν δύναμιν. Non propterea *dicit*, ne oriatur ambiguitas, ſed *monet* ſe dicere *vim* pro Graeco *δυνάμει*, ne quis haereat. *δύναμιν* etiam Ariſtoteles uſurpat in hac re, ſicut Rhet. 1, 2 init. *ἔστω δ' ἡ ῥητορικὴ δύναμις κ. τ. λ.*

ſi tamen — ejus eſt. Plutarchus (ſive Pſeudo-Plut.) Vol. 2. p. 838. *εἰσὶν οἳ καὶ τέχνας αὐτὸν λέγουσι συγγεγραφέναι*, dubitans et ipſe, neque ulla, ut quidem videtur, quae Iſocratis nomen praeferret, *arte*

tate infamantium oratoris officia, finem artis temere comprehendit, dicens eſſe rhetoricen *perſuadendi opificem*, id eſt, πειθοῦς δημιουργόν. neque enim mihi permiſerim eadem uti declinatione, qua Ennius M. Cethegum *Suadae*

declinatione. Guelf. *declaratione* cum Voſſ. 2. (Goth. non aſtipulante) et edd. aliquot. Male.

agnita. τέχνας autem, plurali numero, dixit praecepta dicendi, quae unam efficiunt τέχνην. Quo ſignificatu Cicero Brut. c. 12. videtur uſurpaſſe, cum dicit „Iſocratem — totum „ſe ad *artes* componendas tranſ„tuliſſe.“ Etiam Ariſtoteles non ſemel plurali ſic utitur. Dubitatio iſta Quintiliani non vana videbitur expendenti locum ipſius Iſocratis *Contra Sophiſtas* verſus finem: λοιποὶ — οἳ — τὰς καλουμένας τέχνας γράψαι τολμήσαντες, οὓς οὐκ ἀφετέον ἀνεπιτιμήτους. Improbat integra iſta oratione Iſocrates eos, qui ſe *dicendi* ſcientiam diſcipulis, aeque ac *literarum*, tradituros polliceantur, et *philoſophiam* (ſignificat autem hoc vocabulo omnem methodum et theoriam, ut ſaepe) negat multum proficere in hoc genere, plurimum autem exercitationi et exemplo tribuit. Quo adducor, ut iis maxime credam, οἳ (vid. Plutarch. l. c.) οὐ μεθόδῳ ἀλλ' ἀσκήσει χρήσασθαι αὐτὸν λέγουσι. Niſi forte ſententiam mutavit, quod ex Ariſtotelis narratione a Cicerone (l. c.) expreſſa colligas. *Artem* tamen, quam conſtaret eſſe Iſocratis ipſius, ſe inveniſſe negat Cicero de Invent. 2, 2. qua de re docta eſt Manutii diſputatio ad Epiſt. ad Div. 1, 9. conjicientis extitiſſe aliquam Iſocratis junioris Apolloniatae artem, diſcipuli magni illius magiſtri, quem memorant Harpocratio (in ἐπακτὸς) et Suidas. vid. de Apolloniate etiam Ruhnk. Hiſt. Crit. Oratt. Graecc. Rutilio Lupo praemiſſam p. 84 ſeqq.

dicens — δημιουργόν. Hanc appellationem ergo mutuatus eſt ſcriptor artis Iſocrateae ab ipſo Platone vel Socrate in Gorgia p. 453. A. Vol. Bip. 4. p. 17. et paſſim per totum Dialogum. cf. mox §. 5.

declinatione i. e. formatione a primitivo *ſuadendi* facta. Appoſite ad hanc *declinationis* ſignificationem oſtendendam Capperonnerius aſſert 8, 3, 32 „in *declinatione* — qualia bea„titas et beatitudo — nec a „verbis modo ſed a nominibus „quoque *derivata*.“ item Varronem de L. L. l. 5. p. Bip. 61 „Primigenia dicuntur verba, ut „*lego* — Contra verba *decli*„*nata* ſunt, quae ab aliquo „oriuntur.“

Ennius. Fragmentum ſerva-

medullam vocat. Apud Platonem quoque 5
Gorgias in libro, qui nomine ejus inſcriptus
eſt, idem fere dicit: ſed hanc Plato illius
opinionem vult accipi, non ſuam. Cicero
pluribus locis ſcripſit, oratoris officium eſſe,
dicere appoſite ad perſuadendum. In rhetori- 6
cis etiam, quos ſine dubio ipſe non probat,
finem facit *perſuadere.* Verum et pecunia
perſuadet, et gratia, et auctoritas dicentis, et
dignitas, et poſtremo aſpectus etiam ipſe ſine
voce, quo vel recordatio meritorum cujus-
que, vel facies aliqua miſerabilis, vel for-

dignitas et poſtr. Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *et* cum Voſſ. 2. et vett. fere edd. Eleganter.

tum a Cicerone Brut. c. 15. unde adornavit Columna in opere Enniano p. 89. 90. cf. et Cic. de Senect. c. 14 extr.

pluribus locis. De Or. 1, 31. „Oratoris officium — dicere ad „*perſuadendum accommodate.*" Acad. Quaeſt. 1, 8 „Oratoria „vis — explicatrix orationis „perpetuae *ad perſuadendum* „*accommodatae.*" De Invent. 1, 5 initio. Haec fere ſunt inventa a VV. DD. loca.

finem. vid. de Invent. l. c. „finis (oratoriae facultatis) *per-* „*ſuadere.*" Qui locus eſt ex paucis illis, ubi noſtram fere *finis* (σκοποῦ) ſignificationem agnoſcere cogimur. vid. Heuſingeri emendd. p. 407. Sed cf. ex fratre nepotem ad Cic. Off. 1, 39, 1. Petr. Victorius ad Ariſtot. Rhet. l. 1. p. 25. (ed. 1579) ſuſpicatur, Qu. male confundere *officium* et *finem.* In στοχαστικαῖς enim, qualis ſit rhetorice, ea eſſe diverſa ad Ciceronis ipſius mentem. De locutione *ſine dubio* cf. dicta ad 1, 6, 12. Improbat autem rhetoricos, ſive de Inventione libros, „qui ſibi excciderint" de Or. 1, 2 init. cf. 3, 1, 20. 3, 6, 58. 63.

quo. ſcil. *aſpectu.* Sed videtur ineſſe ſcabrities, ut malim *cum,* ſi forte antiquitus ſcriptum fuerit *quom.* vid. 1, 7, 5 cf. et Drakenb. ad Liv. 24, 34, 10 ubi haec confuſio frequens oſtenditur.

record. — *fac. miſer.* — *pulchr.* Habes ſingulorum exempla in Aquilio, Galba, Phryne.

7 mae pulchritudo, ſententiam dictat. Nam et M'. Aquilium defendens Antonius, cum ſciſſa 179 veſte cicatrices, quas is pro patria pectore adverſo ſuſcepiſſet, oſtendit, non orationis habuit fiduciam, ſed oculis populi Romani vim attulit: quem illo ipſo aſpectu maxime motum in hoc ut abſolveret reum, creditum
8 eſt. Servium quidem Galbam miſeratione ſola, qua non ſuos modo liberos parvulos in concionem produxerat, ſed Galli etiam Sulpicii filium ſuis ipſe manibus circumtulerat, elapſum eſſe, cum aliorum monumentis, tum
9 Catonis oratione teſtatum eſt. Et Phrynen non Hyperidis actione, quanquam admirabili, ſed conſpectu corporis, quod illa, ſpecioſiſſi-

M'. Aquil. Praenomen expreſſi ex Alm. cum ceteri omnes libri dent M. Sed illius auctoritas defenditur locis Ciceronianis vid. not. exeg. *Servium.* Sic, non *Sergium*, et mei dant Codd. duo, Turic. ſiletur. *concionem.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *concione* cum plurimis libris MSS. et excuſis. *Phrynen.* Sic Guelf. quod ſolum ferri debebat, non *Phrynem.*

M'. Aquilium. vid. Cic. de Or. 2, 28. 47. Verrin. 5, 1.

Galbam — Catonis. Lege Cic. de Or. 1, 53.

Phrynen — Hyperidis. cf. ad 1, 5, 61. Athenaeus Deipnoſ. l. 13. p. 590. ὁ Ὑπερίδης συναγορεύων τῇ Φρύνῃ, ὡς οὐδὲν ἤνυε λέγων, ἐπίδοξοί τε ἦσαν οἱ δικασταὶ καταψηφιούμενοι, προαγαγὼν αὐτὴν εἰς τοὐμφανὲς καὶ περιῤῥήξας τοὺς χιτωνίσκους, γυμνά τε τὰ στέρνα ποιήσας, τοὺς ἐπιλογικοὺς οἴκτους ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐπεῤῥητόρευσε, δεισιδαιμονῆσαί τε ἐποίησε τοὺς δικαστὰς τὴν ὑποφῆτιν καὶ ζάκορον Ἀφροδίτης ἐλέῳ χρησαμένους μὴ ἀποκτεῖναι. De hoc Phrynes judicio, an fuerit in Areopago factum, docta eſt diſputatio Chr. Gottl. Wernsdorfii in Commentatione ad Plutarchi Quaeſtiones Graecas I. p. 34 ſeqq.

quod illa. Quanquam omnes hoc dant libri, ſuſpicor tamen eſſe errorem librarii pro: *quod ille*, ut vertit Gedoynus. Sic demum Quintiliani narratio conſpirabit cum ceterorum.

mum alioqui, diducta nudaverat tunica, putant periculo liberatam. Quae ſi omnia perſuadent, non eſt hic, de quo locuti ſumus, idoneus finis. Ideoque diligentiores ſunt viſi ſibi, qui, cum de rhetorice idem ſentirent, exiſtimaverunt eam *vim dicendo perſuadendi.* Quem finem Gorgias in eodem, de quo ſupra diximus, libro, velut coactus a Socrate, facit. a quo non diſſentit Theodectes; ſive ipſius id

exiſtimaverunt. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *exiſtimarunt,* cum omnibus Voſſ. et edd. vett. *vim dic.* Turic. cum Alm. inſ. *in.* *a Socrate.* Guelf. *ab Iſocrate,* rariori errore, cum contrarius ſit frequentiſſimus in Codd.

Tametſi Sext. Emp. p. Fabr. 289. etiam Phrynae ipſi tribuit.

alioqui. Etiam, antequam nudandis papillis, majorem incuteret admirationem.

nudaverat. Cum libri omnes in hanc ſcripturam conſentiant, veriſſimam tamen puto unius veteris editionis (Tarviſinae) rationem, dantis: *nudaverit.* Alienum eſt plusquamperfectum, et conjunctivus paene neceſſario flagitatur ab illo *putant.* Neque dubito, quin modo legendum fuerit: *produxerit, circumtulerit.*

dicendo perſuad. Sed et Cicero de Inv. loco ſupra (§. 6) indicato finem facit „perſuadere *dictione.*"

coactus a Socr. Socrates, non contentus reſponſo Gorgiae: *ῥητορικὴν εἶναι τέχνην περὶ λόγους* (p. 10), aliasque artes oratione itidem uti monens, neque acquieſcens eo, quod ille addit *εἶναι ἐκείνους τοὺς λόγους περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων καὶ ἄριστα* (p. 14) hanc tandem elicit ſummi illius, quod profiteatur, boni definitionem: Τὸ *πείθειν (φημὶ) ἔγωγ᾽ οἷόντ᾽ εἶναι τοῖς λόγοις καὶ ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντὶ ὅστις ἂν πολιτικὸς ξύλλογος γίγνηται.* p. 16. Vol. 4. Bip. p. 452. E. Steph.

Theodectes. vid. 1, 4, 18. Cicero ejus artem commemorat in Oratore c. 51. 57. 64. nulla dubitatione de auctore ſubjecta. Mira eſt Valerii Maximi narratio prodentis, libros de oratoria arte Theodectae diſcipulo ab Ariſtotele fuiſſe conceſſos, quos ederet, deinde autem ab eodem, quem gloriae ita amiſſae poeniteret, repeti-

opus eſt, quod de rhetorice nomine ejus inſcribitur, ſive, ut creditum eſt, Ariſtotelis:
in quo eſt, finem eſſe rhetorices, *ducere homi-* 18
11 *nes dicendo in id, quod actor velit.* Sed ne hoc quidem ſatis eſt comprehenſum: perſuadent enim dicendo, vel ducunt in id quod volunt, alii quoque, ut *meretrices*, *adulato-*

ne hoc quid. Sic Turic. et Guelf. quod cum forte dediſſent Bipontini, praetuli Geſneri aliorumque ſcripturae *ne hic quid.* Utraque bonis auctoribus defenditur, niſi quod *hic*, ut difficilius, Critico poteſt magis placere. Videtur tamen adverbium, *hic*, non eſſe pro cetera Quintiliani perſpicuitate.

tos, eamque ob cauſam Theodecteos quidem appellatos, ſed ita ut ſuos eſſe ſimul ſignificaret. (8, 14 extern. 3.) Manifeſto Valerius ob oculos habuit locum Ariſtotelis Rhet. 3, 9, 9. in quo cum haereret, magis, quod conjiceret, quam quod comperiſſet, narraſſe mihi videtur. Neque enim prorſus apparet, quo ſenſu Ariſtoteles τὰ Θεοδέκτεια dixerit, quanquam Valerii ratio tituli explicandi omnium minime eſt probanda. Praeſtat eum repetere ab homine, ad quem ſcriptus fuerit liber, ſicut dicuntur ejusdem Ariſtotelis Νικομάχεια et Εὐδήμεια quorum et ipſorum tituli fraudi fuerunt ſummis viris, velut Ciceroni, ut crederent aliorum, quam Ariſtotelis, eſſe opera. Meae opinioni confirmandae malo non adhibere locum Rhetorices ad Alex. c. 1 extr. ubi memorantur τέχναι Θεοδέκτῃ γραφεῖσαι, quam inchoare hoc loco difficilem quaeſtionem de auctore epiſtolae iſti opuſculo praemiſſae. Neque tamen, ſi maxime τὰ Θεοδέκτεια ſunt ipſius Ariſtotelis, protinus neges Theodecten quoque aliquid de arte oratoria compoſuiſſe, quem inter τεχνικῶν παραγγελμάτων συγγραφέας recenſet Dionyſ. Hal. ad Ammaeum T. 2. p. 120. Recte an corrupte Diogenes Laertius et Anonymus Menagianus opus Ariſtotelis appellaverint τέχνην τοῦ Θεοδέκτου, non magni refert. Occaſionem dubitationis Quintilianeae ſatis demonſtraſſe mihi videor. Ceterum, praeter Fabricium, adi Buhlium Opp. Ariſtot. Vol. 4. p. 5 et 547. Theodectea non extant.

ſatis — compr. cf. §. 1. *ſatis* intellige: *ſatis recte*, ἱκανῶς.

res, *corruptores.* At contra non perſuadet ſemper orator: ut interim non ſit proprius hic finis ejus, interim ſit communis cum iis, qui ab oratore procul abſunt. Atqui non mul- 12
tum ab hoc fine abeſt Apollodorus, dicens judicialis orationis primum et ſuper omnia eſſe, *perſuadere judici*, *et ſententiam ejus ducere in id*, *quod velit.* Nam et ipſe oratorem fortunae ſubjicit, ut, ſi non perſuaſerit, nomen ſuum retinere non poſſit. Quidam receſ- 13
ſerunt ab eventu, ſicut Ariſtoteles, qui dicit, *rhetorice eſt vis inveniendi omnia in oratione perſuaſibilia.* Qui finis et illud vitium, de quo ſupra diximus, habet, et inſuper, quod nihil, niſi inventionem complectitur, quae ſine elocutione non eſt oratio. Hermagorae, 14

Ariſt. qui dic. Turic. et Guelf. omittunt *qui* cum multis.

corruptores. Intelliguntur profecto, qui mares venantur. Sic Cicero Catil. 2, 4. „mulier „infamis — *corruptor* juven- „tutis.“ Qui enim pecunia *corrumpunt*, ii non „*dicendo* „perſuadent;“ et naturalis libidinis jam facta mentio in „*meretricibus.*“

Apollodorus. vid. 2, 11, 22. et 3, 1, 17.

quod velit. Si haeres in *velit* cujus ſubjectum deſideres, habes geminum Ciceronis locum de Or. 1, 8 init. „Neque „— mihi quidquam — prae- „ſtabilius videtur, quam poſſe „dicendo — voluntates impel- „lere, quo *velit*: unde autem „*velit* deducere.“ Intellige: *aliquis*, vel *is qui dicit.* Vide autem Erneſto recte obſtantes Heuſingeros praef. ad Cic. de Off. p. 45. cf. noſtr. 2, 16, 19 „in quae *velit* ducere.“ Sext. Emp. p. 304 *τὸ δόξαν ἐμποιεῖν τοῖς δικασταῖς οἵαν οἱ λέγοντες θέλουσιν.*

Ariſtoteles. Rhet. 1, 2, 1. *δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν.* cf. §. 3.

Hermagorae. cf. 1, 5, 61. De hoc vide inprimis Cic. de Inv. 1, 6 ubi bonus rhetor, infans orator, demonſtratur. Sedulo eſt ſegregandus ab altero juniore, Temnite, cujus meminit Suidas. De utroque vide 3, 1, 16. 18. Contra noſtrum Pompejus declamavit

qui finem ejus eſſe ait *perſuaſibiliter dicere*, et aliis, qui eandem ſententiam non iisdem tamen verbis explicant ac finem eſſe demonſtrant, *dicere*, *quae oporteat omnia*, *ad perſuadendum*, ſatis reſponſum eſt, cum *perſuadere* non tantum oratoris eſſe convicimus.
15 Addita ſunt his alia varie. Quidam enim *circa res omnes*, quidam *circa civiles* modo verſari *rhetoricen* putaverunt: quorum verius utrum ſit, in eo loco, qui hujus quaeſtionis proprius
16 eſt, dicam. Omnia ſubjeciſſe oratori videtur Ariſtoteles, cum dixit, *vim eſſe dicendi*, *quid in quaque re poſſit eſſe perſuaſibile.* Et Patro- 18
cles, qui non quidem adjicit, *in quaque re:* ſed nihil excipiendo, idem oſtendit. *Vim*

non iisdem tamen. Ita Goth. (tac. Geſn.) niſi quod antevertit *tamen.* cum Voſſ. 2. Regius et ipſe *tamen* invenit, quod mutavit in *tantum* ut melius; quem ſecuti ſunt multi editores, ut Geſn., et defendunt aliquot Codd., in tanta *τῶν tantum* et *tamen* fluctuatione. Sed aliud eſt *tantum non* (de quo profecto cogitabat Regius) aliud *non tantum*, neutrius autem hic locus, cum mera verborum, non rerum, diverſitas oſtendatur. Sic et Bad. in nota. Jenſ. (tac. Geſn.) *tamen* cum edd. ante Baſ. omnibus praeter Loc. et Ruſc.

Rhodi, audiente Poſidonio. Plutarch. 641. E. „*ejus*“ referendum profecto ad *rhetoricen.* Tribuitur tamen hic *finis* ab Hermagora oratori, ut diverſus ſit ab ipſa *rei definitione.* vid. Cur. Fortunatianus ap. Pith. p. 38. it. Auguſtinus p. 290 et Sext. Emp. p. 301.

qui proprius. De *materia* rhetorices c. 21 huj. lib.

vim — dicendi. Quanquam omnes hoc dant libri, verum tamen eſſe nequit *dicendi* cf. §. 13 ubi recte dicitur *inveniendi* et apud Ariſt. eſt *θεωρῆσαι.* cf. not. Crit. ad §. 22. *vis videndi.*

Patrocles. cf. 3, 6, 44. Artis ſcriptorem fuiſſe, apparet noſtri locis. Memoratur a Strabone et Plinio (Hiſt. nat. 6, 21) Patrocles, Indicorum ſcriptor, praefectus claſſis Seleuci et Antiochi, alius ſane a noſtro. Suidam, in Ἀντίπατρος, idem nomen recenſentem, inter oratores Antipatro ab

enim vocat *inveniendi, quod ſit in oratione perſuaſibile:* qui fines et ipſi ſolam complectuntur inventionem. Quod vitium fugiens Theodorus, *vim putat inveniendi et eloquendi cum ornatu credibilia, in omni oratione.* Sed, cum eodem modo credibilia, quo per- 17
ſuaſibilia, etiam non orator inveniat, adjiciendo: *in omni oratione*, magis quam ſuperiores concedit, ſcelera quoque perſuadentibus, pulcherrimae rei nomen. Gorgias apud 18

quod ſit. Guelf. *quid ſit.* *Theodorus.* Sic Guelf. cum ſat multis, ut videtur, Codd. Goth. tamen, Voſſ. tres, Ioann. Bern. et Vallenſ. dant *Eudorus*, errore, ut putat Geſn., e ſcriptura *Theudorus* orto. Mirum, mox §. 21 in eodem nomine non variari. *Eudorum* quidem rhetorem qui praeterea memoraret, inveni neminem; quanquam nihil impedit, quo minus Peripateticus ejus nominis (an Pythagoreus) artem quoque ſcripſerit vid. Fabric. Harl. Vol. 1. p. 845. Magis tamen placet recepta, cum ſic maxime appareat, quare mox §. 21. Qu. eidem nomini addiderit patriae ſignificationem. *omni oratione.* Guelf. *omni ratione;* non male, praeſertim cum ſibi conſtet, mox §. 17. quoque *ratione* dans, pro *oratione.* An fuit in Graecis: *ἐν πάσῃ μεθόδῳ*?

Athenienſibus deditos, emendat Ruhnkenius ad Rutilium p. 33. reponens Στρατοκλέα, quod retractat p. Hiſt. Crit. 82. ſat laudis retinens in reliqua loci correctione. Contra Patroclem oratio Hyperidae citatur ab Harpocratione et Polluce. Patrocles Demoſthenis accuſator eſt Pro Corona p. 261 Reisk. Etiam Tragoediam ſcripſit aliquis hoc nomine vid. Fabric. Harl. Vol. 2. p. 313. Item apud Xenophontem in Hiſt. Graec. l. 6. verſ. fin.

Theodorus. vid. not. Crit. Eundem hoc loco intelligi, quem mox §. 21., equidem non puto. Neque enim ſecundo loco Qu. videtur additurus fuiſſe: *Gadareus*, niſi ab hoc voluiſſet ſegregare. Reſtat ergo, quem agnoſcamus hic, Theodorus Byzantinus, Platoni in Phaedro memoratus, p. 266 E. itemque noſtro 3, 1, 11 artis et ipſe ſcriptor, de quo vide Cic. Brut. c. 12 et Orat. c. 12.

omni oratione. vid. not. Crit.

Gorgias. p. 19. Bip. 454 B. Steph. Ταύτης (τὴν ῥητορικὴν

Platonem, perſuadendi ſe artificem in judiciis et aliis coetibus eſſe ait; de juſtis quoque et injuſtis tractare: cui Socrates *perſuadendi*,
19 non *docendi* concedit facultatem. Qui vero non omnia ſubjiciebant oratori, ſollicitius ac verboſius, ut neceſſe erat, adhibuerunt diſcrimina: quorum fuit Ariſton, Critolai Peripatetici diſcipulus, cujus hic finis eſt, *ſcientia videndi et agendi in quaeſtionibus civilibus,*
20 *per orationem popularis perſuaſionis.* Hic *ſcientiam*, quia Peripateticus eſt, non, ut Stoici, *virtutis* loco ponit: *popularem* autem

εἶναι τέχνην) τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκρατες, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις — καὶ περὶ τούτων ἅ ἐστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα. Deinceps p. 21. Bip. 454 E. Steph. Ἡ *ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, πειθοῦς δημιουργός ἐστι πιστευτικῆς,* (pro quo Sext. Emp. p. Fabr. 288 affert *πειστικὴν*, ſed diverſa quodammodo ſtructura: convenientius Quintiliano) *ἀλλ᾽ οὐ διδασκαλικῆς, περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον.* cf. §. 10.

Ariſton. Sext. Emp. p. 307 Ἀρίστων *ὁ* Κριτολάου *γνώριμος* (eſt hoc pro *μαθητῇ*) *σκοπὸν μὲν ἐκκεῖσθαι φησὶν (τῇ ῥητορικῇ) τὴν πειθώ. τέλος δὲ τὸ τυχεῖν τῆς πειθοῦς.* Junior hic ergo eſt Ariſton, ceteroqui vix memoratus, cum Critolaus ipſe Ariſtoni alteri, Cio, ſucceſſerit in docendo. vid. Fabr. Harl. Vol. 3. p. 483.

Stoici, virtutis. Cic. de Or. 3, 18 „(Stoici) ſoli ex omnibus eloquentiam, *virtutem* ac „ſapientiam dixerunt.“ cf. Acad. 1, 2. Haec Stoicorum ſententia inde neceſſario nata eſt, quod „*dialecticam* — et Phyſicam — *virtutum* nomine appellant.“ Cic. de Fin. 3, 21. dialecticae autem, latius dictae, pars eſt rhetorica. Omnes etiam virtutum definitiones Stoicae incipiunt ab hoc vocabulo: *ἐπιστήμη.* vid. Stobaei Eclog. eth. p. 167. ed. Antv. et ipſa virtus finitur a Muſonio Rufo, Epicteti magiſtro, *ἐπιστήμη οὐ θεωρητικὴ μόνον ἀλλὰ καὶ πρακτική.* Stob. Serm. p. 204. ed. Tigur. Si igitur a Stoico (non Peripatetico) profecta eſſet haec definitio, eo ipſo, quod *ſcientiam* appellavit, *virtutem* quoque agnoviſſet. Omnis enim *ſcientia* apud Stoicos *virtus*, ut viciſſim cf. et huj. lib. c. 20. Idem Xenocratis et Stoicorum diſcrimen in *ἐπιστήμη* apud Sext. Emp. p. 289.

comprehendendo *perſuaſionem*, etiam contumelioſus eſt adverſus artem orandi, quam nihil putat doctis perſuaſuram. Illud de omnibus, qui circa civiles demum quaeſtiones oratorem judicent verſari, dictum ſit, excludi ab his plurima oratoris officia: illam certe *laudativam* totam, quae eſt rhetorices pars tertia. Cautius Theodorus Gadareus, ut 21
jam ad eos veniamus, qui *artem* quidem eſſe eam, ſed *non virtutem*, putaverunt. Ita enim dicit (ut ipſis eorum verbis utar, qui haec ex Graeco tranſtulerunt) *Ars inventrix, et judicatrix, et enunciatrix decente ornatu ſecundum*

haec ex Gr. Ita Turic. Alm. Voſſ. 1. Ceteri *hoc ex Gr.*

enunciatrix decente. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *nunciatrix.* cum edd. vett. multis. Guelf. *decenti.* cum plerisque edd. vett. Goth. (tac. Geſn.) *docente ornatum* (pro *dec. ornatu*). Turic. *det cente* corr. *decenti.* Haec levis eſt varietas, neque multum ea proficitur, et verius poteſt videri *decente*, ex praecepto Verrii Flacci. vid. Bentl. ad Hor. Carm. 1, 25, 17. dubitante Voſſio Ariſt. 2, p. 725. cf. Drakenb. ad Liv. 6, 14, 13. Sed haereo magnopere in iſta *menſione*, et videntur ii, qui Theodorum tranſtulerunt, non magni fuiſſe dicendi artifices. Mallem ſuis verbis Graecam definitionem nobis dediſſet Qu. Quid enim eſt, quod ſubſtantiva illa, *inventrix* cet. (quorum fortaſſe Qu. adeo prodigus non fuiſſet cf. 2, 14, 1 et 2, 15, 4), non habent, quo referantur? Non magnopere definitur *ars*, ſi dicitur ea *inventrix*, neque demonſtratur, cujus tandem rei. Huic quidem vitio mederi poſſis, ſi conſtituas locum ita, ut *ejus* referatur ad *inv. jud. enunc.* Sed prius tollenda *menſio*, qua equidem libens caream. Inſolens ſaltem vox, cujus unum exemplum adhuc invenerim Cic. Orat. c. 53. in bona quidem latinitate. Eo ſane loco nemo mutatam velit; mollitur enim adjuncto: *quandam*, et aptior quodammodo videtur conſueto vocabulo: *menſura.* Hic autem quid opus ea? Video Cappe-

Theodorus Gad. cf. 2, 11, 22 et 3, 1, 17.

Ars — materia civili. v. not. Crit. *enunciatrix — decente.*

menſionem ejus, quod in quoque poteſt ſumi 18
22 *perſuaſibile, in materia civili.* Itemque Cornelius Celſus, qui finem rhetorices ait, *dicere perſuaſibiliter in dubia et civili materia.* Quibus ſunt non diſſimiles, qui ab aliis traduntur; qualis eſt ille, *Vis videndi et eloquendi de rebus civilibus ſubjectis ſibi, cum quadam perſuaſione et quodam corporis habitu et eo-*
23 *rum, quae dicet, pronunciatione.* Mille alia,

ronnerium Graeca ſic adumbrantem: Τέχνη εὑρετικὴ — εὐπρεπεῖ κόσμῳ κατὰ μέτρον κ. τ. λ. ubi quam Graecum ſit: εὐπρεπεῖ κόσμῳ, neſcio equidem; iterumque genitivum deſidero poſt εὑρετικὴ neque video, quid ſibi velit κατὰ μέτρον. Saltem debebat aliis rhetorum deſinitionibus hic loquendi uſus demonſtrari. Eſt quidem *menſionem* in multis Codd., neque tamen videntur deeſſe, qui *mentionem* praeferant, quod ſolum retinent vett. edd. ante Badium, qui ex Valleuſi Cod. recepit *menſ.* In margine Venetae 1494 malit aliquis (Valla, puto) *inventionem* pro *mentionem.* Id recepit Aldus. Inde equidem commodiſſimum omnium ſenſum efficere mihi videor. *ſecundum inventionem* interpretor: ita, ut ornatus tum demum ratio habeatur, cum inventioni ſatisfactum eſt. Nunc igitur *ejus* refero ad *inventrix, jud., enunc.* Ne ſic quidem inoffenſam et elegantem orationem agnoſco in hac Theodori verſione, ſed intelligo ſaltem quid ſibi voluerit. Quid ſi ipſe Qu. cum tacita quadam irriſione refert haec verba? *Vis videndi.* Sic Turic. et Guelf. cum plerisque Codd. et edd. quibus accedunt Jenſ. (tac. Geſn.). Tarv. Solus, quantum quidem novi, Goth. et ex edd. vett. Loc. Ruſc. Bad. *vis dicendi*, in quorum ſententiam pedibus ierunt recentiores, ut poſtremus quoque Geſn. Obrechtus tamen revocavit veterem ſcripturam, ſolam, ſi quid video, veram.

Corn. Celſ. de hoc ſaepe noſter. Qui non novit, adeat Fabric. Bibl. lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 36 ſeqq. in primis de opere rhetorico ei falſo tributo. p. 39. it. Vol. 3. p. 462.

Vis videndi, τοῦ θεωρῆσαι cf. §. 16.

ſubjectis ſibi. Oblatis forte. ut *ſibi* referatur ad eum, quicunque dicit, qui recurrit mox in iis: „quae *dicet.*“ cf. c. 21, 4. 13. de *ſubjectis.* De indefinito autem *ſibi* et *dicet* huj. cap. §. 12.

ſed aut eadem, aut ex eisdem compoſita: quibus item, cum de materia rhetorices dicendum erit, reſpondebimus. Quidam eam neque *vim*, neque *ſcientiam*, neque *artem* putaverunt: ſed Critolaus *uſum dicendi*, nam hoc τριβὴ ſignificat; Athenaeus *ſallendi artem*.
Plerique autem, dum pauca ex Gorgia Pla- 24
tonis, a prioribus imperite excerpta, legere contenti, neque hoc totum, neque alia ejus volumina evolvunt, in maximum errorem inciderunt: creduntque, eum in hac eſſe opi-

Quis enim ferat *dicendi* et *eloquendi?* Sic et modo *dicendi* male (§. 16) ubi nullus erat liber verae ſcripturae vindex.

τριβή. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) τριβὴν, neque male.

Critolaus. Celeberrimus Peripateticus, qui cum Carneade et Diogene Stoico Romam venit legatus Athenienſium. vid. Freinshemii Supplem. lib. 47 Livii c. 24. 25.

τριβή. cf. 10, 7, 11 ubi „uſus — irrationalis ἄλογος „τριβή." Plato in Phaedro p. 260 E. St. (ἡ τῶν λόγων τέχνη) οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἄτεχνος τριβή.

Athenaeus. Cf. 3, 1, 16 „(Hermagorae) maxime par „atque aemulus." Ex Varrone de L. L. p. Bip. 124 „ab Atheneis *Athenaeus* dicitur *rhetor* „nomine, etſi non ſit Athenienſis" aetas ejus apparet, ſimulque non eſſe natum Athenis. Videtur autem aequalis fere Varronis, cum Hermagoram (cf. §. 14) aemulatus dicatur, quo nomine miror, tam contumelioſe locutum de rhetorice, quam is, quem imitabatur, ipſo Quintiliano ſequente (§. 38), definierit *bene dicendi ſcientiam*, ut reddidit Curius Fortunatianus p. 58 apud Pithoeum. vid. quae diximus ad §. 14. Sext. Empiricus, qui et ipſe Athenaeum protinus ſubjungit Hermagorae, hanc ejus ponit definitionem (p. Fab. 301): λόγων δύναμις στοχαζομένη τῆς τῶν ἀκουόντων πειθοῦς. Apparet, longe hanc molliorem eſſe ea, quam refert Qu. An indignabundus noſter, qui nil niſi fraudem tali definitione commendari putaret, duriora uſurpavit vocabula? Mirum quoque, inter eos, qui „neque „vim, neque ſcientiam, neque „*artem*" putaverint, recenſeri aliquem, qui „fallendi *artem*."

nione, ut *rhetoricen non artem, ſed peritiam*
25 *quandam gratiae ac voluptatis* exiſtimet: et, alio loco, *civilitatis particulae ſimulacrum*, et *quartam partem adulationis:* quod duas partes civilitatis corpori aſſignet, *medicinam*, et quam interpretantur *exercitatricem*, duas animo, 183
legalem, atque *juſtitiam: adulationem* autem *medicinae*, vocet *coquorum* artificium; et *exercitatricis*, *mangonum*, qui colorem fuco, et verum robur inani ſagina mentiantur; *lega-*
26 *lis*, *cavillatricem; juſtitiae rhetoricen.* Quae omnia ſunt quidem ſcripta in hoc libro, dictaque a Socrate, cujus perſona videtur Plato ſignificare quid ſentiat: ſed alii ſunt ejus ſermones ad coarguendos, qui contra diſputant, compoſiti, quos ἐλεγκτικοὺς vocant, alii ad praecipiendum, qui δογματικοὶ appellantur.
27 Socrates autem, ſeu Plato, eam quidem, quae tum exercebatur, rhetoricen talem putavit. nam et dicit his verbis τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ὑμεῖς

rhetoricen — voluptatis. Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ — (τέχνη εἶναι ἡ ῥητορική) — ἐμπειρίαν (δ') ἔγωγέ τινα (λέγω αὐτήν). Plat. Gorg. p. 462 B. C. St. p. 35. 36 Bip.

civilitatis — ſimulacrum. πολιτικῆς μορίου εἴδωλον. ib. 463 D. St.

partem adulationis. Κολακείας — μόριον. 466. A. Ceterum illa de quatuor partibus civilitatis, earumque ſimulacris ab adulatione effictis, longiora quam quae hic ponantur, juvabit legere apud Platonem p. 464 B. — 465 E., ut integrum illum praeſtantiſſimum dialogum, Gorgiae nomine inſcriptum. Haec Platonica totidem prope verbis reddit Ammianus Marcellinus 30, 4 „civilitatis particulae umbram „vel adulationis partem quartam."

ἐλεγκτικούς. Hodie in libris noſtris Gorgias inſcribitur ἀνατρεπτικός.

τοῦτον — πολιτεύεσθε. p. 500 C.

πολιτεύεσθε. Et veram autem et honeſtam in-
telligit. Itaque diſputatio illa contra Gorgiam
ita clauditur, οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δίκαιον
εἶναι, τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράσσειν. Ad 28
quod ille quidem conticeſcit, ſed ſermonem
ſuſcipit Polus, juvenili calore inconſideratior:
contra quem illa de ſimulacro et adulatione
dicuntur. Tum Callicles adhuc concitatior,
qui tamen ad hanc perducitur clauſulam, τὸν
μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι, δίκαιον ἄρα δεῖ
εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων. ut appareat, Pla-
toni non rhetoricen videri malum, ſed eam
veram, niſi juſto ac bono, non contingere.
Adhuc autem in Phaedro manifeſtius facit, 29
84 hanc artem conſummari citra juſtitiae quoque
ſcientiam non poſſe: cui opinioni nos quoque

Et veram. Guelf. et Turic. omittunt *Et*, cum vett. edd. et omnibus Codd. praeter Goth. Quod edd. habent multae ejus loco, *Non*, auctoritate caret et ſenſu idoneo. *Et*, ſi eſt *Etiam*, unice accommodatum loco. Sed malim deinceps *atque* pro *et*, ne quis male hoc referat ad prius. *δίκαια πράσσειν.* Ita Turic. Goth. Alm. et edd. Platonis, cum ceteri Quintiliani libri, quod ſciam omnes inſerant *καί.* male. In Guelf. et edd. Jenſ. omittuntur Graeca, lacuna relicta. *ſuſc. Polus.* Turic. et Alm. *ſ. populus* mira erroris ſimilitudine.

Et veram. vid. not. Crit.

οὐκοῦν πράσσειν. p. 460 C.

τὸν μέλλοντα — τῶν δικαίων. p. 508 C. non autem ipſe ſuis verbis hoc fatetur Callicles.

veram — non contingere. Fortaſſe tamen aliter ac Qu. de tota arte ſentiebat, quod Cicero quoque ſignificat de Orat. 3, 16. Honeſtam illam et *veram* rhetoricen οὐ πώποτε σὺ — εἶδες ait Callicli Socrates p. 503 B.

hanc — non poſſe. Non quidem diſerte hoc et totidem verbis dicitur apud Platonem et vereor ut, vel in Phaedro, tantum faveat rhetoricae, quantum videtur Quintiliano. Quae maxime huc trahas, haec fere ſunt: Φαῖδρον πείθετε ὡς ἐὰν (ſic lego pro ἕως ἂν) μὴ ἱκανῶς φιλοσοφήσῃ, οὐδὲ ἱκανός ποτε λέγειν ἔσται περὶ οὐδενός. p. 261 A. St. 352 Vol. 10 Bip.

accedimus. An aliter defenſionem Socratis, et eorum, qui pro patria ceciderant, laudem ſcripſiſſet? quae certe ſunt oratoris opera.
30 Sed in illud hominum genus, quod facultate dicendi male utebatur, invectus eſt. Nam et Socrates inhoneſtam ſibi credidit orationem, quam ei Lyſias reo compoſuerat: et tum maxime ſcribere litigatoribus, quae illi pro ſe ipſi dicerent, erat moris; atque ita juri, quo non licebat pro altero agere, fraus adhi-

οἷς νῦν διήλθομεν πεισόμεθα· ὡς ἐὰν μή τις τῶν τε ἀκουσομένων τὰς φύσεις διαριθμήσηται, καὶ, κατ' εἴδη τε διαιρεῖσθαι τὰ ὄντα, καὶ μιᾷ ἰδέᾳ δυνατὸς ᾖ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὔποτ' ἔσται τεχνικὸς λόγων πέρι. p. 273 E. Juſtitiam autem contineri iis, quae noſſe debeat orator, apparet contraria ſententia, quam ſupra poſuit ὅτι οὐδὲν ἀληθείας μετέχειν δέοι δικαίων ἢ ἀγαθῶν περὶ πραγμάτων — τὸν μέλλοντα ἱκανῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι. Sed rhetoricen ſibi cordi non magnopere eſſe, mox ſignificat: τὴν πραγματείαν ταύτην οὐχ ἕνεκα τοῦ λέγειν καὶ πράττειν πρὸς ἀνθρώπους δεῖ διαπονεῖσθαι τὸν σώφρονα, ἀλλὰ κ. τ. λ. p. 273 E.

defenſ. Socr. — laudem. Apologia Socrat. Vol. 1. Bip. p. 39 ſeqq. Menexenus Vol. 5. p. 273 ſeqq. Initio hujus dialogi Menexenus Socrati ſolenne eſſe ait προσπαίζειν τοὺς ῥήτορας. *Laudem* in hac re urget Ariſtides Πρὸς Πλάτωνα p. 85. Tom. 2 Jebb.

Lyſias. cf. Cic. de Orat. 1, 54. it. noſter 11, 1, 11.

juri — agere. Hujus juris qui mentionem faceret, praeter Quintilianum inveni neminem, neque ullus interpres loci Quintilianei juſtam habuit rationem. Rem ipſam veram eſſe, neque Athenis pro altero dicturum ſurgere moris fuiſſe, id ipſum videtur declarare quod in Graecorum oratorum operibus ipſi ſemper loquuntur litigatores. Quo in genere ea ſola eſt exceptio, cum litigator jus dicendi non habet, qualis eſt Lyſiae Orat. 5. pro Callia μετοίκῳ, cum ipſe eſſet ἰσοτελής. (vid. Wolfii Proll. ad Lept. p. 69.) aliaeque pro impuberibus, vel feminis. Etiam lex illa: *Servus cauſam ne orato* ſignificat, cuicunque licuerit orare cauſam, jus illud exercuiſſe. Apud Heſychium v. ἐπὶ ξένᾳ δίκη ea ipſa cauſa appellatur συνηγορικὴ quippe quae per patronum debuerit agi, reo in carcerem conjecto. Imperiti

bebatur. Doctores quoque ejus artis parum 31 idonei Platoni videbantur, qui *rhetoricen* a juſtitia ſepararent, et veris credibilia praeferrent: nam id quoque dicit in Phaedro. Con- 32 ſenſiſſe autem illis ſuperioribus videri poteſt etiam Cornelius Celſus, cujus haec verba ſunt: *Orator ſimile tantum veri petit.* Deinde paulo poſt: *Non enim bona conſcientia, ſed victoria, litigantis, eſt praemium.* Quae ſi vera eſſent, peſſimorum hominum foret: haec tam pernicioſa nocentiſſimis moribus dare inſtrumenta, et nequitiam praeceptis adjuvare.

autem oratorum opera (τῶν λογογράφων) ediſcebant et pronunciabant. Obſtat tamen, quo minus, ne licuiſſe quidem pro altero agere, Quintiliano credas, locus Sexti Emp. p. 304. Ἀθηναίοις (an Ἀθήνησι?) τὸ παλαιὸν οὐκ ἐπετέτραπτο συνήγορον παρίστασθαι τοῖς κρινομένοις ἐπὶ τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς. In aliis ergo judiciis licebat? Cf. Areopagi morem alio translatum a Qu. 2, 16, 4. Meurſius in Areop. c. 7 urget τὸ παλαιὸν et Lucianum citat Vol. 7. p. 174 Bip. ἢ ῥήτορας ἀναβιβάζονται τοὺς ἐροῦντας ὑπὲρ αὐτῶν. Sed tam recentis ſcriptoris non magna auctoritas. Saepe συνήγοροι memorantur in oratt. ut et ὑπὲρ ἑτέρων ἠγωνίσθαι velut Iſaeus Reisk. p. 255. Saepe tamen ſunt συνήγοροι νόμων cf. 2, 4, 33. quorum etiam eſt τὸ συνηγορικόν (Ariſtoph. Veſpae 691 Br.). Res ad liquidum deducta a VV. DD. non videtur. Fortaſſe συνηγόρων ea plerumque ratio fuit, quae *advocatorum* apud Romanos vid. Lexica.

veris credibilia. πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητέα μᾶλλον. Phaedr. p. 267 A.

Non enim — praemium. Partim Geſneri, partim veterum, expreſſi diremtionem. Genitivus pertinet ad *victoriam*, ſed et ad *conſcientiam.* Alioqui, ſi *conſcientia oratoris* eſſet intelligenda, concinnitatis fuiſſet, eo quoque addi genitivum, qui reſponderet *litiganti.* Hoc, incidendo poſt *victoria*, demonſtraſſe videor. *Praemium*, pro quo Geſn. vett. aliquot editionum *primum* malit reducere, puto in omnibus eſſe Codd. *Praemium* eſt *oratoris*, reliqua *litigantis.* Conſultone diſſimulavit Qu., Ciceronem in eadem fere cum Celſo eſſe ſententia? de Offic. 2, 14, 16. 17.

33 Sed illi rationem opinionis ſuae viderint. Nos autem ingreſſi formare perfectum *oratorem*, quem in primis eſſe *virum bonum* volumus, ad eos, qui de hoc opere melius ſentiunt, revertamur. *Rhetoricen* autem quidam eandem *civilitatem* eſſe judicaverunt: Cicero *ſcientiae civilis partem* vocat. *Civilis* autem *ſcientia* idem quod *ſapientia* eſt. Quidam etiam *phi-*
34 *loſophiae*, quorum eſt Iſocrates. Huic ejus

Iſocrates. Guelf. *Socrates.* et edd. vett. multae. cf. not. Crit. ad 2, 15, 10. Codd. autem, quantum video, nullus. Solitus error hic aliqua ſpecie ſe tuetur, quoniam in Platonis Phaedro aliquoties philoſophi nomen jungitur cum laude oratoris. vid. not. exeg. ad §. 29. Phaedr. p. 270 A. Pericles ob Anaxagorae familiaritatem dicitur τελεώτατος εἰς τὴν ῥητορικὴν γενέσθαι. p. 278 D. τὸ φιλόσοφον ait vero et perfecto oratori ἁρμόττειν ἄν. Sed praeſtat utique recepta. *Huic ejus.* Guelf. omittit *ejus* cum multis Codd. et edd. fere vett. Tarviſina pro hiſce: *philoſ. q. e. Iſocrates. Huic e. ſ.* dat iſta: *philoſ. Sed Iſocratis huic e. ſ.* cujusmodi nihil in Jenſoniana (cf. not Crit. ad 2, 5, 16 *An vero*). Hanc ſcripturam expreſſit Obr., fortaſſe ex Argentoratenſi. Alm. et Turic.: *philoſophia ſed Iſocratis.*

eandem civ. Recte videtur haeſiſſe Burm., ſolus quidem. Non id agitur h. l. ut, quid *ſimul* ſit rhetorice, oſtendatur, ſed ut ejus ipſius natura declaretur. Burmannus inſeri velit *quam.* An lenius fuerit interponere *ac*, cujus poſterior litera facile hauriebatur ab altero C? Libri quidem nil habent varietatis.

Cicero. de Invent. 1, 5. „oratoriam facultatem — *civi-* „*lis ſcientiae partem* eſſe dica- „mus."

philoſoph. — *Iſocrates.* Hoc igitur in deperdita iſta *arte*, quae ſummo oratori tribuebatur (§. 4). In reliquis etiam operibus ſolet latius uſurpare *philoſophiae* nomen, ut Panegyric. ἡ περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφία p. Mor. 7. ubi vide Mori notam it. p. 5. not. l. cf. nos ad §. 4 et Budaei Comm. Gr. Ling. p. 1208 (ed. Baſ.) qui monet ſaepe apud Iſocr. eſſe φιλοσοφίαν ἀντὶ τῆς φιλολογίας. vid. not. Crit.

85 ſubſtantiae maxime convenit finitio, *Rhetoricen eſſe bene dicendi ſcientiam.* Nam et orationis omnes virtutes ſemel complectitur, et protinus mores etiam oratoris; cum bene dicere non poſſit, niſi vir bonus. Idem valet 35
Chryſippi finis ille ductus a Cleanthe, *ſcientia recte dicendi.* Sunt plures ejusdem, ſed ad alias quaeſtiones magis pertinent. Idem ſentiret finis hoc modo comprehenſus, *Perſuadere quod oporteat:* niſi quod artem ad exitum alligat. Bene Areus, *Dicere ſecundum* 36

niſi vir bon. Guelf. et Goth. cum Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *vir*, cum Voſſ. 1. 2. it. ed. Tarv. Ven. Loc. Ruſc. Bad. Placet ob majorem concinnitatem. *ſentiret.* Voſſ. 1. 3. *ſentiet.* *alligat. Bene.* Guelf. et Turic. *alligat. At bene* cum Bodl. Alm. Bal. et plerisque edd. vett., neque ſpreverim. *Areus.* Guelf. *ars.* Jenſ. (tac. Geſn.) *artis*, qui eſt omnium

ſubſtantiae. cf. Prooem. tot. op. 21. et 3, 6, 39. 40.

Rhetoricen — ſcientiam. Haec videtur Hermagorae fuiſſe definitio vid. ad §. 23. Sed et Xenocratis fuit et Stoicorum vid. Sext. Emp. p. 289.

niſi vir bon. vid. not. Crit.

Chryſ. — Cleanth. „ſcripſit „artem rhetoricam Cleanthes, „Chryſippus etiam, ſed ſic, ut „ſi quis obmuteſcere concupie„rit, nihil aliud legere debeat." Cic. de Fin. 4, 3. Erat in eorum definitione haud dubie ὀρθῶς λέγειν, pro eo, quod eſt apud Sext. Emp. (l. c.) et Laërtium 7, 42 εὖ. Illud quidem a ſcriptoribus relatum non invenio.

ad alias quaeſt. non ad hanc, utrum ſoli viro bono tribuenda eloquentia?

Idem ſentiret. Haereo in conjunctivo imperfecti, quem omnes fere dant libri. (vid. not. Crit.). Sed nulla adeſt conditio, cujus ſolet is eſſe index, cum praeſertim ſequatur *alligat*, non *alligaret.* cf. not. Crit. ad 1, 8, 5. Neque veriſimile excogitatum aliquem finem, qui non usquequaque placeret, a ſcriptore noſtro (qui foret labor infinitus) non potius relatum, quem revera aliquis rhetor dediſſet. Quae cum ita ſint, leniſſima mutatione legi malim: *ſentit et*, ut ſit certus cujusdam rhetoris finis, etſi auctore non memorato.

Areus. Nihil obſtat quo mi-

virtutem orationis. Excludunt a rhetorice malos et illi, qui ſcientiam civilium officiorum eam putaverunt, ſi ſcientiam virtutem judicant: ſed anguſte, intraque civiles quaeſtiones, coërcent. Albutius, non obſcurus profeſſor atque auctor, *ſcientiam bene dicendi* eſſe conſentit: ſed exceptionibus peccat, adjiciendo, *circa civiles quaeſtiones*, et *credibiliter.* quarum jam utrique reſponſum eſt.

fere error. Regius, ſi receptam conjiciendo aſſecutus eſt, multam meretur laudem; ſed adſunt vindices Goth. Bodl. Alm. Turic. praeter eos, qui ſilentur.

nus hic ſit Stoicus philoſophus, Alexandrinus, cui Alexandriam condonavit Caeſar Octavianus (vid. Plut. in Antonio p. 953 A.). Solet a quibusdam ſcribi *Arius*, cum Graecum nomen ſit Ἄρειος. De hoc vide Fabr. Bibl. Gr. Harl. Vol. 3. p. 540 ubi citatis adde Suidam in v. Θέων, primo ejus nom. De eo multa Meibomius in Maecenate c. 18 (citante Burm.) p. 109 ſeq. Etſi a plurimis, qui meminerunt ejus, ſcriptoribus mentio nulla ſit *artis rhetoricae*, quam ediderit, veriſimile tamen, ſuae familiae claros philoſophos etiam hoc ſcriptionis genere aemulatum, cum praeſertim Qu. eum protinus ſubjiciat Cleanthi et Chryſippo. cf. noſtr. 3, 1, 16.

Albutius, C. Silus, Novarienſis, aevi Auguſtei rhetor de quo vide Senec. Rh. Contr. 3 praef. p. Bip. 197 ſeqq. item Sueton. de Rhett. 6.

auctor, quatenus ſcribendo docet opponitur *profeſſori*, qui declamando. Et ſic pro *ſcriptore* eſt paſſim apud veteres, hujus maxime aevi, ſed plerumque remanente aliquo originis veſtigio, ut ſit, quem *fontem* ſolemus dicere, in hiſtoria maxime aliisque diſciplinis. vid. Drakenb. ad Liv. 8, 30, 9. Sic Plinius major vocat *auctores* unde ſua hauſit. Malit tamen fortaſſe aliquis *actor* pro *auct.* ut Cic. Brut. c. 89 „*Moloni* — et *actori* „ſummo cauſarum et *magiſtro*" pro quo hic *profeſſor*. Sic 2, 12, 12 *actores* (ſine additamento) opponuntur *praeceptoribus*. Et hoc praefero.

exceptionibus, „anguſte coër„cendo" definitionem, ut modo dicebat.

Probabilis et illi voluntatis, qui *recte ſentire* 37
et dicere, rhetorices putaverunt. Hi ſunt fere ſines maxime illuſtres, et de quibus praecipue diſputatur. Nam omnes quidem perſequi, nec attinet, nec poſſum: cum pravum quoddam (ut arbitror) ſtudium circa ſcriptores Artium extiterit, nihil eisdem verbis, quae prior aliquis occupaſſet, ſiniendi: quae ambitio procul aberit a me. Dicam enim 38
non utique quae invenero, ſed quae placebunt: ſicut hoc, *rhetoricen eſſe bene dicendi ſcientiam:* cum, reperto quod eſt optimum, qui quaerit aliud, pejus velit. His approbatis, ſimul manifeſtum eſt illud quoque, quem ſinem, vel quid ſummum et ultimum habeat rhetorice, quod τέλος dicitur, ad quod omnis ars tendit. nam ſi eſt ipſa bene dicendi ſcientia; ſinis ejus et ſummum eſt bene dicere.

186 XVI. Sequitur quaeſtio, *An utilis rhetorice?* Nam quidam vehementer in eam invehi ſolent: et, quod ſit indigniſſimum, in accuſationem orationis utuntur orandi viri-

Probabilis — voluntatis, h. e. virtuti et probitati favere ſunt putandi.

ambitio. vide ad 1, 2, 22. *Ambitioſum*, veteri ſenſu, fuiſſet aliorum, et quidem clarorum, ſcriptorum verbis ipſis uti et ſic eos demereri; cum nunc nonniſi *gloriae* ſtudium ſignificetur, quae tum maxime contingit, ſi primus tua dixiſſe videaris.

quem ſinem. Ipſe Qu. parum cavit obſcuritatem, dum ὅρον pariter et τέλος reddit *ſinem*.

orandi viribus. Aliquid ſimile vidimus in *Ruſſavio* (ſive *Rufum* mavis) literarum et artium obtrectatore. Cic. de Or. 1, 11 „Plato — in oratoribus irridendis ipſe — orator ſummus."

2 bus: *Eloquentiam eſſe, quae poenis eripiat ſceleſtos; cujus fraude damnentur interim boni; conſilia ducantur in pejus; nec ſeditiones modo turbaeque populares, ſed bella etiam inexpiabilia excitentur; cujus denique tum maximus ſit uſus, cum pro falſis contra veritatem*
3 *valet.* Nam et Socrati objiciunt comici, *docere eum, quomodo pejorem cauſam meliorem faciat:* et, contra, Tiſiam et Gorgiam ſimilia,

inexpiabilia. Guelf. et Turic. *inexpugnabilia* cum plerisque Codd. et edd. vett. omnibus praeter Ald. qui dat *inextinguibilia,* nullo auctore. Veriſſima recepta, quam vindicant Goth. (cum Voſſ. 2. profecto, conſiante ſocio) et Vallenſis, ut refert Badius, recte laudans, in textuque ponens, quem meorum primus imitatur Cervicornus (1521). Eſt *inexpiabile bellum* id ipſum quod vult Ald. praepoſtero ſuo *inexting.* Sic uſurpant Cic. Har. reſp. c. 2. Liv. 4, 35, 8. 33, 13, 8. 33, 47, 9. Flor. 4, 4, 1. neque dubito quin recte Burmannus (in Add. ad Qu.) reponat apud Tac. Ann. 3, 73, 1. pro *inexplicabili.* *maximus.* Sic Guelf. cum omnibus prope Codd. et edd. vett. Nec video cur Burm., cum eoque Geſn., maluerint *maxime*, recentiorum ſcripturam. Turic. ſiletur.

inexpiabilia. vid. not. Crit.

cujus — valet. Talia fere exprobrat rhetoricae Socrates in Gorgia Platonis p. 480 E. 481 A. B. apud Bip. Vol. 4, 74. 75. quae ſic concludit: *ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν οὐ μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεία αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστι τις χρεία.*

comici. Nota Ariſtophanis proſopopoeïa *τοῦ δικαίου* (qui et *κρείττων*) *καὶ ἀδίκου* (qui et *ἥττων*) *λόγου.* Nubb. v. 882 — 1104 ap. Brunk. Neque unus Ariſtophanes Socratem inſectabatur, ſed et alii comici, velut Amipſias et Eupolis. Seneca de vit. beat. c. 27 ipſum facit dicentem: „tota illa mimicorum poëtarum manus in me „venenatos ſales ſuos effudit." Diog. Laert. 2, 20 *Ἀριστοφάνης αὐτὸν κωμῳδεῖ ὡς τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιοῦντα.* vid. et Nubb. Ariſt. v. 98. 99. it. 112 — 118. De hac autem jactantia Protagorica vid. Ariſtot. Rhett. 2, 24 extr. Cic. Brut. c. 8 init. Gell. 5, 3 extr.

faciat. Subjectum eſt *aliquis.* cf. ad 2, 15, 12 *velit.*

Tiſiam — Plato. *Τισίας τε Γοργίας τε — τὰ σμικρὰ μεγά-*

dicit, polliceri, Plato. Et his adjiciunt ex- 4
empla Graecorum Romanorumque, et enumerant, qui, pernicioſa, non ſingulis tantum, ſed rebus etiam publicis, uſi eloquentia, turbaverint civitatium ſtatus, vel everterint: eoque et Lacedaemoniorum civitate expulſam; et Athenis quoque, ubi actor movere aſſectus vetabatur, velut reciſam orandi po-

civitatium. Guelf. *civitatum* et omnes quantum video libri. Burmannus videtur primus, neque monito lectore ille, inſeruiſſe *i*, quem eſſe diligentiorem ſcribendi modum docent Voſſius in Ariſtarch. l. 4. p. 744. et Drakenb. ad Liv. 33, 20, 11. Neque tamen tuta emendatio cum Varro ipſe utramque genitivi formam defendat, de L. L. l. 7. p. Bip. 120 „*civitatum*, pa„rentum: *civitatium*, parentium.“

λα, καὶ τὰ μεγάλα σμικρὰ, φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ ῥώμην λόγου. Phaedr. p. 267 A. Bip. Vol. 10, 364. vid. et ejusd. dial. p. 273 A. B.C. Bip. 367. 7.

pernicioſa — eloquentia. Eo nomine Gracchos accuſat Scaevola apud Cic. de Or. 1, 9 extr., indicante Turnebo. Vide auctorem Dial. de Oratt. c. 37. usque ad finem libri.

civitatium. vid. not. Crit.

Lacedaem. — expulſam. Plut. Apophthegm. Lac. p. 226 D. (*ὁ Λυκοῦργος*) *ἁπάντων τῶν περισσῶν ξενηλασίαν ἐποιήσατο. διὸ οὔτε ἔμπορος οὔτε σοφιστὴς — εἰσῄει εἰς τὴν Σπάρτην.* Quibus gemina leges in ejusdem Lycurgo Vol. 1. p. 44 E. F. Id. Lycurg. p. 52 D. *Πλειστώναξ ὁ Παυσανίου, ῥήτορος Ἀθηναίου τοὺς Λακεδαιμονίους ἀμαθεῖς ἀποκαλοῦντος, Ὀρθῶς, ἔφη, λέγεις· μόνοι γὰρ Ἑλλήνων ἄμμες οὐδὲν κακὸν μεμαθήκαμεν παρ' ὑμῶν.* Quod reſponſum extat Lac. apophth. 2, 231 D. ſed et oſcitanter repetitum, Antalcidaeque tributum 2, 217 D. quae res profecto non minuit illam *νοθείας* ſuſpicionem. Athenaeus Deipn. p. 611 A. *εἰκότως — πολλαὶ τῶν πόλεων, καὶ μάλιστα ἡ Λακεδαιμονίων — οὐ προσίενται — ῥητορικήν.* cf. Sext. Emp. p. 293. Auct. Dialogi de Oratt. c. 40 „Quem — oratorem *La*„*cedaemonium*, quem Creteuſem „accipimus? quarum civitatum „ſeveriſſima diſciplina, et ſeve„riſſimae leges traduntur.“ cf. Cic. Brut. c. 13.

ubi — vetabatur. Aliquoties hoc ingerit Qu., non licuiſſe Athenis affectus movere ut 6, 1, 7 et 10, 1, 107. et adeſt

5 teſtatem. Quo quidem modo nec duces erunt utiles, nec magiſtratus, nec medicina, nec ipſa denique ſapientia. Nam et dux Flaminius, et Gracchi, Saturnini, Glauciae, magiſtratus;

Glauciae magiſtratus. Goth. poſt hanc vocem inſerit *egere*, pro quo Alm. et Turic. habent *gere*, unde Burmannus conjiciendo effecit *geſſere.* Et eſt ſane quod haereas in locutione, qua certus homo dicitur *magiſtratus*, cum fere dignitas intelligatur, non homo. Sunt tamen loca, ubi aliam ſignificationem vix agnoſcas, ut Cic. in Verr. 3, 82 „Secuti ſunt avariores magiſtratus" ea enim avaritia eſt hominis gerentis magiſtratum, non dignitatis, quomodo tum recte intelligitur cum v. c. tribuni plebis dicuntur „imperioſi magiſtratus." Sic et Liv. 23, 10, 5 „Egreſſus —

Athenaeus Deipn. p. 590 E. narrans, poſt illam Hyperideam Phrynae defenſionem (cf. ad 2, 15, 9) γραφῆναι — ψήφισμα, μηδένα οἰκτίζεσθαι τῶν λεγόντων ὑπέρ τινος. Sed neuter caruiſſe videtur errore. Quintilianum in primis miror, et prope ſubiraſcor, legem in Areopago ſolo ſanctam nimis ſecure ad cetera tranſtuliſſe tribunalia. Quo igitur animo legebat Lyſiacas miſerationes, veluti p. Reiskii 695 ſeq. 709 ſeqq. et iſtam patris, fratrum, affinium, liberorum denique commendationem ab Aeſchine, ſummo cum affectu, peroratam p. Reisk. 342 ſeqq. ut tot alia taceam loca ubi τῶν τὰ παιδία παριστα μένων ſit mentio, judicesque a miſerationis praeſtigiis cavere ſibi jubentur. Quae omnia ante Hyperidis iſtum epilogum facta cauſari, neque verum eſt et nugatorium. Ab Areopago autem affectus proſcriptos fuiſſe, conſtat inter ſcriptores, quorum citaſſe teſtes Ariſtotelem Rhet. 1, 1, 5. et Lycurgum contra Leocratem p. Reisk. 144 ſufficiet, cum praeſertim hic ſimul doceat in ceteris tribunalibus nihil tale fuiſſe vetitum; quanquam de ea ſolum agunt interdicti parte, qua non licebat ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, quod tamen ſolet cum τῷ φροιμιάζεσθαι καὶ οἰκτίζεσθαι conjungi. Hancce περιττολογίαν ab ipſo praecone fuiſſe vetitam cum noſtro (6, 1, 7) refert Lucianus de Gymnaſ. Vol. 7 (Bip.) p. 174. Quintiliani errorem notat Meurſius de Areopago in Theſ. Gronov. Vol. 5. p. 2094. Sed apertius redarguit Wernsdorfius loco modo (2, 15, 9) citato, qui ipſa Athenaei narratione efficit, in Areopago oratam fuiſſe cauſam Phrynes, ſi forte pro renovato hoc decreto Athenaeus male acceperit tunc demum factum.

magiſtratus. vid. not. Crit.

et in medicis venena, et in iis, qui philoſophorum nomine male utuntur, graviſſima nonnunquam flagitia deprehenſa ſunt. Cibos 6
aſpernemur; attulerunt ſaepe valetudinis cauſas: nunquam tecta ſubeamus; ſuper habitantes aliquando procumbunt: non fabricetur militi gladius; poteſt uti eodem ferro latro.

„magiſtratus conſedit.“ Salva autem hac locutione, concinnior oratio, ſi nil poſt nomina iſta: „*Glauciae*“ ſubjicitur, cum ne ad: „*Flaminius*“ quidem; ſed intelligendum utrobique *fuit*, *fuerunt*.

medicis. Sic Codd. quantum video omnes, quare nec auſus ſum ſolicitare quidquam; ceterum mire favens vett. edd. plerarumque ſcripturae *medicinis*, quae et eſt Jenſ. (tac. Geſn.). Tarviſ. non accedit (cf. 2, 5, 16. not. Crit.) neque Veneta. Sed dant *medicinis*, praeter Burmanno recenſitas, Ruſc. Bad. Cerv. Et magnopere, ni fallor, claudicat recepta. Quae enim eſt concinnitas: in *ipſis* philoſophis (quos mira quaedam putabas virtutis exempla) deprehenduntur flagitia; venena autem in *manibus* (opinor) medicorum; nam „in *ipſis*,“ eodem, quo in philoſophis flagitia, ſenſu, dici nequit. Longe melius autem *philoſophos* (vivas quaſi virtutes) oppones *medicinis* (ſalutis et vitae inſtrumentis). Eſt tamen quod conſenſum fortaſſe cohibeat. *Medicinae* (plurali maxime numero) pro *remediis*, *medicamentis*, hodierno nimis ſenſu dici videntur. Cic. de Or. 2, 83 „Iis quatuor cauſis totidem *medicinae* opponuntur.“ Plin. H. N. 28, 1. „(Animalia) profuere *medicinas* reperiendo „— et praebendo.“ Id. 25, 6. p. Bip. 153. „*medicinas* — „mala habent.“ et ſic paſſim apud hunc ſcriptorem; ſed video, quid objici poſſit.

Flam. — *Glauciae.* Flaminius notae vecordiae dux ad lacum Traſimenum contra Hannibalem re male geſta periit. Liv. 22, 3 — 7. Gracchorum res apud Freinshemium ex auctoribus congeſtae legi poſſunt cum fructu libb. 58. 59. 60. 61. L. Appuleji Saturnini trib. pleb. et C. Servilii Glauciae praetoris ibid. l. 69. et tanguntur fuſe a Cicerone pro Rabirio perduelli.

medicis. vid. not. Crit.

valetudinis. Sic, nullo additamento, in ſenſum deteriorem abiit vox jam apud ipſum Ciceronem, magis etiam apud poſteriores. vid. Drakenb. ad Epitom. l. 13. Liv. cf. de *opinione* ad 2, 12, 5.

Quis neſcit ignes, aquas, ſine quibus nulla ſit vita; et (ne terrenis immorer) Solem Lunamque, praecipua ſiderum, aliquando etiam no-
7 cere? Num igitur negabitur deformem Pyrrhi pacem caecus ille Appius dicendi viribus diremiſſe? aut non divina M. Tullii eloquentia et contra leges Agrarias popularis fuit, et Catilinae fregit audaciam et ſupplicationes, qui maximus honor victoribus bello ducibus
8 datur, in toga meruit? Nonne perterritos militum animos frequenter a metu revocat oratio et, tot pugnandi pericula ineuntibus, laudem vita potiorem eſſe perſuadet? Neque vero me Lacedaemonii atque Athenienſes magis moverint, quam populus Romanus, apud quem ſumma ſemper oratoribus dignitas fuit.
9 Equidem nec urbium conditores reor aliter effecturos fuiſſe, ut vaga illa multitudo coiret in populos, niſi docta voce commota: nec legum repertores ſine ſumma vi orandi con-

Neque — atque. Goth. (tac. Geſn.) *nec — aut*, cum Jenſ. (itid. tac.) et plerisque vett. edd. Hoc malim prope.

Appius Caecus. vid. Freinsh. Lib. 13. c. 31. 32. 33.

Agrar. contra Rullum. Popularem *contra* legg. agrarr. orationem nonniſi ſumma eloquentia efficere poteſt. Bene Regius affert Plin. H. N. 7, 31. p. Bip. 35. „Te dicente „(M. Tulli) legem agrariam, „hoc eſt alimenta ſua, abdica„verunt tribus."

et ſupplic. hoc interpunctione non dirimendum ab antecedentibus. Pertinuerunt enim *ſupplicationes* ad oppreſſam conjurationem Catilinariam. cf. Cic. Pro Sulla c. 30 extr. In Piſ. c. 3 init. Altera ſupplicatio (vid. Ep. ad Div. 15, 5. et ad Att. 7, 1.) armato decreta fuit.

urbium conditores. cf. Cic. de Inv. 1, 2. et de Or. 1, 8 quo loco improbati et repudiati a ſe libri bonas ſententias videtur conſervare voluiſſe.

188 ſecutos, ut ſe ipſi homines ad ſervitutem juris aſtringerent. Quin ipſa vitae praecepta, 10
etiamſi natura ſunt honeſta, plus tamen ad formandas mentes valent, quoties pulchritudinem rerum claritas orationis illuminat. Quare, etiamſi in utramque partem valent arma facundiae, non tamen eſt aequum id haberi malum, quo bene uti licet. Verum 11
haec apud eos fortaſſe quaerantur, qui ſummam rhetorices ad perſuadendi vim retulerunt. Si vero eſt *bene dicendi ſcientia*, quem nos finem ſequimur, ut ſit *orator* in primis *vir bonus:* utilem certe eam eſſe confitendum eſt. Et hercle deus ille princeps, parens re- 12
rum, fabricatorque mundi, nullo magis hominem ſeparavit a ceteris, quae quidem mortalia eſſent, animalibus, quam dicendi facul-

fortaſſe. Guelf. et Turic. *forſitan* cum Jenſ. (tac. Geſn.) reliquisque edd. ante Gryph. Revocavit Obr. *ad perſuadendi.* Goth. (tac. Geſn.) *ad perſuadendum*, quo *ſummam* ſit adjectivum referendum ad *vim*, male.

ſe ipſi. *Ipſi* jungendum eſt antecedenti, non ſequenti, unde nullus ſenſus exiſteret. Minus latine dixiſſet *ſe ipſos.*

quae — eſſent. Obſervat Geſnerus, intelligi ſidera, quae itidem *animalia* ſint de quorundam veterum ſententia, ſed *immortalia.* Plato Epinomis. p. St. 982 E. *δικαίως ἔμψυχα (τὰ ἄστρα) λέγομεν.* (Bip. 9, 256.) Tim. St. 3, 40 B. *ὅσα ἀπλανῆ τῶν ἄστρων, ζῶα θεῖα ὄντα.* (Bip. 9, 323.) Ariſt. de Coelo 2, 12. (p. Sylb. 54) *δεῖ (περὶ ἄστρων) ὡς μετεχόντων ὑπολαμβάνειν πράξεως καὶ ζωῆς.* Cum tamen et haec careant ſermone (nam concentus orbium coeleſtium huc nemo traxerit) malim interpretari de diis, qui ſunt animantes et ipſi. cf. 3, 7, 6. it. 5, 10, 57. ubi *homo* eo parum demonſtrari dicitur quod ſit *animal*, niſi addatur, *mortale*, qualis et Porphyrii ratio in Iſagoge p. Ariſtot. Bip. 390 (Vol. 1.) *αἱ — τοῦ λογικοῦ καὶ ἀθανάτου (ζώου διαφοραὶ συστατικαὶ γί-*

13 tate. Nam corpora quidem magnitudine, viribus, firmitate, patientia, velocitate praeſtantiora in illis mutis videmus: eadem minus egere acquiſitae extrinſecus opis. Nam et ingredi citius, et paſci, et tranare aquas,
14 citra docentem, natura ipſa ſciunt. Et plera- 18
que contra frigus ex ſuo corpore veſtiuntur, et arma iis ingenita quaedam, et ex obvio fere victus: circa quae omnia multus hominibus labor eſt. Rationem igitur nobis praecipuam dedit, ejusque nos ſocios eſſe cum diis im-
15 mortalibus voluit. Sed ipſa ratio neque tam nos juvaret neque tam eſſet in nobis manifeſta, niſi, quae concepiſſemus mente, promere etiam loquendo poſſemus: quod magis deeſſe ceteris animalibus, quam intellectum
16 et cogitationem quandam, videmus. Nam et

arma iis. Guelf. et Turic. *armis*, cum plerisque Codd. quod fruſtra videtur defendere Geſn. Receptae vindicem eſſe puto Bodl. praeter edd. vett. omnes. Ceterum malui ſequi eas dando *iis*, prae *his* recentt. ut Geſn. *multus.* Ita Guelf. et Jenſ. Geſnerus autem Burmannum hancce ſcripturam ex plurimis libris afferentem perperam cepit, quaſi in iisdem *multis* eſſe diceret, quod in Goth. inveniebat ipſe et conatur defendere; ſed fruſtra, ni fallor. Habent *multis* Tarviſ. (recedens a Jenſon. cf. 2, 5, 16). Stoer. Chouet. Leid. Gibſ., male.

νονται) τοῦ θεοῦ. itidem Speuſippi, ſive Platonis ipſius, in Definitionibus St. 3, 411 A. Θεὸς ζῶον ἀθάνατον. (Bip. 11, 287.) ut et Phaedr. θεὸν ἀθάνατόν τι ζῶον p. 240 C. Bip. 10, 320. L. Seneca Epiſt. 58. „animalia aut *mortalia* aut „*immortalia*.“

Nam corpora. cf. Plin. H. N. libri 7 prooemium.

eadem minus. Praeruptum videtur hoc ἀσύνδετον. Quare lubens hic audiam Gallaeum *eademque* tentantem. Niſi forte malis *egere* mutare in *egent*, et ante hanc ſententiam interpungere; aut ſcribere *eaque* (reſp. ad *corpora*) pro *eadem*, ut Alm. et Turic. mox (§. 14) pro *ejusque nos*, *ejusdem nos*.

moliri cubilia, et nidos texere, et educare foetus, et excludere, quin etiam reponere in hiemem alimenta, opera quaedam nobis inimitabilia (qualia ſunt cerarum et mellis) efficere, nonnullius fortaſſe rationis eſt. ſed quia carent ſermone, quae id faciunt, *muta* atque *irrationalia* vocantur. Denique ho- 17

inimitabilia. Jenſ. (tac. Geſn.) *immutabilia* cum Voſſ. 1. et edd. Tarv. Venet. quod correxit Regius. veriſſime cf. 1, 10, 7 multisque Codd. auctoribus factis, ut Guelf. Goth. et Britannicis tribus haud dubie, ac Turic.

educare — excludere. Priusne ergo *educant* quam *excludunt?* Similis tamen ratio Homerici illius: ἵνα τ' ἔτραφεν ἠδ' ἐγένοντο, de quo non male Dammius in Lexico Homerico p. 2377.

inimitabilia. vid. not. Crit.

nonnullius — rationis. Egregie hoc perſequitur Virgil. Georg. 4, 219 — 227. incredulus tamen iis, qui defendunt talia, quod oſtendit locus Georg. 1, 415 — 423.

irrationalia. Unum Cod. Turicenſem auctorem nactus repoſui ſcripturam, quae non dubito quin vera ſit. Ceteri omnes libri conſentiunt in *irrationabilia*, et ſolet Quintilianus a VV. DD. citari vindex hujus vocis, pro qua ſcripſiſſe eum hic etiam: *irrationalia*, plane mihi eſt perſuaſum. Hoc quidem uno loco uſurpaſſe barbaram vocem reperiretur, nam Declam. 325. p. (ed. Bip.) 527 „*irrationabiles* impetus" non moror. *Rationalis* (3, 5, 4. 5, 6, 53. 54. 81. 86. 5, 10, 56. cet.) et *irrationalis* (8, 6, 13. 10, 7, 11.) ceteroquin eſt apud eum. Et haec forma habet rationem, aliorumque ſcriptorum uſum, ut Cornificii, ſeu ſcript. ad Herenn. 2, 12. Neque enim adducor, ut Celſo, Senecae aliisque latinitatis auctoribus tribuam *rationabilem* et *irrationabilem*, quas voces vix Appulejo imputem. Nihil agit Borrichius Cogitationibus de lat. ling. aetatt. p. 150 „ultimas et accuratiſſimes *editiones* Quintiliani" appellando, cum ne Codd. quidem in hujusmodi quaeſtione multum proficiant. *Irrationabilis* eſt in omnibus, quantum video, Codd. et edd. 10, 7, 11. niſi quod Stoerius et Chouetus (neſcio unde) dant *irrationalis*, quos ſecutus eſt Burm. cum deſeruiſſent Leid. Gibſ. et Obr. Item 3, 5, 4 Gothanus Cod. (tac. Geſn.) pro *rationalibus* dat *rationabilibus*. Num quid tamen apud quemquam vale-

mines, quibus negata vox eſt, quantulum adjuvat animus ille coeleſtis? Quare ſi nihil a diis oratione melius accepimus, quid tam dignum cultu ac labore ducamus, aut in quo malimus praeſtare hominibus, quam quo ipſi
18 homines ceteris animalibus praeſtant? Eo quidem magis, quod nulla in parte plenius labor gratiam refert. Id adeo manifeſtum erit,

* *nulla — parte.* Apparet nota Geſneri critica, voluiſſe eum dare *arte* (pro *parte*) quod inventum in Goth. ab optimis Burmanni libris defendi narrat. Sed operae non paruerunt, neque ego eum caſum inutilem puto, cum recepta recte habere mihi videatur. Sunt ſane boni libri Turic. Bodl. Bal. Alm. et ed. Andr. qui dant *arte*, ſed ſolita eſt confuſio (vid. Liv. 1, 15, 4 Drak.) in qua, ut conſilium librarii verſatum fuerit, non eſt neceſſe. *Pars*, cum ſit quam hodie vocant *ſpeciem*, generi ſubjectam, quid vetat dici: *nulla in parte* aeque ac: *nullo in genere*, in quo nemo haereat profecto. Liv. 39, 36, 4 „ne *in* „*ulla parte* crudelitas eorum ceſſaret.“ et noſt. mox 17, 1 *parte* in hac. c. 18, 5 in *parte* oratoria. it. 12, 1, 16 Nec M. Tullio defuiſſe *in ulla parte* — voluntatem. 1, 3, 17. 1, 7, 19. 1, 10, 4. 31. 3, 6, 63. 3, 8, 14. Accipias etiam pro *nusquam*. „nulla in *arte*“ anguſtius eſt coercitum, quam pro conſilio ſcriptoris. Neque enim ceteris *artibus* ſolum, ſed aliis quoque humanis conatibus, majorem gratiam referre ait eloquentiam. Guelf. Jenſ. ceterique mei omnes: *parte.*

bunt hujusmodi auctores? Videntur itaque hiſce medii aevi ſordibus purgandi boni ſcriptores, ut *rationabilis* jam nonniſi apud Cangium quaeratur cum cognato ſuo *raiſonnable.*

praeſtare — praeſtant. „Prae- „clarum mihi videtur quiddam „adeptus is, qui, qua re homi- „nes beſtiis praeſtent, ea in re „hominibus ipſis antecellat.“ Cic. de Inv. (non, ut Pareus indicat, *de Offic.*) 1, 4. unde contulit in lib. de Or. 1, 8.

nulla — parte. vid. not. Crit.

Id adeo. Adeo poteſtatem habet rariorem, ubi ſubjungitur, et fere eſt pro *vero*; continuationi, explicationi, inſerviens, ubi plerumque praemittitur *id*, ut Cic. Verr. 4, 63 extr. pro Caecina c. 30. Salluſt. Cat. c. 33 bis init. et extr. id. Jug. c. 107. vid. Turſell. de partt. p. 42. II, ubi tamen aliquot exempla aliena et pro Salluſt. Jug. 110 lege 106.

ſi cogitaverimus, unde, et quousque jam provecta ſit orandi facultas. Et adhuc augeri poteſt. Nam ut omittam, defendere amicos, 19
regere conſiliis ſenatum, populum exercitum in quae velit ducere, quam ſit utile, conveniatque bono viro: nonne pulchrum vel hoc ipſum eſt, ex communi intellectu, verbisque, quibus utuntur omnes, tantum aſſequi laudis et gloriae, ut non loqui et orare, ſed, quod Pericli contigit, fulgurare ac tonare videaris?

unde. Eleganter anteponunt *et* Goth. Voſſ. 2. et edd. vett. quibus adde Tarv. Venet. Ruſc. Bad. Cervic. *fulgurare.* Guelf. et Turic. *fulgere* cum plerisque Codd. et Andr. quos voluiſſe *fulgerare* conjicit Burm. Sed receptam tot dant edd. etiam vett. et vindices ſunt Codd. Goth. et (haud dubie) Voſſ. 2, praeter alios qui ſilentur ut Voſſ. 3. Bern. Quanquam, ut animadvertit Burm., etiam Cic. Orat. c. 9 de eadem re *fulgere* dixit.

unde. vid. not. Crit.

Et — poteſt. Geſn., qui in hiſce, tanquam minus ad propoſitum facientibus, haeret, videtur non plane aſſecutus, quo ſenſu Qu. modo dixerit: „gratiam referre." Non praemia intelliguntur, ſed operis ipſius ſucceſſus. In oratione maxime elaborarunt homines, neque fruſtra operam inſumſerunt, et ne praeſentibus quidem terminis artem metiri decet. Neque obſtat quod mox de praemiis etiam loquitur, praemiſſo „*Nam*" quod non ſemper artiſſimum nexum demonſtrat.

Pericli — tonare. „— Περι-„κλέης οὑλύμπιος Ἤστραπτεν, „ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλά-„δα" Ariſtoph. Acharn. v. (Brunck.) 530. 31. Locus a ſcriptoribus utriusque linguae ſaepe et citatus et ſignificatus. cf. noſtr. 12, 10, 24. 65. Neque primus Olympii cognomen dedit Pericli Ariſtophanes, ſed vulgo jam uſurpatum ad invidiam traduxit. Vid. Plut. Pericl. p. 156. A. B. qui de cognominis origine disputat. cf. Lucian. Imagg. p. 21 Vol. 6. Bip. ibique Graevium. adde Theonem Prog. p. 77. ed. Cam. Etiam Aſpaſiam Junonem appellarunt Comici Plut. Pericl. p. 165 D.

XVII. Finis non erit, ſi expatiari parte in hac, et indulgere voluptati velim. Tranſeamus igitur ad eam quaeſtionem, quae ſequi-
2 tur, an *rhetorice ars ſit.* Quod quidem adeo ex iis, qui praecepta dicendi tradiderunt, nemo dubitavit, ut etiam ipſis librorum titulis teſtatum ſit, ſcriptos eos *de arte rhetorica:* Cicero vero etiam, quae *rhetorice* vocetur, eſſe *artificioſam eloquentiam* dicat. Quod non oratores tantum vindicarunt, ut ſtudiis aliquid ſuis praeſtitiſſe videantur: ſed cum his Philoſophi, et Stoici et Peripatetici plerique,
3 conſentiunt. Ac me dubitaſſe confiteor, an

vindicarunt. Guelf. *judicarunt.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *judicaverunt,* cum tot edd. quarum aliquot et *indicaverunt.* Recepta ſola vera, ſi ne ullus quidem addicat Cod. Quam frequens τῶν *vindic.* et *judic.* confuſio, et res ipſa docet et exempla oſtendunt apud Drakenb. Liv. 39, 47, 2. Tuentur *vindicandi* vocabulum Voſſ. 1. 3. (dantes: *vindicant*) cum aliis, qui ſilentur, Voſſ. 2 facit cum ſuo Goth. Poſſit aliquis praeoptare rationem Voſſ. 1. 3., praeſens oſtendentium, ob id quod ſequitur: *videantur* et *conſentiunt.* Sed non eſt conſilium neque effectus *vindicandi,* verum tu ita intellige: „Si ſoli oratores hoc vindicaſſent, poſſent videri ſuis ſtudiis in„dulſiſſe iisque honorem quaeſiſſe.“ Cave *ſuis ſtudiis* ablativum accipias. *Praeſtare alicui aliquid* eſt *gratificari.* Sic Plin. Paneg. 48, 2. Suet. Tit. c. 8 *nihil cuiquam praeſtitiſſe.* Perfectum autem praeſente melius h. l. quia *oratores* iſti intelliguntur talia ſermone familiari defendiſſe, cum eorum de arte non multi extent libri; *Philoſophi* autem in ſcriptis *conſentientes* etiamnum leguntur. Praeſente (*vindicant*) uſus eſſet fortaſſe, ſi pro *oratoribus* ſcripſiſſet *rhetores.* *Ac.* Ita Guelf., ut correxit Regius. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *At* cum Voſſ. 2. et edd. Tarv. et Ven.

Cicero. „(Civilis rationis) „pars eſt *artificioſa eloquentia,* „quam rhetoricam vocant.“ de nv. 1, 5.

vindicarunt. vid. not. Crit. *dubitaſſe — an.* Recedit a frequentiſſimo uſu τοῦ *dubitare — an.* Vergit enim h. l.

19 hanc partem quaeſtionis tractandam putarem. nam quis eſt adeo, non ab eruditione modo, ſed a ſenſu remotus hominis, ut fabricandi quidem, et texendi, et e luto vaſa ducendi *artem* putet; *rhetoricen* autem, maximum ac pulcherrimum (ut ſupra diximus) opus, in tam ſublime faſtigium exiſtimet *ſine arte* ve-
niſſe? Equidem illos, qui contra diſputa- 4
runt, non tam ſenſiſſe quod dicerent, quam exercere ingenia materiae difficultate credo voluiſſe: ſicut Polycratem, cum Buſirim lau-

e luto — ducendi. Guelf. omittit *e*, cum Voſſ. 1. et Goth. Utraque forma, ſine praep. et cum ea, legitur apud ſcriptores, ut Virg. 6, 849 nobiliſſimo loco „ducent *de* marmore vultus" ubi *de* eſt pro *e*. Plin. H. N. 33, 45. p. Bip. 208 „laminas „duci — ex optimo (argento)." L. Seneca Epiſt. 65. p. 192. „(Aes) — ex quo (ſtatua) *duceretur.*" Sed noſter 10, 5, 9 „*eadem cera* — aliae formae duci ſolent." Virg. Aen. 7, 634 „ocreas ducunt *argento.*" Claudian. de Conſ. Mallii Theod. 138 „ductos — mores *meliore metallo.*" Apparet his ipſis exemplis ſenſus *ducendi*, quod eſt pro *fingendo* ut Lexica docent. Origo locutionis profecto in materia molli ut cera, luto. vid. Caſaub. ad Perſ. p. 381. Sic noſter 10, 3, 17 „opus *ducere*" et Horat. Sat. 1, 10, 43. 44 „epos — Varius „*ducit.*"

in negationem dubitatio. cf. ad 1, 5, 46.

e luto — ducendi. vid. not. Crit.

ut ſupra. Proximo capite, ut putat Geſn., et recte videtur ille.

Polycratem. Laudem Buſiridis ab hoc conſcriptam, ejusdem argumenti declamatione opponenda caſtigavit Iſocrates, qui et orationis in Socratem meminit (Buſir. init.), ſed ita ut diligentioribus appareat, eam non fuiſſe Anyto ſcriptam, ſed declamationem poſt obitum Socratis compoſitam. vid. Diog. Laertium 2, 39 et Henr. Valeſii Emendationes p. 159. ed. Burm. Pro oratione ſerio ſcripta accepit Themiſtius Orat. 23. et videtur Ael. Var. hiſt. 11, 10. cf. noſtr. 3, 1, 11. Famelicus hic ſophiſtes (vid. Iſocr. Buſ. init.) ſpurciſſimum librum Philaenidi ſuppoſuit, arguente Aeſchrione Iambographo apud Athenaeum p. 335 C. D. Significat falſarium et Dioſcorides epigrammate Brunck. Anal.

daret, et Clytaemneſtram: quanquam is, quod his diſſimile non eſſet, compoſuiſſe orationem, quae eſt habita contra Socratem, dicitur.
5 Quidam naturalem eſſe rhetoricen volunt, et tamen adjuvari exercitatione non diſſitentur: ut in libris Ciceronis de Oratore dicit Antonius, *obſervationem* quandam eſſe, *non artem*.
6 Quod non ideo, ut pro vero accipiamus, eſt poſitum; ſed ut Antonii perſona ſervetur,

eſt poſitum. Jenſ. (tac. Geſn.) *eſſe poſitum* cum Tarviſ. Ven., male.

Vol. I. p. 500 „Difficultatem „materiae“ id maxime demonſtrat quod Buſiridis elogium videtur uſurpatum fuiſſe, ut „*illaudatus*“ appellaretur, ſicut Virgilio Georg. 3, 5. quem etiam reſpexiſſe ad haec laudandi mali hominis conamina putat Hieron. Wolfius in Graeco ſcripti Iſocratei argumento. Polycrati huic laudationes ceſſiſſe non videntur, quem notat Ariſtoteles Rhett. 2, 24, 3. 6. Dionyſ. Hal. in Iſaeo p. 111 extr. Πολυκράτης — *κενὸς μὲν ἐν τοῖς ἀληθινοῖς, ψυχρὸς δὲ καὶ φορτικὸς ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ἄχαρις δὲ ἐν τοῖς χαριεντισμοῦ δεομένοις ἐστί.* vid. et Demetr. de Elocut. §. 120. qui videtur mentionem facere illius *pro Clytaemneſtra* orationis, quam ceteroqui praeter Quintilianum qui memoraret inveni neminem.

eſſet. Non diſplicet h. l. Francius conjectans *eſt* cf. not. Crit. ad 1, 8, 5. cum libri omnes tueantur receptam. Ratio conjunctivi imperf. non magnopere apparet niſi forte intelligas: „ſi verum eſſet.“ Fortaſſe tum maxime feras, ſi retuleris ad *compoſuiſſe*, tanquam dictum pro: *erat*, ſed in oratione obliqua. „Quanquam“ autem eo dicitur, quod, ſi Polycr. ſcripſit eam orationem, non exercendi ſolum ingenii cauſa, ſed ſerio, malam cauſam egit.

Cic. de Or. l. 1. c. 20. l. 2, c. 7. 8. *Obſervationis* tamen vocabulum apud Cic. h. l. non invenias; et ſolet *obſervationem* fere jungere cum *arte* ut de Divin. 2, 71. Brut. 8 extr. non viciſſim ſibi opponere utramque, ut hic memoriter refert Qu. Quanquam Erneſtus in Clave haec ipſa Quintiliani verba ponit, tanquam invenienda de Or. 1, 20 ut et Lexica.

qui diſſimulator artis fuit. Hanc autem opi-
nionem habuiſſe Lyſias videtur: cujus ſen-
tentiae talis defenſio eſt, quod indocti, et
barbari, et ſervi, pro ſe cum loquuntur, ali-
quid dicant *ſimile principio, narrent, probent,
refutent*, et (quod vim habeat epilogi) *de-
precentur.* Deinde adjiciunt illas verborum 7
cavillationes, *Nihil quod ex arte fiat, ante
artem fuiſſe:* atqui dixiſſe homines pro ſe, et
in alios ſemper: doctores artis, ſero jam, et
circa Tiſiam et Coraca primum, repertos. ora-

ſero jam. Poteſt ſupervacuum videri *jam*, quare omittitur in quibusdam edd., Cod. quidem nullo. Omittentes ſecure imitatus Capper. Cum Cicero *nunc ſero*, Tacitus *jam ſero* dicere reperiantur, quidni *ſero jam* feramus, quod ipſum legere me non memini, ſed fortaſſe etiam ſaepe legitur. Ineſt fortaſſe irriſio, cum *ſero* ſit ſaepiſſime et paene plerumque pro: *nimis ſero.* cf. 3, 5, 3. Doctores enim *ſero veniunt*, cum opus, quod docturi ſunt, jam eſt effectum.

Hanc — Lyſias videtur. Fateor haerere me in loco, de quo nemo quidquam. Necopinato injicitur mentio Lyſiae, quam magis ferrem, ſi conjunctione *etiam* induceretur, non *autem.* Et male me habet quod poſt „*cujus*" (quod facile referebatur ad *opinionem*) ingeritur „*ſententiae*," quaſi nullum ſubſtantivum praeceſſerit. Neque inveni, qui praeter Qu. referret, Lyſiam eloquentiae artem negaſſe, niſi forte Cicero id videtur dicere Brut. c. 12 „Nam Lyſiam — orationes — „ſcribere — coepiſſe, *artem* „removiſſe." Sed poteſt aliter accipi iſte locus. Si abeſſent verba, in quibus verſamur, commode retuleris „*cujus ſen*„*tentiae*" ad dictum illud Antonii ap. Cic. (§. 5).

quod — dicant. Attende ſcriptorem alienas argumentationes referentem (vid. ad 1, 2, 2.), ne forte tirones *quod*, etiam extra obliquam orationem, conjunctivo jungere aſſueſcant. Neque neceſſe erat *loquantur* etiam dici, quanquam vel hoc potuiſſe ferri exiſtimo.

ſero jam — Coraca. De hiſce, patria Siculis vid. Cic. Brut. 12 et aliis multis locis, ut et noſtrum 3, 1, 8. vid. not. Crit.

tionem igitur ante artem fuiſſe, eoque artem
8 non eſſe. Nos porro, quando coeperit hujus rei doctrina, non laboramus: quanquam apud Homerum, et praeceptorem Phoenicem tum agendi, tum etiam loquendi, et oratores plu- 192
res, et omne in tribus ducibus orationis genus, et certamina quoque propoſita eloquentiae

laboramus. Ita (omiſſo, quod eſt in edd. ut et Geſn., *exquirere*) Guelf. et Turic. cum Codd., quantum video, omnibus, praeter Bern. qui tamen ſolet Guelf. plerumque referre. Ald., quoque omiſit cum quibusdam, quos eſt imitatus Obr. Eſt autem ſine inf. longe elegantius. *loquendi.* Goth. (tac. Geſn.) *eloquendi* cum Voſſ. 2., male. *ducibus orationis.* Guelf. hiſce duobus vocabulis inſerit iſta: *judiciale, demonſtrativum, deliberativum,* ſolus quantum video. Falſo ille qua orationis qua ſententiae nomine. vid. not. exeg. Eundem tamen errorem Capper. erravit, licet ſaniora docentem exhiberet Camerarium. Etiam in *ducibus* deſignandis fallitur, cum Gedoyno; Phoenicem, Neſtorem, Ulyſſem appellans.

Phoenicem. cf. 2, 3, 12. Scriptor vitae Homericae itidem ex hoc loco docet Homerum *παριστάντα, ὅτι τέχνη ἐστὶν ἡ ῥητορική.* p. 237 in Erneſti Homero Vol. 5.

omne — ducibus. Gell. 7, 14. „Ea ipſa genera dicendi" (*ἁδρὸν* uber, *ἰσχνὸν* gracile, *μέσον* mediocre) „jam antiquitus tradita ab Homero ſunt „tria in tribus; magnificum in „Ulyxe et ubertum, ſubtile in „Menelao et cohibitum, mixtum moderatumque in Neſtore." Vide et Voſſium in Or. Inſtit. l. 6. c. 1. p. 427. et Clarkium ad Iliad. 3, 213 qui plurium ſcriptorum locis docent, inter veteres conveniſſe de hac Homericorum oratorum proprietate. Et in primis cf. noſtr. 12, 10, 63. 64. De tribus illis dicendi generibus copioſe Cicero Orat. c. 23 — 28. item auctor libelli de vita Homeri p. Galei 314 ſeq. quem eadem ducum Homericorum exempla afferentem obſcurius deſignat Clarkius ex Galei et Barneſii ſententia: Dionyſium Hal. *περὶ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως.* Eſt locus Gal. p. 377 ſeq. et Homer. Ern. Vol. 5. p. 238. Superior locus ap. Ern. p. 180 ſeq.

certamina — juvenes. Iliad. 15, 284 — *ὁπότε κοῦροι ἐρίσσειαν περὶ μύθων.*

inter juvenes, invenimus: quin in caelatura clypei Achillis et lites ſunt et actores. Illud 9 admonere ſatis eſt, *omnia, quae ars conſummaverit, a natura initia duxiſſe.* Aut tollatur *medicina*, quae ex obſervatione ſalubrium, atque his contrariorum, reperta eſt, et, ut quibusdam placet, tota conſtat experimentis. nam et vulnus deligavit aliquis antequam haec ars eſſet: et febrem quiete et abſtinentia, non quia rationem videbat, ſed quia id valetudo ipſa coëgerat, mitigavit. Nec *ſabrica* 10 ſit ars; caſas enim primi illi ſine arte fecerunt: nec *muſica;* cantatur ac ſaltatur per omnes gentes aliquo modo. Ita, ſi *rhetorice*

quin in caelatura. Guelf. et Turic. *in* omittunt cum plerisque Codd. Utrum Goth. habeat praep. necne non memini; Geſn. quidem nil monuit. Sed vereor ut affit. Britannici Codd. habent eam, ſi diligens eſt Gibſoni ſilentium. Si Aldi eſt conjectura *in* hoc interpoſitum, veriſſima eſt illa. *Illud adm.* Guelf. inſerit *enim* cum Turic. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) et Codd. plerisque, edd. autem ante Gryph. (1544) meis omnibus. Neque alienum eſt, modo referas ad *laboramus*, tranſiliendo parentheſin „*quanquam — actores.*" Silentur Codd. Bal. Voſſ. 1. Bern. *conſummaverit.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *conſumarit* cum multis edd. bene.

in caelatura. Iliad. 18, 497 — 508.

experimentis. Apponam lectu jucundam Geſneri notam: „Poterat adjicere Fabius, ſi declamare animus illi fuiſſet, ne „hominum quidem eſſe experimenta omnia, ſed ex parte „etiam animalium. Sumamus „ſumma illa praeſidia medicorum: venae ſectionem hippo„potamus monſtravit Plin. H. „N. 8, 26. S. 40. p. Bip. 93. „vomitione canes, clyſtere ibes „Aegyptiae prius quam homo „uſae Cic. de nat. Deor. 2, 50. „ubi plures id genus medicinas commemorat: copioſiſſimus eſt Plinius 8, 27 (Bip. „c. 41. p. 94. 95.)."

valetudo. cf. 2, 16, 6. it. huj. c. §. 25.

vocari debet ſermo quicunque, fuiſſe eam,
11 antequam eſſet ars, confitebor; ſi vero non, quisquis loquitur, orator eſt et tum non tanquam oratores loquebantur, neceſſe eſt, oratorem factum arte, nec ante artem fuiſſe, fateantur. Quo illud quoque excluditur, quod dicunt, non eſſe artis id, quod faciat, qui non didicerit: dicere autem homines et qui
12 non didicerint. Ad cujus rei confirmationem afferunt, Demaden, remigem, et Aeſchinem, hypocriten, oratores fuiſſe. Falſo: nam neque orator eſſe, qui non didicit, poteſt: et hos ſero potius, quam nunquam, didiciſſe quis dixerit: quanquam Aeſchines ab initio ſit verſatus in literis, quas pater ejus etiam docebat;

didicerint. Ita Guelf. et Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. omnibus, latinitate et logica jubentibus. Ceteri *didicerunt.* Illud levius, quod Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Codd. aliquot et edd. ante Gryph. modo pro ſing. dant pluralem. Elegantior eſt ſing., quem tuetur Guelf. Turic. *id quod ſaciant et didicerint*, omiſſis his: *d. a. h. e. q. n. d.* cum Alm.
Demaden. Sic Guelf. rectius quam *Demadem.*

Demaden — Aeſchinem. De illo conſule Sext. Emp. p. 291. (Δημάδης) κωπηλάτης — ὢν ὁμολογεῖται ἄριστος γεγονέναι ῥήτωρ — τοίνυν οὐκ ἔστι τέχνη ἡ ῥητορική. vid. et Fabric. Harl. 2. p. 868. De hoc Demoſth. pro Cor. p. Reisk. 314 μισθώσας σαυτὸν τοῖς βαρυστόνοις — ἐκείνοις ὑποκριταῖς κ. τ. λ. p. 329 ἡνίκ' ἂν εἰπεῖν τι κατὰ τούτων δέοι ἐν τούτοις λαμπροφωνότατος, μνημονικώτατος, ὑποκριτὴς ἄριστος κ. τ. λ. p. 307 αὐτοτραγικοπίθηκος (ex Reiskii conjectura, quam tamen non praeſto) ἀρουραῖος Οἰνόμαος.

quanquam — ſit — potuerit. Conjunctivum ſtructum cum *quanquam* attende et cf. ad Prooem. 18.

literis — pater. Etiam hanc ejus conditionem multis conviciis proſcindit Demoſthenes. p. 270 ὡς ὁ πατήρ σου, Τρόμης, ἐδούλευε παρ' Ἐλπίᾳ — διδάσκοντι γράμματα. — δύο συλλαβὰς προσθεὶς τὸν — πατέρα, ἀντὶ Τρόμητος, ἐποίησεν Ἀτρό-

93 Demaden neque non didiciſſe certum ſit, et continua dicendi exercitatio potuerit tantum, quantuscunque poſtea fuit, feciſſe. nam id 13 potentiſſimum diſcendi genus eſt. Sed et praeſtantiorem, ſi didiciſſet, futurum fuiſſe dicere licet. Neque enim orationes ſcribere eſt auſus; ut eum multum valuiſſe in dicendo ſciamus. Ariſtoteles, ut ſolet, quaerendi 14 gratia, quaedam ſubtilitatis ſuae argumenta excogitavit in Gryllo: ſed idem et *de arte rhetorica* tres libros ſcripſit, et in eorum

licet. Goth. et Jenſ. cum edd. ante Gryph. omnibus *licebit*, quod longe magis placet. Etiam *adhuc* poſt *et* inſerendo conſentiunt Goth. et Voſſ. 2. Pro *et* dant *adhuc* edd. ante Gryph. praeter Ald. Ne hoc quidem contra uſum Quintiliani. cf. 1, 5, 22 not. exeg. *et* tamen ſimul retinendum.

μητον. p. 313 *παῖς — ὢν μετὰ πολλῆς ἐνδείας ἐτράφης ἅμα τῷ πατρὶ πρὸς τῷ διδασκαλείῳ προσεδρεύων, τὸ μέλαν τρίβων καὶ τὰ βάθρα σπογγίζων καὶ τὸ παιδαγωγεῖον κορῶν, οἰκέτου τάξιν, οὐκ ἐλευθέρου παιδὸς, ἔχων.*

quantuscunque. Ineſt *μείωσις* ut 4, 2, 81 et 6, 2, 36 ubi de ſe idem uſurpat vocabulum.

ſcribere. Cic. Brut. c. 9 „is, „cujus nulla extant ſcripta, „Demades.“ noſtr. 12, 10, 49 „clariſſimos quosdam nihil po- „ſteritati — reliquiſſe, ut — „Demaden.“ Utrum ei tribuenda ſit oratio *ὑπὲρ τῆς δωδεκαετίας* adi, ſis, disputantem Hauptmannum in Reiskii Oratt. Gr. V. 4. p. 258 ſeqq.

ut — ſciamus. Non eſt quod haereas in *ut*, modo accipias pro *quanquam.* Tum demum ſibi conſtat praeſens *ſciamus*, poſt perfectum *eſt auſus*. Rem ipſam teſtantur Diod. Sicul. 17, 15 *τῇ τοῦ λόγου δεινότητι πάντα κατεργασάμενος*, et Plut. in vit. Demoſth. p. 850 C. *τόν γε Δημάδην πάντες ὡμολόγουν τῇ φύσει χρώμενον ἀνίκητον εἶναι καὶ παραφέρειν αὐτὸν σχεδιάζοντα τὰς τοῦ Δημοσθένους σκέψεις καὶ παρασκευάς.*

Gryllo. Opus intercidit. Gryllus filius fuit Xenophontis qui ad Mantineam occubuit. Ejus nomen videtur mutuatus Ariſtoteles, qui apud Diog. Laert. 2, 55 narrat plurimas laudationes eſſe conſcriptas in Gryllum, etiam patris demerendi cauſa. Ariſtotelis librum recenſet Diog. Laert. 5, 22 *περὶ ῥητορικῆς Γρύλλου.*

primo non artem ſolum eam fatetur, ſed ei particulam civilitatis, ſicut dialectices, aſſignat.
15 Multa Critolaus contra, multa Rhodius Athenodorus. Agnon quidem detraxit ſibi inſcriptione ipſa fidem, qua rhetorices accuſationem profeſſus eſt. 19
Nam de Epicuro, qui

particulam. Jenſ. (tac. Geſn.) *portiunculam* cum Tarv. Ven. Ruſc. Bad. praeter Burm. memoratas. *dialectices.* Hoc ſcripſi de conjectura Turnebi, ſive ejus, cui veriſſimam emendationem ſublegit perſonatus iſte interpres. Libri quidem omnes *dialecticis*, ſed hoc ferri non poſſe, cum ſenſus invertatur eo plane, docet Ariſtotelis locus in not. exeg. Capper. ſolus in textu poſuit neceſſariam correctionem.

artem — dialectices. Rhet. 1, 2, 1. Poſita rhetorices definitione (cf. noſtr. 2, 15, 3) in qua quidem *artis* nomen non eſt, ſubjicit: *τοῦτο γὰρ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἐστὶ τέχνης ἔργον.* item eod. cap. §. 7 *ὥστε συμβαίνει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς εἶναι καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγορεύειν πολιτικήν. — ἐστὶ γὰρ μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα.*

Critolaus. cf. 2, 15, 23. De hujus argumentatione contra Rhetoricen vid. Sext. Emp. p. 291. 92.

Athenodorus — Agnon. De his nihil certi. Quem Porphyrius citat ſcriptorem Athenodorum *πρὸς τὰς Ἀριστ. κατηγορίας*, male conjicit Meurſius in Bibl. Gr. hunc eſſe noſtrum, cum ſit Stoicus, ideoque haud dubie intelligendus Tarſenſis ille, non Rhodius. Neque ſolent Stoici artem negare rhetoricen. vid. Fabr. Harl. 3, 543. ubi, ut et apud Meurſ., male citatur liber *περὶ σπουδῆς καὶ παιδείας*, qui rectius apud Athenaeum eſt *περὶ — παιδιᾶς*. Agnon, ſi pote, etiam ignotior. Scite Harles l. c. p. 160 Academicum philoſophum, Athenaeo memoratum p. 602, more ſuae familiae (vid. Sext. Emp. 292 not. Fabric. o) accuſaſſe rhetoricen putat. Sed ad ipſum oratorem Agnonem vel Agnonidem refert opus hoc Ruhnkenius in Hiſt. Crit. Oratt. p. 89 ſeq. qui variatum docet in talibus nominibus, ut primitiva et patronymica commutarentur. Agnonides orator ex Cornelio Nepote et Plutarcho notus, in Phocione. Apud Suidam eſt Agnonides, qui locus videtur mutilus, aut admodum negligenter excerptus ab ipſo Suida. Agnon Grammaticus memoratur Villoiſono in Proll. Hom. p. 29.

de Epicuro. „Qui fugere

diſciplinas omnes fugit, nihil miror. Hi 16
complura dicunt, ſed ex paucis locis ducta. Itaque potentiſſimis eorum breviter occurram, ne in infinitum quaeſtio evadat. Prima his 17
argumentatio *ex materia* eſt. Omnes enim artes ajunt habere *materiam;* quod eſt verum: rhetorices *nullam* eſſe *propriam;* quod eſſe falſum in ſequentibus probabo. Altera eſt 18
calumnia, nullam artem falſis aſſentiri opinionibus, quia conſtitui ſine perceptione non poſſit, quae ſemper vera ſit: *rhetoricen* aſſentiri falſis: non eſſe igitur artem. Ego, *rheto-* 19
ricen nonnunquam dicere falſa pro veris, confitebor; ſed non ideo, in falſa quoque eſſe opinione, concedam: quia longe diverſum eſt, ipſi quid videri, et, ut alii videatur, efficere. nam et imperator falſis utitur ſaepe:

complura. Guelf. *cum plura,* male. Goth. (tac. Geſn.) *plura* cum Voſſ. 2 et 3. *perceptione.* Guelf. *praeceptore.* Omnes libri *praeceptione* (niſi quod ſiletur Turic.). Sed repoſuit *perc.* jam Geſn. et ante eum Capper. ex margine Stephani ejusdemque et Almelovenii conjectura ad huj. c. §. 41. vid. not. ex. *falſa quoque.* Guelf. omittit *quoque* c. Goth. (tac. Geſn.) et Voſſ. 2.

„omnem diſciplinam navigatione quam velociſſima jubet.“ noſtr. 12, 2, 24. Cic. de Fin. 1, 7 „Epicuri — vellem aut „ipſe doctrinis fuiſſet inſtructior — aut ne deterruiſſet „alios a ſtudiis.“ Inde multi in eum joci apud Cic. Argumenta, quibus ars eſſe rhetorice negatur, vide, ſis, plurima apud Sext. Emp. libro contra Mathem. ſecundo, ſive contra Rhetoras.

ſine perceptione. „*πᾶσα τέχνη σύστημά ἐστιν ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων καὶ ἐπὶ τέλος εὔχρηστον τῷ βίῳ λαμβανόντων τὴν ἀναφοράν.* Definitio artis Stoica quidem cf. p. 173, ſed „ab „omnibus ſere probata“ (vid. infra §. 41) *ἡ δὲ ῥητορικὴ οὐκ ἔστι σύστημα ἐκ καταλήψεων — οὐκ ἄρα ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ τέχνη.* (Poſtremum vocabulum addidi et neceſſarium videtur.) Sext. Emp. 290 „*perceptio* quam *κατάληψιν* illi

ut Hannibal, cum incluſus a Fabio, ſarmentis circa cornua boum deligatis incenſisque, per noctem in adverſos montes agens armenta, ſpeciem hoſti abeuntis exercitus dedit: ſed illum fefellit; ipſe, quid verum eſſet, non
20 ignoravit. Nec vero Theopompus Lacedaemonius, cum permutato cum uxore habitu e cuſtodia, ut mulier, evaſit, falſam de ſe opinionem habuit, ſed cuſtodibus praebuit. Item orator, cum falſo utitur pro vero, ſcit eſſe falſum, eoque ſe pro vero uti: non ergo falſam habet ipſe opinionem, ſed fallit alium.
21 Nec Cicero, cum ſe tenebras offudiſſe judicibus in cauſa Cluentii gloriatus eſt, nihil ipſe vidit. Et pictor, cum vi artis ſuae efficit, ut quaedam eminere in opere, quaedam receſſiſſe
22 credamus, ipſe ea plana eſſe non neſcit. Ajunt

„vocant.“ Cic. Acad. 4 ſeu Lucull. c. 6. cf. noſtr. hoc c. §. 41. Definitionem pervulgatiſſimam vide etiam apud Lucianum in Paraſito Vol. 7. p. 105 Bip. totidem verbis. Et multi ſequiorum habent. cf. Schol. ad Ariſtoph. Nubb. v. 317.

ut Hannibal. Liv. 22, 17.

Theopompus. Rex Spartanus, qui Ephoros oppoſuit regibus, ut ait Cic. de Legib. 3, 7, cujus praeclara apophthegmata ſunt apud Plut. in Apophth. Laconn. p. 221 C. Χιλωνὶς Κλεάδα θυγάτηρ, Θεοπόμπου γυνὴ, μαθοῦσα τὸν ἄνδρα ὑπὸ Ἀρκάδων αἰχμάλωτον φυλάττεσθαι, ἦλθεν ἐς τοὺς πολεμίους ἑκοῦσα· θαυμάσαντες αὐτῆς τὸ φιλάνθρωπον Ἄρκαδες ἐπέτρεψαν εἰς τὸ δεσμωτήριον αὐτὴν παρελθεῖν. ἡ δὲ τὴν αὑτῆς ἐσθῆτα τῷ ἀνδρὶ περιθεῖσα, τὴν ἐκείνου δὲ αὐτὴ λαβοῦσα, ἔπεισεν αὐτὸν ὑπεξελθεῖν· αὐτὴ δὲ ἀντ᾽ αὐτοῦ παρὰ τοῖς πολεμίοις ἔμεινε. Polyaenus Strategg. 8, 34 qui aliud ejusdem ſtrategema refert 1, 15.

offudiſſe — gloriatus. Se locum Ciceronis inveniſſe negat Geſn. Neque ego inveni. An familiari ſermone hoc jactavit Cicero? Nolim quidquam fraudis verſatum in tam tragica cauſa. Julius Rufinianus (p. 207 Rutil. Lup. ed. Ruhnk.) hanc Qu. ſententiam repetit, et

95 etiam, *omnes artes habere ſinem aliquem propoſitum, ad quem tendant:* hunc modo nullum eſſe in rhetorice, modo non praeſtari eum, qui promittatur. Mentiuntur. nos enim eſſe finem jam oſtendimus, et quis eſſet, diximus. Praeſtabit hunc ſemper orator, ſemper 23
enim bene dicet. Firmum autem hoc, quod opponitur, adverſus eos fortaſſe ſit, qui perſuadere finem putaverunt. Noſter orator, arsque a nobis finita, non ſunt poſita in eventu. Tendit quidem ad victoriam, qui dicit: ſed cum bene dixit, etiamſi non vincat, id, quod arte continetur, effecit. Nam et guber- 24
nator vult ſalva nave in portum pervenire: ſi tamen tempeſtate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetque notum illud, *Dum clavum rectum teneam.* Et medicus ſani- 25

loca aſſignat: Pro Clu. c. 1. 3. 30. 23. In Muraenano judicio ſe aliquid etiam coronae dediſſe fatetur de Fin. 4, 27.

Firmum — putaverunt. cf. 2, 16, 11.

Dum clavum. Proverbium Graecum fuiſſe ὀρθὰν τὰν ναῦν oſtendit Cic. ad Qu. fr. 1, 2. qui idem ſignificat ad Div. 12, 25 „Una navis eſt bonorum „omnium: quam quidem nos „damus operam, ut *rectam* te„neamus.“ et Seneca Epiſt. 85 „Neptune nunquam hanc na„vem niſi *rectam.*“ Originem demonſtrat Ariſtides in Rhodiaca 1. p. Jebbii 542. Gubernatorem enim, cum jamjam inſtaret ut ſubmergeretur navis, dixiſſe τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον („notum illud“ Qu.) ἀλλ᾽ ὦ Πότειδαν, ἴσθι ὅτι ὀρθὰν τὰν ναῦν καταδύσω. Teles apud Stobaeum p. (Geſn.) 577 extr. καλῶς τὸ τοῦ κυβερνήτου· ἀλλ᾽ οὖν γε ὦ Πόσειδον ὀρθήν, οὕτω καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς εἴποι πρὸς τὴν τύχην· ἀλλ᾽ οὖν γε ἄνδρα καὶ οὐ βλᾶκα. Ut Graeci *navim rectam*, ſic Romani *clavum rectum* in hoc proverbio dixiſſe reperiuntur, ut, apud Iſidor. in Origg., Ennius in Fragm. apud Columnam p. 132 (non 102 ut ex Burm. Geſn.) „Ut *cla„vum rectum teneam*, navim„que gubernem.“ L. Seneca Conſ. ad Marc. c. 6 extr. „at „ille vel in naufragio laudan-

tatem aegri petit: ſi tamen aut valetudinis vi, aut intemperantia aegri, aliove quo caſu ſumma non contingit, dum ipſe omnia ſecundum rationem fecerit, medicinae ſine non excidit. Ita oratori bene dixiſſe finis eſt. Nam eſt *ars* ea, ut poſt paulum clarius oſtendemus, *in actu*
26 poſita, *non in effectu.* Ita falſum erit illud quoque, quod dicitur, *Artes ſcire, quando ſint ſinem conſecutae, rhetoricen neſcire.* Nam ſe quisque bene dicere intelligit. Uti etiam vitiis rhetoricen, quod ars nulla faciat, criminantur: quia et falſum dicat, et affectus
27 moveat. Quorum neutrum eſt turpe, cum ex bona ratione proficiſcitur: ideoque nec

non contingit. Guelf. cum Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *contigit* cum Voſſ. 2 et edd. ante Gryph. omnibus, melius ſane.

excidit. Guelf. *excidet.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et Codd. atque vett. edd. non paucis. Convenientius videtur antecedentibus iſtis *erit, dicet.* Sed ſi *contigit* legitur, aptius perfectum etiam in *excidit.* *poſt paulum.* Ioann. Voſſ. 1. 3. *paulo poſt.* cf. not. Crit. ad 2, 5, 1. Male autem ad noſtr. 2, 5, 1. Burmannus cepit Gronovium ad Liv. 22, 60, 16 quaſi de caſu ageret, qui nonniſi poſitum hunc defendit ubi praemittitur praepoſitio. Sic apud noſtrum 1, 8, 7. ubi nulla librorum varietas.

„dus quem obruit mare *cla-* „*vum tenentem* et obnixum.“ vid. et Eraſm. in Adagg. 3, 1, 28.

ſumma non cont. Non usquequaque expeditus eſt vocis *ſumma* uſus. Alias enim ſolet *ſumma artis* dici, quod utique praeſtat artifex, ut *eventus* excludatur, qui in artifice non eſt poſitus. Sic modo c. 16, 11 „*ſumma* rhetorices.“ Prooem. 6. „*ſumma* ejus operis.“ Ex ipſa igitur Quintiliani doctrina *ſumma* medicinae non eſt ſanitas, quem tamen ſenſum hic locus poſtulat. Malim abeſſe *ſumma* (ex *caſu* extremo natum fortaſſe) ut intelligatur *ſanitas* (ex prioribus) ad *cont.*

poſt paulum. cap. ſeq. Structura haec accuſativi infrequentior veteribus, altera illa ablativi. vid. not. Crit.

vitium. Nam et mendacium dicere, etiam
ſapienti aliquando conceſſum eſt: et affectus,
ſi aliter ad aequitatem perduci judex non
6 poterit, neceſſario movebit orator. Imperiti 28
enim judicant, et qui frequenter in hoc ipſum
fallendi ſunt, ne errent. Nam, ſi mihi ſa-
pientes judices dentur, ſapientum conciones,
atque omne concilium; nihil invidia valeat,
nihil gratia, nihil opinio praeſumta, falſique
teſtes: perquam ſit exiguus eloquentiae locus,
et prope in ſola delectatione ponatur. Sin et 29
audientium mobiles animi, et tot malis ob-
noxia veritas: arte pugnandum eſt; et adhi-
benda quae proſunt. Neque enim, qui recta
via depulſus eſt, reduci ad eam, niſi alio flexu,
poteſt. Plurima vero ex eo contra *rhetoricen* 30
cavillatio eſt, quod ex utraque cauſae parte
dicatur. Inde haec, *Nullam eſſe artem ſibi
contrariam;* rhetoricen eſſe contrariam ſibi:
nullam artem deſtruere quod effecerit; acci-
dere hoc rhetorices operi: item, *Aut, dicenda*

concilium. Alm. *conſilium* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et plerisque edd. vett. Millies confunduntur haec duo vocabula in MSS. Egregiam de eorum diverſitate disputationem habes Io. Fr. Gronovii ad Liv. 44, 2, 5. unde apparet etiam h. l., ubi neque ſenatus neque militare intelligitur conſilium, ſed „conventus populi cujusque" legendum eſſe: *concilium.*

pugnandum. Goth. (tac. Geſn.) *purgandum*, ridicule, ſed ſolus. *Neque enim.* Sic Guelf. ceteri libri *Nec enim.* cf. not. Crit. ad 2, 6, 24. *Inde haec.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *Inde hoc* cum plerisque vett. edd. praeter Ald., male. Confuſio frequens vid. Drakenb. ad Liv. 5, 34, 1. et cf. not. Crit. ad 1, 11, 13.

mendacium — ſapienti. cf. locum Cic. allatum ad 2, 15, 32.

eam docere; aut, non dicenda; itaque, vel per hoc non eſſe artem, quod non dicenda praecipiat; vel per hoc, quod, cum dicenda
31 praeceperit, etiam contraria his doceat. Quae omnia apparet de ea rhetorice dici, quae ſit a bono viro atque ab ipſa virtute ſejuncta: alioqui ubi injuſta cauſa eſt, ibi rhetorice non eſt: adeo ut vix admirabili quodam caſu poſſit accidere, ut ex utraque parte orator, id eſt
32 vir bonus, dicat. Tamen, quoniam hoc quoque in rerum naturam cadit, ut duos ſapientes aliquando juſtae cauſae in diverſum trahant (quando etiam pugnaturos eos inter ſe, ſi ratio ita duxerit, credunt), reſpondebo propoſitis: atque ita quidem, ut appareat,

itaque. Guelf. *ite* per errorem. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *ita* cum Voſſ. 2. 3. et edd. vett. omnibus ante Gryph. Verum puto. *apparet.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. omnes *apparent*, male.

ea rhet. Goth. (tac. Geſn.) *ipſa rhet.*, male.

vix admirabili. Guelf. *ex mirabili* cum pleriſque, qui quidem memorantur, Codd. niſi quod in ceteris *admir.* Ed. Jenſ. (tac. Geſn.) ipſum dat, quod recepi cum Tarv. Venet. praeter Burmanno memoratas. Ceteri, ut et Geſn. *vix ex adm.*, hic tamen uncinato *ex*, et improbans in nota. Error eſt manifeſtus et proclivis Codd. Jungentium autem utramque ſcripturam editionum ratio non ferenda. Quas enim, ut reliqua taceam, aures non radat: *vix ex?* *propoſitis.* Guelf. *praepoſitis.*

quando — credunt. Cogebantur hoc defendere Stoici, quoniam rempublicam adminiſtrare ſapientis eſſe contendebant, neque tamen uni alicui civitati ſoli ſapientem tribuere audebant. Diſertum in hanc ſententiam locum veterum nunc quidem non invenio. De Stoicis autem maxime loqui Qu., qui hoc credant, vel inde ſit probabile, quod ii potiſſimum ſapientis effigiem ſolebant proponere.

haec adverſus eos quoque fruſtra excogitata, qui malis moribus nomen oratoris indulgent. Nam *rhetorice non eſt contraria ſibi.* Cauſa 33
enim cum cauſa, non illa ſecum ipſa, componitur. Nec, ſi pugnent inter ſe, qui idem didicerunt, iccirco ars, quae utrique tradita eſt, non erit: alioqui nec armorum; quia ſaepe gladiatores, ſub eodem magiſtro eruditi, inter ſe componuntur: nec gubernandi; quia 34
navalibus proeliis gubernator eſt gubernatori adverſus: nec imperatoria; quia imperator cum imperatore contendit. Item non evertit opus rhetorice, quod efficit. neque enim poſitum a ſe argumentum ſolvit orator, ſed ne rhetorice quidem: quia, apud eos, qui in perſuadendo finem putant, aut ſi quis (ut dixi) caſus, duos inter ſe bonos viros compoſuerit, veriſimilia quaerentur: non autem, ſi quid eſt

quod efficit. Guelf. *quod effecit* cum Goth. quod recte probat Geſn.

componuntur. Proprium de gladiatoribus vocabulum obſervent tirones.

quia — quaerentur. Si nonniſi *veriſimilia* quaeruntur, poſſunt ea ſibi invicem opponi, neque tamen eſſe contraria, ob id, quod ſubjungit, „ſi quid „— credibile.“ Haec enim ſententia, ut bene demonſtravit interpungendo Geſn., etiamnum pendet a conjunctione *quia. Veriſimilia* autem apud eos quidem „*qui in perſ.* — „*putant*“ *ſemper;* apud ceteros *tum certe* quaeruntur, „*ſi quis* „— *compoſuerit*,“ quoniam utriusque cauſa *vera* quidem eſſe nequit, *veriſimilis* nihil obſtat quo minus ſit. Eam ſententiam et Badius efficit contra Regium, qui corrigere volebat *quia*, ſuadens pro eo: *praeterquam,* non profecto leni mutatione. Aldus pro *quaerentur*, per operarum errorem det *quaeruntur* an conſulto, non dicam; etſi eſt in utraque editione. Sed magis prope placet praeſens futuro.

altero credibilius, id ei contrarium eſt, quod
35 fuit credibile. Nam ut candido candidius, et
dulci dulcius non eſt adverſum, ita nec pro-
babili probabilius. Nec praecipit unquam
non dicenda, nec dicendis contraria, ſed quae
36 in quaque cauſa dicenda ſunt. Non ſemper
autem, etiamſi frequentiſſime, tuenda veritas
erit: ſed aliquando exigit communis utilitas,
ut etiam falſa defendantur. Ponuntur hae
quoque in ſecundo Ciceronis de oratore libro
contradictiones, *Artem earum rerum eſſe,
quae ſciantur: oratoris omnem actionem opi-
nione, non ſcientia contineri; quia et apud eos* 1
dicat, qui neſciant, et ipſe dicat aliquando,
37 *quod neſciat.* Ex his alterum, id eſt, an ſciat
judex, de quo dicatur, nihil ad oratoris artem:
alteri reſpondendum. „*Ars earum rerum eſt,*
„*quae ſciuntur.* "Rhetorice ars eſt bene dicen-

defendantur. Guelf. *defendat* cum pluribus Codd. et edd. praeter memoratas Tarv. Venet. Equidem errorem puto, et manifeſtae originis; quanquam poteſt explicari, intelligendo „rhetorice." *quod neſc.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *quae neſc.* cum Voſſ. 2. et multis edd. ut et Tarv. Ven. et ipſo Cicerone vid. not. ex. *Quod* et *quae* ſaepe confunduntur vid. Drakenb. ad Liv. 37, 35, 3. cf. ad 2, 17, 30 *hoc* et *haec.*

earum rerum eſt. Goth. (tac. Geſn.) negligenter omittit *rerum*, ſolus, quantum video.

Nec praecipit. Intellige: „rhetorice."

in ſec. — libro. c. 7. „Ars „enim earum rerum eſt quae „ſciuntur: oratoris autem „omnis actio opinionibus, non „ſcientia, continetur. Nam et „apud eos dicimus, qui ne„ſciunt, et ea dicimus, quae „neſcimus ipſi." Antonius loquitur.

Ars — ſciuntur. Revocavi diremtionem vetuſtiſſimarum editionum, quam et Capperonerius habet. Ceteri comma ponunt ante *Ars* cet. Sed po-

di, bene autem dicere ſcit orator. Sed neſcit 38
an verum ſit, quod dicit. Ne hi quidem,
qui ignem, aut aquam, aut quatuor elementa,
aut corpora inſecabilia eſſe, ex quibus res
omnes initium duxerint, tradunt; nec qui
intervalla ſiderum, et menſuras ſolis ac terrae
colligunt: diſciplinam tamen ſuam, *artem*
vocant. Quod ſi ratio efficit, ut haec non
opinari, ſed, propter vim probationum, ſcire
videantur; eadem ratio idem praeſtare oratori
poteſt. Sed an cauſa vera ſit, neſcit. Ne 39
medicus quidem, an dolorem capitis habeat,
qui hoc ſe pati dicet: curabit tamen, tanquam
id verum ſit, et erit ars medicina. Quid?
quod rhetorice non utique propoſitum habet
ſemper vera dicendi, ſed ſemper veriſimilia?
ſcit autem eſſe veriſimilia, quae dicit. Adji- 40
ciunt his, qui contra ſentiunt, quod ſaepe,

duxerint. Hoc ex uno Bernenſi repoſui, pro omnium ceterorum et ſcriptorum et excuſorum *duxerunt*, quod logica ſimul et latinitas reſpuunt. Nam hunc locum ex eo genere, de quo disputat Heuſingerus Praef. ad Cic. de Off. p. LIII, eſſe non puto. Et facile aberrabat librarii oculus a tra*dunt* ad duxe*runt*.

videantur. Goth. (tac. Geſn.) *videamur* cum Voſſ. 2.

nenda eſt vox legentis in *reſpondendum.* In iis quae ſequuntur Qu. repetit ſententiam Antonianam ut ſe ad argumentum inde petitum accingat refellendum. Alioqui male intelligas, id ipſum eſſe reſpondendum; quod inelegantius foret.

neſcit an. Hoc loco apparet, alios quam frequentiſſimo, ſenſu accipi locutionem hanc. Solet enim plerumque modeſte affirmare. Hic quidem nihil tale. cf. not. ex. ad §. 3 huj. cap.

hi — qui — tradunt. Intellige: Phyſici philoſophi. Significat autem Pythagoreos, Heraclitum, Thaletem, Empedoclem, Leucippum, Democritum, Epicurum.

quae in aliis litibus impugnarunt actores cauſarum, eadem in aliis defendant. Quod non artis, ſed hominis, eſt vitium. Haec ſunt praecipua, quae contra rhetoricen dicantur: alia, et minora et tamen ex his fontibus deri-
41 vata. Confirmatur autem eam *eſſe artem* breviter. Nam ſive (ut Cleanthes voluit) *ars eſt poteſtas via*, id eſt *ordine, efficiens;* eſſe certe viam atque ordinem in bene dicendo nemo dubitaverit: ſive ille ab omnibus fere probatus finis obſervatur, artem conſtare ex perceptionibus conſentientibus et coëxercitatis ad

certe viam. Guelf. *certam viam* cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. et edd. ante Stoerium (1591) meis omnibus. Quam ego ſcripturam veram puto. *perceptionibus.* Guelf. *praeceptoribus.* Ceteri *praeceptionibus.* Neque ullus liber, praeter Cod. Bern. et inde Capper., habet noſtram ſcripturam, ſed neceſſaria viſa eſt mutatio, et nolim hic dubitaſſe Geſnerum, qui ſupra fortiter repoſuerit *perceptione* §. 18. (et ipſum poenitet ſuae dubitationis ad Lucian. Paraſit. Vol. 7, 437 Bip.) Oſtendunt neceſſitatem ſcripturae noſtrae in primis Graeca, quae habes ſupra ad 18. it. Cic. Luc. 7 (citante Almelov.) „ars —

aliis litib. Apte Geſn. indicat Cic. de Orat. 2, 7 conferendum, ubi hoc etiam utitur Antonius; et eidem argumento reſpondentem ex parte Ciceronem ipſum Pro Cluent. c. 50. 51.

Cleanthes. Alibi memoratam definitionem non invenio. Sed ineſt ejusmodi quid ipſi naturae definitioni, quam dant Stoici Diog. Laert. 7, 156. τὴν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον κ. τ. λ. cf. Cic. de Nat. D. 2, 22. Affert Fabricius ad Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. l. 3, 188. hanc artis definitionem, a Zenone propoſitam ἕξις ὁδοποιητικὴ ſive δι' ὁδοῦ καὶ μεθόδου ποιοῦσά τι. Sic igitur et Cleanthes fortaſſe: δύναμις ὁδῷ ποιοῦσά τι vel ἐνεργοῦσα. Aliquid ſimile Stoicae hujus definitionis habet ipſe Ariſtoteles Ethic. Nicom. 6, 4 p. Sylb. 102. ἡ μὲν οὖν τέχνη — ἕξις τις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική ἐστιν.

perceptionibus. Cf. §. 18.

199 finem vitae utilem; jam oſtendimus nihil non horum in rhetorice ineſſe. Quid? quod et 42 inſpectione et exercitatione, ut artes ceterae, conſtat? Nec poteſt ars non eſſe, ſi ars eſt dialectice, quod fere conſtat: cum ab ea, ſpecie magis quam genere, differat. Sed nec illa omittenda ſunt, qua in re alius ſe inartificialiter, alius artificialiter gerat, in ea eſſe artem: et in eo, quod, qui didicerit, melius faciat, quam qui non didicerit, eſſe artem. Atqui 43 non ſolum doctus indoctum, ſed etiam doctior doctum in rhetorices opere ſuperabit, neque eſſent ejus aliter tam multa praecepta, tamque magni, qui docerent. Id quod cum omnibus confitendum eſt, tum nobis praecipue, qui rationem dicendi a bono viro non ſeparamus.

XVIII. Cum ſint autem artium aliae poſitae in inſpectione, id eſt cognitione et aeſtimatione, rerum, qualis eſt *Aſtrologia*, nullum exigens actum, ſed ipſo rei, cujus ſtudium habet, intellectu contenta, quae θεωρητικὴ vocatur: aliae in agendo, quarum in hoc finis
200 eſt, et ipſo actu perficitur, nihilque poſt actum

„quae poteſt eſſe niſi quae — ex multis animi *perceptionibus* „conſtat. *Id quod.* Guelf. *idque* cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et multis Codd. edd. autem ante Gryph. omnibus. Verius puto recepto. Confuſio frequens vid. Drakenb. ad Liv. 1, 8, 6.

et inſpectione. vid. mox c. 18, 1.

cum ab ea. Cf. initium Rhetorices Ariſtoteleae.

Sed nec illa. Vide Ariſtot. Rhet. 1, 1, 2.

perficitur — relinquit. Poſſis haerere in horum verborum ſubjecto. Videtur autem eſſe „*finis*,“ etſi minus convenit. Quare aliquot edd. (Codice

operis relinquit, quae πρακτικὴ dicitur, qualis
2 eſt *ſaltatio:* aliae in effectu, quae operis, quod oculis ſubjicitur, conſummatione finem accipiunt, quam ποιητικὴν appellamus, qualis eſt *pictura:* ferè judicandum eſt, *rhetoricen* in actu conſiſtere. hoc enim, quod eſt officii ſui, per-

conſummatione finem. Guelf. *conſumationem non finem.* cum plerisque Codd. praeter Alm. Edd. autem Jenſ. Tarv. Ven. non (ut de Jenſ. narrat Geſn.) ſic, ſed: *conſummatione non f.* ubi fons erroris magis apparet cum *ne* (quod hic male repetebatur a librarii oculo) et *non* ſaepe commutentur. vid. ad 2, 14, 4. Voſſ. 2, mire deficiens a ſuo Goth.: *conſummatione fidem*, in quo eſt recepta ipſa. Vide enim de *fidem* et *finem* 1, 8, 10. *judicandum.* Goth. (tac. Geſn.) *judicatum*, ſolus quantum video. Blanditur propter vicinum *fere*, quod ſaepiſſime valet *plerumque.* Sed obſtat, quod in hac ſcriptura ταυτολογεῖ: „*Atque — dictum eſt.*"

nullo aſtipulante) pluralem in hiſce verbis expreſſerunt. Sed hoc etiam difficiliorem facit ſtructuram, cum ad *aliae* ex antecedentibus intelligatur *ſint poſitae,* neque poſt genitivum, *quarum*, protinus nominativus poſſit ſubaudiri. Quod igitur in talibus ſolet fieri ab optimis quibusque ſcriptoribus, ut, cum aliquo ſententiae neglectu, ſed levi illo et facile ab attento lectore corrigendo, ſervetur elegantior et mollior verborum ſtructura, id a Quintiliano quoque obſervatum, qui, niſi aliqua neceſſitate coactus, „*finis perficitur et relinquit*" non fuiſſet dicturus.

dicitur. Etiam hic diſpliceat fortaſſe ſingularis. Sed eſt ſtructura, qualem mox videmus in iis „*quam ποιητικὴν,*" ubi aeque malis „quas ποιητι„κάς." Etenim accommodant veteres relativa pronomina ad ſequentia magis quam ad praecedentia, et, quoniam θεωρητική, πρακτική, ποιητική, quippe peregrina, magis ſubſtantiva videntur quam adjectiva (ſicut et *rhetorice* ipſa et *Grammatice*), ſingularem numerum praetulit Qu. plurali, quanquam antecedebat „*quae* „*accipiunt.*" Neque alia ratio reddenda eſt illorum: „*quae* „*θεωρητικὴ vocatur,*" nam ad ſolam *Aſtrologiam* parum commode retuleris profecto. Inſigne exemplum ſtructurae talis a noſtro more abhorrentis habes 5, 10, 3 „*illud* — contra„rium appellant: *hunc*" (pro quo expectabas: *hoc*) „hunc „— ſyllogiſmum vocaverunt."

ſicit. Atque ita ab omnibus dictum eſt. Mihi 3
autem videtur etiam ex illis ceteris artibus multum aſſumere. Nam et poteſt aliquando ipſa res per ſe inſpectione eſſe contenta. Erit enim *rhetorice* in oratore etiam tacente: et, ſi deſierit agere, vel propoſito, vel aliquo caſu, impeditus, non magis deſinet eſſe orator, quam medicus, qui curandi fecerit finem. Nam eſt 4
aliquis, ac neſcio an maximus etiam, ex ſecretis ſtudiis fructus, ac tum pura voluptas literarum, cum ab actu, id eſt opere, receſſerunt et contemplatione ſui fruuntur. Sed effecti- 5
vae quoque aliquid ſimile ſcriptis orationibus, vel hiſtoriis (quod ipſum opus in parte oratoria merito ponimus), conſequetur. Si tamen una ex tribus artibus habenda ſit, quia maximus ejus uſus actu continetur, atque eſt in eo frequentiſſima; dicatur *activa*, vel *adminiſtrativa.* nam et hoc ejusdem rei nomen eſt.

ex ſecr. Goth. (tac. Geſn.) *et ſecr.* cum Voſſ. 2.

ac tum. Guelf. *et tum.* Placet, quoniam modo „*ac neſcio.*" Pro *tum* vett. edd. multae, ut Jenſ. (tac. Geſn.) *cum*, male.

effectivae. Sic ſcripſi cum Geſn. et vett. aliquot edd., Cod. quidem nullo; cum ad unum omnes dent: *effective.* Falſo enim narrat Geſn. in Goth. eſſe noſtram. Quanquam idem ſane volebant librarii, veterem orthographiam ſequentes, *e* pro *ae.* Nam ne Francogallus quidem ullus, praeter Capper., acceperit *effective* adverbium: *effectivement.*

Neque enim refert quod, pro *relativo*, ibi *demonſtrativum* eſt pronomen. Cic. de Legg. 1, 7 „Animal hoc — *quem* voc. „hominem." Graeci ſimiliter ut Ariſt. Rhet. 1, 1, 3 περὶ — ἐνθυμημάτων, ὅπερ (non ἅπερ) ἐστὶ σῶμα τῆς πίστεως. Animadvertit hujusmodi quid Badius ad hunc locum.

neſcio an. Solito ſenſu, cf. ad 2, 17, 38.

parte oratoria. Cave, legendum putes *arte*, vid. not. crit. ad 2, 16, 18.

XIX. Scio quaeri etiam, *naturane* plus ad eloquentiam conferat, *an doctrina*. Quod ad propoſitum quidem noſtri operis nihil perti- 201
net: neque enim conſummatus orator, niſi ex utraque fieri poteſt: plurimum tamen referre arbitror, quam eſſe in hoc loco quaeſtionem
2 velimus. Nam ſi parti utrilibet omnino alteram detrahas, natura etiam ſine doctrina multum valebit, doctrina nulla eſſe ſine natura poterit. Sin ex pari coëant, in mediocribus quidem utrisque majus adhuc naturae credam eſſe momentum, conſummatos autem plus doctrinae debere, quam naturae, putabo, ſicut terrae, nullam fertilitatem habenti, nihil optimus agricola profuerit; e terra uberi utile ali-

neque en. Sic Guelf. et Goth. (tac. Geſn.). Ceteri *nec en.* cf. 2, 17, 29. *quam — quaeſtionem.* Alius ordo in Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *q. e. q. i. h. l.* quem habent edd. ante Stoer. omnes meae. Paulo clarior videtur ille. Receptus eſt in Guelf. *e terra uberi.* Guelf. *et t. u.*, male. Ablativum *uberi* uſurpat et Livius vid. Drak. ad Liv. 29, 25, 12. cum deſinentis in *e* exempla equidem non meminerim, fortaſſe ne confunderetur cum ſubſtantivo. Eſſe enim adjectivum unius terminationis, ut *pauper*; non duarum, ut *celer*, (cum Codd.

quam — quaeſtiontm. Obſcurius dictum. Sententia haec profecto: „Quomodo latius „comprehenſam quaeſtionem „hoc potiſſimum loco intelli„gamus, et quibus limitibus „definiamus." *Quam* valet *qualem.* Patet ex ſequentibus, pro vario quaeſtionis ambitu, varie quoque debere reſponderi. „In hoc loco" autem eſt, quod hodie dicere ſolent: „in hac „materia, in hac diſputatione." Sic Cic. de Inv. 2, 7 „*In hoc* „autem *loco* caput." it. c. 58 „Atque *in hoc loco* — Caput." vid. not. Crit.

majus adhuc. Adhuc ad comparativum non pertinet, eo modo, quem vidimus 1, 5, 22. Videtur tum praemitti ſemper adverbium.

e — uberi. vid. not. Crit.

quid, etiam nullo colente, naſcetur; at in ſolo
fecundo plus cultor, quam ipſa per ſe boni-
tas ſoli, efficiet. Et, ſi Praxiteles ſignum ali- 3
quod ex molari lapide conatus eſſet exculpere,
Parium marmor mallem rude: at ſi illud
idem artifex expoliſſet, plus in manibus fuiſ-
ſet, quam in marmore. Denique natura ma-

in tam tenui diſcrimine parum proficiatur) ſuadet analogia: *ubertas,* ut *paupertas;* non *uberitas,* ut *celeritas.*

eſſet exculp. Guelf. *eſt exc.*, male. Goth. et Turic. (tac. Geſn.) *eſſet ſculp.* *natura — doctrinae.* Reliqui ſcripturam Geſnerianam, etſi parum fidens ei, ne locum apertum viderer obſcuraſſe. Auctorem habet unum Gothanum, cui ne Voſſ. quidem 2 hic invenitur aſſentiens. Ceteri, ut Guelf., omnes fere: *natura materiae, ars doctrinae*, levi in quibusdam vocabulis fluctuatione. Proxime ad Goth. accedit Bern. haec dans: *Denique materia doctrinae eſt*, ſine ſenſu omittens *natura.* Geſnerus immemor erat canonis critici, qui jubet difficiliorem ſcripturam praeferre, cum tam cupide arriperet Gothani rationem. Unde enim *ars* illa, niſi vera eſt, in tot libris? Omittebatur autem longe facilius, quam addebatur; qualis omiſſio eſt vocis *natura*, plane neceſſariae, in Bern. Ne ſententia quidem adeo impedita, quam in vulgata ullam eſſe paulo calidius negat Geſnerus. Saltem tot editores eam ſibi viſi ſunt intelligere, neque male reddidit Gedoynus: „En un mot le naturel „eſt la matiere, et la ſcience eſt l'art.“ Videtur hic legiſſe „natura materia, ars doctrina.“ quod eſt in aliquot Codd. Sed genitivi eodem redeunt. Fateor tamen malle me: *naturae materia, ars doctrinae*, quod magna ex parte eſt in Voſſ. 3. et Aldi ed.: *natura materia, ars doctrinae.* Mea ſi ratio valet, genitivi eam habent vim, quam demonſtravimus ad 1, 1, 34. ubi ſubaudies *opus* (*effectus,* hodierno more). *Ars* videtur quidem parum diverſa a *doctrina*, ut eo nomine diſpliceat vocabulum h. l. Sed tu eam interpretare: *artificium, eruditionem perfectiſſimam*, ut mox „*ars ſumma;*“ ſic omnia plana erunt,

marmor — rude. Artis amator Quintiliano vix aſſentiatur. An *rude marmor*, intellexit rudis artificis ſignum ex marmore? Sed eum ſenſum exemplis aſtrui poſſe vix puto.

natura — doctrinae. vid. not. Crit.

teria doctrinae eſt: haec fingit, illa fingitur. Nihil ars ſine materia: materiae etiam ſine arte pretium eſt. Ars ſumma, materia optima melior.

XX. Illa quaeſtio eſt major, ex mediis artibus, quae neque laudari per ſe, neque vituperari poſſunt, ſed utiles aut ſecus, ſecundum mores utentium, fiunt, habenda ſit rhetorice; an ſit, ut compluribus etiam philoſophorum 202
2 placet, virtus. Equidem illud, quod in ſtudiis docendi plerique exercuerunt et exercent, aut *nullam artem*, quae ἀτεχνία nominatur, puto (multos enim video, ſine ratione, ſine literis, qua vel impudentia vel fames duxit,

et habebunt verba ſic diſpoſita elegantem χιασμόν. Similis quodammodo ſententia eſt apud ſcriptorem ad Herennium, obſcurata adhuc mala interpunctione, 3, 16 „Neque hoc magis „aut minus in hac re" (memoria), „quam in ceteris artibus ſit, „ut ingenio doctrina, praeceptione natura niteſcat." Sic enim locum ſanavit, qui plurima, Butmannus V. C., inciſum tollendo poſt *ingenio*, cum Lambinus vocem hanc delere vellet, utpote iterum poſitam in *natura*. Eandem diremtionem, ſed cum correctione conjunctam, proponit Valckenaerius in not. ad Hippolyt. Eurip. p. 174. vid. et Burm. ed. Herenniani. Vides, vel hoc exemplo, quanto dignior Quintiliano ſit concinnitas iſta, qua duo exiſtunt inter ſe commiſſa rerum paria, quamque obliterat Geſneriana ratio. *illa ſingitur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *illa vero ſingitur*, cum Tarv. Ven. Loc. Ruſc. Nervos orationis incidit additum iſtud: *vero.* Badius omittit, lectore non monito. Neque ullus habet Cod. *major ex.* Guelf. *major*, *an ex.* cum aliquot edd. et Codd. fortaſſe, male. Jenſ. Tarv. Ven. omnesque ante Gryph. meae ignorant.

compluribus — *philoſ.* Stoicis cf. 2, 15, 20.

ἀτεχνία. Hujus definitionem pete ab Ariſtotele, loco ſupra (ad 2, 17, 41) jam citato: ἡ δ' ἀτεχνία — μετὰ λόγου ψευδοῦς ποιητικὴ ἕξις.

vel — *vel.* Non videtur disjunctim, ſed conjunctim accipiendum pro *et* — *et* ut ſaepe

ruentes); aut *malam* quaſi *artem*, quam κακοτεχνίαν dicimus. Nam et fuiſſe multos, et eſſe nonnullos exiſtimo, qui facultatem dicendi ad
hominum perniciem converterint. Ματαιο- 3
τεχνία quoque eſt quaedam, id eſt ſupervacua artis imitatio, quae nihil ſane nec boni nec mali habeat, ſed vanum laborem: qualis illius fuit, qui grana ciceris, ex ſpatio diſtante miſſa,

converterint. Ita Guelf. cum Bern. Recepi neceſſario, cum ceteri, ut Geſn., dent *converterunt.* vid. ad 2, 17, 38. Similem ſtructuram vide 2, 6, 25. ματαιοτεχνία. Guelf. περισσοτεχνία, ſed a ſecunda illa manu, quae lacunas, Graecis relictas in hoc Cod., explebat.

v. c. 3, 8, 49. „*vel* quod duplicis eſt operis, *vel* quod „poetis — plurimum confert.“ Cic. de Orat. 2, 54 „in omni „oratione — *vel* apud centum„viros — *vel* contra — Bru„tum.“ eod. libr. c. 2 „feci — „*vel* ut illa opinio — tollere„tur — *vel* ut — cuſtodirem.“ 1, 9 „filii — omnibus *vel* na„turae, *vel* doctrinae praeſidiis „— parati.“ Pro Marc. 8. „ſatis diu *vel* naturae vixi *vel* „gloriae.“ Pro Lig. 3. „faveo „*vel* — *vel* — *vel*.“ ubi nulla dubitatio.

κακοτεχνίαν. vid. Sextus Emp. p. 291 οἱ περὶ Κριτόλαον — καὶ πολὺ πρότερον οἱ περὶ Πλάτωνα — ἐκάκισαν τὴν ῥητορικὴν, ὡς κακοτεχνίαν μᾶλλον ἢ τέχνην καθεστηκυῖαν. Idem p. 299. εἰ μὴ περὶ τοὺς συμφέροντάς (λόγους) ἐστιν ἡ ῥητορικὴ, ἀλλὰ τοὺς βλαβεροὺς, πρὸς τῷ μὴ εἶναι τέχνη, ἔτι καὶ κακοτεχνία γενήσεται. Ad quem locum Fabric. ex Ammiano Marcellino 30, 4 affert: „Profeſſionem „oratorum forenſium Epicurus „κακοτεχνίαν nominans inter „artes numerat malas.“ *Arti* haec tria opponit Marius Victorinus (p. Putſch. 2450) κακοτεχνίαν, ψευδοτεχνίαν, ματαιοτεχνίαν (de qua mox Qu.). Ψευδοτεχν. videtur dicta pro Quintiliani ἀτεχνίᾳ, cf. definitionem Ariſtotelicam modo poſitam.

illius — ciceris Puto hanc pervulgatiſſimam hodie hiſtoriam ab uno Quintiliano memoriae proditam. Alii ſcriptores in ματαιοτεχνίᾳ demonſtranda ſolent uti exemplo Myrmecidae Athenienſis et Callicratis Lacedaemonii, velut Galenus in προτρεπτικῷ πρὸς τὰς τέχνας, qui ὑμᾶς ait καὶ πάνυ πέποιθα γινώσκειν ὅτι μηδὲν τῶν-

in acum continuo et ſine fruſtratione inſere-
bat: quem cum ſpectaſſet Alexander, donaſſe
dicitur ejuſdem leguminis modio: quod qui-
dem praemium fuit illo opere digniſſimum.
4 His ego comparandos exiſtimo, qui in decla-
mationibus, quas eſſe veritati diſſimillimas 202
volunt, aetatem multo ſtudio ac labore con-
ſumunt. Verum haec, quam inſtituere cona-
mur, et cujus imaginem animo concepimus,
quae bono viro convenit, quaeque eſt vera
5 rhetorice, virtus erit. Quod philoſophi qui-
dem multis et acutis concluſionibus colligunt:
mihi vero etiam planiore hac, proprieque
noſtra, probatione videtur eſſe perſpicuum.
Ab illis haec dicuntur. Si conſonare ſibi in
faciendis ac non faciendis, virtutis eſt, quae
pars ejus *prudentia* vocatur, eadem in dicen-

continuo. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *continue* cum Voſſ. 2 et edd. plerisque vett. ſed et Gryphii 1544. Placet Burmanno, et non videtur receptum loco conveniens, ſive de loco agitur ſive de tempore. vid. not. ex. *Continue* de flumine habet Varro de L. L. p. 12, ubi fruſtra Ant. Anguſtinus jubet legere *continuo.*

των ἐστὶ τέχνη — οἷα τὰ Μυρμηκίδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου. et Aelian. Var. hiſt. 1, 17. cf. Plin. H. N. 7, 21. p. 26 Bip. Cic. Ac. 4, 38. Varro L. L. p. Bip. 79. Neque ſatis conſtat ex hoc noſtri loco quale fuerit artificium illud Alexandro oſtentatum. Vulgo male accipimus de foramine acus per quod jacta fuerint grana, quod revincit Baelius in voce *Macedoine* nota S. Videntur ſane cicera in mucronem acus conjecta, etſi *inſerere*, in hac ſententia, habet quod diſpliceat. *Continuo* (an *continue* vid. not. Crit.) ad ſeriem granorum in una acu continuatorum, an ad jactus continuationem ſpectet, ne ipſum quidem dixerim. Vide et Caelium Rhodig. lect. Ant. 27, 31 qui nil fere niſi ipſa Quintiliani verba ponit.

dis ac non dicendis erit. Et, ſi virtutes ſunt, 6
ad quas nobis, etiam ante quam doceremur, initia quaedam ac ſemina ſunt conceſſa natura, ut ad juſtitiam, cujus ruſticis quoque ac barbaris apparet aliqua imago: nos certe ſic eſſe ab initio formatos, ut poſſemus orare pro nobis, etiamſi non perfecte, tamen ut ineſſent quaedam (ut dixi) ſemina ejus facultatis, manifeſtum eſt. Non eadem autem iis natura 7
artibus eſt, quae a virtute ſunt remotae. Itaque cum duo ſint genera orationis, altera *perpetua*, quae *rhetorice* dicitur, altera *conciſa*, quae *dialectice*; quas quidem Zeno adeo conjunxit, ut hanc compreſſae in pugnum manus, illam explicitae diceret ſimilem: etiam diſputatrix virtus erit: adeo de hac, quae ſpecio-
204 ſior atque apertior tanto eſt, nihil dubitabitur. Sed plenius hoc idem atque apertius in- 8

iis — artibus. Sic Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) cum ceteri, ut et Geſn., dent *his*, parum convenienter h. l. cf. 2, 1, 2.
Zeno. Guelf. *Zenon* cum plerisque Codd. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) aliisque vett. Tarv. tamen et Ven. dant *Zeno.* Scripturam per *n* non eſſe de nihilo docet locus 1, 5, 60. quo et Burm. ablegat. Eam et hic revocavit Obr.

Zeno. vide Sext. Emp. p. 289 et notam Fabr. P. Loca Ciceronis haec ſunt: Acad. 4, 47. de Fin. 2, 6. Orat. 32.
diſputatrix. Non ſine quodam contemtus colore hoc nomen dialecticae datum arbitror, quo minus ſecum pugnare videatur Qu. qui *oratricem* improbaverit 2, 14, 2. Sed imponitur perſona dialecticae, et deinde increpatur quaſi. cf. *ſermocinatrix* 3, 4, 10.
adeo. Cave, accipias dictum pro *ideo.* Eſt ſua poteſtate, pro *tam, tantopere.* Turſell. p. 42. No. 2. Junge autem: *adeo nihil.*
Sed plenius. Orditur *planiorem* illam, quam promiſerat, *probationem.* An igitur *planius?* cf. not. Crit. ad 2, 3, 6.

tueri ex ipſis operibus volo. Nam quid orator *in laudando* faciet, niſi honeſtorum ac turpium peritus? aut *in ſuadendo*, niſi utilitate perſpecta? aut *in judiciis*, ſi juſtitiae ſit ignarus? Quid? non fortitudinem poſtulat res eadem, cum ſaepe contra turbulentas populi minas, ſaepe cum periculoſa potentium offenſa, nonnunquam, ut in judicio Miloniano, inter circumfuſa militum arma dicendum ſit: ut, ſi virtus non eſt, ne perfecta quidem eſſe
9 poſſit oratio. Quod ſi ea in quoque animalium eſt virtus, qua praeſtat cetera vel pleraque, ut in leone impetus, in equo velocitas; hominem porro ratione atque oratione excellere ceteris certum eſt: cur non tam in eloquentia, quam in ratione virtutem ejus eſſe credamus? Recteque hoc apud Ciceronem diſſerit Craſſus: *Eſt enim eloquentia una quae-*

Miloniano inter. Guelf. inſerit *quaeſtio,* ſolus et mire profecto; ſenſu quidem nullo. *Recteque — diſſerit.* Goth. *que* omittit poſt *Recte.* Jenſ. (tac. Geſn.) pro *diſſerit* habet *dixerit* cum Tarv. Venet. aliisque edd. multis neque paucis Codd. ut et Turic. Niſi abeſt, ut in Goth., *que,* oratio non bene procedit in recepta et aliquanto mollior fuerit, ſi ſcripſeris *dixerit* ut hoc etiamnum ad figuram interrogandi pertineat, cujus ſignum ponatur poſt verba Ciceronis. Sed tum ne *appellat* quidem in proximae ſententiae fine legendum, verum *appellet*, quod eſt in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Voſſ. 3. (2 non memoratur) Bern., Libri quidem in receptam conſentiunt.

cum — offenſa. Ut Cicero pro Roſcio Am. cf. de Off. 2, 14, 18. 19.

judic. Milon. Recte initium orationis Milonianae citat Geſn. Adde Plutarch. in Cic. p. 880 C. D. Virtutis ea pars, quae fortitudo dicitur, non magnopere erat in Cicerone.

Recteque — diſſerit. vid. not. Crit. Locus Cic. de Or. 3, 14 extr.

dam de ſummis virtutibus. Et ipſe Cicero in ſua perſona, cum ad Brutum in epiſtolis, tum aliis etiam locis, virtutem eam appellat. At prooemium aliquando et narrationem dicit malus homo, et argumenta, ſic, ut nihil ſit in his requirendum. Nam et latro pugnabit acriter, virtus tamen erit fortitudo: et tormenta ſine gemitu feret malus ſervus, tolerantia tamen doloris laude ſua non carebit. Multa fiunt eadem, ſed aliter. Sufficiant igitur haec, quia de utilitate ſupra tractavimus.

interrogandi ſignum autem et hic ponendum; et fateor totam hanc rationem mihi longe molliorem videri recepta, ubi, vel expuncto illo *que*, omnia nimis ſunt abrupta. Et *dixerit* et *apellet* habent Locat. et Ruſc. quos male deſeruit Badius. Saepiſſime pro *x* in MSS. eſt *ſſ*. vid. Drakenb. ad Liv. 6, 22, 10. it. 25, 24, 8. cf. not. Crit. ad 2, 12, 2.

Cic. in ſua. Guelf. et Turic. omittunt *in* cum multis libris. Recte fortaſſe. Praepoſteram Jenſ. ſcripturam *cum ſua*, non habent Tarv. (cf. 2, 5, 16.) et Venet. ſed ſolum *ſua* dant. Locat. et Ruſc. male repetunt Jenſonianam. *Sufficiant.* Guelf. *ſufficient*, cum Goth. et Voſſ. 2. Non male.

Brutum — epiſt. Hunc locum in Epiſtolis ad Brutum, quae aetatem tulerunt, fruſtra quaeſiverunt VV. DD. Nec mirum, ſi vera vidit Anglus ingenioſus pariter et doctus Tunſtallus in Epiſtola ad Middletonum (Cantabrig. 1741. 8.) qui a p. 192 ad fin. νοθείας arguit has Epiſtolas, magnum nactus accuſationis ſubſcriptorem Ruhnkenium ad Vellej. 2, 12, 3. Saltem quae plurima loca ex his ad Brutum epiſtolis affert Quintilianus, omnia ſunt a VV. DD. inter fragmenta relata, quo utitur etiam Tunſt. p. 193. cf. ad 1, 5, 14. Sunt enim invicta fere hiſtoriae argumenta, quibus adoritur iſtam de Meſſala epiſtolam.

aliis — locis. Afferunt Partit. orat. c. 23 init. Recte. item Acad. 1, 2. ſed ibi non ſua, verum Varronis perſona hoc dicit, quanquam, cum et ipſe ſit Academicus Cicero, ad utrumque pertinet. Pugnat autem hic Acad. locus, cum altero de Orat. quem vide ad 2, 15, 20.

XXI. Materiam rhetorices quidam dixe- 20
runt eſſe *orationem:* qua in ſententia ponitur
apud Platonem Gorgias. Quae ſi ita accipitur,
ut ſermo quacunque de re compoſitus, dicatur
oratio, non materia, ſed opus eſt: ut ſtatua-
rii, *ſtatua.* nam et oratio efficitur arte, ſicut
ſtatua. Sin hac appellatione verba ipſa ſigni-
ficari putamus, nihil haec ſine rerum ſubſtan-
2 tia faciunt. Quidam *argumenta perſuaſibilia:*
quae et ipſa in parte ſunt operis, et arte fiunt,
et materia egent. Quidam *civiles quaeſtio-
nes:* quorum opinio non qualitate, ſed modo
erravit. eſt enim haec materia rhetorices, ſed
3 non ſola. Quidam, quia virtus ſit rhetorice,
materiam ejus totam vitam vocant. Alii, quia
non omnium virtutum materia ſit tota vita,
ſed pleraeque earum verſentur in partibus
(ſicut *juſtitia*, *fortitudo*, *continentia*, propriis
officiis et ſuo fine intelliguntur), rhetoricen
quoque dicunt in una aliqua parte ponendam:
eique locum in ethice *negotialem* aſſignant, id
4 eſt, πραγματικόν. Ego (neque id ſine auctori-

ponitur — Gorgias. Plat. Gorg. p. Steph. 449 E. (Bip. Vol. 4. p. 9. 10.) Σω. ἴθι δή μοι ἀπόκριναι — περὶ τῆς ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη; Γορ. Περὶ λόγους. *Ponitur* intellige: fingitur. in ſcenam producitur cf. 1, 10, 33. Defendunt autem ſcripturam receptam MSS., fluctuantibus excuſis et quibusdam *ponit* dantibus.

rerum ſubſtantia, opponitur verborum *vanitati*, ubi aliquid praeter οὐσίας ſignificationem admiſcetur vocabulo novitio cf. ad Prooem. 21. Sic et Seneca ut docent Lexica.

modo, intelligis ex oppoſito quid ſit. Hodie dixiſſemus *quantitatem*, vel *extenſionem* cf. 2, 4, 21.

partibus. Intellige: „vi„tae.“

bus) materiam eſſe rhetorices judico, *omnes res quaecunque, ei ad dicendum ſubjectae erunt.* Nam Socrates apud Platonem dicere Gorgiae videtur, *non in verbis eſſe materiam, ſed in*
06 *rebus.* Et in Phaedro palam, non in judiciis modo et concionibus, ſed in rebus etiam privatis ac domeſticis, rhetoricen eſſe, demonſtrat. Quo manifeſtum eſt hanc opinionem ipſius Platonis fuiſſe. Et Cicero quodam loco mate- 5
riam rhetorices vocat res, quae ſubjectae ſunt ei, ſed certas demum putat eſſe ſubjectas. Alio vero, de omnibus rebus oratori dicendum ar-

dicere — videtur. Dativum „*Gorgiae*" cave referas ad *videtur*, pertinet enim ad *dicere*. „*Videtur*" autem inquit Qu. quoniam longior illa Socratis contra Gorgiae reſponſum diſputatio manifeſtam ſuae ſententiae ſignificationem non habet. Pertingit ea quidem a loco ſupra demonſtrato ad p. 454 B. (p. Bip. 19.) ubi ad „perſuadendum in judiciis aliis„que conciliis" deducitur Gorgias; neque tamen finem invenit interrogationum Socraticarum, quae etiam, quid maxime agatur in iſtis conciliis, ab eo expoſcunt. Apparet id agi, ut ipſae res demonſtrentur, in quibus proprie verſetur rhetorice.

Phaedro. p. St. 261 A. (Bip. 10, 352) ἆρ' οὐ τὸ μὲν ὅλον ἡ ῥητορικὴ ἂν εἴη τέχνη ψυχαγωγία τις διὰ λόγων, οὐ μόνον ἐν δικαστηρίοις καὶ ὅσοι ἄλλοι δημόσιοι σύλλογοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰδίοις ἡ αὐτὴ σμικρῶν τε καὶ μεγάλων πέρι;

res — ſunt ei. Sunt haec Quintiliani verba, non ipſius Ciceronis, quae cum typis diſtinguerentur ab editoribus neque tamen, ubi in Ciceronis operibus ipſa eſſent poſita, demonſtrari poſſent, impeditum reddiderunt locum. In uno Codice, pro *ſunt*, eſt *ſint*, quod magis etiam meae favet opinioni. Neque tamen neceſſaria mutatio. Sententiam igitur Ciceronis mihi videtur Quintilianus retuliſſe, verba uſurpaſſe ſua; cum praeſertim his videatur in hoc quidem loco aſſuetus, qui modo poſuerit §. 4 et mox §. 7. 13 et 2, 15, 22 quo reſpice. Ciceronis in hanc ſententiam diſputatio eſt de Orat. 1, 15 et Inv. 1, 5.

Alio vero. De Or. 1, 6.

bitratur, his quidem verbis, *Quanquam vis oratoris profeſſioque ipſa bene dicendi, hoc ſuſcipere ac polliceri videatur, ut omni de re, quaecunque ſit propoſita, ornate ab eo copioſe-
6 que dicatur.* Atque adhuc alibi, *Verum enim oratori, quae ſunt in hominum vita (quandoquidem in ea verſatur orator, atque ea eſt ei ſubjecta materia) omnia quaeſita, audita, lecta,
7 diſputata, tractata, agitata eſſe debent.* Hanc autem, quam nos *materiam* vocamus, id eſt, res ſubjectas, quidam modo infinitam, modo non propriam rhetorices eſſe dixerunt: eamque artem *circumcurrentem* vocaverunt, quod
8 in omni materia diceret. Cum quibus mihi

Quanquam — videatur. Conjunctivus in omnibus Quintiliani libris, et in aliquot Ciceronis, cum plures dent *videtur*, quod „rectum eſſe" Erneſti eſt decretum. Neque tamen utique pendeat *videatur* a *quanquam*, neceſſe eſt; fuerit abſolute poſitum fortaſſe, graeco more. Cf. Prooem. 18. *adhuc al.* Prius neque Goth. neque Jenſ. omittit, ut narrat Geſn. *Adhuc* videtur uſurpatum hic eodem fere modo ut cum comparativis. cf. 1, 5, 22. *verum enim.* Hoc quidem in Codd. undecim, qui collati ſunt, nullo. Guelf. et Turic. *vero enim* cum Bodl. Bal. Ioann. Voſſ. 1. 3. Bern. Alm. *Enimvero* dant Voſſ. 2. et Goth. cum edd. ante Gryph. meis omnibus, praeter Ald. Illud in ipſo Cicerone dant aliquot libri. Neque eſt ſane quod reſpuas *vero* adjectivum ad *oratori* pertinens; attamen, cum et apud Terentium binis locis (neque enim plures adhuc in ullo ſcriptore inveni) Adelph. 2, 1, 47 et Eunuch. 4, 6, 4 legatur *verum enim*, non ſubjecto iterum *vero*, ſervandum puto receptum, ne forte bona locutio, ſed rarior, per Criticorum ſuſpicionem plane obliteretur. *infinitam — propriam.* Guelf. *infinitas — proprias.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) pro *infinitam* dant *infinita* cum Voſſ. 1. 3. Edd. fere vett. *infinitam — proprie.* Turic. *infinita — propria.*

alibi. De Or. 3, 14. De *verum enim* vid. not. Crit.

minima pugna eſt. Nam de omni materia dicere eam fatentur: propriam habere materiam, quia multiplicem habeat, negant. Sed neque infinita eſt, etiamſi eſt multiplex: et aliae quoque artes minores habent multiplicem materiam, velut *architectonice:* namque ea in omnibus, quae ſunt aedificio utilia, verſatur: et *caelatura*, quae auro, argento, aere, 9
ferro, opera efficit. Nam *ſculptura* etiam lignum, ebur, marmor, vitrum, gemmas, praeter ea quae ſupra dixi, complectitur. Ne- 10
que protinus non eſt materia rhetorices, ſi in eadem verſatur et alius. Nam ſi quaeram, quae ſit materia ſtatuarii, dicetur *aes:* ſi quaeram, quae ſit excuſoris, id eſt, ejus fabricae, quam Graeci χαλκευτικὴν vocant, ſimiliter *aes* eſſe reſpondeant. Atqui plurimum a ſtatuis diffe-
207 runt vaſa. Nec medicina ideo non erit ars, 11
quia unctio et exercitatio cum palaeſtrica, ciborum vero qualitas etiam cum coquorum ei ſit arte communis. Quod vero de bono, utili, 12
juſto diſſerere, philoſophiae officium eſſe dicunt, non obſtat. Nam, cum philoſophum dicunt, hoc accipi volunt, virum bonum.

architectonice — verſatur. Guelf. *architectonicae.* Goth. (tac. Geſn.) *verſantur* ut appareat eum ſuo *e* voluiſſe quod Guelf. ſcribendo *ae*, male. *excuſoris.* Guelf. *ſculptoris* male. Goth. (tac. Geſn.) *excuſſoris* cum Voſſ. 2. item male. Vett. edd. receptam, quibus accedere videntur Britannici et Alm. *a ſtatuis.* Omittit *a* Guelf. cum Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Voſſ. 3 et meis quidem ante Leidenſ. edd. omnibus. Ex ea Gibſonus aſſumſit, et de ſuis Codd. tacet.

Quod vero. Goth. (tac. Geſn.) *Qui vero.* *dicunt.* Goth. *debent*, non, ut Geſn. narrat, *dicebant.*

Cur igitur oratorem, quem a bono viro non
13 ſeparo, in eadem materia verſari mirer? cum praeſertim primo libro jam oſtenderim, philoſophos omiſſam hanc ab oratoribus partem occupaſſe, quae rhetorices propria ſemper fuiſſet, ut illi potius in noſtra materia verſentur. Denique cum ſit *dialectices materia* de rebus ſubjectis diſputare, ſit autem dialectice oratio conciſa, cur non eadem perpetuae quoque
14 materia videatur? Solet a quibusdam et illud poni, *Omnium igitur artium peritus erit orator, ſi de omnibus ei dicendum eſt.* Poſſem hic Ciceronis reſpondere verbis, apud quem hoc invenio, *Mea quidem ſententia nemo eſſe poterit omni laude cumulatus orator, niſi erit omnium rerum magnarum atque artium ſcientiam conſecutus:* ſed mihi ſatis eſt ejus eſſe oratorem rei, de qua dicet, non inſcium.
15 Neque enim omnes cauſas novit, et debet

Cur. Guelf. et Turic. *Quare* cum Alm. *rhet. propria ſemp.* Guelf. omittit *propria.* *dialectice.* Hoc ſcripſi contra edd. prope omnes, *dialectices* dantes, bonis tamen auctoribus Codd. Britannicis tribus Turic. et ed. Andr. Neceſſaria erat mutatio, vid. 2, 20, 7. quo accedit Cic. Brut. 90 „dialectica — quaſi „contracta et aſtricta eloquentia putanda eſt.“ et de Fin. 2, 6 „perpetua oratio“ (i. e. rhetorice) „non rhetorum ſolum ſed etiam „philoſophorum.“ Apparet fons erroris cum Voſſ. 1. 3. praeferant: *dialecticae,* quod eſt ortum ex male intellecto: *dialectice.*

materia. Guelf. et Turic. *materiae* cum Jenſ. (non enim dat *materie*) et idem voluit Goth. qui habet caudam in *e*; male.

hoc inv. Guelf. *haec inv.* Elegantius profecto cf. ad 2, 17, 30. *dicet.* Guelf. *dicit* cum Jenſ. qui non omittit *d. q. d.*, ut narrat Geſn. et ſic pleraeque edd.

primo libro. Prooem. 10 ſqq. *Mea quidem.* De Or. 1, 6 init.

poſſe de omnibus dicere. De quibus ergo dicet? de quibus didicit. Similiter de artibus quoque, de quibus dicendum erit, interim diſcet: et de quibus didicerit, dicet. Quid 16
ergo? non aut faber de fabrica melius, aut de muſice muſicus? Si neſciat orator, quid ſit, de quo quaeritur, plane melius. Nam et litigator ruſticus illiteratusque de cauſa ſua melius, quam orator, qui neſcit quid in lite ſit, dicet: ſed accepta a muſico, a fabro, ſicut a

non aut faber. Guelf. hoc ordine: *n. f. a.* cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et vett. omnibus (ubi male accepit Burm. quaſi omitterent *aut*) ante Badium, qui invertit ordinem, ut faciliorem redderet, monito in nota lectore, dubito an praeter neceſſitatem. Eum ceteri ſecuti, praeter Gryph.

quaeritur. Guelf. et Turic. *quaeratur* cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et multis praeterea. *lite ſit, dicet.* Guelf. et Turic. cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *dicet.* Item Tarv. Loc. Ruſc. Regius in nota inſerendum neceſſario, putat, quem ſecuta eſt fortaſſe Venet. habet enim. cf. not. Crit. ad 1, 6, 26. Mihi elegantius videtur, ſi abſit, ut et Badius judicat.

accepta. Citat hic Almelov. Plat. de rep. 10. p. St. 598 et 601. (Bip. 7, 288—90. 295—97.) ubi *μίμησιν* exagitat et *τόδε* (inquit p. Bip. 7, 289) *δεῖ — διανοεῖσθαι, ἐπειδάν τις ἡμῖν ἀπαγγέλλῃ περὶ τούτου, ὡς ἐνέτυχεν ἀνθρώπῳ πάσας ἐπισταμένῳ τὰς δημιουργίας — ὑπολαμβάνειν δεῖ τῷ τοιούτῳ, ὅτι, εὐήθης τις ἄνθρωπος καὶ, ὡς ἔοικεν, ἐντυχὼν γόητι τινὶ καὶ μιμητῇ, ἐξηπατήθη· ὥστε ἔδοξεν αὐτῷ πάνσοφος εἶναι, διὰ τὸ αὐτὸς μὴ οἷός τ' εἶναι ἐπιστήμην καὶ ἀνεπιστημοσύνην καὶ μίμησιν ἐξετάσαι.* Sed magis etiam ad noſtri diſputationem pertinent, quae habes in Gorgia p. St. 456 A. B. C. ubi quovis opifice probabilius dicturum oratorem aſſeverat Gorgias, ſe autem ſicubi cum fratre Herodico, medico (quem ipſum in ſua arte praeſtigiatorem ſignificat Socrates Rep. 3. p. 405 E.), ad aegrotos acceſſerit, remedia iis longe facilius ipſo fratre perſuadere. Ad quam jactantiam ea reſpondet Socrates p. 459. quae nemini, rhetorices magnopere ſtudioſo, placeant, quaeque vereor ut Qu. ipſe cum magno hujus artis honore

litigatore, melius orator, quam ipſe qui do-
17 cuerit. Verum et *faber*, cum *de fabrica*, et
muſicus, cum *de muſica*, ſi quid confirmatio-
nem deſideraverit, dicet; non erit quidem
orator, ſed faciet illud quaſi orator: ſicut cum
vulnus imperitus deligabit, non erit medicus,
18 ſed faciet ut medicus. An hujusmodi res nec
in laudem, nec in deliberationem, nec in 208
judicium veniunt? Ergo cum de faciendo
portu Oſtienſi deliberatum eſt, non debuit
dicere ſententiam orator? atqui opus erat ra-
19 tione architectorum. Livores et tumores in
corpore, cruditatis an veneni ſigna ſint, non

qui doc. Guelf. omittit *qui*, unde, conjunctim cum illa priore *τοῦ dicet* omiſſione, alia exiſtit ſtructura, minus probabilis. Aſtipulantur et alii. *deligabit.* Guelf. Turic. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *deligavit* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Alm. et edd. multis vett. Badius cum Cervicorno futurum habet, cum Locat., quem fere exprimit, praeteritum; neque monito lectore, cum etiam Ald., cujus magna ſolet apud Badium eſſe auctoritas, praeferat *deligavit.* Unde tot fautores nacta fuerit praepoſtera haec ſcriptura, qui praeſertim revocarint eam, ut Gryph., ab aliis jam correctam, non equidem comminiſcor. An locus obverſabatur, quem vid. in not. exeg.? Britannici tamen Codd. quorum nulla mentio apud Gibſ. videntur tueri receptam, unice veram. Sed exigua eſt Codd. auctoritas in tam ſolita confuſione *τῶν b* et *v*, de qua vide Drakenb. ad Liv. 5, 24, 5. it. 2, 46, 2.

conciliare poſſit. Sed dignus eſt, ut dixi, integer dialogus, qui ab adoleſcentibus ediſcatur. Loca demonſtrata ſunt Bip. 4, 23. 24. 29.

deligabit. cf. 2, 17, 9.

portu Oſtienſi. vid. Sueton. Claud. c. 20 ubi apparebit, quare deliberatum fuerit operoſe, quoniam opus ab ipſo Julio Caeſare erat „ſaepius deſtinatum, ac propter difficultatem omiſſum."

crud. an ven. Tangit medicam iſtam quaſi eloquentiae partem, ſed in tranſcurſu, Cic. pro Cluent. c. 10 extr.

tractat orator? at eſt id ex ratione medicinae.
Circa menſuras et numeros non verſabitur?
dicamus has Geometriae eſſe partes. Equidem
omnia fere poſſe credo caſu aliquo venire in
officium oratoris. quod ſi non accidet, non
erunt ei ſubjecta. Ita ſic quoque recte dixi- 20
mus, *materiam rhetorices eſſe omnes res ad
dicendum ei ſubjectas*; quod quidem probat
etiam ſermo communis. Nam cum aliquid,
de quo dicamus, accepimus, poſitam nobis
eſſe materiam frequenter etiam praefatione
teſtamur. Gorgias quidem adeo rhetori de 21
omnibus putavit eſſe dicendum, ut ſe in au-
ditoriis interrogari pateretur, qua quisque
de re vellet. Hermagoras quoque, dicendo
materiam eſſe in cauſa et in quaeſtionibus,
omnes res ſubjectas erat complexus. Sed 22

verſabitur. Guelf. et Turic. *converſabitur* cum Bern. repetita ſyllaba prima ex antecedente *non*. *Geometriae*. Sic omnes, quantum video, et Codd. et edd. Neque erat quod ſcripturam ſolicitaret Iacob. Frid. Heuſingerus ad Cic. de Off. 3, 7, 3 qui malit *Geometrae*. Perpetuitas argumentandi oſtendit hic artis magis nomen requiri, quam artificis. Sic modo: „ex rat. me-„dicinae." „ratione architectorum" quae eſt ipſa *architectonice*. Ne Ciceronis quidem locus Tuſc. 5, 39 mutatione indiget „geometriae munus tuebatur" quanquam majorem ſpeciem habet conjectura. Receptam dat ibi Wolfius, cf. not. Crit. ad 1, 12, 18.

Gorgias. Plat. Gorg. p. 447 C. (Bip. 4, 5.) Ἐκέλευε γοῦν νῦν δὴ ἐρωτᾷν ὅ, τι τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι. De quo ipſo Platonis loco Cic. de Or. 3, 32. id. de Or. 1, 22. de Inv. 1, 5. de Fin. 2, 1.

Hermagoras — quaeſtionibus. vid. Cic. de Inv. 1, 6 ubi hanc refert Hermagorae diviſionem, ſed improbans ipſe et *quaeſtiones* ab oratoris officio ſejungens. cf. et de Or. 2, 19 init.

quaeſtiones ſi negat ad rhetoricen pertinere, diſſentit a nobis: ſi autem ad rhetoricen pertinent, ab hoc quoque adjuvamur. Nihil eſt enim, quod non in cauſam aut in quaeſtio-
23 nem cadat. Ariſtoteles tres faciendo partes orationis, *judicialem*, *deliberativam*, *demonſtrativam*, paene et ipſe oratori ſubjecit
24 omnia. nihil enim non in haec cadit. Quaeſitum a pauciſſimis etiam de inſtrumento eſt. *Inſtrumentum* voco, *ſine quo formari materia, et in id, quod velimus, effici opus non poſſit.* 209
Verum hoc ego non artem credo egere, ſed artificem. Neque enim ſcientia deſiderat in-

aut in quaeſtionem. Guelf. omittit *in.* Repetitionem praepoſitionis defendunt Burm. h. l. et ad 4, 2, 107 ubi iterum poſitam praepoſ. omittunt quoque Guelf. et Goth. item ad 6, 3, 11 et Drakenb. ad Liv. 6, 27, 6 et Heuſingerus ad Cic. de Offic. 1, 14, 1 et in hac ipſa re Cic. de Invent. 1, 6 init. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *aut in quaeſtiones*, cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. omnibus, quod verum puto, ob *in quaeſtionibus* (§. 21) et *ſed quaeſtiones* (§. 22). *et — effici.* Ita Guelf. et videntur plurimi Codd. qui ſilentur. Goth. (tac. Geſn.) *in* omittit poſt *et* cum Voſſ. 2 et Ald. quae eſt commodiſſima ſcriptura. Jenſ. (item tac. Geſn.) omittit *et* ante *in*, cum edd. praeter Ald. omnibus ante Gryph., quae ne ipſa quidem diſplicet ratio. Recepta ſaltem vitio carere non videtur. Quis enim dixit: „*efficere* materiam *in* opus?" *egere.* Praepoſteram Gibſoni ſcripturam *agere* (merum ſphalma, neque enim eſt in Leid.), invenio etiam in Tarviſina.

negat — pertinere. cf. 3, 5, 14. Quo inſpecto loco apparebit, quare de Hermagorae ſententia dubitet Qu. Se autem *adjuvari* ait ab Hermagora (modo ejus non ſit liber, qui contrariam opinionem habet) quod tum, vel hoc auctore, recte finierit *materiam rhetorices* §. 4.

Ariſtoteles. Rhet. 1, 3, 3. unde repetiit Cicero Partitt. Oratt. c. 3 extr. cf. et de Inv. 1, 5.

et — effici. vid. not. Crit.

ſtrumentum, quae poteſt eſſe conſummata, etiamſi nihil faciat: ſed ille opifex, ut caelator caelum, et pictor penicilla. Itaque haec in eum locum, quo *de oratore* dicturi ſumus, differamus.

eum locum. Lib. 12. c. 5. ubi enumerantur inſtrumenta oratoris: *animi praeſtantia, vox, latus, decor.* Reſpicit autem ejus capitis §. 1 ad ipſum noſtrum locum: „Haec „ſunt, quae me redditurum „*promiſeram,* inſtrumenta, non „artis, ut quidam putaverunt, „ſed ipſius oratoris.“

ARGUMENTUM LIBRI III.

C. 1. Se uberius, quam ſieri ſoleat, expoſiturum, quae reſtent monenda in univerſum de orandi arte — 2. Hoc, ut exoptatum ſtudioſis, ita parum dulce ſuturum — 5. Etiam propter diverſitatem opinionum — 8. Varii artis auctores, Graeci — 16. Propriae ſectae Hermagorae, Apollodori, Theodori — 19. Romani — 22. Suum ſe quoque judicium interpoſiturum. — C. 2. De origine rhetorices — 3. Naturalis, artiſicialis — 4. Ciceronis ratio minus probata. — C. 3. Partes rhetorices — 4. Variae de iis ſententiae — 6. Ciceronis, non ſemper eadem — 8. Graecorum aliquot — 10. De ordine partium — 11. Partes ſint, an opera, an elementa. — C. 4. Tria ſint genera cauſarum, an plura — 4. Se in vetere perſuaſione manere, tria ſtatuentium; ob varias rationes — 9. Anaximenes, Plato, Iſocrates quid ſenſerint — 12. Suae rationis expoſitio — 16. Materias ſingulis generibus proprias ſe non aſſignare. — C. 5. Diviſio in res et verba, certa et incerta — 4. Quaeſtiones in ſcripto, in non ſcripto — 5. Inſinitae, ſinitae — 8. Inſinitarum ſpecies — 12. Quaeſtiones univerſales non inutiles — 17. Cauſae ſinitio. — C. 6. De ſtatu; ejus appellatione — 5. Quid ſit — 13. Quis ſtatum faciat — 22. Quot ſint ſtatus; Ariſtotelis elementa decem — 25. Aliorum novem — 28. Septem — 29. Unum ſtatum quidam faciunt — 31. Duos; Archidemus, alii ut Pamphilus — 35. Apollodorus, Theodorus — 37. Poſidonius, Celſus — 39. Alia ratio in duos dividendi — 44. Tres a plurimis facti; Cicerone, Patrocle, M. Antonio, Virginio — 47. Quatuor ab Athenaeo, Caecilio, Theone — 49. Ariſtotelis, Ciceronis quadripertitae rationes — 51. Quinque ſtatus, ſex, ſeptem, octo — 55. Status rationales appellati, quaeſtiones legales;

quot rationales — 58. Cicero in rhetoricis de negotiali; Hermagoras translationis inventor — 61. Legales quaeſtiones — 62. Albutius, alii — 63. Se quartum eorum, quos generales olim fecerit, nunc removere — 68. Translationem quoque ex ſpecialibus; quae in nulla controverſia ſit unquam ſola — 78. Translatio in rationali genere poſita; male — 80. Tria in omni diſputatione quaeri — 83. Quadripertitam rationem rudibus utilem — 86. Quatuor propoſitorum duo genera, rationale et legale — 88. In legali naſci ſimulacra ex illis tribus — 91. In cauſis ſimplicibus ſinguli ſtatus; ſed quo potiſſimum utendum, quaeritur — 94. In conjunctis plures, vel diverſi vel generis ejusdem; ejus rei exempla. — C. 7. Genus laudativum. Non totum abhorret a negotiis — 3. Non ſemper de dubiis dicere oratorem — 5. Viciſſim laudem oſtentationi compoſitam indigere interdum probatione, defenſione; plerumque amplificatione — 7. Laudantur dii — 10. Magis varia laus hominum; in tria tempora dividitur — 12. Corporis, extrapoſitorum, laus — 15. Animi — 17. Quae poſt laudandi hominis mortem evenerunt — 19. Vituperationis idem ordo in diverſum — 22. De viventibus judicia hominum in utramque partem adhibenda — 23. Refert, ubi quidque laudetur — 25. Ex vicinitate virtutum ac vitiorum quatenus proficiendum ſit — 26. Urbium, locorum, rerum laudes — 28. Qui ſtatus maxime ſit hujus generis. — C. 8. Deliberativum an utilitate finiatur — 2. An ſolum honeſtum utile — 4. Qualitatis ſtatu non continetur totum — 6. Hujus generis prooemium — 10. Narratio — 12. Affectus — 14. An in ſola reipublicae adminiſtratione verſetur — 15. Rem poſſe fieri, aut incertum eſt — 17. aut certum — 21. Quae ſint partes ſuadendi; neceſſitatem inter eas non eſſe, ſed poſſibile — 26. A quibusdam ut partes poni quae ſpecies ſint partium — 28. Voluptas an connumeranda ſit — 30. Utilia honeſta comparantur — 33. Utilia inter ſe — 36. Exempla quid poſſint, quorum et apud quos — 38. Honeſta quibus quomodo ſuadenda — 44. Inhoneſta — 48. Perſona ſuadentis — 49. Proſopopoeiae — 52.

Perſona et in controverſias ducitur — 53. In ſcholis materiae deliberativae ſimiliores controverſiis — 58. Error in ſuaſoriarum genere dicendi — 67. Hiſtorias legendo plus proſici quam vulgaribus praeceptis; item uſu — C. 9. Judicialis generis partes auctae perperam; quinque probandas eſſe — 6. Ordo dicendi cujusque et cogitandi non idem — 8. An cogitandi ordinem ſcribendo ſequi debeamus. — C. 10. Cauſa aut unius rei controverſia conſtat, aut plurium; aut ejusdem generis aut diverſi — 3. Genus comparativum — 5. Perſpecto cauſae genere, quid intuendum. — C. 11. Poſt inventos ſtatus, quid Hermagorae videatur intuendum; quaeſtio — 4. Ratio — 7. Judicatio — 9. Continens — 10. Pro ſtatuum diverſitate aut conjunctas eſſe aut ſeparatas quaeſtionem et judicationem — 18. Ciceronis variae de horum omnium commercio ſententiae — 20. Aliorum ratio — 21. Se nimiam Hermagorae ſubtilitatem non probare — 26. Theodori ratio — 28. Concluſio.

M. FABII QUINTILIANI DE ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER TERTIUS.

210 I. Quoniam in libro ſecundo quaeſitum eſt, quid eſſet *Rhetorice*, et quis *finis* ejus; *artem* quoque eam eſſe, et *utilem*, et *virtutem*, ut vires noſtrae tulerunt, oſtendimus; *materiam*que ei res omnes, de quibus dicere oporteret, ſubjecimus: jam hinc, unde coeperit, quibus conſtet, quo quaeque in ea modo invenienda atque tractanda ſint, exequar: intra quem modum plerique ſcriptores Artium conſtiterunt, adeo ut Apollodorus contentus ſolis judicialibus fuerit. Nec ſum ignarus, hoc a 2
me praecipue, quod hic liber inchoat, opus ſtudioſos ejus deſideraſſe, ut, inquiſitione
211 opinionum, quae diverſiſſimae fuerunt, longe

oporteret. Guelf. *oportet*, nec ipſum male. *div. fuerunt longe.* Omittunt *fuerunt* Burm. Geſn. Bip. ſed ex mero, ni fallor, Burmanni ſphalmate, cum ſit in edd. meis omnibus et Codd. Guelf. Goth. Turic. Nec facile eo careas.

intra — modum. Recte monet Geſnerus, minuendi ſignificationem eſſe in *intra*: „Etiam minus hoc ipſo feciſſe Artium ſcriptores." Vide Lexica et Turſell. de partt. p. 406. ed. Lipſ. Sic noſter 11, 3, 45 „intra loquendi modum." it. 11, 3, 8 „intra famam."

Apollodorus. vid. mox §. 17.

difficillimum, ita neſcio an minimae legentibus futurum voluptati: quippe quod prope nudam praeceptorum traditionem deſideret.
3 In ceteris enim admiſcere tentavimus aliquid nitoris, non jactandi ingenii gratia (namque in id eligi materia poterat uberior) ſed ut hoc ipſo alliceremus magis juventutem ad cognitionem eorum, quae neceſſaria ſtudiis arbitramur, ſi ducti jucunditate aliqua lectionis, libentius diſcerent ea, quorum ne jejuna atque arida traditio averteret animos, et aures praeſertim tam delicatas raderet, verebamur.
4 qua ratione ſe Lucretius dicit praecepta philo-

minimae. Ita Locat. Ruſc. Ceteri quidem omnes, quos vidi, libri *minime*, adverbium. Sed Codicum in hiſce nulla auctoritas. Quid in Florentino inveniret non prodidit Regius, ſed, cum ipſe adverbium pro adjectivo legi ſuadeat, probabile ſit in eo quoque eſſe noſtram ſcripturam. Latinum eſſe *minime* h. l. vix credo; deſidero enim locum ubi ſit: „hoc mihi *valde* fuit „voluptati.“ *Magnae voluptati*, *ſummae voluptati*, frequens etiam, ut Cic. ad Att. 2, 25.

ſi — diſcerent. *Si* h. l. accipe *an* Graeco more, cujusmodi uſus Ciceroni, Caeſari, Livio, Tacito (et cui non?) eſt frequens. Vide inter plurimos qui de eo egerunt Turſell. p. ed. Lipſ. 907. Drakenb. ad Liv. 4, 20, 8 et Heuſingerum praef. ad Cic. de Off. p. 48. cf. et noſtr. 7, 2, 5. „eſt quaeſitum — *ſi* — eſſet.“

Lucretius. Locus bis extat in opere Lucretiano 1, 934 et 4, 11. Sed, praeter leviorem differentiam *Sed* alteroque loco *Nam* pro quo Quintilianei libri habent *Ac* (an volebat *At?*), inſignis eſt diverſitas altera. Pro *Aſpirant* in Lucretii libris eſt *Contingunt*, quod ipſum in noſtro loco nonniſi editi quidam ponunt in margine, imo in textu, ut, praeter memoratos, Gryphii. Geſnerus monet a Giſanio et Lambino agnoſci libros Lucretianos qui praeferant: *Aſpirant.* Hoc ſane, utpote difficilius, Critico magis, placeat; ſed *contingunt* ipſum habet aliquem vetuſtatis colorem, ut videatur utrumque diverſis editionibus poſuiſſe

ſophiae carmine eſſe complexum: namque hac, ut eſt notum, ſimilitudine utitur:

Ac veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Aſpirant mellis dulci flavoque liquore,

et quae ſequuntur. Sed nos veremur, ne 5
parum hic liber mellis, et abſinthii multum, habere videatur, ſitque ſalubrior ſtudiis, quam dulcior. Quin etiam hoc timeo, ne ex eo minorem gratiam ineat, quod pleraque non inventa per me, ſed ab aliis tradita, continèbit: habeat etiam quosdam, qui contra ſentiant et adverſentur, propterea quod plurimi auctores, quamvis eodem tenderent, diverſas
212 tamen vias munierunt, atque in ſuam quisque

munierunt. Sic Guelf. Turic. et Codd. plerique, niſi quod Voſſ. 2, cum aliquot edd. vett. dat *invenerunt.* Francius conjecit *inierunt*, probante Burmanno, et auctore etiam facto Cod. Goth. quare recepit Geſnerus, qui hanc ſcripturam et Jenſ. ed. praeferre narrat; falſo ille; eſt enim in ea, ut Tarv. et Ven., *invenerunt*. Equidem, deſerente Gothanum ſuum Voſſiano 2., merum errorem puto *inierunt*, pro *invenerunt*. Gothanam ſcripturam mihi diſſuadet ipſe etiam (fateor) auctor Francius. Neque cum Burmanni tum Geſneri argumenta multum proficere videntur. Quod enim mox (§. 6) *ingreſſi ſunt*, id quidem parum ad rem; ſunt enim ii diſcipuli, non magiſtri; et enim apud Lucretium, quo conſilio hoc fiat.

Lucretius. Cum *aſpirandi* ſignificatione recte confert Geſnerus *olfacere*, nove et ipſum uſurpatum a Varrone 2, 2, 16, ubi „*olfacere labra lacte*" eſt *imbuere labra odore lactis.* Ita et hic „*aſpirare mellis liquore*" ſignificabit *odore et ſapore mellis imbuere*.

et — ſequuntur. Sequitur

parum — multum. Opponuntur plerumque *parum — nimium.* Sed et alibi *parum* eſt pro *paulum* v. c. Plin. Paneg. 20, 3 „nihil aut certe *parum* intererat." cf. dicta ad 1, 1, 18.

ſalubrior. Quoniam *abſinthium* et ipſum ſalubre.

6 induxit ſequentes. Illi autem probant qualecunque ingreſſi ſunt iter, nec facile inculcatas pueris perſuaſiones mutaveris, quia nemo non
7 didiciſſe mavult, quam diſcere. Eſt autem, ut procedente libro patebit, infinita diſſenſio auctorum, primo, ad ea, quae rudia atque imperfecta adhuc erant, adjicientibus quod inveniſſent ſcriptoribus: mox, ut aliquid ſui viderentur afferre, etiam recta mutantibus.
8 Nam primus poſt eos, quos poëtae tradide-

quod *ſequantur* homines eos qui *inierint* viam, non qui *munierint*, ea calumnia eſt, cum *ſequentes* potius ſint *poſteriores* tempore, vel et ipſi *diſcipuli*. Si intelligerentur, qui *ineuntes* iſtos *ſequerentur* (*φυσικῶς*), manifeſta foret *ταυτολογία*; nam is, quem ſequitur alter, in ſuam ſane viam illum inducit. Ipſum autem *inire viam* parum eſt in magiſtris, rhetoribus, qui diſciplinas, rationes inſtituendi, ſectas condunt; non ſua cauſa, ut aliquo perveniant, iter faciunt. Solet etiam vocabula plus ſignificantia uſurpare in hoc genere, v. c. *ſecari vias* (§. 14.) *Fecit — Herm. viam* (§. 16.). Simile eſt *munire*, quare merito revocaſſe mihi videor plurimorum librorum ſcripturam.

nemo non. Cave dirimas haec et *non* transferas ad *didiciſſe*, unde plane contraria exiſteret ſententia. Scriptoris noſtri ſenſus eſt fere in verſu Horatiano: „quae Imberbes „didicere, ſenes perdenda fa„teri.“ Epiſt. 2, 1, 85. *Nemo non* una vox eſt apud Romanos, ſic 3, 5, 10 *nihil non.*

poſt eos — tradiderunt. Ipſe Qu., Homerum aliquos artis magiſtros demonſtraſſe, monebat ſupra 2, 17, 8. Neque alienum, quod tangit Regius, Mercurium vulgo a poëtis prodi orationis auctorem. Ita ſane v. c. Horatius: „Mercuri „*facunde — voce* formaſti catus.“ ex Alcaeo Carm. 1, 10, 3 et Ovid. Faſt. 5, 668 „Quo didi„cit *culte lingua* favente *loqui.*“ Lucian. Hercules Vol. 7. p. 314 Bip. *τὸν λόγον — οἱ Ἕλληνες Ἑρμῆν οἴονται εἶναι.* Cic. de Or. 1, 46 *caduceo* nominando, *deum* illum, qui eloquentiae fuerit auctor, ſignificat Mercurium, quod et Geſn. agnovit, ad noſtr. 10, 7, 13. cf. Barthium ad Stat. Theb. 1, 305, qui multa congeſſit.

runt, moviſſe aliqua circa rhetoricen Empedocles dicitur. Artium autem ſcriptores antiquiſſimi, Corax et Tiſias Siculi: quos inſecutus eſt vir ejusdem inſulae Gorgias Leontinus, Empedoclis (ut traditur) diſcipulus. Is 9

moviſſe — Empedocles. Hoc Ariſtoteles prodidit non quidem, ut Regius narrat, in fine Elenchorum Sophiſticorum, ſed in libro, qui intercidit, Sophiſte inſcripto, narrante Diogene Laertio 8, 57.; ipſaque, ut videtur, Ariſtotelis verba ponente Sexto Emp. p. Fabr. 370, Ἐμπεδοκλέα — ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ πρῶτον ῥητορικὴν κεκινηκέναι, ubi ſcita eſt obſervatio Fabricii, verbum Ariſtotelicum ipſum a Quintiliano expreſſum eſſe, monentis: *moviſſe.* Uſus ille verbi κινεῖν ſenſu *inchoandi, moliendi* apud Stephanum nullis exemplis firmatur, et ne memoratur quidem; ſed eſt ſatis certus, quanquam mihi quidem non multi ſuccurrunt loci. Apud Athenaeum Deipn. 14. p. 629 C. legas: ὅθεν ἐκινήθησαν αἱ καλούμεναι πυῤῥίχαι quod recte vertitur „originem „habuerunt.“ Simili modo acceperim κίνημα *conamen, auſum* apud Sext. Emp. p. Fabr. 307 οὐ πᾶν — τὸ καθ' ἕτερον κίνημα, ληπτέον ἐστὶν ἑτέρῳ. Et ponit vocem Pollux 6. c. 38. de nominibus criminum §. 179 cum τόλμημα et φρόνημα. Cf. Ariſtot. Rhet. 3, 1, 8 ad eumque locum Wolfius in Epiſt. ad Vaterum (vid. Vateri Animadverſiones ad Ariſtotelis libb. 3 Rhett. Lipſ. 1794) p. 213. Locus a Wolfio allatus Ciceronis Orat. c. 12. expreſſus eſt e Theophraſto. Satis vel Romanorum uſu apparet, *movere* hac ſignificatione dixiſſe Graecos, quem bene oſtendit Drakenb. ad Epitomen libri Liv. 82. Quintiliani ſunt haec fere: 3, 6, 10. 103. 4, 1, 29 ubi „*movere*“ et „ex diverſo *amoliri*“ opponuntur.

Corax — Tiſias. cf. 2, 17, 7. de Tiſia vide et Ariſtot. Soph. Elench. p. Buhl. 638. ut et de Thraſymacho, qui perperam in Lexicis ſolet appellari Carthaginienſis (ex errore Καρχηδόνιος pro Καλχηδόνιος, ut pro Χαλκηδόνιος ſolet ferre vetuſtiſſima ſcriptura vid. Ekhel. Num. 2. p. 411.) et diſcipulus Iſocratis (Suida caeco duce), quo fuit antiquior. Notiſſimus e veterum ſcriptis Sophiſtes, cujus ſunt partes in republica Platonica. Ceteri etiam notiores, ut afferendis ſcriptorum locis non indigeant.

beneficio longiſſimae aetatis (nam centum et novem vixit annos) cum multis ſimul floruit: ideoque et illorum, de quibus ſupra dixi, fuit aemulus, et ultra Socratem usque duravit.
10 Thraſymachus Chalcedonius cum hoc, et Prodicus Cius, et Abderites Protagoras, a quo decem millibus denariorum didiciſſe artem, quam edidit, Euathlus dicitur: et Hippias Eleus, et, quem Palamedem Plato appellat, 213

Prod. Cius. Guelf. *Prod. Chius.* cum omnibus fere Codd. et edd. vett. qui error ipſe noſtram ſcripturam defendit, cum recentiores fere dent: *Cejus*, *Ceius*, praeter morem Latinum. Aldus ſolus veram rationem reſtituit, quam librarii, *Cium* ignorantes, turbarant inſerenda aſpiratione, ut notius exiſteret nomen, levius peccantes illi ſequentibus. Aliud enim Graecis eſt Τήιος, aliud Κεῖος. vid. Erneſtum ad Brut. c. 8. qui dat *Ceus*, longius a Codd. Meminerint tirones nomen eſſe a *Ceo* ſive *Cea* inſula, et conſulant v. c. Apolog. Socr. Platonicam p. Bip. 45. Vol. 1. Junguntur Thucyd. 7, 57 Κεῖοι — Τήιοι.

beneficio — aetatis. De hoc, ut et Iſocrate (§. 14) vide Lucianum in Macrobiis. Bip. Vol. 8. p. 128.

Euathlus. Diog. Laert. 9, 52: (Πρωταγόρας) πρῶτος μισθὸν εἰσεπράξατο μνᾶς ἑκατόν. Eadem apud utrumque merces, cum centum drachmae, quibus conſtat mina, aequent centum denarios. De magno Protagorae didactro vide ſcriptores Menagio citatos ad locum Diogenis. Jucunda narratur hiſtoria de Euathlo magiſtrum ludificante a Diogene l. c. §. 56. Gellio 5, 10. Appulejo in Floridis p. Elmenh. 360. quam ipſam Coraci accidiſſe narrat Sext. Emp. p. Fabr. 307. Diſcipulum autem Coracis, qui mercede eum emunxerit, ipſum Tiſiam appellant Hermogenis Scholiaſtes, et anonymus ad Aphthonium editus a Montefalconio, cujus locum vide apud Schneiderum ad Cic. Brut. c. 12. Ex iis, quos memoravi, ſcriptoribus, ut ex etymo quoque apparet *Euathlum* eſſe vocandum hunc Protagorae auditorem, cum libri quidem Quintilianei mire fluctuent in eo, plerique dantes *Euathlum*.

Alcidamas Elaeïtes. Antiphon quoque et ora- 11

Alcidamas Elaeïtes. Guelf. *Alcidamus Eleites.* Prius, Codd. (ut quidem arbitror) paucis aſſentientibus, neque ed. ulla, quantum video, ante Leidenſem, ex qua expreſſerunt omnes; ſed Graecis ſcriptoribus ſemper Ἀλκιδάμας audit, nunquam Ἀλκίδαμος, et ſubit animum dubitatio, rectene inſpexerim Codicem Guelf. Saltem Turic. quoque: *Alcidamas.* Apud Ciceronem Tuſcul. 1, 48. Wolſius reſinxit Erneſtinam ſcripturam *Alcidamus* in *Alcidamas.* vid. Erneſt. in Clave Cic. et Solan. ad Lucian. Vol. 9, 412. In patriae nomine major dubitatio, quod edd. tam vett. quam recc. dant omnes *Eleates* (falſo enim narrat Geſn. in Jenſon. eſſe *Elates*), praeter Andr. quae cum Guelf. praefert: *Eleites*, aſtipulantibus Codd. Bodl. Bal. Alm. Bern. Turic. In Goth. verene ſit, quod refert Geſn., *Elates*, non equidem dixerim. Saltem nihil notavi; ſed potuit obrepere incuria. Jam *Eleites* non ſolum *propius* (ut ait Harles V. C. Fabr. Bibl. 2, 776.) *abeſt a vera ſcriptura*, ſed ipſum verum eſt, modo attendas *ae* in MSS. ejus temporis fere eſſe *e*, vel repetas a Graeculorum frequentiſſimo errore, Ἐλέα ſcribentium pro Ἐλαία, qui eſt ipſe apud Suidam, in voce Ἀλκιδάμας, et Eudociam p. 56. Proba forma ab Ἐλαίᾳ eſt Ἐλαιίτης, vid.

Alcid. Elaeït. de nomine vid. not. Crit. Quod autem hunc a Platone Palamedem fuiſſe appellatum narrat, in eo equidem non acquieſco. Locus eſt in Phaedro p. 261 D. Bip. Vol. 10. p. 353 Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγοντα οὐκ ἴσμεν τέχνῃ, ὥστε δοκεῖν (ubi δοκεῖν aut expungere aut in ποιεῖν mutare jubet Heindorſius, Collega conjunctiſſimus; rectiſſime ut quidem videtur) φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἓν καὶ πολλὰ, μένοντά τε αὖ καὶ φερόμενα. Deſignari philoſophum aliquem ex diſciplina Eleatica, Xenophanis, Parmenidis, Zenonis, Meliſſi, manifeſtum eſt, puto. Zenonem autem a Platone intellectum eſſe, narrat Diogenes Laert. 9, 25. ὁ δ᾽ αὐτὸς (ſc. Plato) ἐν τῷ σοφιστῇ καὶ Ἐλεατικὸν Παλαμήδην αὐτὸν (Zenonem) καλεῖ. Haerent VV. DD. in verbis ἐν τῷ σοφιστῇ, nihil tale oſtendente hoc Platonis Dialogo, qui inſcribitur Sophiſtes. Sed vide, an recto loco reponam haec verba. Sequitur enim apud Diog. φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης εὑρετὴν αὐτὸν (Zenonem) γενέσθαι διαλεκτικῆς, ὥσπερ Ἐμπεδοκλέα ῥητορικῆς. Cum hacce ſententia confer mihi, ſis, alterum ejusdem Diogenis locum 8, 57. modo citatum ad §. 8. Ἀριστοτέλης — ἐν τῷ σοφιστῇ φησι πρῶτον Ἐμπε-

tionem primus omnium ſcripſit, et nihilo mi-

Steph. Byz. in voce Ἐλαία. Adeſt ei analogia in ceteris a terminatione αία gentilibus retinens plerumque ἰῶτα primitivi. Sic Ἀναιῖται apud Thucyd. 3, 19 cum apud Steph. Byz. obliteratum ſit ἰῶτα prius, obſervante recte Berkelio. In ipſis etiam, ſyllaba εὺς terminatis, gentilibus non infrequens duplex ἰῶτα ut Thucyd. 1, 13 extr. MSti margo dat Φωκαιεῖς. Et Steph. Byz. in v. Νικαία: Νικαιεὺς καὶ Νικαεὺς, διχῶς. Magis tamen uſurpata geminatio literae ἰῶτα in illis ίτης. Quare fortaſſe non perſanavit magnus Caſaubonus locum Athenaei Deipn. p. 592 pro Ἀλκιδάμας ὁ Λαΐτης reponens Ἀλκ. ὁ Ἐλαΐτης, cum deberet ὁ Ἐλαιίτης. In nummis quidem duplex ἰῶτα neque in Elaeenſibus neque in aliis ejusdem formae ſaepe reperias, cum viciſſim Φωκαιέων, pro Φωκαέων, ſit frequens; ſed hoc ſuſpicor eſſe tribuendum ei, quod in forma ίτης duo deinceps ἰῶτα ſcribenda erant; in altera εὺς, illud ἰῶτα ſequebatur diverſa vocalis. Poſtquam ſatis operoſe Codd. ſcripturam defendimus, veramque Alcidamanti patriam aſſignavimus, quem et Eudocia et Suidas ex Aſia, non ex Italia, oriundum fuiſſe monent diſerte; dimittemus, puto, *Eleaten* iſtum; cum eoque, niſi fallor, ipſum illud de Palamede, qualem Plato appellaverit, loco

δοκλέα ῥητορικὴν εὑρεῖν· Ζήνωνα δὲ διαλεκτικήν. Jam tibi, ſpero, perſuadebo, τὰ: ἐν τῷ σοφ. etiam 9, 25 eſſe referenda ad Ariſtotelem, non ad Platonem, quanquam paene neceſſarius erat librariorum error, librum Ariſtotelis deperditum ignorantium, Platonis autem, ſibi notiorem, alieno loco inculcantium. Poſtquam igitur verba haec ceſſerunt Ariſtoteli, non erit violenta totius loci Diogeniani emendatio talis: ὁ δ' αὐτὸς ἐν τῷ Φαίδρῳ καὶ Ἐλ. Π. α. κ. φησὶ δὲ Ἀριστ. ἐν τῷ σοφιστῇ εὑρετὴν κ. τ. λ. Oblitterabatur verum Platonici dialogi nomen, poſtquam alienum ex vicinia pedem intulerat. Quin enim Diog. 9, 25. ad hoc de Palamede, aeque ac modo ad illud de ſtatura Zenonis, nominaverit ipſum, ubi hoc dicat Plato, dialogum, nemo dubitabit profecto. Eſt autem ibi: ἐν τῷ Παρμενίδῃ. Et qui inſpexerit Parmenidem Platonis, initio ſtatim habentem ſententias a Zenone lectas ex ſuo libro p. 127 D. E. Bip. 10, 73 εἰ πολλά ἐστι τὰ ὄντα, ὡς ἄρα δεῖ αὐτὰ ὅμοιά τε εἶναι καὶ ἀνόμοια κ. τ. λ., ne dubitabit quidem in Phaedro eundem deſignari philoſophum, qui, in Parmenide, decreta ſua cum Socrate communicet; niſi forte ipſe Parmenides Eleates videbitur poſſe intelligi in Phaedro,

nus Artem et ipſe compoſuit, et pro ſe dixiſſe

non invitum cedet. Si enim (id quod apparet ex Codd.) Quintilianus ipſe *Elaeïten*, non *Eleaten*, agnovit Alcidamantem, qui tandem ſieri potuit, ut hunc potiſſimum in Palamede *Eleatico* ſignificatum crederet a Platone? Niſi forte locum Platonicum ipſum aliter vel legiſſe vel intellexiſſe eſt putandus, ut Ἐλαιτικὸν Παλαμήδην ibi inveniret, non Ἐλεατικόν. Sed hoc ne ſpeciem quidem habet ullam. Nimirum, accepto per errorem *Eleate*, pro *Elaeïte*, aliquis, qui, Platonici loci pulchre memor, tractaret Codicem Quintiliani antiquum, allevit fortaſſe margini ſignificationem loci iſtius cf. not. exeg. Palamedem Eleaten, proprio, non figurato, nomine, invenies apud Suidam.

cum et ipſe in dialogo cognomini mirabiles ſuas enarret ſententias. Velim quoque diſcere, quo auctore Diogenes hoc narret de Zenone potius, quam Parmenide, Palamedis nomine appellato. Poterat ipſa alliteratio ſuadere hanc denominationem in Parmenide, de quo et Tiedemannus cogitat in Argumentis Platonicis p. 378. Attamen facile credam Diogeni; Quintiliano non item, qui unde reſciverit hoc quod tam fortiter aſſeverat, nondum invenio. Sin ipſe eſt expiſcatus, erravit. An totum hoc: „quem — appellat" gloſſema eſt ex margine invectum? vid. not. Crit. Palamedem dicendo, ſummam Plato ſignificavit hominis verſutiam, et ſtupendas plane praeſtigias. Alcidamas, Elaea oriundus, urbe Aeoliae ad litus maris Aegaei, rhetor antiquus, Cicerone auctore, Gorgiae diſcipulus.

Antiphon. Primus fuit λογογράφος h. e. qui conſcriptas a ſe orationes judiciales venderet litigatoribus, quod narrat Ammianus Marcell. 30, 4. p. Bip. 221. Magiſtrum etiam rhetorices prodit, inter alios, Socrates apud Platonem in Menexeno ubi ejus inſtitutionem vilipendit prae Aſpaſiae p. 236 A. Bip. Vol. 5. p. 277. Ejus Artem oratoriam tribus conſtitiſſe libris e Grammatico MSt., in Bibliotheca Sangermanenſi, eruit Petrus van Spaan, adoleſcens ſedecim annorum, ſed magiſtro uſus et adjutore Ruhnkenio. Hujus diſſertatio de Antiphonte eſt in Oratoribus Graecis Reiskianis Vol. 7. a p. 795. „Neminem unquam „melius" (Antiphonte) „ullam „oraviſſe capitis cauſam, cum „ſe ipſe defenderet, ſe audiente, „locuples auctor ſcripſit Thu„cydides." Verba ſunt Ciceronis Brut. c. 12, quem locum ob oculos habuit Qu. cum ſcriberet ſua. Thucydides, ipſe

optime eſt creditus: etiam Polycrates, a quo 214
ſcriptam in Socratem diximus orationem: et Theodorus Byzantius, ex iis et ipſe, quos
12 Plato appellat λογοδαιδάλους. Horum primi communes locos tractaſſe dicuntur, Protagoras, Gorgias, Prodicus, et Thraſymachus. Cicero in Bruto negat ante Periclem ſcriptum quidquam, quod ornatum oratorium habeat: ejus aliqua ferri. Equidem non reperio quidquam tanta eloquentiae fama dignum: ideoque minus miror eſſe, qui nihil ab eo ſcri-

ante Periclem. Guelf. et Turic. *Periclea*, miro conſenſu omnium, (praeter Goth. et Voſſ. 2,) Codd. et ed. Andr.

diſcipulus Antiphontis (quod refutatis, qui alia narrant, oſtendit Spaanius l. c. p. 800 ſeqq.) praeclaro magiſtrum encomio ornavit 8, 68.

Polycrates — diximus. cf. 2, 17, 4.

Theod. Byz. — λογοδαιδ. cf. 2, 15, 16. Locus Platonicus eſt in Phaedro p. 266. E. Bip. p. 364. et videtur habere aliquid poëtici coloris. (Nolim autem *Lyſiam* ibi pro *Tiſia* poni ſuadente poſt Ficinum Geſnero. Antiquiores enim illi omnes, ſaltem natu majores, Lyſia. Rejicit mutationem Stephanus quoque.) Utitur eo Cic. Orat. c. 12. quem igitur reſpiciebat noſter. Miror tamen utrumque pluralem dare λογοδαιδάλους, cum apud Platonem ſit ſingularis de ſolo Theodoro. Verba Platonis, corrupta ipſa, eo ſolo, quod poſt Stephanum inſerunt ex Codd. λέγειν, perſanari vix credo. Fortaſſe gravius ibi latet vulnus, ut pluralis quoque fuerit in λογοδαιδάλοις, et plus uno vocabulo interciderit.

Cic. in Br. C. 7.

non reperio — dignum. 12, 2, 22. it. 12, 10, 49 fortiter negat quidquam extare Periclis. Ei accedit Ruhnkenius in Hiſt. Crit. Orr. Grr. p. 58 ſeqq. locupletibus ſubnixus teſtibus, ſed Cicerone majorem fidem habente iis, quae Periclis ferrentur Brut. c. 7. et de Or. 2, 22. An inter Ciceronis et Quintiliani aetatem deperdita Periclis vera opera? Non puto. Conſule de hac dubitatione Fabr. Bibl. Harl. Vol. 2. p. 746 ſeq.

ptum putent; haec autem, quae feruntur, ab aliis eſſe compoſita. His ſucceſſere multi, ſed 13
clariſſimus Gorgiae auditorum, Iſocrates, quanquam de praeceptore ejus inter auctores non convenit. nos autem Ariſtoteli credimus. 14
Hinc velut diverſae ſecari coeperunt viae. Nam et Iſocratis praeſtantiſſimi diſcipuli fuerunt in omni ſtudiorum genere: eoque jam ſeniore (octavum enim et nonageſimum implevit annum) pomeridianis ſcholis Ariſtote-
215 les praecipere artem oratoriam coepit, noto quidem illo (ut traditur) verſu ex Philocteta frequenter uſus,

Ariſt. cred. Dixerit hoc diſerte alicubi Ariſtoteles, neceſſe eſt; qualem tamen locum in reliquis quidem non reperimus operibus. Sed multi ejus interciderunt libri, etiam rhetorici, velut Theodectea, de quibus vide 2, 15, 10. Dionyſ. Halicarn. T. 2. p. 94 Iſocratis praeceptores prodit Prodicum Cium, Gorgiam Leontinum et Tiſiam Syracuſanum, de Theramene aliquorum eſſe opinionem refert. Eosdem memorat Pſeudo-Plutarch. p. 836. F. Suidas in v. Ἰσοκρ. diſerte Gorgiam nominat et primum ſolum, ſortaſſe ex Ariſtotele, deinde ſubjiciens, quos praeterea aliqui memoraverint.

pomeridianis. Cf. Gellium 20, 5. „Ἐξωτερικὰ (Ariſto„telis) dicebantur, quae ad „rhetoricas meditationes, cet. „— conducebant. — diſci„plinae, quam dixi ἀκροαματικὴν, tempus exercendae da„bat in Lyceo *matutinum* — „illas vero ἐξωτερικὰς audi„tiones exercitiumque dicendi „eodem in loco *veſperi* facie„bat — atque eum δειλινὸν „περίπατον appellabat, illum „alterum ſupra ἑωθινόν."

verſu ex Philocteta. Et hic ante oculos noſtro erat Cicero. de Orat. 3, 35. qui quidem Graeca ipſa non ponit. Idem tangit idem Tuſculan. 1, 4. Diog. Laertius 5, 3. hoc dicterium in Xenocratem, non in Iſocratem, conjectum eſſe refert, ut igitur ad philoſophicas pertineret diſputationes, non ad rhetoricas. De verſu ipſo, qui eſt tragoediae deperditae, vid. not. Crit.

Αἰσχρὸν σιωπᾷν, καὶ Ἰσοκράτην ἐᾷν λέγειν.
Turpe eſſe tacere, et Iſocratem pati dicere.

Αἰσχρὸν — λέγειν. Sic verſum Graecum Codd. praeter unum dant, quantum video, omnes, edd. autem meae ante Leidenſem omnes; niſi quod pro Ἰσοκράτην, rectiore forma, pleraeque cum Codd. praeferunt Ἰσοκράτη. Pinus ſibi viſus eſt emendare verſum inſerendo *μὲν* poſt *σιωπᾷν*, neque tamen reſicto *καί*. Hujus rationem, ſeptem pedes inducentem pro ſex, miro obſequio tenuerunt recentiores, cum Codex aſtipularetur nullus. Nam et Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *μέν*, neque editionum ulla habet, ut ſilentium eorum, qui eas cum Codd. contenderunt, nulli ſit argumento. Britannici Codd. ſoli *μὲν* habere putandi, ſi fidele eſt Gibſoni ſilentium. Tota orationis forma in hoc verſu, ſive addito ſive omiſſo *μὲν* (et ne ſic quidem conſtat metrum), quam ſit dura, ſponte intelligitur. Neque tamen ſufficit, quod Menagius, Daviſius ad Tuſc. 1, 4, aliique monent, legendum eſſe Ἀ. σ. Ἰ. δ᾽ἐᾷν λ. ex Laertio 5, 3. Aliud enim eſt ſtructuram Graecam ordinare, aliud Codd. fidem ſequi. Habet autem nullus Quintiliani Codex δ᾽ pro *καί*. Jam ipſa haec ſtructurae et metri vitioſitas, conjuncta cum iis, quae diſputavi in not. ex., facit ut gloſſema putem Graecum verſum hoc loco poſitum, quem ipſum dare noluerit Qu. Erat autem ſolenne fere rhetoribus, aliisque etiam ſcriptoribus, reſpicere ad eum, qui in proverbium paene abierat. Ita factum ut etiam hic eum ſignificatum a Qu., allineret memoriter, qui tractaret antiquiſſimum aliquem Codicem, male *καὶ* effingens ex Latino *et*. Reſidet altera difficultas. Barneſius fragmentum hoc aſſignat Philoctetae Euripidis deperdito, nullo tamen demonſtrato veterum loco, ubi diſerte auctor ſit memoratus. Muſgravius primus ex eo loco, quem Gatakerus jam demonſtraverat, alterum ejusdem fragmenti verſum, noſtro praemiſſum, eruit. Plut. adv. Colot. p. 1108 B., ubi haec, omiſſis quae inſerit Plutarchus: *Ὑπέρ γε μέν τοι παντὸς Ἑλλήνων στρατοῦ Αἰσχρὸν σιωπᾷν*, plura enim non leguntur, ut altera poſterioris verſus pars: *βαρβάρους δ᾽ἐᾷν λέγειν*, adhuc quidem in nullo ſcriptore Graece compareat, ſed efficta ſit a VV. DD. ex loco Ciceroniano latino de Or. 3, 35. Sed ne hoc quidem Plutarchi loco diſerte Euripidi tribuuntur hi verſus, et poſſit igitur alius quoque poetae, velut Aeſchyli, eſſe fragmentum;

Turpe — dicere. Succurrit ſponte, quod cum Menagio ad Laertium l. c. multi admonent interpretes, verſio-

Ars eſt utriuſque, ſed pluribus eam libris Ariſtoteles complexus eſt. Eodem tempore Theodectes fuit, de cujus opere ſupra dictum eſt. Theophraſtus quoque Ariſtotelis diſcipulus de 15

quae eſt Geſneri ad noſtrum Qu. locum dubitatio. Magnus Valkenaerius, qui fragmentum de induſtria, quod doleo, non eſt interpretatus, occaſionem pronunciandi hujus in tragoedia Euripidea verſus demonſtrat Diatrib. in Eur. fragmm. p. 116. Sed protracto ex latebris altero illo verſu, quem ipſe non videtur animadvertiſſe, tam bene non procedit ea. Neque ille de auctore dubitat, argumento tamen certo non prolato. Gatakerus (quem ad noſtrum locum mira confidentia αὐτολεξεὶ compilat Colomeſius, quod huic viro ſolenne, ut mox §. 17. ad *Theophraſtum*, Menagium ad Diog. Laert.) primus videtur Euripidem agnoviſſe, quo vel auctore vel argumento non prodens. Turicenſis haec eſt verſus ſcriptura: *αισχρον τ ισοκρατην λέγειν.*

nem hanc verſus Graeci a Quintiliano vix potuiſſe ſubjici. Quid autem ſi Graeca potius iſta ſunt gloſſema? Quod ut ſuſpicer, non eo ſolo adducor, quod Graecus verſus eſſe negatur in Voſſ. 3. Poterat enim ibi Graecis eſſe relicta lacuna, more librariis ejus aevi frequentiſſimo, qui in vetuſtis quoque editionibus invenitur, ut hoc ipſo loco et ſemper in Jenſoniana. Quanquam a Burmanno ſignificari arbitror, nullum adeſſe Graeci verſus veſtigium. Latina ſi a gloſſiatore eſſent profecta, verbo finito hunc fuiſſe uſurum exiſtimo, non infinitivo: *eſſe;* neque apparet, quare nullo praeterea loco Graeco tam male ſedulus interpres ſeſe prodidiſſet. Etiam id quod monui, Ciceronis locum ob oculos verſatum Quintiliano, me avertit a Graecis hiſce veris et germanis credendis. Cicero poſuerat ſententiam ſolam, Latinis verbis expreſſam, non verſum Graecum; idem feciſſe Quintilianum puto, a tanto auctore ne in minimis quidem temere defecturum. Erant hoc monendi vel tirones, ne forte quis eorum crederet utrumque ſic ut nunc legitur potuiſſe a Quintiliano proficiſci, quod longe eſt remotum ab ejus conſuetudine, ipſaque adeo elegantia. De Graeci verſus conditione etiam hic, ſi placet, adi not. Crit.

ſupra. 2, 15, 10.

Theophraſtus. Ejus artis, deperditae, meminerunt Diog. Laert. 5, 48. et Scholiaſtes

rhetorice diligenter ſcripſit: atque hinc vel ſtudioſius philoſophi, quam rhetores, praecipueque Stoicorum ac Peripateticorum prin-
16 cipes. Fecit deinde velut propriam Hermagoras viam, quam plurimi ſunt ſecuti: cui maxime par atque aemulus videtur Athenaeus fuiſſe. Multa poſt Apollonius Molon, multa 216

praecipueque. Guelf. *praecipue.* Praeſtat ſane et poterat naſci *que* ex errore male repetentis *pue.* Sic et 5, 10, 49 Guelf. cum Aldo.

Hermogenis in Prolegomenis. Praecepta ejus rhetorica, libro quidem ipſo non nominato, tangit Cic. de Divin. 2, 1. et Orat. c. 24. item ſcriptor περὶ ἑρμηνείας (vulgo Demetr. Phal.) §. 41. 175. 229.

Stoicorum — *Peripateticorum.* cf. 2, 15, 20 ſeqq. de Peripateticis et §. 35 de Stoicis.

Apollonius Molon. Celeberrimus Ciceronianae aetatis rhetor, ipſiusque magiſter cf. 12, 6, 7. et Cic. Brut. c. 89 extr. Hunc Alabandis Cariae urbe, ortum, ſedem fixiſſe in Rhodo inſula narrat Strabo l. 14. p. 655 et 661. etſi ab Apollonio diſtinguens, ut ejus nonniſi Molonis nomen fuiſſe ſignificet. Attamen plurimi ſcriptores (quos videre eſt apud Fabr. B. G. Harl. 4. p. 273.) utroque nomine appellant, ubi tamen aliquot VV. DD. malint legi: *Apollonius Molonis* (ut Apollonius ille ſit Molonis filius) quibus nonnulli aſtipulantur Codd. (Quintiliani quidem neutro loco ullus). Sed fuit Graecorum (illo quidem tempore) mos ut ipſum patris nomen ſuperadderent filio, cujus rei exempla ſunt idonea apud Fabr. l. c. Romanos contra Genitivo uſos in hac re, negat Salm. ad Inſcr. Herod. Att. p. 90. Phoebammon rhetor καὶ Ἀπολλώνιος, ait, ὁ ἐπίκλην Μόλων ὡρίσατο. Proprie igitur noſter audiebat Apollonius, eratque Molonis filius, ut a multis deſignatur ſcriptoribus. Neque puto recte Caſaubonum Strab. p. 655. et Suet. Caeſ. 4. exprobrare Quintiliano, quod *Molonem* confuderit cum *Apollonio, Molonis filio;* quanquam Strabo (ll. cc.) videtur fidem facere ejus opinioni. Major eſt auctor Quintilianus, quam cui in Ciceronis magiſtro diffidam. Id contra veriſſime Caſaubonus poſt eumque diſertius Wetzelius V. C. (ad Cic. Brut. c. 89.) tenere mihi videntur, hunc Ci-

Areus, multa Caecilius et Halicarnaſſeus Dio-
nyſius. Praecipue tamen in ſe converterunt 17
ſtudia Apollodorus Pergamenus, qui praece-
ptor Apolloniae Caeſaris Auguſti fuit: et Theo-
dorus Gadareus, qui ſe dici maluit Rho-
dium: quem ſtudioſe audiſſe, cum in eam
inſulam ſeceſſiſſet, dicitur Tiberius Caeſar. 18
Hi diverſas opiniones tradiderunt, appellati-
que inde *Apollodorei* et *Theodorei*, ad mo-
217 rem certas in philoſophia ſectas ſequendi.
Sed Apollodori praecepta magis ex diſcipu-

ceronis magiſtrum diverſum eſſe ab eo, qui Cic. de Or. 1, 17 et 28. it. de Inv. 1, 56 memoretur Apollonius Alabandenſis. Is enim Molone profecto antiquior; neque alius videtur quem Strabo (l. c.) cognominat *μαλακόν*, aitque ortu Alabandenſem ſeſe contuliſſe Rhodum. Hujus quoque rhetoris magna fuiſſe videtur exiſtimatio et auctoritas, cujus dictum *negantis quidquam lacrima citius inareſcere*, in proverbium abiit. Cic. de Inv. l. c. Idem Partitt. Oratt. c. 17. Scriptor ad Herenn. 2, 31 Quintilian. 6, 1, 27. Jul. Severianus p. (Rhett. Pithoei) 312.

Caecilius, Siculus, Calactinus, ſub Auguſto vivens, Dionyſiique Hal. familiaris, multorum librorum de rhetorica auctor, religione Judaeus, narrante Suida. Ejus ſcripta interciderunt omnia. Memoratur in primis Longino ejus de ſublimitate libellus. Halicarnaſſeum Dionyſium qui ignorant, adeant Fabr. B. G. Harl. Vol. 4. p. 382 ſeqq. Qui praeterea recenſentur hac §. de iis vid. 2, 15, 14. 23. 35.

Apollodorus — Theodorus. cf. Suet. Aug. c. 89. et Tiber. 57. Mentionem prioris habet Strabo l. 13. p. 625. ubi et utriusque ſectae meminit; poſterioris l. 16. p. 759. Apollodorum inter Macrobios recenſet Lucian. Bip. Vol. 8. p. 128. Ejus libros *aridiſſimos* appellat ſcriptor dialogi de Orr. c. 19. p. 352. E. De Theodoro bene exponit Langbaenius ad Longin. c. 3, 14. Etiam Poſidonius, Apamea ortus, dictus Rhodius. Athenaeus p. 252 E.

certas — ſectas. Seneca pater Tiberium ipſum appellat *Theodoreum* Suaſor. p. Bip. 25. cf. noſtr. 2, 11, 2. Ejus ſectarum diverſitatis exemplum eſt apud Senec. Patr. p. B. 149.

lis cognoſcas: quorum diligentiſſimus in tradendo Latine fuit C. Valgius, Graece Atticus. Nam ipſius ſola videtur Ars edita ad Matium,

Matium. Jenſ. (non *Martium,* ut Geſn.) *Matrium.* Volebat *Mattium* haud dubie librarius, ut ſaepe ſcribitur. vid. Scalig. l. in not. ex. c.

Valgius. C. Valgius Rufus Grammaticus (cf. not. Crit. ad 1, 5, 67. p. 134, ubi male *Valerius,* pro *Valgio*) et rhetor, tempore Auguſti, cui librum de herbis inſcripſit (Plin. H. N. 25, 2.) Rectene an nimis curioſe VV. DD. ſecernant hunc a T. Valgio Rufo, poeta, Horatii et Tibulli familiari, alii viderint. Praenomini T. an C. non multum tribuam, minus tamen argumento Broukhuſiano ad Tibull. 4, 1, 180, negantis quidquam verſibus ſcriptum a C. Valgio oſtendi poſſe. Chariſius ſaltem (ap. Putſch. p. 84.) eundem videtur deſignare, cujus et Epigramma et etymon *Solitaurilium,* breviſſimo intervallo nullaque memorata diverſitate, refert. Conſul ſuffectus noſter M. Valerio Meſſalae Barbato Aemiliano mortuo abdicavit ſe magiſtratu, A. U. C. 742. Interpretationem artis Apollodoreae a Valgio conditam citat noſter 3, 5, 17. et fortaſſe etiam 5, 10, 4. Poteſt enim altero loco ipſius Valgii opus intelligi.

Atticus. Strabo l. 13. p. 625. (Ἀπολλόδωρος) μαθητὴν ἔσχεν ἀξιόλογον Διονύσιον τὸν ἐπικληθέντα Ἀττικὸν, πολίτην αὐτοῦ· καὶ γὰρ σοφιστὴς ἦν ἱκανὸς καὶ συγγραφεὺς καὶ λογογράφος. Senec. Pat. p. B. 179. „Tranſeundum quaſi donemus, „et poſſimus quidem facere „controverſiam, ſed nolimus „— *Attico* Vipſanio, *Apollo„dori diſcipulo,* placuit.“ Horum alteruter intelligatur a Quintiliano, neceſſe eſt. Quem Seneca memorat, filius eſt M. Vipſanii Agrippae, qui T. Pomponii Attici filiam Pomponiam duxerat primis nuptiis. v. Corn. Nep. Att. c. 12. Sed veriſimilius, Dionyſium Graecum deſignari, quae eſt Nicolai Fabri ſententia ad Senecam. Senec. Pat. in Suaſoria 2. p. 19 meminit Antonii *Attici.* Sed aliis quoque hoc cognomen inditum fuit, fortaſſe etiam Dionyſio, Attici liberto, praeceptori Ciceronis filii (quem cum Dionyſio, Ciceronis ſervo confundit Fabr. non caſtigatus ab Horl.), cujus frequentiſſima mentio in epp. ad Att. vid. Ep. 15. l. 4. Ejus filium commemorat Seneca pater p. B. 103; quem tamen diverſum puto a noſtri et Strabonis.

Matium. Eundem haud dubie commemorat Plin. H. N.

quia ceteras miſſa ad Domitium epiſtola non agnoſcit. Plura ſcripſit Theodorus, cujus

12, 6. p. Bip. 324. *Divi Auguſti amicum* appellans. Ejus an antiquioris libri ſint, quorum titulos ponit Columella 12, 44, 1 non facile dixeris. Julii enim Caeſaris in primis familiaris itemque Ciceronis amicus fuit C. Matius, quem a noſtro ſecernunt Harduinus ad Plin. et Burmannus ad hunc loc., qui noſtri patrem ſuſpicatur. Recte; quoniam major natu videtur, quam qui potuerit Auguſti amicus appellari, etſi cum eo conjunctus etiam poſt Caeſaris mortem vid. Cic. Epiſt. ad Div. 11, 28. Hanc, quam modo deſignavi, majoris Matii epiſtolam (ipſius enim eſt ad Ciceronem) qui legerit, magni faciet hominis cum prudentiam tum fortitudinem, et miram ſimplicitatem, quale judicium eſt Mongalti quoque ad Ep. ad Att. 14, 1 (Gallic. verſ.). Nomine tecto et *αἰνιγματώδει* Cicero, in epiſtolis ad Atticum, *Calvenam* eum appellat, quo ex fonte petitos jocos Ep. ſecundae l. 14. ingenioſiſſime explicat idem Mongaltus. Utriuſque horum aetate ſuperiorem, cum Lipſio et Burm. puto, Cn. Matium Iliadis interpretem Latinum et mimiamborum ſcriptorem, de quo vide Gellium, paſſim, ſed in primis 9, 14. Ipſum hunc Caeſaris amicum facit Scaliger ad Varronem de L. L. p. (notar.) 236 Bip. qui multa de eo perſequitur. In antiquis aliquot Quintiliani edd. 12, 6, 1 poſt nomina quaedam pro *multum* legitur *Matius*, ut etiam hic ante quaeſtoriam aetatem cauſas oraſſe dicatur iſto loco, quae ſcriptura non eſt de nihilo. Apollodorus rhetor ad Matium, magni ſui diſcipuli amicum, videtur ſcripſiſſe artem rhetoricam.

Domitium. Hunc puto eſſe *Domitium Marſum*, Auguſtei aevi poetam et ſcriptorem elegantiſſimum, cujus aliquoties meminit noſter 6, c. 3. Is cum Marſi nomine plerumque celebretur a ſcriptoribus, Domitius tamen, nullo addito cognomine, appellatur a Philargyrio ad Virg. Ecl. 3, 90. Ad hunc igitur (niſi conjectura fallor) ſcripſit epiſtolam Apollodorus, quae extaret, rationem reddens librorum ſuorum et ſtudiorum. „Miſſa epiſtola“ ablativus ſit an nominativus, equidem non dixerim. „Ipſius“ ſignificat cetera Apollodoreorum ſcripta, quanquam referta praeceptis ejus, a diſcipulis eſſe condita, non ab Apollodoro ipſo.

cujus — Hermagoram. Hic eſt recentior ſupra memorato (§. 16.) Temni natus, urbe Aeolidis. Laudat ejus ſenten-

auditorem Hermagoram ſunt qui viderint.
19 Romanorum primus (quantum ego quidem ſciam) condidit aliqua in hac materia M. Cato ille Cenſorius, poſt M. Antonius inchoavit. 218
Nam hoc ſolum opus ejus, atque id ipſum imperfectum, manet. Secuti minus celebres. quorum memoriam, ſi quo loco res poſcet,
20 non omittam. Praecipuum vero lumen ſicut eloquentiae, ita praeceptis quoque ejus, dedit unicum apud nos ſpecimen orandi, docendique oratorias artes, M. Tullius: poſt quem tacere modeſtiſſimum foret, niſi et rhetoricos ſuos ipſe adoleſcenti ſibi elapſos diceret, et in oratoriis haec minora, quae plerique deſi-

in hac materia. Ita ſi recte attendi, Guelf., cum plerique et Codd. (ut Turic.) et edd. vett. dent *in hanc materiam.* Sed videntur noſtram et alii defendere, ut Bodl. Bal. et ed. Andr. quos tacet Gibſ. *Cato — inch.* Guelf. *Cato M. Ant. ille cenſorinus inch.* Turbato, ut in reliquis Codd. et, ante Regium, edd., ordine; praeter proprios errores, omittendi *poſt*, et *Cenſorinus* pro *Cenſorius.* Ille tamen eſt reliquorum quoque Codicum. Apparet, collocatio verborum quam ſit interdum prava in Codd. Alm. verum habet ordinem, ſed omittit *poſt.* Turic. ſic: *C. M. A. ille cenſorius inch.*

celebres. — quor. Alm. et Turic. inſerunt *dederit*, ſoli.

tias Seneca pater, „quae auditorem diligentem penitus afficerent, ſecurum tranſcurrerent.“ p. Bip. 190. Eum Suidas ait τελευτᾷν πόῤῥω τῆς ἡλικίας, et idem vult Qu. narrans *eſſe, qui eum viderint.* cf. 2, 15, 14.

M. Cato. cf. ad 2, 15, 1.

M. Antonius. Cic. de Or. 1, 47. „(Antonius) unum libellum ſibi excidiſſe jamdudum queſtus eſt.“ C. 48. Antonius loquitur: „Ipſa — illa quae in *commentarium meum* retuli“ cet. Apparet, quid ſit „*inchoavit.*“

rhetoricos. cf. ad 2, 15, 6.

in oratoriis. Epiſtol. ad Div. 1, 9. poſter. part. „Abhorrent (libri tres de Or.) — a communibus praeceptis.“ „De Or. 1, 6.“ repetam — non ab incunabulis noſtrae ve-

derant, ſciens omiſiſſet. Scripſit de eadem 21
materia non pauca Cornificius, aliqua Sterti-

„teris pueriliſque doctrinae „quendam ordinem praecepto„rum, ſed" cet. c. 36. Scaevola Craſſo „De iſtis commu„nibus" ait „et pervagatis vix „huic aetati audiendum pu„tas." 2, 3. „Nec — te „— frater — rhetoricis nunc „quibusdam libris, quos tu „agreſtes putas, inſequor ut „erudiam."

Cornificius. Hujus eſſe libros, qui inſcribuntur *ad Herennium*, et Ciceronis operibus ſolent praemitti, multi putant VV. DD. qua de re conſulendus Fabric. Bibl. lat. edit. Ern. Vol. 1. p. 153 ſeq. Erat ſane oratoriae artis in primis ſtudioſus Q. Cornificius, Ciceronis in Auguratu collega, et amicus. vid. Cic. ad Diverſ. 12, 17. „(Scripſi) cetera „quidem fortaſſe, quae etiam „tu concederes: ſed proxime „— de optimo genere dicen„di" (intelligit *Oratorem ad Brut.*) „in quo ſaepe ſuſpica„tus ſum, te a judicio noſtro, „ſic ſcilicet ut doctum homi„nem a non indocto, paulu„lum diſſidere." it. Ep. 18. „Quod extremum fuit — ad „id primum reſpondebo. Ani„mum adverti enim, hoc *vos* „magnos oratores facere non„nunquam." Se juniorem Cornificium ſignificat Cicero ep. 23. „Tuam vicem ſaepe „doleo, quod nullam partem, „*per aetatem*, ſanae et ſalvae „reip. guſtare potuiſti. Atque „*antehac* quidem ſperare ſal„tem licebat, nunc etiam id „ereptum eſt." it. Ep. 28. „ſocietatem — tibi mecum *a* „*patre* acceptam." Libro Qu. 9. c. 2 et 3. ubi de figuris agetur, mirificam Cornificii rhetoris cum ſcriptore Herenniano ſimilitudinem obſervabimus. A Julio Rufiniano citatur, *Cornificius* in figura, dicta parrheſia, quam verterit *licentiam*, (qui locus eſt *ad Herenn.* 4, 36.) p. Ruhnkenii ed. Rutil. Lup. 219. cf. noſtr. 9, 2, 27. Ad *Cornificium* Ciceronis ſunt epiſtolae lib. ad Div. 12. a 17 ad 30. Burmannus Secundus in praefatione editorum a ſe librorum ad Her. et de Inv. (L. B. 1761. 8.) praeter neceſſitatem videtur abhorrere a Cornificio hujus operis auctore credendo, dum nimium tribuit Mario Mattio.

Stertinius. Ab aliis hic rhetor non memoratur, niſi quod apud Senecam patr. Contr. 9. p. 149. eſt *Maximus Stertinius*, cujus comes fuerit *Syriacus Vallius*; ſed ne tuto quidem dixeris, illum fuiſſe rhetorem. Quem Horatius ridet philoſophiam mentitum Sat. 2, 3, 33. 296. et Epiſt. 1, 12, 20. vilis videtur fuiſſe conditionis, in cujus domo nemo potuerit verſari; quare diver-

nius, nonnihil pater Gallio: accuratius vero priores Gallione Celſus et Laenas, et aetatis 219

Laenas. Ita dedi de meo, cum ceteri: *Lenas;* ſed Popilii apud omnes ſcriptores ſunt *Laenates*, et ille Ciceronis interfector Graecis Λαινᾶς. Codd. hic nulla auctoritas. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *Lenax.*

ſus profecto ab illo Senecae Stertinio, et libertinus fortaſſe, nomen adeptus a domino.

pater Gallio. Hunc iterum vide 9, 2, 91. ex quo loco (collato cum Sen. patr. p. Bip. 159.) vel maxime apparet eundem eſſe, quem Seneca pater, ſaepiſſime memoratum, appellat *Junium Gallionem*, quique ipſius Senecae filium, philoſophi fratrem natu maximum, adoptavit. Fuit amicus Naſonis, teſte Seneca patre p. 25. (Suaſ. 3.) cujus ad eum fortaſſe eſt Epiſtola ex Ponto 4, 11. etſi nil in ea de Gallionis eloquentia, in quo haeret Burmannus. Neque obſtare puto, quo minus ſit hic Gallio Quintiliani, quod dicitur eo prior eſſe Celſus. Hujus aetas non usquequaque eſt cognita, quam ut Columella, appellans eum „*ſuae aetatis* celeberrimum au„ctorem" (3, 17, 4), ad Tiberii et Claudii adoleſcentis tempora videtur deprimere, ita ipſe, cum Themiſonem, Aſclepiadis (quo magiſtro et Pompejus Magnus eſt uſus) diſcipulum, narrat „*nuper*, ſed „ſenem, quaedam deflexiſſe" (praef. p. Bip. 13.) longe ſuperiorem facere. Sane eſt quod dubites Gallionem, Ovidii familiarem, recentiorem Celſo agnoſcere. Sed et Julius Graecinus, pater Agricolae, qui Taciti fuit ſocer, „tranſcripſit „Corn. Celſum" (Plin. H. N. 14, 4, 5. p. B. 11.) unde item peti poteſt nota temporis. Seneca quidem pater per aetatem poterat videre Ciceronem (praef. Contr. 1. p. 63.), quidni Celſus prior *ſcripſerit* (nihil enim aliud neceſſe) Ovidii amico? Saltem vix adducar ut hunc Gallionem, patrem cognominatum, credam, cum Burmanno, Senecae rhetoris filium.

Laenas. vid. 10, 7, 32. it. 11, 3, 183. Poſteriore loco *Laenas Popilius* appellatur. Qui hunc rhetorem citaret, praeter Qu., inveni neminem. Apparet, eum omnem ſcripto percenſuiſſe rhetoricam. Fuit ex gente ejus, qui, a Cicerone defenſus antea, occidit ipſum. De hoc integra eſt Senecae patris Controverſia 17. (p. 215 ſeqq. in Excerptt. p. 453.) Quo minus eorum, qui ſunt apud Cic. Brut. c. 14. 25. 34. ſit aliquis, obſtat aetas Celſi, quocum conjungitur. De Celſo cf. 2, 15, 22.

noſtrae Virginius, Plinius, Tutilius. Sunt et

Virginius. Guelf. *Verginius*, cum Alm. Voff. 3. Bern. Eodem modo Guelf. 11, 3, 126. Bern. autem 4, 1, 23. In ceteris locis nihil varietatis commemoratur, neque ipſe inveni. Qui praeter noſtrum memorant utrumque *Virginium*, Graeci et Latini plerique *e*, non *i*, dant nomini; niſi quod index rhetorum, ab Achille Statio prolatus ex MSS. ad calcem Suetonii de clarr. rhett. habet *Virgilium Flavum*, ubi commode Burm. ſuſpicatur legendum: *Virginium.* Alterum nomen *Flavius* legitur 11, 3, 126. in Codd. quantum video omnibus; edd. autem vett. pleraeque, ut dixi in not. ex., *Flavus*; et hoc dat index modo laudatus, item vita Perſii, a Lipſio e Codice emendata, quam ſcripturam recepit Reizius (in Perſio edito Lipſ. 1789. 8.) cum ceteroqui legeretur ibi *Flaccus.* Id ipſum tamen pro *Flavo*, an *Flavio*, ubique reponi malit Burmannus, ad geminationem duorum gentilium vitandam. *Flavus*, absque *i*, a capillitio inditum cognomen, ut *Rufus*, eſt aliquot gentium ut Baebiae et Clodiae; quare eos potius erraſſe puto, qui *Flavium* ſcriberent quam qui *Flavum.* *Tutilium.* Sic Guelf. Alm. Bern. Cod. ex Hulſtiana bibliotheca in Leidenſem trans-

Virginius. Hic eſt, cujus meminit Tacitus Annal. 15, 71, 6. „Virginius ſtudia ju„venum eloquentia fovebat.“ Noſter, praeter hunc locum, 3, 6, 44. 4, 1, 23. 7, 4, 24. 11, 3, 126. Poſtremo loco *Flavium* (an *Flavum*, ita enim ibi edd. vett. ante Badium Aſcenſium, ut videntur, omnes) appellat, quo ipſo apparet, quod ſponte credas, diverſum eſſe a Virginio Rufo, cujus frequens apud hiſtoricos mentio, vide in primis Plin. Epiſt. 2, 1. et alibi. Tacitus refert Virginium ſub Nerone in exilium actum ob claritudinem nominis, quem locum ſanavit Lipſius, pro ſolita ſagacitate, inſerendo *et* inter *Virginium* et *Rufum*, ut intelligerentur *et* Virginius rhetor, *et* Muſonius Rufus, philoſophus, non autem videretur unus homo. De nomine vide not. Crit.

Plinius. Hiſtoriae naturalis auctor „tres libros“ ſcripſit „*ſtudioſi*, in ſex volumina „propter amplitudinem divi„ſos: quibus oratorem ab in„cunabulis inſtituit et perficit.“ vid. Plinii Epiſtolas 3, 5, 5. Eum non ſemel ad partes vocat noſter.

Tutilius. Celeber ejus aetatis rhetor, cujus meminit Martialis in lepido epigrammate ad Lupum, ubi quamlibet conditionem literis tractandis magis docet eſſe quaeſtuoſam. l. 5, 57, 6. „Famae *Tutilium* ſuae

hodie clari ejuſdem operis auctores; qui ſi

latus cum Voſſ. 1. qui praefert *Tulius*, mero librarii errore omittentis *ti.* Edd. vett. ante Badium omnes, quo accedit Aldina ſecunda. Ceteri libri, ut et Geſn., *Rutilius*, ubi tamen cum Burm. Geſnerus agnoſcit, non eſſe contemnendam, quam recepimus. Hanc, praeter veterum librorum conſenſum (qui augeri fortaſſe poterat, ſi diligentiores iis conferendis contigiſſent lectores), perſuaſit mihi Ruhnkenius, docens (praef. ad Rutil. Lup. 10 — 16) aetatem Rutilii cum ejus, quem vertebat, Gorgiae conjunctam (vid. noſt. 9, 2, 102) cadere in Ciceronis ſenectutem, cum Gorgia praeceptore, ſed eodem morum corruptore, uteretur Cicero filius Athenis. Error tamen hic alieno apud Qu. loco reponendi *Rutilium* non unum contaminavit ſcriptorem veterem, cum Dodwellus in Plinii epiſtolam, (de qua in not. ex.) vellet immittere *Rutilium*, pro *Tutilio*, et aliquot editores, etiam reclamante metro, Martialis (de quo item not. ex.) verſui obtruſerint *Rutilium.* Sed ab hoc vitio ſibi temperavit Dodwellus (Annal. Quint. §. 29) et P. Scriverius Quintilianum ex ipſo Martiale corrigendum recte vidit. *Rutilii* quantitas cognoſcitur ex Ovidio Faſt. 6, 563 „— Quo „properas, memorant dixiſſe, Rutili?" it. Ex Pont. 1, 3, 63.

„relinquat" ſc. filius tuus mi Lupe. Hunc ipſum Tutilium noſtri fuiſſe ſocerum ex Plin. Epiſt. 6, 32 collegerunt VV. DD. Inſcripta ea eſt Quintiliano in edd. omnibus. Sed rectiſſime mihi videtur Gedoynus, Francogallicus Quintiliani interpres, (praef. p. XLV ſeqq.) errorem ſuſpicari in iſto nomine. Malit ille reponi *Quintiano*, cujus meminerit Plin. Epiſt. 9, 9. Quanquam ne is quidem, cum (§. 2.) „Miſeros tueretur" videtur adeo fuiſſe anguſta re domeſtica, ut in dotem filiae L millia nummum a Plinio acciperet. Sed corruptela nominis in Quintiliano longe manifeſtior, cujus divitias ad coelum fert Juvenalis 7, 188 ſeqq. Accedit, monente Gedoyno, quod Prooem. l. 6. noſter nullam filiae facit mentionem in comploratione iſta ſuorum; et, quod ille non tetigit, Tutilium ſocerum profecto non erat neglecturus, in morte praeſertim uxoris lugenda. Niſi forte alteram uxorem duxit, ex qua filiam ſuſceperit, quae cum primum nubilis eſſet facta, in matrimonium cederet Nonio Celeri. Haec eſt Dodwelli ratio (Annall. Qu. §. 29 — 32) mira quidem ſolertia eruta illa; ſed quae tota nitatur Pliniana epiſtola. Ei

omnia complexi forent, conſuluiſſent labori meo: ſed parco nominibus viventium; veniet eorum laudi ſuum tempus: ad poſteros enim virtus durabit, non perveniet invidia. Non tamen poſt tot ac tantos ſcriptores pige- 22 bit meam quibusdam locis poſuiſſe ſententiam. Neque enim me cujusdam ſectae, velut quadam ſuperſtitione imbutus, addixi: et electuris quae volent facienda copia fuit, ſicut ipſe plurium in unum confero inventa; ubicunque ingenio non erit locus, curae teſtimonium meruiſſe contentus.

II. Nec diu nos moretur quaeſtio, Quae rhetorices origo ſit. Nam cui dubium eſt, quin ſermonem, ab ipſa rerum natura, geniti

ſcriptores. Guelf. et Turic. *auctores* cum Codd. puto omnibus. Voſſ. enim 1 et 3 *actores* error eſt. Edd. contra plurimae vett. ut et Jenſ. (contra quam narrat Geſn.) *ſcript.* elegantius ſane, cum modo fuerit *auct.* §. 21. quod tangit Burm. ſed hoccine ſufficit contra Codd.? *plurium.* Voſſ. 3 *plurimum* cum Gibſ. et Obr. et ipſo quoque Geſnero, ubi tamen ſphalma credo, quod repetierunt Bipontini, cum Burm. det *plurium*, quae eſt reliquorum librorum omnium ſcriptura, niſi quod poſſunt videri Gibſoniani Codd. dare, quod eſt in ejus editione diſſentiente tamen Leidenſe. Sed vera eſt recepta.

tamen obſtat tum paupertas iſta vix credibilis Quintiliani, tum id quoque (et urget hoc Baelius Quint. lit. C.), quod nulla ibi ſit mentio diſciplinae Quintilianeae, cui traditus fuerit Plinius, qua de re conſtat ceteroqui (Plin. Epp. 2, 14. 6, 6, 3). Sic, quare hanc Gedoyni conjecturam, quae omnem eximit ſcrupulum, tantopere averſemur (vid. Geſn. praef. Qu. §. 11.) non equidem video, eaque acquieſcere malim profecto, quam ſecundas (an priores etiam, cum Nic. Antonio?) nuptias, ſiliam, paupertatem Quintiliani operoſe comminiſci. Vetus quae ſolet editionibus praemitti Quintiliani vita, habet quidem ea hujus ſiliae mentionem; ſed quae ſit ejus auctoritas, non intelligo.

protinus homines acceperint (quod certe prin- 220
cipium eſt ejus rei), huic ſtudium et incrementum dederit *utilitas*, ſummam *ratio* et
2 *exercitatio*? Nec video, quare curam dicendi putent quidam inde coepiſſe, quod ii, qui in

quod certe — rei. Frigere videtur haec parentheſis. Si enim „nemini dubium, quin — acceperint“ eſt ſane hoc „ejus „rei principium.“ Quanquam „principium“ h. l. eſt oppoſitum *perfeoto operi*, et „certe“ valet *ſaltem*. Paulo tamen concinnior videtur ratio, ſi *cum* inſeratur poſt *quin*, a quo ipſo hauſtum fuerit illud (*quum* ſaltem ſolet intercipi a praecedente *qui*, vid. Drakenb. ad Liv. Epit. 58., cui ſimillimum *quin*). Sic erat, quare repeteretur ſententia in parentheſi, quae modo nonniſi oblique fuiſſet ſignificata; et *huic* quoque aptius, poſt conjunctionem *cum*, quam ſi ἀσυνδέτως jungitur praecedenti ſententiae, intellecto *et* vel *autem*. *ſummam.* Guelf. *ſumma* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. et aliquot aliis, quod inveniebat Regius, qui correxit; neceſſario. Videntur addicere, praeter Goth. qui habet receptam, multi, ſaltem Britannici; nec refert, in ſumma facilitate erroris. vid. de *ſumma* ſubſtantivo ad 1, Prooem. 19.

quod certe — rei. vid. not. Crit.

putent quidam — inſtituerint. Qui hoc diſerte dixerint, non invenio. Neque enim Pinus, qui Ciceronem hic, ſuppreſſo, ut fere ſoleat, nomine, notari a Quintiliano monet, locum ullum deſignat, ubi talis opinio legatur in hujus ſcriptis, neque ipſe memini. Brut. c. 12 de primordiis artis rhetoricae in Sicilia, huc nequaquam pertinet. Ne illud quidem hujus loci puto, quod videtur communi opinione receptum fuiſſe, feritatem et violentiam hominum agreſtium manſuefactas eſſe dicendo, quod copioſe perſequitur Ariſtides contra Platonem. p. 48 ſeqq. (T. 2. ed. Jebb.) ubi haec v. c. ἀρχὴ μὲν οὖν αὕτη καὶ φύσις ῥητορικῆς καὶ βούλημα τοῦτο, σῶσαι πάντας ἀνθρώπους καὶ τὴν βίαν διὰ τῆς πειθοῦς ἀπώσασθαι. Ea ipſa jam ſignificarat noſter 2, 16, 9. Cicero autem de Inv. 1, 2. De Or. 1, 8. Ciceronem, ut et alios ſcriptores ſummos, ubi ab eorum ſententia recedat noſter, non utique taceri, multis exemplis manifeſtum eſt, ut mox in hac ipſa re §. 4.

diſcrimen aliquod vocabantur, accuratius lo-
qui, defendendi ſui gratia, inſtituerint. Haec
enim, ut honeſtior cauſa, ita non utique
prior eſt: cum praeſertim *accuſatio* praecedat
defenſionem: niſi quis dicit, etiam gladium
fabricatum ab eo prius, qui ferrum in tute-
lam ſui, quam qui in perniciem alterius, com-
pararit. Initium ergo dicendi dedit natura: 3
initium artis, obſervatio. Homines enim,
ſicut in medicina, cum viderent alia ſalubria
alia inſalubria, ex obſervatione eorum effe-
cerunt artem: ita, cum in dicendo alia utilia
alia inutilia deprehenderent, notarunt ea ad
imitandum vitandumque, et quaedam, ſecun-
dum rationem eorum, adjecerunt ipſi quo-
que: haec confirmata ſunt uſu: tum, quae
ſciebat quisque, docuit. Cicero quidem ini-
221 tium orandi conditoribus urbium ac legum
latoribus dedit: in quibus fuiſſe vim dicendi
neceſſe eſt: cur tamen hanc primam originem
putet, non video; cum ſint adhuc quaedam
vagae et ſine urbibus ac ſine legibus gen-
tes, et tamen, qui ſunt in his nati, et le-
gationibus fungantur, et accuſent aliqua ac

compararit. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *comparavit*, ut edd. meae a Gryphio ad Obr. omnes, cum Codd. Britannicis, ut puto, aliisque multis. Cod. Turic. Alm. et edd. ante Gryph. omnes receptam, meliorem ſane. *originem putet.* Turic. *putem* cum Alm. quod recepit Obr. Non male.

Cicero. Loca vide in nota proxima. Improbat tamen Qu. ea maxime, quae leguntur *de Inv.* Altero enim loco nihil fere, niſi quod ipſe dixit, defenditur; de *origine* non agitur.

defendant, et denique alium alio melius loqui credant.

III. Omnis autem *orandi ratio*, ut plurimi maximique auctores tradiderunt, quinque partibus conſtat, *inventione*, *diſpoſitione*, *elocutione*, *memoria*, *pronunciatione* ſive *actione* (utroque enim modo dicitur). Omnis vero ſermo, quo quidem voluntas aliqua enunciatur, habeat neceſſe eſt et *rem*, et *ver-*
2 *ba.* Ac, ſi eſt brevis, et una concluſione finitus, nihil fortaſſe ultra deſideret: at oratio longior plura exigit. Non enim tantum refert, quid, et quo modo dicamus, ſed etiam quo loco: opus ergo eſt et *diſpoſitione.* Sed neque omnia, quae res poſtulat, dicere, ne- 222
que ſuo quaeque loco, poterimus, niſi adjuvante *memoria.* quapropter ea quoque pars

maximique auctores. Guelf. *m. oratores.* Solus, quantum video. *Omnis vero.* Guelf. *Omnis enim.* Non diſplicet, cum langueat recepta: „*Omnis autem* — *Omnis vero.*" Neque locus eſt oppoſitioni, quam habet *vero.* Expectabas cauſam ſic dividendae *orandi rationis*, quam praeſtat ſcriptura *enim.* Poterat alienum videri hoc, quia modo praeceſſerat: „utroque *enim.*" Sed hoc negligendum, quippe in parentheſi poſitum, qualem typis quoque exprimere ſatius duxi. Solus tamen *enim* dare videtur Guelf. *eſt et diſp.* Sic Guelf. et Goth. cum iis, quos deſignat Gibſ. et edd. ante Gryph. meis omnibus. Is cum aliquot ante Gibſ. omittit *et.*

ea quoque p. Goth. Voſſ. 2 cum edd. ante Gryph. omnibus, praeter Aldinam utramque omittunt *quoque.* Placet; nimium enim geminatur. Retinet tamen Guelf.

Omnis vero. Vid. not. Crit. *rem et verba.* Deſcribit *inventionem* et *elocutionem.*

quarta erit. Verum haec cuncta corrumpit 3
ac propemodum perdit indecora, vel voce
vel geſtu, *pronunciatio.* Huic quoque igi-
tur tribuendus eſt neceſſario quintus locus.
Nec audiendi quidam, quorum eſt Albutius, 4
qui tres modo primas eſſe partes volunt, quia
memoria atque *actio* natura, non arte, con-
tingant (quarum nos praecepta ſuo loco da-
bimus), licet Thraſymachus quoque idem
de actione crediderit. His adjecerunt qui- 5
dam ſextam partem, ita ut inventioni *judi-
cium* ſubnecterent, quia primum eſſet *inve-
nire*, deinde *judicare.* Ego porro ne inve-
niſſe quidem credo eum, qui non judicavit.
neque enim contraria, communia, ſtulta *in-*

haec cuncta. Goth. (tac. Geſn.) *haec omnia,* ſolus.
trib. eſt neceſſ. Goth. (tac. Geſn.) commodiori ordine *neceſſ. trib. eſt*, quem habent ante Stoerium omnes meae, et reduxit Rollinus. Sed Guelf. receptum. *volunt.* Goth. (tac. Geſn.) *voluit* cum Voſſ. 1. 3. non memorato Voſſ. 2. quod miror. Male. *crediderit.* Non dubito quin vera ſit ſcriptura edit. Colinaei et Marg. Baſil. *tradiderit*, etſi in Codd. videtur reperiri nullis. *de actione idem credere* parum credo latinum; et unde reſcivit Qu., eum *crediſiſſe*, niſi *tradiderit?* cf. not. Crit. ad 1, 10, 17. *tradatur.*
neque en. Sic Guelf. Ceteri *nec en.* cf. not. Cr. ad 2, 11, 3.

quarum — dabimus. Hoc ipſo, quod *praecepta* eſt daturus, revincit eorum opinionem, qui *arte* contingere eas negabant. Fiet hoc l. 11. c. 2 et 3.

Thraſymachus. cf. 3, 1, 10. Potuit hoc dicere in τέχνῃ ῥητορικῇ, quam ei tribuit Suidas, in loco erroribus non carente. Non unum ejus librum extitiſſe, demonſtrat Cic. Orat. c. 52. vid. not. Crit. *crediderit.*

judicavit. Malim *judicarit.* Libri nihil variant. cf. 1, 2, 2. *compararit.*

communia. Recte monet Geſn. intelligi ea argumenta, quae utrique litigatorum poſſint inſervire. Sic et 6, 5, 2. (Integrum autem illud caput

veniſſe dicitur quisquam, ſed *non vitaſſe*.
9 Et Cicero quidem in *Rhetoricis* judicium ſub- 223

eſt *de judicio* et haec noſtra fere repetit). Haec ἀντιστρέφοντα alias vocari ait idem, de quibus vide Gellium 5, 10 ubi Euathli praeſtigiae. Κοινὰ eadem prope ſignificatione Ariſt. Rhet. 2, 22, 12 niſi quod in demonſtrativò ſolum genere.

Cicero — in Rhetoricis. Solus hic rectum vidiſſe videtur, qui primus locum tractavit, Regius. Alios ullos Ciceronis libros, quam quos vulgo *de Inventione* appellamus, deſignari, nemini, ſi ſapimus, credemus; cum conſtans Quintiliani aliorumque veterum uſus repugnet, hos ſolos *Rhetoricos* vocantium. In quibus cum haec, quae tangit Qu., fruſtra quaerantur, relinquitur ut interciderit operis pars, quae contineret iſta. Neque ceteroqui dubium eſt, quin imperfectum ad nos pervenerit illud, quod unicuique extremum librum ſecundum legenti incurrit in oculos. Ipſum quidem ſcriptorem telam non pertexuiſſe ſed librum, ut ſe indignum (qualem tum, cum ſcribebat, profecto non putabat), omiſiſſe, temere ſibi perſuadent quidam. Nonniſi prava interpretatione eo trahas De Or. 1, 2 init. vid. Fabr. bibl. lat. Ern. 1, 145. Cum igitur *inventionem* prioribus duobus libris tractaſſet, in ſequentibus videtur tranſiiſſe ad *diſpoſitionem*; ita tamen, ut negaret de *judicio* ſeorſim opus eſſe praecipere, quod *ſubjectum* eſſet *inventioni*. *Subjiciendi* ſignificatio ſane et hic retinenda eſt ea, qua generi ſpecies dicitur *ſubjecta*. Aliud eſt *ſubjungere* (§. 10) *ſubnectere* (§. 5), aliud *ſubjicere*. Illo faciendo rem *ſubjunctam*, *ſubnexam*, ponimus ipſam poſt praecedentem, ut alteram ſpeciem; hoc eam praecedenti, tanquam genere, comprehenſam demonſtramus, ipſamque interdum etiam omittimus. Exempla apud noſtrum: 1, 4, 20 ubi vid. not. Crit. *ſpecies*. 3, 3, 9. 3, 8, 26. 52. cet. Apud Cic. de Or. 1, 42. De Off. 1, 27. Top. c. 8. De Fin. 2, 4. Neque putes, *ſex eloquentiae partes factas* exprobrari Ciceroni, verum illud reprehendi, quod *judicium* magis cum *inventione* conjunxerit, quam cum ceteris partibus. Fateor tamen, in ſequentibus etiam *numerum* ipſum eloquentiae partium auctum a Cicerone in *Rhetoricis* ſignificari, quoniam *quinque* partes, in aliis ejusdem libris agnitae, opponuntur. Haec autem ut exiſtat ſententia, mutatione opus eſſe exiſtimo, ut pro *ſubjecit* legatur: *ſubjunxit*. Solos *de Inventione* libros in hoc ipſo loco agnoſcendos recte tenet Burm. in praef. ed. Lugd. Bat. Rhetorr. ad Her. cet. 1761. p. X. cf. not. Crit. ad *Idem in Oratore*.

jecit inventioni: mihi autem adeo tribus pri-
mis partibus videtur eſſe permixtum (nam
neque *diſpoſitio* ſine eo, neque *elocutio* fue-
rit), ut *pronunciationem* quoque vel pluri-
mum ex eo mutuari putem. Quod hoc auda- 7
cius dixerim, quod in *Partitionibus oratoriis*
ad easdem, de quibus ſupra dictum eſt, quin-
que pervenit partes. Nam cum dupliciter
primum diviſiſſet, in inventionem atque elo-
cutionem: res ac diſpoſitionem inventioni,
verba et pronunciationem elocutioni dedit:
quintamque conſtituit, communem, ac velut
cuſtodem omnium, memoriam. Idem in
Oratore, quinque rebus conſtare eloquentiam

quintamque conſtituit. Turic. *quintam quoque conſtituit* cum multis et Codd. et edd. Guelf. dat *quintam* ſolum.

Idem in Oratore. Guelf. *Idem cum in oratore.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *Item in oratore*, cum edd. ante Stoerium omnibus, qui primus *Idem.* Sed eſt error in laudando libro vid. not. ex. Etſi enim in *Oratore* ipſo c. 14 — 17 init. percenſet eloquentiae partes, ſit tamen illud obſcurius et deſideratur numerus earum, qui in altero loco eſt expreſſus: quare erratum puto, non quidem ab ipſo, ſed a librariis, qui inter *in* et *Oratore* omiſerint haec: *libris de*, quomodo ſolet deſignare hoc Ciceronis opus, cum ipſum diſerte commemorat. cf. 2, 12, 5. 3, 4, 2. 10, 5, 2. Sic ſcriptum fuiſſe, etiam hoc ſuadet, quod ſequitur: *in quibus.* Hoc enim nonniſi contorte retuleris ad duo iſta ſcripta Ciceronis: *Partitiones* et *Oratorem.* Neque obſtat quod 9, 3, 90 *Oratorem* „poſtea ſcriptum" appellat. Ibi enim cum libris de Oratore comparat, hic cum Rhetoricis. Apparet tamen hoc ipſo tanto manifeſtius, in *Rhe-*

Partitt. c. 1. §. 3. De judicio ibid. c. 3. §. 8. c. 17. §. 58. Or. c. 15.

in Oratore. Recte monet Geſn., hoc in libro I de Or. inveniri c. 31 verſus fin. non in *Oratore.* vid. not. Crit.

dicit: in quibus poſtea ſcriptis certior ejus
8 ſententia eſt. Non minus mihi cupidi novitatis alicujus videntur fuiſſe, qui adjecerunt *ordinem*, cum diſpoſitionem dixiſſent: quaſi aliud ſit diſpoſitio, quam rerum ordine quam optimo collocatio. Dion inventionem modo

toricis ullum aliud opus, quam *Inventionis*, nequaquam poſſe intelligi; ut mireris Geſnerum agnoviſſe locum a Quintiliano improbatum in *Oratore* (putat enim in „*Rhetoricis*" (§. 6.) reſpici *Oratorem* c. 14. 15.) quo ipſo libros *de Oratore* poſt *Oratorem* ſcriptos facit, turbatis temporum rationibus. Quomodo vera ſcriptura in vitio iſto Guelf. *cum* lateat, equidem non exputo. *rerum ordine quam optimo.* Guelf. *rerum in ordinem quam optima* cum Goth. Voſſ. 2. et Vallenſi, ut refert Badius. *rerum ordine quam optima* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. omnibus. Videntur abhorruiſſe editores a ſtructura verbalis caſum verbi ſibi jungentis: cum enim *res ordine quam optimo collocari* rectiſſime dicantur, ſit inde *rer. ordine quam optimo collocatio* item recte. Vide Voſſium de Conſtructione C. 8. p. Ariſtarchi 345. et Gronov. ad Liv. 23, 35, 7. Cic. de Legg. 1, 15 *obtemperatio — legibus.* Codd. h. l. ſcriptura minus placet, quod *collocari* cum accuſativo non ſtruitur. Turic. cum Alm. *r. ordinem q. o.* male impoſito apice in *ordine.*

rerum — collocatio. vid. not. Crit.

Dion. Pruſenſis, ob eloquentiam Χρυσόστομος cognominatus. Hujus ſaltem aetas mirifice convenit cum Quintiliani ipſius. Neque obſtat, quod Domitiano inviſus, et ipſe viciſſim inſenſus, voluntario exilio urbe abſtinuit; quapropter eum Domitiano vivente potuiſſe commemorari negat Turnebus, eoque utitur argumento amandandi editionem operis Quintilianei ad tempora Trajani, a quo plurimi factum Dionem conſtat. Quod unde arripuerit perſonatus ille Turnebus, ignoro; id video, niſi vivente Domitiano edita fuerit haec *Inſtitutio Oratoria*, fraudari bonum Quintilianum ſola neceſſitatis excuſatione viliſſimae adulationis; abhorrere autem ab omni veriſimilitudine, foediſſimam belluam, quam etiam Martialis conculcaverit mortuam, a tam frugi viro potuiſſe laudari poſt mortem. Et poterat commemorare Dionem profecto, quem hoc ipſo loco improbaret et paene irri-

et diſpoſitionem tradidit, ſed utramque du-
plicem, rerum, ac verborum, ut ſit elocutio
inventionis, pronunciatio diſpoſitionis: his
quinta pars, memoria, accedat. Theodorei
fere inventionem duplicem, *rerum*, atque
elocutionis, deinde tres ceteras partes. Her- 9
magoras, judicium, partitionem, ordinem,
quaeque elocutionis ſunt, ſubjicit *oecono-
miae*, quae, Graece appellata ex cura rerum

tradidit. Conſentiunt mei quidem libri omnes. Malim tamen *tradit*, ut errore non inſolito librariorum male fuerit geminata ſyllaba cf. Drakenb. ad Liv. 28, 30, 4. Sequitur enim: *ut ſit*, pro quo debebat, poſt praeteritum *tradidit*, eſſe: *ut eſſet.* cf. 1, 11, 8 *praecipit.* Fateor, modo etiam poſt *adjecerunt* legi: *quaſi ſit*, ubi fortaſſe diligentior Ciceronis ratio poſtulabat: *quaſi eſſet.* Sed poteſt hoc ferri, quippe ex ipſius Quintiliani animo dictum, judicantis *nunc* de iſta adjectione, *antea* facta. Noſtro loco ordinatio ea: *ut ſit*, eſt ipſius Dionis. Et ſolent ſcriptores, quae libris prodita ſunt, tanquam nunc demum dicta, commemorare praeſenti tempore.

memoria. Cod. Turic. *memoriae*, ubi commodum Sulzbergerus V. C. citat 3, 5, 1. *quartam — imitationis.*

ſubjicit oec. Ita Guelf. cum Alm., niſi quod is veteri more *ſubicit* (cf. 1, 4, 11.). Goth., cum edd. ante Stoerium meis omnibus, *ſubjecit.* Gibſoni ſilentio, nullam Codd. ſuorum varietatem afferentis, minus tribuas hoc loco, quoniam ne edd. quidem ſuarum memorat eas, quae habent perfectum, cum ipſe e Leidenſi det praeſens. Mihi, vel ob ea, quae modo tangebam, potius videtur praeſens. Neque enim ſic cogor ad ſubjectum: *Theodorei* intelligere *tradiderunt*, ſed *tradunt.*

deret. Sed quo in libro haec propoſita fuerit a Dione eloquentiae diviſio, haereo, nulla usquam commemorata ejus *arte rhetorica.* An alius fuit ejusdem nominis? Sed ejusmodi liber cadit ſane in hominem, qui frequenter declamaverit Romae aliisque in urbibus. Adeant de Dione tirones Fabr. bibl. Graec. Harl. Vol. 5, 122 ſeqq.

tradidit. vid. not. Crit.

domeſticarum et hic per abuſionem poſita, 22 nomine Latino caret. Eſt et circa hoc quaeſtio, quod *memoriam* in ordine partium quidam *inventioni*, quidam *diſpoſitioni* ſubjunxerunt: nobis quartus ejus locus maxime placet. Non enim inventa tantum tenere, ut

poſita, nomine. Guelf. inter haec duo vocabb. *nam nunc non abuſive diſpenſatio;* cum ſolo, quod ſciam, Aldo; ſed in utraque editione. Is tamen ponit haec poſt *caret.* Gloſſam nemo non agnoſcit, quae doceat tirones etiam Codicibus diffidere in loco. Quod autem Burm. negat *abuſive* dignum eſſe Quintilianea eloquentia, poterat id ipſum adverbium legere bis apud noſtrum 8, 6, 35 et 9, 2, 35, locis nequaquam controverſis, in quibusque ipſe Burm. nihil moneat. Regii nota poſita eſt in Burmanni editione, monentis Martianum Capellam *diſpenſationis* vocabulo uti, Sulpicium Victorem (ap. Pith. p. 246) *oeconomiam* nonniſi de ordine artificioſo uſurpare. Eam in meis commentarii Regiani edd. non invenio, cujus viciſſim omiſſa eſt a Burm. annotatio, aliquid et ipſa monens de *diſpenſatione;* ſed diverſo modo ſcripta in Veneta (1494) quam in ceteris (Loc. Raſc. Bad.). Rurſus illud de Sulpicio Victore in Leidenſi tribuitur Turnebo, qui tamen Martiani nullam habet mentionem, et ita contaminavit notam iſtam undecunque arreptam, ut nunc vix poſſit intelligi. Dicas igitur ejusmodi quid de *diſpenſatione,* quo vocabulo poſſet verti *οἰκονομία,* allitum fuiſſe margini veteris Codicis, quod Guelf. et, quem Aldus expreſſit, invexerint in ipſam ſcriptoris orationem. Poſt *caret,* ubi Aldus habet emblema iſtud, Jenſoniana, quantum video, ſola orditur novum caput, pertingens ad finem usque noſtri, ſed ſine inſcriptione. *quart. ejus loc.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *quart. ei loc.* cum edd. ante Bad. omnibus, praeter Aldum. Bad. poſt *quart.* inſerit *ſit,* cum Cervicorno. Gryphius (1544) et hoc et ante *quart.* item *ut.* A Stoerio inde, inter meas quidem, obtinet recepta, quam et Ald. defendit et Cod. Guelf. Veriſſimam puto, cum *ei* referre ad vocabulum *locus,* ubi intelligas: *datus, tributus,* durum videatur et proclivis ſit error.

per abuſionem. cf. 8, 2, 5. „abuſio, quae *κατάχρησις* dicitur." 8, 6, 34. 10, 1, 12. De *oeconomia* vid. 1, 8, 9.

diſponamus, nec diſpoſita ut eloquamur, ſed etiam verbis formata memoriae mandare debemus. Hac enim omnia, quaecunque in orationem collata ſunt, continentur. Fue- 11
runt etiam in hac opinione non pauci, ut has non *Rhetorices* partes eſſe exiſtimarent, ſed opera oratoris: ejus enim eſſe invenire, diſponere, eloqui, et cetera. Quod ſi acci- 12
pimus, nihil arti relinquemus. Nam bene dicere eſt oratoris; rhetorices tamen eſt bene dicendi ſcientia: vel, ut alii putant, artificis eſt perſuadere; vis autem perſuadendi, artis. Ita *invenire* quidem et *diſponere*, oratoris; *inventio* autem et *diſpoſitio*, rhetorices propria videri poteſt. In eo plures diſ- 13
ſenſerunt, utrumne hae *partes* eſſent rhetorices, an ejusdem *opera*, an (ut Athenaeus

Hac enim. Goth. (tac. Geſn.) ***Hac autem*** cum Voſſ. 2. ſoli meorum. Confuſas has particulas videas Cic. de Off. 3, 29, 14 ed. Heuſ. cf. not. crit. ad 3, 3, 1. Ne hic quidem diſplicet Goth. ſcriptura, ob *enim* modo, hac ipſa §, poſitum. Neque enim ſententia magnopere flagitat *enim*, etſi poteſt paulo aptius videri, quam *autem*. Hoc quidem explices: *deinceps, porro.* *rhetorices tamen.* Ita Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Ceteri libri, quod ſciam, omnes *rhetorice tamen.* Concinnitas poſtulat genitivum: *oratoris* — *rhetorices* — *artificis* — *artis.* Et librarii ipſi, ſcribentes *rhetorice*, volebant *rhetoricae.* Cf. ſimilem, ſed contrariam, mutationem, aeque neceſſariam 2, 21, 13. *propria.* Ita libri plerique, Tarv. quoque, cum Jenſ. (cf. Fabr. bibl. lat. Ern. 2, 268) et aliquot edd. vett. dent *prima.* Hunc errorem inde repetit Burm., quod Qu. dederit *priva* (vid. de hac confuſione Drakenb. ad Liv. 30, 43, 9). Equidem non puto voce hac uſum uſquam. Confunduntur enim *proprius* quoque et *primus.* vid. Drakenb. ad Liv. 4, 50, 3. *Ath. credit.* Etiam hic malis: *tradit.* cf. 3, 3, 4.

credit) *elementa*, quae vocant στοιχεῖα. Sed neque *elementa* recte quis dixerit; alioqui tantum initia erunt, ut mundi vel humor, vel ignis, vel materia, vel corpora inſecabilia: nec *operum* recte nomen accipient, quae 13
nec ab aliis perficiuntur, et aliud ipſa per-
14 ficiunt. *Partes* igitur. Nam cum ſit ex his rhetorice, fieri non poteſt, ut, cum totum ex partibus conſtet, non ſint partes totius, ex quibus conſtat. Videntur autem mihi,

nec ab al. — et al. Guelf. et Turic. *non ab al. — ſed al.* Et ſic a Gryphio ad Geſnerum meae omnes, qui noſtram ſcripturam recepit ex Goth. et Voſſ. 2. ſed et Badio et Cervicorno. Vett. edd. reliquae ante Gryph. *nec ab al. — ſed et al.* Librariorum erroribus obnoxia eſt ea ſtructura, ubi *nec* atque *et* junguntur eo modo, quo alias *et — et*, vel *nec — nec.* vid. Liv. 4, 29, 6. ed. Drakenb. item Cic. de Off. 1, 19, 9. ed. Heuſ. *Non* autem cum *nec*, et *ſed* cum *et* ſaepiſſime confunduntur. *ex quib. conſtat.* Ita Guelf. et Goth. cum Jenſ. (tac. Geſn.) ſed et edd. ante Gryphium omnibus; accedentibus Codd. Bern. et Turic. Recipiendum autem erat pro eo, quod cum Gryphio recentiores, praeter Capperonnerium, habent omnes: *conſtet;* non quidem quod bis in „*una* „*linea*" non potuerit *conſtet* ſcribi a Fabio, quod magnopere averſatur Capperonnerius, hic iterum (cf. 1, 6, 13 *ſimpliciter*) *Stephanianam* ſuam laudans, quae praeferat *conſtat:* ſed quod ſecundo loco verbum habet certae et ab omnibus agnitae rei ſignificationem, cui non convenit ſubjunctivus. Sed alia eſt varietas Gryphii ſequentiumque ad Obrechtum usque, dantium haec: „ut (ſine *cum*) t. e. p. c. *niſi* ſ. cet.", unde orta, neſcio. Cui ſcripturae congruere Codd. Britt. dicas e Gibſoni ſilentio.

humor — inſecabilia. Cf. 2, 17, 38. hic *materiam* tertiam poſuit, cum ſupra eo loco eſſent *elementa* ex Empedoclis diſciplina. Significat autem *materia* nominanda *Ariſtotelem* ni fallor, qui primus videtur ὕλης vocabulo uſus, hoc quidem ſignificatu, cum Plato eandem fere rem aliis nominibus appellarit; quanquam deinceps et Stoici *materiam* alte-

qui haec *opera* dixerunt, eo quoque moti, quod in alia rurſus diviſione nollent in idem nomen incidere. partes enim rhetorices eſſe dicebant *laudativam*, *deliberativam*, *judicialem*. Quae ſi partes ſunt, materiae ſunt potius, quam artis. Namque in his ſingulis rhetorice tota eſt; quia et inventionem, et diſpoſitionem, et elocutionem, et memoriam, et pronunciationem quaecunque earum deſiderat. Itaque quidam genera tria rhetorices dicere maluerunt: optime autem ii quos ſecutus eſt Cicero, genera cauſarum.

IV. Sed, tria an plura ſint, ambigitur. Nec dubie prope omnes, utique ſummae apud

genera — genera cauſ. Ita Turic. Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. cum edd. Jenſ. Tarv. Loc. Venet. Ruſc. Recentiores, ut Geſn. (ſed hic uncis appoſitis ad pronomina.) *genera ea — qui gen. cauſ.* Quam ſcripturam qui videntur defendere Codd. fortaſſe negligentius ſunt collati. Utrumque quidem pronomen nulla praefert editio ante Baſil. (1541). Ald. retinens *ea* omittit *qui*; et haec, ſi rectum vidi, eſt ratio Guelf. Viciſſim expuncta *ea* habet *qui* Bad. cum Cervic. Neutrum neceſſarium.

rum agnoverunt principium Laert. 7, 134. Legitur quidem in Timaeo illo Locrenſi frequenter ὕλα, ſed ejus antiquitati hodie nemo temere fidat.

materiae — artis. Partes intellige ad hos genitivos, ne forte accipias eo ſenſu, quo erant modo §. 12. *oratoris — rhetorices — artificis — artis.*

genera — rhetor. vid. Ariſtot. Rhet. 1, 3, 1. 3. Ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία τὸν ἀριθμόν. — Ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικὸν, δικανικὸν, ἐπιδεικτικόν.

Cicero. De Or. 1, 31 „Sed „*cauſarum*“ (pendet genitivus a ſequenti „*partim*“) „— „partim in judiciis verſari, „partim in deliberationibus: „eſſe etiam *genus* tertium“ cet. Topic. c. 24 „Tria ſunt „igitur *genera cauſarum*.“

antiquos auctoritatis, ſcriptores, Ariſtotelem ſecuti, qui nomine tantum alio *concionalem* pro deliberativa appellat, hac partitione con-
2 tenti fuerunt. Verum et tum leviter eſt ten- 226
tatum, cum apud Graecos quosdam, tum apud Ciceronem in libris de oratore, et nunc maximo temporum noſtrorum auctore prope impulſum, ut non modo plura haec genera,

tantum alio. Guelf. *tamen al.* cum Goth. et Voſſ. 2. quod verum puto. Edd. quidem omnes receptam. Frequentiſſima confuſio 2, 15, 14.

Ariſtot. — concionalem. Dicas ex hoc Qu. loco, Ariſtotelem id genus cauſarum, quod reliqui appellent συμβουλευτικόν, ſolere vocare ἐκκλησιαστικόν. Fruſtra tamen id nominis quaeras apud eum. Neque abhorret ab illa συμβουλευτικοῦ appellatione, ut modo vidimus. Scriptor autem Rhetoricae ad Alexandrum, quem mox diverſum ab Ariſtotele non uno argumento ſuſpicabimur, c. 2 init. δημηγορικὸν in diviſione ponit, pro συμβ., quanquam ne hoc quidem κατὰ πόδα vertitur per *concionale.* Et hoc prope vocabulo (δημηγορικὸν enim dicit et δημηγορίαν) utitur ipſe Ariſtoteles. Rhet. 1, 1, 10. 3, 14, 11. *Concionis* mentio apud eum ſit 1, 3, 2 ubi auditorem oratoris diſpeſcit in θεωρὸν et κριτήν, κριτὴν autem in ἐκκλησιαστὴν et δικαστήν. Cujus loci ſi memor fuit Qu., cum haec ſcriberet, paulo plus quam debebat inde collegit, memoria fallente; quod equidem miror in tam diligente Ariſtotelis lectore.

apud Ciceronem. Locus eſt 2, 10 ſeq. ubi Antonius, ſi quis *laudandi* faciat proprium genus (ſic enim, *demonſtrativum*, ſolebat appellari), quotcunque dicendi occaſiones exiſtant, tot, ait, conſtitui genera eloquentiae. cf. ej. lib. c. 8. 4 init. Eo tendit igitur haec generum ſimulata multiplicatio, ut, praeter *deliberativum* et *judiciale*, ullum aliud eſſe genus negetur. *Graecorum* aliquot, qui ſimilia ſenſerint, ipſe mox recenſebit.

impulſum. Significatio verbi, cum praeſertim opponatur „*leviter tentatum,*“ manifeſta. *Impulſum* eſt, quod cum vehementia et nemine jam reſiſtente perſuadetur hominibus, unde natum noſtrae vocis in-

ſed etiam paene innumerabilia videantur.
Nam ſi *laudandi* ac *vituperandi* officium in 3
parte tertia ponimus: in quo genere verſari videbimur, cum *querimur*, *conſolamur*, *mitigamus*, *concitamus*, *terremus*, *confirmamus*, *praecipimus*, *obſcure dicta interpretamur*, *narramus*, *deprecamur*, *gratias agimus*, *gratulamur*, *objurgamus*, *maledicimus*, *deſcribimus*, *mandamus*, *renunciamus*, *optamus*,
opinamur, et plurima alia? ut mihi in illa 4

et plur. al. Elegantior eſt ſcriptura Codd. Alm. et Turic. omittentium *et.* Sic et Ald. (cf. 2, 15, 6. *et poſtr.*)

terpretamentum, „*perſuaſum,*" quod ab Aldo, pro omnium librorum ſcriptura „*imp.*," receptum miror. Exemplo tamen alio, ubi *opinio* aliqua, vel adeo in genere *res*, dicatur primum *leviter tentari*, deinde *impelli*, deſtituor; quare nec certo demonſtrem, unde mutuo ſumta ſit imago. Cum agitur de pernicie hominis aut civitatis, tralatitium etiam, ut dicatur *inclinatus impelli*, ſcil. caſurus. Aliquid in eam ſententiam habet locus Ciceronis Pro Milone c. 13. „Milonis „conſulatus, qui, vivo Clo„dio, *labefactari* non poterat, „mortuo denique *tentari* coe„ptus eſt." Sed in noſtro loco *tentando* et *impellendo* non quidem *deſtruitur* aliquid, ſed *extruitur* quaſi, h. e. aſſeveratur. Simile etiam dicas, quod in Theſauro Geſnerus affert ex Lucano 5, 330 „*impulſi* — „praemia belli" ubi *impulſum bellum* explicat *profligatum.* Si veram locutionis originem demonſtravi, Qu. nihil aliud in ea ſpectavit, niſi *timide conandi* et *vehementer perficiendi* ſignificationem, plane obliterata ruinae imagine. Quod ad „*maximum* — *auctorem*" attinet, mihi Turnebus, ſive quicunque latet ſub nomine, ſatis probat ſuam rationem intelligendi Plinii majoris cf. 3, 1, 21. Ceteri non dignantur quidquam monere. Neque tamen certa res eſt.

deſcribimus. Recte monet Almeloveenius ea poteſtate hoc accipiendum eſſe, qua Horat. Epiſt. 2, 1, 154 „malo car„mine — *Deſcribi.*" de quo videant tirones Clavem Ciceron. Ern. Etiam manifeſtius hoc altero loco, ubi ſimili modo geminantur verba 5, 8, 2.

vetere perſuaſione permanenti velut petenda ſit venia, quaerendumque, Quo moti priores rem tam late fuſam tam breviter aſtrinxerint? Quos qui erraſſe putant, hoc ſecutos arbitrantur, quod in his fere verſari
5 tum oratores videbant; nam et *laudes* ac *vituperationes* ſcribebantur, et ἐπιταφίους dicere erat moris, et plurimum in conſiliis ac judiciis inſumebatur operae; ut ſcriptores Artium pro ſolis comprehenderint frequentiſſima. 227
6 Qui vero defendunt, tria faciunt genera auditorum: unum, quod ad delectationem conveniat, alterum, quod conſilium accipiat, tertium, quod de cauſis judicet. Mihi cuncta rimanti et talis quaedam ratio ſuccurrit, quod omne oratoris officium, aut *in judiciis*
7 eſt, aut *extra judicia.* Eorum, de quibus judicio quaeritur, manifeſtum genus eſt: ea, quae ad judicem non veniunt, aut praeteritum habent tempus, aut futurum: praeterita laudamus aut vituperamus; de futuris
8 deliberamus. Item omnia de quibus dicendum eſt, aut certa ſint neceſſe eſt, aut dubia. Certa, ut cuique eſt animus, laudat aut culpat: ex dubiis partim nobis ipſis ad electio-

comprehenderint. Guelf. *comprehenderent.* Ne ſic quidem male. *rim. et tal.* Ita Guelf. et Turic. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. omnibus praeter Badium et Cervicorn. qui cum recentioribus omittunt *et*, quod neceſſarium eſt, quia etiam prius poſitam rationem agnoſcit Qu. *ad electionem.* Guelf. *ad delectionem.* Venet. *ad lectionem*

tria — auditorum. Locum Ariſtot. vide in nota ad §. 1.

ex dubiis partim. Structura vocis *partim* eſt tanquam no-

nem ſunt libera, de his deliberatur; partim aliorum ſententiae commiſſa, de his lite contenditur. Anaximenes *judicialem* et *concio*- 9

per ſphalma. Quid ſit, quod Geſn. in margine ponit: *delectationem* ſine libri, qui hoc det, ſignificatione, ignoro. Equidem in Goth. nil obſervavi diverſitatis. Et *dilectionem* facili ſcribebatur errore, ob *ad* antecedens.

minis, non adverbii, de qua vid. not. ad prox. caput extremam. Similius etiam eſt quod e Cic. De Legg. 2, 17. affert, quem vide, Turſellinus: „*Partim* ex illis — jacent."

Anaximenes — *ἐξεταστ. dicit.* Anaximenes, Lampſacenus rhetor et hiſtoricus, Diogenis Cynici et Zoïli Grammatici diſcipulus, Alexandri, ut Suidas refert, magiſter. De hoc ita Dionyſius Hal. ad Ammaeum p. 111. Ἀναξιμένης δὲ ὁ Λαμψακηνὸς — καὶ — ἱστορίας γέγραφε, καὶ περὶ τοῦ ποιητοῦ συντάξεις (an ſimiles ταῖς καθ' Ὁμήρου συντάξεσι magiſtri ſui Zoïli?) καταλέλοιπε, καὶ τέχνας ἐξενήνοχεν, ἧπται δὲ καὶ συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἀγώνων· οὐ μέντοι τέλειός γε ἐν οὐδεμιᾷ τούτων τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἀσθενὴς καὶ ἀπίθανος ὢν ἐν ἁπάσαις. Hunc Alexander laceſſendi Ariſtotelis cauſa impenſe coluit. vid. Laert. 5, 10 qui locus male ſolicitatus fuit a VV. DD. Huic ſcriptori quin ſit tribuenda *rhetorica ad Alexandrum*, inter Ariſtotelis libros vulgo relata, nemo facile dubitabit, qui cum noſtro loco contulerit, quae leguntur ibi c. 2. init. (pag. Sylburg. 160) εἴδη δὲ τούτων ἑπτὰ, προτρεπτικὸν, ἀποτρεπτικὸν, ἐγκωμιαστικὸν, κατηγορικὸν, ἀπολογητικὸν καὶ ἐξεταστικόν. Iſte nimius eſt concentus, quam ut neges hunc ipſum locum obverſatum Quintiliano, cum ſcriberet quae cummaxime tractamus. Quis enim alius rhetor (ut cetera praetermittam) ſpeciem aliquam feciſſe traditur, quam appellaret τὸ ἐξεταστικὸν εἶδος? Sed eſt quod objicias. Qu. Anaximenem ait *duas* conſtituiſſe partes generales. Apud ſcriptorem *rhet. ad Al.* legis haec: Τρία γένη τῶν πολιτικῶν εἰσι λόγων, τὸ μὲν δημηγορητικὸν, τὸ δὲ ἐπιδεικτικὸν, τὸ δὲ δικανικόν. Neque ſufficit, quod affert Geſnerus, omnia haec, ab auctore in prooemii fine dici, ſcripta περί τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν δικανικῶν παραγγελμάτων. Etiamſi enim confecta eſſet res de hoc prooemio, ut non eſt, nova dubitatio exiſteret de πολιτικῶν καὶ δικανικῶν differentia, cui mox ſubjungeretur τὸ δικανικὸν γένος tanquam pars

nalem generales partes eſſe voluit; ſeptem

τῶν πολιτικῶν λόγων. Nequaquam tamen tanta haec eſt diſcrepantia Anaximenis et ſcriptoris *rhet. ad Al.* quae praegravet Menaechmeam illam in reliquo loco ſimilitudinem. Facile igitur adducor ut accedam non tam Capperonnerio, quam Petro Victorio (auctori aliquanto majori) ſuſpicanti mendum in loco Quintilianeo, unde exciderit *tertiae* partis generalis mentio, ſive *demonſtrativam* eam latine appellaverit ſive *laudativam.* Quanquam temerarium credo Capperonnerii factum in textum immittentis de ſuo *demonſtrativam,* contra omnes libros, et ſcriptos et excuſos; immutato etiam ordine, quo ſcilicet magis conveniret Quintiliano cum Anaximene. Sic enim Capp. ex ingenio: „A. *concionalem,* „*demonſtrativam* et *judicialem* „g. p. e. v." Vellicat in emendatione ſua mirifice gloriantem Burmannus in Epiſtola p. 15. 16. qui poterat ei exprobrare ingrate ſuppreſſum nomen Victorii, qui dudum propoſuerat hanc emendationem in praefatione ad Commentarium Rhetoricae Ariſtotelis. Ipſam mutationem ne Burm. quidem improbat. Sed a ponenda in textu voce aliqua cautum Criticum debebat avertere, quod neque quo loco ea eſſet ponenda appareret, neque quae maxime Quintiliano placuiſſet quisquam certo poſſet oſtendere. Variaſſe enim videmus nunc *concionalem* dicendo partem, nunc *deliberativam;* nec probat ipſe ἐπιδεικτικὸν verſum *demonſtrativum* (mox §. 13.) etſi uſui facile cedens. Ut igitur idem audere nolim, ita de mendo obliteratae tertiae partis unice aſſentior. Neque video, quo argumento Buhlius V. C. (Ariſtot. Opp. ed. Bip. Vol. 4. p. 546.) aſſeveret, Quintilianum *diſerte* de *duabus* — partibus loqui. Numerus nullus reperitur in noſtro loco, cui ſi ab ullo Codice adderetur illa tertia pars, ſive *demonſtrativa*, ſive *laudativa,* omnia mire conſpirarent in veriſſimam lectionem. Neque tum ipſum diutius opinioni iſti repugnaturum arbitror, qua cum Victorio tot doctiſſimi viri libellum Ariſtoteli abjudicatum Anaximeni vindicarunt. Parum hujus loci fortaſſe eſt ea diſputatio. Aliqua tamen in tranſcurſu monebo. 1) *Theodecteorum*, ſi ea habuerunt collectionem artium ab aliis conditarum (quae Buhlii eſt ſententia p. 5.), epitome eſſe nequit *Rhet. ad Al.* quae ne veſtigium quidem continet alienorum praeceptorum, ſed tota eſt dogmatica. 2) *Rhet. ad Al.* Anonymus Menagianus non laudat. Litera ή quam pro conjunctione ἢ accepit V. C. numerum deſignat, non

228 autem ſpecies: *hortandi, dehortandi; laudandi, vituperandi; accuſandi, defendendi; ex-*

vocabulum. Diverſa igitur ſunt opera Περὶ Ἀλεξάνδρου, conſtans 8 libris, et Περὶ ῥήτορος ἢ Πολιτικοῦ. Sic ſuum robur conſtat argumento Victorii, quo *Rhet. ad Al.* inter Ariſtotelis ſcripta recenſeri negat. 3) Diverſam in *Rhet. ad Al.* et Ariſtoteli ipſius ſcriptis definitionem τοῦ τεκμηρίου urget Victorius (p. 545 Buhl.). Diſſentiunt item in πίστεων generibus conſtituendis. Ariſtot. Rhet. 1, 2, 2 diſpeſcit eas in ἀτέχνους καὶ ἐντέχνους, et, poſt eum, quis non? Scriptor *Rhet. ad Al.* p. Sylb. 177 in τὰς ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς ἐπιθέτους. Si quis autem ἀτέχνους et ἐπιθέτους diverſo nomine easdem ſignificatas putat, facit eas Ariſtot. 1, 15, 2 *quinque*, Scriptor *ad Al.* l. c. *tres.* 4) Quod autem prooemium libelli, epiſtolam Alexandro miſſam, nunc vindicandi nunc abjudicandi Ariſtoteli operis argumentum faciunt, in eo ſolus, quid res eſſet, vidiſſe mihi videtur Bredovius V. C., qui ſuam mecum communicavit conjecturam. Suſpicatur is, epiſtolam hanc eſſe progymnaſma, ſive μελέτην a ſeriore quodam in ſchola rhetore confectam, quae, forte fortuna juncta huic ſcripto, artem hanc ad Alexandrum eſſe miſſam, primo hominibus perſuaſerit, eaque ratione titulum libello talem pepererit, niſi forte cum jam crederetur liber ipſe eſſe Ariſtotelis declamator aliquis praefationem de induſtria condiderit. Locus ipſe, quo utitur Buhlius p. 5, aliqua inde promens ad ordinandos libros Ariſtotelicos, obſcuriſſimus eſt et certiſſime corruptus; talis tamen, qui paululum convellat ingenioſam Bredovii conjecturam. Quae enim ibi leguntur, de Theodecteis et Coracis libro videntur abhorrere ab otioſo declamatoris commento. Niſi forte id voluit, qui conſarcinavit hanc προσφώνησιν, ut ea videretur omnibus rhetoricis ſuis ab Ariſtotele praemiſſa. Ceteroquin allegoriis et affectata ſapientia tam referta eſt haec epiſtola, ut ſit Sophiſte auctore digniſſima. Ejus νοθεία ſuboluit Victorio Varr. lectt. 14, 11. et Heumanno in Fabric. bibl. Gr. Harl. 3, 225. Anaximenis eſſe poſſe vetat locus de Theodecteis, quae ſua vocat ſcriptor iſte. cf. nos ad 2, 15, 10. Eadem ratione epiſtolam libro *de mundo* praemiſſam non ejus puto, qui librum ipſum ſcripſerit, ſed longe vilioris Sophiſtae.

quirendi, quod ἐξεταστικὸν dicit: quarum duae primae *deliberativi;* duae ſequentes *demonſtrativi;* tres ultimae *judicialis* generis ſunt partes. Protagoram tranſeo, qui *interrogandi*, *reſpondendi*, *mandandi*, *precandi*, quod εὐχωλὴν dixit, partes ſolas putat. Plato

quod ἐξ. dicit. Guelf. *quod eſt ἐξ. dicunt.* Etiam Cod. Alm. et aliquot edd. interponunt aliquid poſt *quod.* Alm. *et.* cum Gryph. et Vidov. Ald. cum Baſil. *etiam.* Male omnes, peſſime Guelf. Natum puto errorem, quod volebat primum latt. litt. vocem exarare librarius, quas deinde non eraſerit. Sed pejor eſt plerorumque librorum conſenſus praeferentium *dicunt*, pro eo quod dedi, *dicit.* Mecum faciunt Cod. Bal. Ald. uterque et Vidov. ſoli. Accedunt tamen, leviter tantum diverſi, Tarv. Sich. Baſil., praeferentes *dicitur*, ut facile ad veram ſcripturam *dicit* adhaeſerit cauda, quae in MSS. paſſivum deſignat. *Dicit* tamen ſolum eſſe retinendum apparet, quia non *homines vulgo*, ſed *Anaximenes ſolus* hanc τοῦ ἐξεταστικοῦ ſpeciem conſtituit, et opus erat addere, quod eſſet potiſſimum Anaximenis vocabulum, quod *exquirendo* redderet Qu. Si pervulgatum fuit nomen, quare Graecum hoc demum loco poſuit? Saltem *Graeci* debebat addi ad illud *dicunt.* cf. §. 12, ubi facile hoc intelligitur ex antecedente *Graeco.* Et plane ſimili modo mox de Protagora „quod *εὐχωλὴν dixit,*" ſolus nimirum, non omnes *dixerunt.* Ortum puto *dicunt*, poſtquam vulgo jam in Codd. legeretur *dicitur.* Viciſſim *dicunt* pro *dicit* Guelf. dat 2, 15, 21 cf. et 3, 6, 52.

ἐξεταστικὸν dicit. ἡ ἐξέτασίς ἐστι προαιρέσεων ἢ πράξεων ἢ λόγων πρὸς ἄλληλα, ἢ πρὸς τὸν ἄλλον βίον ἐναντιουμένων ἐμφάνισις. *Rhet. ad Al.* c. 6. p. Sylb. 175. iterum de ἐξεταστικῷ εἴδει agit c. 38. p. 220.

Protagoram — dixit. Diog. Laert. 9, 53. διεῖλε — τὸν λόγον πρῶτος εἰς τέτταρα· εὐχωλὴν, ἐρώτησιν, ἀπόκρισιν, ἐντολήν.

Plato. Bip. Vol. 2. p. 212. Steph. p. 222. Διττὴν τοίνυν — τὴν ἡμεροθηρικὴν (artem venandorum hominum) εἴπωμεν. — Τὴν μὲν ληστικὴν καὶ ἀνδραποδιστικὴν καὶ τυραννικὴν, καὶ ξύμπασαν τὴν πολεμικὴν, ἓν πάντα βίαιον θήραν ὁρισάμενοι. — Τὴν δέ γε δικανικὴν, καὶ δημηγορικὴν, καὶ προσομιλητικὴν, ἓν αὖ τὸ ξύνολον, πιθανουργικήν τινα μίαν τέχνην προσειπόντες.

in Sophiſte, *judiciali* et *concionali* tertiam adjecit προσομιλητικὴν, quam ſane permittamus nobis dicere *ſermonicatricem:* quae a forenſi ratione disjungitur, et eſt accommodata privatis diſputationibus; cujus vis eadem profecto eſt, quae dialecticae. Iſocrates in omni 11
genere ineſſe *laudem* ac *vituperationem* exiſtimavit. Nobis et tutiſſimum eſt auctores plures ſequi, et ita videtur ratio dictare. Eſt 12
igitur, ut dixi, unum genus, quo laus ac vituperatio continetur, ſed eſt appellatum a parte meliore *laudativum.* idem alii *demonſtrativum* vocant. utrumque nomen ex Graeco creditur fluxiſſe. nam et ἐγκωμιαστικὸν et ἐπιδεικτικὸν dicunt. Sed mihi ἐπιδεικτικὸν non 13
tam *demonſtrationis* vim habere, quam *oſtentationis* videtur, et multum ab illo ἐγκωμια-

Sophiſte. Guelf. *Sophiſtae*, ſolito errore. Sed Goth. Turic. et edd. ante Stoerium omnes *Sophiſte* non *Sophiſta*, quod habent recentiores. Praetuli Graecam formam, cum affectatio quaedam ſit in latina, a qua alienus Qu. cf. 1, 5, 59.

disjungitur. Voſſ. 1. 3. *dijungitur* cf. 2, 15, 2.

Nob. et. Guelf. inſerit *autem* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoerium omnibus. Elegantius ſane omittitur.

auct. plures. Guelf. *auct. plurimos* cum Turic. Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 1. 3. ſed editione, praeter Obrechtum, nulla.

Nam et ἐγκ. Goth. (tac. Geſn.) omittit *et.* Male, et ſolus. *ἐγκ. et ἐπιδ. dicunt. Sed.* Guelf. *ἐγκ. ut ἐπιδ. Sed.* Omiſſio τοῦ *dicunt* ferri poſſit; ſed reliqua mutatio ſine ſenſu. *multum.* Jenſonio et Locatello perperam dantibus pro hoc *nihil tamen* (ex male intellecto *tum* tanquam compendio τοῦ *tamen*, ut bene monet Geſn.) accedunt Ven. Ruſc. Sed verum dat Tarv. cf. ad 3, 5, 12. *illo ἐγκω-*

Iſocrates. Librum illum deſignat, qui nomen praeferebat Iſocratis, ſive vere ſive falſo. vid. 2, 15, 4.

στικῷ differre. nam ut continet laudativum in ſe genus, ita non intra hoc ſolum conſi-
14 ſtit. An quisquam negaverit Panegyricos 229
ἐπιδεικτικοὺς eſſe? Atqui formam ſuadendi habent, et plerumque de utilitatibus Graeciae loquuntur. Ut cauſarum quidem genera tria ſint, ſed ea tum in *negotiis*, tum in *oſtentatione* poſita. Niſi forte non ex Graeco mutuantes *demonſtrativum* vocant,

μιαστικῷ. Guelf. *illo* ἐγκωμιαστικὸν. Cum Tarv. et Obr. Male. Loc. Ven. Ruſc. *ἐγκωμιαστικο*, male poſito *o* pro ῷ, vero tamen ſenſu; quem non attinebat denuo perverti ab Obrechto. *forte non ex.* Guelf. omittit *non*. Male, et ſolus. *mutuantes.* Ita ſcripſi, adhuc quidem Codice nullo auctore facto, qui cum edd. plerisque dant *mutantes*. Hoc autem pro *vertentes* dici, qua ſola poteſtate (τοῦ μεταφράζειν, überſetzen) hic poſſet accipi, equidem non novi. Fateor, pro *ex Graeco*, melius cum *mutuari* coire: *a Graecis*, ſed hanc loquendi novitatem facilius feras quam illam. Confuſionem *mutandi* et *mutuandi* ſponte probabilem, vide apud Drakenb. ad Liv. 5, 30, 3. et habemus 2, 5, 24. *mutuavimus* Goth. pro *mutavimus*. Edidere autem *mutuantes* Ald. Bad.

formam ſuadendi. Iſocratis Panegyricus exemplo eſt, de quo ſic in Panegyrici ipſius argumento H. Wolſius, graece ſcribendi non imperitus: Μικτὸς δ' ἐστὶν ὁ λόγος ἐξ ἐγκωμίου καὶ συμβουλῆς. Ὁρῶντι μὲν οὖν εἰς τὸ τέλος, ὅπερ Φάβιος οὗτος φησὶν, ἐπὶ τὸ συμβουλευτικὸν εἶδος ἀνενεχθήσεται· ἢν δὲ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ πειθώμεθα (Art. Rhet. c. 9. p. 57.), ἐσχηματισμένον Ἀθηναίων, συμβουλῆς προφάσει, ἐγκώμιον ὑποληψόμεθα.

ut cauſarum — poſita. Colligit ex iis quae adhuc diſputabat, genera ea tria, *delib. judic. laudat.*, ſubjici partim *negotiorum geſtioni* partim *oſtentationi*, ut in ipſo, quod vocant, *demonſtrativo* genere itidem inſint tria iſta omnia. Hic longe aberrat Gedoynus, qui male ſententiam noſtram referebat ad ſolos Panegyricos, ſuadente hoc minus apta diremtione. Eam primus emendavit Geſnerus.

demonſtrat. Non diſplicet h. l. P. Francius conjiciens: *demonſtrant.*

verum id ſequuntur, quod laus ac vituperatio quale ſit quidque demonſtrat. Alterum 15
eſt *deliberativum;* tertium *judiciale.* Ceterae ſpecies in haec tria incident genera: nec inveniétur ex his ulla, in qua non *laudare* aut *vituperare*, *ſuadere* aut *diſſuadere*, *intendere* quid, vel *depellere* debeamus. Illa quoque ſunt communia, *conciliare*, *narrare*, *docere*, *augere*, *minuere*, concitandis componendisve *affectibus animos* audientium *fingere.* Ne his quidem acceſſerim, qui lauda- 16
tivam materiam *honeſtorum*, deliberativam

Cervic. Baſil. Gryph. Stoer. Chouet. Capp. cum aliquot praeterea, quos ipſe oculis non uſurpavi, ſed recenſet Burm. Leidenſis nonniſi forte fortuna videtur revocaſſe vett. editionum: *mutantes*, quam deinceps ſecuti ſunt recentiores, ut et Geſn.

incident. Ita Guelf. cum Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Baſileenſem (1541) omnibus. Recentiores *incidunt.* Praetuli quod congrueret ſequenti *invenietur*, quanquam et pro hoc aliquot libri: *invenitur.* *laud. aut vitup.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *laud. ac vitup.* cum omnibus edd. ante Badium. Nec diſplicet, quoniam vix continget aliqua cauſarum ſpecies, in qua non ſint juncta haec, ſed alterutrum ſolum ſit faciendum. Mox, pro *ſuad. aut diſſuad.* ſolus Voſſ. 2. *ſuad. ac diſſuad.* Male, neque accedente Goth. *vitup. ſuad.* Ita Guelf. cum Turic. Goth. et Voſſ. 3. (2 non memoratur) ſed credo et multis aliis, quos neglexerunt, qui contulerunt; edd. ſaltem ante Stoerium omnibus. Hic primus et deinceps recentiores omnes *aut* inſerunt praepoſitere, quod uncinavit Geſn., omiſerunt Bipontini; rectiſſime.

Alterum. Refer hoc ad §. 12 „*unum genus.*" Sunt pro parentheſi quae interjiciuntur „idem alii — demonſtrat."

laudativam — putant. Ariſtot. Rhet. 1, 3, 5. Τέλος — τῷ μὲν συμβουλεύοντι τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν (τὰ δὲ ἄλλα πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει)· τοῖς δὲ δικαζομένοις τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον (τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι κ. τ. λ.)· τοῖς δὲ ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσι τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν (τὰ δ' κ.

utilium, judicialem *juſtorum* quaeſtione contineri putant, celeri magis ac rotunda uſi diſtributione, quam vera. Stant enim quodammodo mutuis auxiliis omnia. Nam et in laude *juſtitia utilitasque* tractantur, et in conſiliis *honeſtas:* et raro judicialem inveneris cauſam, in cujus non parte aliquid eorum, quae ſupra diximus, reperiatur.

V. Omnis autem oratio conſtat aut ex iis, quae ſignificantur, aut ex iis, quae ſignificant, id eſt, *rebus*, et *verbis*. Facultas 230

tractantur. Guelf. *tractatur.* cum Goth. (tac. Geſn.) Turic. Alm. Voſſ. 1. Bern. Male. *honeſtas.* Guelf. *honeſta* cum Turic. Alm. Voſſ. 1. 3. *ex iis — ex iis.* Scripſi ita pro *ex his — ex his*, quod poſt Baſileenſem pleraeque dant edd. Codd. ſane multis addicentibus. Sed diſplicet h. l. prono-

τ. λ.). Cic. de Inv. 2, 4. „In „judiciis, quid aequum ſit quae„ritur, in demonſtrationibus, „quid honeſtum, in delibera„tionibus, ut nos arbitramur, „quid honeſtum ſit et quid uti„le; nam ceteri utilitatis mo„do finem in ſuadendo et in „diſſuadendo exponi oportere „arbitrati ſunt.“ Id. Top. c. 24. „Judicii finis eſt jus — „Deliberandi finis utilitas — „Laudationis finis honeſtas.“ Id. Partitt. Orr. c. 4. „Sibi „proponet orator — Delecta„tionem in exornatione: in „judicio aut ſaevitiam aut cle„mentiam judicis: in ſuaſione „autem aut ſpem aut reformi„dationem deliberantis.“ Bene ſuam rationem defendit Ariſtot. l. c. §. 6. *περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐνίοτε οὐκ ἂν ἀμφισβητήσαιεν — ταῦτα δ' οὐδέποτε ἂν ὁμολογήσαιεν.*

celeri — ac rotunda. In *celeritate* eſt *brevitas* ut videbimus ad 4, 2, 107. Eadem cum elegantia conjuncta eſt in *rotundis*, quo ſenſu Graeci uſurpant *στρογγύλον* (vid. I. C. Th. Erneſtum in lexico rhetorico). Similis imago Horatii: „Eſt „brevitate opus ut *currat* ſen„tentia.“ Sat. 1, 10, 9.

aut — aut. Ne accipe disjunctim poſitum. Eſt ut *vel* 2, 20, 2. Quanquam exemplo ſimili deſtituor.

orandi conſummatur *natura*, *arte*, *exercitatione:* cui quartam partem adjiciunt quidam *imitationis*, quam nos arti ſubjicimus. Tria ſunt item, quae praeſtare debeat orator, 2
ut *doceat*, *moveat*, *delectet*. Haec enim clarior diviſio, quam eorum, qui totum opus in *res* et in *affectus* partiuntur. Non ſemper autem omnia in eam, quae tractabitur, materiam cadent. Erunt enim quaedam remotae ab affectibus: qui, ut non ubique habent locum, ita, quocunque irruperunt, plurimum valent. Praeſtantiſſimis auctori- 3
bus placet, alia in rhetorica eſſe, quae probationem deſiderent, alia, quae non deſiderent: cum quibus ipſe conſentio. Quidam

men *hic*. Et mecum faciunt edd. ante Baſil. omnes, cum Gibſ. et Obr. *item*. Jenſ. *autem* cum omnibus ante Stoerium meis edd. ſed Cod., praeter Goth., quod ſciam, nullo; et refert hoc ſcriptor ad numerum ternarium modo poſitum, ut praeſtet *item*. Confuſa *autem* et *item* vid. apud Heuſing. ad Cic. Off. 3, 3, 13. *debeat*. Sic Guelf. cum Turic. et edd. ante Gryph. omnibus. Hic primus *debet*, quod omnes retinuerunt deinceps. Et adeſt iis Goth. et fortaſſe multi praeterea; ſed concinnior eſt noſtra ſcriptura, cf. 3, 6, 12 „hoc „eſt quod — *debeat.*" *irruperunt*. Ita Guelf. cum Alm. et Voſſ. 3. item Obr. Sed Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *irrumpunt* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. omnibus. Haec prima *irruperint*, ut omnes deinceps. Conjunctivus alienus; ſed et perfectum praeſtat praeſenti.

imitationis. Ad Herenn. 1, 2. „Imitatio eſt, qua impellimur cum diligenti ratione, ut „aliquorum ſimiles in dicendo „velimus eſſe."

ſubjicimus. cf. ad 3, 3, 6.

cum quibus. Sic pro *quibuscum* optimi quique ſcriptores. Priſcian. p. (Putſch.) 949 „*cum quibus* et *quibuscum* — „antiquiſſimi utrumque dice„bant, ſed in plurali primae „perſonae, cacephati cauſa, ſo-

vero, ut Celſus, de nulla re dicturum oratorem, 231
niſi de qua quaeratur, exiſtimant: cui cum maxima pars ſcriptorum repugnat, tum etiam ipſa partitio: niſi forte laudare, quae conſtet eſſe honeſta, et vituperare, quae ex confeſſo ſint turpia, non eſt oratoris offi-
4 cium. Illud jam omnes fatentur, eſſe quaeſtiones aut *in ſcripto*, aut *in non ſcripto*. In ſcripto ſunt *de jure*; in non ſcripto *de re*. Illud *legale*, hoc *rationale* genus Hermago-

quaeratur. Ita Guelf. Verum Goth. cum Voſſ. 2. *quaeritur*, ſed et Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoerium omnibus; qui meorum primus conjunctivum dat, nemine jam diſſentiente. Recte profecto. *conſtet.* Guelf. *conſtent* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. omnibus, exceptis Badio et Cervic. quorum prior, ſe *conſtet* legere, monet lectorem; rectiſſime ille. *Illud legale* — λογικόν. Ita

„lebant per anaſtrophen dicere, *nobiſcum* pro *cum nobis*. „Itaque propter hoc reliquarum quoque perſonarum ablativos ſimiliter praepoſtere proferre coeperunt." Sed vide *cum quibus* apud Cic. de Off. 2, 23, 9. ed. Heuſ. item Drakenb. ad Liv. 33, 9, 2. plurima hujusmodi loca Livii excitantem. cf. *cum quo* apud noſtrum 3, 6. 13. 14. 16.

Illud — *fatentur.* Solent ſcriptores artium tractare hanc differentiam *ſcripti* et *non ſcripti* in loco de *ſtatibus*, de quibus noſter mox, capite ſequenti. Vide ad Her. 1, 11. 12. Cic. de Inv. 2, 40. ad eumque Marium Victorinum p. Pith. 220. De Or. 1, 31. Topic. 25. 26. Partitt. Orr. 38. 39. Hermog. περὶ στάσεων p. 12. ed. Col. All. 1614. ἤτοι δὲ περὶ πρᾶγμα ἔχει τὴν ζήτησιν ἢ περὶ ῥητόν (cujus loco Qu. ponit *ſcriptum*, *jus*). Κἂν μὲν περὶ ῥητὸν, νομικὴν ποιεῖ τὴν στάσιν — ἂν δὲ περὶ πρᾶγμα, λογικήν. Quanquam hic duplex hoc genus agnoſcit in ſola *qualitate*, quae *ſtatuum* ſpecies ſecundum pervulgata praecepta, ipſius etiam Qu. Cf. et Curium Fortunatianum p. Pith. 44. „*Rationales* (ſtatus) rei „alicujus vel facti habent quae„ſtionem, *legales* autem legis „et juris continent diſcepta„tionem." it. Sulpic. Vict. p. ibid. 250. quique praeterea in opere Pithoeano.

ras atque eum ſecuti vocant, id eſt νομικὸν et λογικόν. Idem ſentiunt, qui omnem quae- 5
ſtionem ponunt in *rebus*, et in *verbis*. Item convenit, quaeſtiones eſſe aut *infinitas*, aut *finitas*. *Infinitae* ſunt, quae remotis perſonis et temporibus et locis, ceteriſque ſimilibus, in utramque partem tractantur, quod Graeci θέσιν dicunt; Cicero *propoſitum*; alii *quaeſtiones univerſales civiles*; alii *quaeſtiones philoſopho convenientes*; Athenaeus *partem cauſae* appellat. Hoc genus Cicero *ſcien-* 6
tia et *actione* diſtinguit, ut ſit *ſcientiae*, *An providentia mundus regatur? actionis*, *An*

Goth. et Jenſ. (tac. Geſn. qui poſt *genus* incidit colo, et omittit *id eſt*) cum edd. ante Bad. omnibus. Hic cum Cerv. rationem Geſnerianam habet. Cum noſtra conſentiunt Ald. Baſil. Sed Gryphius et ſequentes omnes Geſneri ſcripturam tuentur. Noſtram et Turic. habet, et Guelf. quoque adjuvat pro *id eſt* dans *idem*, quod e Vallenſi quoque affert Bad., mero librarii errore, frequentiſſimo illo. Altera ſcriptura ſententiam habet prope ridiculam, ſi Qu. monet Graecos Graecis vocabulis haec appellare. Sed non eſt inſolitum ei, poſtquam latine Graecorum vocabula reddidit, ſubjungere ipſam Graecam vocem, ne quis haereat, quomodo tandem Graeci ipſi appellaverint; ubi ſolet praemittere nunc *id eſt*, nunc *quod dicitur*, *quod vocant*, *quod dicit*. Ponit etiam *id eſt* ubi Graecis ſubnectit ſuam verſionem. Cf. 2, 15, 2. 4. 2, 21, 3. 3, 6, 2. 28. 46. 1, 8, 16. 2, 13, 14. 2, 20, 3. 5, 1, 1. 10, 1, 12. 15. 26. 1, 11, 6. 3, 4, 9. 10. 3, 6, 27. *νομ. et λογ.* Guelf. omittit *et*, fortaſſe non male.

Graeci — propoſitum. cf. 2, 1, 9.

Athenaeus partem. Tale quid Cic. Partitt. Orr. c. 18. „Eſt „conſultatio quaſi *pars cauſae* „quaedam et controverſiae." it. Topic. c. 21. „propoſitum *pars* „*cauſae* eſt."

Cic. — diſtinguit. Topic. c. 21. Partitt. Orr. c. 18.

An prov. — an acc. Recte monet Geſnerus haec fere con-

accedendum ad rempublicam adminiſtrandam. 232
Prius, trium generum, *an ſit? quid ſit? quale ſit?* omnia enim haec ignorari poſſunt: ſequens, duorum, *quo modo adipiſcamur?*
7 *quo modo utamur? Finitae* autem ſunt ex complexu *rerum*, *perſonarum*, *temporum*, ceterorumque. hae ὑποθέσεις a Graecis dicuntur, *cauſae* a noſtris. In his omnis quaeſtio
8 videtur circa res perſonasque conſiſtere. Amplior eſt ſemper *infinita:* inde enim *finita* deſcendit. Quod ut exemplo pateat, infinita eſt, *An uxor ducenda?* finita, *An Ca-*

rerum. Sic libri omnes. Francius malebat *locorum* (ob ea quae ſunt §. 5. „remotis perſ. tempp. et *locis*") conjectura neque neceſſaria, nam poſſunt eſſe *loca* in *ceterorum*, et audaci. Eſt et 2, 1, 9. (ut et 5, 8, 6.) „citra complexum *rerum* perſonarumque." et 2, 4, 36 iterum variatum „citra compl. perſ. temp. *cauſarum.*" Iſtis *ceteris* quot inſint res, vide §. 17.

hae ὑποθ. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *haec* ὑποθ. cum Loc. Ven. Ruſc., male.

jungi exempla a Qu. ex argumentatione Stoicorum, qui, cum Sapientem Dei imitatorem conſtituant, quod providentia agat in mundo regendo, idem eſſe Sapientis contendunt in republica adminiſtranda. Manifeſtum hoc ex locis, quos conferre jubet: 5, 10, 14. 89. 12, 2, 21. Stoicis decretis favere Qu., non uno loco apparet cf. 2, 15, 20. Similis nota Stoicae diſciplinae apud Horat. Epiſtol. 1, 1, 16 „Nunc agilis fio et *merſor civilibus undis*," Cicero ll. cc. eodem utens exemplo *actionis:* „Sitne ſapientis ad rempublicam accedere" aliud ponit *cognitionis:* „a naturane jus profectum ſit, an ab aliqua conditione hominum et pactione." (Top.) et „jus in naturane ſit, an in more." (Partitt.) Theon in arte progymnaſmatum copioſe tractat locum de *providentia* ſed ſine alterius de republica adminiſtranda mentione.

Prius — ſequens. Etiam has diviſiones habes apud Cic. ll. cc. maxime in Partitt. orr. etſi alteram minus claram Quintilianea ratione.

uxor. duc. cf. 2, 4, 25.

toni ducenda? ideoque eſſe *ſuaſoria* poteſt. Sed etiam remotae a perſonis propriis, ad aliquid referri ſolent. Eſt enim ſimplex, *An reſpublica adminiſtranda?* refertur ad aliquid, *An in tyrannide adminiſtranda?* Sed 9
hic quoque ſubeſt velut latens perſona. tyrannis enim geminat quaeſtionem, ſubeſtque et temporis et *qualitatis* tacita vis: nondum tamen hoc proprie dixeris *cauſam.* Hae autem, quas infinitas voco, et *generales* appellantur. quod ſi eſt verum, finitae *ſpeciales* erunt. In omni autem ſpeciali utique ineſt generalis, ut quae ſit prior. Ac neſcio, 10
an in cauſis quoque, quidquid in quaeſtio-
233 nem venit *qualitatis*, generale ſit. *Milo Clodium occidit: jure occidit inſidiatorem.* nonne hoc quaeritur, *An ſit jus inſidiatorem occidendi?* Quid in *conjecturis?* non illa generalia, *An cauſa ſceleris odium? cupiditas?*

tyrannis. Guelf. *tyrannus* cum omnibus libris et ſcriptis et excuſis, praeter Bipont. et Geſneri ed. qui praeclaram ſcripturam recepit ex Goth. Accedit huic Turic. ſi recte tacuit Sulzbergerus. *in quaeſt. venit qual.* Guelf. *in quaeſt. venit velut qual.* Alm. *in quaeſt. velut qual.*. Turic. eadem, ſed voci *velut* impoſitum habet *venit.* Apparet, primum erratum, ut *velut* ſcriberetur pro *venit*, poſt dubitatum, utrum verum eſſet, tandem coaluiſſe utramque ſcripturam.

ſit jus. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *An hoc ſit j.* cum Voſſ. 2. et edd. omnibus ante Cervic. qui omittit *hoc.* Baſil. in marg. ablegat. Revocat in textum Gryph. ſed Stoerius, cum eoque recentiores omnes omittunt.

qualitatis. Significatione illa rhetorica accipiendum hoc vocabulum, qua *ſtatum qualitatis* dicimus. cf. 3, 6, 10. ubi etiam *conjecturae* exemplum.

An tormentis credendum? Teſtibus an argumentis major fides habenda? Nam *finitione* quidem comprehendi nihil non in uni-
11 verſum, certum erit. Quidam putant etiam eas poſſe *theſes* aliquando nominari, quae perſonis cauſisque contineantur, aliter tantummodo poſitas: ut cauſa ſit, *cum Oreſtes accuſatur:* Theſis, *An Oreſtes recte ſit abſolutus.* cujus generis eſt, *an Cato recte Marciam Hortenſio tradiderit.* Hi theſin a cauſa ſic diſtinguunt, ut illa ſit *ſpectativae* par-

comprehendi nihil non. Ita plane Guelf. et Goth. cum Turic. niſi quod hic *comprendi* dat. Credibile eſt etiam reliquos Codd. idem praeferre, quod in Vallenſi diſerte commemorat Badius. Edd. quidem ante Ald. omnes, ut et Jenſ. (tac. Geſn.) *comprehendendi nihil,* absque *non,* quod conjectura, an ex Cod., inſeruit Regius; rectiſſime. Alter error ne tangitur quidem a Regio, ſed ſcribit ipſe in nota *comprehendi.*

finitione. Item rhetoribus appellata. cf. 3, 6, 5.

Cato — tradiderit. Q. Hortenſius, nimius et prope inſaniens in admiratione Catonis, cum fruſtra ex eo petiiſſet ut Porciam filiam, Bibulo nuptam, divortio facto, ſibi concederet, auſus eſt ipſius uxorem Marciam, Philippi filiam, ſibi tradendam rogare, cum fas eſſe negaret, Catonis illum ſanguinem, plus quam humanum, una contineri domo, quam ſaepius pariendo ad rei tenuitatem eſſet redactura Marcia, cum ſibi conceſſa ſuam eſſet gentem Catoniana virtute imbutura. Neque tam portentoſas preces averſatus eſt Cato, ſed conſulto patre Philippo eoque conſentiente, uxorem, ſibi magnopere dilectam et ex ſe cummaxime gravidam, deſpondit Hortenſio, quo mortuo rediit ad Catonem. vid. Lucan. 2, 340 ſeqq. it. Plut. Cat. min. p. 771. Conferant tirones et Freinsh. in Suppl. Liv. 114, 57. et Schrockhium V. Cel. in biographia V. 3. p. 154 ſeqq. Veriſſime Lucanus, in hanc ipſam rem, de Catone: „Urbi „pater eſt, urbique maritus.“ l. c. v. 388. Rem iterum tangit noſter 10, 5, 13.

ſpectativae — activae. cf. 2, 17, 42 it. c. 18. 1. 5.

tis, haec *activae:* illic enim veritatis tantum gratia diſputari, hic negotium agi. Quan- 12
quam inutiles quidam oratori putant univer-
234 ſales quaeſtiones, quia nihil proſit, quod conſtet, *Ducendam eſſe uxorem*, vel *Adminiſtrandam rempublicam*, ſi quis vel aetate vel valetudine impediatur. Sed non omnibus ejusmodi quaeſtionibus ſic occurri poteſt; ut illis, *Sitne virtus finis? Regaturne*

oratori putant. Guelf. *orationi p.* cum Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) accedd. plurimis Codd. et edd. ante Cervic. omnibus, excepto Aldo. Etiam Turic. Cod. *orationi.* Sed videntur tueri receptam Bodl. et Voſſ. 1. Regius conjectura probavit *oratori.* Nec erat quod ei Vallenſem Cod. *orationi* dantem opponeret Badius, negaretque quidquam intereſſe ad ſenſum ſive hoc ſcriberes ſive illud. Confuſio autem *oratoris* et *orationis* in plerisque caſibus obliquis non eſt infrequens. cf. 2, 1, 12. ubi pro *oratorem* dant *orationem* plerique et ſcripti libri et excuſi, tuetur autem receptam Guelf. 2, 15, 12. pro *orationis* Guelf. *oratoris*, ſolus, puto. 3, 4, 6 pro *oratoris* Guelf. *orationis* cum Alm. et Bern. et alia exempla.

non — ut illis. Guelf. *n. o. ejusdem q. ſ. o. p. u. i.* Multi Codd. et edd. *in* poſt *non* inſerunt et *eisdem* dant pro *ejusmodi.* Praepoſtere Alm. cum Turic. *utilis* pro *ut illis;* (cf. Drak. ad Liv. 22, 50, 1.) et *quaeſtio* pro *quaeſtionibus.* Alm. *eidem*, ſed hoc Turic. impoſito compendio ſyllabae *us* (9). Defendi videtur recepta a tribus Britannicis et Voſſ. 1. Veriſſimam credo, neque ipſam praepoſitionem *in* poſt *non* a Qu. poſitam, cui reſpondiſſet altera ante *illis.*

quod conſtet. Poterat infinitivo quoque uti: *conſtare*, ſed vitavit, quoniam mox itidem infinitivus: *Duc. eſſe ux.*

occurri — ut illis. Cave referas *út* ad *ſic. Ut* eſt pro *veluti*, *exempli gratia. Occurri quaeſtioni* h. l. eſt *impugnari eam, reprehendi*, ne forte quis accipiat *reſponderi*, quod interdum apud noſtrum quoque ſignificat *occurrere.* „Quae ſequuntur quaeſtiones eae non „ſunt ejusmodi, ut poſſint eodem argumento ſupervacuae „oſtendi."

finis. Summum bonum, ut in operis Ciceroniani inſcriptione, *de finibus.*

13 *providentia mundus?* Quin etiam in iis, quae ad perſonam referuntur, ut non eſt ſatis generalem tractaſſe quaeſtionem, ita perveniri ad ſpeciem, niſi illa prius excuſſa, non poteſt. Nam quomodo, *An ſibi uxor ducenda ſit*, deliberabit Cato, niſi conſtiterit *uxores eſſe ducendas?* Et quomodo, *An ducere Marciam debeat* quaeretur, niſi *Catoni ducenda*
14 *uxor eſt?* Sunt tamen inſcripti nomine Hermagorae libri, qui confirment illam opinionem, ſive falſus eſt titulus, ſive alius hic Hermagoras fuit. Nam ejusdem eſſe quomodo poſſunt, qui de hac arte mirabiliter multa compoſuit, cum, ſicut ex Ciceronis quoque rhetorico primo manifeſtum eſt, materiam rhetorices in *theſes* et *cauſas* diviſerit? quod reprehendit Cicero: ac theſin nihil ad oratorem pertinere contendit, totumque hoc genus quaeſtionis ad philoſophos
15 refert. Sed me liberavit reſpondendi vere-

quaeretur — eſt. Guelf. *quereretur — eſſet*, ſolus, quod ſciam. Male, etſi cum aliqua erroris conſtantia.

rhetorico. Guelf. *rhetorice* cum Goth., quem falſo narrat Geſn. dare *rhetoricae*, etſi hoc voluit librarius, ſi conſulto ſcripſit; male. *reſpondendi.* Guelf. *reprehendendi* cum Goth. aliquotque praeterea Codd. et edd. poſt Badium, qui primus dedit, omnibus; exceptis ſecunda Aldina Colin. et

illam op. Qua ab oratoris opere ſegregantur *quaeſtiones.* cf. 2, 21, 22.

Cic. — primo. de Inv. 1, 6. cf. et noſtr. 2, 21, 21.

reſpondendi verec. Molliit rem aſperam honeſtioris vocabuli fomento, quoniam Ciceronem impugnat. Nam *reſpondere* eſt refragantis ut 2, 15, 23. 36. „utrique *reſponſum* „eſt. 5, 7, 24 *reſponderi* locis „communibus.“ 4, 4. 1. 5, 13, 46. 49. 50. 9, 2, 93. et

cundia, et quod ipſe hos libros improbat, et
quod in oratore, atque iis, quos de oratore
ſcripſit, libris, et Topicis, praecipit, ut a
propriis perſonis atque temporibus avocemus
controverſiam: *quia latius dicere liceat de
genere, quam de ſpecie, et, quod in univerſo
probatum ſit, in parte probatum eſſe neceſſe
ſit.* Status autem in hoc omne genus mate- 16
riae iidem, qui in cauſas, cadunt. Ad hoc
adjicitur, alias eſſe quaeſtiones in rebus ipſis,

Obrecht., retinentibus noſtram ſcripturam. Hanc dant Bodl. Ioann. Bal. Alm. Turic. et edd. quas modo demonſtravi plurimas et antiquiſſimas. Male Badius Vallenſem Codicem receptae ante ſe ſcripturae opponit. Ea enim tum repetitionem ingratam („quod *reprehendit*" §. 14.) vitat, tum duriorem vocem neque tam religioſo Ciceronis cultore dignam *reprehendendi*, ubi *reſpondendo* poterat defungi Qu. Andreanam *reprehendendi* praeferre dicas e Gibſoni ſilentio, ſed vix credo.

Ad hoc. Guelf. *Adhuc* cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. Alm. Turic. et edd. ante Gryph. meis omnibus. Gryph. cum Colin. *ad haec.* Ceteri noſtram dant, niſi quod Geſn. habet ſphalma *Ac hoc*, male repetitum a Bipontinis. *Ad hoc*, pro *inſuper*, ſcriptoribus familiare oſtendit Burm. ad Ovid. Metam. 6, 459 quo h. l. ablegat lectorem. cf. et Liv. Drakenb. 6, 12, 6. 21, 52, 10. 29, 4, 6. it. Flor. Duk. 3, 9, 2. noſter quoque 8, 5, 22. 12, 10, 40. *Ad hoc* autem et *adhuc* frequentiſſime confuſa vide item apud Drakenb. ad Liv. 21. l. c. et iis, quos indicavi noſtri locis.

Cic. de Haruſp. reſp. c. 8. citante Drakenb. ad Liv. 30, 31, 1. *verecundiam reſpondendi* cf. cum *negandi* Prooem. tot. op. §. 3.

improbat. cf. 2, 15, 6.

in oratore. c. 14. ubi id ipſum legitur, quod mox refert: „*quia* — *ſit.*"

de oratore. 3, 30.

Topicis. c. 21 agit de *quaeſtionibus infinitis*, ut vidimus ad huj. cap. §. 5. Praeceptum tale invenio potiſſimum c. 22. extr. et ſequente.

hoc — *genus materiae.* quaeſtionum infinitarum.

alias — *alias.* Eandem partitionem habes apud Cic. Topic. c. 22. „Cum autem quae-

alias, quae ad aliquid referantur: illud, *An uxor ducenda?* hoc, *An ſeni ducenda?* illud, *An fortis?* hoc, *An fortior?* et ſimilia.
17 Cauſam finit Apollodorus, ut interpretatione Valgii diſcipuli ejus utar, ita, *Cauſa eſt negotium omnibus ſuis partibus ſpectans ad quaeſtionem:* aut, *Cauſa eſt negotium, cujus finis eſt controverſia.* Ipſum deinde negotium ſic finit, *Negotium eſt congregatio perſonarum, locorum, temporum, cauſarum, modorum, caſuum, factorum, inſtrumentorum, ſermonum, ſcriptorum, et non ſcripto-*

ad aliquid. Ita Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. 5. Bern. Ioann. Turic. et edd. ante Gryph., quod ſciam, omnibus, Gryph. primus dedit *aliud*, quod recentiores ſecuti ſunt omnes. Sed *ad aliquid* eſt legitima in hac re locutio, expreſſa e Graeco Ariſtotelis. cf. §. 8. it. 3, 6, 24. 1, 6, 13. *Valgii.* Guelf. *Valgi* cum Goth. (tac. Geſn.) Jenſ. Tarviſ. Ald. An forte ſic dedit Qu.? ut in nominibus propriis ſervatus fuerit eo tempore mos genitivorum ab *ius* et *ium* ſcribendorum, qui in appellativis obſoleverat; vid. de eo Bentlej. ad Terent. Andr. 2, 1, 20. cf. 1, 7, 19 ubi Guelf. *Lucili.*

„ritur, quale quid ſit; aut ſimpliciter quaeritur, aut comparate" cet. quae fere repetuntur Partitt. Orr. c. 19.

ad aliquid. cf. not. Crit.

Valgii. cf. 3, 1, 18. et not. Crit.

omnibus — ad quaeſtionem. Non valde clara definitio. In univerſum hoc apparet, ſignificari *negotium incertum.* Neque tamen intelligo, cur non et id negotium, cujus aliqua pars *non ſpectet ad quaeſtionem* (i. e. certa ſit, ſi recte interpretor) *cauſa* poſſit appellari. Saltem *quaeſtionem* h. l. non eſſe pro Graeca θέσει, verum pro ζητήσει, ἀμφισβητήσει ex eo colligo, quod in altera definitione eſt *controverſia.*

finis. Quo ſignificatu hoc accipiam, parum invenio. Si τέλος dixit Apollodorus, eſt id οὗ ἕνεκα τὰ ἄλλα ex Ariſtotelis diſciplina. Explicem fere *ſummam,* quo totum tendat. „Negotium, cujus ſumma vertitur in controverſia."

rum. *Cauſam* nunc intelligimus ὑπόθεσιν, 18
negotium περίστασιν. Sed ipſam cauſam quidam ſimiliter finierunt, ut Apollodorus negotium. Iſocrates cauſam eſſe ait *quaeſtionem finitam civilem, aut rem controverſam in perſonarum finitarum complexu.* Cicero his verbis, *Cauſa certis perſonis, locis, temporibus, actionibus, negotiis cernitur, aut in omnibus, aut in plerisque eorum.*

VI. Ergo, cum omnis cauſa contineatur aliquo ſtatu, priusquam dicere aggredior, quo modo genus quodque cauſae ſit tractan-
236 dum; id quod commune eſt omnibus, *Quid*

intelligimus. Guelf. *intelligamus,* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Badium omnibus. (De Jenſ. tac. Geſn.) Hic receptam dedit, quem imitati ſunt deinceps omnes, excepta Ald. ſec. Veriorem puto conjunctivum. Solent ſic induci interpretationes Graecorum, quaſi venia petenda a lectore, apud noſtrum (cf. 5, 10, 1 ubi legendum *interpretemur,* it. §. 104 ibid.) et Ciceronem, ut de Fin. 3, 14. Sed potuit et monere lectorem, qua ſignificatione dixerit, tumque probus indicativus, quem videntur habere Codd. Britannici, et habent Goth. Voſſ. 2. In Loc. Ven. Ruſc. errore omiſſum ὑπόθεσιν, quoniam erat lacuna Graeco vocabulo relicta in antiquioribus libris, ut Jenſoniana. Tarv. male utroque loco poſuit περίστασιν. *aggredior.* Goth. (tac. Geſn.) *aggrediar* cum Aldo, Baſil. Gryph. et aliquot praeterea edd., non vetuſtiſſimis illis. Placet, cum videatur pendere a *puto;* neque tamen neceſſarium. cf. 2, 10, 1.

Iſocrates. cf. 3, 4, 11.
Cicero. Topic. c. 21 init.
id quod — omnibus. Cave hoc referas ad praecedens; praemittitur ſequenti; nam *ſtatus* omnibus cauſae generibus communis eſt. Solet ita poni *id quod* ut obſervat Thomaſius ad Turſell. de partt. p. 416. ed. Lipſ. Exempla haec habe: Salluſt. Cat. 10 „Catilina, „*id quod* factu facillimum erat, „omnium flagitiorum — ca„tervas habebat.“ Liv. 1,

ſit ſtatus, *et unde ducatur*, *et quot*, *et qui ſint*, intuendum puto. Quanquam id nonnulli ad judiciales tantum pertinere materias putaverunt; quorum inſcitiam, cum omnia tria genera fuero executus, res ipſa deprehendet.
2 Quod nos *ſtatum*, id quidam *conſtitutionem* vocant, alii *quaeſtionem*, alii *quod ex quaeſtione appareat:* Theodorus *generale caput*,

unde ducatur. Sic Guelf. et plerique libri. Prava autem eſt aliorum, ut Voſſ. 1. Bodl. Ioann. et Tarv. (Jenſon. non praeeunte cf. ad 3, 3, 13 *propria*) cum Ald. ſcriptura: *dicatur*, quae poterat blandiri, nam §§. 3. 4. *nominis origo* tractatur; ſed obiter, neque eo ordine, qui hic promitteretur, ſi verum eſſet: *dicatur.* Sic enim decurrit disputatio: *Quid ſit* 4 — 13. *Unde ducatur* 13 — 22. *Quot* 22 — 83. *qui*, usque ad finem capitis. *generale caput.* Adjectivum abeſt a Guelſ. et Goth. (tac. Geſn.) ut et ab edd. ante Badium omnibus, ad quas accedit Ald. ſec. Regius conjectura inſeruit; veriſſima illa, niſi quod malim ſubſtantivo poſtponi adjectivum, ut §. 21 *cap. gen.* et hoc ipſo loco Graeca; quanquam §. 5 et c. 11, 3. „Theod. (ut. d.) — *generall. capp.*" Dixeris Britannicos Codd. tres dare *generale*, ſed ſuſpectum ſit Gibſoni ſilentium, etiam edd. ſuarum varietatem tacentis. Alm. quoque et Bern. ſilentur, unde non equidem colligam in iis legi adjectivum. Abeſt et a Turic. Reliquus multarum edd. error inter *appareat* et *Theodorus* inſerentium *caput* a nullo Codice videtur defendi, quem tamen Badius tuetur, vocemque *caput*, quanquam abſit a Vallenſi, eo loco etiam neceſſariam putat. Mearum, praeter Ald., prima Baſileenſis omittit. Badii judi-

14, 7 „profectus, *id quod* quaerebat — hoſtem excivit." noſter. 1, 1, 26.

unde ducatur, ab actore an a reſpondente? vid. not. Crit.

cum fuero — *deprehendet.* ita ut nulla oratione indigeat mea. vid. tamen c. 7, 28. it. c. 8, 4. 5. 16. 17. ubi *ſtatus* in ipſis duobus reliquis generibus oſtendit.

conſtitutionem. Sic Cicero de Inv. 1, 8. Scriptor ad Herenn. 1, 11. Qui reliquis appellationibus uſi fuerint, non invenio.

id eſt κεφάλαιον γενικώτατον, ad quod referantur omnia. Quorum diverſa appellatio, vis eadem eſt: nec intereſt diſcentium, quibus quidque nominibus appelletur, dum res ipſa manifeſta ſit. *Statum* Graeci στάσιν 3
vocant: quod nomen non primum ab Hermagora traditum putant, ſed alii ab Naucrate Iſocratis diſcipulo, alii a Zopyro Cla-

cium, omnia iſta: *generale caput id eſt* proſcribentis, ut Graeca ſola poſita fuerint a Quintiliano, ſpecie quidem non caret; ſed obſtant plurima exempla junctorum ita Latinorum et Graecorum, quae vide ad 3, 5, 4. γενικώτατον. Sic Codd., puto, omnes. Aldus tamen τεχνικώτερον, quod aliqui in margine ponunt. Badius ex Aldo affert γενικώτερον, ut gradu ſolo varietur. An ſphalma credidit ille, quod legimus in utraque Aldina, τεχν.? Fons erroris videtur apparere in Tarviſina quae literis Graecis minus elegantibus: τεγνικώτερον. Sane mirum eſt, Theodorum uſum alio gradu quam poſitivo, cum Qu. latine poſitivum exprimat. *referantur.* Guelf. *referuntur* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. meis ante Baſil. omnibus praeter Ald. Sane nec neceſſarius eſt conjunctivus, cum hoc ad Theodori ſententiam non utique ſit referendum, ſed poſſit ab ipſo Quintiliano adjectum videri; quod etiam magis placet.

Naucrate. Guelf. *Eucrate* cum Codd. prope omnibus et edd. ante Baſil. meis omnibus, inter quas Aldinae dant: *Heucrate,* in qua ſcriptura latet vera. N enim et H frequentiſſime permutantur in Codd. Primus Philander ſuaſit receptam, veriſſimam illam, quam et Bodl. videtur tueri. Neque credas

referantur. vid. not. Crit.

Naucrate. ὁ τοῦ Σωκράτους (lege Ἰσοκράτους ut pridem videre VV. DD. ex ipſo Dionyſio p. 111 et Cic. de Or. 2, 23. 3, 44. Or. c. 51.) ἑταῖρος (diſcipulus, ut ἐπιτήδειος, γνώριμος vid. not. ad 2, 15, 19). Qui *artem* aliquam Naucratis memoraret, in qua tamen ſola de στάσει aliquid potuit explicari, inveni neminem; niſi quod Cic. de Or. 3, 44. et Or. c. 51. ſignificat eum aliquid de hiſtoria artis ejusque praeceptis memoriae prodidiſſe. Funebres ejus orationes, in Mauſolum in primis Cariae regem, celebrantur a ſcriptoribus.

Zopyro. Eſt apud Diog. Laert. 9, 114 Τίμων (ὁ σιλ-

zomenio: quanquam videtur Aeſchines quo- 23
que in oratione contra Cteſiphontem uti hoc verbo, cum a judicibus petit, ne Demoſtheni permittant evagari, ſed eum dicere de ipſo
4 *cauſae ſtatu* cogant. Quae appellatio dici-

obſtare *ab;* praepoſitioni conſonans adjungitur etiam ante conſonantes frequentiſſime, praeſertim liquidas.

petit ne. Goth. mire *ut* pro *ne.* Suſpicor a Quintiliano eſſe *ut ne.* Nunc unus noſtri ſuccurrit locus 6, 3, 64 „*ut ne* „— ponam — facit.“ Sed vide Sanctium Periz. p. 707. et Drakenb. ad Liv. 10, 27, 2. Facillime intercidebat *ut* poſt *petit.* *Demoſtheni.* Sic et Guelf. dativum, cum edd. ante Obr. omnes dent accuſativum, praeter meorum unum Gryphium. Ne illae quidem male.

λογράφος) *Ζωπύρῳ τῷ ῥήτορι ἀναγινώσκων τι* (ex emendatione M. Caſauboni) quem putat Menagius eſſe ipſum noſtrum a Qu. deſignatum. Sic apparet aetas ejus, incidens in ſucceſſores Alexandri M.

Aeſchines. Locus eſt in ed. H. Stephani p. 83. v. 21 ſeqq. (ſunt hi numeri apud Reiskium quoque): *Ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὁρᾶτε τοὺς πύκτας περὶ τῆς στάσεως πρὸς ἀλλήλους διαγωνιζομένους, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ περὶ τῆς τάξεως αὐτῷ τοῦ λόγου μάχεσθε καὶ μὴ ἐᾶτε κ. τ. λ.* Demoſtheni, ut extra accuſationis formulam vagaretur, permittere judices vetuit Aeſchines. Comparatur itaque *ἡ τῶν πυκτῶν στάσις* cum formula litis. Hunc locum ſi memoriter percenſeret Qu., potuit videri ſatis manifeſta origo appellationis rhetoricae, neque neceſſariam puto quam Philander, Petrus Faber ad Cic. pro Caec. (p. Graev. 521.) et Geſnerus probant mutationem, pro *περὶ τῆς τάξεως — τοῦ λόγου* legendi *περὶ τῆς στάσεως — τ. λ.* Obſtat ei in primis quod paulo ante (v. 17.) eſt item *συγχωρῆσαι αὐτῷ περι τῆς τάξεως τοῦ λόγου.* Sed habent aliquam difficultatem verba iſta *ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ περὶ κ. τ. λ. καὶ* omittit Cod. praeſtantiſſimus Helmſtad., cum nonnullo ſententiae emolumento, modo appareret apta ſtructura *τῶν: ὑπὲρ τῆς πόλεως* ad quae Reiskius intelligit *διαμαχόμενοι*, parum proficiente conjectura. *ὅλην τὴν ἡμέραν*, quae ipſa poſſint mira videri, noli ſolicitare. Eſt enim proverbialis forma, apud Aeſchinem non infrequens, pro *διὰ τέλους.*

tur ducta vel ex eo, quod ibi ſit primus cauſae congreſſus, vel quod in hoc cauſa conſiſtat. Et nominis quidem haec origo: nunc quid ſit. *Statum* quidam dixerunt *primam cauſarum conflictionem:* quos recte ſenſiſſe, parum elocutos puto. Non enim eſt ſtatus 5
prima conflictio, *Feciſti, non feci:* ſed quod ex prima conflictione naſcitur, id eſt genus quaeſtionis, *Feciſti, non fecit, an fecerit? Hoc feciſti, non hoc feci, quid fecerit?* Quia ex his apparet, illud conjectura, hoc finitione quaerendum; atque in eo pars utraque *inſiſtit:* erit quaeſtio *conjecturalis*, vel *finitivi*, ſtatus. Quid ſi enim dicat quis, *Sonus* 6

Non en. eſt. Hoc ordine Guelf. et Goth. cum edd. ante Gryph. omnibus. Recentiores *Non eſt en.*

inſiſtit. Cod. Alm. cum Turic. *inſtiterit.* Male, orto errore ex ſequenti: *erit.* *Quid ſi en.* Hoc ordine Codd., puto, omnes. Sed edd. ſat multae ſuaſore Regio *enim* antevertunt τῷ ſi. Accedunt Burmanno memoratis Tarv. Ruſc. Ald. Hoc conſtituto ordine eleganter ita dirimitur a Cervicorno aliisque oratio: „Quid enim? ſi — conflictio; erret" cet. Sed noſtram collocationem praeter Codd. et edd. recentiores defendit Jenſ. quoque; in qua aliter, ac feci, poſſe dirimi verba, equidem non puto. Geſnerus Burmanni et Capper. rationem, quae eſt mea, deſeruit, colon ponens poſt *confl.* Fateor offendi me iſtis *enim*, mire geminatis in loco noſtro. Legitur quater intra non ita multa verba. Hic *enim* ſpectat ad id, quod modo negabat ſtatum eſſe primam conflictionem.

cauſar. conflict. Cf. Cic. de Inv. 1, 13. it. Partitt. Orr. c. 29. 30. quanquam ibi nihil de *prima* conflictione.

Quia — erit. Ab *erit* ordire apodoſin.

Quid ſi en. vid. not. Crit. Ad ipſam ſententiam quod attinet, Badius e notis Codici ſuo aſcriptis, quas putat Vallae, refert ſcitam obſervationem. Ariſtoteles enim de Anima l. 2 (p. Sylb. 38 extr.) ait hic, ea utitur definitione, quam im-

eſt duorum inter ſe corporum conflictio? Erret, ut opinor; non enim ſonus eſt conflictio, ſed ex conflictione. Et hoc levius. intelligitur enim utcunque dictum. Inde vero in- 23
gens male interpretantibus innatus eſt error, qui, quia primam conflictionem legerant, crediderunt ſtatum ſemper ex prima quaeſtio-
7 ne ducendum: quod eſt vitioſiſſimum. Nam

et hoc lev. Turic. cum Alm. *Sed hoc l.* Non placet ob id quod mox eſt *vero.* *qui quia.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *qui* cum Voſſ. 2. et fortaſſe Argent. quoniam Obr. non agnoſcit. Alm. autem Cod. *qui* retinet, monente Burm. quod male neglexit Capp. Etiam Guelf. habet *qui*, cum Turic. Omiſſum pronomen ſenſum idoneum relinquit, ſi inciditur ſemicolo vel colo ante *quia*, quod fecit Obr. Et ſane ſuavior eſt compoſitio. cf. 1, 4, 12 *qui quia a.*

crediderunt. Ita Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Turic. et edd. ante Gryph. omnibus, qui primus dedit, quod recentiores retinuerunt, *credidere*, nulla idonea cauſa (cf. 1, 4, 10). Apud Stoerium tamen et Chouetum invenio *credere*, quod a quibusdam dari monet Almeloveenius, ex mero, puto, ſphalmate ejus quicunque primus exhibuit.

quaeſtione. Ioann. *Conflictione.* cum Voſſ. 1. 3. et edd. Vaſcoſ. et Rob. Steph. (in margine, ait Gibſ. An apud utrumque?) item Gryph. (1544) in textu, in margine: *quaeſtione.* Poteſt haec ſcriptura advertere diligentem lectorem, ſed propius introſpecta non placebit, ut opinor.

ducendum. Ita Guelf. cum Voſſ. 1. 3. et edd. ante Stoerium omnibus, praeter unam Tarviſ. dantem *dicendum* cum recentioribus, ſed ex mero ſphalmate, ni fallor, cum Jenſ. (tac. Geſn.) ipſa oſtendat: *ducendum.* cf. ad §. 1. *unde ducatur.*

probat Qu. *ἔστιν — ὁ ψόφος κίνησις τοῦ δυναμένου κινεῖσθαι τὸν τρόπον τοῦτον, ὅνπερ τὰ ἀφαλλόμενα ἀπὸ τῶν λείων, ὅταν τις κρούσῃ.* Sequitur Ariſtotelem Diomedes p. Putſch. 414. Acuta mihi quidem videtur Quintilianea hujus definitionis reprehenſio: cf., ſi cui vacat, Mendelides de hac ipſa re diſputans. Berliner Monatsſchriſt Aug. 1784 p. 140 ſeqq. Similis quaeſtio §. 21 „ſtatus *an in eo.*“

quaeſtio nulla non habet utique ſtatum: conſtat enim ex intentione, et depulſione: ſed aliae ſunt propriae cauſarum, de quibus ferenda ſententia eſt: aliae adductae extrinſecus, aliquid tamen ad ſummam cauſae conferentes, velut auxilia quaedam: quo ſit, ut in controverſia una plures quaeſtiones eſſe dicantur. Harum porro plerumque leviſſi- 8
ma quaeque primo loco fungitur. Namque et illud frequens eſt, ut ea quibus minus confidimus, cum tractata ſunt, omittamus;

Bodl. Bal. Alm. Turic. Goth. *deducendum* (quod praefert Obr.) cum quibus Voſſ. 2. facere arbitror, etſi Burm. refert ex eo *ducendum* in quo verbo ſphalma ſuſpicor, cum alioqui ne opus quidem fuerit meminiſſe ſeorſim ejus Codicis, qui poterat cum 1 et 3 conjungi. Capperonn. recentiorum primus noſtram reſtituit, quem ſecuti ſunt Bipontini. Sola vera eſt, neque ſe commendet ulli *deduc.*, cum ſupra (§. 1) fuerit: *unde ducatur*, non *deduc.* *Harum porro.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Porro harum* cum edd. ante Baſil. meis omnibus. *Porro* h. l. ea fere eſt poteſtate, quam vidimus ad 2, 1, 7. ubi poſt primum ſententiae vocabulum ponitur. Longius tamen et inſuavi compoſitione diremtum dicas genitivum ab eo unde pendet: *leviſſima quaeque*, neque prorſus eſt neceſſarium in *porro* h. l. eſſe oppoſitionem; poteſt eſſe prioris argumentationis continuatio. Guelf. receptam dat, neque ullius praeter Goth. varietatem comperi. *fungitur.* Turic. *fungiantur*, in quo monſtro an quid lateat, equidem non dixerim. Voſſ. 3. *fingitur.* Ceteri libri in receptam conſentiunt; neque erat, quod Gallaeus ſuaderet: *funditur.* Loco honorata videtur quaeſtio talis, quoniam *prima* comparet, ſed nihilominus eſt *leviſſima*, ut aliquis irriſionis color inſit *fungendi* verbo, gravitatem quandam velut magiſtratus prae ſe ferenti, quae minime conveniat ei, qui nunc forte fortuna ſuſtinet eam.

tract. ſunt. Ita Guelf. Goth. Turic. et Codd. puto omnes,

fungitur. Vid. not. Crit. *cum tractata ſunt.* Cave haec referas ad *confidimus;* deſignatur tempus quando *omittuntur*

interim ſponte noſtra velut donantes, interim ad ea, quae ſunt potentiora, gradum ex his
9 feciſſe contenti. Simplex autem cauſa etiamſi varie defenditur, non poteſt habere plus uno, de quo pronuncietur: atque inde erit *ſtatus cauſae*, quod et orator praecipue ſibi obtinendum, et judex ſpectandum maxime 23
10 intelligit. in hoc enim cauſa conſiſtet. Ceterum quaeſtionum poſſunt eſſe diverſi. Quod ut breviſſimo pateat exemplo: cum dicit reus, *Etiamſi feci, recte feci;* qualitatis utitur

praeter Voſſ. 3. cum hoc edd. vett. ante Stoerium omnes *tract. ſint.* Poſt hunc primus Burm. revocavit conjunctivum, quem ſunt imitati, qui deinceps ediderunt. Qui *ſint* praetulerunt, retuliſſe videntur ad *confidimus.* Fateor etiam in noſtra ratione (vid. not. ex.) conjunctivum poſſe defendi ex oratione ſuſpenſa, ſed expeditior profecto eſt indicativus.

obtinendum. Guelf. *opponendum.* cum Ioann. Voſſ. 1. 3. et ed. praeter aliis memoratas Tarv. (a Jenſ. deficiente, cf. §. 6 *ducendum*) Goth. cum Voſſ. 2. (ſolito horum conſenſu) *proponendum,* quam ſcripturam margo Gryphii et Burm. monent eſſe etiam in Vallae libro. Hunc, qui ſit, nondum habeo compertum, cum Badius, cujus Cod. Vallenſem novi, ejus nullam habeat h. l. mentionem. Equidem veram exiſtimo receptam, quam eſſe in Alm. Turic. Bodl. Bal. et aliquot praeterea, ex eorum qui contulerunt ſilentio recte colligere mihi videor. Edd. aliquot veteres *optinendum* praeferunt (cf. 1, 7, 7.) ut Jenſ. Loc. Venet. Inde natum ſuſpicor errorem librariorum compendium in Codd. ſuis, ubi *p* eſſet, non *b*, male interpretantium. *Proponendum*, quod Geſnero placet, meram puto correctionem, a librarii ingenio profectam, pravae illius ſcripturae: *opponendum.* *Propoſitio* tam late non patet, quam noſter de induſtria tractat l. 4. c. 4.

haec, tum nimirum *cum* jam *tractata ſunt.* *Omittuntur* autem non ſolum ea, quae ne tractamus quidem, ſed etiam quae, tractari coepta, non perſequimur. vid. et. not. Crit.

ſtatu. cum adjicit, *ſed non feci;* conjecturam movet. Semper autem firmius eſt *non feciſſe:* ideoque in eo ſtatum eſſe judicabo, quod dicerem, ſi mihi plus, quam unum, dicere non liceret. Recte igitur eſt appel- 11
lata *cauſarum* prima conflictio, non *quae-*

adjicit, ſed non. Ita Guelf. cum mearum edd. Baſil. et Obr. plane ſic dantibus locum, quibus Burm. addit Gryph. (Sebaſt. Lugd. 1536 cum idem 1544 det receptam recentiorum) et Colin. De *adjicit* conſentiunt edd. Andr. Sich.; de *ſed* Cod. Bern. Sed noſtram ſcripturam eſſe quoque in Turic. et Alm. Codd., etſi corruptam, facile intelliget unusquisque. Alm. haec dat, referente Burm.: *cum a. dicit* (hoc interpretatur Burm. *cum autem dicit;* falſo ille, ut mox apparebit) *ſi non feci.* E Turic. haec refert Sulzbergerus: *cum adicit ſi non feci,* ſed voci *ſi* ſuperimpoſitum eſt *ſed* (an ab alia manu, non docemur). Vides mirum Turicenſis cum Almeloveeniano conſenſum, de quo (praeter multa in ſuperioribus exempla) item cf. §. 5 *inſiſtit.* §. 6 *et hoc lev.* 3, 4, 3 *et plur. al.* 3, 5, 10 *in quaeſt. venit qual.* 3, 5, 12. *non — ut illis.* Neque jam dubitabis quin et Alm. librarius aut dederit aut dare certe voluerit *adicit*, quae ipſa ſcriptura nihil aliud ſignificat niſi *adjicit* (cf. 3, 3, 9 *ſubjicit,* item 1, 4, 11). *Si* autem pro *ſed* merus eſt error, correctus ille in Turicenſi. Reſtat ut exhibeam receptam plerarumque edd. et aliquot Codd. ſcripturam: *dicit, Non.* Hac loci conſtitutione, quae eſt etiam apud Geſn., tantum abeſt, ut „*pateat*" quod vult Qu., ut ne ulla quidem lux relinquatur. vid. not. ex.

cum adjicit, ſed. Apparet verbo *adjicit*, afferri ab reo utrumque in eadem cauſa. Jam negari nequit, duos hic comparere *ſtatus* in una *cauſa,* tum *qualitatis* tum *conjecturae.* Uter igitur *cauſae* appellabitur ſtatus? *Conjecturalis* profecto, quoniam „ſemper — *firmius* eſt non feciſſe." *Qualitatis ſtatus* ad ſolam pertinet *quaeſtionem, An recte fecerit,* et eſt *ſtatus quaeſtionis,* cujusmodi ullam eſſe ſine *ſtatu* negabat §. 7. Sed *conjectura,* ut potentior ad defendendum reum, faciet *ſtatum* ipſius *cauſae.*

conjecturam movet. vid. ad 3, 1, 8 *moviſſe — Empedocles.*

ſtionum. Nam et pro Rabirio Poſtumo Cicero prima parte orationis in hoc intendit, ut actionem competere in equitem Romanum neget: ſecunda, nullam ad eum pecuniam perveniſſe confirmat. Statum tamen
12 in eo dicam fuiſſe, quod eſt potentius. Nec in cauſa Milonis circa primas quaeſtiones, quae ſunt ante prooemium poſitae, judicabo

prima parte. Guelf. *primam partem*, cum Bal. Voſſ. 1. 3. Bern. cum edd. ante Bad. (qui abl. eſſe in Vallenſi libro refert) omnibus, praeter Ald., proclivi librariorum errore. Nam ablativus ſolus placet, qui eſt in Goth. et Voſſ. 2. Neque eſt infrequens uſus *intendendi* abſolutus pro *tendendo*, etiam cum loci adverbio ut apud Terent. Andr. 2, 2, 6 (cf. Drakenb. ad Liv. 10, 43, 13 et 35, 11 extr.) apud noſtrum 7, 1, 30 et apud Salluſt. aliquoties. Noſtrae ſtructurae ſimillima apud Senecam Nat. Quaeſt. l. 1. praef. (quem locum affert Geſn. in Theſ.) „Deus totus *in ſe intendat* an" cet. Quare in recepta acquieſcam, etſi magnopere variant libri. Alm. et Turic. haec dant: *primam partem — in hoc tendit* (cf. not. prox., et ſimiliter confuſa *intend.* et *tend.* vide apud Drakenb. ll. cc. quanquam placere poteſt haec ſcriptura, modo deleveris apices in *primam partem*, qui ex abl. male fecerunt acc.). Voſſ. 2. Goth. et Ald. *prima parte — hoc intendit*, ubi Geſn. malit *huc*; ſed poteſt ferri ipſa iſta ſcriptura, quoniam non ſemel eſt apud ipſum Cic. *aliquid int.* Tarv. ſola, ni fallor, *primam partem orationum hoc int.* ex mero, puto, ſphalmate *orationum* pro *orationis in.* Noſtram ipſam dare videntur Bodl. Ioann. cum Vall.

ante prooem. poſ. Pertinax eſt error omnes obſidens Codd.

pro Rabirio Poſtumo Cic. vid. orationem ipſam quae extat; in Ern. ed. Vol. 2. parte 2. p. 1386. *prima* illa *pars* pertingit ad finem usque c. 7. Fit igitur cauſae hujus ſtatus *conjectura*, cum, ſi prius ſolum tractaſſet Cic., fuiſſet futura *translatio*, qua id quaeritur, *jurene actio intendatur.* cf. §. 84. 85. 86. Negat autem *parte prima* Cic., poſſe lege Julia de repetundis actionem intendi in equitem magiſtratu nullo functum.

ante prooem. poſ. De praepoſtera hac lectione vid. not. Crit.

conflixiſſe cauſam; ſed ubi totis viribus *inſi-*
diator Clodius, ideoque jure interfectus, oſten-
ditur. Et hoc eſt, quod ante omnia conſti-
tuere in animo ſuo debeat orator, etiamſi
pro cauſa plura dicturus eſt, quid maxime
liquere judici velit. Quod tamen, ut pri-
mum cogitandum, ita non utique primum
dicendum erit. Alii ſtatum crediderunt pri- 13
mam ejus, cum quo ageretur, deprecatio-

Auſi quidem ſunt aliquot editores deſerere eos et, quod ratio ſuaderet, reponere; neque tamen ullus veram, quam cenſeret, ſcripturam cum eo, quod praeferrent MSS, conciliare laboravit. Venit mihi in mentem *a prooem. poſ.* ut *a* eſſet pro *poſt*, quod non eſt infrequens apud ſcriptores. Quam mutationem non una premi difficultate ſponte intelligo. Saltem durius etiam eſt *poſt*, quod dant non pauci, ut meorum Ald. Cervic. Baſil. Gryph. Qui praeferunt *ante in prooemium* videntur ſecuti conjecturam Badii, qui, cum in textu ponat: *in prooemio,* haec ipſa verba fortaſſe legenda eſſe ait, interpretans ea: *ut faciant prooemium orationis.* Ut pro *prooemium* legatur *narrationem* (quod eſt in margine Goth. An igitur quisquam mutationem eam ſuaſit Badii aetate?) ſibi placere negat, „eo quod „veſtigia errantis librarii illic non agnoſcantur;" rectiſſime ille. Aliquid de *prooemio* iterum monet Qu. cum haſce in Miloniana quaeſtiones tangit 4, 2, 26 „Ergo hae quoque quaeſtiones *vim* „*prooemii* obtinebunt." Si ſcriptorum teſtimoniis conſtaret *ἀντὶ προοιμίου* fuiſſe tralatitiam Graecorum rhetorum locutionem, inventa eſſet loci noſtri medicina, ut, ab ignaris librariis, latinis literis haec fuerint ſcripta, quae eſt Buttmanni conjectura. Sed adeſt ſane et *prooemium* in Miloniana, diverſum illud a *quaeſtionibus* iſtis, quae deinceps a tertio cap. tractantur usque ad octavi finem. *inſidiator.* Guelf. *inſidiatur* cum Goth. Geſnerus conjicit *inſidiatus*, ſed cf. 3, 5, 10 et videntur ceteri Codd. dare receptam omnium edd., praeter Tarv. et Baſil., quae praeferunt: *inſidiatur.* *quid maxime.* Ed. praeter Burm. et Geſn. memoratas Tarv. *quod.* Codd. omnes *quid.* Mox Jenſ. (tac. Geſn.) *judicii,* quem errorem non repetiit Tarv.

deprecationem. Sic Guelf. cum Goth. et optimis quibusque Codd. Aliquot tamen *depulſionem* ex interpretamento. vid. not. ex.

nem. Quam ſententiam his verbis Cicero complectitur, *In quo primum inſiſtit quaſi ad* 240 *repugnandum congreſſa defenſio.* Unde rurſus alia quaeſtio, an eum ſemper is faciat, qui reſpondet. Cui rei praecipue repugnat Cornelius Celſus, dicens, *non a depulſione ſumi, ſed ab eo, qui propoſitionem ſuam confirmet:* ut, ſi hominem occiſum reus negat, ſtatus ab accuſatore naſcatur, quia is velit probare; ſi jure occiſum reus dicit, translata probationis neceſſitate idem a reo fiat, et ſit
14 ejus intentio. Cui non accedo equidem. nam eſt vero propius quod contra dicitur, nullam eſſe litem, ſi is, cum quo agitur, nihil reſpondeat: ideoque fieri ſtatum a reſpon-
15 dente. Mea tamen ſententia varium id eſt,

Cicero. Tenuioribus litt. impoſitum huic nomini in Guelf. *in topicis.* *in quo primum inſ.* Goth. (tac. Geſn.) *in quo primo inſ.* cum Voſſ. 2. *Pro inſ.* Jenſ. (tac. Geſn.) *conſ.* cum edd. ante Stoer. omnibus, Codice nullo.

praecipue. Goth. (tac. Geſn.) *maxime* cum Voſſ. 2 Steph. et Gryph. (1544) ſolis, quod ſciam. *fiat.* Sic Codd. praeter Voſſ. 1. 3 puto, omnes. Illi cum edd. ante Bad. omnibus (quibus accedit Ald. ſec.) *fiet*; male.

agitur. Guelf. *agatur.* cum Alm. Turic. et edd. ante Bad. omnibus, quibus accedit Ald. ſec. *Mea tam.* Guelf. *In ea*, praepoſtere, et ſolus quod ſciam.

deprecationem. Sic et ſcriptor ad Herenn. 1, 11. „Conſtitutio eſt *prima deprecatio* „defenſoris." Hoc vocabulo utuntur ſcriptores in quavis amoliendi ratione. cf. 2, 12, 12.

Cicero. Topic. c. 25 init.

ſumi, ſcil. *ſtatum.*

propoſitionem. cf. de hac not. crit. ad §. 9. *obtinendum,* extr.

intentio, aggreſſio.

et accidit pro conditione cauſarum: quia et videri poteſt propoſitio aliquando ſtatum facere, ut in conjecturalibus cauſis; utitur enim conjectura magis qui agit (quo moti quidam, eundem a reo *infitialem* eſſe dixerunt): et in ſyllogiſmo tota ratiocinatio ab eo eſt, qui intendit. Sed quia videtur illic 16

quia et vid. Guelf. *et quia vid.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *vid. et quia*, et hoc legebat Regius, qui *et* omitti, *vid.* autem transponi volebat poſt *quia.* Hunc ſecuti ſunt meorum Bad. Cerv. Baſil. Ceteri ante Gryph. omnes faciunt cum Guelf. Gryph. eoque recentiores receptam dant, quae videtur defendi a multis, qui tacentur, Codd., etſi Voſſ. 2 cum Goth. et hic conſpirare ſuſpicor. *Et* locum bene tuetur, quod reſpondet ei quod ſequitur: „*et* in ſyll.“ *mag. qui ag.* Goth. (tac. Geſn.) *mag. quam ag.* Peſſime, et ſolus fortaſſe.

illic. Primus, niſi fallor, obtemperavi Regio ſcribenti *illic*

quia et — et in ſyll. Poſſis mirari unius generis duo exempla afferri (utrumque enim eſt pro eo, qui ſtatum fieri dicit ab actore) ubi expectabas rei *varietatem* oſtenſum iri exemplorum differentia. Sed alterum illud, de reſpondente ſtatum faciente, nimis manifeſtum exiſtimat et vulgo receptum, quam quod exemplis debeat probari; hoc novum pluribus indigere argumentis, quorum prius cum ſit incertum, ſubjicit alterum manifeſtum et evidens.

quo moti — dixerunt. Vereor ut multi recte ceperint; Gedoynus ſaltem turbat plurima. Aliud eſt *a reo inf. dix.* aliud *a reo inf.* eſſe *dix.* Sententia haec: Quidam, cum intelligerent actorem magis, quam reum, uti *conjectura*, eundem ſtatum, ſi fieret a reo, dixerunt eſſe *infitialem*, non *conjecturalem.* Ad verba „a reo“ intellige *factum* vel *quando eſſet a reo*, ut mox „ratiocinatio *ab eo* eſt.“ cf. §. 32.

ſyllogiſmo. ἔστι — συλλογισμὸς ἀγράφου πράγματος πρὸς ἔγγραφον παράθεσις, εἰς ταυτὸν συνάγοντός τινος τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ· οἷον, „τὸν „ἐξ ἑταίρας μὴ λέγειν.“ ἐκ πόρνου τινὰ γεγονότα λέγειν κωλύει τις. Hermog. περὶ στάσεων. p. 16. cf. Ad Herenn. 1, 13. Cic. de Inv. 1, 13. et 2, 50. Noſter paſſim et in primis 7. c. 8.

illic, in *conjecturalibus cauſis* et *ſyllogiſmo.* vid. not. Crit.

quoque neceſſitatem hos ſtatus exequendi ſacere qui negat (is enim ſi dicat, *Non feci*, coget adverſarium conjectura uti: et ſi dicat, 241
Non habet legem, ſyllogiſmo), concedamus ex depulſione *naſci* ſtatum. Nihilo minus enim res eo revertetur, ut modo is qui agit,
17 modo is cum quo agitur, ſtatum *faciat*. Sit enim accuſatoris intentio, *Hominem occidiſti*. Si neget reus, faciet ſtatum qui negat. Quid ſi confitetur, ſed *jure a ſe adulterum* dicit *occiſum?* (nempe legem eſſe certum eſt quae

pro *illis*, leniſſima veriſſimaque mutatione, quae et Geſnero placuit. Cod. quidem adhuc nullum cognovi qui non daret *illis*, quod in Vallenſi quoque eſſe monet Badius, referens pronominis dativum ad eos, qui „dixerint infitialem." Perperam; ſatis enim hi, quorum obiter mentio injicitur, dirimuntur a noſtro loco; neque ſic procedit argumentatio. Bad. et Cervic. in margine ponunt *illuc* per errorem pro: *illic*.

coget. Guelf. *cogit*. *neget* — *faciet*. Guelf. *negat* — *faciat* cum Turic. et Bern. *Quid ſi confitetur*. Sic Guelf. Goth. Alm. (Turic. quoque, ut ſuſpicor) et edd. ante Stoerium omnes. Is primus *quod* dedit; hoc autem in multis etiam Codd. eſſe, vereor ut conferentium ſilentio recte credatur. Habet ſcabritiem in bipertita ratione poſitum prius *ſi*, deinceps *quod ſi*. Saltem exempla non ſuccurrunt. Et locus videtur indigere aliqua interrogandi vehementia. Evellenda enim eſt iis, quibuscum agit Qu., opinio firmata longo uſu, qua ſolum reum facere putant ſtatum. Huic interrogationi reſpondetur illis: „Niſi aliquid" cet.

confitetur. Non quidem Burm. et Obr. (ut putat Geſn.) ſed Leidenſis ed. ſphalma eſt *confutetur*, quod propagarunt ante Geſn. omnes, invitis Codd., puto, omnibus.

certum eſt. Haec, ſine varietate inventa in omnibus libris,

Non habet ſcil. *adverſarius*.

nempe — *permittat*. Haec interjicit ſcriptor, ne quis haereat, qui *jure* aliquis poſſit dici *occiſus?* Eadem lege, ut notiſſima, reus utitur in Declam. Quint. p. (ed. Bip. Vol. 4.) 5. „Quis igitur dubitat hoc „in civitate a legibus permiſ-

permittat.) Niſi aliquid accuſator reſpondeat, nulla lis eſt. *Non ſuit* (inquit) *adulter:* ergo depulſio incipit eſſe actoris: ille ſtatum faciet. Ita erit quidem ſtatus ex prima depulſione, ſed ea fiet ab accuſatore, non a reo. Quid? quod eadem quaeſtio poteſt 18
eundem vel accuſatorem facere vel reum: *Qui artem ludicram exercuerit, in quatuordecim primis ordinibus ne ſedeat.* qui ſe praetori in hortis oſtenderat, neque erat produ-

pro emblemate habet Geſnerus „hominis, qui continuationem „et conſequentiam orationis non intelligeret.“ Ipſe igitur, ex ejus ratione, reus monet „legem eſſe“ cet. ut infinitivus pendeat e „*dicit*“ quod modo ponebatur. Sed hoccine de lege narrari, ſcilicet ignotum judicibus, attinebat? cf. 7, 1, 7 ubi eadem „legem eſſe *certum* eſt.“ vid. not. ex.

acc. reſpondeat. Guelf. *acc. ei reſpondet.* Indicativum habent etiam Alm. Turic. Bern. Voſſ. 3. Goth.

„ſum.“ Neque enim eſt *qualitatis* ſtatus in hac cauſa: *jurene occiſus ſit adulter*, ſed *conjecturalis: Sitne adulter?*

inquit ſcil. *accuſator.*

quatuordecim — ord. qui ſunt *equitum* ludos ſpectantium ex lege Roſcia theatrali, de qua vid. Ern. Clav. Cic. et Ruhnk. ad Vell. 2, 32. Apparet quos hoc honore privarit L. Otho Roſcius Cic. Philipp. 2, 18. inter quos erant *infames* quoque; *infames* autem, *qui art. ludicr. exerc.*

in hortis — productus. Apparet eum, cui quatuordecim ordinibus hic interdicitur, artis periculum feciſſe quidem, tanquam in ſcenam coram populo proditurum, ſed, ſive improbatum a Praetore, ſive caſu quodam impediente, non fuiſſe a populo ſpectatum; quare potuit in utramque partem disputari, ut vel annumeraretur hiſtrionibus, vel eximeretur eorum numero. Adii virum doctiſſimum Carolum Auguſtum Boettigerum, ut diſcerem, an manifeſtis veterum locis conſtaret, periculum agendarum fabularum factum eſſe coram magiſtratibus, qui ludos curarent. Negavit, ſe, qui hoc diſerte traderet, repeřiſſe ullum; neque mirum, hoc ſemel fortaſſe nec niſi obiter perſtringi, cum res ſcenica gravioribus apud Romanos ſcri-

19 ctus, ſedit in quatuordecim ordinibus. Nempe intentio eſt, *Artem ludicram exercuiſti.* depulſio, *Non exercui artem ludicram.* quaeſtio, *Quid ſit artem ludicram exercere?* Si accuſabitur theatrali lege; depulſio erit rei: ſi excitatus fuerit de ſpectaculis, et aget in-
20 juriarum; depulſio erit accuſatoris. Frequentius tamen illud accidet, quod eſt a plu-

depulſio, Non exerc. Turic. *dep. erit rei Non exerc.* cum Bodl. et ed. Andr. per errorem librarii ad mox ſequentia aberrantis. *a pluribus.* Guelf. *a plurimis* cum Alm. Turic.

ptoribus ſemper deſpicatui fuiſſet. E noſtro tamen loco id tuto poſſe colligi. Deinde ablegavit me ad Plinium H. N. 37, 2, 7. ubi memoratur „theatrum peculiare trans Tiberim „*in hortis* — quod a populo „impleri, canente ſe, dum „Pompejano“ (maximo theatro) „*praeludit*, etiam Neroni „ſatis eſſet.“ Intelligi autem apud Qu. hominem meliore loco natum, quales tunc temporis ludorum ſtudio inſaniſſe conſtat, facile mihi perſuadet V. C. teſtem citans Juvenal. 8, 181 — 210. Ibi quoque v. 194 *Praetoris* mentio, quem ſub Imperatoribus ludos ediſſe apparet multis veterum locis, ut Suet. Ner. c. 21. Digeſt. l. 40. tit. 2. leg. 7. „cum „— ludorum gratia prodierit „*praetor.*“ et in primis apud Dionem Caſſ. veluti l. 54. c. 2. p. Reim. 731. τοῖς — στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεις πάσας προσέταξε. it. Plutarch. in Bruto p. 988 D. παρὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν — θέατρα καὶ μονομάχους — ἀπαιτοῦσι. it. p. 993. F. τὰς θέας — ὤφειλε στρατηγῶν παρασχεῖν: quae loca demonſtrat Pe. Faber in Semeſtribus l. 1. c. 20.

theatrali lege. Roſcia illa, de qua modo egimus, lex aliquoties fuit renovata, ut et ab ipſo Domitiano. vid. Martial. paſſim, in primis 5, 8. et Sueton. Domit. c. 8. Copioſe de hiſce legg. egit Torrentius ad Suet. Neron. c. 11.

excitatus, ſurgere juſſus de quatuordecim ordd. Hoc ſaepe tangit Martialis ut l. c. 5, 95. 5, 26. 36. 6, 9. qui aliquoties utitur *ſuſcitandi* vocabulo.

depulſio — acc. negantis ſe artem ludicram exercuiſſe.

illud, ut ſtatum „faciat, qui „reſpondet“ cf. §. 13.

ribus traditum. Effugerunt has quaeſtiones qui dixerunt ſtatum eſſe id, quod appareat ex intentione et depulſione, ut, *Feciſti, Non*
242 *feci*, aut *Recte feci.* Viderimus tamen, utrum 21
id ſit ſtatus, an in eo ſtatus. Hermagoras *ſtatum* vocat, per quem ſubjecta res intelligatur, et ad quem probationes etiam partium referantur. Noſtra opinio ſemper haec fuit, ut, cum eſſent frequenter in cauſa diverſi quaeſtionum ſtatus, in eo crederem *ſtatum*

Bern. et ed. Ald. utraque. Nec diſplicet cf. c. 1 extr. *plurium*, contrarium, ſed procliviorem, errorem.

intent. et depulſione ut. Guelf. omittit *et dep.* cum Codd. vereor ne omnibus, niſi quod Baliol. tacetur a Gibſ. non mutilus h. l. ut ſpero. Voſſ. enim 2, qui itidem ſiletur, cum Goth. facere eſt putandus; et Turic. item omittit, ut et ed. Andr. Ceterae edd., quod ſciam, omnes habent haec verba. Sunt autem neceſſaria et facile poterant excidere.

ut — crederem. Guelf. *ut* omittens, pro *crederem*, dat *credere*, cum non paucis, ut quidem videtur, Codd. Noſtram ſcripturam defendunt Goth. et edd. meae ante Stoerium omnes. Intercidebat autem facillime *ut* poſt *it* in *fuit* (cf. §. 3. *petit ne.* Sic §. 49 inter *pervenit* et *An* hauſtum fuit *ut* in Goth. Guelf. aliisque), et apex in ultima E τοῦ *crederem* evaneſcebat. Voſſ. 1. 3. pro *in eo* dant *me*, unde facilius etiam librarius aliud agens perveniebat ad infinitivum *credere*. Voſſ. 2 ex quo

ſubjecta res. cf. 2, 15, 22.

noſtra — ut — crederem. Singularem in verbo poſt pluralem in pronomine non eſt quod moremur. Neque enim poetis ſolis licet dicere „*noſtros flentis* ocellos" (Ovid. Heroid. 5, 45, de cujusmodi forma vid. quos citat Geſnerus in Theſ. et Fabro voce *Nos.*) ſed et oratoribus non infrequens talis locutio. Sic Cic. ad Div. 1, 9 „*Tenebam* „— *nobis* conſulibus" et mox „*memineram nobis* privatis" ubi nulla ſui conſulatus cum alterius conjunctio. Prorſus geminus in eadem epiſtola locus: „ *Noſtrum* — conſilium „— qui *meos* — *noluerim* — „*maluerim.*" ubi recte Manutius: „habetur enim ratio ſen„tentiae potius quam Gramma„ticae."

cauſae, quod eſſet in ea potentiſſimum, et in quo maxime res verteretur. Id ſi quis *generalem quaeſtionem*, vel *caput generale* dicere malet, cum hoc mihi non erit pugna; non magis, quam ſi aliud adhuc, quo idem intelligatur, ejus rei nomen invenerit, quanquam tota volumina in hanc disputationem impendiſſe multos ſciam: nobis *ſtatum* dici
22 placet. Sed cum in aliis omnibus inter ſcriptores ſumma diſſenſio eſt, tum in hoc praecipue videtur mihi ſtudium quoque diverſa tradendi fuiſſe: adeo, nec qui ſit numerus, nec quae nomina, nec qui generales, quive ſpeciales ſint ſtatus, convenit.
23 Ac primum Ariſtoteles elementa decem con-

affertur *crederem* non dubito quin *ut* quoque det cum ſuo Goth., etſi ejus rei nulla mentio apud Burmannum. Recepta recentiorum omnium: *opinio — credere* ferri nequit, quod monuit jam Geſn.; neque tamen veram in textu poſuit, quod recentiorum ſolus fecit Capper. *malet.* Ita Guelf. cum Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Alm. Turic. niſi quod hi l geminant per errorem. cf. 1, 5, 64. Ceteri libri — *malit.*

praecipue. Goth. cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoerium meis omnibus, excepta Ald. utraque, *praecipuum.* Adverbium videntur defendere reliqui Codd. omnes; et eſt profecto verius, quod ipſa collocatio ſuadet. Oportebat enim *quoque* ſtatim ſubjici τῷ *praecipuum.* Sententia receptae haec eſt: Reliqua diſſenſio invitis etiam, vel ſaltem id non agentibus, accidit ſcriptoribus, hanc etiam quaeſiverunt de induſtria. Si adjectivum legitur, etiam in priore illa diſſenſione *ſtudium* fuit, ut hic demum eſſet *praecipuum*, quod non aeque placet. Voſſ. 2*di* hunc ordinem memorant: *Videtur mihi praecipuum ſtudium*, qui tamen non facit ad commendandum adjectivum prae adverbio.

quanquam — ſciam. cf. 2, 17, 12.

elementa. *Categorias* facile agnoſcis, quarum nomine inſcriptum librum Ariſtoteleum recte h. l. contuleris. Scite mo-

ſtituit, circa quae verſari videatur omnis quaeſtio. *Οὐσίαν*, quam Flavius *eſſentiam* vocat: neque ſane aliud eſt ejus nomen Latinum:
43 ſed ea quaeritur, *An ſit?* *Qualitatem*, cujus apertus intellectus eſt. *Quantitatem*, quae dupliciter a poſterioribus diviſa eſt, *Quam magnum*, et, *Quam multum ſit?* *Ad aliquid*, unde ductae *translatio* et com-

Flavius. cf. 2, 14, 2. Tarviſ. ſola ante Bad. recedit ab illo Jenſonianae ed. monſtro: *Plato,* praeferens *Plautus* (cf. §. 9 *obtinendum*). Sic et Turic. *ſed ea quaer.* Guelf. omittit *ea*, ſolus, puto. *translatio.* Sic Guelf. et Turic. cum libris et ſcriptis et excuſis omnibus, puto, praeter Goth. Geſn. quique hunc expreſſerunt Bipontinos. Hi enim tres: *relatio.* Nititur iſta ſcriptura ſolo Gothano cui ne Voſſ. quidem 2 h. l. accedit. Geſnerus, numerum et auctoritatem refragantium nihil moratus, paulo calidius „translatio“ inquit net Geſn. Ariſtotelem, de rhetorica ſecurum, diviſionem hanc ad ſubtiliorem propriamque philoſophis disputationem comparaſſe.

ſed — quaer. *Sed* reſpicit ad *ſane*, et ineſt tacita ſignificatio, nunc non id agi, quomodo latine poſſit verti *οὐσία*, ſed vim ipſam vocis eique ſubjectam materiam tractari; inſervit itaque et hic orationi, quae parentheſi illa „*quam* — „*Latinum*“ interrupta fuit, continuandae. vid. Heuſ. ad Cic. Off. 1, 1, 3. De Flavio vid. 2, 14, 2.

dupliciter a poſterioribus. Hi undecim igitur elementa conſtituerunt, duplicato unius *quantitatis* numero. Niſi enim diverſas categorias fecerunt *quam magnum* (*πηλίκον*) et *quam multum* (*πόσον* 7, 4, 16.), non video quid differant ab ipſo Ariſtotele, qui haec docet: Τοῦ *δὲ πόσου τὸ μέν ἐστι διωρισμένον· τὸ δὲ συνεχές — διωρισμένον, οἷον ἀριθμὸς, καὶ λόγος· συνεχὲς δὲ, οἷον γραμμὴ, ἐπιφάνεια, σῶμα.* Catt. c. 4. Qui ſint, quos appellat *poſteriores*, ignoro. Theophraſtus, Phanias, Eudemus Categorias ſcripſerunt poſt Ariſtotelem.

translatio. Intelligitur *ſtatus* ille, de quo egimus ad §. 11. *pro Rab. Poſt. Cic.* Recte Gedoynus: „La relation d'où „ſe tirent les queſtions de *com-* „*pétence*“ (*translatio*) „et de „comparaiſon.“ *Comparatio*

24 *paratio.* Poſt haec *Ubi*, et *Quando:* deinde *Facere*, *Pati*, *Habere*, quod eſt quaſi *armatum eſſe*, *veſtitum eſſe.* Noviſſime,

„al. nos ſequimur Gothanum et ſcholam Ariſtotelis." Quod ſit praeſidium in *ſchola Ariſtotelis*, ipſe viderit. Saltem, modo ſi, pro his: *Qualitatem* — *Quantitatem* cet., legiſſet in Goth. vel quovis libro: „*Quale*, unde ducta *qualitas* — *Quantum*, u. d. „*quantitas*," illico rejeciſſet tam inanem appendiculam, ſi bene novi ejus ſtomachum. Atqui idem frigus eſt in noſtro loco, ſi legimus *relatio.* Quid enim *ad aliquid* aliud niſi *relatio?* Non ergo *ducitur* inde *relatio*, ſed ipſa *eſt.* Cum omnis haec *categoriarum* commemoratio fiat a Qu. rhetoricae, non logicae, gratia, id protinus agit, ut appareat, quibus maxime *cauſis* accommodata ſit quaeque categoria. Rectiſſime autem Capper. ablegat ad locum, quem deſignavi in not. ex. Goth. igitur librarius aliquid ex ingenio videtur novaſſe, levi ſpecie motus, quae et ipſum Geſnerum ludificata eſt. Recte locum tuetur *relatio* 8, 4, 21 nihil variantibus libb. *eſſe, veſtit.* Sic Guelf. Goth. Voſſ. 2. Alm. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. omnibus, qui primus inſeruit *et*, languidum illud et abhorrens ab exemplo Ariſtotelis: ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι ſine copula.

apud rhetores plerumque eſt ſpecies *qualitatis* ſeu *ſtatus juridicialis* (Graece ἀντίστασις) cum reus ſe peccaſſe quidem fatetur, ſed peccatum illud ſuum majoris cujusdam beneficii cauſam fuiſſe docet. cf. 7, 4, 12. et Cic. Inv. 1, 11. 2, 24. it. Victorin. ad priorem locum p. Pith. 118. Hic an latius pateat iſtud nomen (velut 7, 2, 22.), equidem non dixerim. Saltem *translatio*, quacum conjungitur, de toto *ſtatu* accipienda, non de ſpecie *qualitatis*, quod apparet §. 52 quem locum cf. cum noſtro.

arm. — *veſt. eſſe.* Ariſtoteles Catt. c. 2 extr. (p. Buhl. 449) ἔχειν δὲ, οἷον ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι.. Cur ab illo τοῦ ὑποδεδέσθαι exemplo receſſerit Qu., poteſt quaeri. An Ariſtotelis aetate calceorum uſus rarior quam Quintiliani, ut huic leve et putidum fuerit viſum, quod ille, ut minus tritum, cum armatura junxiſſet in exemplo? cf. I. H. Voſſii Mythologiſche Briefe T. I, 21. Sic veſtitum omnem commemorare malebat Qu. quam ſolos calceos. Quanquam potuit memoriter afferre Ariſtotelis locum Qu., ut inconſulto aberraret.

Κεῖσθαι, quod eſt *Compoſitum eſſe quodam modo*, ut *ſedere*, *ſtare*, *jacere*. Sed ex his

Κεῖσθαι. Sic Guelf. et Codd., ut videntur, praeter Goth. et Voff. 2, omnes. Ii enim cum edd. aliquot vett. συγκεῖσθαι. Tarv. ἐγκεῖσθαι. Loc. Venet. (contra quam narrat Gibſ.) Ruſc. συγχεῖσθαι. Sunt meri errores, et Ald. vindex τοῦ κεῖσθαι, quod eſt apud Ariſtotelem ipſum et in edd. Qu. a Baſileenſi omnibus. cf. et Mar. Victorin. ad Cic. de Inv. apud Pithoeum p. 109. *ſedere — jacere*. Guelf. *calere facere ſtare iraſci* cum Bal. Ioann. Voff. 1. 3. Alm. Turic. (qui a ſecunda manu haec habet: *calefacere jacere, quod nunc ſitum dicimus*) et ed. Andr. Goth. *calefacere ſtare iraſci* cum Voff. 2. et edd. meis ante Baſil. omnibus, ad quas accedunt aliquot a Burmanno memoratae, non poſteriores illae Baſileenſi. Eadem verba in margine ſaltem habent omnes ante Leidenſem, quae praepoſtere ponit ea in nota, nullo addito auctore. Bodl. *calere ſtare iraſci*. Bern. *calefacere ſtare jacere*. Vides miram et infauſtam erroris pertinaciam. Quod igitur receptum eſt, ſola recentiorum nititur correctione. Id quidem apparet altera iſta Turicenſis ſcriptura (niſi valde eſt recens, quod non doceor) mature ſedulas fuiſſe manus gloſſatorum in hiſce ſcholaſticis. Originem erroris vix ſpero quenquam certo demonſtraturum. Nam quod *calere* ortum aliquando putabam ex male intellecta nota marginali ejus, qui exemplum proximum *veſtitum eſſe* preſſius ex ὑποδεδέσθαι Ariſtotelis voluiſſet reddi verbo: *calceari*, id jam ne mihi quidem ſatis placet. Sed ſcrupulum reſtare puto in ipſa ea voce, quae minime videtur corrupta: *ſtare*. Quare enim hic potiſſimum tertium aliquod exemplum Qu. adjecerit duobus iſtis Ariſtotelis, apud quem legimus: (p. Buhl. 449.) κεῖσθαι δὲ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται? (pro quibus tamen apud ipſum Ariſtotelem malim infinitivos). Ex *jacere* poterat fieri *calere*; an ex *ſedere* item *ſtare*? *Facere* etiam facilius occupabat locum τοῦ *jacere* (cf. Drakenb. ad Liv. 41, 4, 2.). An igitur juncti duo errores, deinceps poſiti, cum nonniſi unum deberet ſcribi vocabulum, ut eſt in Bodl.? Quid autem *iraſci*? Nullam medelam exputo. An male repetitae literae ex vocibus *ſtare* et *ſed* inter quas eſt poſitum? An aliquid allitum ad praedicamentum *pati*? quae eſt Geſneri et quodammodo Moſellani ſuſpicio. Quod autem hic ait in Ariſtotelis categoria ποιεῖν exemplum eſſe *calefacere* mirifice errat, ſi

ſedere — jacere. vid. not. Crit.

omnibus prima quatuor ad ſtatus pertinere, cetera ad quosdam locos argumentorum vi-
25 dentur. Alii novem elementa poſuerunt,

ita vertit *καίειν.* Equidem veram loci conſtitutionem credo eam, ubi nonniſi duo exempla compareant *jacere ſedere.* Manifeſtum vero ſit hoc quod tractamus vitio, quam vetuſta interdum ulcera obſideant veteres ſcriptores, immedicabilia illa ſi forte antiquitus nonniſi unum Codicem nobis transmiſerit tenebricoſa illa medii aevi barbaries. *ἡμεῖς γὰρ κλέος οἶον ἀκούομεν οὐδέ τι ἴδμεν!*

novem elementa. Qui fuerint illi, non invenio. Septem elementorum numerus (quem et ipſe mox efficit deductis duobus §. 28.) pervulgatus apud rhetores Pithoeanos, et ſunt ea fere comprehenſa hexametro ſcholaſtico: „Quis, quid, ubi, „quibus auxiliis, cur, quomo-„do, quando.“ *Circumſtantias* plerique appellant, velut Curius Fortunatianus p. Pith. 55. Aurel. Auguſtinus p. 293 (ubi refert haſce partes ab Hermagora vocatas *μόρια περιστάσεως,* a Theodoro autem *στοιχεῖα τοῦ πράγματος*) M. Aurel. Caſſiodorus p. 356 (qui de nominibus eadem fere, etſi non deſignans, quis potiſſimum *elementa* appellet) Alcuinus p. 560. Variant ſane inter ſe in partibus conſtituendis, neque cum Qu. ullus plane conſentit. Marius Victorinus in expoſitione Rhetoricorum Cic. ſeptem haec dicit locos argumentorum, ad cujus mentem ille, quem dixi, verſus maxime eſt effictus. p. 141. et 147. ubi et ipſe *elementa* vocat. Hermogenes paſſim, ſed in primis de Invent. 3, 4. p. 140. 41. ſex agnoſcit (quot et Script. ad Her. 2, 4 ſed *ſigna* vocat.) partes *περιστάσεως*, remota *materia* (*τῇ ὕλῃ*) quae proprie ſit philoſophorum. Eam Fortunatianus cenſet hoc ipſo nomine, ceteri comprehendunt quaeſtione iſta: *Quibus adminiculis?* Qu. (vide mihi, quam inconſtanter quamque parum ad ſeveritatem ſyſtematicam, a recentioribus tantopere cuſtoditam) partim *τρόπῳ* complectitur partim *ἀφορμαῖς ἔργων,* (§. 27.) Alcuinus vocat *facultatem.* Auguſtinus (ſeu quicunque eſt auctor libelli, qui Auguſtino recte videtur abrogari) l. c. *περιστάσεως ἀφορμὰς* a Graecis appellatas narrat, ubi ſuſpicor *περιστάσεως* eſſe mutandum in *πράγματος.* Theon in progymnasmatis ſex agnoſcit *στοιχεῖα: πρόσωπον, πρᾶγμα, τρόπος, χρόνος, τόπος, αἰτία.* p. 66. ed. Camerarii 1541.

24 *Perſonam*, in qua de animo, corpore, extra poſitis, quaeratur; quod pertinere ad conjecturae et qualitatis inſtrumenta video: *Tempus*, quod χρόνον vocant, ex quo quaeſtio, *An is quem, dum addicta eſt, mater peperit, ſervus ſit natus? Locum*, unde controverſia videtur, *An fas fuerit Tyrannum in templo occidere? An exulaverit, qui domi latuit? Tempus* iterum, quod καιρὸν appel- 26

Perſ. in qua. Sic Guelf. cum Turic. et omnibus qui collati ſunt Codd., praeter Voſſ. 3. et Bern., edd. autem meis ante Stoerium omnibus praeter Bad. et Cervic. Accedunt Andr. ed. et aliquot recc., reliqui libri omittunt *in* ut et Geſn., ſed probata praepoſitione, quam veram ipſe puto. Nam differt paulum ratio ab illa §. 23 „ſed *ea* (non *in ea*) quaeritur."

corp. ext. poſ. Foedum Jenſonianae errorem *corp. ex propoſitis*, quem Regius emendavit, meae ante Ald. habent omnes. Sed ante *ext.* inſerunt *et* Bodl. Alm. (Turic. tacetur) ed. Andr. et aliquot recc. quod non displicet, quia non exempli cauſa haec afferuntur, ſed totum rei ambitum emetiuntur. Facile autem excidebat. *dum add.* Jenſonianae errorem *nondum* quem correxit Regius, non repetit Tarviſ. (cf. §. 23 *Flavius*) ſed iterum exhibent Loc. Venet. Ruſc. quarum priores duae *nundum*. Cod., quantum video, habet nullus.

locum. Guelf. *locus.* cum Turic. Alm. Voſſ. 3. Bern. et edd. ante Gryph. meis omnibus; male, cf. 1, 4, 16. *ſtlocum.*

καιρὸν. Guelf. *κρόνον*, errore librarii ignari. Stolidam, quam in Aldo (ſed utroque) recte notat Badius, trans-

addicta. cf. 7, 3, 26—28. it. 5, 10, 60 ſed et Lexica.

qui domi latuit. Videtur hoc poſſe quaeri, ubi exul exilii tempus exiiſſe ait, adverſarius negat, quippe cujus partem *domi latuerit* neque vere *exulaverit.* Citat Geſn. Cic. pro Domo c. 27. extr. Ad Qu. frat. 3, 2 „(Gabinius) undique actus cum a me maxime „vulneraretur, non tulit, et „me trementi voce *exulem* ap„pellavit" etſi jam in urbe ipſoque ſenatu verſantem, quippe quem jure negaret rediiſſe. Ut *exilium* non *loci* ſimpliciter ſit nomen, ſed *ſtatus*, vel *conditionis.*

lant: hanc autem videri volunt ſpeciem illius temporis, ut aeſtatem, vel hiemem: 24 huic ſubjicitur *ille in peſtilentia comiſſator: Actum*, id eſt, πρᾶξιν, quod eo referunt, *Sciens commiſerit, an inſciens? neceſſitate, an caſu?* et talia: *Numerum*, qui cadit in ſpeciem quantitatis, *An Thraſybulo triginta praemia debeantur, qui tot tyrannos ſuſtu-*

poſitionem, hoc loco πρᾶξιν ponendi, mox autem „*Actum* — „καιρὸν," habet etiam Tarv., neque in ullo praeterea libro animadverti. Jenſ. Graeca ubique omittit. *comiſſator.* Guelf. *comiſator* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Turic. qui tamen apice duplicat *m* et poſt *t* habet compendium ſcripturae, non prorſus manifeſtum. Hanc fere ſcribendi nominis rationem probant VV. DD. ſed duplice *ſ.* quanquam et ſimplex ſunt qui defendant. Dausquius Vol. 2. h. v. *e* quoque teneri poſſe exiſtimat. Voſſ. 2. *converſator*, aberrante librario cum Goth. det *commeſſator.* edd. ante Geſn. omnes *comeſſator.* Tarv. ſimplice *ſ.*

Actum. Alm. et Turic. *Actor*, per errorem. cf. §. 10. *adjicit, ſed non.* πρᾶξιν. Sic προπερισπωμένως ipſe Guelf. cum edd. meae omnes male dent παροξύτονον.

praemia. Guelf. *praemio.* cum Bal., male.

qui tot. Alm. Turic. cum Obr. *quia.* Admodum placet.

illius temp. modo (§. 25.) poſiti, τοῦ χρόνου. *Opportunitatem* vocat Cur. Fortunatianus l. c. p. 56. „quam" ait „Graeci εὐκαιρίαν," ſed multarum temporis partium unam facit. vid. et Auguſtin. l. c. Hermogenes de Inv. 3, 4. p. 144. 46. promiſcue videtur ponere χρόνον et καιρόν.

ſubjicitur — comiſſator. De *ſubjiciendo* cf. 3, 3, 6. quanquam hic non dialectice dicitur de *ſpecie*, ſed de cauſa, quae referatur ad certam aliquam quaeſtionem. Explices: „quo pertinet." cf. mox *ſubjacebit.* Intenditur ſine dubio reprehenſio *comiſſationis,* quod inter ſummam reipublicae calamitatem fuerit agitata. Quod praemittitur *ille,* ſignificat pervulgatam fuiſſe materiam, quam tamen apud alios rhetores nondum inveni.

Thraſybulo triginta. Hoc videtur poſtulaſſe Polycrates (cf. 2, 17, 4) qui dixit, narrante Ariſtotele Rhet. 2, 24, 3. ὅτι (Θρασύβουλος) τριάκοντα τυράννους κατέλυσε.

lerit? *Cauſam*, cui plurimae ſubjacent lites, 27
quoties factum non negatur, ſed quia juſta ratione ſit factum, defenditur: Τρόπον, cum id, quod alio modo fieri licet, alio dicitur factum; hinc eſt, *adulter loris caeſus*, vel *fame necatus*: *Occaſionem factorum*, quod eſt apertius, quam ut vel interpretandum vel exemplo ſit demonſtrandum: tamen ἀφορμὰς ἔργων vocant. Hi quoque nullam 28
quaeſtionem extra haec putant. Quidam detrahunt duas partes, *numerum* et *occaſionem*: et pro illo, quem dixi, *actu*, ſubjiciunt *res*, id eſt πράγματα. Quae ne praeteriſſe viderer, ſatis habui attingere. Ceterum his nec ſtatus ſatis oſtendi, nec omnes contineri lo-

cauſam. Turic. et Alm. *cauſa.* cum Voſſ. 1. Bern. 1, male, cf. *locus.* §. 25. *dixi, actu.* Alm. et Turic. *actum,* cum Tarv. (Jenſon. non praeeunte) Ald. et Bad. Cerv. in marg. *ne praeteriiſſe.* Guelf. *nec praeteriiſſe.* Mox Goth. (tac. Geſn.) *ne ſtat.* pro *nec ſtat.* cf. ad 1, 5, 39 *Ne hoc feci.*

loris — fame. Modus ultionis an fuerit conceſſus quaeritur, ultionem ipſam licuiſſe convenit. Citat Geſn. Bynkershoekii Obſervatt. Jur. Ro. 5, 8 p. 142 ſeq. ed. Genevenſ. 1761. qui *loris caedere* adulterum licuiſſe ait, (exempla Val. Max. 6, 1, 13.) *fame necare* negat, quae non ſubitae irae ſit ultio.

tamen — vocant. „Tamen „illud addam, vocari eam a „Graecis" cet. Similis eſt ratio ejus *tamen* quod connectit abruptam parentheſi orationem, (vid. Erneſti Clav. Cic.), in quo item notio particulae nunquam refertur ad ſubjectum verbi finiti, ſed ad animum dicentis. cf. modo *ſed* §. 23.

Hi quoque. reſpice §. 23 „circa quae — omnis quaeſtio."

res — πράγματα. Sic fere Pithoeani et Hermogenes, quanquam ſingulari numero utuntur.

locos, argumentorum. cf. §. 24.

cos credo: quod apparebit diligentius legen-
tibus, quae de utraque re dicam. Erunt
enim plura multo, quam quae his elemen-
29 tis comprehenduntur. Apud plures aucto-
res legi, placuiſſe quibusdam, unum omnino
ſtatum eſſe, *conjecturalem.* Sed quibus pla-
cuerit, neque illi tradiderunt, neque ego
usquam reperire potui. Rationem tamen
hanc ſecuti dicuntur, quod res omnis ſignis
colligeretur. quo modo licet, qualitatis quo-
que ſolum ſtatum faciant: quia ubique, qua-
lis ſit cujusque rei natura, quaeri poteſt.
Sed utrocunque modo ſequetur ſumma con-
30 fuſio. Neque intereſt, unum quis ſtatum 246
faciat, an nullum, ſi omnes cauſae ſunt con-

un. omn. ſtat. Goth. (tac. Geſn.) omittit *omn.* ſolus quod ſciam. *omnis.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *omnes,* quod neceſſarium ad reliquam eorundem et Voſſ. 2. ſcripturam *colliguntur* pro *colligeretur*, quanquam veteri more poterat *omnis* eſſe pluralis. Sed *omnes* — *colliguntur* eſt in edd. ante Baſil. omnibus praeter Ald. Levis differentia, quod Bad. altera (1519) et Cervic. dant *colligantur.* Poſſit placere *omnes* — *colliguntur,* ut Qu. ipſe agnoverit, quod *colliguntur* (cf. 1, 2, 2 *quod* — *conſulant* — *quod* — *videtur.*) cum praeſertim in *qualitate* hoc omnibus eſſe commune affirmet: *quia* — *poteſt* (non *poſſit*). Sed languet *omnes res* prae *omnis res.*

quo modo licet. Sic Guelf. etſi continuata ſcriptura. Pleraeque edd. vett. *quomodolibet*, poſt quam vocem interpungunt, ut ipſe Goth., et quidem maxima diremtione. Peſſime; Voſſ. 2. non memoratur, ceteri omnes videntur hoc vitio carere. *ſequetur.* Alm. et Turic. *ſequeretur.*

ſunt. Ita Guelf. et Goth. Ceteri, quantum video, omnes *ſint*, niſi forte neglectum hoc in Codd. conferendis. Sponte ſuccurrerat indicativus, cum conjunctivo non ſit locus.

ſignis. cf. 5. c. 9. fortaſſe tamen hic latius accipit quam illo loco, ubi a τεκμηρίοις diſcernit σημεῖα.

ditionis ejusdem. *Conjectura* dicta eſt a *con-*
jectu, id eſt directione quadam rationis ad
veritatem: unde etiam ſomniorum atque
ominum interpretes *conjectores* vocantur.
Appellatum tamen eſt hoc genus varie, ſicut
ſequentibus apparebit. Fuerunt qui duos 31
ſtatus facerent: Archidemus *conjecturalem*,
et *finitivum*, excluſa *qualitate*, quia ſic de ea

ſicut ſequent. Sic Guelf. Voſſ. 3. Alm. Turic. Ceteri inſerunt *in* quod diſplicet quia *apparebit* h. l. eſt pro: *probabitur.* Aliud fortaſſe eſt „in *epiſtolis* apparet" 1, 7, 34. quanquam ibi quoque omittunt *in* Guelf. Voſſ. 3. et Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Facile *in* natum ex *ut* antecedente, niſi malis *inſequentibus* jungere, quo modo de rebus in ſuo opere ſcribendis tamen fere non loquitur. cf. 2, 14, 4. ubi viciſſim male deficit *in.* *Archidemus.* Guelf. *Archiedemus* cum Goth. ſed cui a correctore demum inſerta eſt litera E. (Mox §. 33 itidem in utroque Cod. ut et Voſſ. 2. In 3 autem Voſſ. *Archedemo*, in Bern. *Arcaedemo.* Turic. *arci edomo.*) Hic, ut animadvertit Lipſius Manud. ad Stoic. phil. 1, 12. a Graecis fere *Archedemus* ſcribitur, a Latinis *Archidemus*: Straboni l. 14. p. 674 eſt Ἀρχέδαμος. An hoc voluit librarius, quem ſecutus eſt qui ſcripſit Voſſ. 3. dans *Archademus?* Goth. et Guelf. ſcripturam ortam credo ex correctione ejus qui, cum inveniſſet *Archidemum*, vellet dare *Archedemum*, cujusmodi aliquid apparet in Goth. Nam diverſos *Archedemum* et *Archidemum*, quae eſt Lipſii dubitatio l. c., non magis credo quam Menagius ad Laertium 7, 40.

Archidemus. de nomine vid. not. Crit. Stoicus primarius, qui de *Voce et de elementis* (fortaſſe, uno opere) ſcripſit, ſed totam philoſophiam libris videtur illuſtraſſe, iisque intellectu difficilibus. Sic enim Arrianus Epict. 3, 2. ἐκεῖνος μέγα ἐφρόνει, ὅτι ἐνόει Ἀρχέδημον. Ciceroni Acad. 4. ſeu Lucullo c. 47. audit *princeps dialecticorum* (et eſt hoc, quod tangit noſter, dialecticae etiam artis) et *opinioſiſſimus homo.* cf. de eo Fabr. Bibl. Graec. Harl. 3, 540.

ſic de ea. Ita de qualitate quaeri exiſtimabat Archidemus, ut res omnis ad definitionem rediret.

quaeri exiſtimabat, *Quid eſſet iniquum? quid injuſtum? quid dicto audientem non eſſe?*
32 quod vocat, *de eodem et alio.* Huic diverſa ſententia eorum fuit, qui duos quidem ſtatus eſſe voluerunt, ſed unum *inſitialem*, alterum *juridicialem.* *Inſitialis* eſt, quem nos dicimus *conjecturalem*, cui ab infitiando nomen alii in totum dederunt, alii in partem, quia accuſatorem conjectura, reum infitiatione uti
33 putaverunt. *Juridicialis* eſt, qui δικαιολογικὸς

Huic. div. Ita Guelf. Goth. Ioann. Alm. Bern. et edd. meae ante Leidenſem omnes. Ea cum recentt. *Hinc*, quod etiam ex Turic. affertur. Cf. 2, 5, 22. Capper. dedit *Huic.*

vol. ſed un. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) om. *ſed* cum edd. ante Ald. quem errorem revocarunt Gryph. et Steph.

Inſ. eſt. Ita Guelf. Bern. Alm. Turic. Ceteri, quod ſciam, cum edd. meis omnibus, praeter Obr. fortaſſe ex Argent. et Capper., *eſt* omittunt; contorte. Neque probabile fit, tam ignaros librarios, quales Alm. et Turic. ſcripſerunt, aliquid de ſuo addidiſſe, explicandi cauſa, *eſt* autem, una litera ē ſignatum, facile intercidit cf. Drakenb. ad Liv. 2, 33, 5. Mox *nos* omittunt Alm. Turic. Voſſ. 3. *quia acc.* Guelf. et Turic. *qui acc.* ad ſonum melius, et fortaſſe ad ſenſum quoque.

qui δικ. Graece dic. Goth. et Voſſ. 2. miro conſenſu: *qui agere δικ. dic.*, unde rectiſſime efficit Geſn. *q. a. Graecis δ. d.*, ſoli, quantum video.

de eodem et alio. Conferre jubet Geſn. §. 37. 49. 7, 3, 8. Cic. Topic. c. 22. 23. Partitt. Orr. c. 19.

accuſatorem — reum. cf. §. 15. *Inſitialis* apud Cic. quoque Topic. c. 2.

δικαιολογικός. Haec apud Hermogenem (p. 12. 13.) ſpecies eſt ejus conſtitutionis, quae appellatur *qualitas.* περὶ πρᾶγμα λογικὴ (ποιότης) — κἂν μὲν περὶ μέλλοντος ἔσται πραγματική. — ἂν μέν τοι πεπραγμένον ᾖ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἤδη, — ὄνομα τούτῳ δικαιολογία. Ad hanc formam redigere velle videtur Ciceronis. de Inv. doctrinam Mar. Victorinus ap. Pithoeum p. 116 „*Juridicialis* ſemper de praeterito eſt; *negotialis* ſemper de „futuro: quae tempora in „ipſarum partium definitione

Graece dicitur. Sed quemadmodum ab Archidemo qualitas excluſa eſt, ſic ab his repudiata finitio. nam ſubjiciunt eam juridiciali: quaerendumque arbitrantur, *Juſtumne ſit, ſacrilegium appellari quod objiciatur, vel furtum, vel amentiam?* qua in opinione 34
Pamphilus fuit: ſed *qualitatem* in plura par-

Pamphilus. Sic Codd., puto, omnes. *Pamphilius*, quod apud Gibſ. et Obr. ſolos invenit Burm. (addit ipſe deinceps Gryph.) eſt etiam in Stoeriana et Chouetus voluit dare ſi operae paruiſſent, non item Leidenſis. Idem error in Geoponic. Graec. 10, 39. ed. Niclaſii Vol. 2. p. 707. ubi pro Παμφίλου Cod. Guelf. dat Παμφιλίου, item apud Fabric. Bibl. Graec. Harl. (ap. Fabric. ipſum enim recte) 4, 486.

„videtur Cicero non declaraſſe." Is ſane de Inv. 1, 11 et 2, 23 *juridicialem* vocat ſpeciem rationalem conſtitutionis *generalis*, ut ipſe appellat, quae *qualitas* dicitur Quintiliano et aliis, cum *negotialis* ſit ejusdem ei ſpecies legalis. cf. 3, 4, 5. it. huj. cap. §. 58. Hermogeni *rationalis ſpeciei* ipſa rurſus *pars* eſt. In Topicis c. 24. *juridicialem* Cicero appellat, quam in Inv. *generalem*; genus igitur, non ſpeciem.

Juſtumne — vel. Recte Geſnerus, et ante eum Badius monent *vel* non eſſe referendum ad *ne*, velut disjunctivae quaeſtionis alteram *partem*, ubi oportebat dicere *an*; ſed eſſe indicem alterius exempli *ejusdem* quaeſtionis. cf. 1, 6, 32.

Pamphilus. Ariſtot. Rhet. 2, 23, 21. memoratur ἡ Παμφίλου τέχνη quae tota conſtet ex petendis et fugiendis, ſive eo ſolo argumentorum loco, qui ſit in rebus ad faciendum aliquid vel impellentibus, vel inde deterrentibus. Hunc ergo eſſe cujus mentionem faciat Qu., facile credo. Qui utrum ſit idem pictor apud noſtrum 12, 10, 6 et Plinium aliquot locis, item Ariſtophanem Plut. v. 385 ejusque ſcholiaſten (etſi hic quidem Pliniano eſt antiquior) lubrica eſt diſputatio. Neque magis ad liquidum perduci poſſe credo, utrum ad hunc unum pertineant loca Ciceronis De Nat. D. 1, 26 (cf. Diog. Laert. 10, 14) et de Or. 3, 21 quorum poſtremum nondum intelligo; quanquam tantum ex eo videtur apparere, pictorem eundem et rhetorem fuiſſe creditum a Cicerone.

titus eſt: plurimi deinceps, mutatis tantum 247
nominibus, *in rem, de qua non conſtet, et in rem, de qua conſtet.* Nam eſt verum; nec aliter fieri poteſt, quam ut aut certum ſit factum eſſe quid, aut non ſit. Si non eſt certum, conjectura ſit: ſi certum eſt, reli-
35 qui ſtatus. Nam idem dicit Apollodorus, cum quaeſtionem aut *in rebus* extra poſitis, quibus conjectura explicatur, aut in *noſtris opinionibus* exiſtimat poſitam; quorum illud πραγματικὸν, hoc περὶ ἐννοίας vocat. Idem, qui ἀπρόληπτον et προληπτικὸν dicunt, id eſt *dubium*

Idem qui. Guelf. *Idem quae.* Goth. (tac. Geſn.) *Idem quia* cum Alm. Turic. Voſſ. 1. (an 2?) Jenſ. (tac. Geſn.) *idemque* cum edd. meis ante Stoer. omnibus et duobus praeterea Burmanni; male. ἀπρόληπτον. Ita Goth. Reliqui duo quos ipſe inſpexi Codd. monſtrum aliquod praeferunt ſcripturae, in quo ut receptum ἄπορον non eſſe apparet, ita quid ſit non facile dicas. Turic. tamen, ſi conferas vocem alteram Graecam, quae ſic ſcribitur ibi, προλημτιτικον, item noſtrum dare videbitur. Hi enim ſunt ductus: α προλητιτον. Ut, in illo, τι manifeſto eſt pro π, ita et hic, eandem mutationem afferens, habes ἀπρόληπτον. Jam paulo confidentior accedo ad Guelferbytanum monſtrum procurandum. Id eſt hujusmodi: ἀπόρυτιτον (nam figura γ quae bis eſt in hac voce ex ratione Montefalconii Palaeogr. p. 320. et 336 eſt tertii decimi ſeculi ν). Agnoſcis in fine πτον, quod ſufficere puto ad efficien-

idem — Apollod. Creditur a Qu. Apollodorus ſua partitione idem ſignificare quam quod illi qui *infitialem* et *juridicialem* ſolos faciunt ſtatus; et ſane πραγματικὸν eſt ſtatus *inſit.* ſeu *conject.*, περὶ ἐννοίας contra verſatur *in noſtris* de juſto, aequo *opinionibus* ubi nulla facti quaeſtio.

ἀπρόληπτον — προληπτικόν. Prius eſt, quod nullis noſtris προλήψεσι h. e. ἐννοίαις (utroque enim vocabulo appellant vid. Cic. Acad. Lucull. c. 10. it. Topic. c. 7. cf. modo poſitam Apollodori partitionem item Poſidonii §. 37.) aſſequimur, de quo igitur dubitamus, donec facta con-

et *praeſumtum*, quo ſignificatur, de quo liquet. Idem Theodorus: qui de eo *An* 36

dum ex prioribus iſtis perturbatiſſimis ἀπϱολη, ut λ fuerit cum ν confuſum, et deinceps η hauſtum a ſimili ν. Accedit ed. Tarv. (mearum antiquiſſima, nam Jenſ. Graecis lacunas relinquit) ſic dans Graeca haec; μϱολημτικον et α ϱολημτικον. Vides transpoſita vocabula et plane novum ἀπϱοληπτικον, quod verum quidem non credo, ſed quod propius ſit noſtro, quam recepto. Jam, a Locatelli inde ed., omnes, quos quidem norim, libri dant ἄποϱον, quod cum a mera VV. DD. divinatione profectum credam, pro eoque vocabulum Lexicis Graecis (ante Schneiderum) ignotum invexerim, diligentius ſcripturae meae rationem reddere debui. Quod Codd. nulla aſſertur varietas, non poſſum quin negligentiam interpreter conferentium, cum praeſertim Voſſ. 2. et Alm. a ſuis Goth. et Turic. prorſus h. l. deficere a veriſimilitudine magnopere abhorreat, et forte omnes, quos mihi licuit conſulere, deferant receptam.

id eſt. Sic Goth. cum Voſſ. 3 (an 2?) et Obr. (haud dubie ex Argentorat.) Alm. *idem* Turic. *idẽ*, qui voluit eandem ſcripturam dare, ſed uterque falſo pro *id eſt* (cf. 3, 5, 4). Jenſ. (tac. Geſn.) *et* (in quo latet verum) cum edd. ante Baſil. omnibus praeter Ald. qui praefert *quo*, quod deinceps eſt in omnibus edd. praeter Baſileenſem, quae ex conjectura Philandri exhibet *quibus*. In Codd. ipſis inveniri errorem trajiciendi hujus *quo*, cujus infra locus eſt poſt *praeſumtum*, argumento eſt Guelf. in quo eſt recepta: *dic. quo dub. e. p. ſ.* Quam aptum ſit h. l. *id eſt* vide mox §. 35 et ad 3, 5, 4. *praeſ. quo ſign.* Ita Obr. haud dubie ex Argent. Prope accedit Alm. *praeſ. quid ſign.* Etiam propius Turic. *praeſ. quod ſign.* Ceteri libri omittunt *quo*. cf. not. prox. *Idem The.* Guelf. *Item The.* cum Bal. Goth. Alm. (e Turic. nil memoratur) Bern. et edd. Jenſ.

ſient; poſterius, quod in animis noſtris verſatur, propterea que certum eſt.

praeſ. de quo liqu. Sic *praeſumtum eſt* uſurpari Digeſt. 21, 1, 37. pro: veriſimile eſt, pro comperto fere eſt, monet Budaeus in Commentt. Gr. L. p. (ed. Baſil. 1556.) 785. Cui exemplo Geſnerus in Theſ. addit Tac. Annal. 14, 64, 5. *praeſumtum habeant.* Ineſt tamen ſignificatio ejus perſuaſionis, quae ne indigeat quidem probatione, quae jam ante eventum ſit in animo, ſicut et in Graecis πϱολήψει et ἐννοίᾳ. Ad *Idem* eſſe intelligendum *dicunt*, *ſentiunt*, ſponte apparet.

ſit, et de *accidentibus ei*, *quod eſſe conſtat*, id eſt περὶ οὐσίας καὶ συμβεβηκότων, exiſtimat quaeri. Nam in his omnibus prius genus *conjecturam* habet, ſequens reliqua. Sed haec reliqua Apollodorus duo vult eſſe, *qualitatem*, et *de nomine*, id eſt finitivam: Theodorus, *quid*, *quale*, *quantum*, *ad ali-*
37 *quid.* Sunt qui et *de eodem et de alio*, modo *qualitatem* eſſe, modo *finitionem* velint.
In duo et Poſidonius dividit, *vocem*, *et res.* 248
In voce quaeri putat, *An ſignificet*, *quid*,

(tac. Geſn.) meisque ante Stoerium omnibus. Cave autem varietatem a Burm. et Capper. notatam accipias, quaſi pro *Theodorus* hi dent *Theo*, quod ſecus eſt in iis quos contuli; debebat fieri compendium ſic: *Theod.* erroris vitandi cauſa.

quod — conſtat. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. conſtet* cum edd. ante Baſ. omnibus. Placet. Codd. videntur tueri indicativum.

duo. Abeſt hoc a Voſſ. 3. Velim a pluribus; concinnitati officit, quoniam non ſequitur *Theod. quatuor.*

ſunt qui et. Sic Guelf. Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. omnibus. Reliqui *ſunt et qui.* Minus habet taedii oratio, ſi hic ad *rem* refertur *et*, cum mox „*et Poſid.*" ad *hominem.* *quid*, *quam.* Guelf. *quicquam*

finitivam. Accommodavit ad Graecam vocem στάσιν, cum ipſe *ſtatum* fere dicat, non conſtitutionem. An ſcripſit: *finitionem?*

duo. vid. not. Crit.

Poſidonius. Plures hoc nomine fuerunt. Celeberrimus Apameenſis Syrus, qui Rhodius dici maluit, Panaetii diſcipulus, Pompeji Magni magiſter. Cujus etſi rhetorica fere non memorantur a ſcriptoribus (niſi quod εἰσαγωγὴν περὶ λέξεως ſcripſiſſe dicitur) tamen hujusmodi dialectices et rhetorices tractatio magnopere cadit in Stoicum. Alter a Suida (ſecundo loco) et Eudocia p. 365 memoratur Alexandrinus, cui plura ad rhetoricen pertinentia tribuuntur, ſed quae ab aliis dicantur eſſe Poſidonii, Sophiſtae Olbiopolitani, quos probat Suidas. vid. Fabr. Harl. 3, 572 ſeqq. Ad „*dividit*" intellige *omnem rhetoricen*, „hanc „quam tractamus πραγματείαν."

quam multa, quo modo? in rebus *conjecturam*, quod κατ' αἴσθησιν vocat; et *qualitatem;* et *finitionem*, cui nomen dat κατ' ἔννοιαν· et *ad aliquid.* Unde et illa diviſio eſt, alia eſſe *ſcripta*, alia *inſcripta.* Celſus Cornelius 38 duos et ipſe fecit ſtatus generales, *An ſit? Quale ſit?* Priori ſubjicit *finitionem*, quia aeque quaeratur, *An ſit ſacrilegus*, qui *nihil* ſe ſuſtuliſſe de templo dicit, et qui *privatam*

cum edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Gryph. omnibus. Sed levis erat error ejus, qui, cum junctum crederet vocabulum, ſolita ratione (cf. 1, 7, 6) ſcribebat *quicquam* pro *quidquam;* neque indigebat locus Regiana emendatione, qui ſe pro *qui* malle ait *quid*, pro *quia* autem (quod equidem nusquam vidi, neque in Codd. neque in edd. meis ante-Regianis Jenſ. et Tarv.) *quum.* Vera ſcriptura haud dubie eſt in reliquis Codd. ut in Britann. tribus, Alm. Turic. et certe in Goth. In Voſſ. 1. 3. *quanquam.* *in rebus.* Goth. (tac. Geſn.) ut Guelf. omittit *in* cum edd. ante Gryph. omnibus (de Jenſ. tac. Geſn.) et Codd. Alm. Turic.; male; et Britannici ſaltem videntur tueri *in.*

κατ' αἴσθησιν. Guelf. omittit κατ', male. Aliquot edd. ut Tarv. καταστασιν; male. *Pr. ſubjicit.* Ita Guelf. cum Voſſ. 1. 3 (hi tamen neſcio utrum hic an mox). Ceteri libri, quod ſciam omnes *ſubjecit*, quod mihi diſplicebat, ob id quod ſequitur „quia *quaeratur*" cf. 3, 3, 8 *tradidit.* Neque obſtat, quod modo eſt *fecit*, ſequente „An *ſit.*" Quaeſtio ipſa ibi ponitur et eſt quaſi pro nomine ſubſtantivo; praeteriti autem ratio eſt ea, quod refert quid *fecerit* Celſus; hic contra ejus librum recenſet. Quanquam non diffiteor iſto quoque loco malle me *facit.* cf. tamen §§. 45. 47.

Unde h. e. ex quo genere, cujusmodi cf. §. 27 „*hinc* — „*adulter.*" 8, 6, 51. „*inde* „ſunt."

ſcripta — inſcripta. cf. 3, 5, 4. *Inſcripta* ne forte quis ſolicitet, malitque *non ſcripta*, quod Francio accidit, conſulat Lexica.

An ſit ſacrilegus. Exemplum magnopere frequentatum noſtro aliisque rhetoribus, ut Hermogeni, et ſcriptori ad Herenn. 1, 12. et ipſi Ariſtoteli vid. §. 49.

pecuniam confitetur ſuſtuliſſe. *Qualitatem*,
in *rem* et *ſcriptum* dividit. Scripto, quatuor
partes legales, excluſa translatione; *quanti-
tatem* et *mentis quaeſtionem* conjecturae ſub-
39 jicit. Eſt etiam alia in duos dividendi ſtatus
ratio, quae docet, aut de *ſubſtantia* contro-
verſiam eſſe, aut de *qualitate:* ipſam porro
qualitatem aut in *ſummo genere* conſiſtere,
aut in *ſuccedentibus*. De ſubſtantia eſt *conje-
40 ctura.* Quaeſtio enim tractatur *rei*, *An fa-
cta ſit? An fiat? An futura ſit?* Interdum
etiam *mentis:* idque melius, quam quod iis
placuit, qui ſtatum eundem *facti* nominave-
runt, tanquam de praeterito tantum, et tan-

conj. — ſubjicit. Sic dedi, levi Codicum, magna, ut opinor, ſententiae auctoritate. Goth. enim (tac. Geſn.) *ſubiecit* quidem, ſed ſubterpuncto E, quaſi voluerit legi *ſubiicit.* Quis autem ferat *dividit — ſubjecit?* Sed illud corrumpebatur difficilius. cf. not. prox. Libri quidem, quod ſciam, omnes *ſubjecit*, quod in Guelf. ipſe cognovi et e Turic. aſſertur ob aliam varietatem, quia *conjecturam* ibi pro *conjecturae.*

mentis. Ita Codd. et edd. omnes, praeter Ald. (ſed utramque) quae dat: *intentionis et voluntatis*; mira gloſſatoris licentia.

mentis quaeſtionem. cf. 7, 2, 1. 6. Haeret in hoc loco Geſn. quod, poſt alteram partem *qualitatis* a Celſo conſtitutae (i. e. *ſcriptum*) explicatam, prior i. e. *res* non tractetur; quare pro *conjecturae* malit *conjecturae rei.* Sed Qu., quid in *qualitate* eſſet *res*, oppoſita illa *ſcripto*, a quovis intelligi ratus (ſunt autem quaeſtiones de *aequo*, *juſto* cet.), eam partem in diviſione Celſi perſequi neglexit; cumque videret poſſe quaeri, quo tandem loco Celſus poneret *quant.* et *ment. quaeſt.* (quas alii ſolent partes facere *qualitatis* cf. 7, 4, 1.) addidit protinus, eas a Celſo relatas eſſe ad *conjecturam*, vel ſtatum, *An ſit.*

praeterito — facto. Cum *facti* dicimus ſtatum, et *tempora* excludimus praeſens ac

tum de facto, quaereretur. Pars qualitatis, 41
quae eſt de ſummo genere, raro in judicium
49 venit: quale eſt, *Idne ſit honeſtum, quod vulgo laudatur?* Succedentium autem aliae de communi appellatione, ut, *Sitne ſacrilegus, qui pecuniam privatam ex templo ſuratus eſt?* Aut de re denominata, ubi et factum eſſe certum eſt, nec dubitatur, quid ſit, quod factum eſt. Cui ſubjacent omnes de *honeſtis, juſtis, utilibus*, quaeſtiones. 42
His etiam ceteri ſtatus contineri dicuntur, quia et quantitas modo ad conjecturam referatur, ut, *Majorne ſol, quam terra?* modo ad qualitatem, *Quanta poena quempiam, quantove praemio, ſit affici juſtum?* et translatio verſetur circa qualitatem: et definitio

futurum, et *animum* faciendi, in quae tamen ipſa quoque cadit ſtatus conjecturalis.

qualit. — de ſummo gen. cf. 7, 4, 1.

Idne — laudatur. Ex Ariſtippi doctrina (Diog. Laert. 2, 93) μηδὲν — εἶναι φύσει δίκαιον, ἢ αἰσχρόν· ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει. Huic oppoſita eſt Stoicorum, quos ſecutus Cicero de Finib. 2, 15 „Ego" ait „judico — quod — ſit ipſum „per ſe rectum atque laudabi„le, non ob eam cauſam tamen „— dici *honeſtum* eſſe, quia „*laudetur a multis*, ſed quia „tale ſit, ut, vel ſi ignorarent „id homines, vel ſi obmutuiſ„ſent, ſua tamen pulchritudine „eſſet, ſpecieque laudabile." Cf. de Off. 1, 4 extr.

aliae — Aut. Ad *aliae* intellige *partes.* Sed quod ſubjicitur *Aut*, pro quo expectabas *aliae* iterum, id quidem mihi quam maxime videtur inſolens.

re denominata. Opponitur *communi appellationi*, qua totum aliquod genus ſit comprehendendum, res, quae nomen ſuum jam acceperit, propterеaque *certa* ſit, in quaque de *nomine* jam non quaeratur.

quantitas — qualitatem. Cf. 7, 2, 6. it. 4, 1.

translatio. Quoniam et ipſa de *jure* diſceptat, quanquam de ſolo *actionis* jure. cf. not. ad §. 11.

definitio — tranſlationis. Quoniam definiendo amolimur a nobis eam, quae intenditur,

43 pars ſit translationis: quin et contrariae leges, et ratiocinativus ſtatus, id eſt ſyllogiſmus, et plerumque ſcripti et voluntatis, aequo nitantur (niſi quod hic tertius aliquando conjecturam accipit, *Quid ſenſerit legis conſtitutor?*), ambiguitatem vero ſemper conjectura explicari neceſſe ſit: quia, cum ſit manifeſtum, verborum intellectum eſſe du-
44 plicem, de ſola quaeritur voluntate. A plurimis tres ſunt facti generales ſtatus, quibus et Cicero in oratore utitur, et omnia, quae aut in controverſiam, aut in contentionem veniant, contineri putat, *Sitne? Quid ſit? Quale ſit?* quorum nomina apertiora ſunt, quam ut dicenda ſint. Idem Patrocles ſentit.
45 Tres fecit et M. Antonius, his quidem ver-

dicenda. Sic Guelf. et Turic. cum Codd. puto omnibus praeter Goth. Voſſ. 2. et Vallenſem e quo *docenda* ſe dare narrat Badius, quanquam parvi referat; quem imitantur Cerv. Baſileenſes duae, aliquot Burmanno memoratae et Geſnerus. Gryph. tamen meus (1544) *dicenda* retinet cum vett. edd. omnibus. Et hoc ſolum verum, quoniam ne *dixit* quidem nomina iſta Qu. (quae forent *conject. finit. qualit.*); ſed ſponte intelliguntur. *Nomina docere* pro *declarare*, *explanare* vereor ut recte dicatur.

actionem, ut *ſacrilegii*, ſi privatam modo pecuniam ſuſtulimus de templo.

quin et contr. leg. Recenſet hinc *ſtatus legales*, quorum *tertius* eſt ſcripti et vol. Cf. 3, 5, 4. item mox §. 46. De *ſyllog.* ſupra §. 14.

in Oratore. c. 14. „Quidquid eſt, quod in controverſia aut in contentione verſetur, in eo, aut ſitne, aut quale ſit, quaeritur." Item de Or. 1, 31. 2, 24 extr. 26 extr.

Patrocles. vid. 2, 15, 16.

Antonius. cf. 3, 1, 19. Attende autem ſimplicitatis antiquae colorem in hoc fragmento.

bis, *Paucae res ſunt, quibus ex rebus omnes orationes naſcuntur, factum, non factum: jus, injuria: bonum, malum.* Sed quoniam, quod jure dicimur feciſſe, non hunc ſolum intellectum habet, ut lege, ſed illum quoque, ut juſte feciſſe videamur: ſecuti Antonium apertius voluerunt eosdem ſtatus diſtinguere. itaque dixerunt *conjecturalem*, *legalem*, *juridicialem*: qui et Virginio placent.
150 Horum deinde fecerunt ſpecies, ita ut *legali* 46
ſubjicerent *finitionem*, et alios, qui *ex ſcripto* dicuntur; *legum contrariarum*, quae ἀντινομία dicitur; et *ſcripti et ſententiae* vel *voluntatis*, id eſt κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν; et μετάληψιν, quam nos varie *translativam*, *tranſumtivam*, *transpoſitivam* vocamus; συλλογισμὸν, quem accipimus *ratiocinativum*, vel *collectivum*; *ambiguitatis*, quae ἀμφιβολία nominatur: quos poſui, quia et ipſi a plerisque *ſtatus* appellantur, cum quibusdam *legales*

dicimur feciſſe. Turic. *dicimus f.* Guelf. *dicuntur f.* cum Voſſ. 2. neque tamen mox pro *videamur* eſt *videantur.*

tranſumtivam. Sic Codd. mei Guelf. et Goth. cum edd. vett. ante Gryph. (exceptis Badii et Veneta) ſimplici ſ exprimunt vocabulum, quod placet cf. 1, 7, 4.

cum — placuerit. Ita Alm. et Turic. (cf. ad §. 10) quam ſcripturam expreſſit Obr. ſolus, fortaſſe ex Argent. Guelf. et *legalem.* Eum igitur ſignificavit Antonius iſtis: *jus*, *injuria*, quibus ad *leges* ſolas reſpexit, non ad *juſtitiam.*

Virginio placent. vid. 3, 1, 21. Idem numerus eademque nomina ſtatuum apud ſcript. ad Herenn. 1, 11 qui et ipſe *legitimae* (ſeu *legali*) conſtitutioni ſubjicit *definitionem*, ibid. Cetera ſi quis diligentius cupit cognoſcere, is adeat Lexicon rhetoricum Erneſtii V. C. utrumque.

47 potius *quaeſtiones* eas dici placuerit. Quatuor fecit Athenaeus, προτρεπτικὴν στάσιν, vel παρορμητικὴν, id eſt *exhortativum*, qui ſuaſoriae eſt proprius; συντελικὴν, qua *conjecturam*

Goth. *cum* omittunt, ſed dant *placuerit* cum edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et vett. ante Cervic., excepto Aldo. Hic cum reliquis omnibus praefert *placuit*, ſine *cum*. Rationem Gothani non improbat Geſn. qui videtur accepiſſe optativi Graeci poteſtate, ablegans ad §. 51. Sed obvertit ſibi ipſe §. 54*mam*. Recepta recentiorum ad ſententiam par eſt noſtrae, ad veritatem criticam eidem cedit. παρορμητικὴν. Ita Guelf. et Turic. quanquam latt. litt. Goth. et Bern. idem graecis. Jenſ. (tac. Geſn.) *parmethycen* (quantum agnoſcere poſſum prae correctione ejus, qui in exemplo, quod tracto, effecit *parormeticen*) cum Loc. et Ruſc. ex quo monſtro rectiſſime eruit Regius *parormeticen*. Tarv. (cf. ad 3, 5, 12 *propria*) et Venet. cum recentioribus omnibus παραινετικήν. A corrigendo me paene abſterruit Gibſoni de ſuis Codd. ſilentium, quod tamen negligentiae, ex parte ſaltem tribuendum ſuſpicor. Παραινετικὴ Senecae (Epiſt. 95. init.) eſt pars philoſophiae conſtans praeceptis. „Ea" inquit (Epiſt. 94 init.) „dat propria cuique „perſonae praecepta, nec in univerſum componit hominem, ſed „marito ſuadet" cet. Idem Ep. 95. p. 422 Bip. „Perſuaſio „ad totam pertinens vitam: hoc eſt, quod *decretum* voco. — „In particulas ſuaſiſſe, totum ordinanti parum eſt. M. Bru„tus — dat multa *praecepta* et parentibus et liberis." cet. Vides hujusmodi *praeceptis*, quae opponuntur *decretis*, locum hic eſſe nullum; iis tamen proprium παραινέσεως vocabulum, ut quidem videtur. Contra, praeter veterum librorum auctoritatem, παρορμᾷν ſolet cum προτρέπειν conjungi etiam a Gloſſographis ut Heſychio, Polluce, non uno loco. Quod enim παραινεῖν declarant iidem per συμβουλεύειν, id equidem ad defendendam vulgatam ſcripturam facere non puto. De univerſo genere συμβουλευτικῷ egiſſe iſto loco non videtur Athenaeus. Inter ſiguras tamen ſententiarum 9, 2, 103 *exhortatio* eſt, cui ſubjicitur Graecum παραινετικόν.

qui — proprius refer ad *ſtatum*, ne haereas in maſculino. συντελικήν. Nomen, quod ipſi Qu. minus notum fuiſſe videtur, recte ex uſu Grammaticorum illuſtrat Capperonnerius et hic et in praef. operis (p. XIX). Iis enim, quod et-

ſignificari, magis ex his, quae ſequuntur, quam ex ipſo nomine apparet; ὑπαλλακτικήν· ea *finitio* eſt, mutatione enim nominis conſtat; *juridicialem*, eadem appellatione Graeca, qua ceteri, uſus. Nam eſt, ut dixi, multa in nominibus differentia. Sunt qui 48
ὑπαλλακτικὴν *translationem* eſſe exiſtiment, ſecuti hanc mutationis ſignificationem. Fecerunt alii totidem ſtatus, ſed alios, *An ſit? Quid ſit? Quale ſit? Quantum ſit?* ut Caecilius et Theon. Ariſtoteles in rhetoricis et- 49

Nam. Guelf. *non,* male (vid. not. ex.) et ſolus.

iam pervulgatum) ὑπερσυντελικὸς eſt, quod Latinis *plusquamperfectum.* Apparet στάσιν συντελικὴν eſſe de rebus praeteritis, jam conſummatis, qui intellectus eſt in *conjectura* quoque, vel ſtatu *facti.* cf. §. 40 et 9, 1, 8. De Athenaeo vide 2, 15, 23.

appellatione Graeca. cf. §. 33.

Nam — ut dixi. vid. §. 22. *Nam* autem reſpicit ſuppreſſam ſententiam, quae hujusmodi fere fuerit: „Poteratis „quidem expectare et in hoc „*juridicialis ſtatus* nomine ali„quid novatum fuiſſe ab Athe„naeo, ut neceſſe eſſet monere „diſerte ejus cum ceteris con„ſenſum."

Theon. Hujus nominis non paucos cum recenſeat Suidas, non abhorret a veriſimilitudine, eundem eſſe cujus *doctrina progymnaſmatum* aetatem tulit. Is Aelius fuit cognominatus, gente Alexandrinus. Nam ut inferiorem Hermogenis et Aphthonii temporibus facias cum Fabricio B. G. 4, 451, idonea cauſa nulla eſt. Supremus enim eorum, quos laudat, ſcriptorum eſt Theodorus Gadarenus. Scripſit, narrante Suida, praeter illum, quem etiamnum verſamus, elegantem ſane librum, aliaque varia, *Artem* (cave enim cum Fabricio l. c. jungas τέχνην περὶ προγυμνασμάτων) in qua hoc, quod tangit Qu., tradidiſſe eſt putandus. De *Caecilio* cf. 3, 1, 16.

Ariſtoteles — quaerendum putet. Locus vexatus. Vix enim oſtendas, ubi haec in rhetoricis tradat Ariſtoteles. Quod ſi tollas quae abſunt a tribus Codd. (vid. not. Crit.) ita continuans orationem: „Ariſtote„les in rhetoricis An ſit —

iam ſic omne opus dividit, in *veritatem*, et

„Quam multum ſit? quaerendum putat,“ ſuffecerit fortaſſe deſignare Ariſt. Rhet. 3, 17, 1. περὶ τεττάρων ἡ ἀμφισβήτησις — ὅτι οὐ γέγονεν — ὅτι οὐκ ἔβλαψε — καὶ ὅτι οὐ τοσόνδε, ἢ ὅτι δικαίως (cf. Ar. Rhet. 1, 3, 6 ubi itidem ὡς οὐ γέγονεν — ὡς οὐκ ἔβλαψεν). Quanquam vel ſic Quintilianus, memoriter referens iſta, turbaſſe aliqua eſt putandus. Nulla enim apud Ariſtotelem *quanti* et *quam multi* (τοῦ πηλίκου καὶ τοῦ πόσου cf. ſupra §. 23 ubi hoc ipſum negabatur eſſe apud Ariſtotelem) diviſio; et ſecunda ἀμφισβητήσεως pars videtur eſſe *finitio*, quae mox ſignificatur hic eſſe omiſſa: „*tamen* „— finitionis quoque vim intelligit.“ Minus tamen convenit in Quintiliani deſignationem alter Ariſtotelis locus 1, 3, 8. 9. ἀναγκαῖον — ἔχειν προτάσεις περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου· καὶ εἰ γέγονεν ἢ μή· καὶ εἰ ἔσται ἢ μή. Ἔτι δὲ — ἅπαντες — οὐ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρόν. Haec perſonatus ille Turnebus reſpexiſſe ait Quintilianum, mihi non magis quam Capper. et Geſnero ſuam rationem probans. Major autem ingruit difficultas, ſi ea, quae adhuc omiſimus cum tribus Codd., aſſumuntur, ut par eſt. Haeret in iis etiam Victorius (ad Ariſt. Rhet. 1, 13, 9 p. 235. ed. Florent.) qui, ſi maxime *veritas* de genere judiciali accipiatur, pro aequitate dicta; *petenda et fugienda* de deliberativo, pro iis quae conducunt atque obſunt: tamen, quid faciat tertio illi: *de eodem atque alio*, habere ſe prorſus negat. Relinquitur enim genus demonſtrativum quod iſtis: *de eodem atque alio*, deſignari nequaquam poteſt. Victorius quidem, ut ſolet eſſe iniquior Quintiliano, veretur „ne *negligentiae hominis* hoc quoque „aſſignandum ſit.“ Et, ſi in Rhetoricis *de eodem atque alio*, ut parte operis, agi ab Ariſtotele dicit Qu., profecto fallitur. Fruſtra enim huc trahas 2, 23, 12 Ἄλλος (τόπος τῶν δεικτικῶν) ἐκ κρίσεως περὶ τοῦ αὐτοῦ, ἢ ὁμοίου, ἢ ἐναντίου. Fruſtra 2, 25, 3. Αἱ ἐνστάσεις φέρονται — ἢ — ἐκ ταυτοῦ ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τῶν κεκριμένων, aliaque loca, in quibus τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐναντίου (τοῦ ἑτέρου quidem non inveni) ſit mentio, quae pertinent omnia ad probationem in genere judiciali. Sin dicis Topica Ariſtotelis intelligi a Qu., non Rhetorica, et hanc vocem falſo legi apud noſtrum; frequentiſſima quidem in Topicis eſt mentio ταὐτοῦ ἢ ἑτέρου (velut 1, 4 et paſſim, ut et in aliis Organi partibus) ſed deſideratur viciſſim *totius operis* (h. e. eloquen-

petenda ac fugienda, quod eſt ſuaſoriae, et
251 *de eodem atque alio:* partiendo tamen ad hoc

et de eodem — putet. Edd. ante Badium omnes (quibus acc. edit. Ald. ſec.) ſic: *e. d. e. a. a. p. tamen a. haec p. a. ſ. quid q. q. e. q. m. ſ. q. putat.* Omittunt igitur *ut* poſt *pervenit*, ut ſententia integra ordiatur ab *An ſit.* In hac ratione *haec*, quod eſt in Guelf. Turic. Goth. (tac. Geſn. etiam tiae) *diviſio;* neque ad ullum alium ſtatum, quod monet Capper., poteſt referri ταὐτὸν, ἢ ἕτερον, niſi ad *finitionem.* (cf. §§. 31. 37.) περὶ τοὺς ὁρισμοὺς, πότερον ταὐτὸν ἢ ἕτερον, ἡ πλείστη γίνεται διατριβή. — δυνάμενοι γὰρ ὅτι ταὐτὸν καὶ ὅτι ἕτερον διαλέγεσθαι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἐπιχειρεῖν εὐπορήσομεν. (p. 50 Vol. 3. ed. Buhl.) Eodem et ad qualitatem, refert Cicero quoque (cf. ad §. 31.), ſed reſpuit noſter locus omnem finitionis mentionem. Si quis tamen ſatis verſatus in Organo Ariſtotelico invenerit ubi philoſophus dicat, quae plane conſentiant cum Qu. loco, is tuto poterit ejus libri titulum reponere pro *Rhetoricis*, quod ipſum nomen hoc loco poſitum habet, quod diſpliceat, cum non opus eſſet titulum libri addere, ſi *Rhetorica* intelligebat Qu. (neque ſolet quidquam ponere praeter Ariſtotelis nomen, ubi laudat Rhetorica, niſi cum librum accurate deſignat 5, 10, 17.); ſin alium librum, plane neceſſarium erat. Hoc ubi mutatum fuerit, mox ad „Quodam — loco" aſcribetur iſtud: *in Rhetoricis*, ubi jam non poterimus eo carere. Poteſt etiam excidiſſe noſtro loco deperditi cujusdam libri, velut *Grylli* (2, 17, 14) *Sophiſtae* (not. ad 3, 1, 8) nomen, quanquam haec medicina adeo tuta non eſt. Fatebor interim, Quintilianum, etſi negligentiae crimen ei tam leviter non impingam, potuiſſe decipi, quod ipſe, terendis Apollodori, Hermagorae aliorumque Artibus, aſſuefactus erat doctrinae de ſtatibus, ut ejus in Ariſtotele quoque mentionem quaereret; quae nulla eſt. Inde potuerunt tenebrae obrepere loco noſtro. Reſtat, quam cum lectore communicem, elegans Buttmanni conjectura, qui pro *etiam ſic* malit *etiamſi*, expungens comma poſt *dividit*. Sic levigatur ſane oratio. *Tamen* quoque, cum protinus recurrat „Quodam *tamen*" mutes fortaſſe Baſileenſis ed. ſcriptura *tandem*. Nam hoc quoque in recepta non male reprehendit Capper.

pervenit, ut *An ſit? Quale*, *Quantum*, et *Quam multum ſit?* quaerendum putet. Quodam tamen loco finitionis quoque vim intelligit, quo dicit quaedam ſic defendi, *Suſtuli, ſed non furtum feci: Percuſſi, ſed non injuriam feci.* Poſuerat et Cicero in libris rhetoricis, *facti*, *nominis*, *generis*, *actionis:* ut

de Jenſ.), probum eſt, in recepta non item; ſicut *putat* quoque, indicativus. Eandem loci conſtitutionem tuentur Codd. Guelf. Goth. Turic. niſi quod omittunt *quid* ante *quale*, cum Voſſ. 2. 3. Alm. Id et ipſe expunxi ſex bonis Codd. auctoribus factis, cum ſententia ipſa reſpuat, diſerte ſubjiciente Quintiliano, *finitionem* (h. e. *τὸ quid*) nonniſi *quodam loco* ab Ariſtotele *tamen intelligi.* Nam Victorii (ad Ar. Rhet. 1, 13, 9) et Capperonnerii ratio, jungentium *an ſit quid* pro *an ſit aliquid*, minus placet. Badius eam, quae eſt apud Geſnerum, ſcripturam (haec noſtra eſt, ſed addito *quid*) primus invexit; unde, non prodidit. Expreſſerunt omnes deinceps (niſi quod pro *tamen* Baſileenſes duae meae dant *tandem*) ante Stoerium. Hic primus hanc exhibet loci conſtitutionem: „et eodem atque „alio partiendo ad hoc pervenit, ut, an ſit, quid, quale — „putet." Anteponit autem his verbis colon, quo dirimit a praecedentibus. Id tenuerunt ante Geſn. omnes mei, exceptis Obr. et Capper. Inde ſenſum ſanum vix efficias. Quod tres Codd. (Voſſ. 1. 3. Bern.) omittunt haec omnia: „etiam ſic „— pervenit, ut," hoc niſi natum eſt ex ſolito errore librarii ab „eti — *am ſic*" aberrantis ad „*an ſit*," poteſt valde placere ei, qui ſentiat difficultatem conciliandi hic cum Quintiliano Ariſtotelem; modo probabilis tam verboſi gloſſematis origo demonſtretur. Equidem Geſnerianae rationi obtemperavi, etſi diffido *τῷ ut* poſt *pervenit*, itemque conjunctivo *putet*, quorum neutrius idoneum video auctorem.

Quodam — loco. Ariſt. Rhet. 1, 13, 9. *λαβεῖν μὲν ἀλλ᾽ οὐ κλέψαι· καὶ πατάξαι πρότερον, ἀλλ᾽ οὐχ ὑβρίσαι — ἢ κλέψαι, ἀλλ᾽ οὐχ ἱεροσυλῆσαι. οὐ γὰρ θεοῦ τι.* cf. §. 38.

Cicero — actionis. De Inv. 1, 8. ubi genitivi pendent a voce *quaeſtionem*, quod hic apud Qu. eſt paulo obſcurius. *Poſuerat — ſubjecerat* pl. q. perf. ſignificat hoſce libros a Cicerone poſtmodum eſſe repudiatos.

in facto *conjectura*, in nomine *finitio*, in genere *qualitas*, in actione *jus* intelligeretur. Juri ſubjecerat translationem. Verum hic legales quoque quaeſtiones alio loco tractat ut ſpecies actionis. Fuerunt qui facerent 51
quinque, *conjecturam*, *finitionem*, *qualitatem*, *quantitatem*, *ad aliquid*. Theodorus quoque, ut dixi, iisdem generalibus capitibus utitur, *An ſit? Quid ſit? Quale ſit? Quantum ſit? Ad aliquid.* Hoc ultimum maxime in comparativo genere verſari putat: quoniam melius ac pejus, majus et minus, niſi alio relata non intelliguntur. Sed in illas 52
quoque translativas, ut ſupra ſignificavi, quae-

ut ſpecies. Jenſ. *at,* pro quo *ut* reponi jubet Regius. Neque erat quod Geſn. *ac* faceret ex iſto Jenſonianae errore, qui praeter Locat. et Ruſc. in mearum eſt nulla. Codd. omnes *ut,* quod in Vallenſi diſerte monet Badius. item ed. Tarvis. (cf. ad §. 47.) *non intell.* Goth. *nec intell.* cum Voſſ. 2. quod recte laudat Geſn. *Nec* et *non* in MSS non raro permutantur. *ſignificavi — incidunt.* Pro priore Goth. et Voſſ. 2. *ſignavi* cum edd. ante Stoerium meis omnibus, exceptis ſolis Ald. et Baſileenſibus. Hoc magnopere tuetur Geſ-

hic — alio loco. Vid. Partitt. Oratt. c. 31. et 38 ubi, poſt conjecturae, finitionis et qualitatis ſtatus in prioribus tractatos, *diſputatione, quae verſetur in ſcripto* (hae ſunt legales quaeſtiones), *expoſita omne munus promiſſi* ſui *confectum fore* ait. Peſſimum aliquot edd. ut Leid. Burm. et Capp. vitium eſt circumflexus in *hic,* quaſi ſit adverbium.

ut dixi. §. 36.

ut ſupra ſignificavi — incidunt. vid. §. 23. Pluralem *incidunt,* ex Capperonnerii animadverſione, plane cenſeo mutandum in ſingularem *incidit,* quae non ita infrequens permutatio (cf. not. Crit. ad 3, 4, 9). Refertur enim hoc manifeſto ad ſolum iſtud *ultimum,* videl. *τὸ ad aliquid,* non ad reliqua etiam, quae modo recenſuit, generalia capita Theodori. vid. not. Crit.

ſtiones incidunt, *An huic jus agendi ſit? vel facere aliquid conveniat? An contra hunc? An hoc tempore? An ſic?* omnia
53 enim iſta referri ad aliquid neceſſe eſt. Alii ſex ſtatus putant, *conjecturam*, quam γένεσιν vocant; et *qualitatem;* et *proprietatem*, id eſt, ἰδιότητα, quo verbo ſinitio oſtenditur; et *quantitatem*, quam ἀξίαν dicunt; et *compa-* 252
rationem; et *tranſlationem*, cujus ad hoc

nerus, interpretans *nominavi*, ut reſpexerit Qu. ad §. 46, ubi eum *quaeſtionum* nomen tranſlativo ſtatui tribuiſſe, ait vir doctus. Hoc ipſum neque ego video, neque exemplis ullis doceor, *ſignare* ſic poſſe dici pro *nominare*, *appellare*. Alium igitur locum, quem indicare voluerit Qu., demonſtravi, ſecutus Capperonnerium. Codd. quidem nulli, praeter Menaechmos illos ſupra politos, praeferunt *ſignari*, quod ego merum accipio errorem. Tanto magis ſibi conſtant in altera corruptela (talem enim credo) retinenda, *incidunt* pro *incidit*. Vix manum abſtinui a loco ad Capperonnerii conjecturam (quam mihi ipſe aſcripſeram nondum viſa ejus editione) contra omnes, quotquot ſunt, libros praeter Capp. ed. reſingendo, quem, ſi ſanus eſt in recepta, equidem non intelligo. *cuj. ad hoc.* Guelf. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *ab hoc*, quae multorum Codd. videtur ſcriptura et edd. vett. fere omnium eſt. Regius conjecit *adhuc*, unde primus receptam videtur Vidovaeus (1538) eſſeciſſe. Haec tamen (ſi Gibſoni, quod credo, ſilentium ſidem meretur Balioleuſem ſolum ſcripturae *ab hoc* teſtem citantis,) ipſa eſt in Bodl. et Ioann. item Turic. nullam varietatem affert Cl.

ἰδιότητα. Hoc nomine *finitionem* appellatam a Theodoro Qu. dicere non videtur, qui, illo commemorato, ſubjicit: *Alii* cet. cf. §. 56. Tribuit tamen diſerte iſtam appellationem Theodoro Auguſtinus Pithoeanus p. 294.

comparationem. Hic latiori ſignificatione eſt accipiendum vocabulum. vid. ſupra §. 23. Univerſum aliquem ſtatum intellige, quem ii, qui memorantur, rhetores hoc nomine appellaverint.

ad hoc. Interpretare: *praeterea*, *inſuper*. cf. Turſell. p. 37. noſter 8, 5, 22 „*Ad hoc* „— gaudent.“ 12, 10, 40. „*Ad hoc* quidam — putant.“

novum nomen inventum eſt *μετάστασις*· novum, inquam, in ſtatu, alioqui ab Hermagora inter ſpecies juridiciales uſitatum. Aliis 54
ſeptem eſſe placuit; a quibus nec translatio, nec quantitas, nec comparatio recepta eſt; ſed in horum trium locum ſubditae quatuor legales, adjectaeque tribus illis rationalibus. Alii pervenerunt usque ad octo, *translatione* 55
ad ſeptem ſuperiores adjecta. A quibusdam deinde diviſa ratio eſt, ut *ſtatus*, *rationales* appellarent; *quaeſtiones* (quemadmodum ſupra dixi), *legales*: in illis *de re*, in his *de ſcripto* quaereretur. Quidam in diverſum hos ſtatus eſſe, illas quaeſtiones maluerunt. 56

Sulzbergerus. Alm. dare *ab hac* narratur. Si *adhoc* junctim ſcriptum eſſet, vel pro eo *adhuc* per errorem frequentiſſimum (cf. not. Crit. ad 3, 5, 16.), facillime ſiebat *abhoc*. vid. Drakenb. ad Liv. 3, 21, 7.

inquam. Guelf. Turic. et omnes paene Codd. *tanquam*, niſi quod Bodl. in varietate commemoranda etiam hic tacetur a Gibſono, ut videatur praeclarus iſte Codex tueri feliciſſimam conjecturam Regianam *inquam*, pro *tanquam*, quae vel nullo Codice auctore debebat recipi. Vallenſis, referente Badio, et *ab hoc* dat et *tanquam*. Badius Regianas emendationes probat, ſed ponit nonniſi in margine. *inquam* meorum primus recepit Gryphius. *juridiciales.* Solus, quantum video, Obr. *juridicialis*, quod non displicet.

quantitas. Turic. et Alm. *qualitas*, ſoli quantum video (cf. §. 46 *cum — placuerit*); male.

inter — juridiciales. vid. not. Crit. cf. 7, 4, 13. 14. „ſi „(defenſio facti) per ſe ipſam „— (non) dabitur, proximum „eſt, in alium transferre cri„men. — Hoc *μετάστασιν* di„cunt.“ Aquila Romanus (in Ruhnk. ed. Lupi) p. 155. „(Metaſtaſis) ſpecies quaedam „ejus ſtatus, quem qualitatis „— appellant ſecundum Her„magoram.“ Cicero Inv. 1, 11 hanc ſpeciem appellat *Remotionem criminis.*

horum trium, non *harum*: intellige *ſtatuum* et cf. §. 61.

quatuor legales. cf. §. 46.

ſupra dixi. §. 46. extr.

Sed alii rationales tres putaverunt, *An ſit? Quid ſit? Quale ſit?* Hermagoras ſolus quatuor, *conjecturam*, *proprietatem*, *translationem*, *qualitatem*, quam per accidentia, id eſt 253
κατὰ συμβεβηκότα, vocat, hac interpretatione, *An illi accidat viro bono eſſe, vel malo?* Hanc ita dividit, de appetendis et fugiendis, quae eſt pars *deliberativa*; *de perſona*, ea
57 oſtenditur laudativa; *negotialem*, quam πραγματικὴν vocat, in qua de rebus ipſis quaeritur, remoto perſonarum complexu, ut, *Sitne liber, qui eſt in aſſertione? An divitiae ſuperbiam pariant? An juſtum quid, an bonum ſit? Juridicialem*, in qua fere eadem, ſed certis deſtinatisque perſonis quaerantur:
58 *An ille juſte hoc fecerit, vel bene?* Nec me fallit, in primo Ciceronis rhetorico aliam eſſe loci negotialis interpretationem, cum ita

συμβεβηκότα. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) συμβεβηκὸς cum edd. ante Stoer. meis omnibus. Sed verior videtur pluralis. cf. §. 56. *πρ. vocat.* Goth. (tac. Geſn.) *vocant* et ſic modo ad συμβ. edd. ante ſec. Bad. meae omnes (praeter Ald.); male utrumque.

juſtum quid. Ita Guelf. Turic. Goth. (tac. Geſn. ut et de Jenſ.) Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. omnes. Recentiores inſerunt *ſit.* Turic. etiam poſt *bonum* tollit *ſit*; non male.

per accidentia — vocat. vid. Aquil. Rom. l. modo c. „ſtatus, quem qualitatis, aut *ex* „*accidenti* appellant ſecundum „Hermagoram."

hac interpretatione, intellige: *ſubjecta.* vide mox §. 58. *interpretationem* eodem modo uſurpatam, pro definitione.

qui — aſſertione. Cujus igitur de libertate cummaxime litigatur. vid. Lexica.

juridicialem. Hoc nomine appellat igitur *qualitatem* in judiciali genere.

Cic. rhetorico. 1, 11.

ſcriptum ſit, *Negotialis eſt, in qua, quid juris ex civili more et aequitate ſit, conſideratur: cui diligentiae praeeſſe apud nos jurisconſulti exiſtimantur.* Sed quod ipſius de 59
his libris judicium fuerit, ſupra dixi. Sunt enim velut regeſtae in hos commentarios, quos adoleſcens deduxerat, ſcholae: et ſi
254 qua eſt in his culpa, tradentis eſt: ſive eum movit, quod Hermagoras prima in hoc loco poſuit exempla ex quaeſtionibus juris; ſive, quod Graeci πραγματικοὺς vocant juris inter-

ſcriptum ſit. Alm. et Turic. *ſcr. eſt,* ſoli.

regeſtae — ſcholae. Expreſſi ſcripturam Codd. Alm. veteris Florentini (ref. Regio) et, niſi fallor, Turic. atque Bodl. qui a conferentibus ſilentur. In qua id unum mutavi ex recentiorum a Stoerio inde ratione, ut pro eorum *quas* ſcriberem *quos*, auctoribus Codd. Alm. Turic. Guelf. Goth. multisque praeterea ut et edd. ante Gryph. meis omnibus. Aptius mihi videbatur, *commentarios* a Cicerone *deductos* dici, quam *ſcholas*, quae non ſunt ipſius, ſed tradentis. Ceterum Guelf. pro *regeſtae* dat *res geſtae*, pro *ſcholae*, *ſchola*, cum multis aliis utrumque. Male reduxit Capper. aliquot priorum edd. ſcripturam: *res regeſtae — quas — ſchola*, quae in nullo eſt Cod. *movit quod.* Guelf. Turic. *mov. id qu.* Goth. (tac. Geſn.) *mov. qui.* Hoc praepoſtere, illud fortaſſe recte.

loco. Goth. *libro.* vid. 1, 10, 18.

ſupra dixi. vid. 3, 5, 15.

regeſtae — ſcholae. „Hi „libri nihil aliud ſunt niſi *ſcholae* (h. e. disputationes rhetoris cf. 3, 1, 14 et Lexica) „in Commentarios, quos adoleſcens contexuit Cicero, relatae.“ Sic 2, 11, 7 *regerunt* uſurpatur, a quo verbo repetendum eſt (recte obſervante Regio et Voſſio de vitiis ſerm. p. 74.) barbarum vocabulum: *regiſtrum.* *Deducere* autem de filo nentium proprie dictum, transfertur ad omnia, etiam ingenii, opera. cf. 4, 1, 60 it. 8, 2, 9 e Virgilio. vid. Drakenb. ad Liv. 5, 38, 1. 21, 55, 5. Burm. ad Ovid. Amor. 1, 14, 7.

tradentis, quem, quis fuerit, ignoramus hodie.

πραγματικούς. Cic. de Or. 1, 45. „Apud Graecos

60 pretes. Sed Cicero quidem his pulcherrimos illos de oratore ſubſtituit, ideoque culpari, tanquam falſa praecipiat, non poteſt. Nos ad Hermagoram. *Translationem* hic primus omnium tradidit, quanquam ſemina ejus quaedam citra nomen ipſum apud Ariſtotelem
61 reperiuntur. Legales autem quaeſtiones has fecit, *ſcripti* et *voluntatis* (quam ipſe vocat *κατὰ ῥητὸν, καὶ ὑπεξαίρεσιν*, id eſt *dictum et exceptionem:* quorum prius ei cum omnibus commune eſt, exceptionis nomen minus uſi-

infimi homines, mercedula adducti, „miniſtros ſe praebent in „judiciis oratoribus, ii, qui „apud illos *πραγματικοὶ* vocan- „tur.“ it. 1, 59. extr. noſter 12, 3, 4. Juvenal. 7, 123.

Nos ad Herm. „converta- „mur.“ Sic mox 3, 6, 98 „Sed ad propoſitum.“ c. 8, 10 „Sed nunc ad ſuaſoriam.“

primus omnium. Cic. de Inv. 1, 11. „Hujus (quam „translativam nominamus) con- „ſtitutionis Hermagoras inven- „tor eſſe exiſtimatur.“ cet.

ſemina — apud Ariſtot. Unum Ariſtotelis locum (Rhet. 3, 15, 8), ſatis manifeſtum illum in hanc rem, affert Capperonnerius. Negat ibi Euripides in judicio debere agi cauſam, quam *κριταὶ* in theatro jam disceptaverint. Hic tamen ſolus an ſufficiat, ſolusque obverſatus ſit Quintiliano; equidem non dixerim, quanquam nec nego. Alterum in eodem Ariſtotelis capite (§. 2) deſignat, ſi ſequamur conjecturam Victorii: *ὡς οὐ βλαβερὸν ἢ οὐ τούτῳ.* Eſſe enim in *οὐ τούτῳ* recuſationem accuſatoris, quae pertineat ad *translationis* ſtatum. Et recepit Buhlius hanc ipſam lectionem, MSS. et veteri verſione firmatam, pro vulgato *οὐ τοῦτο*, quod ſpectat ad *finitionem.* Sed emendationem iſtam Victorianam non prorſus tutam exiſtimo una cum Capper. cf. Ar. Rhet. 3, 17, 1, ubi eadem fere, et legitur *εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἡ ἀμφισβήτησις.* Male autem vertunt „ſi de facto controverſia fuerit,“ cum deberent ita: „Si quaeritur, an „*hoc* maxime factum fuerit.“ Eſt *finitivi* ſtatus ſignificatio.

minus uſitatum, pro quo pervulgatum eſt *κατὰ διάνοιαν.* cf. §. 46.

tatum), *ratiocinativum*, *ambiguitatis*, *legum contrariarum*. Albutius, eadem diviſione uſus, 62
detrahit translationem, ſubjiciens eam juridiciali. In legalibus quoque quaeſtionibus nullum putat eſſe, qui dicatur *ratiocinativus*. Scio plura inventuros adhuc, qui legere antiquos ſtudioſius volent: ſed ne haec quoque exceſſerint modum, vereor. Ipſe me paulum 63
in alia, quam prius habuerim, opinione nunc eſſe confiteor. Et fortaſſe tutiſſimum erat famae modo ſtudenti, nihil ex eo mutare, quod multis annis non ſenſiſſem modo, verum etiam approbaſſem. Sed non ſuſtineo 64
255 eſſe conſcius mihi diſſimulati (in eo praeſertim opere, quod ad bonorum juvenum aliquam utilitatem componimus) in ulla parte

ſtudenti. Hoc dare videntur Codd. plerique, etſi Goth. et Voſſ. 2. cum edd. ante Baſil. meis omnibus, praeter Ald. praeferunt *ſtudentem*; minus bene. *diſſimulati.* Sic Guelf. et Turic. cum iis qui ab aliis citantur. edd. ante Obr. fere *diſſimulanti.* Sed noſtra ſola placet, quanquam Budaeus quoque (Comm. G. L. p. 20) Graecismum invenit in loco noſtro. Vix enim referatur genitivus *judicii* ad *in ulla parte.* Nunc *diſſimulati judicii mei* pendet a *conſcius*: *in ulla parte* autem dicitur adverbialiter pro *usquam.* cf. 2, 16, 18.

ratiocinativum. Pendet maſculinum a voce *ſtatum* ſubaudita. ita mox §. 62 *nullum — qui.*

translationem — juridiciali. cf. §. 42.

nullum — ratiocinativus. Quo igitur retulit *ratiocinativum* ſtatum? An ad *ſcripti et voluntatis?* quoniam, qui legem aliquam trahit eo, cujus diſertam non fecit illa mentionem, is ſane aliud ſcriptum aliud intellectum a legis auctore contendit. cf. 7 c. 8. toto ubi Qu. hanc quam tetigi duorum ſtatuum affinitatem agnoſcit, ſimul tamen monet, quid interſit.

ne — vereor. Haec ipſa vide 1, 7, 29.

judicii mei. Nam et Hippocrates, clarus arte medicinae, videtur honeſtiſſimė feciſſe, quod quosdam errores ſuos, ne poſteri errarent, confeſſus eſt. Et M. Tullius non dubitavit aliquos ſuos libros jam editos aliis poſtea ſcriptis ipſe damnare, ſicut Catulum atque Lucullum, et hos ipſos, de quibus modo ſum

quod quosd. err. Sic Guelf. Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bal. et edd. vett. Recentiores a Gryphio inde *qui quosd. err.* Rectiſſime veterem ſcripturam defendit Gibſ. qui cum Obr. recepit eam; neque enim tam ipſe laudatur Hipp., quam quod confeſſus eſt. Vereor ut recte dicatur „*videtur honeſtiſſi-*„*me feciſſe qui.*" Error natus e veterum edd. et fortaſſe Codd. ſcriptura q ſecta infra ductu obliquo quam confunderent cum altera recto. cf. 3, 7, 5.

aliq. ſuos libr. jam edd. Ita Goth. cum edd. ante Baſ. omnibus, ſed repetit hanc rationem Gryphius. Recentiores ut et Geſn. *aliq. jam ed. libr.* omiſſo *ſuos* et ordine minus commodo. Malui ſequi vett. edd. cum uno Codice, etſi reliqui videntur tueri vulgatam. *Catulum.* Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Catullum*, cum multis edd.; proclivi errore.

Lucullum. Goth. (tac. Geſn.) *Lucillium.* Turic. *bucullum.*

Hippocrates. Locus celebratus: Τοῦτο ἔλαθέ με δεόμενον πρισθῆναι· ἔκλεψαν δέ μου τὴν γνώμην αἱ ῥαφαὶ ἔχουσαι ἐν σφίσιν ἑωυτῇσι τοῦ βέλεος τὸ σῖνος. Hippoc. Epid. 5, 14 de quo haec Celſus: „A futuris ſe „deceptum eſſe, Hippocrates „memoriae prodidit, more ma„gnorum virorum et fiduciam „magnarum rerum habentium" cet. 8, 4. Vide etiam Ruhnkenium idem exemplum commemorantem in elogio Hemſterhuſiano.

Catulum — Lucullum. Cic. Epp. ad Att. 13, 12. 13. 16. 19. Academicas disputationes duobus primum libris complexus, quorum alteri Catulo, Lucullo alteri titulum fecerat, poſtmodo in quatuor contulit, in quibus Varroni partes dedit. Alterius editionis nonniſi primus liber ad nos pervenit. Prioris ſecundus, qui inſcribitur Lucullus, ſuperſtes. Reliqua interciderunt. Tertius decimus Epiſt. ad Attic. liber multa paſſim de hac editionis mutatione exponit, quae dilucide inde excerpſit Caſtilio in verſionis Academicorum Francogallicae Prooemio.

locutus, artis Rhetoricae. Etenim ſuperva- 65
cuus foret in ſtudiis longior labor, ſi nihil liceret melius invenire praeteritis. Neque tamen quidquam ex his, quae tum praecepi, ſupervacuum fuit: ad easdem enim particulas haec quoque, quae nunc praecipiam, revertentur: ita neminem didiciſſe poeniteat: colligere tantum eadem, ac disponere paulo ſignificantius conor. Omnibus autem ſatisfactum volo, non me haec ſerius demonſtrare aliis, quam mihi ipſe perſuaſerim. Secun- 66
dum plurimos auctores ſervabam tres rationales ſtatus, *conjecturam*, *qualitatem*, *finitionem*, unum *legalem*. Hi mihi ſtatus generales erant. Legalem in quinque ſpecies partiebar, *ſcripti et voluntatis*, *legum contrariarum*, *collectivum*, *ambiguitatis*, *translationis*. Nunc 67
quartum ex generalibus intelligo poſſe remo-

longior. Guelf. *longus*, nec displicet.

eadem, ac. Goth. (tac. Geſn.) *ea atque.* Non male.

ipſe perſuaſ. Guelf. *ipſi demonſtraverim.* Prius et Goth. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Male utrumque. Jungunt *dem. ac perſ.* aliquot edd. *in quinque ſpec.* Turic. *in hasque ſpec.* Utrum *in has quinque ſpec.* volebat librarius an *in haſce ſpec.?* Alm. *in has ſpec.* cf. §. 54 *quantitas.*

ſignificantius. cf. 1, 7, 32.

ſatisfactum. Quod pro hoc legitur in quibusdam edd., a Capperonnerio male revocatum, *pateſactum*, manifeſtum eſt noſtrae ſcripturae interpretamentum; in Cod. quidem nullo comparet. Exempla tamen ejus, qua hic accipiendum *ſatisfacere*, ſignificationis adhuc deſidero. Simile videtur Graecorum ſequiorum πληροφορεῖν; niſi quod hic probationi iſti vel affirmationi ineſt aliqua deprecatio priſtini erroris. *Satisfacere* enim fere eſt deprecari apud noſtrum ut 11, 1, 64. 11, 3, 63.

collectivum. cf. §. 46.

veri. ſufficit enim prima diviſio, qua diximus 256
alios rationales, alios legales eſſe: ita non
erit ſtatus, ſed quaeſtionum genus: alioqui
68 et rationalis ſtatus eſſet. Ex iis etiam, quos
ſpeciales vocabam, removi *translationem*:
frequenter quidem (ſicut omnes, qui me ſe-
cuti ſunt, meminiſſe poſſunt) teſtatus, et in
ipſis etiam illis ſermonibus, me nolente vul-

Ex iis. Malui e Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Baſ. *iis* prae aliorum *his*, tanquam clarius.

teſtatus. Goth. omittens hoc vocabulum aut oſcitantis librarii habet errorem, aut male ſeduli, qui ſupervacuum crediderit alterum participium, cum ſufficeret *complexus*, quod ſequitur. Neque tamen *complexus* poterat referri ad ſermonem quotidianum in ſchola habitum, qui intelligitur in *teſtatus*. Videntur omnes praeterea Codd., et ipſe etiam Voſſ. 2. tueri receptam.

prima — diximus. cf. 3, 5, 4.

non erit ſtatus. Subjectum ſententiae, quod fortaſſe deſideres, eſt ipſe ille *quartus*, quem nunc *removeri poſſe intelligit*. Si enim, quod convenit, *rationalis* nullus eſt ſtatus, ne *legalis* quidem erit.

removi. Attende differentiam praet. perfecti *removi* et imperfecti *vocabam* (ut ſupra *ſervabam, erant, partiebar,* ne forte quis referat ad id quod modo dicebat §. 66, quaſi tum demum *vocaverit*). Hoc ſpectat ad priſtinum partiendi morem, nunc improbatum; illud, quae cummaxime Qu. fecerit, ſignificat; neque quidquam intereſt *removi* dicat an *removeo* (ſicut modo eſt praeſens *intelligo*), niſi quod diſciplinam jam conſtitutam oſtendit perfectum.

teſtatus. Videl. id quod infertur: *vix — poſſe reperiri*, ne forte quis in antecedentibus quaerat, quod *teſtatus* fuerit Qu. cf. not. Crit.

ſermonibus — tamen. cf. Prooem. tot. operis §. 7. In particula *tamen* ineſt eorum ſermonum vituperatio: „in illis ſermonibus licet valde imperfectis.“ Etiam *complexus* habet erroris in iſtis libris admiſſi ſignificationem, cui tamen adjunxerit jam tum aliqua verae rationis ſemina.

gatis, hoc tamen complexus, vix in ulla controverſia translationis ſtatum poſſe reperiri, ut non et alius in eadem recte dici videretur: ideoque a quibusdam eum excluſum.
Neque ignoro multa transferri, cum in omni- 69
bus fere cauſis, in quibus cecidiſſe quis formula dicitur, hae ſint quaeſtiones, *An huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat agere?* et ſi qua ſunt talia.
Sed perſonae, tempora, actiones, ceteraque 70
propter aliquam cauſam transferuntur: ita non eſt in translatione quaeſtio, ſed in eo, propter quod transferuntur. *Non debes apud Praetorem petere fideicommiſſum, ſed*

vix in ulla. Turic. *dixi in illa.* Alm. *d. i. ulla.* Soli, ni fallor. cf. modo §. 66 *in qu. ſpec.*

eadem recte. Guelf. *eadem re recte*, peſſimo repetendi literas errore. Goth. (tac. Geſn.) *eodem*, male et ipſe.

in translatione. Alm. *in translatio*, unde Francius efficit *in translato*, non male: ſed in Turic. *translatio*, absque *in* cf. §. 68.

cecidiſſe — formula. De hac locutione tirones conſulant Lexica in *formula.* Praeterea Torrentius eam illuſtrat ad Suet. Claud. 14 (non 24 ut Burm.); etiam Briſſonius *de verbb. ſignif.* in *cadere*, qui locum affert e Declamm. Quint. 350 p. Bip. 344 quem manifeſto corruptum egregie et ipſo Gronovio melius corrigit. Sic enim conſtituit: „ut petitor „excidiſſe formula et aliter, „quam potuerit, agere dica„tur.“ Maxime huc facit Inſtitutt. 4. tit. 6. §. 32. „Si „quis agens intentione ſua plus „complexus fuerat quam ad „eum pertinebat, cauſa cade„bat, id eſt rem amittebat, nec „facile in integrum reſtitueba„tur a praetore, niſi minor „erat annis XXV.“

hae — quaeſtiones. Vide eas ipſas Cic. de Inv. 1, 8. it. §. 52.

fideicommiſſum — major. vid. Inſtitutt. lib. 2. tit. 23. §. 1. „Quibus — non pote„rant hereditatem vel legata

apud conſules: major enim praetoria cogni- 257
tione ſumma eſt. quaeritur, *An major ſum-*
71 *ma ſit?* facti controverſia eſt. *Non licet tibi*
agere mecum: cognitor enim fieri non potui-
ſti. judicatio eſt, *An potuerit? Non debuiſti*
interdicere, ſed petere: An recte interdictum

jud. eſt. Poſterius omittunt Guelf. Turic. Alm.

„relinquere, ſi relinquebant, „fidei committebant eorum, qui „capere ex teſtamento poterant. „Et ideo fideicommiſſa appel„lata ſunt, quia nullo vinculo „juris, ſed tantum pudore eo„rum, qui rogabantur, conti„nebantur. Poſtea divus Au„guſtus primus — juſſit Con„ſules auctoritatem ſuam inter„ponere. Quod quia juſtum „videbatur et populare erat: „paulatim converſum eſt in „aſſiduam jurisdictionem — ut „paulatim etiam praetor pro„prius crearetur, qui de fidei„commiſſis jus diceret, quem „fideicommiſſarium appella„bant.“ Pro *ſummae* quantitate, actionem debuiſſe intendi vel apud Conſules vel Praetorem, apparet ex noſtro ipſo loco. cf. Bach. in Hiſt. Jur. p. 391. 92.

cognitor, qui cauſam alterius ita ab eo didicit, ut eam probaret et ſuam faceret in judicio. vid. Lexica. Negat ergo is, quem loquentem facit Qu., cauſam potuiſſe cognoſci ab hoc, qui alterius litem contra ſe ſuſceperit.

judicatio. cf. 3, 11, 1. 4. 7.

interdicere — petere. Interdicere litigator dicitur cum interdicto utitur contra eum, qui vim ſibi in re ſua faciat. cf. 2, 12, 5. Locus ad noſtrum appoſitiſſimus eſt Inſtitutt. 4, 15, 4 „Retinendae poſ„ſeſſionis cauſa comparata ſunt „interdicta, *uti poſſidetis*“ (Digeſt. 43, 17, 1. et hoc quidem „de ſoli poſſeſſione ſcriptum „eſt“) „et *utrubi*“ (ib. 31, 1. „Hoc — de poſſeſſione rerum „mobilium locum habet“): „cum ab utraque parte de pro„prietate alicujus rei contro„verſia ſit, et ante quaeratur, „uter ex litigatoribus *poſſidere* „et uter *petere* debeat. Nam„que niſi ante exploratum fue„rit, utrius eorum poſſeſſio ſit, „non poteſt petitoria actio in„ſtitui, quia et civilis et natu„ralis ratio facit, ut alius poſ„ſideat et alius a poſſidente pe„tat. Et, quia longe commo„dius eſt et potius, poſſidere „quam petere; ideo plerum„que et fere ſemper ingens „exiſtit contentio de ipſa poſ„ſeſſione.“

ſit? ambigitur. Quae omnia ſuccedunt le-
gitimis quaeſtionibus. An non praeſcriptio- 72
nes (etiam in quibus maxime videtur ma-
nifeſta translatio) easdem omnes ſpecies ha-
bent, quas eae leges, quibus agitur, ut aut
de nomine, aut ſcripto et ſententia, vel ra-
tiocinatione, quaeratur? Deinde ſtatus ex quae-
ſtione oritur; translatio non habet quaeſtio-

e quaeſt. oritur. Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. tribus Voſſ. et Bern. Ceteri, cum excuſis quidem omnibus: *e quaeſt. oriatur.* Iidem excuſi omnes interrogationis ſignum ponunt demum poſt *oriatur*, et a voce *Translatio* novum ſenſum ordiuntur. Equidem, quam dedi diſtinctionem, inveni ipſam in Guelf. et Goth. In vulgata conjunct. *oriatur* pendet ab *ut;* ſed quod ſubjicitur *Transl. — contendit* abruptum plane eſt et ſalebroſum, quod in iſta conſtitutione mihi etiam de gloſſa ſuſpectum erat. Melior ſaltem ratio edd. mearum, a Gryphio inde ad Gibſ. usque, mox pro *non habet* dantium *non habeat* (et hoc revocavit Capper.) itidem conjunctivo modo, qui et ipſe pendeat ab *ut.* Sed hanc Codd. paene omnes repudiant. Sic cogimur et in *oritur* tueri indicativum, et utrumque a quaeſtione illa figurata ſejungere; quam loci conſtitutionem ſponte praetuleris, ut minus languidam.

legitimis quaeſtionibus. Sunt eaedem quae *legales.* (§. 46.) Paulo latius idem vocabulum de rebus forenſibus uſurpavit Cicero Orator. 34 „legitima„rum — controverſiarum." Pro Archia c. 2. „in quaeſtio„ne legitima." Inſtitutt. lib. 3 Tit. 1 §. 14 „Utroque enim „jure tam naturali quam *legi„timo*" citante Briſſonio de verbb. ſignif. *ſuccedere* autem pro *ſubjici* eo ſignificatu, quem vidimus ad 3, 3, 6.

praeſcriptiones. cf. 7. c. 5. Sunt *exceptiones* ICtorum, ut docent Lexica. Graece *παραγραφαί.* Sic autem de hoc verbo Budaeus Comm. Gr. L. p. 67. „ICti in Pandectis pro„miſcue *excipiendi* verbo et „*praeſcribendi* uſi ſunt: li„cet *praeſcriptionis* vocabulum „apud recentiores legum inter„pretes — ad praeſcriptionis „exceptionisque *temporis* ſigni„ficationem coartatum ſit et „praefinitum."

translatio — propter quam contendit. Repetit, quae modo

nem, de qua contendit orator, ſed propter
73 quam contendit. Hoc apertius: *Occidiſti hominem; Non occidi:* quaeſtio, *An occiderit?* ſtatus, conjectura. Non eſt tale, *Habeo jus actionis; Non habes:* ut ſit quaeſtio, *An habeat?* et inde ſtatus. Accipiat enim actionem necne, ad eventum pertinet, non ad cauſam: et ad id, quod pronunciat judex,
74 non id, propter quod pronunciat. Hoc illi ſimile eſt, *Puniendus es; Non ſum:* videbit judex, *an puniendus ſit?* ſed non hic erit quaeſtio, nec hic ſtatus. Ubi ergo? *Puniendus es, hominem occidiſti: Non occidi: An occiderit? Honorandus ſum; non es.* num

apertius. Turic. *apertius eſt,* ſolus, quantum video; neque placet. *occid. Honor. — puto. Honor.* Errorem omittendi *Honor. — puto,* Jenſonianae tribuit Geſn., a qua abeſt, cum ſit contra in Goth. (in ejus tamen margine ſuppletur). Omittit autem mearum quidem edd. nulla haec verba, praeter Leidenſem ejusque repetitionem Gibſ. Codex item nullus videtur hoc vitio infectus praeter, quem dixi, Goth. et Voſſ. 2. cujus nulla mentio apud Burm. dum ceterorum ſupplementa recenſuntur. In iſtis *non, ut puto* levis eſt fluctuatio, Ioann. et Voſſ. 1. dantibus: *aut puto,* quod placeat, ſi ſcribatur *haud p.* Bodl. *non p.* Voſſ. 3. *at p.* Plurimorum Codd. eſt recepta, in qua acquieſcendum. Bad. Cerv. cum Vaſcos. 4to *non id puto;* male.

dicebat §. 70. Sed non eſt jejuna haec iteratio, quoniam ſubjicitur argumentationi ab exemplis firmatae, in cujus fine quaſi triumphat. cf. not. Crit. Neque erat quod contra Codd. Regius corrigeret *propter* in *per.* *Translatio* h. l. eſt *cauſa translatitia,* in qua utimur translatione. Talis autem cauſa non translationis habet quaeſtionem et ſtatum, ſed ejus rei, propter quam transferimus.

Hoc apertius. Prius accipe ſexto caſu, ut in locutione *Hoc amplius* de qua vide 1, 5, 50.

ſtatum habet? non, ut puto. *Honorandus*
ſum, quia tyrannum occidi; Non occidiſti:
quaeſtio, et ſtatus. Similiter, *Non recte* 75
agis; Recte ago, non habet ſtatum. ubi eſt
ergo? *Non recte agis, ignominioſus.* quaeri-
tur, *An ignominioſus ſit?* aut, *An agere*
ignominioſo liceat? et quaeſtiones et ſtatus.

ſtatus. Similiter. Solus Geſnerus (quem ſecuti ſunt Bip.) inſerit *An occiderit*, quae verba, ſententiae (ut putat) neceſſaria, ait legi in ſola edit. Ruſcon. 1502. In Goth. „fuiſſe" (non plane aſſequor praeteritum) lacunam inter utramque clauſulam. At lacuna illa, quam modo demonſtrabam, eſt alio loco. Ruſconis ed. 1502 equidem nullam video, ne a Geſnero quidem ipſo, deſignatam. Suſpicor itaque ſphalma eſſe pro 1512. Hanc autem nil tale oſtendere, meis oculis credo. Fortaſſe Geſn. legendo aberraverat ad ſuperiora ubi bis haec verba, in omnibus libris. Codd. nullos praeferre hoc additamentum ſponte intelligitur. *non recte agis rect.* ed. ante Ald. omittunt *recte agis*, quod conjectura inſeruit Reg. ſed Codd. videntur dare omnes. Ruſc. *n. r. agis n. h. ſt.*

et quaeſtiones. Ita Guelf. et Turic. cum ceteris, qui memorantur, plurimis Codd. nec dubito quin aliquot negligentius inſpecti vel omiſſi ſint a conferentibus, velut Bodl. Edd. meae ante Bad. omnes item. Poſt hunc: *et quaeſtio eſt* (nam ſic ſe legere ait Bad. ſatis pro imperio) omnes, excepta Ald. ſec. In Turic. *et* ante *qu.* omittitur; non male, ſed nullo, quod ſciam, ſocio.

quaeſtio et ſtatus. Nihil deeſt; facile enim intelligitur, in iis, quae modo poſuerit, eſſe *quaeſt.* et *ſtat.* qui eſt conjecturalis. Ita mox §. 75 *quaeſtiones et ſtatus.* Eodem redeat, ſi dixerit: *En quaeſt. et ſtat.* vel *Hae ſunt quaeſt.* cet. vel: *Et inde quaeſt.* cet. ut modo §. 73.

ignominioſus. Eſſe eum proprie quem Cenſor notarit, docent Lexica. cf. Declamatt. Qu. 250. 263 et 265. ubi ignominioſorum ſunt controverſiae. it. 7, 1, 8. 7, 5, 3.

quaeſtiones — ſtatus. Pluraliter utrumque, quoniam duae quaeſtiones tanguntur, duo ſtatus; conjecturae alter, alter qualitatis.

Ergo translativum genus cauſae eſt, ut com-
76 parativum, et mutuae accuſationis. At enim ſimile eſt illi, *Habeo jus; Non habes: Occidiſti; Recte occidi.* Non nego: ſed nec res haec ſtatum facit. non enim ſunt hae propoſitiones (alioqui cauſa non explicabitur), ſed cum ſuis rationibus. *Scelus commiſit* 259
Horatius, ſororem enim occidit: Non commiſit; debuit enim occidere eam, quae hoſtis

eſt ut comparativum. Guelf. et Turic. omittunt *eſt* cum Voſſ. 3 et ed. Tarv. *et comp.* omiſſo *ut* dant Goth. et Voſſ. 2. *et ut comp.* Jenſ. (tac. Geſn.) quod in ſuis inveniebat Regius, qui corrigendum eſſe putat *non eſt ut comp.* quod repoſuerunt Ruſc. Bad. (qui *non* abeſſe narrat a Vallenſi) Cerv. ſed Locat. Venet. Ald. Gryph. dant receptam, quam deinceps omnes exhibent; niſi quod Capper. revocavit conſtitutionem Regianam. Male; nam recte Pinus, poſt eumque Geſnerus, rationem reddidit vulgatae, quae videtur eſſe in ſat multis, qui tacentur, Codd. Neque re ipſa abhorret ab ea Turicenſis aliique.

illi Habeo. Hoc videntur Codd. dare omnes, cum edd. ante Stoerium meae: *illi Jus habeo.* Neque enim Jenſ. (ut refert Geſn.) *illius Habeo,* etſi hic videtur fons erroris, qui eſt in edd. iſtis omnibus.

ſuis rationibus. Turic. *ſ. orationibus* cum Alm. ſolo.

genus cauſae, non ſtatus cf. §. 67. it. 3, 10, 3. 4. de *genere comparativo* et *mutua accuſatione*, item 7, 2, 9 ſeqq. it. §. 22. it. 7, 4, 12.

ſimile eſt illi. Structura paulo impeditior. Sed recte explicuerunt Gedoyn. et Capper. „*Habeo jus* cet. (translatio) „ſimile eſt illi *Occidiſti* cet. „(qualitati)." Facilius longe ſit, ſi *ſimile eſt illi* ponatur poſt *Non habes.*

propoſitiones. προθέσεις quales appellat Ariſtoteles Rhet. 3, 13, 2 et paſſim. cf. §. 13.

non explicabitur — rationibus. Ita mox §. 82 „juris diſ„cep. — poteſt *explicari.*" et 88 „ſemper conj. *explicatur.*" Haec, quae modo ſunt poſita: *Non habes jus, Recte occidi,* non fiunt juſtae propoſitiones, niſi cum iis ſuae rationes adjunguntur. Exemplis hoc oſtenditur et qualitatis et translationis.

morte moerebat. quaeſtio, *An haec juſta cauſa?* ita qualitas. Ac ſimiliter in trans-
latione, *Non habes jus abdicandi, quia igno-* 77
minioſo non eſt actio: Habeo jus, quia abdicatio actio non eſt. quaeritur, *Quid ſit actio?* finiemus: *Non licet abdicare*, ſyllogiſmus. Item cetera per omnes et rationales et le-
gales ſtatus. Nec ignoro fuiſſe quosdam, 78
qui translationem in rationali quoque genere ponerent hoc modo, *Hominem occidi juſſus ab imperatore. Dona templi cogenti tyranno dedi. Deſerui, tempeſtatibus, fluminibus, valetudine impeditus*, id eſt, non per me ſtetit, ſed per illa. A quibus etiam libe-
rius diſſentio. Non enim actio transfertur, 79
ſed cauſa facti: quod accidit paene in omni defenſione. Deinde is, qui tali utitur patrocinio, non recedit a forma qualitatis. di-

morte moer. Alm. *mortem moer.* cum Voſſ. 2. Cum Alm. h. l. non conſpirat Turic. Certe nihil varietatis ex eo affertur. Goth. om. *morte*, fortaſſe ex mero errore. Utriusque ſtructurae tam manifeſta ſunt exempla, ut vix videatur decerni poſſe, quid h. l. ſit legendum. Facillimum quidem erat, ut excideret *m* in *mortem* ante *moer.* quae ipſa ratio eſt loci Ciceroniani Phil. 9, 5. *mortem magis* ubi antecedit *dolere.*

per illa. Guelf. et Turic. *p. illud* cum Alm. Voſſ. 1. 3. edd. Tarv. Ald.

morte moerebat. vid. not. Crit.

non licet — *ſyllogiſmus.* Sententia haec *Non licet* cet. eſt alia ejusdem cauſae tractatio in diverſo ſtatu, et quidem in *ſyllogiſmo*, quoniam docetur abdicatio, etſi in legibus diſerte non vetita, tamen itidem, ſicut ceterae actiones, illicita. cf. §. 66.

Non enim actio transfertur. Hoc enim eſt vocabulis ludere. Nam *transfertur* quidem, ſed peccati cauſa a reo (*μετάστασις* §. 53); non actio.

cit enim, ſe culpa vacare: ut magis qualitatis duplex ratio facienda ſit, altera, qua et factum defenditur; altera, qua tantum reus.
80 Credendum eſt igitur iis, quorum auctoritatem ſecutus eſt Cicero, tria eſſe, quae in omni diſputatione quaerantur, *an ſit*, *quid ſit*, *quale ſit?* 26 quod ipſa nobis etiam natura praeſcribit. Nam primum oportet ſubeſſe aliquid, de quo ambigitur: quod, quid ſit, et quale ſit, certe non poteſt aeſtimari, niſi prius eſſe
81 conſtiterit: ideoque ea prima quaeſtio. Sed non ſtatim, quod eſſe manifeſtum eſt, etiam, quid ſit, apparet. Hoc quoque conſtituto, noviſſima qualitas ſupereſt: nec his exploratis aliud eſt ultra. His infinitae quaeſtiones, his finitae continentur. horum aliqua in demonſtrativa, deliberativa, judiciali materia utique
82 tractantur. Haec rurſus judiciales cauſas et rationali parte et legali continent. Neque enim ulla juris diſceptatio, niſi finitione, qua-

ambigitur. Goth. (tac. Geſn.) *ambigatur* cum Voſſ. 2. Steph. et Gryph. (1544), non male. *utique tractantur.* Turic. *u. tractatur* cum Alm. et Bern. male.

judiciales. Ita conjecerat Regius pro *juridiciales*, quod inveniebat. Sed recta ſcriptura jam erat in Tarv. et in Codd., ut videtur, omnibus praeter Goth. *continent.* Haec ſcriptura, ſi Sulzbergeri ſilentium fidem meretur, eſt in Guelf. et Turic. In Goth. quidem eſſe prodidit jam Geſn. in Voſſ. 1. Burm. Edd. habent ſolae Obr. Capper. Geſn. Bip. Ceterae *continet*, quod ferri nequit. Modo pro *et rationali* eodem ambo errore Alm. et Turic. *et rationalis.*

Neque enim. Ita Guelf. Ceteri *Nec en.* cf. 3, 3, 5.

qualitatis duplex. cf. 7, 4, *ſecutus — Cicero.* cf. §. 4. 7. *κατ᾽ ἀντίληψιν abſoluta*, 44. *προσληπτικὴ aſſumtiva.*

litate, conjectura poteſt explicari. Sed inſti- 83
tuentibus rudes, non erit inutilis latius primo fuſa ratio, et, ſi non ſtatim rectiſſima linea tenſa, facilior tamen et apertior via. Diſcant igitur ante omnia, quadripertitam in omnibus cauſis eſſe rationem, quam primam intueri debeat, qui acturus eſt. Nam, ut a defenſore potiſſimum incipiam, longe fortiſſima tuendi ſe ratio eſt, *ſi, quod objicitur,*
261 *negari poteſt:* proxima, *ſi non id, quod objicitur, factum eſſe dicitur:* tertia honeſtiſſima, *qua recte factum defenditur.* Quibus ſi deficiamur, ultima quidem, ſed jam ſola ſu-

quadripertitam. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *quadripartitam* cum edd. praeter Bad. et Cerv. ante Gryphium meis omnibus. Certant Grammatici de ratione voces haſce ſcribendi; equidem E veram puto, quoniam in *expers* et tot aliis compoſitis in E abit. A vid. Dausquium in orthogr. qui ſibi non prorſus conſtat. Hic quidem ceteri Codd. videntur E dare. cf. 5, 14, 5 ubi plerique libri dant A.

latius. Ita, ut *translatio*, tanquam quartus ſtatus, etſi vere non ſit, adjungatur.

rectiſſima — tenſa. Fabros et architectos linea uſos conſtat; in viarum ſternendarum opere uſurpatam eam nondum inveni, ſed facile et ibi intelligitur ejus uſus. Appoſitiſſimum ad Qu. verba locum Geſnerus in Theſauro affert Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 1, 1. „Columnas neque rectas neque „e regione Diphilus colloca„rat. eas ſcilicet demolietur. „aliquando perpendiculo et *li„nea* diſcet uti.“ In ſtructura ambigas, nominativum an ablativum facias vocem *linea.* Ut enim expeditiſſima verborum ratio ſi *linea — via* ſunt nominativi, ita ſenſus friget cum haec ſibi invicem opponuntur. Melius *rectiſſima* referatur ad *via*, ut ſit ea *non rectiſſima quidem, facilior tamen.* Tum *linea tenſa* ablativos accipias, quaſi adverbialiter uſurpatos; et hoc placeat ſane, ſi quis hanc locutionem pervulgatam poſſit oſtendere. Nam *tenſa* nominativum conjungere cum *via*, ut *rectiſſima* ſit ablativus pertinens ad *linea*, inſolentius fuerit.

pereſt ſalus, aliquo juris adjutorio elabendi ex crimine, quod neque negari, neque defendi poteſt; ut non videatur *jure actio in-*
84 *tendi.* Hinc illae quaeſtiones, ſive actionis, ſive translationis. Sunt enim quaedam non laudabilia natura, ſed jure conceſſa; ut in XII tabulis debitoris corpus inter creditores dividi licuit: quam legem mos publicus repudiavit: et aliquid aequum, ſed prohibi-
85 tum jure; ut libertas teſtamentorum. Accu-

Hinc. Guelf. et Turic. *Hic* cum Bern. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) aliisque edd. mero errore.

actionis — translationis. Eodem errore tres antiquiſſimi Codd. *actiones — translationes* Alm. Bodl. Turic.

laudab. natura. Turic. inſerit *non* cum Alm. ſolo (cf. §. 70.) non quidem nullo ſenſu.

corpus — dividi. Tab. 3. apud Bachium in Hiſt. Iurispr. Rom. p. 34. Si maxime vera eſt Bynkershoekii (in Obſervationibus juris Romani Lib. 1. c. 1.) aliorumque ſententia omnem dilaniandi corporis ſaevitiam ab hac lege removentium et de venditione debitoris, pretiique diviſione, interpretantium, agnoſcere tamen cogimur, ab ipſis veteribus, ut noſtro, Gellio (20, 1.), Tertulliano, acceptum fuiſſe hoc de vera corporis diſſectione. Neque hoc negat Bynkershoekius, qui validiſſimis argumentis hunc veterum et ipſius Quintiliani errorem revincit, ingenioſe interpretans *caput* ſortem mutuo acceptam, *poenas* uſuram, *ſecare* autem auctionis lege vendere. Quo ineptior eſt Capperonnerii ſedulitas tantum virum locis ab ipſo doctiſſime tractatis redarguere conantis, merito reprehenſa Burmanno p. 78. Epiſt. ad Capper. Dukerus ad Liv. 6, 11, 8 e M. Manlii Capitolini, plebem in foeneratores exacerbantis ſilentio, tam atrocem non fuiſſe poenam, veriſſime colligit.

lib. teſtamentorum. Badius narrat Laur. Vallam Codici aſcripſiſſe locum Inſtitutt. 2, 22. de lege Falcidia „Cum „enim olim lege XII tabb. li„bera erat legandi poteſtas — „viſum eſt hanc legandi licen„tiam coartare.“ cet. Haec inquinata pro ſuis venditat Pſeudo-Turnebus. cf. not. ad §. 70. item 9, 2, 74.

ſatori nihilo plura intuenda ſunt, quam ut probet *factum eſſe; hoc eſſe factum, non recte factum, jure ſe intendere.* Ita circa ſpecies easdem lis omnis verſabitur, translatis tantum aliquando partibus: ut in cauſis, in quibus de praemio agitur, recte factum petitor probat. Haec quatuor velut propoſita 86
formaeque actionis, quae tum generales ſtatus vocabam, in duo (ut oſtendi) genera diſcedunt, *rationale*, et *legale.* Rationale ſimplicius eſt, quia ipſius tantum naturae con-
262 templatione conſtat. Itaque in eo ſatis eſt oſtendiſſe *conjecturam*, *finitionem*, *qualitatem.* Legalium plures ſint ſpecies neceſſe eſt, pro- 87
pterea quod multae ſunt leges, et varias habent formas. Alia eſt cujus verbis nitimur, alia cujus voluntate: alias nobis, cum ipſi nullam habemus, adjungimus: alias inter ſe comparamus: alias in diverſum interpretamur. Sic naſcuntur haec velut ſimulacra 88
ex illis tribus, interim ſimplicia, interim et mixta, propriam tamen faciem oſtendentia,

ſunt quam ut prob. Quod abeſt ab Alm. et Turic. et Voſſ. 2, ut et Bern. et Guelf. *quam*, id eſt tamen in Voſſ. 3. (etſi hic om. *ut*) et Goth. *cauſ. in quib.* Turic. omittit *in* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. vett. multis ut Jenſ. (tac. Geſn.) Placet.

diſcedunt. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *deſcendunt* cum Voſſ. 2. et Vallenſ. et edd. ante Gryphium meis omnibus. Manifeſto eoque facili errore. Et veram defendunt multi bonique Codd. *nitimur.* Guelf. *utimur* cum Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meis ante Baſil. omnibus praeter Ald. *cum — null. habemus.* Turic. *c. — n. habeamus*, ſolus, quantum video; nec male.

tum — vocabam. §. 66. *ut oſtendi.* §. 67. it. 3, 5, 4.

ut *ſcripti et voluntatis*, quae ſine dubio aut *qualitate* aut *conjectura* continentur; et *ſyllogiſmus*, qui eſt maxime *qualitatis;* et *leges contrariae*, quae iisdem, quibus *ſcriptum et voluntas*, conſtant; et *ἀμφιβολία*, quae ſem-
89 per *conjectura* explicatur. *Finitio* quoque utrique generi, quodque rerum, quodque ſcripti contemplatione conſtat, communis eſt. Haec omnia, etiamſi in illos tres ſtatus veniunt, tamen, quia (ut dixi) habent aliquid velut proprium, videntur demonſtranda diſcentibus: et permittendum, ea dicere vel *ſtatus legales*, vel *quaeſtiones*, vel *capita* quaedam *minora:* dum ſciant, nihil ne in his quidem praeter tria, quae praediximus,
90 quaeri. At *Quantum?* et *Quam multum?* et *Ad aliquid*, et (ut nonnulli putaverunt) *comparativus*, non eandem rationem habent.

leges — conſtant. Guelf. et Turic. *legis — conſtat,* per errorem, ſed ſibi conſtantem illum, cum Alm. (etſi *conſtat* ſolum ex eo memoratur) Goth. et edd. ante Gryph. meis omnibus. Hic *conſtat* quidem dat, ſed ſupra *leges*, per ſphalma fortaſſe, quod et Gibſ. habet, cum Leidenſis noſtram. Veterem ſcripturam male revocavit Obr.

demonſtranda. Turic. *demonſtrativa,* inſigni errore; ſolus.

praediximus. Goth. (tac. Geſn.) *diximus*, ſolus, quantum video. vid. not. exeg. *comparativus.* Guelf. et Turic. *comparativos.* Sed in Goth. et edd. ante Bad. ſec. praeter Ald. omnibus meis legitur mox *habere* pro *habent,*

quae ſine dubio — continentur. Cf. de *ſine dubio* 1, 6, 12.

in — ſtatus veniunt. Modo §. 52. *incidunt* dicebat idem, mox §. 103. *cadent.*

ut dixi. Intelligit ea, ni fallor, quae modo disputabat §. 87.

praediximus. cf. §. 80. Alia, quam Vellejana illa, ſignificatione accipiendum non vide-

ſunt enim haec non ad varietatem juris, ſed ad ſolam rationem referenda: ideoque ſemper in parte aut conjecturae aut qualitatis ponenda ſunt, ut, *Qua mente?* et *Quo tempore?* et *Quo loco?* Sed de ſingulis dicemus 91
quaeſtionibus, cum tractare praecepta *Diviſionis* coeperimus. Hoc inter omnes convenit, in cauſis ſimplicibus ſingulos ſtatus eſſe cauſarum; quaeſtionum autem, quae, velut ſubjacentes, ad illud, quo judicium contine-
263 tur, referuntur, ſaepe in unam cadere plures poſſe (etiam credo aliquando dubitari, 92
quo ſtatu ſit utendum? cum adverſus unam intentionem plura opponuntur: et ſicut in colore dicitur narrationis, eum eſſe optimum, quem actor optime tueatur; ita hic quoque poſſe dici, eum ſtatum eſſe faciendum, in quo tuendo plurimum adhibere virium poſſit orator: ideoque pro Milone, aliud Ciceroni 93
agenti placuit, aliud Bruto, cum exercita-

unde exiſtit probabilis ſtructura. Credibile autem eſt in omnibus, qui dant accuſativum *comp.* infinitivum quoque in *hab.* a librario deſtinatum fuiſſe. Praepoſteram ſcripturam — *vos* — *bent* praeferunt Ald. Bad. ſec. Cerv. Baſ. et, niſi quid conferentes peccavimus, Guelf. Turic. Voſſ. 1. 2. 3. Noſtram dant a Gryphio inde omnes et Codd. qui ſilentur, velut Britannici.

ſubjacentes. Guelf. *ſubjacent et.* Turic. *ſubjacentes et.*

tur. Vide de ea Ruhnkenium in praefatione, Vellejo ſuo praemiſſa. Participium ſic uſurpavit 8, 3, 83. 10, 1, 74.

cum — Diviſionis coeperimus. Lib. VII.

illud — continetur. cf. 3, 11, 2 „ſummam illam" (quaeſtionem) „in qua cauſa vertitur."

colore — narrationis. cf. 4, 2, 88.

eum ſtatum — poſſit orator. cf. §. 9. 10.

Bruto. cf. 10, 1, 23. 10, 5, 20. Qui hanc Bruti ora-

tionis gratia componeret orationem; cum ille *jure tanquam inſidiatorem occiſum*, et tamen non Milonis conſilio, *dixerit*; hic et-
94 iam *gloriatus ſit occiſo malo cive:*) in conjunctis vero poſſe duos et tres inveniri; vel diverſos, ut ſi quis aliud ſe non feciſſe, aliud recte feciſſe defendat; vel generis ejusdem, ut ſi quis duo crimina vel omnia ne-
95 get. Quod accidit etiam, ſi de una re quaeratur aliqua, ſed eam plures petant; vel eodem jure, ut proximitatis; vel diverſo, ut cum hic teſtamento, ille proximitate nitetur. Quoties autem aliud alii petitori op-

hic etiam. Guelf. et Turic. *ille etiam* cum Alm. et Voſſ. 3. Duplex *ille* vidimus 2, 8, 11. *duos et tres.* Ita Turic, Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 3. cum ed. Ald. Steph. Gryph. Obr. Ceteri *d. vel t.* Praetuli noſtram ob conſenſum Codd. et quia mox eſt *vel.* Manifeſtus autem Turicenſis et Alm. conſenſus in errore *poſſet vos* pro *poſſe duos.* (cf. §. 84.)

nitetur. Ita Turic. et Alm. *utitur* dat Guelf. Editi, quantum video, omnes *nitatur.* Conjunctivus ferri nequit. *Nititur* quod latet in Guelf. ne ipſum quidem alienum.

tionem tangeret neminem praeter noſtrum inveni. Orationem pro Dejotaro Bruti habes ap. Cic. Brut. c. 5. ad Att. 14, 1. et ſcript. Dial. de Orr. c. 21, 11. ſed alio tempore habitam quam Ciceronis. Idem ſcriptor ejus eloquentiam a Ciceroniana diverſam oſtendit cf. c. 17. 18. 25. et philoſophiae aptiorem quam cauſis agendis, ut et noſter 10, 1, 123. Cicero quoque a ſua ſecta alienum narrat ad Att. 14, 20. 15, 1. Sed non genere dicendi ſolo, verum etiam judicio diſſimilem Ciceronis dicas hoc exemplo. Scite autem monet Geſnerus ipſum Ciceronem aliquid ſimile Brutianae rationis tractare c. 27—30. neque tamen ipſa actione id auſurum videri.

in conjunctis — poſſe. Pendent haec a verbo *convenit* §. 91. paulo longiore interjecta parentheſi, quae et ipſa ſuos habet infinitivos pendentes a *credo.*

ponitur, diſſimiles eſſe ſtatus neceſſe eſt, ut in illa controverſia: *Teſtamenta legibus fa-* 96 *cta rata ſint. Inteſtatorum parentum liberi heredes ſint. Abdicatus ne quid de bonis*

Abdicatus — capiat. Hujus legis meminit ſcriptor Declamationum Quintilianearum Decl. 374 totidem verbis p. (ed. Bip.) 377. item Calpurnius (p. ejusdem Voluminis 421) in hunc modum: „Ab„dicatus de bonis paternis ni„hil habeat.“ et Hermogenes in Partitt. ſtatuum c. 12. p. 71 ἀποκήρυκτος μὴ μετεχέτω τῶν πατρῴων. Talis lex útrum vere fuerit apud Romanos (nam de Graecis certa res eſt) an in ſcholis ficta ſolum ad exercitationem declamandi, disputatur a ICtis. Ipſe quidem Qu. 7, 4, 11. „Quae in *ſcholis*“ ait „abdicatorum, haec in foro „exheredatorum a parentibus „eſt et bona repetentium ratio „eſt.“ et adeſt lex Codicis lib. 8, 47, 6. „Abdicatio quae „Graeco more ad alienandos „liberos uſurpatur et ἀποκήρυ„ξις dicebatur, Romanis legi„bus non comprobatur.“ Rem ipſam, ut immorigeri, vel displicentes patribus, liberi abdicarentur, legibus Romanis fuiſſe prohibitam, nemo facile defenderit, quoniam tot exempla leguntur in ſcriptoribus. Cic. de Fin. 1, 7. Val. Max. 5, 7, 2. (Roman.) it. c. 8, 3. 4. Sueton. Aug. c. 65. et de eadem re Plin. H. N. 7, 45. Hoc docet Heineccius quoque ad Briſſonium in h. v. Optima mihi videtur Aerodii ad Declam. Quint. 260 ratio putantis, Diocletianum in lege Cod. modo allata ſignificare, ſuis temporibus abdicationem Graeco more uſurpari; cum Romani filios ſuos praeſcripta forma antiquitus non abdicarint, nec iis cauſas probare apud magiſtratum neceſſe fuerit, ſed privatim majorem etiam poteſtatem habuerint vitae et necis. Is ſenſus eo quoque effici videtur, quod lex iſta „uſurpatur“ ait, quaſi in re etiamnum fieri ſolita, ſubjecto „dicebatur“ quod nonniſi ad uſum appellandi Graecum ſpectat. Nempe nunc *ſit* iſta abdicatio inter nos quoque, ſed *dicebatur* ἀποκήρυξις ſtante Athenienſium republica. Idem Aerodius (ipſe abdicatum habens filium, vid. Jöcher's Gel. Lex.) demonſtrat locum Platonis, formam abdicationis exhibentem. vid. de Legg. p. 928. Steph. (Vol. 9. p. 154. Bip.) ubi ſanctiſſimus philoſophus monet ταῦτα-ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίγνεσθαι φιλεῖν. ἐπεὶ ἡμισεών γε ὄντων τῶν κακῶν, οἷον μὴ κακοῦ μὲν πατρὸς υἱέος δὲ ἢ τοὐναντίον, οὐ γίγνονται ξυμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας

patris capiat. Nothus, ante legitimum natus, legitimus filius ſit: poſt legitimum natus, tantum civis. In adoptionem dare liceat. In adoptionem dato redire in familiam liceat, ſi
97 *pater naturalis ſine liberis deceſſerit.* Qui ex duobus legitimis alterum in adoptionem dederat, alterum abdicaverat, ſuſtulit nothum: inſtituto herede abdicato deceſſit. Omnes tres de bonis contendunt. (Νόθον, qui non ſit legitimus, Graeci vocant: Latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam teſtatus eſt, non habemus, ideoque 264
utimur peregrino. Sed ad propoſitum.)
98 Heredi ſcripto opponitur lex, *Abdicatus ne quid de bonis patris capiat:* fit ſtatus ſcripti et voluntatis, *An ullo modo capere poſſit?*

Omnes tres. Turic. Guelf. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *Tres omnes* cum edd. ante Gryph. meis omnibus. Regius abjicere malit alterutrum et ſic Bad. ſec. et Cervic. *Omnes* absque *tres.* cf. 3, 7, 28. Νόθον. Turic. Guelf. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *nothum* cum edd. ante Gryph. excepto Ald. Placet.

ἔκγονοι. Cauſas abdicationis legitimas ut omnem hujus poenae naturam perſpexeris e Luciani *ἀποκηρυττομένῳ*, Vol. 5. p. 1 ſeqq. Bip. Sed tractat et Petitus in Legg. Att. Tit. 4.

Nothus — tantum civis. Haec quoque lex an etiam extra ſcholas rata fuerit, non dicam. Longe alia habes apud Papinianum vid. Schultingii Jurisprud. Ante-Juſt. p. Ayreri 849.

Latinum — non habemus. *Spurium* enim ex patre ignobili natum dicebant, quaſi *Sine Patre.* cf. Plut. Quaeſt. Rom. Vol. 2. p. 288 D. ut nomen illud non ſufficeret *notho* deſignando, qui habet patrem quidem certum, ſed matre concubina eſt progenitus. *Catonis* (Cenſorii) „amplius centum „quinquaginta orationes" Cicero invenit et legit. Brut. c. 17. vid. et 2, 15, 8.

An ullo modo. Fortaſſe excidit N, ut a Quintiliano fue-

an ex voluntate patris? an heres ſcriptus? Notho duplex ſit quaeſtio, quod *poſt* legitimos natus ſit, et quod *non* ſit *ante* legitimum natus. Prior ſyllogiſmum habet, *An pro* 99
non natis ſint habendi, qui a familia ſunt alienati? Altera ſcripti et voluntatis. Non enim eſſe hunc natum ante legitimum, convenit: ſed voluntate legis ſe tuebitur, quam dicet talem fuiſſe, ut legitimus eſſet nothus tum natus, cum alius legitimus in domo non eſſet. Scriptum quoque legis excludet, di- 100
cens, *Non utique, ſi poſtea legitimus natus non ſit, notho nocere:* uteturque hoc argumento, *Finge ſolum natum nothum, cujus conditionis erit? tantum civis? atqui non erit poſt legitimum natus. filius? atqui non erit ante legitimos natus. quare ſi verbis legis ſtari non poteſt, voluntate ſtandum eſt.* Nec 101
quenquam turbet, quod ex una lege duo ſtatus fiant. duplex eſt: ita vim duarum habet. Redire in familiam volenti dicitur ab altero primum, *Ut tibi redire liceat: heres ſum.* idem ſtatus, qui in petitione abdicati. quaeritur enim, *An poſſit eſſe heres abdicatus?*

heres abdicatus. Turic. omittit *abdicatus*, cum Obr. fortaſſe ex Argentorat.

rit *An nullo* cet. cf. 3, 11, 13. 16.

An poſſit — abdicatus. Non eſt quod pro *abdicato* hic cum Geſnero optes *adoptatum. Abdicatus* enim eſt *alter* iſte, a quo dicitur: *heres ſum,* cui ſi licere per leges eſſe heredi negatur, fruſtra ſe redire volenti oppoſuit hoc argumento, quod eſſet heres. Nec refert ad ſenſum, compareat an abſit (vid. not. crit.) *abdicatus.* Sed videtur excidiſſe per errorem ob

102 Adjicitur communiter a duobus, *Redire tibi in familiam non licet, non enim pater ſine liberis deceſſit.* Sed in hoc propria quisque eorum quaeſtione nitetur. alter enim dicet, abdicatum quoque inter liberos eſſe, et argumentum ducet ex ipſa, qua repellitur, lege: ſupervacuum enim fuiſſe prohiberi patris bo- 26
nis abdicatum, ſi eſſet numero alienorum: nunc quia, filii jure, futurus fuerit inteſtati heres, oppoſitam eſſe legem, quae tamen non id efficiat, ne filius ſit, ſed ne heres. Status
103 finitivus, *Quid ſit filius?* Rurſus nothus eisdem colligit argumentis, non ſine liberis patrem deceſſiſſe, quibus in petitione uſus eſt, ut probaret eſſe ſe filium. Niſi forte et hic finitionem movet, *An liberi ſint etiam non legitimi?* Cadent igitur in unam controverſiam, vel ſpecialiter duo legitimi ſtatus, *ſcripti et voluntatis*, et *ſyllogiſmus*, et praeterea *finitio:* vel tres illi, qui natura ſoli ſunt, *conjectura* in *ſcripto et voluntate*, *qualitas* in *ſyllogiſmo*, et, quae per ſe eſt aperta, *finitio.*

ne heres. Ita Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. vett. ante Gryph. excepto Aldo, qui cum recentt. (ut et Geſn.) addit *ſit*, parum eleganter. Codd. reliqui ſilentur, ut videantur et ipſi dare *ſit*. Sed error erat proclivis, ſequentibus S et T in *ſtatus*. *Cad. igitur.* Guelſ. Turic. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *Cad. ergo* cum Voſſ. 2. Alm. et meis edd. ante Gryph. omnibus ad quas aliae accedunt Burmanni. Non erat operae pretium *igitur* immittere pro *ergo*.

ſequentes literas ſimiles in *Adjicitur.*

Adjicitur. Retro ſpectat hoc verbum ad „*primum.*"

legitimi ſtatus h. e. *legales.* cf. §. 71.

quae — aperta. Addit hoc, quoniam, *conjecturam* et *qua-*

Cauſa quoque, et *judicatio* et *continens* eſt in omni genere cauſarum. Nihil enim dicitur, 104
cui non inſit ratio, et quo judicium referatur, et quod rem maxime contineat. Sed quia magis haec variantur in litibus, et fere tradita ſunt ab iis, qui de judicialibus cauſis aliqua compoſuerunt, in illam partem differantur. Nunc, quia in tria genera cauſas diviſi, ordinem ſequar.

VII. Ac potiſſimum incipiam ab ea, quae conſtat *laude* ac *vituperatione.* Quod genus videtur Ariſtoteles, atque eum ſecutus Theophraſtus, a parte negotiali, hoc eſt πραγματικῇ, removiſſe, totamque ad ſolos auditores relegaſſe: et id ejus nominis, quod ab oſtenta-

laud. ac vitup. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *l. et v.* cum edd. ante Baſil. omnibus meis, quibus acc. Gryphius revocans *et.* Placet, poſt prius illud *Ac.*

πραγματικῇ. Sic Turic. quanquam omiſſo circumflexu et Iota, ut et Goth. cum Obr. Rollini et Capp. edd. Ceteri libri omnes magno conſenſu πραγματικῆς, quod defendunt, quaſi ad Graecam praepoſitionem ἀπὸ ſtructum. Ridicule, ut jam Heuſingerus docuit in Hellenolexia Vechneri p. 392 ad quam ablegat Geſn. male vulgatam retinens ipſe. Burm. in Erratis pro eo, quod eſt in ejus textu πραγματικῆς, legi jubet πραγματικῆ, ſiç, ſine Iota. Nempe impoſuit librariis vetus ſcriptura adjectae, non ſubſcriptae, literae Iota (vid. 1, 7, 17), quam male ceperunt Σ.

litatem, in quibus laterent, modo demonſtraverat.

Cauſa — continens. Cf. de hiſce vocabulis huj. lib. c. 11, 4 — 10. Et eſt is locus „*illa*“ quam mox dicit „*pars.*“

quia — diviſi. vid. huj. lib. c. 3. extr. et 4. integrum.

ab ea, quae. Intellige e proximis: *Cauſa.*

Ariſtoteles. cf. 3, 4, 1.

2 tione ducitur, proprium eſt. Sed mos Romanus etiam negotiis hoc munus inſeruit. Nam et funebres laudationes pendent frequenter ex publico aliquo officio, atque ex 26
ſenatusconſulto magiſtratibus ſaepe mandantur: et laudare teſtem, vel contra, pertinet ad momentum judiciorum: et ipſis etiam reis dare laudatores licet: et editi in competitores, in *L. Piſonem*, in *Clodium* et *Curionem*

in Clod. et Cur. Goth. *et Clod.* cet. ſine Voſſ. 2. Ed.

Romanus mos. Verum et Graeci ἐπιταφίους ſuos ex plebiſcito pronunciabant, quod narrat Thucyd. 2, 30 ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῇ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως — λέγει ἐπ᾽ αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. cf. Cic. de Legg. 2, 26 „nec de mortui laude — ab „alio, niſi qui publice conſti„tutus eſſet, dici licebat." Quanquam Diónyſius Hal. Antiq. Rom. 5. p. 291. Romanorum hoc laudandi defunctos eſſe inventum, non Graecorum, defendit. vid., qui hunc locum miniſtravit, Taylorum in Lectt. Lyſiacis c. 3. p. (Oratt. Reisk. Vol. 6.) 237 ſeqq. Scite ad noſtrum locum Burmannus monet, apparere cauſam, quare S. Conſulto opus fuerit; neque enim licuiſſe unicuique cum populo agere.

dare laudatores. Cic. Verrin. l. 5. c. 22. „In judiciis „qui decem *laudatores dare* „non poteſt, honeſtius eſt ei, „nullum dare, quam illum qua„ſi legitimum numerum con„ſuetudinis non explere." Aſconius Pedianus in Commentatione ad Cic. Or. pro Scauro extr. talis in iſta cauſa factae laudationis rationem ſatis copioſe enarrat. Solebant autem et publice civitates et privatim viri graves laudare reos, ad ſuſpicionem ipſius criminis removendam.

in competitores. Ii fuerunt C. Antonius, M. oratoris filius, (qui deinde collega fuit Ciceronis in Conſulatu) et L. Sergius Catilina, qui „cum in„ſigni ambitus licentia coiiſ„ſent, ut Ciceronem conſulatu „dejicerent, adjutoribus uſi fir„miſſimis M. Craſſo et C. Cae„ſare, Cicero in ſenatu ſurre„xit atque in coitionem Cati„linae et Antonii invectus eſt „ante dies comitiorum pau„cos." Aſconii Pediani verbis utor in argumento orationis deperditae. Appellatur eadem *in toga candida.*

in Clod. et Cur. Hoc ipſo

libri, vituperationem continent, et tamen in Senatu loco ſunt habiti ſententiae. Neque 3

autem Jenſ. (tac. Geſn.) cum omnibus meis ante Gryph. pro *in* dant *et*. Hinc efficias, diverſas fuiſſe orationes in Clodium alteram, alteram in Curionem; ut reddidit Gedoynus. Sed obſtant Codd. reliqui, et loca in not. ex. allata, in ipſoque noſtro quod ante *L. Piſ.* eſt *in*, non *et*.

titulo orationem memorant noſter 5, 10, 92 (quod fragmentum, ut recte monet Burm., male refertur ad Nonium, ſed non deſignata voce, ſub qua inveniatur; Quintiliani mentione facta nulla; qui error eſt apud Erneſtum quoque) Julius Rufinianus de Figuris p. Ruhnk. 196, Nonius c. 4 voce *longe*. c. 5 voce *ſpecula*. c. 6 voce *Elegantes*. Cetera quae a VV. DD. fragmenta colligentibus afferuntur loca, ea nonniſi Clodii nomen oſtendunt, in quem dicta ſit oratio. Eſt tamen credibile hujus ipſius orationis particulam legi apud Cic. ad Att. 1, 16 (ap. Manut. 14) ea quae poſita ſunt in fragmentis: „Erras Clodi" cet. quoniam initio Epiſtolae „quos impetus" ait „in *Curionem* — feci," ita ut conjuncta eſſet haec Curionis et Clodii objurgatio, vid. not. Crit. Uter autem iſte ſit Curio, in quem eſt hac oratione invectus Cicero, pater an filius, ad quem Ciceronis ſunt epiſtolae libro ad Diverſ. ſecundo, non prorſus confecta res eſt. Paulo quidem Manutio ad Cic. ad Att. 3, 15. patrem potius intelligi placet quam filium, cujus auctoritatem in ſenatu pluris debuerit aeſtimare Cicero, quemque aliquo ſemper appoſito elogio nominet. Mongalto quoque, ad eandem Epiſt. pater videtur intelligendus, contra quem ſcripta fuerit ea, quam prolatam dolet Cicero, oratio (vid. ad Att. 3, 12. et 15.). Sejungit autem eandem ab hac noſtra in Clodium et Curionem filium, ut quidem dicit; quo argumento, neſcio. Sed equidem Curionis filii, hominis turbulentiſſimi (de quo vide Vellejum, Lucanum, Plutarchum et Lexica) res geſtas conjunctas cum Clodianis nusquam legi. Vix tamen adducaris, ut Curionem patrem, amicum Ciceronis ſingularem (vid. Cic. Philipp. 2, 18, ad Diverſ. 2, 5.) qui a Clodio vapularit etiam, deprecatus pro Cicerone (Dio Caſſ. l. 38. p. 162), annumeratum credas „toti illi manui" Clodianae (vid. ad Att. 1, 16 init.). Noſter quoque 11, 3, 129 ubi hunc tangit, *patrem* diſerte nominat. In Piſonem oratio ne ipſa quidem integra ad nos transmiſſa eſt.

infitias eo, quasdam eſſe ex hoc genere materias, ad ſolam compoſitas oſtentationem, ut laudes deorum, virorumque, quos priora tempora tulerunt. Quo ſolvitur quaeſtio ſupra tractata: manifeſtumque eſt errare eos, qui nunquam oratorem dicturum, niſi de re
4 dubia, putaverunt. An laudes Capitolini Jovis, perpetua ſacri certaminis materia, vel dubiae ſunt, vel non oratorio genere tractantur? Ut deſiderat autem laus, quae negotiis adhibetur, probationem: ſic etiam illa, quae oſtentationi componitur, habet interim ali-
5 quam ſpeciem probationis: ut qui Romulum Martis filium, educatumque a lupa dicat, in argumentum coeleſtis ortus utatur his, quod abjectus in profluentem, non potuerit extingui; quod omnia ſic egerit, ut, genitum praeſide bellorum deo, incredibile non eſſet; quod ipſum quoque coelo receptum tempo-
6 ris ejus homines non dubitaverint. Quae-

quod omnia ſic egerit. Goth. *qui o. ſ. e.* quod probat Geſnerus, idemque dare narrat Jenſ. Sed hujus compendium male eſt interpretatus (cf. 3, 6, 64) et perit concinnitas anaphorae *quod* ter ponentis, ſi *qui* ſcribis h. l. An in ipſo Goth. oculus fefellerit Geſn., non dixerim.

ut — non eſſet. Conjectantem *ſit* pro *eſſet* Regium Badius recte reprehendit ex lege convenientiae temporum. Nec ullus Cod. addicit.

ſupra tractata. 3, 5, 3.

ſacri certaminis. cf. 2, 8, 7.

abjectus in profluentem. Burm. ad noſtrum locum, et Dukerus ad Florum 1, 1, 2. animadverterunt eadem verba ibi eſſe Flori, ut et Julii Capitolini in Clodio Albino c. 9. ſed in alia re.

coelo receptum — non dubitaverint. Lege Liv. 1, 16.

dam vero etiam in defenſionis ſpeciem cadent: ut ſi, in laude Herculis, permutatum cum regina Lydiae habitum et imperata (ut
267 traditur) penſa orator excuſet. Sed proprium laudis eſt, res *amplificare* et *ornare.* Quae materia praecipue quidem in deos et homines cadit: eſt tamen et aliorum animalium, et carentium anima. Verum in deis 7
generaliter primum majeſtatem ipſius eorum

propr. eſt res ampl. Guelf. om. *res.* Placet, nec raro per errorem adhaeret *res* e vicinis ut hic ex *eſt.* vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 2, 18, 2. Sed ceteri libri videntur habere omnes. *animal. et car. an.* Turic. *animal. etiam car. an.* cum Alm. et edd. meis (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Gryph. omnibus, exceptis Badio, qui e Vallenſi Codice recepit *et* pro *etiam*, et Cervicorno. Veterem ſcripturam inter recentiores revocavit Obr. qui recte diſtinxit: *eſt tamen — animalium. etiam car. an.* Eam ipſe quoque tenuiſſem rationem, niſi viderentur plurimi Codd. facere cum Vallenſi. Saltem Geſneri diremtionem deſerui, incidentis poſt *aliorum.* Hoc ſi voluiſſet Quintilianus, dixiſſet ille, ni f.: „*et* animal. et car. an.“

defenſionis ſpeciem. cf. modo (§. 4.) *ſpec. prob.* ne forte logico ſignificatu accipias.

cum Regina Lydiae. vid. Ovid. Heroid. 9, 55—118.

Quae materia. Videtur hic latius dicta *materia,* ſignificatu plane ſcholaſtico, pro declamationis genere, nam ſupra §. 3. minus nove uſurpatur. Quis autem proprie *amplificationem* et *ornatum* appellet *materiam?* Partitionem (Graece διαίρεσιν) laudis habes apud rhetorem Menandrum de Encomiis, quem, inter rhetoras Graecos ab Aldo vulgatum, ſeorſim cum animadverſionibus edidit Heeren V. C. Gottingae 1785. 8.

et aliorum — anima. Animalibus et dii annumerantur (vid. 2, 16, 12) et homines. Victorius ad Ariſtot. Rhet. 1, 9, 2 eo reſpexiſſe Quintilianum putat. Sunt autem haec Ariſtotelis: συμβαίνει — ἐπαινεῖν — οὐ μόνον ἄνθρωπον, ἢ θεὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὸ τυχόν. vid. Menandrum p. Heer. 26. 27. cf. tamen et not. Cr.

generaliter — proprie. Opponuntur ſibi invicem haec adverbia.

naturae venerabimur: deinde proprie vim cujusque, et inventa, quae utile aliquid ho-
8 minibus attulerunt. Vis oſtenditur, ut in Jove, regendorum omnium; in Marte, belli; in Neptuno, maris: inventa, ut artium, in Minerva; Mercurio, literarum; medicinae, Apolline; Cerere, frugum; Libero, vini. Tum, ſi qua ab iis acta vetuſtas tradidit, commemoranda. Addunt etiam diis honorem parentes, ut ſi quis ſit filius Jovis: addit antiquitas, ut iis, qui ſunt ex Chao; progenies
9 quoque, ut Apollo ac Diana Latonae. Laudandum in quibusdam, quod geniti immortales; in quibusdam, quod immortalitatem

proprie. Ita Guelf. Turic. (niſi quod *propriae*) Alm. et Aldi utraque. Ceteri, ut Geſn., *propriam.* Sed Burm. in Add. et ad Declam. 12, 3. item Geſn. in Add. ſuadent noſtram ſcripturam, quae facile intelligitur vera.

aliq. hom. attulerunt. Repoſui indicativum in *att.* e Guelf. Goth. Voſſ. 1. et edd. ante Stoerium meis omnibus. Hic cum recentt. *attulerint.* Nec dubito quin ii, qui ſilentur, Codd. negligentius h. l. ſint collati. Videtur hodiernum morem redolere conjunctivus ex obliqua ratione repetitus, in re nimis certa. *regend. omnium.* Goth. *regend. hominum* cum Ioann. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Stoerium meis, praeter Ald., omnibus, ſolito errore; nam ſatis firmatam puto receptam auctoribus Guelf. Turic. Alm. Bodl. Bal. Voſſ. 3. Bern. Verum tamen puto quod edd. ante Stoerium meae dant omnes: *regundorum* pro *regend.* quanquam e Codd. nihil affertur.

Tum ſi qua. Turic. et Alm. *Item ſi q.* Utrum praeſtet, poſt I praeſertim, in *vini*, vix dicas. Eſt tamen ordo quidam temporis in hac enumeratione, qui commendet *Tum.*

ab iis. Hoc e Turic. Alm. Guelf. et ed. Obr. malui prae ceterorum *ab his.*

Mercurio, literarum. cf. 3, 1, 8.

virtute ſunt conſecuti: quod pietas principis
noſtri, praeſentium quoque temporum de-
cus fecit. Magis eſt varia laus hominum.
Nam primum dividitur *in tempora*, quodque 10
ante eos fuit, quoque ipſi vixerunt: in iis
autem, qui fato ſunt functi, etiam quod eſt
inſecutum. Ante hominem *patria* ac *paren-*
tes, *majores*que erunt, quorum duplex tra-
ctatus eſt. aut enim reſpondiſſe nobilitati,
pulchrum erit; aut humilius genus illuſtraſſe
268 factis. Illa quoque interim ex eo, quod ante 11
ipſum fuit, tempore trahentur, quae reſpon-
ſis vel auguriis futuram claritatem promiſe-
rint: ut eum, qui ex Thetide natus eſſet,

ſunt conſec. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) (ſed ex correctione cum a prima manu eſſet indicativus,) Voſſ. 2. cum Ald. Baſ. Obr. *ſint conſec.* quod h. l. ſane aptius quam modo (§. 7.) *attulerint*, quoniam in duplici genere deorum poteſt eſſe fluctuatio. *quoque ipſi vix.* Jenſ. et edd. meae ante Gryphium omnes *quodque i. v.* Codice addicente nullo; alioqui non displiceat. *Ante hom.* Jenſonianae ſcriptura *Aliquando h.*, quam in ſuis libris inventam correxit Regius, ne in Tarviſina quidem eſt (cf. 2, 5, 16.) ſed *Ante h.* diſerte legitur, ut et in Codd. quod de Vallenſi teſtatur Badius, qui errorem repetit ab *añ* quod lectum fuerit *aliqñ.*

reſp. nobilitati Turic. et Alm. *r. nobilitate.*

pietas princ. noſtri. Domitiani „Illius aeternae modo qui „ſacraria genti Condidit, in„que alio poſuit ſua ſidera coe„lo" Statius Sylv. 5, 1, 241. 2. Flaviales ſacerdotes conſtituit idem. Suet. Dom. c. 4. item Flaviae templum gentis excitavit c. 5. Fortaſſe huc pertinet Val. Flacc. 1, v. 15. Euſebius in Chronico, „Decreto" ait „Senatus Titus inter deos „refertur." cf. Plin. Paneg. c. 11. Sed et Juliam, Titi filiam, a patruo eodemque amaſio conſecratam, monente Dodwello (§. 24 Ann. Qu.), oſtendit nummus aereus apud Patinum ad Sueton. Domit. c. 18.

duplex tractatus. Haec Victorius ad Ariſtot. Rhet. 1, 9, 31 inde putat mutuo ſumta; ſed eſt obſcurior ſimilitudo: οἷον εἰ ἄξια τῶν προγόνων καὶ

majorem patre ſuo futurum ceciniſſe dicun-
12 tur oracula. Ipſius vero laus hominis, ex animo et corpore et extra poſitis peti debet. Et corporis quidem fortuitorumque cum levior, tum non uno modo tractanda eſt. Nam et pulchritudinem interim roburque proſequimur honore verborum, ut Homerus in Agamemnone atque Achille. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas, ut cum idem Tydea parvum, ſed bellatorem,
13 dicit fuiſſe. Fortuna vero, cum dignitatem affert, ut in regibus principibusque (namque eſt haec materia oſtendendae virtutis uberior), tum quo minores opes fuerunt, eo majorem benefactis gloriam parit. Sed omnia, quae extra nos bona ſunt quaeque hominibus forte obtigerunt, non ideo laudantur, quod habuerit quis ea, ſed quod iis honeſte ſit uſus.
14 Nam divitiae et potentia et gratia, cum plurimum virium dent in utramque partem, cer-

oſtendendae. Guelf. *oſtendiſſe* ſolus, miro errore.

fuer. eo majorem. Tur. Alm. et Voſſ. 1. omittunt *eo*, male.

benefactis. Jenſ. (tac. Geſn.) *beneficiis* cum edd. ante Gryph. omnibus praeter Bad. et Cerv. Badius e Vallenſi correxit, neque ullus Cod. videtur dare errorem.

quod iis honeſte. Malui *iis* e Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. omnibus, prae *his.*

divitiae — potentia — gratia. Guelf. meros accuſativos dat, ſolus; niſi quod in Turic. literis *ae* in *div.* ſuperſcriptae ſunt hae: *as.* An *faciunt* acceperunt dictum de oratoribus, qui haſce res *facerent experimentum morum?* Male ſane.

virium dent — certiſſ. Revocavi diremtionem Ante-Bur-

τῶν προϋπηργμένων — ἢ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ κάλλιον.

Agamemn. — Achill. — Tydea. Il. 2, 477 — 79. 673 — 75. 5, 801.

tiſſimum faciunt morum experimentum. aut enim meliores propter haec, aut pejores ſumus. Animi ſemper vera laus: ſed non una 15
per hoc opus via ducitur. Namque alias aetatis gradus, geſtarumque rerum ordinem ſequi ſpecioſius fuit, ut in primis annis laudaretur indoles, tum diſciplinae, poſt hoc operum, id eſt factorum dictorumque, contextus: alias in ſpecies virtutum dividere laudem, *fortitudinis*, *juſtitiae*, *continentiae*, ceterarumque, ac ſingulis aſſignare, quae ſecundum quamque earum geſta erunt. Utra ſit 16

mannianam. Nam *in utr. part.* melius profecto refertur ad *virium dent* quam ad *morum exper.* quoniam *exper.* dubium eſt utique, vires poterant nonniſi bonae intelligi; poſitus quoque additamenti aptior eſt in fine coli, quam in initio, ubi alienum ei accedat momentum. Burmanniana diſtinctio eſt in edd. ante Locatellum. Noſtra deinceps in omnibus Ante-Burmannianis praeter ſecundam Aldi.

ſpecioſius fuit. Haeſit in h. l. Francius, ſuadens legere *fuerit* pro *fuit,* quo cogebatur etiam id quod ſequitur *laudaretur* mutare in *laudetur;* nec id ipſum facere veritus eſt. Satis apparet hanc nimiam eſſe mutationem et agnoſcendum in hac, quae eſt omnium librorum, ſcriptura morem loquendi, poetis frequentiſſimum (ut Tibull. 3, 6, 14 ſeqq. ubi vid. Heynium), quo praeteritum perfectum ponitur ἀορίστως pro eo quod ſoleat fieri, quod identidem factum ſit. Solutae orationis rariora quidem ſunt exempla, ſed non fuerit diſſimile Tac. Agric. c. 9. „haud „ſemper errat fama, aliquando „et *elegit*" ubi perfectum Codd. auctoritate tuetur Erneſtus. Curt. Hiſt. Alex. 3, 8, 10. „ritu — ferarum quae — ſe „*occuluerunt.*" cf. not. Crit. ad 1, 6, 21 *ſalutavit.*

geſta erunt. Haeret Geſnerus in futuro, quod eſt in omnibus libris, nec immerito ut mihi quidem videtur, cum aegre referatur ad „ſpecioſius „*fuit.*" Aut igitur *licebit* alicubi in hoc altero periodi colo inſerendum cenſet, aut *fuerunt* legendum pro *erunt.* Quae cum violentior ſit medicina, eademque clauſulam hexametri

autem harum via utilior, cum materia deliberabimus: dum ſciamus gratiora eſſe audientibus, quae ſolus quis, aut primus, aut certe cum paucis feciſſe dicetur: ſi quid praeterea ſupra ſpem aut expectationem, praecipue
17 quod aliena potius cauſa, quam ſua. Tempus, quod finem hominis inſequitur, non ſemper tractare contingit: non ſolum, quod viventes aliquando laudamus, ſed quod rara haec occaſio eſt, ut referri poſſint divini ho- 269
nores, et decreta, ut publice ſtatuae conſti-
18 tutae. Inter quae numeraverim ingeniorum monumenta, quae ſeculis probarentur. Nam quidam, ſicut Menander, juſtiora poſtero-

ut referri. Burm. in Alm. inſeri narrat *tupe*, quod quid velit ſe exputare negat. Equidem in Turic. invenio *tp̃e.* Jam cum tanta inter hoſce Codd. intercedat ſimilitudo quantam vidimus ad 3, 3, 8 aliisque multis locis, nullus dubito quin Almeloveniana ſcriptura ſit eadem quae Turicenſis. Compendium autem iſtud nihil aliud ſignificat niſi *tempore*, ea poteſtate quae apud multos ſcriptores legitur, explicatur autem a Donato ad Andr. 4, 4 (non 5 ut eſt in Fabri Theſ.), 19. Hoc vocabulum, etſi, omiſſum, nequaquam deſideres in h. l., poſitum tamen non eſt, quod diſpliceat, ſi interpretaris *opportune, apte, convenienter*, vel etiam *mature*, *jam tum.* cf. etiam Manut. ad Cic. Epiſt. ad Div. 9, 16 *tenperius id ſiat.*

inducat, pro *erunt* fortaſſe ſcribendum *erant.*

cum mater. deliberabimus. cf. 4, 2, 101. „cum ipſa — deli„berandum eſt.“ it. 5, 13, 59. 7, 10, 10. 9, 4, 117.

aliena — quam ſua. Haec ex Ariſtotele 1, 9, 16 hauſta putat Victorius ad Ariſtotelis Rhetorica p. 157. ut et modo poſita: „ſolus — prim. — cum „pauc.“ ex 1, 9, 38. p. Victor. 173.

ut referri. vid. not. Crit.

decreta, in honorem ejus, quem laudamus defunctum. Sic ſenatus dicitur *decernere* triumphum, ſupplicationem, in genere honores.

Menander. cf. 10, 1, 72.

rum, quam ſuae aetatis, judicia ſunt conſecuti. Afferunt laudem liberi parentibus, urbes conditoribus, leges latoribus, artes inventoribus, nec non inſtituta quoque auctoribus, ut a Numa traditum deos colere, a Publicola faſces populo ſummittere. Qui 19
omnis etiam in vituperatione ordo conſtabit, tantum in diverſum. Nam et turpitudo generis opprobrio multis fuit; et quosdam claritas ipſa notiores circa vitia; et inviſos magis fecit; et in quibusdam, ut in Paride tradi-

colere a Publ. Sic Guelf. Goth. et edd. ante Gryph. omnes. Recentiores edd. inſerunt *et* quod facillime repetebatur poſt *a* in *colere.* *traditum eſt.* Guelf. cum Alm. *traditur e.*

it. Gell. 17, 4 qui Philemonem ei praelatum narrant, unde nata *σύγκρισις* anonymi poetae de qua vide Fabric. B. G. Harl. Vol. 2. p. 481. Suidas in voce *Λυγκεὺς* etiam hunc ei refert antepoſitum. Ipſi Ariſtophani contra (quod monet Geſn.) praefert Menandrum Plutarchus in Epitome *συγκρίσεως* Vol. 2. p. 853. 54. quem refellere conatur Friſchlinus in Küſteri ed. Ariſtoph. p. XIX ſeqq.

nec non. „His particulis qui „meliore aetate pro *et* in ſoluta „oratione uſi ſint, non reperio, „praeter Varronem de R. R. 1, „13, 35. et Trogum 4, 1. „6, 3." Ruhnkenius ad Vellej. 2, 95, 2.

a Publicola. vid. Liv. 2, 7, 7. Flor. 1, 9, 4. Plutarch. in Public. V. 1. p. 102 D. *βουλόμενος δὲ μὴ μόνον ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀντὶ φοβερᾶς χειροήθη καὶ προσφιλῆ ποιεῖν τοῖς πολλοῖς, τούς τε πελέκεις ἀπέλυσε τῶν ῥάβδων, αὐτάς τε τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριὼν, ὑφῆκε τῷ δήμῳ καὶ κατέκλινε, μεταποιῶν* (An *μέγα ποιῶν*?) *τὸ πρόσχημα τῆς δημοκρατίας. καὶ τοῦτο μέχρι νῦν διαφυλάττουσιν οἱ ἄρχοντες.* Cicero apud Dionem Caſſ. p. (Reimar.) 441, 76. *οὐ μὰ τὰς ῥάβδους* ait *τὰς Οὐαλερίου* in recenſendis reliquis Romanae libertatis decoribus.

in vituperatione — in diverſum. Confert Victorius ad Ariſt. Rhet. locum ejus 1, 9, 38.

in Paride. vid. Hygini fab. 91.

tum eſt, praedicta pernicies; et corporis ac fortunae quibusdam mala contemtum, ut Therſitae atque Iro; quibusdam bona vitiis corrupta odium attulerunt; ut Nirea imbellem, Pliſthenem impudicum, a poëtis acce-

ut *eſt* referatur ad ſequens. Turic. *traditus e.*, a ſecunda manu *tradit e.* *atque Iro.* Guelf. *At vero* cum Codd., ut videtur, omnibus, etſi Voſſ. ſilentur a Burm. qui ſane debebat eos facientes cum ſua ſcriptura commemorare diſerte. Edd. item omnes ante Obrechtum. Hic primus dedit noſtrum; ſi e Codice ſuo, praeſtanti illo; ſin ex ingenio, multam laudem meretur veriſſima conjectura, quam recepit poſt eum Burm. cum Rollinus priorem ſcripturam revocaſſet. Cum Burm. faciunt Capper. (non aſſecutus praeſtantiam ejus, ut videtur, cum rurſus crepet ed. Stephanianam ſuam, dantem *at vero.* cf. 1, 6, 13 ludibrium debens Burmanno in Epiſt. p. 21.) Geſn. Bip. Magnam habet commendationem ſcriptura noſtra e concinnitate, quae, ut mox ſunt Nireus et Pliſthenes, ita et hic duo poſcit exempla. Adjuvant eam praeterea duo antiquiſſimi Codd. Alm. et Turic. dantes haec: *atqui fiere*, in quibus verae lectionis veſtigia latere recte monet Burm., cum Francius proletariam inde extudiſſet emendationem: *atqui fere.* Obiter monebo pro *ut* ante *Therſ.* Guelf. et Turic. praeferre *ſicut*, quod placet. Quod autem *in* pro *ut* Geſn. narrat eſſe in Goth. et Jenſ., in poſteriore fallitur; in priore ſi eſt, quod in neutram partem certo dicam, nullus aſtipulatur liber.

Therſitae. Il. 2, 212 ſeqq. *Iro.* Odyſſ. 18, 1—106. *Nirea.* Iliad. 2, 673—75. *Pliſthenem.* In hanc ſcripturam libri conſentiunt omnes, cum levi tamen fluctuatione, velut Turic. *phiſtenem*, Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *pliſtinem*, cum multis edd. vett., excepta Tarv., quae habet juſtam orthographiam. Et novimus quidem Pliſthenem, qui nunc Atrei filius, pater Agamemnonis et Menelai, dicitur, nunc Thyeſtae filius, patris epulis appoſitus ab Atreo. Nihil tamen usquam de eo memoratur, quod ad impudicitiam ſpectet; nam quod Valla, poſt eumque Regius, narrat, per adulterium fuiſſe Agamemnonis et Menelai patrem, id ſine auctore videntur prodere. In hac rerum Pliſthenis ignorantia, probata fuit quibusdam VV. DD. conjectura, cujus auctorem ſuſpicor Philandrum (niſi forte fuit Brodaeus ad

pimus. Et animi totidem vitia, quot virtu-

Anthol. 2, 5.) reponendi *Cliſthenem* pro *Pliſthenem.* Cliſthenes enim ab Ariſtophane plurimis locis (quae poſſunt inveniri in Indice Brunckiano) vellicatur tanquam homo effeminatus et, ut Suidas refert ex Ariſtophanis Scholiaſte, *ἐπὶ κιναιδείᾳ διαβεβλημένος*, quo accedit, quod iisdem auctoribus Cratinus quoque ſimilia in eum conjecit dicteria, ut in proverbium tandem abiret *Κλεισθένους ἀκρατέστερος.* Ita ſit, ut aptiſſime videatur is dici a poëtis proditus impudicus, qui fuerit veteris Comoediae ſalibus perfrictus; niſi quod in Homericis iſtis perſonis, Therſite, Iro, Nireo, alienior poſſit putari Ariſtophanis aequalis. Diligenter enim, quod ad Comici Aves v. 828 monet Beckius V. C., ab Alcmaeonide, Megaclis filio, Piſiſtratidarum tyrannidis oppreſſore, ſegregandus eſt ille Ariſtophanis Cliſthenes; quippe quem ipſe poëta dicat eſſe *Σιβυρτίου* filium Acharn. v. 118. Quali autem perſona, ſive hiſtorica, ſive mythologica, hic Quintiliani locus indigeat, id ſatis intelligere mihi videor. Therſiten et Irum habebamus modo contemtorum hominum exempla, ob deformitatem illum, hunc ob egeſtatem; in Nireo videmus pulchritudinem ignavia dehoneſtatam; quid reſtat, niſi ut opulentiae nobis exhibeatur exemplum vitio aliquo in odium adductae? Talis ſi fuit vel Pliſthenes vel Cliſthenes, ſalva res eſt. Conſtabunt enim rationes, ut corporis ac fortunae mala prioribus contemtum attulerint, poſterioribus ejusdemmodi bona, vitiis corrupta, odium. Cliſthenes, Piſiſtratidarum expulſor, quin fuerit ditiſſimus, nemo dubitabit, qui Alcmaeonidarum et Cliſthenis Sicyonii, avi materni, divitias in eum coacervatas meminerit ex Herodoto (6, 126). An igitur Cliſthenem illum Comicorum Quintilianus confudit cum Alcmaeonide? Sed tale *ἀνιστορησίας* crimen, mutando textu, conjicere in ſcriptorem noſtrum, nefas fuerit. Ariſtophaneus quidem Cliſthenes videtur eſſe de vili plebe, vid. Scholiaſt. ad Veſp. 1187. De Pliſthenis divitiis nihil comperi. Fragmenta tragoediae Euripideae, quae Pliſthenis nomen praefert, quanquam pauca, aliquoties divitiarum habent mentionem et malorum cum iisdem conjunctorum. Sed hinc parum proficias. Ne id quidem in laceris iſtius naufragii tabulis apparet, utrum Pliſthenes Euripideus ſit Atrei filius; nam et alter memoratur a mythographis Acaſti filius, Peliae nepos. Sequitur ergo, ut dicendum ſit: Non liquet. Neque erat ab Andrete (Chreſtom. Quint. p. 20.) in textu ponendum *Cliſth.* Quot inter antiquos per-

tes ſunt: nec minus, quam in laudibus, duplici ratione tractantur. Et poſt mortem adjecta quibusdam ignominia eſt, ut Maelio, cujus domus ſolo aequata; Marcoque Manlio, cujus praenomen e familia in poſterum
21 exemtum eſt. Et parentes malorum odimus. Et eſt conditoribus urbium infame, contraxiſſe aliquam pernicioſam ceteris gentem, qualis eſt primus Judaicae ſuperſtitionis auctor: et Gracchorum leges inviſae: et ſi quod

Maelio. Sic pro *Melio* ſcripſi contra libros quidem omnes, auctoribus Dauſquio in h. v. et Sigonio ad Liv. 4, 13, 1. Aſtipulantur Codd. Guelf. dans 5, 13, 24 expreſſe *Maelium* Goth. ibid. *M. Aelium* et Bern. *M. Aemilium.* Similis eſt ratio ut *Laenatis* cf. 3, 1, 21. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 3, 30, 2. *e familia.* Sic edd. et Codd., puto, omnes, praeter Voſſ. 3. dantem *a fam.* quod irrepſit in Geſn. itidem editionem, repetitum a Bip.

vulgatiſſima fuere facta, quorum vix alicubi compareat veſtigium in iis, quos terimus, ſcriptoribus!

Maelio — domus. vid. Liv. 4, 16, 1.

Marcoque Manlio. Liv. 6, 20, 14. Burm. et Geſnerus ablegant ad Spanhemium de Uſu et Praeſt. Num. Differt. 10. p. 33 ſq. ed. Londinenſ. plura ejusmodi praenomina e familiis proſcripta memorantem neque noſtri loci immemorem.

Judaicae ſuperſt. auctor. Non dubito quin Moſen, non Chriſtum (quod ſibi perſuadent aliquot VV. DD.), intellexerit Qu. Etenim, ut monet Geſn., facile noſſe poterat, primordia gentis hujus ultra Chriſti aetatem pertingere, ſi maxime Chriſtianam religionem ejus temporis ſcriptores ſolent Judaicam appellare ſuperſtitionem, ut ſit Digeſt. l. 50. tit. 2. leg. 3. §. 4. monente Badio. Tacitus, in originibus Judaicae gentis enarrandis Hiſt. 5, 2. 3. 4. appellat eam „conquiſitum" (ab Aegyptiis ſane) „collectumque vulgus," et Moſen diligenter memorat. Res Judaicae, quod et ipſum urget Geſn., Quintiliani aetate per occaſionem excidii Hieroſolymitani in multorum notitiam adductae erant.

Gracchorum leges. cf. not. ad 2, 16, 5.

eſt exemplum deforme poſteris traditum, quale libidinis vir Perſes in muliere Samia inſtituere auſus dicitur primus. Sed in viven- 22
tibus quoque judicia hominum, velut argumenta ſunt morum; et honos aut ignominia, veram eſſe laudem vel vituperationem, probat. Intereſſe tamen Ariſtoteles putat, ubi 23
quidque laudetur, aut vituperetur. Nam plurimum refert, qui ſint audientium mores, quae publice recepta perſuaſio: ut illa maxime, quae probant, eſſe in eo, qui laudabitur, credant; aut in eo, contra quem dicemus, ea, quae oderunt. Ita non dubium erit judicium, quod orationem praeceſſerit. Ipſorum etiam permiſcenda laus ſemper 24

libidinis vir Perſes. Guelf. *lib. ut P.* item Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Badium praeter Tarv. (vid. not. Crit. ad §. 10.) et Ald. Pro *Perſes* Tarv. dat *preſes*, quod in quibusdam Codd. vett. ſe inveniſſe teſtatur Caelius Rhodig. 18, 18. p. 996. Intelligit autem profecto excuſos, et merum ſphalma puto. Turic. Alm. Bodl. dant *libidinoſus vir P.* cum edd. Andr. Tarv. Ald. *oderunt.* Ita Guelf. et Voſſ. 1. 2. cum edd. ante Gryph. qui tamen per ſphalma dat *oberint.* Ceteri *oderint*, minus concinne ad „probant," niſi quod pro eo quoque Voſſ. 3. praefert *probent.* Goth. recedit a Voſſ. 2.

Ipſorum etiam. Sic Codd. mei tres et edd. ante Bad. (qui de conjectura inſeruit *judicum*) omnes, quo accedit Ald. altera et Obr. cum Geſn. A Voſſ. tribus *judicum* abeſſe narratur, neque dubito quin a reliquis etiam Codd. etſi tacent qui contulerunt.

vir Perſes. Nihil aliunde proditur de hac hiſtoria.

Ariſtoteles. Rhet. 1, 9, 30. p. Buhl. 104. it. 3, 14, 11. p. Buhl. 376.

Ipſorum, refer ad id quod praeceſſerat „audientium." Eſt ſimilis ratio ejus quam vidimus 1, 9, 5, niſi quod haec noſtra etiam apertior. Ariſto-

(nam id benevolos facit), quoties autem fieri poterit, cum materiae utilitate jungen- 27
da. Minus Lacedaemone ſtudia literarum, quam Athenis, honoris merebuntur: plus patientia, fortitudo. Rapto vivere quibusdam honeſtum, aliis cura legum. Frugalitas apud Sybaritas forſitan odio foret, veteribus Romanis ſummum luxuria crimen.
25 Eadem in ſingulis differentia. Maxime favet judex, qui ſibi dicentem aſſentiri putat. Idem praecipit illud quoque (quod mox Cornelius Celſus prope ſupra modum invaſit), quia ſit quaedam virtutibus ac vitiis vicinitas, utendum proxima derivatione verborum, ut pro temerario fortem, pro

benevolos. Tur. Guelf. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *benivolos,* cum edd. ante Cervic. excepto Ald. Ceteri *E* vocalem habent, quam ſcribendi rationem ex auctoritate veterum librorum improbat Dauſquius in h. v. Per I noſtri Codd. et 3, 8, 7. 10, 1, 48. *aſſentiri.* Guelf. *aſſentari* cum Alm. Ioann. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Stoerium meis omnibus. Turic. ſiletur, quem ab Alm. recedere h. l. mirer. Scripturam per *A* defendunt VV. DD. ad Vellej. 2, 48, 1. quo ablegat Burm. Nam et ibi et c. 128 ſic, ſine adulationis ſignificatione, quo accedit Frontini locus 3, 3, 4 a Ruhnkenio allatus.

teles l. modo citato p. 376. *οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀκροατήν.*

aſſentiri. cf. not. Crit.

Idem praecipit. Rhet. 1, 9, 28. 29. p. 103. in quo loco pro *εὔψυχον* cum Mureto *ψυχρὸν* e Cod. Victor. eſt reponendum, quod recte probat Vaterus V. C. ad h. l. Geſnerus ad Quintil. pro *ἐπίβουλον* ſuadet *παράβολον*, ingenioſe ſed ad ipſum Ariſt. locum parum accommodate. De re ipſa cf. 2, 12, 4. Geſnerus *derivationem* e ruſticorum uſu docte illuſtrat, et *ὑποκορισμοῦ* hujus, qui vocatur a Graecis, exempla demonſtrat. Cf. Ruhnkenium ad Timaeum Sophiſten p. 266.

prodigo liberalem, pro avaro parcum vo-
cemus: quae eadem etiam contra valent.
Quod quidem orator, id eſt vir bonus,
nunquam faciet, niſi forte communi utilitate
ducatur. Laudantur autem urbes ſimiliter
atque homines. Nam pro parente eſt con- 26
ditor; et multum auctoritatis affert vetuſtas,
ut iis, qui terra dicuntur orti; et virtutes ac
vitia circa res geſtas, eadem quae in ſingu-
lis: illa propria, quae ex loci poſitione ac
munitione ſunt. Cives illis, ut hominibus
liberi, decori. Eſt laus et operum, in qui- 27
bus *honor*, *utilitas*, *pulchritudo*, *auctor* ſpe-

utilitate ducatur. Turic. *ducetur* (ſed impoſitum eſt huic voci *ducat*) cum Goth. Voſſ. tribus et ed. Tarv. Contra Jenſ. (vid. modo ad §. 21.) *duceretur,* male, cum omnibus ante Bad. ſec., excepto Aldo, qui cum recentt. noſtram dat.

ut iis. Goth. (tac. Geſn.) *uti iis.* In Turicenſi *vitiis,* cui ſuperſcribitur *viris.* Non diſplicet ſane ſcriptura *ut viris* pro „ut hominibus." Guelf. *ut his.*

eadem quae. Hoc quod e Gothano recepit Geſn., pro ceterorum *eademque*, eſt etiam in Guelf. et Turic. Animadverti meretur Voſſ. 2. recedens h. l. a Gothano ſuo. Dat enim haec: *Eodem ac in* pro *eadem quae*, per errorem qui vel in *ac,* ſequente vocali, apparet. *Cives.* Guelf. *civitas,* quod corrigendo etiam in Turic. appoſitum verae ſcripturae, ut in meo Jenſonianae exemplo eadem correctio calamo eſt facta. Male, et ex falſa loci diremtione ortum.

liberi. Guelf. *liberis* cum Turic. Alm. et Jenſ. Tarv. quod correxit Regius. *auctor ſpectari.* Guelf. et Tur. a. *expectari.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et Ald.

* *terra — orti.* αὐτόχθονες, ut Athenienſes. vid. Suid. et Stephani, Theſ. in hac voce. cf. et Ariſt. Rhet. 1, 5, 5. Εὐγένεια — ἔθνει μὲν καὶ πόλει τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι. Menander rhetor (p. 82 Heeren.) Ἀθηναῖοι ait μεθ' ἡλίου γενέσθαι φασίν. Idem cum ſecunda ſectione laudes regionum tractet, multos hujus materiae locos tangit, quos et Qu.

ctari ſolet. *Honor*, ut in templis; *utilitas*, ut in muris; *pulchritudo* vel *auctor*, utrobique. Eſt et locorum, qualis Siciliae apud
Ciceronem. in quibus ſimiliter *ſpeciem* et 27
utilitatem intuemur: *ſpeciem*, maritimis, planis, amoenis; *utilitatem*, ſalubribus, fertilibus. Erit etiam dictorum honeſtorum factorumque laus generalis. Erit et rerum
28 omnis modi. Nam et ſomni et mortis ſcriptae laudes, et quorundam a medicis cibo-

qualis Sicil. Turic. *quaſi Sicil.*

dict. honeſtorum fact. Ita Guelf. Turic. Alm. Goth. Bodl. Bern. nec dubito quin alii aſtipulentur Codd., etiam qui ſilentur; eſt certe haec ſcriptura in edd. meis ante Gryph. omnibus, qui primus omiſit *honeſtorum* quod deinceps in nulla invenio ed. Nec tamen video quare reſpuamus, bonis auctoribus firmatum. Hoc quoque verius puto quod dant *et* pro *etiam* ante haec verba Turic. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Bern. Alm. Guelf. quo concinnior ſit oratio. Sed praeterquam quod levius hoc eſt, nec ab edd. vett. adjuvatur, veritus ſum, ne nimia videretur ſieri iſta concinnitas.

apud Ciceronem. Verrin. 2, 1 ſeqq. ſed et 4, 48. de Ennenſi Cerere, quae loca conjungit ipſe mentionem faciens eorum Orat. c. 62.

ſpeciem marit. — utilitatem ſalubr. Etſi nullus liber addicit, malim tamen inſeri ante adjectiva haec utroque loco *in*, quod facillime excidebat nunc inter duo M, nunc poſt unum.

laus generalis. „Generalem“ ſic accipio, ut non certorum hominum egregia dicta factaque laudentur, verum in genere, quidquid ubique dictum ſit et factum ejusmodi, celebretur.

ſomni et mortis. Qui hujus generis laudes ſcripſerint, nunc ſuccurrunt nulli. Nam quod Hegeſiae ἀποκαρτεροῦντα afferunt, mortis commendationem habentem, (vid. Cic. Tuſcul. Diſp. 1, 34.) in eo non eſt oratoria ars, verum philoſophica ſententia, ſerio propoſita illa.

quorundam — ciborum. Afferunt exempla laudum braſſicae ſcriptarum a Chryſippo medico, Dieuche, Pythagora, Catone, teſte Plinio H. N. 20,

rum. Itaque, ut non conſenſi hoc laudativum genus circa ſolam verſari honeſti quaeſtionem; ſic qualitate maxime contineri puto: quanquam omnes tres ſtatus cadere in hoc opus poſſint, hisque uſum C. Caeſarem in vituperando Catone notaverit Cicero. Totum autem habet aliquid ſimile ſuaſoriis: quia plerumque eadem illic ſuaderi, hic laudari ſolent.

VIII. Deliberativas quoque miror a quibusdam ſola utilitate finitas. Ac, ſi quid in his unum ſequi oporteret, potior fuiſſet apud me Ciceronis ſententia, qui hoc materiae genus dignitate maxime contineri putat. Nec dubito, quin hi, qui ſunt in illa priore ſen-

illic — hic. Turic. et Alm. *illic — illic.* cf. 3, 6, 93.

quin hi qui. Turic. et Alm. *quin uſi qui*, in quo, cum *in* ante *illa* adeſſe in Turic. diſerte memoretur, nihil aliud latere puto niſi: *q. ii q.* quod ipſum habet Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſ. meis omnibus, fortaſſe melius recepto.

9 init. Similia ſunt quae tangit Plato in Sympoſio p. 177. B. St. Vol. 3 (Bip. 10, 175) ex eoque Menander rhetor p. Heer. 29. et Iſocrates in laude Helenae, qui meminit *τῶν τοὺς βομβυλίους καὶ τοὺς ἅλας καὶ τὰ τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν*, citante Wolſio in Proll. ad Leptineam Demoſthenis p. 35.

non conſenſi. cf. 3, 4, 16.

notaverit Cicero. Topic. c. 25. cf. de Caeſaris Anticatone 1, 5, 68. De *quanquam* vide 2, 17, 12.

ſimile ſuaſoriis. Apte Geſnerus citat Ariſtot. Rhet. 1, 9, 35. p. Buhl. 107. *Ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί. ἃ γὰρ ἐν τῷ συμβουλεύειν ὑπόθοιο ἄν, ταῦτα μετατεθέντα τῇ λέξει ἐγκώμια γίγνεται.*

Ciceronis ſent. De Orat. 2, 82 „In ſuadendo nihil eſt optabilius quam dignitas. Nam „qui utilitatem putat, non „quid maxime velit ſuaſor, ſed „quid interdum magis ſequatur, videt.“

tentia, ſecundum opinionem pulcherrimam, ne utile quidem, niſi quod honeſtum eſſet,
2 exiſtimarint. Et eſt haec ratio veriſſima, ſi conſilium contingat ſemper bonorum atque ſapientum. Verum apud imperitos, apud quos frequenter dicenda ſententia eſt, populumque praecipue, qui ex pluribus conſtat indoctis, diſcernenda ſunt haec, et ſecundum communes magis intellectus loquendum. 275
3 Sunt enim multi, qui etiam, quae credunt *honeſta*, non tamen ſatis eadem *utilia* quoque exiſtiment, et, quae turpia eſſe dubitare non poſſunt, utilitatis ſpecie ducti probent, ut *foedus Numantinum*, *jugum*que *Caudi-*
4 *num.* Ne qualitatis quidem ſtatu, in quo et honeſtorum et utilium quaeſtio eſt, complecti eas ſatis eſt. Nam frequenter in his et-

exiſt. et quae. Ita Turic. Alm. cum Obr. Ceteri omittunt *et*, quo oratio contrahit aliquid poetici vel oratorii ſaltem coloris, qui ab hac docendi ſimplicitate eſt alienus. Facillime excidebat poſt *exiſtimēt.* *eas ſatis eſt.* Guelf. *fas ſ. eſt.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Mire.

conſilium — ſapientum. Non opus eſt voce, quam Geſnerus, et ante hunc Badius, maluit, *concilium*, quam tamen nullus hic liber oſtendit. vid. not. ad 2, 17, 28. Iſto loco de genere deliberativo proprie non agitur, verum de quocunque conſeſſu audientium; hic ii, qui convenerunt, ad conſiliandum ſunt congregati, quo redit Gronoviana quoque ratio. Facile rem dirimit ipſum etymon, cum *concilium* a conciendo, vel concalando dicatur, *conſilium* a conſulendo. Sic Cic. De Or. 2, 82 init. „ſapiens — conſi„lium." Item de judicibus cum praetore vel quaeſitore. vid. Ern. Clav. Cic. h. v.

Numantinum — Caudinum. De foedere Numantino videndus eſt Freinshemius in ſupplementis Livianis l. 55. c. 13—26. De Caudino jugo Liv. lib. 9. c. 1—11.

iam conjecturae locus eſt: nonnunquam tractatur aliqua finitio: aliquando etiam legales poſſunt incidere tractatus, in privata maxime conſilia, ſi quando ambigitur, *An liceat.* De conjectura paulo poſt pluribus. Interim 5
eſt definitio apud Demoſthenem, *Det Halo-*

eſt definitio. Ita Turic. et Alm. cum edd. Jenſ. (quem *ne* omittere non narrat Geſn.) Loc. Venet. Ruſc. Ceterae ante Leid. edd. *eſt finitio,* ut et Goth. cum Voſſ. 2. et Vallenſi ref. Bad. Haec prima *eſtne finitio* quod deinceps retinuerunt omnes. Nec aliud quid dare Guelf. notavi, et ſilet Gibſonus. Sed ego magnopere diffido iſti interrogativo *ne*, quod in hac ſtructura cogeremur accipere pro *Nonne.* Malui tamen *defin.* quam *fin.* tum quod ſic appareret origo ſcripturae *eſtne*, tum ob auctoritatem Codd. hoc dantium. Quod aliquot edd. (mearum Gryph. Stoer. Chouet.) ante *Det Hal.* ponunt *ut*, id in Voſſ. 1. 3. videtur reperiri. Eſt autem vitioſum.

Haloneſum. Sic ſcripſi uno N e Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. omnibus praeter Bad. et Cervic. aſtipulante Dauſquio in h. v. et plerisque Graecorum ſcriptorum edd. etſi

paulo poſt. §. 16. 17.

Interim. Significatio juſta adverbii, non Quintilianea illa. vid. 1, 1, 8.

Det — an reddat. Ἡ Ἁλόνησος ἦν μὲν τῶν Ἀθηναίων ἀρχαῖον κτῆμα, κατὰ δὲ τοὺς Φιλίππου καιροὺς ὑπὸ λῃστῶν κατείχετο· οὓς ἐκβαλὼν ὁ Φίλιππος ἀπαιτοῦσι μὲν τοῖς Ἀθηναίοις τὴν νῆσον, οὐκ ἀποδίδωσιν· ἑαυτοῦ γὰρ εἶναί φησιν. αἰτοῦσι δὲ ὑπισχνεῖται δώσειν. — ἀλλ᾽ ὁ λόγος συμβουλεύει περὶ τῆς Ἁλονήσου τοῖς Ἀθηναίοις μὴ λαμβάνειν αὐτὴν ἀλλ᾽ ἀπολαμβάνειν. Libanius in argumento Orat. Dem. de Haloneſo. Hanc orationem Qu., ut loco noſtro apparet, Demoſthenis ipſius eſſe credidit, ut et Dionyſ. Hal. p. 171. Tomi 2., cum Libanius Syrus eam oratore indignam putet et Hegeſippo aſſignet; niſi forte ſcriptores iſti de alia loquuntur ejusdem argumenti, quoniam verba ejus nulla afferunt. Hanc *dandi* an *reddendi* definitionem exprobrant Demoſtheni Aeſchines contr. Cteſiph. p. 65 Steph. ἀπηγόρευε μὴ λαμβάνειν εἰ δίδωσιν ἀλλὰ μὴ ἀποδίδωσι, περὶ συλλαβῶν διαφερόμενος (ad quem locum vide Taylorum) et Antiphanes aliique Comici apud Athenaeum p. 223 E ſeq. Ariſtoteles etiam in minuenda

neſum Philippus, an reddat? apud Ciceronem in Philippicis, *Quid ſit tumultus?* Quid? non illa ſimilis judicialium quaeſtio, *De ſtatua Servii Sulpicii*, an iis demum ponenda ſit, qui in legatione ferro ſunt interemti?
6 Ergo pars deliberativa (quae eadem ſuaſoria dicitur), de tempore futuro conſultans, quaerit etiam de praeterito. Officiis conſtat duobus, *ſuadendi* ac *diſſuadendi.* Prooemio, quale eſt in judicialibus, non utique

aliquot diverſam ſcripturam tenent. Turic. quidem Cod. habet duo N, ſed ita diſcerpit ignotum librario nomen, ut appareat, *ne* ſyllabam acceptam fuiſſe pro conjunctione. Recentiores edd. duplicant liquidam. Guelf. *Halonenenſem* in quo ego magis unum N, quam duo latere puto.

conſultans, quaerit. Turic. et Alm. *conſultat, qu.* cum edd. ante Ald. ſec. omnibus, praeter Ald. priorem. Paulo ante in *ſuaſ. dicitur*, omittunt *dicitur* Bad. et Cervic. ex mera Badii conjectura. *non utique.* Ita Goth. et Voſſ. 2. cum Gryphii ed. 1544. Ceteri quod ſciam omnes *non ubique.* Geſnero placuit Gothana ſcriptura, ſed in textum non recepit. Mihi numerus librorum h. l. minoris videbatur faciendus, in vocula errori obnoxia, propter loca ſimilia, in quibus *utique* defenditur ab omnibus libris; ut hoc ipſo capite §. 61. „torrens et *utique* aequaliter concitata" ubi fruſtra Burmannus et Walkerus ad Cic. de nat. D. 3, 40 conjecerunt *ubique* item 5,

beneficii gratia recenſet ὅτι ἀπέδωκαν, ἀλλ' οὐκ ἔδωκαν. Rhet. 2, 7, 5.

Quid ſit tumultus. Cic. Philipp. 8, 1. 2.

ſtatua Servii Sulp. Lege argumentum Philippicae Ciceronis nonae. *Quaeſtiones* autem *judiciales* h. l. easdem eſſe exiſtimo, quae alias ſolent dici *legales* (cf. c. 6 §. 46), quasque modo appellabat *legales tractatus* §. 4. In eo enim eſt Qu., ut doceat omnes ſtatus cadere in deliberativum genus, quod cum in qualitate et finitione oſtenderit, in conjectura mox declaraturum ſe promiſerit, reſtat ut *legalium* quoque *quaeſtionum* exempla demonſtret in cauſis deliberativis. Eſt autem hoc de Sulpicii ſtatua ſyllogismi ſpecies.

eget, quia conciliatus eſt ei quisque, quem conſulit. Initium tamen quodcunque debet habere aliquam prooemii ſpeciem. neque enim abrupte, nec unde libuit, incipiendum: quia eſt aliquid in omni materia naturaliter primum. In ſenatu, et utique in 7
concionibus eadem ratio, quae apud judi-
274 ces, acquirendae ſibi plerumque eorum, apud quos dicendum ſit, benevolentiae. Nec mirum, cum etiam in Panegyricis petatur audientium favor, ubi emolumentum non in utilitate aliqua, ſed in ſola laude, conſiſtit. Ariſtoteles quidem, nec ſine cauſa, putat et 8

10, 80. 81. ubi aliquoties *utique*, plane pro *neceſſario*, quae et hic eſt poteſtas: nec eſt quod quis obvertat 12, 6, 2 „quod „eſt *ubique* perniciosiſſimum“ ubi eſt manifeſto pro his: „in „omni genere.“ *neque en. abrupte.* Ita Guelf. et Turic. Ceteri *nec e. a.* cf. 3, 6, 82.

et utique in conc. Goth. (tac. Geſn.) *utique et in conc.* cum Locat. Ven. Ruſc. Bad. Cerv. Obr., et ſtructura ſane eſt mollior; ſed, quia potuit Qu. prooemium in concionibus etiam magis neceſſarium exiſtimare quam in ſenatu, nolui deſerere collocationem ceterorum librorum omnium. *Itaque* quod pro *et* in Goth. legi narrat Geſn. a correctore jam ſublatum fuit.

non in utilit. Guelf. et Turic. *non utilit.* cum Goth. et Alm. et edd. ante Gryph. meis omnibus, quibus accedunt multae memoratae Burmanno. Eos, qui ſilentur, Britannicos, Voſſ. tres, Bern., habere praepoſitionem, optes magis quam credas. Sed facile excidebat.

et utique in conc. vid. not. Crit.

emolumentum, h. e. id quod efficitur, proventus, effectus. Eam vocabuli poteſtatem, poſt P. Victorium Var. lect. 22, 10, praeclare illuſtrat larga exemplorum copia Ruhnkenius ad Vellej. 2, 78, 1.

Ariſtoteles — majorve videatur. Haec omnia videor reperire in hiſce Ariſt. verbis 5, 14, 11. p. 376. τὰ - τοῦ δημηγορικοῦ (προοίμια) ἐκ τῶν τοῦ

a noſtra, et ab ejus, qui diſſentiet, perſona, duci frequenter in conſiliis exordium, quaſi mutuantibus hoc nobis a judiciali genere; nonnunquam etiam, ut minor res majorve videatur: in demonſtrativis vero prooemia
9 eſſe maxime libera exiſtimat. Nam et longe a materia duci, ut in Helenes laude Iſocrates fecerit: et ex aliqua rei vicinia, ut idem in Panegyrico conqueritur *plus honoris corporum, quam animorum, virtutibus dari:* et Gorgias in Olympico laudans eos, qui primi tales inſtituerunt conventus. Quos ſecutus videlicet Criſpus Salluſtius, in bello Jugur-

inſtituerunt. Guelf. *inſtituerint*, nec male.

Criſp. Sall. Sic omnes Codd. Nam quod Goth. *Cajus S.* dare narrat Geſn., error eſt. Jenſ. et Tarv. cum Ald. ſoli pravum ponunt praenomen.

δικανικοῦ λόγου ἐστί. καὶ οὐδὲν δεῖται τὸ πρᾶγμα προοιμίου ἀλλ᾽ ἢ δι᾽ αὐτὸν ἢ τοὺς ἀντιλέγοντας. ἢ ἐὰν μὴ, ἡλίκον βούλει, ὑπολαμβάνωσιν, ἀλλ᾽ ἢ μεῖζον ἢ ἔλαττον· διὸ ἢ διαβάλλειν ἢ ἀπολύεσθαι ἀνάγκη (hoc autem ſupra §. 7. p. 373. retulerat ad genus judiciale: *περὶ αὐτοῦ — καὶ τοῦ ἀντιδίκου, ὅσα περὶ διαβολὴν, λῦσαι καὶ ποιῆσαι*), *καὶ ἢ αὐξῆσαι ἢ μειῶσαι.*

maxime libera. Id in ipſo capitis 14 initio oſtendit Ariſtoteles, usque ad §. 5. ubi iſta Iſocratis et Gorgiae exempla recenſentur; quae in Iſocrate reperimus adhuc ipſi.

Quos ſecutus — orſus eſt. Poſſint videri haec cum reprehenſione dicta, ſi *videlicet* accipis poteſtate, quae eſt frequentiſſima, ironica; et ſic intellexiſſe dicas Voſſium in Inſt. Orat. 1, p. 352 ubi tamen non plane expreſſam habes eam ſententiam, quam deſignat index operis, falli Quintilianum qui ſcribat Salluſtium uſum exordiis nihil ad hiſtoriam pertinentibus; alioque loco reprehenſa a Qu. Salluſtii exordia. Tellerus ad Salluſt. p. 239 probata h. l. Quintiliano iſta principia narrat, et legitur ſane *videlicet* frequenter etiam ſine irriſione ut §. 63. item 3, 10, 4; quanquam Ariſtoteles in

thino et Catilinario, nihil ad hiſtoriam per-
tinentibus principiis orſus eſt. Sed nunc ad 10
ſuaſoriam, in qua, etiam cum prooemio ute-
mur, breviore tamen, et velut quodam ca-
pite tantum et initio, debebimus eſſe con-
tenti. Narrationem vero nunquam exiget
privata deliberatio, ejus duntaxat rei, de
qua dicenda ſententia eſt: quia nemo igno-
rat id, de quo conſulit. Extrinſecus poſſunt 11
pertinentia ad deliberationem multa narrari.
In concionibus ſaepe eſt etiam illa, quae
ordinem rei docet, neceſſaria. Affectus, ut 12

Catilinario. Guelf. et Turic. *Catilinae* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Badium meis omnibus praeter Ald. Badius e conjectura videtur dare ſuam lectionem, quoniam Vallenſis Cod. auctoritate non utitur in nota. Sed accedit ad probam ſcripturam Voſſ. 3. praeferens: *Catilinare.*

utemur. Guelf. et Turic. *utimur* cum Alm. Contra Voſſ. 2. Goth. mox *debemus* pro *debebimus.*

nunquam exig. Turic. cum Alm. *Numquid e.* cf. 1, 1, 5.

neceſſ. Affect. — quae — poſtulat. Sic Alm., cum quo Turicenſis facere plane eſt putandus, in ſilentio Cl. Sulzbergeri. Ab Obrechto inde enim veriſſimam hanc ſcripturam praeferunt editi, praeter Rollinum. Itaque et ab Argent. Codice lectionem noſtram defendi exiſtimo. Minimum recedunt Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern., nihil ex omni hac ſcriptura mutantes niſi quod *poſtulanda* dant pro *poſtulat.* Edd. meae ante Ald. omnes: *neceſſ. ad* (non Jenſ. *At*, ut narrat Geſn.) *affect. — poſtulabit*, quibuscum conſentiunt Goth. et Voſſ. 2. omittentes tamen *ad.* Ab Aldo ad Baſil. usque: *neceſſ. et* (vel *Et*) *aff. — quaeque — poſtulabit.* Baſil. redit ad vett. edd.

Iſocrate ſaltem habet profecto reprehenſionem. Pro *orſus* malis paene *uſus*, ſed libri nihil variant.

ej. duntaxat rei. „Duntaxat" h. l. eſt pro *ſaltem*, ut 2, 10, 2. 11, 3, 156 „*duntaxat* in judiciis." item 1, 4, 20 quem locum male ſolicitavi in not. Crit. cf. Turſell. p. 224. Sic Plin. H. N. 33, 3. Plin. Epiſt. 3, 9, 26.

quae maxime, poſtulat. Nam et concitanda et lenienda frequenter eſt ira, et ad metum, cupiditatem, odium, conciliationem, impellendi animi. Nonnunquam etiam movenda miſeratio, ſive, ut auxilium obſeſſis feratur, ſuadere oportebit, ſive ſociae civitatis everſionem deflebimus. Valet autem in conſiliis
13 auctoritas plurimum. Nam et prudentiſſimus eſſe haberique et optimus debet, qui ſententiae ſuae de utilibus atque honeſtis credere omnes velit. In judiciis enim vulgo fas habetur indulgere aliquid ſtudio ſuo:

rationem, ubi tamen per ſphalma altera (anni 1543) dat *effectus* pro *aff.* Gryph. repetit Aldinam conſtitutionem, quam et Rollinus dat, mutato tamen *quaeque* in *quae.* A Stoeriana inde regnat ea, quae ante Obr. recepta erat: *neceſſ. aff.* — *quae* — *implenda,* quo in genere Gibſoni deſidero diligentiam, ne edd. quidem ſuarum varietates memorantis omnes, de Codd. ſuis plane tacentis, qui tamen cum recepta facere nequaquam ſunt putandi. Quid ſit quod paulo ante ad *narrari* Baſileenſis utraque *variare* ponit in margine, quo ſolent amandare ſcripturam Aldinam, non aſſequor. Neque enim quidquam tale in utraque Aldina, neque usquam praeterea in meis libris.

miſeratio, ſive. Ita Turic. Guelf. Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. omnibus. Is primus inſerit *eſt,* cum elegantiae detrimento, quoniam antecedit *freq. eſt.* Recentr. (ut Geſn.) *m. eſt, ſ.*

optim. debet. Ita Guelf. Goth. Voſſ. 2. Turic. Alm. cum edd. ante Gryph. omnibus, qui cum recentt. inſerit *is*, excepto Obr. Fit inſuavis compoſitio, nulla neceſſitate. Quod *et* ante *opt.* abeſſe a Goth. et Jenſ. narrat Geſn., in Jenſ. fallitur.

poſtulat. Si forte quaeris, quis poſtulet? repete ſubjectum e praecedentibus et ex tota diſputatione, videlicet: ſuaſoria, deliberativum genus. De *narratione*, quae proxime antecedit, ne cogita. cf. not. ad 1, 5, 1.

ſtudio, gratiae, ut amicum, etiam minus innocentem, defendas.

conſilia, nemo eſt qui neget, ſecundum mores dari. Graecorum quidem plurimi omne 14
hoc officium concionale eſſe judicaverunt, et in ſola reipublicae adminiſtratione poſuerunt. Quin et Cicero in hac maxime parte verſatur. Ideoque ſuaſuris *de pace*, *bello*, *copiis*, *operibus*, *vectigalibus*, haec duo praecipue nota eſſe voluit, *vires civitatis*, et *mores*: ut ex natura cum ipſarum rerum, tum audientium, ratio ſuadendi duceretur. No- 15

operibus. Goth. et Voſſ. 2. *opibus* cum edd. ante Stoerium meis omnibus, excepta Ald. utraque. Obſtitit Codd. auctoritas, quo minus hoc reciperem, quod alioqui blanditur conferenti locum Ciceronianum. Neque enim dubito quin eum ipſum, quo reſpiciat Qu., demonſtraverim in not. ex. Ibi autem *opum*, non *operum* mentio. Quanquam fateor inſpicienti utrumque et Ciceronis et Quintiliani locum multa apparitura, quae minus conſentiant. Neque enim Cicero eas ipſas res recenſet quae Qu., neque oratorem jam de iisdem ſuaſurum praeceptis inſtruit, quod e Quintiliani verbis colligas, ſed eum, qui utilitatem defendat, harum omnium commoda enumeraturum dicit. Cum tamen Ciceronis iſto loco legantur *pax*, *vectigalia*, cum dicatur „caput eſſe, noſſe *rempublicam*" (noſter vocat *vires civitatis*) „et *mores civitatis*," has ipſas ſententias Ciceronis obverſatas eſſe credo Quintiliano, qui tamen ſecurius eas afferret e memoria, et paululum inverteret. *Opibus* et *operibus* quam facile, vel allita (nam et addi vitioſe apparet mox §. 26 ubi pro *pium* Alm. et Turic. *per vim*), vel evaneſcente lineola in inferiore parte literae P, ultro citroque mutentur, nota res eſt.

ſec. mores. Prava a pravis; bona viciſſim a bonis.

Graec. — concionale. cf. not. ad 3, 4, 1. Apte Rollinus citat Ariſtot. Rhet. 1, c. 8.

Cicero. De Orat. 2, 81. extr. et duobus ſeqq. capp. Neque tamen ipſa Ciceronis verba hic ubique ponit Qu. ſed memoriter refert. vid. not: Crit. Ejusdem libri c. 16., quod certatim ad partes vocant h. l. interpretes, deliberativi generis nonniſi generalem, minusque diligentem habet mentionem.

bis major in re videtur varietas. nam et *conſultantium* et *conſiliorum* plurima ſunt genera. Quare in ſuadendo et diſſuadendo tria primum ſpectanda erunt, *Quid ſit, de quo* deliberetur; *Qui ſint, qui deliberent; Qui ſit,*
16 *qui ſuadeat.* Rem, de qua deliberatur, aut certum eſt poſſe fieri, aut incertum. Si incertum, haec erit quaeſtio ſola, aut potentiſſima. Saepe enim accidet, ut prius dicamus, ne ſi poſſit quidem fieri, eſſe faciendum: deinde, fieri non poſſe. Cum autem de hoc quaeritur, conjectura eſt, *An Iſthmos intercidi, an ſiccari palus Pomptina, an portus fieri Oſtiae poſſit? An Alexander terras*

tria primum. Guelf. et Turic. *t. primo* cum Alm. Voſſ. 3.
Pomptina. Reliqui ſcripturam nominis a VV. DD. probatam, ut Drakenb. ad Liv. 2, 34, 4, quanquam Guelf. et Goth. dant *Pontina* cum edd. meis ante Obr. omnibus, Alm. vero *Pomtina*, Turic. ex corr. *Pomptina* cum poſitum eſſet compendium obſcurius. „Interpoſitum eſt P“ Drakenb. ait „ne litera „M volubiliore lingua proferretur ut N.“ Ea ipſa ratio eſt, quare ſcribatur *Pontina* e Quintiliani decreto 1, 7, 30. P non magis defendat locum in hac voce, quam in *emtum* cet. de quibus ſentio cum Dauſquio in iſta voce. Taedet enim ſcripturae impedientis volubilem pronunciationem. Vide eundem Dauſq. in *Pontina*. *Oſtiae.* Sic ſcripſi nomen, auctore uno Turic., ſed bonis argumentis nixus quae vide apud Dauſq. in h. v. Ceteri *Hoſtiae.* Debebant ſaltem conſtare ſibi. Cf. 2, 21, 18.

potentiſſima. cf. 3, 6, 8. 11.
Iſthmos — Pomptina. De utroque vide Suet. Caeſ. c. 44. Calig. 21. Neron. 19. De Iſthmo perfodiendo eſt libellus Luciano tributus Vol. 9. p. 295 ſeqq.

portus Oſtiae. vid. 2, 21, 18.
Alex. — ultra Ocean. Ejus fere argumenti eſt (quod monuit jam Regius) prima Senecae Rhet. ſuaſoria: „Deliberat „Alexander an Oceanum navi-

ultra Oceanum ſit inventurus. Sed in iis 17
quoque, quae conſtabit poſſe fieri, conjectura aliquando erit: ut ſi quaeratur, *An utique futurum ſit, ut Carthaginem ſuperent Romani: ut redeat Hannibal, ſi Scipio exercitum in Africam tranſtulerit: ut ſervent fidem Samnites, ſi Romani arma depoſuerint?* Quaedam et fieri poſſe, et futura eſſe,
276 credibile eſt; ſed aut *alio tempore*, aut *alio loco*, aut *alio modo.* Ubi conjecturae non 18
erit locus, alia ſunt intuenda. Et primum, aut propter ipſam rem, de qua ſententiae rogantur, conſultabitur: aut propter alias intervenientes extrinſecus cauſas. Propter ipſam deliberant Patres conſcripti, *An ſtipendium militi conſtituant?* Haec materia ſim- 19
plex erit. Accedunt cauſae aut faciendi, ut

ſi quaeratur. Turic. et Voſſ. 1. (Alm. tacetur) *ſ. quaeretur.* Melius, puto. Idem ſane volebat Guelf. per errorem dans *quaereretur.* *aut propter.* Turic. *et propter.* Alm. *aut* omittere narratur. Male utrumque.

„get." V. c. „Diviſit" (Fabianus) „ſic, ut primum negaret ullas in Oceano, aut „trans Oceanum, eſſe terras „habitabiles, deinde" cet. p. 8.

ſi Scipio. Hoc diſceptatum fuit in ſenatu inter Fabium negantem, et Scipionem ajentem, tantisque promiſſis ſtaturum vid. Liv. 28, 40—44.

Samnites, ad furcas Caudinas. cf. §. 3.

An ſtipendium. vid. Liv. 4, 59 extr. „Additum deinde „omnium maxime tempeſtivo „principum in multitudinem „munere, ut ante mentionem „ullam plebis tribunorumve „decerneret ſenatus, ut ſtipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de „ſuo quisque functus eo munere eſſet." Argumenta in utramque partem vid. ſeq. cap. De Fabiis 5, 30. De Caeſaris deliberatione ipſe B. Gall. 1, 39. 40.

Accedunt cauſae. Res jam

deliberant P. C., *An Fabios dedant Gallis bellum minitantibus?* aut non faciendi, ut deliberat C. Caeſar, *An perſeveret in Germaniam ire*, cum milites paſſim teſtamenta
20 facerent? Hae ſuaſoriae duplices ſunt. Nam et illic cauſa deliberandi eſt, quod bellum Galli minitentur: eſſe tamen quaeſtio poteſt, *Dedendine fuerint, etiam citra hanc denunciationem, qui contra fas, cum legati miſſi eſſent, proelium inierint, regemque, ad quem*
21 *mandata acceperant, trucidarint?* Et hic nihil Caeſar ſine dubio deliberaret, niſi propter hanc militum perturbationem. eſt tamen locus quaerendi, *An, citra hunc quoque caſum, penetrandum in Germaniam fuerit?* Semper

ut deliberant. Turic. *ut deliberent* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et Baſil. alt. (in priore evanuit vocalis). Ceteri mei omnes indicativum. *ut deliberat.* Turic. et Guelf. omittunt *ut* cum Alm. Goth. Voſſ. 1. et edd. ante Bad. omnibus, qui primus dedit adverbium, obtemperantibus omnibus, praeter Ald. ſec. *illic.* Guelf. et Turic. *illi* cum Alm. Bodl. Ioann. Voſſ. 1. Bern. manifeſta erroris cauſa, cf. 3, 6, 16 ubi in eadem voce minus facile redargui poteſt vitium, ſed aeque certum eſt. *deliberaret.* Ita Turic. Alm. Bodl. cum ed. Andr. et Obr. Ceteri omnes *deliberet.* Tres optimos Codd. ad quos quartus videtur accedere Argentorat., et unam antiquiſſimam editionem, auctores nactus repoſui imperfectum. Agitur enim de re certa, non autem de eo quod forte accidat; de Caeſare, duce, non de declamatore in ſchola Caeſarem agente. „Non deliberaret, niſi — at re vera delibe„rat, quia —." cf. not. Cr. ad 1, 8, 5.

non ſpectatur per ſe, ſed adjunctis quibusdam, quae momentum faciant; ut in hoc exemplo ad ipſam rei aequitatem accedit periculum imminens a Gallis, ſi non tradantur Fabii. cf. mox §. 20. 21.

ſine dubio — eſt tamen. cf. not. ad 3, 6, 88.

autem de eo prius loquemur, de quo deliberari, etiam detractis ſequentibus, poſſet. Partes ſuadendi quidam putaverunt *honeſtum*, 22
utile, *neceſſarium*. Ego non invenio huic tertiae locum. Quantalibet enim vis ingruat,
277 aliquid fortaſſe pati neceſſe ſit, nihil facere: de faciendo autem deliberatur. Quod ſi hanc 23
vocant *neceſſitatem*, in quam homines graviorum metu coguntur, *utilitatis* erit quaeſtio: ut *ſi obſeſſi, et impares, et aqua ciboque deſecti, de ſacienda ad hoſtem deditione deliberent*, et dicatur, *Neceſſe eſt:* nempe ſequitur, ut hoc ſubjiciatur, *Alioqui pereundum eſt.* ita propter id ipſum non eſt neceſſe, quia perire potius licet. Denique non fecerunt Saguntini, nec in rate Opitergina

neceſſe ſit. Guelf. *n. eſt*, ſolus.

in quam hom. Edd. ante Baſil. omnes *in qua h.* probante Geſnero. Cod. videtur nullus addicere.

quia perire. Turic. *quia aperire.* Alm. tacetur.

rate Opitergina. Obr. *r. Opitergini.* Optes pluribus ſuffragiis confirmatum (cf. §. 30.), neque tamen neceſſe. In meo

Ego non — locum. Haec dicit de Ariſtotelis ſententia, ut monet Turn. vid. Rhet. Ar. 1, 4, 2. Ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἢ ἔστιν ἢ ἔσται, ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, περὶ τούτων οὐκ ἔστι συμβουλή. cf. §. noſtri 25.

Saguntini — in rate Opiterg. Priores vid. apud Liv. 21, 14. Quos generoſe pereuntes compellat Silius Ital. 2, 696 „At „vos ſidereae, quas nulla aequaverit aetas, Ite, decus terrarum, animae, venerabile vulgus, Elyſium et caſtas ſedes decorate piorum.“ Opiterginos ap. Flor. 4, 2, 33 „Una“ (ratis) „quae Opiterginos ferebat, in vadis haeſit, memorandumque poſteris exitum dedit. Quippe vix mille juvenum manus, circumfuſi undique exercitus per totum diem tela ſuſtinuit. et, cum exitum virtus non haberet, tamen, ne in deditionem veniret, hortante Tribuno Vul-

24 circumventi. Igitur in his quoque cauſis aut de *ſola utilitate* ambigetur, aut quaeſtio inter *utile* atque *honeſtum* conſiſtet. At enim, ſi quis liberos procreare volet, neceſſe habeat uxorem ducere. Quis dubitat? ſed ei, qui pater vult fieri, liqueat neceſſe eſt,
25 uxorem eſſe ducendam. Itaque mihi ne conſilium quidem videtur, ubi neceſſitas eſt: non magis quam ubi conſtat, quid fieri omnino non poſſe. Omnis enim deliberatio de dubiis eſt. Melius igitur, qui tertiam partem dixerunt δυνατὸν, quod noſtri *poſſibile* nominant: quae, ut dura videatur appella-

Jenſ. exemplo corrigendo effectum hoc, ſed et ante *irrite* ex *in rate*. Is error eſt in Turic. quoque, ſic: *in* (ſuperimpoſito *r*) *rite*. *nec. habeat*. Turic. et Guelf. *n. habet* cum Voſſ. 1. 3. In Jenſ. mea ſubterpunxit aliquis *a* in h. v. Malim fere indicativum, poteſt tamen potentialis intelligi.

„tejo, mutuis ictibus in ſe con-„curri t." item ap. Lucan. 4, 462 — 582, frigidum hic quoque rhetorem, qui nimia promiſit v. 574. 75. „— nul-„lam majore locuta eſt Ore „ratem, totum diſcurrens fama „per orbem." Eandem hiſtoriam pulchre expoſuit Freinsh. Suppl. lib. Liv. 110 c. 52—55.

Igitur in his. cf. ad 1, 5, 39. adde Cic. de Legg. 1, 6.

neceſſe habeat. cf. not Crit.

ſed ei — ducendam. His refellitur quod obvertebatur; nimirum illi, qui pater vult fieri, non poteſt dubium videri, quin uxor ſit ducenda; ergo nec deliberabit de iſta re. De adoptione autem, cujus mentionem injicit Capperonnerius, cujusque ope videtur illa neceſſitas potuiſſe exiri, hic non cogitavit Qu. quoniam dixit, *pater vult fieri* pro eo ipſo quod modo erat, *liberos procreare volet.* At poſſunt extra connubium quoque procreari liberi; nempe legitimos intellexit, neque cavillationum, quae poſſent fieri, rationem habuit.

poſſibile. Sic et *impoſſibile* 5, 10, 18. cf. 3, 6, 23 ubi ſimilia de *eſſentia.*

tio, tamen ſola eſt. Quas partes non omnes 26
in omnem cadere ſuaſoriam manifeſtius eſt, quam ut docendum ſit. Tamen apud pleroſque earum numerus augetur, a quibus ponuntur ut partes, quae ſpecies ſunt partium. Nam *fas*, *juſtum*, *pium*, *aequum*, *manſuetum* quoque (ſic enim ſunt interpretati τὸ ἥμερον) et ſi qua adhuc adjicere quis ejusdem generis velit, ſubjici poſſunt *honeſtati*. An ſit autem *facile*, *magnum*, *jucun-* 27
dum, *ſine periculo?* ad quaeſtionem pertinet *utilitatis*. Qui loci oriuntur ex contradictione: *Eſt quidem utile*, *ſed difficile*, *parvum*,
78 *injucundum*, *periculoſum*. Tamen quibus- 28
dam videtur eſſe nonnunquam de jucunditate ſola conſultatio, ut ſi de aedificando theatro, inſtituendis ludis, deliberetur. Sed neminem adeo ſolutum luxu puto, ut nihil in cauſa ſuadendi ſequatur praeter volupta-

quam ut docendum ſit. Cf. 3, 6, 44 ne forte quis credat noſtro loco, ubi omnes *doc.* dant, non *dic.*, illic quoque defendi ſcripturam Goth. *docenda.* Hic res *docetur*, illic nomina *dicuntur.* *ut partes.* Turic. et Alm. inſerunt *hae*, quo vel ſenſu, vel errore, non exputo.

ſed neminem. Non Goth. (ut narrat Geſn.) ſed Jenſ. *ſ. nemini* ut et Tarv. (cf. ad 3, 7, 26.) quod correxit Regius. Modo et utraque harum *inſtruendis* pro *inſtituendis*, eodem emendante. Sed utrobique Regianam rationem eſſe in Vallenſi narrat Bad. et videtur eſſe in omnibus Codd.

ſpecies — partium. Non videtur latius patere *partis* vocabulum quam *ſpeciei*, ſaltem e Ciceronis uſu vid. Topic. c. 7. princ. de Inv. 1, 22 extr. De Orat. 1, 42. Variavit tantum, nullo alio ſenſu quam ſi dixiſſet *partes partium.*

fas — manſuetum. cf. 2, 4, 38.

contradictione, adverſariorum ſcil.

29 tem. Praecedat enim ſemper aliquid neceſſe eſt, ut in ludis, honor Deorum; in theatro, non inutilis laborum remiſſio, deformis et incommoda turbae, ſi id non ſit, conflictatio; et nihilo minus eadem illa religio, cum theatrum veluti quoddam illius ſacri tem-
30 plum vocabimus. Saepe vero, et utilitatem deſpiciendam eſſe dicimus, ut honeſta faciamus (ut cum illis Opiterginis damus conſilium, ne ſe hoſtibus dedant, quanquam perituri ſint, niſi fecerint): et utilia honeſtis

ſi id non ſit. Guelf. *ſ. ibi n. ſ.* cum Goth. et Voſſ. 2. item edd. Jenſ. Tarv. Regius conjecit *id*, ſed et *ſit* pro *ſit* malle ſe ait. Locat. Ven. Ruſc. dant *ſ. id n. ſiat*, quo auctore poſtremum, non apparet. Badius in textu habet *ſ. ibi n. ſit*, et defendit in nota, quia Regiana ratio habeat ſonum ineptum et ſenſum minus cohaerentem. Idem tamen in altera ed. (1519) noſtram ſcripturam praefert, quae deinceps eſt in omnibus edd. quo accedit Ald. prior. Codd. ipſi, qui ſilentur, eam habere ſunt putandi, et ſenſus aptior, ſi theatrum eſt ſententiae ſubjectum, non turba, quae non ſit *ibi*, h. e. in theatro, in qua ratione etiam *conflictatio* aliena eſt. cf. not. ex.

turbae — conflictatio, in ſpectandis ludis. Si theatrum ſit nullum, foris et cuneis diſſeptum et ſuam cuique ſedem praebens, magna oriatur, neceſſe eſt, conflictatio locum ſpectandi ſibi invicem eripientium. Argumenta pro vetere more ſubitariis gradibus edendi ludos, immo et ſtando ſpectandi, habes apud Tacitum Annal. 14, 20.

eadem illa rel. cujus ratio habebatur in ludis illis edendis. Videtur enim hoc de ludis et de theatro ita cogitatione jungendum, ut, iis ipſis, quos inſtituendos ſuademus, ludis aedificandum ſit theatrum necne, deliberetur. Sic *nihilo minus* in theatro, quam in ludis, Deorum honorem verti intelligemus, et *illud ſacrum* accipiemus ejus Dei, cujus forte ſunt ludi, veluti matris Deorum, cujus feſto plurimae actae ſunt Comoediae Terentii; quanquam et de aliis, quam ſcenicis, ludis poteſt cogitari.

praeferimus (ut cum ſuademus, ut bello Punico ſervi armentur). Sed tamen, neque hic 31
plane concedendum eſt, eſſe id inhoneſtum (liberos enim natura omnes, et eisdem conſtare elementis, et fortaſſe antiquis etiam

neque hic. Guelf. *ne hoc.* prius etiam Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. (ante Badium dantem *nec hic*) omnes, praeter Ald. qui dat noſtram eandemque omnium reliquarum. Etiam Goth. (tac. Geſn.) *nec hic.* cf. ad not. exeg. 1, 5, 38.

hic plane. Turic. *id Platone,* impoſuit autem literae E corrector ingenioſus I. (Alm. h. l. non citatur, cum mox, pro *id inhoneſtum,* ſolito Turic. et Almeloveeniani conſenſu, uterque det *id honeſtum.*) Tales librariorum errores, ſi tempore ſuccurrant, egregie interdum adjuvent Criticum.

antiquis — nobilibus. Obr. videtur ſolus in h. l. aliquid novare, *aliquis — ortus* dans pro *antiquis — ortos.* In Almeloveeniani enim compendio *anq's* nihil niſi receptam agnoſco, etſi Turic. *an quis* dare narratur. Neque erat quod in ſententia haereret Burm., quaſi in recepta *omnes* ſervi nobilibus orti ſignificarentur. *Omnes liberos* ad homines ſpectat, non ad ſervos; et quod adjicitur *fortaſſe,* ſatis oſtendit nihil certi in univerſum aſſirmari. Burm. malit „aliquos etiam nobilibus „ortos," imitans quidem ſed non preſſe ſequens Obrechti ſcripturam. Hanc ipſam ingenio magis, quam Codici Arg., deberi ſuſpicor, quoniam ne ſtructura quidem procedit: „*liberos* — „omnes — et — *aliquis* — *ortus* dici poteſt."

bello Punico ſervi. Poſt pugnam Cannenſem. „Deerat ju„ventus; in ſacramentum mi„litiae liberata ſervitia." Florus 2, 6, 23. „Aliam formam „novi delectus inopia libero„rum capitum ac neceſſitas de„dit: octo millia juvenum va„lidorum ex ſervitiis, prius „ſciſcitantes ſingulos, vellent„ne militare, emta publice ar„maverunt." Liv. 22, 57, 11.

eisdem — elementis. Geminus fere Juvenalis locus 14, 17. — „animas ſervorum et „corpora noſtra Materia con„ſtare putat paribusque *elemen„tis.*" quem ſua hauſiſſe e Seneca epiſtola 47, docent VV. DD. Quod autem „liberos na„tura omnes" dicit Qu. diſſentit ab Ariſtotele propendente in eam ſententiam, qua perhibentur quidam natura ſervi. Politic. 1, 5, 6. Cf. et L. Seneca de Benef. 3, 28.

antiquis — nobilibus. „Neſcias an te generum beati

nobilibus ortos, dici poteſt): et illic, ubi manifeſtum periculum eſt, opponenda alia, ut crudelius etiam perituros affirmemus, ſi ſe dediderint, ſive hoſtis non ſervaverit fidem, ſive Caeſar vicerit, quod eſſe vero ſimilius.
32 Haec autem, quae tantum inter ſe pugnant,

opp. alia, ut. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *o. alia ſunt pericula ut,* cum edd. ante Ald. ſec. omnibus (praeter Ald. priorem). Codex quidem nullus affertur alius, neque eſt vel neceſſarium additamentum vel elegans. In reliquis edd. meis omnibus noſtra eſt. *dediderint.* Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) *dederint* cum Voſſ. 1. (an 2?), quod correxit Regius. Sed videntur aſtipulari Codd. omnes, et ipſa Tarv. veram ſcripturam praefert (cf. §. 28.) cum reliquis omnibus.

ſive hoſtis — ſervaverit — ſive. Turic. *ſ. vero hoſtis* (ſed a ſecunda manu *ſive hoſtes*) — *ſervaverint* — *ſive* cum Alm. niſi quod hic — *ſervaverit.* Guelf. *ſi vero hoſtes — ſervaverint — ſi.* Voſſ. 3. *ſive vero hoſtis — ſervaverint — ſive.* Pluralis an ſingularis poſitus fuerit a Qu., vix dicas. Sing. eſt in edd. quantum video omnibus. de ſing. pro plur. cf. 8, 6, 20. *q. eſſe vero ſimilius.* Sic Guelf. et Voſſ. 1. Omittunt *eſſe* Turic. et Obr. Reliqui *q. eſt veroſ.* Malui infinitivum ponere, quam ſubaudire, quod in ſuſpenſa oratione minus perſpicuum, nec video, quomodo ab errore proficiſci potuerit elegantiſſima ſcriptura, exprimens *eſſe;* quomodo omitti potuerit, facilius intelligitur. *Eſt* autem falſo legi quivis admonitus ſentiat. Firmant tamen hi ipſi libri noſtram rationem. cf. not. ex. ad 1, 5, 40.

„Phyllidis flavae decorent pa„rentes.“ Hor. Od. 2, 4, 13. 14. Burmannus Acten commemorat, quam juſto paene matrimonio ſibi conjunxerit Nero „ſummiſſis conſularibus „viris, qui regio genere ortam „pejerarent.“ Sueton. in Nerone c. 28.

tantum inter ſe pugnant. Tantum accipe *tantopere,* in *tantum,* ne forte intelligas *tantummodo,* quod hinc alienum eſt. Agitur de conditione, ubi manifeſto oppoſita ſint honeſta et utilia; cum adhuc conciliare utrumque conati ſimus. Subiit autem *tantum* mutare in *tamen,* cf. 2, 11, 6. hac ſententia: Haec autem quae ſunt ejusmodi, ut nulla arte poſſint conciliari, ſed, quidquid dixeris, *tamen* inter ſe pugnent.

pleruṁque nominibus deflecti ſolent. Nam et utilitas ipſa expugnatur ab iis, qui dicunt, non ſolum potiora eſſe honeſta, quam utilia, ſed ne utilia quidem eſſe, quae non ſint ho-
279 neſta: et contra, quod nos honeſtum, illi vanum, ambitioſum, ſtolidum, verbis, quam
re, probabilius vocant. Nec tantum inuti- 33
libus comparantur utilia, ſed inter ſe quoque ipſa: ut ſi ex duobus eligamus, in altero, quid ſit magis, in altero, quid ſit minus. Creſcit hoc adhuc. Nam interim triplices etiam ſuaſoriae incidunt: ut cum Pompejus

expugnatur. Turic. *pugnatur* ſed impoſitis primae ſyllabae hiſce literis: *op.* Hanc ipſam ſcripturam praeferunt Bern. et Obr. Reliqui noſtram, quae ſane praeſtat. *Expugnatur* enim interpretare: *vincitur, ſuperatur,* prae quo parum eſt *oppugnatur.*

ab iis. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) *ab his*, quod poſſit placere, quoniam opponitur *contra — illi.* Sed neque hoc neceſſarium et pronomen *is* ſolet poni, cum in ſequentibus demum deſignantur, de quibus agitur; quae hujus loci eſt ratio.

q. n. ſint hon. Guelf. *q. n. ſunt h.* cum Goth. et edd. ante Stoer. meis omnibus. Neque tamen bonis Codd. auctoribus carere noſtram puto. *ut ſi ex duob.* Alm. *ut ſi duob.* cum Turic. niſi quod hic impoſitum τῷ *duob.* habet *e.* Et ſic, *e* non *ex*, Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Stoer. omnibus, praeter Ald. et Baſ. utraque. *Ut ex duob.* omiſſo *ſi*, meorum ſoli Stoer. Chouet. Leid.

nominibus deflecti. Jam non *dura*, *periculoſa* appellantur; quae vulgo, ſed *glorioſa*, *generoſa*, et ſic in ſingulis. cf. 3, 7, 25.

ab iis — contra — illi. Bene monet Gallaeus deſignari Stoicos et Epicureos.

ambitioſum. vid. not. ad 1, 2, 22.

in altero — in altero. Utilibus — inutilibus.

Pompejus. Poſt pugnam Pharſalicam, v. Plutarch. in Pomp. p. 659. E. F. 660 A. item Lucan. 8, 256 — 455. quae ipſa ſuaſoria eſt, oratorem magis quam poetam prodens.

deliberavit, *Parthos, an Africam, an Aegyptum peteret.* Ita non tantum, utrum melius, ſed quid ſit optimum, quaeritur. Item-
34 que contra. Nec unquam incidet in hoc genere materiae dubitatio rei, quae undique ſecundum nos ſit. Nam ubi contradictioni locus non eſt, quae poteſt eſſe cauſa dubitandi? Ita fere omnis ſuaſoria nihil eſt aliud, quam comparatio: videndumque, *quid conſecuturi ſimus*, et *per quid?* ut aeſtimari poſſit, *plus in eo, quod petimus, ſit commodi; an vero in eo, per quod petimus, incommodi?*
35 Eſt utilitatis et in tempore quaeſtio, *Expedit, ſed non nunc;* et in loco, *Non hic;* et in per-

utrum melius. Sic Turic. et Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. edd. Baſill. Obr. Ceteri inſerunt *ſit.* Noſtra ratio elegantior, cum mox ſubjiciatur *ſit.* *Itemque contra.* Guelf. *idemque c.* cum Voſſ. 1. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. omnibus acc. Ald. ſec. Correxit Regius *item,* quod praeferunt Bad. uterque et Cerv. ut et Gryph. Sed Turic. *idem* cum Goth. (non enim hic *item* ut narrat Geſn.)

ſecundum nos. Turic. *ſecuntur,* cui impoſitum eſt *contra.* Apparet in priore ſcriptura ignari librarii error, in altera corrigentis praepoſtera ſedulitas. An erat in antiquiſſimo libro *ſecundum vel contra?* Ipſa locutio *ſec. nos* habet quidem inſolentiam quandam, ſed manifeſtae tamen eſt ſententiae. Simile quid eſt Tacit. Hiſt. 3, 7, 1 in loco tamen ſuſpecto. Alm. nulla mentio. *per quid — per quod.* Guelf. *propter q. — propter q.* cum multis Codd. et edd. priore quidem loco; poſteriore ſolus, quantum video. Turic. (ut et Vallenſ. ut diſerte monet Bad.) priore veram habet ſcripturam, poſteriore omittit cum omnibus his: *petimus — petimus,* ſolito errore. Frequentiſſima confuſio τῶν *per* et *propter.* vid. Drakenb. ad Epitomen Livii l. 84.

ſecundum nos. cf. not. Crit.

ſona, *Non nobis, non contra hos;* et in genere agendi, *Non ſic;* et in modo, *Non in tantum.* Sed perſonam ſaepius decoris gratia intuemur, quae et in nobis, et in iis, qui deliberant, ſpectanda eſt. Itaque quamvis 36
exempla plurimum in conſiliis poſſint, quia
280 facillime ad conſentiendum homines ducuntur experimentis: refert tamen, quorum auctoritas, et quibus adhibeatur. Diverſi ſunt enim deliberantium animi, duplex conditio. Nam conſultant aut plures, aut ſinguli: ſed 37
in utrisque differentia: quia et in pluribus multum intereſt, *Senatus ſit*, an *populus; Romani*, an *Fidenates; Graeci*, an *Barbari:* et in ſingulis, *Catoni petendos honores ſuadeamus*, an *C. Mario; de ratione belli Scipio prior*, an *Fabius deliberet.* Proinde intuen- 38

Non nobis, non contra hos. Poſt *nobis* Alm. inſerit haec: *Et in adverſariis*, quorum neque in reliquis neque in Turic. veſtigium invenio. Neque tamen temere rejecerim hoc additamentum, cum *perſona* h. l. ad ſuadentem tantum et deliberantes videatur referri. *in conſ. poſſint.* Sic ſcripſi e Turic. Alm. Guelf. Voſſ. 1. et edd. a Locat. inde omnibus usque ad Gryph. Ceteri, ut et Geſn., *in c. poſſunt.* Novi equidem *quamvis* ſaepe cum indicativo ſtrui, de qua re conſulendus eſt Perizonius ad Sanctium aliique (vid. Virg. Ecl. 3, 84 in ed. I. H. Voſſii). Sed, in noſtro ſcriptore, idoneis auctoribus uſitatiorem formam credere malui. S non C in priore vocabulo Codd. defendunt omnes, etſi edd. vett. non paucae hoc praeferunt. cf. not. ex. ad §. 2.

Fabius deliberet. Guelf. et Turic. *deliberent* cum Alm. et Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ruſc. Sed neceſſariam correctionem Regius fieri juſſit. Aſtipulatur Goth. ut et videntur Britt.

Proinde. Sic mei libri omnes, nec video quare Geſn. malit

Non nobis, non contra hos. cf. not. Crit.

Scipio — Fabius. conf. §. 17.

da *ſexus*, *dignitas*, *aetas*. Sed mores praecipue diſcrimen dabunt. Et honeſta quidem honeſtis ſuadere facillimum eſt: ſi vero apud turpes recta obtinere conabimur, ne videamur exprobrare diverſam vitae ſectam, ca-
39 vendum eſt. Et animus deliberantis, non ipſa honeſti natura, quam ille non reſpicit, permovendus; ſed laude, vulgi opinione, et, ſi parum proficiet haec vanitas, ſecutura ex his utilitate; aliquanto vero magis objiciendo aliquos, ſi diverſa fecerit, metus.
40 Nam praeter id, quod his leviſſimi cujus-

Perinde. Ea ipſa quae hic memorantur *ſex. dign. aet.* partes ſunt ejus, quae nunc tractatur, perſonae; ut propter differentiam perſonarum haec quoque intuenda ſint; et hoc eſt in *Proinde.* *honeſti nat.* Jenſ. (tac. Geſn.) *honeſta n.* cum edd. ante Bad. omnibus excepta Tarv. (cf. §. 31), Cod. nullo, quod jam correxit Regius. *permov. ſed laude. Sed* eſt in omnibus libris, a Geſnero omiſſum per errorem, quem correxerunt Bipontini. *ſecutura — utilitate.* Praeter Goth. et Voſſ. 2. *ſecuturam — utilitatem* dant Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. Loc. Ven. Ruſc. Bad. qui contra Regium *utilitate* ſuadentem (in *ſecut.* nihil monet Reg.) e Vallenſi etiam defendit accuſativum, quem repetit ab eo quod ſequitur *objiciendo*, quae Geſneri quoque ratio eſt. Ego veriſſimum puto ablativum qui in Codd. videtur eſſe. praeter memoratos, omnibus; eſt autem in edd. meis reliquis, ut Tarv. vid. not. prox.

div. fecerit met. Repoſui ſingularem pro Geſneri et recc. (exc. Capper.) *fecerint*, autoribus Alm. (Turic. ſiletur) et edd. inde a Ruſc. (qui differt h. l. a Locat. vid. Prooem. §. 4.) usque ad Stoer. omnibus meis. Refertur ad *deliberantis* (non *deliberantium*) *animum*. Intelligere enim *turpes* iſtos, qui erant in initio integri ſenſus hujus, contortum arbitror.

Nam praeter. Turic. *Nam quod p.* ſed imponitur *que* τῷ *quod.* Alm. *N. quod p.* cum Voſſ. 3. *N. quidem p.* Voſſ. 1. Ego Turic. ſecundam ſcripturam veram exiſtimo.

aliquanto — magis. cf. not. ad 1, 12, 4.

que animus facillime terretur, neſcio an etiam naturaliter apud plurimos plus valeat malorum timor, quam ſpes bonorum: ſicut facilior eisdem turpium, quam honeſtorum, intellectus eſt. Aliquando bonis quoque ſua- 41
dentur parum decora: dantur parum bonis conſilia, in quibus ipſorum, qui conſulunt, ſpectatur utilitas. Nec me fallit, quae ſta-
281 tim cogitatio ſubire poſſit legentem: Hoc ergo praecipis? et hoc fas putas? Poterat me libe- 42
rare Cicero, qui ita ſcribit ad Brutum, propoſitis plurimis, quae honeſte ſuaderi Caeſari

liberare Cic. Omiſi *M* ante *Cic.* cum Turic. Guelf. Alm. Goth. (tac. Geſn.) Edd. ante Ald. omnes *C.* ponunt pro *M.* (de Jenſ. tac. Geſn.) quod mero errori poſt *e* in *liberare* ante *C.* imputandum. cf. not. Crit. ad 1, 10, 4.

ſuaderi — poſſent. Turic. Alm. Voſſ. 3. *ſ. — poſſint.* Guelf. *poſſunt.* Edd. quidem omnes meae imperfectum, quas, vel contra praeclaros Codd., ſequi debere mihi videbar. Quod enim typis ipſis ſignificavi: verba haec *propoſ. — poſſent* nondum ſunt Ciceronis, verum ipſius Quintiliani; quam rationem ſoli adhuc tenuerunt Ruſc. Badius in priore ed., Rollinus,

plus valeat — intellectus eſt. Commodum Pſeudo-Turnebus ablegat ad Cic. Partitt. Orr. c. 26. unde haec hauſerit Qu. „Videndum, quanto magis ho„mines mala fugiant, quam ſe„quantur bona. Nam neque „honeſta tam expetunt, quam „devitant turpia.“ cet.

ipſorum — utilitas. Qui cum ipſi ſint mali, ne conſilia quidem, talibus utilia futura, poterunt valde bona eſſe; alioqui, neglecta conſulentium utilitate, publice tantum utilia ſuadebis, quod eſt contra ſuaſoris fidem. Haec quidem ſententia, quae cum rigida Stoicorum virtute non prorſus conſpirat, ex Ciceronis exemplo, quod mox legetur, apparet.

Hoc — praecipis. Valde ſimilis oratio eſt Ciceronis et ipſius ſe quaſi objurgantis Pro Coel. c. 17. „Haec igitur eſt „tua diſciplina? Sic tu inſti„tuis adoleſcentes.“ cet. cf. 9, 2, 15.

ſuaderi — poſſent. vid. not. Crit.

poſſent: *Simne bonus vir, ſi haec ſuadeam? Minime. Suaſoris enim finis eſt utilitas ejus, cui quisque ſuadet. At recta ſunt: quis negat? ſed non eſt ſemper rectis in ſuadendo locus.* Sed quia eſt altior quaeſtio, nec tantum ad ſuaſorias pertinet, deſtinatus eſt mihi hic locus duodecimo (qui ſummus futurus
43 eſt) libro. Nec ego quidquam fieri turpiter velim. Verum interim haec vel ad ſcholarum exercitationes pertinere credantur. nam et iniquorum ratio noſcenda eſt, ut melius
44 aequa tueamur. Interim ſi quis bono inho-

Capperonnerius, etſi ceteroqui prava diſtinctione turbans locum. Eadem eſt in fragmentis quoque Ciceronianis. Et ea ſola vera eſt. *Haec* enim, quod mox eſt in verbis Ciceronis, ſi refertur ad ea „quae honeſte ſuaderi poſſunt," exiſtit ſententia praepoſtera Ciceronis negantis ſe bonum virum fore, ſi honeſta, in genere, ſuaſerit Caeſari. Vides *haec* iſtud referendum eſſe ad certa quaedam conſilia, in prioribus poſita a Cicerone, ſed quae non attulerit Qu. Is in univerſum ſignificans ea, de ſuo narrat, propoſuiſſe Ciceronem in ſuperioribus talia multa, „quae — *poſſent*." Ita apparet ſoli imperfecto eſſe locum, quippe quod pendeat a perfecto in *propoſitis*. Contra ſi Ciceronis eſſent iſta „*propoſ*. — *poſſ*." ſcribi deberet *poſſint*. Neque enim tunc hiſtorice praeteritoque tempore accipienda eſſent *propoſita*; verum hoc modo: „Cum parata mihi ſint et propo-„ſita multa, quae — ſuadere *poſſim*" h. e. „Cum habeam mul-„ta, quae ſuadeam." Geſnerus egregie correxit ſuperiorum edd. diſtinctionem; haec tamen, de quibus agimus, verba Ciceroni jam aſſignans, quocum facit et Gedoynus. Mea ratio tota eſt apud Rollinum editum ab Harlete, item Ruſc. et Badium, ut monui; niſi quod illic nulla eſt typorum diverſitas. Caeſarem autem h. l. eſſe Octavianum, vix attinet dicere. De ejus nimia apud Ciceronem gratia, etiam perſonatus ille Brutus conqueritur, quem habemus in epiſtolis hodie extantibus. vid. not. ex. ad 2, 20, 10.

duodec. — libro. Capite primo integro.

neſta ſuadebit, meminerit non ſuadere tanquam inhoneſta, ut quidam declamatores Sextum Pompejum ad piraticam, propter hoc ipſum, quod turpis et crudelis ſit, impellunt: ſed dandus illis deformibus color, idque etiam apud malos. Neque enim eſt quisquam tam malus, ut videri velit. Sic 45
Catilina apud Salluſtium loquitur, ut rem ſceleratiſſimam non malitia, ſed indignatione, videatur audere. Sic Atreus apud Varium:

Neque enim. Sic Guelf. Ceteri *Nec e.* cf. 5, 8, 6. *ut videri velit.* Ita Turic. Alm. Guelf. Voſſ. 1. Goth. Voſſ. 2. et edd. meae ante Gryph. omnes. Hic primus inſeruit *malus,* poſt *ut;* quod deinceps eſt in omnibus, languidiore ſententia. *Salluſt. loquitur, ut.* Omittunt *loquitur* Turic. et Alm., ſoli quantum video. Continuabantne igitur orationem, non interpungentes poſt *audere,* ut etiam hoc referretur ad id quod ſequitur *inquit*? Mollior tamen videtur recepta. *Varium.* Goth. (tac. Geſn.) *Varum* cum Voſſ. 2. et edd. multis ante Leid. Sed *Varrum* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Venet. Primus meorum Aldus *Varium* dat, qui et in ſcriptura *Varrum* latet. Turic. et reliqui quin verum nomen habeant, non dubito. Infra 10, 1, 98, ubi multi Codd. pro *Varii Thyeſt.* dant nominativum viri. Goth. item *Varus,* Guelf. *Varrus.*

Sextum Pompejum. Poterant ſane multa pro tali conſilio afferri, ut patet ex iis quae collegit e ſcriptoribus Freinshemius in Supplem. libri Liv. 123. c. 1.

color. cf. 4, 2, 88.

apud Salluſtium. B. Cat. c. 16 apud Teller., apud Cortium 20.

apud Varium. L. Varius, Virgilii et Horatii familiaris, epici et tragici carminis auctor, cujus opera magno literarum detrimento interciderunt. cf. 10, 1, 98 item I. H. Voſſium ad Virg. Ecl. 9, 35. Ejus tragoedia, Thyeſtes, celebrata ſcriptoribus, nuper in Batavia reperta jactabatur, ſed ſuppoſita tanto nomini, ut ſtatim agnoverunt Critici. Hujus ipſius fabulae verſus ſunt, quorum h. l. habemus fragmenta.

— *Jam fero* (inquit) *infandiſſima,*
Jam facere cogor.

Quanto magis eis, quibus curae fama fuit,
46 conſervandus eſt hic vel ambitus? Quare et,

Jam fero — cogor. Diſpoſui fragmentum e ſententia Rutgerſii in Lectionibus Venuſinis c. 5, flagitante metro. Geſneri conjectura, *ferre* optantis pro *fero* a libris non adjuvatur (Guelf. pro eo *vero*, in quo latet recepta ipſa), et robuſtius videtur ſi *facere* tantum, non item *ferre*, ſe cogi dicat. Continuos enim duos ſpondeos in iambis Latinis non morabor.

curae fama. Sic Guelf. Jenſ. (tac. Geſn. niſi forte in meo exemplo calamo eſt correctum e *cura famae*) Obr. item Turic. a prima manu, nam a ſecunda eſt *curae famae* (ut et in Alm.) a tertia denique repoſitum *fama.* Ald. Bad. ſec. Cerv. Baſ. dant *aliqua cura famae*, quod in aliquot exemplis inventum probat Regius, ſed Bad. in pr. rejicit *aliqua*, quod neque neceſſarium ſit et omittatur in Vallenſi. Ceteri, ut et Geſn., *cura famae.* Non multum intereſt; ſed noſtrum minus videbatur potuiſſe oriri e corruptela.

hic vel amb. Fortaſſe iniquior in Francium videar, ſed non credo ejus eſſe conjecturam quae memoratur a Burm. *velut* pro *vel.* Hoc ipſum enim quod repoſuiſſe fertur ille, invenio in *Turic.* qui cum Alm. nimis ſolet conſpirare, quam ut caſu factum putem, quod Francius, Almeloveeniani Codicis dominus, conjecerit, quod legitur in Turic. (gemello Alm.) Fortaſſe a ſolo Burm. turbatum eſt aliquid, neque arrogavit ſibi hanc emendationem Francius. Veram autem exiſtimo ſcripturam *velut.* *Vel* quam ſit contortum, unusquisque ſentiat. Poterat ſane Qu. id, quod malus homo non vult videri malus, appellare *ambitum* (ubi recte Geſn. confert 12, 10, 5 *intelligendi*

quibus — fama. Si, in hominum profligatiſſimorum (quales fuere Catilina, Atreus) perſona, ſtudium turpitudinis abhorret a veriſimilitudine, quanto magis in honeſtioribus debent fingi convenientia!

hic vel ambitus. Vel ſi merus fuerit ambitus h. e. captatio honoris, cf. §. 32. Eſt tamen durior collocatio conjunctionis *vel*, quam pro *ſaltem* uſurpari quo auctore affirmet Regius, non equidem dixerim, etſi video in eadem opinione eſſe Turſellinum, ſed revictum ab Erneſto p. 1048. cf. not. Crit.

cum Ciceroni dabimus conſilium, ut *Antonium roget*, vel etiam ut *Philippicas* (ita vitam pollicente eo) *exurat*, non cupiditatem lucis allegabimus (haec enim ſi valet in animo ejus, tacentibus quoque nobis valet), ſed, ut ſe reipublicae ſervet, hortabimur. Hac illi opus eſt occaſione, ne eum talium 47
282 precum pudeat. Et C. Caeſari ſuadentes re-

ambitum h. e. affectationem peritiae rerum ad artes pertinentium); ſed, quoniam ridiculum videbatur, ambitioſum appellari eum, qui recuſat audire nequam, molliit vocabulum ſolito, in talibus, additamento, *velut*. Confuſionem τῶν *vel* et *velut* facillimam demonſtrat Drakenb. ad Liv. 26, 37, 5. De uſu hoc τοῦ *velut* cf. noſtr. 2, 7, 5. *C. Caeſari.* Sic (non *Cajo Caeſ.*

cum Ciceroni — exurat. „Solent — ſcholaſtici declamatores ponere, Deliberat Cicero, an promittente ſalutem Antonio, orationes ſuas comburat.“ Seneca pater p. Bip. 37. cujus 6 et 7 ſuaſoriae ſunt de Cicerone et de hac ipſa re. Seneca tamen „Hujus“ ait „ſuaſoriae alteram partem neminem ſcio declamaſſe.“ p. 41.

allegabimus. Cave interpreteris: memorabimus, afferemus. *Allegare* graece eſt προσπέμπειν ſcil. φίλους: Mittere ad aliquem amicos, qui aliquid ei perſuadeant, precibus et conſiliis ab eo expugnent. Multis hanc ſignificationem exemplis demonſtrat I. Fr. Gronovius ad Liv. 36, 11, 1. adde L. Senecam de Benef. 5, 25. p. 299 „Diis quoque Homericus ille ſacerdos *allegat* officia.“ Ita h. l. perſona imponitur cupiditati vitae, et inſperatum nitorem conſciſcit oratio, quae nihil habet elegantiae, ſi pervulgatam apud recentiores *allegandi* poteſtatem tenemus. Procedit autem haec ratio in omnibus noſtri operis locis, velut 4, 1, 13. 16; etſi obſcurius, fateor, 7, 4, 21.

occaſione. Capperonnerius, poſt eumque Geſnerus, e Graecorum rhetorum vocabulo ἀφορμὴ hoc mutuo ſumtum putant; et appoſite I. C. Th. Erneſtus in h. v. citat Ulpianum ad Demoſth. Androtianam: θαυμαστέος φαίνεται ὁ ῥήτωρ. δεινὸς γὰρ καὶ ἐν ἀπόροις εὑρεῖν ἀφορμάς. Vides ἀφορμὴν eadem plane poteſtate uſurpatam, qua noſtro loco *occaſionem*; eſt ratio ſeſe expediendi, honeſta ſpecies. Sic fere et 6, 1, 5. 12, 10, 13.

C. Caeſari — regnum. Simi-

gnum, affirmabimus, ſtare jam rempublicam, niſi uno regente, non poſſe. Nam qui de re nefaria deliberat, id ſolum quaerit, quo mo-
48 do quam minimum peccare videatur. Multum refert etiam, quae ſit perſona ſuadentis: quia, anteacta vita ſi illuſtris fuit, aut clarius genus aut aetas aut fortuna affert expectationem, providendum eſt, ne, quae dicuntur, ab eo, qui dicit, diſſentiant. At his contraria ſummiſſiorem quendam modum poſtulant.

ut Geſn.) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoerium meis omnibus, quas ſequi malui, quam nomen integrum ponere, ubi prima eſſet C. non G. vid. 1, 7, 28. Male autem reliquas edd. ſecutus poſui 1, 6, 36. *aſſert exp.* Turic. *aut fert exp.* An ita mutandum quod ex Alm. refertur *Aut* pro *At* in iis, quae protinus leguntur? Saltem diverſam horum Codd. aberrationem vix credo. Sed in altera Turic. collatione eſt *aufert*, et tamen mox *Aut* pro *At* cum Alm.

lis conſultatio apud Dionem Caſſium eſt Octaviani cum Agrippa et Maecenate, ubi hic iisdem fere argumentis utitur, auctis in tantum reipublicae opibus jam civitati locum eſſe negans. Videntur autem vel prudentiſſimi Romanorum regni vocabulo tantopere fuiſſe exterriti, ut etiam Quintilianus *rem nefariam* non obſcure appellaret hanc regni affectationem, qui dominatum Domitiani et ferret et in magna generis humani felicitate poneret. Talis eſt illa Velleji et Lucani, Tiberium Neronemque adulantium, libertas, quae Catones et Brutos meros loquitur.

quia — diſſentiant. Dirimendo demonſtravi *quia* referendum eſſe ad *prov. eſt*, *ſi* autem ad *fuit* et *aſſert.* Non „*aſſert exp.* vita anteacta, ſi „ill. fuit;" ſed „ſi vita anteacta „illuſtris fuit" et „ſi" (id enim repetendum eſt animo) „clarius genus cet. expectationem affert, prov. eſt." Sic nihil abruptum neque confragoſum erit in oratione, quod Geſnerum movit, ut *providendumque* vel *providendum igitur* reponi debere conjiceret.

ſummiſſiorem — modum. Eleganter petita ab arte muſica imago. cf. 1, 12, 14.

Nam quae in aliis *libertas* eſt, in aliis *licentia*
vocatur. et quibusdam ſufficit *auctoritas*;
quosdam *ratio* ipſa aegre tuetur. Ideoque 49
longe mihi difficillimae videntur proſopo-
poeïae, in quibus ad reliquum ſuaſoriae la-
borem accedit etiam perſonae difficultas.
Namque idem illud aliter *Caeſar*, aliter *Ci-
cero*, aliter *Cato* ſuadere debebit. Utiliſſima
vero haec exercitatio, vel quod duplicis eſt
operis, vel quod poëtis quoque aut hiſtoria-
rum futuris ſcriptoribus plurimum confert.
Verum et oratoribus neceſſaria. Nam ſunt 50
multae a Graecis Latinisque compoſitae ora-
tiones, quibus alii uterentur, ad quorum

ſufficit auct. Turic. et Alm. *ſufficiat auct.* Eleganter, neque obſtat quod mox eſt *tuetur*, indicativus. Nemo enim ſola auctoritate uti volet; ut magis quid fieri poſſit, quam quid fiat, oſtendatur. At ſe tueri conantur multi revera.

Namque idem illud. Guelf. et Turic. *Nam quidem illud* cum Bern. Levi aberratione Alm. *Nam quaedam ill.* Voſſ. 1. *Nam quid eſt ill.* In hiſce omnibus latet recepta. Edd. ante Gryph. meae transponunt *N. ill. id.* male. Pejus etiam Bad. Cerv. *N. unum et id.* Cod. Bal. *Unum quidem ill.*

poëtis quoque aut. Turic. omittit *aut*, unde conjiciam, potius quam *aut*, excidiſſe *et*, quod malim fere. Edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Bad., quo accedit Ald. ſec., mox poſt *hiſtor.* repetunt *quoque*, male. Quid autem ſibi velit Francius ante *poëtis* de conjectura inſerens *non*, vix aſſequor, niſi forte, cum mox etiam *eſt* addat poſt *neceſſ.*, *quoque* vel mutavit in *ſolum*, vel ita accepit; quorum nihil probandum.

ſufficit auct. vid. not. Crit.

proſopopoeïa. vid. 2, 1, 2. Diverſa autem haec proſopopoeïa, quae integra eſt declamatio ex ſuaſoriarum genere, ab altera, quae figuris annumeratur, et partem facit orationis vid. mox §. 54. item 6, 1, 25. 9, 2, 29. 37. 11, 1, 39. Ejus generis ſunt quas tangit, 1, 8, 3.

vel — vel. cf. 2, 20, 2.

quibus alii uterentur. cf. 2, 15, 30. Judiciales orationes

conditionem vitamque aptanda, quae dicebantur, fuerunt. An eodem modo cogitavit, aut eandem perſonam induit Cicero, cum ſcriberet Cn. Pompejo, et cum T. Ampio,

induit. Guelf. et Turic. *inducit* cum Alm. Goth. et edd. Jenſ. et Tarv. Regius correxit; et eſt noſtra in omnibus meis a Locat. inde, etiam in Vallenſi Codice, referente Badio. Neque erat quod vel tantillum haereret Burm. ob locum Cic. Pro Coel. c. 15 „*perſonam induxi.*" Appoſite Geſn. citat 6, 2, 36. Sed rem conficit, quod praeterit. perſ. neceſſarium eſt.

T. Ampio. Sic Voſſ. 3. et Bern. niſi quod ille *Tampio* dat continuata ſcriptura, et hic etiam corruptius *tam pio.* Proxime

a Latinis ſcriptas in uſum aliorum memorari non memini. Neque enim videtur inhoneſtum fuiſſe patronis uti; quod ſecus erat apud Graecos.

Cn. Pompejo — T. Ampio. Qua occaſione Pompejo orationem pronunciandam ſcripſerit Cicero, nusquam relatum invenio, neque id ipſum narratur, Pompejum uſum eſſe Ciceronis ſcripto in aliquo negotio. Cum autem Cicero (Brut. c. 68) ejus eloquentiam non magnam fuiſſe ſignificet, potuit ſane, ubi aliquid gravius eſſet eloquendum, confugere ad amicum ſuum, qui idem eſſet hominum diſertiſſimus. De T. Ampio Balbo non magis habeo, quod ex hiſtoria doceam inſtructum oratione a M. Tullio. Fuit is ſummo ſtudio erga Pompejum, ita ut *tuba belli civilis* audiret a Caeſarianis (Cic. ad Div. 6, 12). Hunc tamen per familiares C. Caeſaris cum ipſo in gratiam reduxit, ut ab exilio redire ei liceret (l. c.). Potuit igitur hoc beneficium vel impetrare, vel acceptum collaudare Ampius oratione, ſcripta a ſummo dicendi artifice; quales ſuo nomine habuit Cicero pro Marcello et pro Ligario. Nec obſtat, quod ipſe Ampius „ſtudium ſuum conſumſit in virorum fortium factis memoriae prodendis;" (l. c.) quoniam in tanto ſuo tempore ſuae eloquentiae parum fortaſſe confidebat. Quanquam nec diffiteor longe alia occaſione Ampium potuiſſe uti Ciceroniana facundia. Hunc certe eſſe, qui a Quintiliano memoretur h. l. ſatis videor probaſſe in not. Crit. De ipſo praeter plura loca in Epiſtolis ad Div. poſſunt conſuli Epp. Cic. ad Att. 8, 11 in ep. Ciceronis ad Cn. Pomp. Vellej. 2, 40. Suet. Caeſ. c. 77. (quo et ipſo loco apparet eum libros conſcripſiſſe) Caeſar de bello Civili 3,

ceteriſve; ac non uniuscujusque eorum for-

accedit Voſſ. 1. *C. Tampio.* Tur. Bodl. Andr. Obr. *Domitio.* Edd. ante Baſil. meae omnes *C. Domitio* (nam Venetam C omittere falſo narrat Gibſ.) Baſil. *C. Domitio et Appio.* Guelf. Goth. Vall. (referente Badio) *C. Appio*, quibus accedere narratur Alm. quod mecum mirabuntur, qui adhuc ſummum attenderunt Alm. et Turic. conſenſum. Voſſ. 2 non memoratur et facit haud dubie cum Goth. Hujus autem ſcripturam a Gryphio inde meae praeferunt omnes. Burmannus *Domitium* temere ejiciendum eſſe negat, quia Cicero ei ſcripſerit laudationem Porciae uxoris vel matris. Cic. ad Att. 13, 37. 48. Videtur Burmannus rationem Baſileenſis ed. probare qua duo nomina conjunguntur, quam ipſe quoque, ut tutiſſimam, ſequerer ſi ullus oſtenderetur Codex, in quo eſſet. Neque tamen locis iſtis ad Atticum manifeſto apparet, ſcripſiſſe Ciceronem hanc orationem a Domitio pronunciandam, quoniam, cum Domitio, Brutus quoque memoratur, cui mitti debeat laudatio. Valde ſimilis ſane eſt ratio Ad Qu. fr. 3, 8 „Serrani Domeſtici „filii funus perluctuoſum fuit — Laudavit pater *ſcripto meo.*" quem locum citat Burm. *Appium* alienum eſſe a noſtro loco vel praenomen *C.*, quod additur, oſtendit. Sic enim Manutius ad Cic. ad Div. 1, 3. „*T. Appius*" (apud noſtrum quidem h. l. *C. App.*; ſed eodem redit) „mendo manifeſto: quia „duo praenomina ſimul eſſe non poſſunt." Ipſum tamen etiam *Domitii* nomen, cum praeſertim in Codd. *C.* antepoſitum non inveniatur, occupare minus noti illius *T. Ampii* locum potuiſſe, exiſtimo. *M* ineſt, et P cum T non raro confunditur in MSS. cf. Drakenb. ad Liv. 27, 15, 11. Nam quin *Ampius* h. l. ſine errore ſcriptus ſit a librariis, nemo, opinor, dubitabit, qui expenderit nullam fuiſſe occaſionem tam praepoſterae ſcri-

105. Varro de vita Populi R. in fragm. ap. Non. p. 249 ed. Bip. Varr. Exempla orationum aliis ſcriptarum affert Burm. Cic. de Orat. 2, 84. quod eſt Laelii, et Cic. ad Q. fratrem 3, 8. quod eſt ipſius Ciceronis. Hae tamen ſunt e genere demonſtrativo. Judicialis autem manifeſtum exemplum adhuc deſidero, neque potuit hoc adeo frequens eſſe inter Romanos, qui patronis ſolebant uti in judiciis. cf. 2, 15, 30. In noſtro quidem loco de induſtria videntur conjungi earundem in republica partium viri, primarius alter, alter obſcurior, quorum utriusque imaginem diligenter expreſſerit Cicero.

tunam, dignitatem, res geſtas intuitus, 283
omnium, quibus vocem dabat, etiam ima-
ginem expreſſit? ut melius quidem, ſed
51 tamen ipſi, dicere viderentur. Neque enim
minus vitioſa eſt oratio, ſi ab homine, quam
ſi a re, cui accommodari debuit, diſſidet:
ideoque Lyſias optime videtur in iis, quae
ſcribebat indoctis, ſervaſſe veritatis fidem.

pturae qualis eſt in Bern. v. c., cum *Appius* contra multis locis male obtruſus fuerit pro *Ampio*, velut Cic. ad Div. 1, 5. 6, 12. 10, 29. 13, 70 ubi cf. Victorium, Manutium, Gebhardum. it. Caeſ. de B. C. 3, 105 ed. Oud. Eodem, quo in Bern., errore diſcerptum nomen habes Cic. ad Div. 2, 16 in aliquot Codd. Ita ii ipſi Codd., qui noſtro loco praeferunt *C. Appio*, firmant ſcripturam quam recepi.

ceterisve. Turic. *Caeſari ſue* (in altera collatione *Caeſari ſuo*) a prima manu, a ſecunda *Caeſariue*. Alm. *Caeſari ſuo.* Bodl. *Caeſariue* cum Andr. Obr., at non Veneta, ut narrat Gibſ. Caeſarem hinc eſſe alienum, praeter ea quae rectiſſime monet Burm. de ipſius eloquentia, quae tali auxilio non indiguerit, ipſa quoque Codicum ſcriptura perſuadet mihi. Prima enim illa in Turic. manus ſatis oſtendit erroris originem. *S*, quod ibi legitur, remanſerat ex vera ſcriptura *caeterisue*, quam male redderet librarius ignarus, unde in Alm. etiam deterius factum eſt: *Caeſari ſuo*, quod ipſum altera collatio tribuit Turicenſi. Quod corrector in Turic. repoſuit, id in ceteros quoque Codd. ab eruditorum ingenio invectum fuit. Suetonium (Caeſ. 55.) male citat Burm., docturus Caeſarem ipſum alteri ſcripſiſſe orationem. Ibi enim „ex perſona Caeſaris ſermo.“ Edd. meae omnes, praeter Obr., dant receptam.

Lyſias — indoctis. Similia fere de eo Dionyſius Halic. p. 82. extr. ὁμοίως δὲ τοῖς ἰδιώταις διαλέγεσθαι δοκῶν, πλεῖστον ὅσον ἰδιώτου διαφέρει. item p. ſq. extr. ἀποδίδωμί τε οὖν αὐτῷ καὶ τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετὴν, καλουμένην δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἠθοποιΐαν. cf. not. ad 1, 9, 3. Ex ipſo Lyſia elegantiſſimum ethopoeïae exemplum, in quo inferioris conditionis homo effictus videatur, affert Rutilius Lupus p. Ruhnk. 66 ſeqq.

Enimvero praecipue declamatoribus conſiderandum eſt, quid cuique perſonae conveniat? qui paucilſimas controverſias ita dicunt, ut advocati; plerumque filii, patres, divites, ſenes, aſperi, lenes, avari, denique ſuperſtitioſi, timidi, deriſores, fiunt: ut vix comoediarum actoribus plures habitus in pronunciando concipiendi ſint, quam his in dicendo. Quae omnia videri poſſunt *proſopo-* 52
poeïae; quas ego ſuaſoriis ſubjeci, quia nullo alio ab his, quam perſona, diſtant. Quanquam haec aliquando etiam in controverſias ducitur, quae ex hiſtoriis compoſitae, certis agentium nominibus continentur. Neque 53
ignoro, plerumque exercitationis gratia poni

quas ego ſuaſ. Guelf. et Turic. *quam e. ſ.* cum Alm. Goth. et edd. Jenſ. et Tarv. Mallem hoc, ſi mox eſſet *diſtat*, pro *diſtant*. Tum genitivus ſit *proſopopoeïae*, non nom. plur., quod longe elegantius. In recepta enim debebat eſſe: *Quae omnes v. p. proſ.* *certis agentium nom.* Turic. *certius argentium n.* Prius eſt et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. (praeter Loc. Ven. Ruſc. Bad. ſec. Cerv. Baſ. Burm. Capp. Geſn. et ſi qua recentior) meis omnibus, cum e Vallenſi revocaverit Bad. improbans Regium, qui noſtrum ex ingenio, ut videtur, repoſuerat. Comparativum ſuperiora reſpicere ait Badius. Sed hoc eſt nihili, et recte locutionem in aere alieno uſitatam *certis nominibus*, quam illuſtret Bentl. ad Hor. Epiſt. 2, 1, 105, comparat Burm. Eſt autem *certis* in Guelf.

Neque ignoro. Ita Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. (praeter Bad. ſec. Cerv.) ante Burm. meis omnibus. Hic cum aliquot prioribus inſeruit *enim* de Regii conjectura, nequaquam neceſſaria, ut et Badius judicat, qui conjunctionem a Vallenſi quoque abeſſe narrat. Capper. et Geſn. retinuerunt *enim*.

quas ego ſuaſ. vid. not. Crit.

et poëticas et hiſtoricas; ut *Priami verba apud Achillem*, aut *Sullae dictaturam deponentis* in concione. Sed haec in partem ce-

et poëticas et hiſtoricas. Guelf. *et poeti eas hiſtorias.* Prius mero errore. Alterum eſt in omnibus meis edd. ante Badium, qui receptam, quam conjiciendo aſſecutus erat Regius, in Vallenſi eſſe narrat. Videntur aſtipulari Turic. aliique non pauci. Noſtram habet Goth. *in partem cedent.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Gryphium omnibus, niſi quod Tarv. dat *cadent in p.* quae videtur eſſe corruptela ſcripturae Turic. et edd. ante Bad., ipſius (ſed levius) corruptae, *caedent.* (Sed Badius in nota *cadent* et ipſe.) Gryph. *i. partes cedunt*, quem deinceps ſecuti ſunt omnes praeter Obr. qui revocavit ſingularem, futurum non item. Cum hoc facere narrantur et Bal. Andr. Voſſ. 2. Veterum edd. et meorum Codd. ſcripturam retinere debui, cum ſingularem in ſimili locutione ponat Qu. 5, 11, 36 „ea — in exemplorum „locum cedunt.“ *locus*, *pars* nihil aliud eſt niſi *genus*, *ſpecies*,

at poëticas — in concione. Quod potiſſimum vocabulum intelligi debeat ad iſta adjectiva *poët. hiſt.*, poteſt dubitari. Video Gedoynum eo retuliſſe *controverſias* ex proximis. Sed Priamus apud Achill., Sulla dep. dict., non ſunt controverſiae, quae judiciali genere continentur. Neque dubito quin *perſonae* ſint ſubaudiendae, non autem *proſopopoeïae*, (quod ipſum quoque proponit Capper.) Sed in hac ratione offendor eo quod ſequitur „Priami *verba*.“ Satis enim erat ſolum genitivum „Priami“ poni, qui referretur ad *perſonam*, ſicut et mox „Sullae — „deponentis“ ubi „verba“ ſubaudire frigidum videtur. A nullo quidem libro abeſſe „*verba*“ iſtud video, ſed magnopere redolet correctorem, unde regimen genitivi ſumeret inſcium. Qui tamen praetulerit alteram illam Capper. rationem, intelligendi *proſopopoeïas*, is exemplo fortaſſe tueatur ſe eo, quod mox §. 55 „*apud* C. Caeſ. *conſultatio* „— *ponitur*.“ Ita hic *proſopop. ponitur*, quae ipſa ſunt *verba* (h. e. deprecatio) *apud* Ach. Priamus Achillem implorans ut Hectoris corpus ſibi concedat, poëtica perſona, ex Homeri Iliade petita 24, 486 — 506. Sulla, deponens dictaturam, hiſtorica. vid. Freinshem. Suppl. Libr. Livii 89, 37. 38.

in partem cedent. vid. not. Crit.

dent trium generum, in quae cauſas diviſimus. Nam et rogare, indicare, rationem
284 reddere, et alia, de quibus ſupra dictum eſt, varie, atque ut res vult, in materia *judiciali*, *deliberativa*, *demonſtrativa*, ſolemus. Fre- 54
quentiſſime vero in his utimur ficta perſonarum, quas ipſi ſubſtituimus, oratione: ut, apud Ciceronem pro Coelio, Clodiam, et

ubi pluralem alienum fere agnoſcas. Locutio omnis interpretanda: „annumerabuntur tribus generibus" cet.

indicare. Goth. et Voſſ. 2. *vendicare* (neque enim *vind.* Goth., ut narrat Geſn.) item Vallenſ. referente Badio. Turic. Alm. Ioann. *judicare*, in quo eſt levis error. Ne illud quidem valde conſiderandum duco, in ſolita horum confuſione cf. not. Crit. ad 2, 17, 2. Nam in loco gemino, quo reſpicit, eſt *narramus*, nihil autem ſimile *vindicandi.* Ceterum mox in *et alia* ſuſpicor *et* natum ex ultimo *reddere.* cf. 3, 4, 3.

res vult in materia. Guelf. *r. ultimae m.* Voſſ. 1. 3. Turic. *r. ultimi materiae.* Alm. *res materiae*, miro a Turic. diſſenſu. *demonſtrativa ſolemus.* Auctoribus Turic. Alm. Guelf. Voſſ. 1. 3. Goth. et edd. meis ante Ald. omnibus, quo acc. Bad. pr. (ſecunda non item) omiſi *ſubjicere*, quod reliqui inſerunt, Geſn. quoque, etſi uncis appoſitis. Multi ſane Codd. a conferentibus ſunt neglecti, ut Voſſ. 2. Originem vitii, de qua anquirit Geſn., non ita facile demonſtres.

Freq. vero. Goth. Voſſ. 2. *Fr. tamen* cum edd. meis ante Gryph. omnibus, qui et ipſe hoc habet in margine. Sed Ald. uterque *vero.* Parvi refert, noſtrum rectius arbitror.

de quibus ſupra. Recte ablegat Capper. ad 3, 4, 3.

in his. Hoc refero ad triplices iſtas, quas modo memoravit, materias; non ad *rogare* cet. quae eſt Gedoyni ratio, ne ipſa quidem ſpecie carens.

apud Ciceronem — alloquitur. vid. Cic. Pro Coelio c. 14. 15. mirae eloquentiae locum. Quid ſit Appius „in „caſtigationem amorum lo„quens" facile apparet, quid contra Clodius „in hortatio„nem" non item. Haec tamen cum ſit veriſimillima ſcriptura (vid. not. Crit.), ſi contuleris ipſum Ciceronem, videbis Clodium a Coelii quidem amore abducentem, ſed ad alios faciliores et magis expoſitos amores hortantem. Et eſt haec

caecus Appius et Clodius frater, ille in caſtigationem, hic in hortationem amorum compoſitus, alloquitur. Solent in ſcholis fingi materiae ad deliberandum ſimilióres controverſiis, et ex utroque genere commixtae: ut cum apud C. Caeſarem conſultatio de poena

hortationem amorum. Guelf. *h. morum* cum Goth. Voſſ. 2. Vallenſ. (ref. Badio) ed. Bad. pr. Sed Turic. *orationem morum* cum Alm. Bal. Voſſ. 1. Andr. Jenſ. Tarv., quo acc. Ald. utraque. Hanc ſcripturam inveniens Regius correxit *rat. am.* quod eſt in Loc. Ven. Ruſc. Bad. ſec. et reliquis meis omnibus, praeter Gryph. qui habet noſtram, cum Steph. Colin. Ad hanc omnium Codd. maxime accedit Ioann. praeferens: *orationem amorum;* in quo tamen latere puto noſtram ipſam. *Orandi* enim et *hortandi* verba ſaepiſſime confunduntur in MSS. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 38, 1. Regii et recentiorum conſtitutio an ſit in Bodl., etſi ſiletur is, dubitari ſane poteſt. In Voſſ. 3 *rationem morum* eſſe docemur. *Amorum* neceſſarium prorſus pro *morum* in uno tantum, ut dixi, eſt Cod. niſi forte in Bodl. quoque et Argent. Sed erat proclivis error. Geſnerus conjicit *in curationem amorum*, non quidem neceſſario, ut opinor. Recte Badius „Hortatio" ait „contraria eſt caſtigationi; unde „eam lectionem teneam." Quod paulo ante inter *Coel.* et *Clod.* inſeritur *in* a Codd. meis tribus, et Voſſ. 2. 3. Bern. item edd. ante Gryph. omnibus, eum errorem puto librariorum ad illud, quod longiore intervallo infertur, *alloquitur*, non reſpicientium, neque religioni duxi cum recentioribus ejicere importunam voculam.

Solent in. Turic. *Sollennis*, ſatis proclivi errore, unde apparet quid ſibi velit portentoſa apud Burm. Almeloveniani ſcriptura *Solempniis.* Simile quid Voſſ. 1.

hortandi propria poteſtas, ut, qui alterum ad faciendum incitat, is *hortari* cum dicatur. Sic Virg. Aen. 6, 529 *Hortator ſcelerum*, quo recte utitur Barthius ad Stat. Theb. 5, 103. Sic et canes *hortantur* venatores. Hoc ipſum proſopopoeïae in oratione exemplum affert Priſcianus in praeexercitamentis apud Pithoeum p. 329. ap. Putſch. 1340.

poena Theodoti. Plutarch. p. 660. C. D. Pomp. *Θεόδοτος δὲ (Χῖος, ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλος τοῦ βα-*

Theodoti ponitur. Conſtat enim accuſatio-
ne et defenſione cauſae, quod eſt judicialium
proprium. Permixta autem eſt et utilitatis 56
ratio, *An pro Caeſare fuerit occidi Pom-
pejum? An timendum a rege bellum, ſi Theo-
dotus ſit occiſus? An id minime opportunum
hoc tempore, et periculoſum, et certe longum
ſit futurum?* Quaeritur et de honeſto, *De-* 57
*ceatne Caeſarem ultio Pompeji? An ſit ve-
rendum, ne pejorem faciat ſuarum partium
cauſam, ſi Pompejum indignum morte fatea-
tur?* Quod genus accidere etiam veritati pot- 58
eſt. Non ſimplex autem circa ſuaſorias error
in plerisque declamatoribus fuit, qui dicendi
genus in his diverſum, atque in totum illi

Theod. ſit occ. Turic. *T. fuit o.* Natumne ex *fuerit?* Alm. non memoratur. *atque in totum illi.* Turic. *atque illi* cum Alm. et Obr. Non equidem accedam huic omiſſioni cum et ipſe noſter et alii ejus aevi *in totum* non raro uſur-

σιλέως Πτολεμαίου ἀνειλημμένος) δεινότητα λόγου καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνύμενος κράτιστον ἀπέφηνεν εἶναι μεταπεμψαμένους ἀνελεῖν τὸν Πομπήιον. — προσεπεῖπε δὲ διαμειδιάσας (ὥς φασιν) ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει. Contraxi verba Plutarchi. Id. Caeſ. p. 730. D. (*Καῖσαρ*) *Θεόδοτον ἀπεστράφη τὴν Πομπηΐου κεφαλὴν φέροντα.* Id. M. Brut. p. 999. D. *Θεόδοτος — παρὰ τῆς τύχης χρόνον εἰς ἄδοξον καὶ ἄπορον καὶ πλάνητα βίον ἐπιδανεισάμενος, τότε Βροῦτον ἐπιόντα τὴν Ἀσίαν οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀναχθεὶς καὶ κολασθεὶς, ὄνομα τοῦ θανάτου πλέον ἔσχεν ἢ τοῦ βίου.* L. Seneca de Ira 2, 2 p. Bip. 30. „Quis non „Theodoto, et Achillae“ (is interfector fuit Pompeji Magni) „et ipſi puero“ (regi Ptolemaeo) „non puerile auſo facinus infeſtus eſt?“ Frequentatam rhetoribus hanc ſuaſoriam diſcimus e M. Seneca rhetore, Controv. 2, 12 p. Bip. 171 „Suaſoriam de Theodoto „declamavit pèr triduum (La„tro).“

veritati poteſt. Non fictae ſolum apud rhetorem materiae. cf. §. 62.

judiciali contrarium eſſe exiſtimarunt. Nam et principia abrupta, et concitatam ſemper orationem, et in verbis *effuſiorem* (ut ipſi vocant) *cultum* affectaverunt, et earum breviores utique commentarios, quam judicialis
59 materiae, facere elaborarunt. Ego porro ut prooemio video non utique opus eſſe ſuaſoriis, propter quas dixi ſupra cauſas, ita cur initio furioſo ſit exclamandum, non intelligo: cum propoſita conſultatione rogatus ſen- 285
tentiam, ſi modo eſt ſanus, non quiritet, ſed quam maxime poteſt civili et humano in-

pent. cf. 3, 6, 32. 4, 1, 72. 8, 6, 8. 9, 2, 88. it. L. Seneca de Ira 1, 16 p. Bip. 22. et Plin. in H. N. frequentiſſime. cf. *in quantum* 2, 10, 4.

judicialis mat. Guelf. et Turic. *legalis m.* cum Codd. et edd. ante Bad. ſec. meis omnibus. Regius conjecit, quod deinde receptum eſt. Et ſane aptius videtur; non negem tamen Qu. hic, ubi non agit de ſtatibus, *legalem mat.* potuiſſe latiori poteſtate uſurpare. Silentur Bern. et Bal. quorum alter, niſi mutilus eſt h. l. videtur tueri receptam. *Legalis* revocavit Obr. ex ſuo profecto Codice. Id etiam in Vallenſi eſſe narrat Badius.

ut ipſi vocant. cf. 2, 12, 9.

breviores — commentarios. Minus ſcripti domo attulerunt, ſed impetu ipſo freti ad dicendum ſurrexerunt. (cf. §. 65.) Commentarii ſunt quae in uſum futurum perſcribimus cf. 1, 8, 19. 3, 6, 59. item Cic. Brut. c. 44 extr. „non „— oratio, ſed — orationis „commentarium.“ Sed cum minus ſcripſerunt, plerumque etiam breviores fiunt ipſae orationes. (cf. §. 68.) Mox ad *judicialis mat.* cf. not. Crit.

dixi ſupra. §. 6. De *porro* vid. not. ad 2, 17, 8.

civili. Cum *civilis* in republica eſſet is, qui neminem opibus praegravare, ſed omnibus aequalem et nequaquam plus quam *civem* vellet ſe praeſtare, videmus jam Quintilianeo aevo ſignificationem *comitatis* haeſiſſe vocabulo, quae nunc in Francogallica lingua ſola eſt. cf. 2, 6, 3 *vivaciores.* cf. Theſaurum Fabri a Geſn. ed.

greſſu mereri aſſenſum deliberantis velit. Cur autem torrens, et utique aequaliter con- 60
citata ſit in ea dicentis oratio, cum vel praecipue moderationem rationemque conſilia deſiderent? Neque ego negaverim, ſaepius ſubſidere in controverſiis impetum dicendi prooemio, narratione, argumentis: quae ſi detrahas, id fere ſupererit, quo ſuaſoriae conſtant: verum id quoque aequalius erit, non

Cur autem. Goth. et Voſſ. 2. *C. igitur*, ſoli quantum video, ſed cum edd. ante Ald. ſec. omnibus, exceptis Tarv. (a Jenſ. recedente cf. not. ad §. 39.) et Ald. pr. Non eſt ſane quod diſpliceat *igitur*.

quae ſi detrahas. Sic Guelf. et Turic. *quem ſ. d.* Goth. Voſſ. 2. Vall. ref. Badio, cum edd. a Badio inde ad Obr. usque omnibus, exc. Ald. ſec. Pravam hanc ſcripturam expreſſit Gedoynus.

et utique aequaliter. cf. not. Crit. ad §. 6.

ſubſidere — impetum. Monendi videntur tirones ut verbi penultimam corripiant, quoniam in hac ſimilitudine aquae aeſtuantis, quae jam defervescat, tertiae conjugationis fere verbum uſurpatur, non ſecundae, apud poetas certe, quod hic et ad libr. 2. aliquot exemplis oſtendit Burm. cf. not. Crit. ad 2, 1, 3.

aequalius. Ex argumentationis nexu apparet hoc referri debere ad *ſuaſorias* non ad *controverſias.* Poſſis tamen facile adduci, ut credas agi de eo quod fiat in controverſia, detractis prooemio, narratione, argumentis; quem errorem ne ipſe quidem Qu. ſatis caviſſe mihi videtur. Erit igitur hoc tenendum, ut ad „*id*" intelligamus magis „*quo ſuaſ. conſtant*" quam „*quod ſupererit.*" *Aequalius* autem nequaquam eſt „ſedatius," ſed „minus varium." Qu., dum concitationem iſtam perpetuam reprehendit, quam in ſuaſoriis affectabant declamatores, non eo usque progreditur, ut plane diverſam ſuaſoriae et controverſiae rationem dicat ab ea, quam vulgo conſtituunt illi. Negat ſolum, ſemper controverſia concitatiorem eſſe ſuaſoriam. Fatetur itaque in controverſiis, quoniam tractant negotia fere privata, humilius eſſe genus dicendi (*ſaepius*

61 tumultuoſius atque turbidius. Verborum autem magnificentia non validius eſt affectanda ſuaſorias declamantibus; ſed contingit magis. Nam et perſonae fere magnae fingentibus placent, *regum*, *principum*, *populi*, *ſenatus*, et res ampliores. ita cum verba rebus aptentur, ipſo materiae nitore clare-
62 ſcunt. Alia veris conſiliis ratio eſt. ideoque Theophraſtus quam maxime remotum ab omni affectatione in deliberativo genere voluit eſſe ſermonem: ſecutus in hoc auctoritatem praeceptoris ſui; quanquam diſſentire
63 ab eo non timide ſolet. Namque Ariſtoteles

affectatione. Guelf. et Turic. *affectione* cum Alm. Ioann. Vall. (ref. Badio) Voſſ. 2 (an 1? quoniam Goth. habet receptam) 3. et edd. Jenſ. Tarv. Ruſc. (rec. a Loc. cf. ad §. 39) Bad. pr. Ald. utr. Vindices receptae videntur Bodl. Bal. Arg. Goth. Veram autem eſſe ipſe, qui alteram explicare laborat, Geſn. fatetur. *in hoc auctorit.* Guelf. *i. h. genere a.* ſolus, repetente, ni f., librario quod modo praeceſſerat.

quam in ſuaſ. *ſubſidere*) et, ſi quando vel in locis communibus vel in epilogo aſſurgat oratio, cogi tamen in iis ipſis eum, qui dicat, deſcendere interdum ad rerum tenuitatem, ut brevior eſſe debeat illa in controverſiis magniloquentia; quae in ſuaſoriis viciſſim aequaliter per omnem pertingat orationem: ſed non proinde tumultuoſius quoque et turbidius dicturum ſuaſorem. Sic modo eſt „*aequaliter* concitata ora„tio,“ unde diſcas „aequaliter“ fieri, quod fiat conſtanti quodam et ſimili tenore, non autem in quo nullus ſit impetus.

Theophraſtus. cf. 3, 1, 15.

Ariſtoteles. Rhet. 3. 12, 5. *ἡ μὲν οὖν ἐπιδεικτικὴ λέξις γραφικωτάτη — δευτέρα δὲ ἡ δικανική.* Rationes autem, quas ſubjungit Qu., ab Ariſtotele non afferuntur; quamobrem ſcriptorem noſtrum reprehendit Victorius ad loc. Ariſt. p. 685. quod male Ariſtotelici praecepti rationem reddiderit. „Sermo“ ait „auctoris hic eſt „de exquiſita magis aut minus

idoneam maxime ad ſcribendum *demonſtrativam*, proximamque ab ea *judicialem* putavit: videlicet quoniam prior illa tota eſſet oſtentationis; haec ſecunda egeret artis, vel
86 ad fallendum, ſi ita popoſciſſet utilitas; conſilia fide prudentiaque conſtarent. Quibus 64
in demonſtrativa conſentio; nam et omnes alii ſcriptores idem tradiderunt: in judiciis autem conſiliisque ſecundum conditionem ipſius, quae tractabitur, rei, accommodandam dicendi credo rationem. Nam et Phi- 65
lippicas Demoſthenis iisdem, quibus habitas in judiciis orationes, video eminere virtutibus: et Ciceronis ſententiae et conciones non minus clarum, quam eſt in accuſationibus ac defenſionibus, eloquentiae lumen oſtendunt.

eg. artis. Turic. *e. artibus* cum Alm. quod probat Burm. allato Juſtini loco 9, 8. *artibus bella tractabat.* Facilis tamen erat error. Eandem *egendi* ſtructuram habes 2, 16, 13.

vel ad fall. Guelf. *v. quod a. f.* cum aliquot edd. ut meis Baſ. Gryph., male.

accommodandam. Turic. *accommodandum* cum Alm. ſed a ſecunda manu ille habet receptam.

credo rationem. Ita Codd. mei et Vall. (ref. Badio). Vett. aliquot edd. ante Loc. quo acc. Ald. utr. *c. orationem* quod correxit Regius. Apparet, quam proclivis fuerit error.

Dem. iisdem. Sic Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Guelf. *hisdem.* Sed edd. noſtram dant omnes ante Gryph. qui primus *eisdem.* Inſolentior ſcriptura, invitis libris, obtrudi non debebat.

accuſ. ac def. Guelf. *a. et d.* paulo ſuavius, niſi quod variavit fortaſſe Qu. de induſtria, propter „*ſent. et conc.*"

„oratione, non de ornatu ſplendoreque ipſius, ut Qu. videtur accepiſſe."

ſententiae et conciones. Habitae in ſenatu et ad populum orationes. cf. §. 67.

Dicit tamen idem de ſuaſoria, hoc modo: *Tota autem oratio, ſimplex et gravis, et ſen-*
66 *tentiis debet ornatior eſſe, quam verbis.* Uſum exemplorum nulli materiae magis convenire merito fere omnes conſentiunt, cum plerumque videantur reſpondere futura praeteritis, habeaturque experimentum velut quoddam
67 rationis teſtimonium. Brevitas quoque aut copia non genere materiae, ſed modo, conſtant. Nam ut in conſiliis plerumque ſimplicior quaeſtio eſt, ita ſaepe in cauſis minor. Quae omnia vera eſſe ſciet, ſi quis non orationes modo, ſed hiſtorias etiam (namque in his conciones atque ſententiae plerumque ſuadendi ac diſſuadendi funguntur officio) legere maluerit, quam in commentariis rheto-
68 rum conſeneſcere. Inveniet enim, nec in

nulli materiae. Edd. ante Ald. pr. meae omnes *nonnulli m.* unde Regius et Geſn. efficere malint *non ulli m.*, ſed recepta eſt in Codd. meis tribus, quod de Vall. quoque refert Badius.
aut copia. Turic. *a. copiae*, male; et ſolus.
modo conſtant. Pluralem in verbo mei Codd. habent. Voſſ. omnes ſingularem, quibuscum faciunt ex meis edd. Bad. utr. Cerv. Gryph. Gibſ. (non Leid.) Obr. Roll. Capper. Blaſſ. (non Andres). Lubrica quidem in voce *conſtant* diſputatio de Codd. auctoritate; ſed ſingularis potuit reponi ab erudito, qui pluralem poſt *aut* disjunctivum non ferret. Neque tamen ejusmodi ſtructura ſuis exemplis caret. cf. I. Fr. Heuſingerus ad Cic. de Offic. 1, 41, 10. *ſciet ſi quis.* Turic. *ſcies ſ. q.* cum Alm. ſed a ſecunda manu ille *ſciet.*

Dicit — idem. Cic. Partitt. Oratt. c. 27. extr.

genere — modo. Poſterius accipe *magnitudinem, ambitum.* cf. §. 35. it. 2, 21, 2. De *conſtant* vid. not. Crit.

rhetorum commentariis, vulgares regulas continentibus. cf. 3, 6, 59.

conſiliis abrupta initia, et concitatius ſaepe in judiciis dictum, et verba aptata rebus in utroque genere, et breviores aliquando cauſarum orationes, quam ſententiarum. Ne 69
illa quidem in his vitia deprehendet, quibus quidam declamatores laborant, quod et contra ſentientibus inhumane conviciantur, et ita plerumque dicunt, tanquam ab iis, qui
37 deliberant, utique diſſentiant: ideoque objurgantibus ſimiliores ſunt, quam ſuadentibus. Haec adoleſcentes ſibi ſcripta ſciant, 70
ne aliter quam dicturi ſunt, exerceri velint, et in deſueſcendis morentur. Ceterum, cum

ſaepe in judiciis. Geſn. de conjectura ſuadens *quam* inſeri poſt *ſaepe*, aliud agebat. cf. not. exeg.

aliquando. Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. meis omnibus qui primus *aliquanto.* Revocarunt noſtram Obr. (in emendationibus repetitae lectionis) Roll. Capper. cf. not. exeg. *Aliquanto* nimium erat, vid. not. exeg. ad §. 39. *ſimiliores ſunt quam.* Turic. omittit *ſunt*, quod paene receperam. Sed nullus liber addicit, neque in altera collatione memoratur omiſſio.

dicturi ſunt. Sic Turic. Alm. Guelf. Reliqui *d. ſint.* Sed eſt ipſius Quintiliani praedicentis oratio, quae indicativum poſcit.

breviores — orationes. Quae vulgo tanquam propria ſententiis, h. e. ſuaſoriis, jactabantur, ea ſingula cum in judiciali quoque genere inveniri, tum abeſſe a deliberativo monet: Initia non abrupta in deliberatione, concitationem in judiciis majorem quam in conſiliis (§. 60), verba humilia in humilibus cauſis, grandia in grandibus, ſed eandem in conſiliis pro re nata varietatem, orationes in judiciis breviores quam in conſiliis (§. 58). Neque tamen ubique rem ita comparatam eſſe ſignificat, verum *aliquando*, h. e. interdum. vid. not. ad 2, 4, 39.

ſimiliores — quam. vid. not. Crit.

advocari coeperint in conſilia amicorum, dicere ſententiam in ſenatu, ſuadere, ſi quid conſulet princeps: quod praeceptis fortaſſe non credunt, uſu docebuntur.

IX. Nunc de judiciali genere. quod eſt praecipue multiplex, ſed officiis conſtat duobus, *intentionis* ac *depulſionis.* cujus partes, ut plurimis auctoribus placuit, quinque ſunt, *prooemium*, *narratio*, *probatio*, *refutatio*, *peroratio.* His adjecerunt quidam *partitionem*, *propoſitionem*, *exceſſum.* quarum priores duae probationi ſuccedunt.
2 Nam proponere quidem, quae ſis probaturus, neceſſe eſt; ſed et concludere: cur igitur, ſi illa pars cauſae eſt, non et haec ſit? *Partitio* vero diſpoſitionis eſt ſpecies, ipſa *diſpoſitio* pars rhetorices, et per omnes materias totumque earum corpus aequaliter fuſa, ſicut *inventio*
3 et *elocutio.* Ideoque eam non orationis totius partem unam eſſe credendum eſt, ſed quaeſtionum etiam ſingularum. Quae nam-

ſi quid conſ. princ. Turic. *ſ. q. et conſulis principis* cum Alm.

Quae namque eſt. Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *namque* cum Alm. Voſſ. 1. 3. (Voſſ. 2. miror, ſi

cujus partes. Cave relativum referas ad proximum *depulſ.* Spectat ad *jud. genus* (cf. 1, 5, 19); et ſic optimi loquuntur ſcriptores. cf. Schneider. ad Cic. Brut. c. 15, 2. in ed. Wezel.

ſuccedunt. cf. 3, 6, 71. c. 10, 4. Idem eſt quod *ſubjici*, de quo vide 3, 3, 6.

illa — haec, propoſitio — concluſio, quarum poſteriorem nemo partem cauſae, vel orationis, conſtituit.

Quae namque. Conjunctio-

que eſt quaeſtio, in qua non promittere poſſit orator, quid primo, quid ſecundo, quid tertio ſit loco dicturus? quod eſt proprium *par-*
288 *titionis*. Quam ergo ridiculum eſt, *quaeſtionem* quidem ſpeciem eſſe probationis; *partitionem* autem, quae ſit ſpecies quaeſtionis, partem totius orationis vocari? *Egreſſio* ve- 4
ro, vel (quod uſitatius eſſe coepit) *exceſſus*, ſive eſt extra cauſam, non poteſt eſſe pars cauſae: ſive eſt in cauſa, adjutorium vel ornamentum partium eſt earum, ex quibus egreditur. Nam ſi, quidquid in cauſa eſt, pars cauſae vocabitur: cur non *argumentum*, *ſimilitudo*, *locus communis*, *affectus*, *exempla*, partes vocentur? Tamen nec iis aſſen- 5
tior, qui detrahunt *refutationem*, tanquam

habet conjunctionem) et edd. ante Bad. omnibus, qui primus emendationem Regii inſerentis voculam, recepit, etſi ſubjiciens, ſe, ſive aſcribatur *namque* ſive non, ſusque deque ferre, et in Vallenſi eſſe negans. Supervacuum certe non eſt, ſed erat lenius immittere *enim*, quod habent Ald. uterque et Vidov. Cum tamen inſolentior haec conjunctionis, alteri voci ſubjectae, ſtructura non ſit ignota ſcriptoribus, ſuſpicor alicubi in Codice conſpectam eam a Regio, qui, pro iſtius ſeculi more, auctorem tacuerit. Dicas ſaltem eſſe in Britannicis tribus.

proprium part. Turic. *primum* cum Alm. unde Burm. efficit *privum*, ſed cf. 3, 3, 12.

egreditur. Turic. *egredietur.* Fit clauſula hexametri.

nec iis. Turic. *neque his* cum Alm. Guelf. *neque iis* cum Ald. Poſui tam exiguam varietatem, ſi forte regula quaedam veterum ponendi *neque* an *nec*, ante vocalem, poſſet erui, multis exemplis colligendis.

nem *namque* poſtpoſitam habes etiam 2, 4, 6. 8, 6, 71. it. Flor. 1, 12, 6. Plin. H. N. 17, 18. 18, 26. 25, 2. 26, 1. multisque praeterea locis. vid. tamen not. Crit.

probationi ſubjectam, ut Ariſtoteles. haec enim eſt, quae conſtituat; illa, quae deſtruat. Hoc quoque idem aliquatenus novat, quod prooemio non *narrationem* ſubjungit, ſed *propoſitionem*. Verum id facit, quia *propoſitio* genus, *narratio* ſpecies videtur: et hac non ſemper, illa ſemper et ubique credit
6 opus eſſe. Verum ex his, quas conſtitui, partibus non, ut quidque primum dicendum, ita primum cogitandum eſt: ſed ante

illa ſemper. Ita Turic. Guelf. cum Alm. Goth. et edd. meis ante Gryph. omnibus qui primus inſerit *vero* quod omnes praeferunt recentiores, excepto Obr. cf. not. Crit. ad 2, 19, 3. Tarv. *illa et ubique*, omiſſo non ſolum *vero* ſed per errorem etiam *ſemper*; et inſuper h. l. *cſedit* et *epus*, qualia Erneſtus fortaſſe animadvertebat cf. not. Crit. ad 3, 8, 60.

ut Ariſtoteles. Rhet. 2, 26, 3 Οὐδὲ τὰ λυτικὰ ἐνθυμήματος εἶδός τί ἐστιν ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν κ. τ. λ. item 3, 13, 4 τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῶν πίστεών ἐστι. (Ad quem locum Victorius pro more invehitur in Quintilianum, qui falſo et imperite ita ſenſerit, et prorſus videatur neſciſſe, cet.; quod, ſi differendi artem non didiciſſet, ex partitt. etiam Cic. potuerit animadvertere c. 9. extr.) item 3, 17, 14. 15.

quod prooemio — narrationem. Ariſt. Rhet. 3, 13 integrum. Propoſitionem autem Ariſtoteles appellat πρόθεσιν; cave enim huc trahas πρότασιν ejusdem. *Propoſitionem* tractat noſter l. 4 c. 4. cf. not. Crit. ad 3, 6, 9.

propoſitio — genus. Ariſtot. l. c. ἀναγκαῖον — τό τε πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ οὗ, καὶ τότ᾽ ἀποδεῖξαι — Τούτων δὲ τὸ μὲν πρόθεσίς ἐστι κ. τ. λ.

hac non ſemper. l. c. διήγησις γάρ που τοῦ δικανικοῦ λόγου μόνου ἐστίν. ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ πῶς ἐνδέχεται εἶναι διήγησιν οἵαν λέγουσιν; cf. etiam libri ejusdem tertii caput 16 περὶ διηγήσεως.

non, ut quidque — cogitandum. Totidèm paene verbis Cic. de Inv. 1, 14 „non, ut „quidque dicendum primum, „ita primum animadvertendum „videtur.“ Rem ipſam, citante Capper., tangit De Orat. 2, 77 extr. cf. noſtr. 3, 6, 12.

omnia intueri oportet, *Quod ſit genus cauſae? Quid in ea quaeratur? Quae proſint? Quae noceant?* deinde, *Quid confirmandum* ſit, ac *refellendum?* tum, *Quo modo narrandum? Expoſitio* enim probationum eſt prae- 7
paratio: nec eſſe utilis poteſt, niſi prius conſtiterit, quid debeat de probatione promittere. Poſtremo intuendum, quemadmodum judex ſit conciliandus. Neque enim, niſi
39 totis cauſae partibus diligenter inſpectis, ſcire poſſumus, qualem nobis facere animum co-

Quod ſit gen. cauſ. Turic. *quid ſ. g. c.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et Voſſ. 2. (de Goth. neque Geſn. neque ego quidquam notavimus) Tarv. et Ald. utr. Badius Vallenſem *quod* praeferre narrat, quod conjectura repoſuerat Regius.

Quae proſint? Quae noceant. Goth. *Quid proſit quid noceat* (poſterius tantum memorante Geſn.) cum Voſſ. 2. Alm. dicitur praeferre: *Quid proſint, quid noceant*, ſed latet in iis Gothana ſcriptura. Turic. non memoratur.

conſtiterit. Turic. et Guelf. *conſtituerit* cum Goth. Bodl. Bal. Voſſ. tribus Bern. et edd. Andr. Jenſ. Tarv. Ald. Baſ. (quae in marg. receptam habet). Alm. tacetur quidem ſed nimis cum Turic. ſolet facere. Unus eſt Ioann. qui poſſit receptae vindex credi, quoniam ſiletur a Gibſono, mox eundem memorante, niſi forte mutilus eſt h. l. Sed ſi vel nullus Codex addicat, veriſſima eſt recepta, in tanta librariorum conſuetudine permutandi *conſtituit* et *conſtitit* cum ſuis. vid. Drakenborch. ad Liv. 27, 16, 11.

Expoſitio. Cave hanc cum *propoſitione* confundas. Eſt plane quod narratio, quod noſtro loco docet „*enim*" reſpiciens ad „*narrandum.*" cf. 1, 2, 14. et 2, 4, 15. Ita Declam. Qu. 3, 7. p. 46. „Hoc *ex-*„*poſitionis* loco — accuſato-„ribus credas. Illi *narrarunt*" cet.

totis — partibus. Sic pro *omnibus* a poëtis et ſequioris aevi ſcriptoribus potiſſimum frequentatur *totis*, qua de re vide Geſn. in Theſ. utroque. Quanquam hic facile inſeras *u* poſt *i.*

gnoſcentis expediat, ſeverum an mitem, con-
citatum an remiſſum, adverſum gratiae an
8 obnoxium. Neque ideo tamen eos probave-
rim, qui ſcribendum quoque prooemium no-
viſſime putant. Nam ut conferri materiam
omnem, et, quid cuique ſit opus, conſtare
decet, antequam dicere aut ſcribere ordia-
mur: ita incipiendum ab iis, quae prima
9 ſunt. Nam nec pingere quiſquam aut fingere
coepit a pedibus: nec denique ars ulla con-
ſummatur ibi, unde ordiendum eſt. Quid
fiet alioqui, ſi ſpatium componendi oratio-
nem ſtilo non fuerit? nonne nos haec inverſa
conſuetudo deceperit? Inſpicienda igitur ma-
teria eſt, quo praecipimus ordine; ſcribenda,
quo dicimus.

mat. omnem — decet. Repoſui ſcripturam quam in Vallenſi eſſe narrat Badius, in qua non cogerer quidquam merae conjecturae tribuere. Geſn. cum plurimis *m. o. oportet e. q. quoque loco ſ. o. c. debet*, de conjectura Regii, qui *op.* et *loc.* inſeruit, quorum utrumque abeſt a Codd. meis ceteriſque, opinor, omnibus; quanquam nec Britannici Codd. in toto loco memorantur, nec Voſſ. 1. 2. in *oportet*, nec Voſſ. 2. in *loco*. Edd. ante Bad. omnes faciunt cum Codd. omittentes duo vocabula a Regio inſerta, et *quoque* dantes, non *cuique*, item *debet*, non *decet*. Ald. (quem non magis quam Venetam memorat, qui conferebat, Gibſ.) ſic: „*ut quo ferre m. oporteat e. q. quo*„*que ſ. o. c. debet.*“ Bad. ipſe noſtram, niſi quod *debet* praefert, non *decet*; dubium enim, ait, eſſe, utrum horum ſit in Cod. Negat autem quidquam addi debere in hac ratione; recte ille, modo *decet* ſcripſiſſet. Sec. ed. Bad. habet communem omnium ſcripturam, quam dixi eſſe apud Geſn. et ſic deinceps omnes: in qua, praeter rationem criticam, diſplicet *oportet debet*, quaſi cum aliqua diſcernendi affectatione poſitum.

Nam nec. Turic. *Namque* cum Alm., male.

praecipimus, non ad ſolum cum Geſnero, verum ad omnes Quintilianum hoc retulerim, quicunque praecipiunt, quo

X. Ceterum cauſa omnis, in qua pars altera *agentis* eſt, altera *recuſantis*, aut unius rei controverſia conſtat, aut plurium. Haec *ſimplex* dicitur; illa *conjuncta*. Una controverſia eſt *per ſe furti*, *per ſe adulterii*. Plures aut ejusdem generis, ut *in pecuniis repetundis*: aut diverſi, ut *ſi quis ſacrilegii ſimul et homicidii* accuſetur. Quod nunc in

Haec — illa. Ita Guelf. Turic. cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 1. et edd. meis ante Gryph. omnibus. Ceteri transponunt pronomina.

aut diverſi. Turic. *a. diverſa* cum Alm., male.

minus ſit quidquam inconcinnum in eo quod ſequitur *dicimus*.

Haec ſimplex. cf. 3, 6, 9. 91. 94. item Cic. Inv. 1, 12. *Haec* ad remotius, *illa* ad propius relatum vide 1, 5, 13.

in pecuniis rep. Aliquoties enim, quod monet Geſnerus, peculatu ſe contaminaverit neceſſe eſt is, qui provinciam adminiſtravit, ut poſſit accuſari repetundarum.

nunc in publ. judic. „Nunc" ſpectat ad tempus poſt quaeſtiones perpetuas conſtitutas. Ante enim A. U. C. 605 populi in comitiis judicia erant, in cauſis duntaxat publicis h. e. iis, quae ad rempublicam ſpectarent. Eo demum anno a L. Calpurnio Piſone lex lata eſt de repetundis, qua ſtatuebatur ut in poſterum de illo crimine cognoſcerent ſelecti judices apud quaeſitorem aliquem. Deinceps aliae ejusmodi leges perlatae ſunt, ob quas auctus eſt numerus praetorum, ut, praeter duos urbanum et peregrinum, privatis judiciis exercendis creatos, eſſent qui cauſarum publicarum cognitionem haberent. Qui cum in ſingulos annos conſtituerentur, uniusque generis cauſas publicas omnes iidem diſceptarent, appellatae fuerunt iſtae quaeſtiones perpetuae. Apparet, apud hos non potuiſſe agi diverſi generis controverſias, quoniam *certa lege*, vel repetundarum, vel majeſtatis cet. ſortiebantur h. e. judices per ſortem dabant. Antiquitus enim ante has quaeſtiones, et ſi quando extra ordinem Conſulibus per SCtum quaeſtio decerneretur (quo pertinet quod mox de *principibus* et *ſenatu* dicit; ea enim ſunt extraordinaria judicia publ.), de hominibus ma-

publicis judiciis non accidit, quoniam praetor certa lege ſortitur; principum autem et ſenatus cognitionibus frequens eſt, et populi fuit: privata quoque judicia ſaepe unum judicem habere multis et diverſis formulis ſolent.

2 Nec aliae ſpecies erunt, etiamſi unus

certa lege. Turic. *certe l.* cum Alm., ſed ille a ſec. manu receptam habet. *fuit: priv. qu. jud. ſaepe.* Guelf. *fiunt priv. qu. jud. Saepe,* ſolus, et ſine ſenſu.

gis quam de cauſis judicabatur. *Certa lege judicium* Cicero quoque uſurpat in cauſa Verrina repetundarum lib. 5. c. 2. Quae leges fuerint *judiciorum publicorum*, recenſent Digeſta lib. 48. tit. 1. l. 1. vid. de judd. publ. Bachium in Hiſt. Jur. p. 92 ſeqq. *Cognitionis* vocabulum proprium eſſe judiciis publicis extraordinariis, quae exercebant principes, oſtendit Erneſtus ad Sueton. Excurſ. 2. p. VII. cf. noſtr. 7, 2, 20.

privata — judicia. Haec ſunt praetoris urbani et peregrini, quorum eſt *jurisdictio,* reliquorum autem praetorum *quaeſtio.* vide Ern. Clav. in h. vv. item Bach. p. 99 ſeqq.

multis — formulis. Hoc loco intelligitur modus exercendae cognitionis judici praeſcriptus a praetore in cauſa privata, qui et *actionis* nomine venit. Jam in privatis judiciis cum nulla lex cogat intra unum aliquod v. c. crimen contineri in judicando, poteſt praetor plures judici formulas dare. cf. 3, 6, 69. Quod autem Pithoeus exempli loco affert, judicem pecuniariae cauſae de actoris calumnia poſſe pronunciare, in eo neque multas neque diverſas formulas agnoſco, quoniam appendicula fere ipſius cauſae eſt actio calumniae. Ne privatis quidem judd. haec poſt abſolutum reum de calumnia cognitio propria, vid. Dig. 48, 16, 1, 3. Sed, ut dixi, de pluribus diverſisque criminibus interdum privatis judiciis fuiſſe diſceptatum, noſtro loco manifeſtum videtur.

Nec — ſpecies. Perſequitur duas cauſae conjunctae ſpecies, tam unius generis quam diverſi, et amolitur nimiam dividendi diligentiam, ne forte quis haec, quae ſequuntur, totidem ſpecies conſtituat. Conjunctio *nec* referenda eſt ad *accuſetur;* nam quae interpoſita ſunt, ad argumentationem non pertinent. Quare diremtionem Geſnerianam paulum immutavi. De *duntaxat* cf. 5, 8, 10.

a duobus duntaxat eandem rem, atque ex
eadem cauſa petet; aut duo ab uno; aut plu-
res a pluribus; quod accidere in hereditariis
litibus interim ſcimus: quia, quamvis in
multis perſonis, cauſa tamen una eſt, niſi ſi
conditio perſonarum quaeſtiones variaverit.
Diverſum his tertium genus, quod dicitur 3
comparativum: cujus rei tractatus in parte
cauſae frequens eſt: ut cum apud centumvi-
ros poſt alia quaeritur et hoc, *Uter dignior
hereditate ſit?* Rarum eſt autem, ut in foro
judicia propter id ſolum conſtituantur: ſicut
divinationes, quae fiunt de accuſatore conſti-
tuendo, et nonnunquam inter delatores, *Uter*

niſi ſi. Hoc Codd. omnes dare videntur praeter Voſſ. 2. et Goth. omittentes *ſi* quibuscum faciunt edd. meae ante Gryph. omnes, quorum rationem repetiit Gibſonus, ſed per ſphalma, ut quidem videtur, quoniam in Leid. eſt *ſi.* Eleganter gemi-nari conjunctiones haſce et Burm. docet h. l. et Drakenb. ad Liv. 6, 26, 5 item Oudendorp. ad Caeſ. De B. G. 1, 31, 14. cf. noſtr. 4, 1, 70. 4, 4, 5.

Corrigit quaſi et circumſcribit, quae praecedunt; quaſi dicas: *modo* una ſit ea res, quam petet.

niſi — variaverit. Rectiſſime ad exemplum dati in adoptionem, abdicati, nothi ablegat Pſeudo-Turnebus 3, 6, 97 ſeqq.

apud Centumviros. De hiſce, qui erant judices privatarum cauſarum, vide praeter Lexica Erneſt. in Clave Cic. h. v. item Bach. Hiſt. Jur. p. 103—6.

in foro. Quod ex hiſce apparere ait Capperonnerius, Centumviros non in foro, verum in baſilica judicaſſe, id, etſi veriſſimum, tamen alienum eſt a loco noſtro. *Forum* enim improprie dicitur de omni judicio, quo etiam Centumvirale continetur, in quo nec ipſo „propter id ſolum“ judicatur. Ubi de ipſo loco agitur, alia eſt ratio, velut 10, 5, 18 „in fo-„ro — in baſilicam.“ Hic *forum* opponitur *ludo* cf. 2, 10, 5. 9.

divinationes. Qualis eſt Ciceronis in Caecilium de Verris accuſatore conſtituendo.

4 *praemium meruerit?* Adjecerunt quidam numero *mutuam accuſationem*, quae ἀντικατηγορία vocatur: aliis videlicet ſuccedere hanc quoque comparativo generi exiſtimantibus: cui ſimilis erit petitionum invicem diverſarum: quod accidit vel frequentiſſime. Id ſi et ipſum vocari debet ἀντικατηγορία (nam proprio caret nomine), duo erunt genera ejus: alterum, quo litigatores idem crimen invicem intentant: alterum, quo aliud atque aliud. Cui
5 et petitionum conditio par eſt. Cum appa-

quidam numero mut. Guelf. omittit *numero*, quod quidem abſens nemo deſideraverit, ſed, quomodo exciderit, manifeſtius, quam quare de ſuo addiderit librarius.

cond. par eſt. Quod Regius inventum in ſuis libris corri-

ἀντικατηγορία. cf. 3, 6, 75. Differt ab ἀντεγκλήματι vel relatione criminis; qua accuſatur is, quem vindicare vult actor, ſicut Clytaemneſtra ab Oreſte ſe defendente. 7, 4, 8. Haec noſtra conſtat accuſatione ipſius actoris. cf. 7, 2, 18.

petitionum — diverſarum. Genitivi ratio redditur ſi intelligis *cauſa*, quod obverſabatur animo cum *mutuam accuſationem* dixiſſet, pro qua poterat *mutuae accuſationis cauſam.* Sic in ſtatibus itidem uſurpatur genitivus, ἀπὸ κοινοῦ explicandus, *ſcripti et voluntatis* (3, 6, 42. 88.) qui connumeratur cum meris nominativis, quaſi *ſtatus*, quod vocabulum intelligitur, fuerit expreſſum. *Petitiones* autem h. l. nihil aliud niſi accuſationes intentiones; quod mox hac ipſa §. extr. manifeſtum eſt: „alterum" (hae ſunt petitiones invicem diverſae) „quo „litigatores invicem aliud at„que aliud crimen intentant." Et ſic aliquoties noſter petitorem dicit pro accuſatore, ut 7, 1, 5 *petitor* dicit: Occidiſti hominem. Viciſſim Cicero *accuſatorem pro omni actore et petitore.* vid. Partitt. Oratt. c. 32 init. *Quod* relativum, ſubjectum poſt *diverſarum*, itidem toti negotio, ſimul mente comprehenſo, accommodatum eſt, cum expectare poſſes *quae*, quod referretur ad *ſimilis* ſcil. cauſa.

petitionum. Hic eodem, quod

ruerit genus cauſae, tum intuebimur, negeturne factum, quod intenditur? an defendatur? an alio nomine appelletur? an a genere actionis repellatur? unde ſunt ſtatus.

91 XI. His inventis, intuendum deinceps Hermagorae videtur, quid ſit *quaeſtio*, *ratio*, *judicatio*, *continens*, id eſt συνέχον, vel, ut alii vocant, *firmamentum*. *Quaeſtio* latius intelligitur omnis, de qua in utramque partem, vel in plures dici credibiliter poteſt. In judi- 2

gebat *c. pars e.* in Jenſ. quidem legitur, ſed in Tarv. *c. par e.* (cf. 3, 9, 5.) *id eſt συνέχον.* Omittunt haec Alm. et Turic. a prima manu. A ſecunda in hoc additur *et ſinechon* ut et Guelf. dat, niſi quod graecc. litt. Goth. (tac. Geſn.) etiam *et* omittit. Error τοῦ *et* ortus ex *eſt*, omiſſo quod praecedit *id.* *Quaeſtio — omnis.* Etſi nihil hic in libris variatur, fateor tamen mihi diſplicere iſta: „Quae„ſtio — de qua in utramque partem — dici credibiliter pot„eſt." Requiro latius patens vocabulum, quam eſt *quaeſtio*, quod addita illa definitione „de qua" circumſcribatur. Suſpicor autem, aut poſt aut ante *omnis*, excidiſſe: „*res.*" Ita poſt *omnis* aliquoties in Codd. Caeſaris omiſſum *res*, de quo errore agit Oudendorpius ad Caeſ. B. G. 1, 19, 2. (cf. 3, 7, 6.) Noſter etiam 3, 6, 29 „res omnis ſignis colligeretur." Item Cic. Inv. 1, 8 „*Omnis res*, quae habet in ſe — controver„ſiam."

modo accuſationem ſignificare vidimus, vocabulo declaratur praemii cujusdam flagitatio, quae fiat a duobus vel pluribus ſimul. Manifeſtus ad interpretationem noſtri loci eſt alter 7, 2, 25 „Eſt et alia du„plex conjectura, huic ἀντικα„τηγορίας non diverſa, de prae„miis" cet. „Nam ut illic fa„ctum — transferentium, ita „hic ſibi vindicantium" cet.

quaeſtio — firmamentum. Haec vocabula illuſtrata vide apud Cornif. ſcript. ad Herenn. 1, 16. it. Cic. Inv. 1, 13. 14. Cic. Top. c. 25. Cic. Partitt. Oratt. 29 extr.

Quaeſtio — omnis. vid. not. Crit.

ciali autem materia dupliciter accipienda eſt: altero modo, quo dicimus multas quaeſtiones habere controverſiam, quo etiam minores omnes complectimur: altero, quo ſignificamus ſummam illam, in qua cauſa vertitur. de hac nunc loquor, ex qua naſcitur ſtatus, *An factum* ſit? *Quid factum* ſit? *An recte fa-*
3 *ctum* ſit? Has Hermagoras, et Apollodorus, et alii plurimi ſcriptores proprie *quaeſtiones* vocant; Theodorus (ut dixi) *capita generalia*, ſicut illas minores, aut ex illis pendentes, *ſpecialia.* Nam et quaeſtionem ex quaeſtione naſci, et ſpeciem in ſpecies dividi con-
4 venit. Hanc igitur quaeſtionem veluti principalem vocant *ζήτημα. Ratio* autem eſt, qua id, quod factum eſſe conſtat, defenditur. Et cur non utamur eodem, quo ſunt uſi fere omnes, exemplo? *Oreſtes matrem occidit:* hoc conſtat. dicit *ſe juſte feciſſe:* ſtatus erit qualitatis. quaeſtio, *An juſte fecerit?* ratio, *quod Clytaemneſtra maritum ſuum, patrem Oreſtis, occidit:* hoc *αἴτιον* dicitur. *κρινόμενον* 2
autem *judicatio*, *An oportuerit vel nocentem*

An fact. — recte f. ſ. Duo poſtrema omittentes ſibi conſtant Alm. et Turic. *qua id quod.* Turic. *quia quod* cum Alm. *Clytaemn. marit.* Turic. *Cl. Agamemnonem mar.* cum Bodl. non Alm.

oport. vel noc. Goth. (tac. Geſn.) omittit *vel*, ut et Voſſ. 2. cum ſententiae detrimento.

Theod. ut dixi. 3, 6, 2. 5. cf. huj. cap. §. 26.

uſi — omnes. vid. Cic. Inv. 1, 13. „ut docendi cauſa in „facili et *pervulgato* exemplo „conſiſtamus: *Oreſtes*“ cet. Idem exemplum apud Cornif. l. c.

matrem a ſilio occidi? Quidam diviſerunt 5
αἴτιον et αἰτίαν, ut eſſet altera, propter quam *judicium* conſtitutum eſt, ut *occiſa Clytaemneſtra;* altera, qua *factum* defenditur, ut *occiſus Agamemnon.* Sed tanta eſt circa verba diſſenſio, ut alii αἰτίαν cauſam judicii, αἴτιον autem facti vocent, alii eadem in contrarium vertant. Latinorum quidam haec *initium* et *rationem* vocaverunt: quidam utrumque eodem nomine appellant. Cauſa quoque ex 6
cauſa, id eſt αἴτιον ἐξ αἰτίου, naſci videtur: quale eſt, *Occidit Agamemnonem Clytaemneſtra, quia ille filiam communem immolaverat, et captivam pellicem adducebat.* Iidem putant, et ſub una quaeſtione plures eſſe rationes. ut *ſi Oreſtes et alteram afferat matris necatae cauſam, quod reſponſis ſit impulſus:* quot autem cauſas faciendi, totidem judicationes. nam et haec erit judicatio, *An reſpon-*

diviſerunt — *αἰτίαν.* Guelf. *div. εἰς αἴτιον καὶ αἰτίαν,* mire et ſolus, quantum video.
eadem — *vertant.* Pro priore edd. meae ante Bad. omnes, quo accedunt Ald. ſec. et Baſill. *eandem;* pro altero Goth. (tac. Geſn.) *vertunt,* male. Voſſ. 2. narratur pro eodem dare *verborum,* mire. *plures eſſe rationes.* Turic. *e. pl. quaeſtiones,* cum Alm., male.

eſſet altera — *altera.* Dure femininum *alt.* refertur ad neutrum αἴτιον. Obverſabatur autem *ratio,* Latinum vocabulum.
reſponſis — *impulſus.* Sophocl. Electra v. 35 — 37. Χρῆ μοι τοιαῦθ᾽ ὁ Φοῖβος — Ἄσκευον αὐτὸν ἀσπίδων τε καὶ στρατοῦ Δόλοισι κλέψαι χειρὸς ἐνδίκους σφαγάς. Eurip. Oreſt. v. 31. Ὅμως δ᾽ ἀπέκτειν᾽, οὐκ ἀπειθήσας θεῷ. v. 276 — τὰ Φοίβου δ᾽ αἰτιᾶσθε θέσφατα.

7 *ſis parere debuerit?* Sed et una cauſa plures
habere quaeſtiones et judicationes (ut ego
arbitror) poteſt: ut in eo, qui, cum adul-
teram deprehenſam occidiſſet, adulterum, qui
tum effugerat, poſtea in foro occidit. Cauſa
enim eſt una, *Adulter fuit:* quaeſtiones et
judicationes, *An illo tempore*, *an illo loco li-*
8 *cuerit occidere?* Sed ſicut, cum ſint plures
quaeſtiones, omnesque ſuos ſtatus habeant,
cauſae tamen ſtatus unus ſit, ad quem refe-
runtur omnia: ita judicatio maxime propria,
9 de qua pronunciatur. Συνέχον autem (quod,
ut dixi, *continens* alii, *firmamentum* alii pu-

Sed et una. Goth. (tac. Geſn.) omittit *et* cum Voſſ. 2.
cauſa enim eſt. Goth. et Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *enim* cum Voſſ. 2. et edd. ante ſec. Ald. meis omnibus, excepta Ald. pr. *ſit — referuntur.* Geſnerus haeret in conjunctivo *ſit*, pro quo malit *eſt;* non admodum leni mutatione. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *referantur* cum edd. meis ante Badium exc. Ald. pr. Badius uterque et Cerv. *referentur.* Ald. ſec. (ut et pr.) receptam cum reliquis, niſi quod Gryphius *referantur.* An expungendum erit *cum* poſt *ſicut* (quomodo poſt ſyllabam in vocabulis extremam *cum*, cui valde ſimilis *cut*, ſolet a librariis per errorem poni conjunctio *cum*, vid. Drak. ad Liv. 9, 17, 9)? Tum conjunctivi iſti *ſint*, *habeant*, *ſit*, omnes erunt potentiales, in qua ratione aptior ſane conjunctivus etiam in *referantur.* Sanum equidem non credo locum in recepta.

una cauſa — quaeſtiones. Cave *cauſam* hoc loco accipias controverſiam, ſive cauſam judicialem. Eſt verſio τοῦ αἰτίου, pro qua clarius erat ſcribere *ratio.* (cf. §. 4.) Sed jam aſſueverat ita loqui noſter §. 5. „*cauſam — facti*“ §. 6. „*Cauſa ex cauſa.*“ Item mox hac ipſa §. „*Cauſa* — una.“
adulterum — in foro. cf. 3, 6, 27. it. 5, 10, 104.
cauſae — ſtatus. Hic in *cauſa* recte agnoſces controverſiam. cf. 3, 6, 7, 9.
ſit — referuntur. vid. not. Cr.

tant, Cicero *firmiſſimam argumentationem defenſoris, et appoſitiſſimam ad judicationem*) quibusdam id videtur eſſe, poſt quod nihil quaeritur: quibusdam id, quod ad judicationem firmiſſimum affertur. Cauſa facti non in omnes controverſias cadit. Nam quae fuerit cauſa faciendi, ubi factum negatur? At ubi cauſa tractatur, negant eodem loco eſſe judicationem, quo quaeſtionem. Idque et in Rhetoricis Cicero et in Partitionibus dicit.

appoſitiſſimam. Guelf. *ad poſitiſſimam.* Voſſ. 2. (quocum hic non facit Goth.) *aptiſſimam*, quod ipſum ante Erneſtum legebatur in loco Ciceronis. Is noſtram vocem in Cic. repoſuit e duobus MSS. quibus poterat addere duos Gruteri, in quibus a manu principe noſtrum eſſe narratur, item Quintilianum ipſum. cf. 2, 15, 3.

At — tractatur. Turic. Guelf. Voſſ. 1. *Aut — tractetur*, et ſic in margine Baſil. Pro *At* dant *aut* Goth. et edd. ante Ald. omnes, et hoc correxit Regius; veriſſime.

Cicero firmiſſimam. Inv. 1, 14 init.

ubi factum negatur. cf. ad Herenn. 1, 17 init. Cic. Inv. 1, 14. Cic. Partitt. Oratt. c. 30.

in Rhett. — in Partitt. ll. cc. Poſteriore loco ſic: „Prima „adverſariorum contentio diffuſam habet quaeſtionem — „*Rationum* et *firmamentorum* „contentio adducit in anguſtum diſceptationem.“ Priore autem hoc modo: „*Quaeſtio* „eſt ea, quae ex conflictione „cauſarum gignitur controverſia — Cauſarum autem haec „eſt conflictio, in qua conſtitutio conſtat. — *Judicatio* eſt, „quae ex infirmatione et confirmatione *rationis* naſcitur „controverſia.“ Io. Chriſt. Theoph. Erneſtus V. C. poſtrema verba ita corrigenda cenſet: „Judicatio eſt, quae ex „*ratione* et infirmatione *rationis* n. c.“ (Lexic. rhet. lat. p. 231). Quae loci conſtitutio ut perſpicuitate et ordine praeſtat ſane receptae, et habet auctoritatem exemplorum (Inv. 2, 17. 37.) quibus utitur vir doctus (quo accedit quod Marius Victorinus ap. Pithoeum p. 120. haec ipſa hoc ordine enarrat „Ratio eſt „— Infirmatio rationis eſt — „Judicatio eſt“), ita ferri pot-

11 Nam in conjectura eſt quaeſtio ex illo, *Factum; non factum; an factum ſit?* Ibi ergo judicatio, ubi quaeſtio: quia in eadem re prima quaeſtio, et extrema diſceptatio. At in qualitate, *Matrem Oreſtes occidit: recte; non recte; An recte occiderit?* quaeſtio, nec ſtatim judicatio. Quando ergo? *Illa patrem meum occiderat; Sed non ideo tu matrem debuiſti occidere; An debuerit?* hic judicatio.
12 Firmamentum autem verbis ipſius ponam, *ſi velit Oreſtes dicere, ejusmodi animum matris ſuae in patrem ſuum, in ſe ipſum ac ſorores, in regnum, in famam generis ac familiae, ut merito ab ea poenas liberi ſui potiſſimum pe-*
13 *tere debuerint.* Utuntur alii et talibus exemplis: *Qui bona paterna conſumſerit, ne concionetur. in opera publica conſumſit.* quaeſtio, *An, quisquis conſumſerit, prohibendus ſit?*
14 judicatio, *An qui ſic?* Vel, ut in cauſa

matris ſuae. Subjicitur apud Ciceronem *fuiſſe*, quod hic in nullo libro comparet. *ut merito ab ea.* Turic. Guelf. omittunt *merito* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et ipſo Cicerone. Turic. et Guelf. etiam *ſui* omittunt poſt *liberi*, ſed hoc eſt apud Cic. *Vel, ut.* Turic. Guelf. omittunt *ut* cum Voſſ. 1. In Turic. tamen a ſecunda manu reponitur, ſed junctim *velut* cum edd. meis omnibus ante Stoerium. Equidem eſt vulgata, cujus ſententia quidem non eſt diverſa. Idem vero rectiſſime revincit patruum ſuum et Geſnerum *deductionem rationis*, quae item eſt apud Ciceronem, male interpretantes. Eſt ea plane eadem quae *infirmatio* rationis.

prima — diſceptatio. Totidem fere verbis Cicero Partitt. l. c. „Itaque in his cauſis eadem „et prima quaeſtio et diſcepta„tio eſt extrema."

verbis ipſius. Ciceronis Inv. 1, 14 init.

militis Arunci, qui C. Luſium tribunum, vim ſibi inferentem, interfecit, quaeſtio, *An jure fecerit?* ratio, *quod is vim afferebat.* judicatio, *An indemnatum, an Tribunum a milite occidi oportuerit?* Alterius etiam ſtatus 15

ut neceſſarium non puto; *velut* tamen manifeſto falſum. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv., ante *Vel*, pro *ſic* dat *ſi*, quod correxit Regius, ſed *ſic* in Cod. Vall. eſſe narrat Bad. nec in ullo, puto, aliter. *militis Arunci.* Turic. *arrunti*, cum Bodl. Sed Guelf. *Aruntii* cum Bern. Voſſ. 1. 3. (niſi quod hic *c* pro *t*). Alm. Goth. Voſſ. 2. noſtram dant cum edd. meis ante Stoerium omnibus, excepta Bad. pr. quae *Aurunci* (ut et Regius in notis) praefert et Baſ. quae *Aruncii.* In tanto Codd. conſenſu religio fuit ſequi recentiores qui poſt Stoerium reponunt ad unum omnes: *Mariani*, ſcriptura facili ſane ad intelligendum, ſed auctore ſubnixa nullo. Quod enim Ioann. et Bal. ſilentur a Gibſono, errorem interpretor.

C. Luſium. Guelf. *luſſium.* An voluit librarius quod eſt apud Valer. Max. *Luſcium?* Turic. *luſium*, a manu ſec. autem *Liſiam* quod in Bodl. eſt etiam. Praenomen abeſſe videtur a Codd. omnibus, ut abeſt ab edd. meis ante Gryph.

oportuerit. Geſn. in Jenſ. legi *libuerit* falſo narrat, et in ipſo Goth. haec vox, quae per errorem poſita erat, punctis ſubſcriptis deleta eſt, et repoſita recepta.

militis — interfecit. Hiſtoria tangitur a Cicerone Pro Mil. c. 4. et Val. Max. 6, 1, 12. narratur autem a Plutarcho in Mario p. 413 B. C. D. qui tribunum itidem C. Luſium, militem autem Trebonium appellat, cum hic Valerio C. Plotius audiat. Tractat eam materiam tertia inter Declamationes Quintilianeas. De natione militis, quam Qu. deſignat, nemo praeterea. Poteſt autem vel Auruncus, civis Sueſſae Auruncae, (nam id nomen etiam ſine Diphthongo ſcribitur, vid. Liv. Drakenb. 2, 16, 8.) intelligi, vel Aruncius, oppido Hiſpaniae prope Hiſpalim oriundus, quod *Aruncos* appellat Plinius H. N. 3, 1 extr. reliqui *Aruccos.*

vim afferebat. Poteſt mirum videri *afferre* poſt id quod modo erat *inferentem.* Sed *vim afferebat* in hac ipſa hiſtoria Cicero l. c. item Quint. Declam. 3, 12 p. 50 *vim afferes.* Sic ſaepe Cicero: *manus afferre.* Ablegat Burm. ad Heinſ. in Ovid. Heroid. 17, 21.

quaeſtionem, alterius judicationem putant. Quaeſtio qualitatis, *An recte Clodium Milo occiderit?* Judicatio conjecturalis, *An Clodius*
16 *inſidias ſecerit?* Ponunt et illud, ſaepe cauſam in aliquam rem dimitti, quae non ſit propria quaeſtionis, et de ea judicari. a quibus multum diſſentio. Nam et illa quaeſtio, *An omnes, qui paterna bona conſumſerint, concione ſint prohibendi?* habeat oportet ſuam judicationem. Ergo non alia quaeſtio, alia judicatio erit; ſed plures quaeſtiones, et plu-
17 res judicationes. Quid? non in cauſa Milonis ipſa conjectura refertur ad qualitatem? 29
nam ſi eſt inſidiatus Clodius, ſequitur, ut recte ſit occiſus. Cum vero in aliquam rem miſſa cauſa, et receſſum eſt a quaeſtione, quae

bona conſumſerint. Guelf. *b. conſumſerunt.* fortaſſe nec male.
refertur ad qual. Turic. *referatur a. q.* cum Alm. Goth. Voſſ. 3 (an 2?) Vall. (narrante Badio) et edd. ante Ruſc. qui primus indicativum repoſuit ex correctione Regii. Sed Ald. et ipſe conjunctivum. Et praeſtat hic fere, cum poſſit accipi potentialis. *cauſa — a quaeſt.* Turic. *c. eſt r. et e* (non *a*) *qu.* ſed a manu ſecunda τῶ *et* ſuperſcriptum *eſt*, cum Guelf. et Alm. niſi quod ibi nulla τοῦ *et* correctio et *a* eſt pro *e*. Hanc ipſam ſcripturam dat Ald. et margo Baſil. Sed Goth. et Ioann. *c. eſt r. eſt a. q.* cum edd. meis ante Ruſc., qui primus (cf. 3, 8, 62) omittit *eſt* inter *rec.* et *a*, et quocum facere videtur Andr. Hanc rationem tenent Badius omnesque meae ante Stoerium, qui primus dat receptam, et ipſius Geſneri *c. eſt et r. a q.* Obr. noſtram praefert, quae cum facile eruatur e Codd. exemplis, modo priore loco *eſt* mutes in *et* leniſſima

Cum vero — ubi judicatio eſt. Sententia haec videtur: Ubicunque a prima quaeſtione receſſum eſt, eodem loco, ubi nunc poſt eam digreſſionem, eſt judicatio, quaeſtio etiam eſſe dicenda eſt. Sic cepit Gedoynus. Sed locum non usquequaque ſanum puto. cf. not. Crit. *erat — quaeſtio.*

erat conſtituta: hic quaeſtio, ubi judicatio eſt. Paulum in his ſecum etiam Cicero diſ- 18
ſentit. Nam in Rhetoricis (quemadmodum ſupra dixi) Hermagoram eſt ſecutus; in To-

mutatione, optima eſt viſa, cum in vulgata cogaris poſt prius *eſt* inſerere *et*, poſterius autem plane delere.

erat — quaeſtio. Guelf. *erat hic conſtituta quaeſtio.* cum Voſſ. 1. Sed Turic. *er. hic iñ* (h. e. *inde* cf. Prooem. 4.) *conſt. qu.* a ſec. manu ſuperſcriptum *τῷ iñ* eſt *et.* Apparet receptam, quae eſt in edd. omnibus, niti ſola *τῶν hic* et *conſtituta* tranſpoſitione. Utrum ii omnes, qui tacentur Codd. ordinem receptae teneant, dubitari poteſt. Obr. ſic: *er. conſt. non eſt hic qu.*, cum interrogandi ſigno in fine. Agnoſcas ibi literam *n* et ſuperſcriptum *et* e Turic. ſed longe alio loco poſitum. In recepta quaeri poteſt, *hic* utrum ſignificet „in tali „exemplo,“ an referatur ad *ubi*, ut ſit pro *ibi.* Prius Obr. profecto in ſua ratione tenuit, poſterius in noſtra aptius videtur. Quod Francius conjectat *hic — ibi*, in eo nullum praeſidium; facit enim dicentem Qu. quod negat, diverſis locis eſſe quaeſtionem et judicationem. Si in Turic. pro *hic iñ* inverſus eſſet ordo, *iñ hic*, tentarem *antehac*, quod vel in Guelf. et Voſſ. 1. ſcriptura poterat inveniri, ſi ab extremo *erat* hauſtum eſſet *ante* compendio ſcriptum, *e* autem, reſiduum ex hac voce, locum dediſſet *τῷ et* ſuperſcripto ſed alibi quam par erat in Turic.

ſupra dixi. Turic. *ſuperius d.* cum Alm.

ſupra dixi. Utrum ſupra dixit Hermagorae veſtigia preſſiſſe Ciceronem, an ſignificat, ea, quae ſupra (h. e. modo §. 10 ſeqq.) e Rhetoricis Cic. attulerit, eſſe ex Hermagorea diſciplina? Hoc verius credo; ſin illud eſt, accipiemus *ſupra* de loco 5, 6, 59.

in Topicis. „C. 25. Verba „quibus alludit Trebatio, h. e. „cum illo jocatur, haec ſunt: „*Quae ex ſtatu contentio efficitur, eam Graeci κρινόμενον vocant. Mihi* PLACET „(nota formulam ICtorum“ de qua vide Briſſonium De Verbb. ſignif. it. De Formulis p. 157.) „*id, quoniam quidem ad te* „*ſcribo*, qua de re agitur *vo-* „*cari.* Ad nauſeam nempe re- „petebant illud ſuum *qua de* „*re agitur* ICti: quod ipſum „videt pro Mure. c. 13. *Ne-* „*que tamen quidquam tam an-* „*guſte ſcriptum eſt, quo ego* „*non poſſim* QUA DE RE AGI- „TUR *addere.* Sed alias tamen“ (Brut. c. 79. extr.) „ſic quo- „que laudat M. Calidium:

picis, ex ſtatu effectam contentionem κρινόμενον exiſtimat: idque Trebatio, qui juris erat conſultus, alludens, *qua de re agitur* appellat: quibus id contineatur, *continentia*, *quaſi firmamenta defenſionis*, *quibus ſublatis defenſio*
19 *nulla ſit.* At in Partitionibus oratoriis *firmamentum*, quod opponitur defenſioni: quia

qua de re ag. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *de qua re ag.* cum edd. ante Ald. ſec. meis omnibus, exc. Ald. pr., male. Mox etiam pro *def. nulla ſit* Goth. (tac. Geſn.) *d. n. ſit*, cum Voſſ. 2., itidem male.

„QUA DE RE AGITUR autem illud, quod multis locis in „ICtorum includitur formulis, „*et*" (pro hoc *id* dat Ern. vid. Wetzel. ad h. l.) „*ubi eſſet, videbat*." Geſnerus. Ne forte recentiorum locutionem, *alludere ad aliquid*, ex noſtro loco defendas, vide Theſ. Geſn.

in Partitt. c. 29 extr. in quo loco verba „depellendi criminis cauſa" poſt „ad recuſandum" Capperonnerius non male gloſſematis arguit. Diſſentit ſecum Cicero in *firmamenti* definitione, quod in Rhetoricis (cf. §. 9) et Topicis (§. 18) defenſori aſſignat, in Partitt. vero accuſatori. Poſterior ratio Cornificii quoque eſt ad Herenn. 1, 16.

quia — primum ſit. Hoc in loco Partitionum equidem non utique invenio. Qu. enim talem in iſto libro Ciceronis ponit eſſe diſciplinam: Quod primum dicit accuſator, id eſt *continens*; quo factum defendit reus, ea *ratio*; quo rationem diluit actor, id *firmamentum*. Vides diſcerni *continens* et *firmamentum*, quorum utroque reddi τὸ συνέχον modo dicebat noſter (§. 9), ſicut et Cicero jungebat ea in Topicis l. c. Eam tamen rationem e verbis Ciceronis in Partitt. quomodo efficiat, non perſpicio. „Itaque" ait ille „ea, quae „ſic referuntur" (h. e. quae viciſſim opponuntur reo, ſeſe ratione defendenti) „*continentia* „cauſarum vocentur: quanquam non ea magis, quae „contra rationem defenſionis „afferuntur, quam ipſae defen„ſionis rationes, *continent* cau„ſas." Vides, puto, hic *continens* nihil aliud eſſe niſi *firmamentum* h. e. quod defendenti ſe reo, regerit accuſator. An aliquid turbatum hic, aut a Quintiliano, aut a librariis, ut „quod primum ſit" ejiciendum ſit? Securi tacent interpretes.

continens, quod primum ſit, ab accuſatore dicatur: *ratio*, a reo; ex rationis et firmamenti quaeſtione, *diſceptatio* ſit *judicationum*. Verius igitur et brevius, qui ſtatum et continens et judicationem idem eſſe voluerunt: *continens* autem id eſſe, quo ſublato lis eſſe non poſſit. Hoc mihi videntur utramque 20

ratio a reo ex rationis. Turic. *r. ideo e. rationibus* cum Alm. ex quo errore Ald. utr. retinet *ideo* pro *a reo*, ſolus, quantum video. Tarv. omittit haec omnia *primum ſit* — *firmamenti* per ſphalma. cf. 3, 10, 4.

diſceptatio ſit. Goth. (tac. Geſn.) *d. fit* cum Voſſ. 2. male.

judicationem idem eſſe. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *idem* cum edd. meis ante Bad. omnibus, quo accedit Ald. ſec. Badius recepit, quod Regius inſerere ſuaſerat, e Cod. Vallenſi, abeſſe poſſe negans; recte. Utrum in Turic. ſit *idem* dubitari poteſt, cum prior collatio nihil in loco animadvertat, poſterior omiſſum ſignificet. Deſiderari tamen et ibi veriſimilius, quanquam ne Alm. quidem vocula carere narratur. Britannici Codd. Voſſiani et Bern. ſilentur, in quorum aliquot non dubito quin legatur. Saltem auctore Vallenſi poteſt acquieſci.

voluerunt. Turic. Guelf. *voluerint* cum Alm. ſed in Turic. a manu ſec. repoſitum *u* ſuper *i*. Baſil. *noluerunt*, ex errore profecto, quanquam in utraque.

Hoc — *videntur* — *complexi.* Sic Turic. cum Alm. et Obr. et, ut quidem videtur Andr. *H.* — *v.* — *complecti* dat Guelf. *H.* — *videtur* — *complecti* Goth. Jenſ. (de *compl.* tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. meis ante Gryph. omnibus. Hic primus *Hi* — *videntur* — *complexi* quod deinceps receperunt omnes exc. Obr.

Hoc — *utramque cauſam.* Poteſt mirum videri quod, cum tria iſta, *ſtat. cont. judicat.*, idem dicta narret ab iis, quos probat, tamen *continentis* ſeorſim rationem reddit. Sed cum idem eſſe pronunciant, magis eodem redire, alterumque pro altero uſurpari poſſe, ſignificant, quam omnem nominum differentiam tollunt. Ita de *ſtatus* et *judicationis* conſenſu nihilominus aliquid ſubjicitur, et mox (§. 24) „*cauſa* vel *continens* dicitur, quod litem faciat“ ubi itidem additur

cauſam complexi, et *quod Oreſtes matrem*, et *quod Clytaemneſtra Agamemnonem occiderit.* Iidem judicationem et ſtatum conſentire ſemper exiſtimarunt. Neque enim aliud
21 eorum rationi conveniens fuiſſet. Verum haec affectata ſubtilitas circa nomina rerum ambitioſe laboret, a nobis in hoc aſſumta ſolum, ne parum diligenter inquiſiſſe de opere, quod aggreſſi ſumus, videremur: ſimplicius autem inſtituenti non eſt neceſſe per tam minutas rerum particulas rationem docendi con-

exiſtimarunt. Goth. et Voſſ. 2. *exiſtimant* cum edd. meis ante Ald. ſec. omnibus exc. Ald. pr. Revocavit praeſens Gryphius. Falſum eſſe, oſtendit quod ſubjicitur *fuiſſet.* Turic. *exiſtimaverunt,* ſed a ſecunda manu I ſuperſcripta τῇ U. Illud, in meo Jenſ. exemplo, corrigendo invexit antiqua manus. Receptam dat Guelf. quocum facere ſunt putandi, quorum nulla mentio. Sic ſupra (§. 19) *voluerunt*, neque eſt quod propter haec praeterita haereas in iis „lis eſſe non *poſſit,*" pro quo malis „— *poſſet.*" cf. 3, 6, 38.

Neque enim. Sic Turic. Guelf. ed. Baſil. utraque, ceteri *Nec én.* cf. 3, 8, 44.

ambitioſe laboret. Ita Codd., ut quidem videntur omnes. Tarv. ed. (recedens a Jenſ. cf. §. 19) *laborat* cum Ald. utr. Edd. meae a Baſil. ad Leidenſem usque cum aliquot praeterea *ambitioſo labore*, quod quo caſu correxerit Schrevelius, Leid. editor, equidem ignoro.

in hoc aſſumta. Edd. meae ante Ald. ſec. omnes *i. haec a.* excepto Ald. pr. per errorem ſat communem cf. 2, 17, 30.

rationem docendi. Sic Guelf. et Codd. ſat multi qui a Gibſ. et Burm. tacentur, ſicut ne Turicenſis quidem ulla ſit mentio.

„idem eſſe ac *quaeſtionem* et „*de quo judicari oporteat.*" *Utraque cauſa* quae ſit vide §. 5.

exiſtimarunt. cf. not. Crit.

ambitioſe. cf. 3, 8, 45.

ſimplicius — inſtituenti. cf. 3, 6, 83. *Simplicius* inſtituere eſt cum nullo lectoris judicaturi reſpectu, ſed diſcipulos ſolos intuentem docere. cf. not. ad 2, 2, 5 in.

rationem docendi. cf. not. Crit.

cidere. quo vitio multi quidem laborarunt, 22
praecipue tamen Hermagoras, vir alioqui ſub-
tilis, et in plurimis admirandus, tantum di-
ligentiae nimium ſolicitae, ut ipſa ejus repre-
henſio laude aliqua non indigna ſit. Haec 23
95 autem brevior, et vel ideo lucidior multo,
via, neque diſcentem per ambages fatigabit,
nec corpus orationis, in parva momenta di-
ducendo, conſumet. Nam qui viderit, quid
ſit, quod in controverſiam veniat? quid in
eo, et per quae, velit efficere pars diverſa?
quid noſtra? quod in primis eſt intuendum:
nihil eorum ignorare, de quibus ſupra dixi-
mus, poterit. Nec eſt fere quisquam, modo 24

Bodl. et Goth. contra et edd. meae ante Gryph. (1544, nam anni 1536 *dicendi*), quibus accedunt aliquot Burmanno notatae, dant *r. dicendi.* Neque temere rejicias hoc, quoniam *ratio dicendi* 2, 11 extr. illud ipſum eſt, quod *docere* alias dicitur et mox §. 23 „corpus *orationis* — conſumitur“ hac ſubtilitate. Habet tamen et recepta, quo ſe defendat. cf. 3, 8, 26.

diducendo, Guelf. *deducendo*, cum Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. Ald. ſolito errore. Turic. *ducendo* cum Alm. et Obr. male. *Diducere* hic dicitur ut apud Virgilium Georg. 2, 354.

Nec eſt fere. Turic. et Guelf. *Neque eſt f.* cf. 3, 9, 5.

modo non ſtultus. Goth. (tac. Geſn.) *m. niſi ſ.* cum Val-

Hermagoras. cf. not. ad 2, 15, 14.

reprehenſio. Plane pro *vitio*, reprehenſionem merente. Sic Plin. H. N. 3, 1 init. „nec — ſine aliqua *reprehen-* „*ſione* tractatum“ ubi non, quid reprehenderint judices, ſignificatur, ſed quid reprehenſione dignum fecerint ſcriptores.

corpus — conſumet. De *corpore* cf. 2, 10, 5.

ſupra diximus. Deſignat Burmannus caput 9 ubi de his dixerit Qu., Capper. caput 6. Uterque falſo, niſi ipſe fallor. Intelligit profecto minuta illa diſcrimina vel momenta, *quae-* *ſtionis, rationis* cet. de quibus egerat hoc ipſo capite. Utitur in hac re eodem illo, quod „magni aliquis nominis pro- „feſſor“ reſponderat alibi. cf. 2, 11, 1 extr.

non ſtultus, atque ab omni prorſus uſu dicendi remotus, quin ſciat, et quid litem faciat (quod ab illis *cauſa* vel *continens* dicitur), et quae ſit inter litigantes quaeſtio, et de quo judicari oporteat. quae omnia idem ſunt. Nam et de eo quaeſtio eſt, quod in controverſiam venit: et de eo judicatur, de quo
25 quaeſtio eſt. Sed non perpetuo intendimus in haec animum, et, cupiditate laudis utcunque acquirendae vel dicendi voluptate, evagamur: quando uberior ſemper extra cauſam materia eſt, quia in controverſia pauca ſunt, extra omnia: et hic dicitur de iis, quae acce-
26 pimus; illic, de quibus volumus. Nec tam hoc praecipiendum eſt, ut quaeſtionem, continens, judicationem inveniamus (nam id quidem facile eſt), quam ut intueamur ſem-

lenſi, referente Badio. Apparet librarium pro *modo non* maluiſſe *niſi*. Nam quod *modo* Badius, improbans tamen ſui Codicis ſcripturam, interpretatur *hodie*, *hoc tempore*, id alienum. cf. not. ex. ad Prooem. 16.

in controverſia. Turic. i. *controverſiam* cum Alm. ſed in illo a ſecunda manu *intra controverſiam*, quod ipſum habet Obr. Placet, niſi quod nimium geminantur voculae illae in *tra* exeuntes. *extra omnia.* Goth. (ſolus, ut videtur) *exempla o.* cf. 1, 10, 48. *Nec tam.* Turic. et Guelf. *N. tamen* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ruſc. (contra Locat. cf. §. 17.) Ald. Sed *tam*, quod Regius jam repoſuit, tuentur multi Codd. ut Goth. et Vallenſ., referente Badio.

intueamur. Jenſ. *intuamur* quod e Vallenſi quoque affert Badius, tanquam veteri praecepto conſentaneum: „Dic tuor „inſpicio, tueor defendere dicam." Sed Quint. neque ſolet affectare orationem Lucretianam, neque metro cogitur. Tarv. cum Jenſ. non facit. cf. §. 21. *ſemper aut certe.* Turic. et Guelf. *ſ. a. certa* cum Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. quod correxit Regius. Aldus ordine mutato *ſ. certa a. Certe* eſſe in Vallenſi narrat Bad. Diſplicent ſane geminata haec *certe* et mox *ſaltem* (cf. 1, 5, 14), neque tamen ex altero

per, aut certe, ſi digreſſi fuerimus, ſaltem reſpiciamus, ne plauſum affectantibus arma excidant. Theodori ſchola, ut dixi, omnia
refert ad *capita.* His plura intelliguntur: 27
uno modo ſumma quaeſtio, item ut ſtatus; altero ceterae, quae ad ſummam referuntur: tertio propoſitio cum affirmatione; ut dicimus, *Caput rei eſt* (apud Menandrum, κεφάλαιόν ἐστιν). In univerſum autem, quidquid

quidquam proficias, vel cum Aldina inverſione, et poteſt aliud alio referri. *ſaltem reſpiciamus.* Turic. *ſ. recipiamus* cum Alm. Confuſio non infrequens *recipiendi* et *reſpiciendi.* vid. Liv. 21, 44, 8 ed. Drakenb. *referuntur.* Goth. (tac. Geſn.) *referantur* cum Voſſ. 2. et edd. meis ante Baſil. omnibus, male. *ut dicimus Caput.* Sic omnes libri praeter Bad. ſec. Cervic. et duas Baſil. dantes *u. diximus C.*, peſſime. Habet tamen eundem errorem a ſecunda manu Turic.

certe — ſaltem. vid. not. Crit. *ſemper aut certe.*

ut dixi. cf. §. 3.

propoſitio. Non aliter haec vox videtur accipienda h. l. quam ſupra 3, 9, 5. *affirmatio* eſt probatio propoſitionis, quam πίστιν dicit Ariſtoteles l. c. Exemplum in primis apertum et evidens proponit I. C. T. Erneſtus V. C. p. 180. Lex. rhet. Graec. in κεφαλ. „Jure „occidi Clodium" (propoſitio) „occidi enim inſidiatorem" (affirmatio).

apud Menandrum — ἐστιν. Diſtinguendo paulum adjuviſſe videor interpretationem loci obſcuriſſimi, de quo poſt Gallaeum nemo quidquam. Cum enim Turnebus, ſub cujus nomine quis potiſſimum lateat h. l. ignoro equidem, intelligi poſſe Menandrum rhetorem, dixiſſet, cujus rhetorica extarent, Gallaeus de Comico potius cogitare juſſit, propoſuitque eam fere, quam expreſſi, verborum diremtionem. Ceteri quidem omnes, ut et ipſe Geſn., *„caput rei eſt apud Me„nandrum, κεφ."* cet. Κεφάλαιον vocabulum eſſe artis, Graecis rhetoribus valde frequentatum, conſtat, et plurimis exemplis manifeſtum eſt, velut apud Hermogenem de ſtatibus p. 2. *περὶ τῆς τῶν πολιτικῶν ζητημάτων διαιρέσεως εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια*, aliisque et aliorum de quibus cf. Lexicon Erneſti rhetoricum Graecum h. v. Etiam Menander rhetor non ſemel hoc vocabulo utitur, velut p. 63. (ed. Heeren.) *ἔπαινοι μικτοί εἰσιν ἀπὸ*

probandum eſt, erit *caput:* ſed id majus, aut
28 minus. Et quoniam, quae de his erant a ſcriptoribus Artium tradita, verboſius etiam, quam neceſſe erat, expoſuimus; praeterea, quae partes eſſent judicialium cauſarum, ſupra dictum eſt: proximus liber prooemia, id eſt exordia, concipiet.

aut minus. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. majus,* iterum, per ſphalma, non repetitum illud a Tarv. quae viciſſim modo *predandum* pro *probandum.* cf. §. 26. *his erant a ſcriptoribus.* Turic. omittit *erant a.* Guelf. *a* ſolum omittit cum Voſſ. 1. et Alm.

partes eſſent. Turic. *p. ſint* cum Alm. et Obr. Male hic et contra temporum convenientiam recepit praeſens. cf. 3, 7, 5. In Codd. videtur erratum ob ſyllabam *es* praecedentem in *partes.*

ſupra dictum. Jenſ. omittit *ſupra,* non addicente Tarv. (cf. §. 27) ſed cum edd. meis ante Ald. ſec. omnibus, exc. Ald. pr.

prooemia. Goth. (tac. Geſn.) *prima,* cum Turic. ſed a prima manu, nam a ſecunda eſt recepta. et Bern. et Vallenſi (ref. Bad.) item edd. meis ante Bad. Sed illae pro *id eſt* quoque dant *et* (de Jenſ. tac. Geſn.) exc. Ald. pr. quae dat *prima id eſt,* ejusdem ſecunda non recedente. Bad. utraque et Cerv. pro *prima* dant *principia,* quod in Voſſ. 2. quoque eſſe narratur, qui deſciſcit igitur a Goth. ſuo; Guelf. receptam praefert et ita excuſi a Baſil. inde omnes mei, quibuscum facere multi Codd., ut Britannici, ſunt putandi. Graeca ſic poni a Quintiliano, ſubjuncta verſione Latina, ſaepe vidimus. cf. 3, 5, 4. *κεφαλαίων τῶν περὶ χώρας εἰρημένων καὶ τῶν περὶ ἀνθρώπους.* item p. 91 *διαίρεσις κατὰ τὰ τελικὰ κεφάλαια καλούμενα.* Si tamen hunc Menandrum loco noſtro ſignificatum credimus, ſuppoſititia haec verba agnoſcere cogimur, quoniam temporum rationes ſubductae rhetorem Graecum Quintiliano recentiorem duobus fere ſeculis oſtendunt. Neque eſt de nihilo quod Gallaeus monet ſenarii initium eſſe in hiſce: *κεφάλαιόν ἐστιν.* Et poterat ſane judicialis orationis exemplum peti a Menandro Comico, quem noſter ipſe una cum Euripide „iis qui ſe ad agendum „comparant, utilem“ fatetur (10, 1, 60 vid. et ſequentia). Eodem modo ad partes vocat eum 1, 10, 18. 9, 3, 89 ubi itidem „apud Menandrum.“

ſupra dictum. c. 9. §. 1.

LL
Q 78deiS
Quintilian. De institutione oratoria 14353
De institutione oratoria libri duodecim;
ed. Spalding.
Vol.1.

DATE

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED